

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	<u>Περιεχόμενα</u>	<u>Σελίδα</u>
	I <i>Ανακοινώσεις</i>	
	
	II <i>Προπαρασκευαστικές πράξεις</i>	
	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001	
2001/C 221/01	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η βιοτεχνία και οι ΜΜΕ στην Ευρώπη»	1
2001/C 221/02	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Παραποίηση/Απομίμηση»	20
2001/C 221/03	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική και στην Επιτροπή των Περιφερειών για την συνεργασία για τη διατήρηση του δυναμισμού»	25
2001/C 221/04	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις δράσεις των κρατών μελών για τους όρους παροχής δημόσιας υπηρεσίας και την ανάθεση συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών επιβατών»	31
2001/C 221/05	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό κοινών κανόνων στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας και τη σύσταση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας για την Ασφάλεια των Αερομεταφορών»	38

Τιμή: 34,50 EUR

EL

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα (συνέχεια)	Σελίδα
2001/C 221/06	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο — Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού»	45
2001/C 221/07	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για: — την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία», — την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση ταμείου αποζημίωσης για ζημιές που οφείλονται σε πετρελαϊκή ρύπανση στα ευρωπαϊκά ύδατα και τη θέσπιση άλλων συμπληρωματικών μέτρων», και — την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα»	54
2001/C 221/08	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου περί των στατιστικών σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές»	63
2001/C 221/09	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συμμετοχής του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων σχετικών με το περιβάλλον και περί τροποποίησης των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου»	65
2001/C 221/10	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με — την «Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τη στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου», και — την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού αριθ. 136/66/ΕΟΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1638/98, όσον αφορά την παράταση του καθεστώτος ενισχύσεων και τη στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου»	68
2001/C 221/11	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: — την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την καλή μεταχείριση εντατικώς εκτρεφόμενων χοίρων, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη την καλή μεταχείριση των χοιρομητέρων που εκτρέφονται σε διάφορους βαθμούς περιορισμού και κατά ομάδες» και — την «Πρόταση για οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ για τους στοιχειώδεις κανόνες για την προστασία των χοίρων»	74
2001/C 221/12	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010»	80
2001/C 221/13	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ενημερωτική έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2200/96, για την σύσταση κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των οπωροκηπευτικών»	86
2001/C 221/14	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2549/2000 περί πρόσθετων τεχνικών μέτρων για την αποκατάσταση του μπακαλιάρου gadus morhua στη Θάλασσα της Ιρλανδίας (Διαίρεση ICES VIIa)»	90

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα (συνέχεια)	Σελίδα
2001/C 221/15	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ενδέκατη ετήσια έκθεση για τα Διαρθρωτικά Ταμεία»	91
2001/C 221/16	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι περιφέρειες στη νέα οικονομία: Κατευθύνσεις για τις καινοτόμες ενέργειες του ΕΤΠΑ στο διάστημα 2000-2006»	97
2001/C 221/17	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για: — την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Σκέψεις για τους κοινούς προσανατολισμούς και προτάσεις υπέρ κοινής χρηματοδοτικής υποστήριξης», και — την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών, κατάρτισης και συνεργασίας στον τομέα της πρόληψης της εγκληματικότητας (Ιπποκράτης) »	103
2001/C 221/18	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινου αίματος και συστατικών του αίματος και για τροποποίηση της οδηγίας 89/381/ΕΟΚ του Συμβουλίου»	106
2001/C 221/19	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη» ...	110
2001/C 221/20	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τόνωση της διατλαντικής εταιρικής σχέσης και του διαλόγου»	113
2001/C 221/21	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση»	121
2001/C 221/22	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση και η προστασία της φύσης στην Ευρώπη»	130
2001/C 221/23	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Έκθεση για την αξιολόγηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95» (Πρόσθετη γνωμοδότηση στη γνωμοδότηση με θέμα την 29η έκθεση για την πολιτική ανταγωνισμού)	138
2001/C 221/24	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διατυπώσεις υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου και απόπλου από τους κοινωτικούς λιμένες» ..	149
2001/C 221/25	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα το «Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής SEC(2000) 1973 — Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες στην Ευρώπη»	151
2001/C 221/26	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1267/1999 για τη θέσπιση μέσου προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών»	166
2001/C 221/27	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προετοιμασία στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη»	169
2001/C 221/28	Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τους «Γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών 2001»	177

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η βιοτεχνία και οι ΜΜΕ στην Ευρώπη»

(2001/C 221/01)

Στις 2 Μαρτίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 23, εδάφιο 2 του Εσωτερικού Κανονισμού η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει με το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 16 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Pezzini.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 107 ψήφους υπέρ και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Στόχοι της γνωμοδότησης

1.1. Η παρούσα γνωμοδότηση οφείλεται στην ανάγκη να εξεταστεί η πορεία που διέγραψε ο ορισμός της μικρής επιχείρησης και βιοτεχνίας καθώς και οι σχετικές πολιτικές στην Ευρώπη κατά την δεκαετία του '90 μέσω της ανάλυσης των δράσεων που υλοποίησε η ΟΚΕ, η Επιτροπή, οι εθνικές κυβερνήσεις και οι οργανώσεις εκπροσώπησης.

1.2. Η εξέταση δεν αποτελεί βέβαια αυτοσκοπό, αλλά εξ αυτής θα προκύψουν προκαταρκτικές παρατηρήσεις για τον εκ των υστέρων έλεγχο, ο οποίος θα περιοριστεί στις κυριότερες επιδράσεις, και συνεπώς δεν θα είναι εξαντλητικός, των όσων έχουν πραγματοποιηθεί ή των όσων πρέπει ακόμη να γίνουν, με ιδιαίτερη αναφορά στους προσανατολισμούς δράσης που προτείνονται στη γνωμοδότηση για τις μικρές επιχειρήσεις και τη βιοτεχνία που υιοθέτησε η ΟΚΕ το 1997⁽¹⁾, και θα διατυπωθούν συστάσεις για τις δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν την νέα δεκαετία.

1.3. Ο στατιστικός ορισμός της μικρής επιχείρησης και της βιοτεχνίας

1.3.1. Στη σύστασή της για τον ορισμό των μικρών και μεσaiών επιχειρήσεων⁽²⁾, η Επιτροπή ορίζει ως εξής τις ΜΜΕ:

«Άρθρο 1

1. Ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που στο εξής θα καλούνται "ΜΜΕ", ορίζονται οι επιχειρήσεις οι οποίες:

- απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους,
- έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 40 εκατομμύρια ευρώ ή έχουν ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 27 εκατομμύρια ευρώ,
- και πληρούν το κριτήριο της ανεξαρτησίας, όπως ορίζεται στην παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου.

2. Όταν είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ επιχειρήσεων μικρού και μεσαιού μεγέθους, ως "μικρή επιχείρηση" ορίζεται η επιχείρηση η οποία:

- απασχολεί λιγότερους από 50 εργαζομένους,
- έχει ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 7 εκατομμύρια ευρώ ή έχει ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 5 εκατομμύρια ευρώ,

⁽¹⁾ ΕΕ C 158 της 26.5.1997 σ. 53.

⁽²⁾ ΕΕ L 107 της 30.4.1996.

— και πληροί το κριτήριο της ανεξαρτησίας, όπως ορίζεται στην παράγραφο 3.

3. Ανεξάρτητες επιχειρήσεις είναι εκείνες που δεν ανήκουν, κατά ποσοστό 25 % ή περισσότερο του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου, σε μία επιχείρηση ή, από κοινού, σε περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στους ορισμούς της ΜΜΕ ή της μικρής επιχείρησης (ανάλογα με την περίπτωση). Υπέρβαση αυτού του ανώτατου ορίου επιτρέπεται στις εξής δύο περιπτώσεις:

- αν η κυριότητα της επιχείρησης ανήκει σε δημόσιες εταιρείες συμμετοχών, σε εταιρείες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου ή θεσμικούς επενδυτές, και υπό τον όρο ότι δεν ασκείται έλεγχος ούτε ατομικά ούτε από κοινού,
- αν το κεφάλαιο είναι διεσπαρμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι δυνατόν να καθοριστεί ποιος το κατέχει και αν η επιχείρηση δηλώνει ότι μπορεί εύλογα να υποθέσει ότι δεν ανήκει, κατά ποσοστό 25 % ή περισσότερο, σε μία επιχείρηση ή, από κοινού, σε περισσότερες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ανταποκρίνονται στους ορισμούς της ΜΜΕ ή της μικρής επιχείρησης (ανάλογα με την περίπτωση).

4. Κατά τον υπολογισμό των ορίων που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 είναι σκόπιμο να αθροίζονται τα σχετικά στοιχεία που αφορούν τη δικαιούχο επιχείρηση και όλες τις επιχειρήσεις που ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα απ' αυτήν μέσω κατοχής ποσοστού τουλάχιστον 25 % του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου.

5. Όταν πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των υπόλοιπων ΜΜΕ, ως "πολύ μικρές επιχειρήσεις" νοούνται εκείνες οι οποίες απασχολούν λιγότερους από 10 εργαζομένους.

6. Όταν κατά την τελική ημερομηνία κατάρτισης του ισολογισμού, μια επιχείρηση βρίσκεται πάνω ή κάτω από τα όρια τα σχετικά με τον αριθμό εργαζομένων ή τα προαναφερθέντα χρηματοοικονομικά όρια, η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση ή την απώλεια, εκ μέρους της επιχείρησης αυτής, του καθεστώτος "ΜΜΕ", "επιχείρησης μεσαίου μεγέθους", "μικρής επιχείρησης" ή "πολύ μικρής επιχείρησης", μόνο όταν το φαινόμενο αυτό επαναλαμβάνεται επί δύο διαδοχικά οικονομικά έτη.

7. Ο μέγιστος αριθμός απασχολούμενων ατόμων αντιστοιχεί στον αριθμό ετήσιων μονάδων εργασίας (ΕΜΕ), δηλαδή στον αριθμό εργαζομένων πλήρους απασχόλησης που εργάστηκαν επί ένα έτος. Οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης και τα άτομα που εργάζονται σε εποχική βάση αντιστοιχούν σε κλάσματα ΕΜΕ. Το έτος αναφοράς που λαμβάνεται υπόψη είναι το έτος της τελευταίας κλεισμένης διαχειριστικής χρήσης.

8. Τα όρια κύκλου εργασιών και συνολικού ισολογισμού είναι εκείνα της τελευταίας δωδεκάμηνης κλεισμένης χρήσης. Στην περίπτωση νεοσύστατων επιχειρήσεων, οι λογαριασμοί των οποίων δεν έχουν κλείσει ακόμη, τα όρια που λαμβάνονται υπόψη πρέπει να προκύπτουν από αξιόπιστες εκτιμήσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους.

Άρθρο 2

Η Επιτροπή τροποποιεί τα ανώτατα όρια που καθορίζονται για τον κύκλο εργασιών και το συνολικό ισολογισμό όταν προκύπτει σχετική ανάγκη και, κανονικά, κάθε τέσσερα έτη, με αφετηρία την ημερομηνία έκδοσης της παρούσας σύστασης, κατά τρόπον ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Άρθρο 3

1. Η Επιτροπή αναλαμβάνει τη δέσμευση να θεσπίσει τα ενδεδειγμένα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει ότι ο ορισμός των ΜΜΕ, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1, ισχύει για όλα τα προγράμματα που διαχειρίζεται η ίδια και στα οποία εμφανίζονται οι όροι "ΜΜΕ", "επιχείρηση μεσαίου μεγέθους", "μικρή επιχείρηση" ή "πολύ μικρή επιχείρηση".

2. Η Επιτροπή αναλαμβάνει τη δέσμευση να θεσπίσει τα ενδεδειγμένα μέτρα προκειμένου να προσαρμόσει τις στατιστικές που παράγει σύμφωνα με τις παρακάτω τάξεις μεγέθους:

- 0 εργαζόμενοι,
- 1 έως 9 εργαζόμενοι,
- 10 έως 49 εργαζόμενοι,
- 50 έως 249 εργαζόμενοι,
- 250 έως 499 εργαζόμενοι,
- 500 εργαζόμενοι και πλέον.

3. Τα τρέχοντα κοινοτικά προγράμματα στα οποία οι ΜΜΕ καθορίζονται με κριτήρια διαφορετικά από τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 θα συνεχίσουν, κατά τη διάρκεια μιας μεταβατικής περιόδου, να εφαρμόζονται προς όφελος των επιχειρήσεων που θεωρούνταν ως ΜΜΕ κατά την εποχή κατά την οποία εγκρίθηκαν τα προγράμματα αυτά. Οποιαδήποτε τροποποίηση του ορισμού των ΜΜΕ στα πλαίσια των προγραμμάτων αυτών μπορεί να γίνει μόνο υιοθετώντας τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην παρούσα σύσταση, και αντικαθιστώντας τον διαφορετικό ορισμό με παραπομπή στη σύσταση. Η εν λόγω μεταβατική περίοδος θα πρέπει, καταρχήν, να λήξει το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 1997. Ωστόσο, δεν θίγονται οι νομικές δεσμεύσεις τις οποίες έχει αναλάβει η Επιτροπή βάσει αυτών των προγραμμάτων.

4. Όταν τροποποιηθεί η τέταρτη οδηγία 78/660/ΕΟΚ, η Επιτροπή θα προτείνει την αντικατάσταση των ισχυόντων σήμερα κριτηρίων ορισμού των ΜΜΕ με παραπομπή στον ορισμό που περιλαμβάνεται στην παρούσα σύσταση.

5. Όλες οι διατάξεις που θεσπίζει η Επιτροπή και που αναφέρουν τους όρους "ΜΜΕ", "επιχείρηση μεσαίου μεγέθους", "μικρή επιχείρηση" ή "πολύ μικρή επιχείρηση" ή οποιονδήποτε άλλον τέτοιο όρο πρέπει να παραπέμπουν στον ορισμό που περιλαμβάνεται στην παρούσα σύσταση.»

1.3.2. Η ΟΚΕ από την πλευρά της θεωρεί ότι με τον όρο «μικρή επιχείρηση» πρέπει να εννοείται και η μικρή και η πολύ μικρή επιχείρηση, όπως αυτές ορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής, καθώς και η βιοτεχνία λόγω του οικονομικού και κοινωνικού

ρόλου που διαδραματίζουν στα κράτη μέλη όπου έχουν συσταθεί νομίμως και να έχει ως σημείο αναφοράς τα όσα σαφώς έχουν διατυπωθεί και υιοθετηθεί από την ΟΚΕ στις γνωμοδοτήσεις του 1992⁽¹⁾ και του 1997⁽²⁾ για τις μικρές επιχειρήσεις και τη βιοτεχνία.

1.3.3. Εν προκειμένω για να κατανοηθούν καλύτερα οι στόχοι της γνωμοδότησης, θα επισημανθούν ορισμένα προβλήματα που αναφέρονται στον ποσοτικό προσδιορισμό των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών στην Ευρώπη, από στατιστικής πλευράς.

1.4. Αν και γνωρίζουμε πολλά για τον παραγωγικό ιστό των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, ιδιαίτερα δε των μικρών επιχειρήσεων, οι στατιστικές σχετικά με το υποσύνολο των επιχειρήσεων βιοτεχνικού χαρακτήρα είναι ανεπαρκείς (με εξαίρεση ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες).

1.5. Ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει η βιοτεχνία στην ευρωπαϊκή οικονομία, πολύ συχνά δεν υπολογίζεται κατά τρόπο ομοιογενή και αναλυτικό. Η έλλειψη αυτή οφείλεται στον κακό συντονισμό των στατιστικών για τη βιοτεχνία μεταξύ των μεμονω-

(¹) Οι αρχές που αναφέρονται στην έκθεση Schleyer του 1992 είναι οι ακόλουθες:

- στενή σχέση μεταξύ ιδιοκτησίας και διεύθυνσης της επιχείρησης·
- σημαντική απασχόληση ανθρώπινων πόρων που να μπορούν να συνδυαστούν με την χρήση πιο σύγχρονων τεχνικών παραγωγής και διαχείρισης·
- δεξιότητα και ικανότητα του επιχειρηματία όσον αφορά τις δραστηριότητές του στο πλαίσιο της επιχείρησης και της διαδικασίας παραγωγής·
- άμεση και καίρια συμμετοχή του επιχειρηματία στην οργάνωση της διαδικασίας παραγωγής.

(²) ΕΕ C 158 της 26.5.1997 σ. 53.

μένων κρατών μελών και στη χρησιμοποίηση μεθοδολογιών πολύ διαφορετικών μεταξύ τους που συχνά δεν επιτρέπουν μια έγκυρη σύγκριση των στοιχείων, τα οποία εξάλλου δεν είναι πάντα διαθέσιμα.

1.6. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει ένας παραγωγικός ιστός 19 370 000 περίπου επιχειρήσεων (το 1998) εκτός του γεωργικού τομέα, από τις οποίες 19 330 000 είναι μικρών και μεσαίων διαστάσεων, και απασχολούν κατά μέσο όρο 6 εργαζόμενους. Από άποψη κλάδων, στον εμπορικό τομέα (λιανικό και χονδρικό εμπόριο) υπάρχουν 5,56 εκατομμύρια επιχειρήσεις έναντι 2,21 εκατομμύρια επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης.

1.7. Το 93 % του συνόλου των επιχειρήσεων απασχολεί λιγότερο από 9 υπαλλήλους· το 5,8 % 10-49 υπαλλήλους και μόνο το 0,8 % πάνω από 50 υπαλλήλους· αυτό σημαίνει ότι το 98,8 % των ευρωπαϊκών μη γεωργικών επιχειρήσεων εντάσσεται, σύμφωνα με την Eurostat, στον ορισμό της μικρής επιχείρησης.

1.7.1. Οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ απασχολούν το 66 % του συνόλου των εργαζομένων έναντι του 42 % των ΗΠΑ και του 33 % της Ιαπωνίας. Τούτο σημαίνει ότι ο ρόλος των ΜΜΕ ως όγκος εργασίας για την ανάπτυξη της απασχόλησης είναι ιδιαίτερα υψηλός στην Ευρώπη σε σχέση με τις άλλες άμεσα ανταγωνιστικές γεωγραφικές ζώνες.

1.7.2. Σε εθνικό επίπεδο, η χώρα με τις περισσότερες επιχειρήσεις είναι η Ιταλία (3 940 000 επιχειρήσεις) ακολουθούμενη από τη Γερμανία (3 515 000 επιχειρήσεις) και τη Γαλλία (2 325 000 επιχειρήσεις). Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους από 9 υπαλλήλους) είναι πολύ διαδεδομένες στην Ιταλία, τη Γαλλία, την Ελλάδα και την Ισπανία, ενώ οι ΜΜΕ (με 10-49 υπαλλήλους) κυριαρχούν στη Γερμανία και σε όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ.

Πίνακας 1 — Κατανομή των μη γεωργικών επιχειρήσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ

	Επιχειρήσεις (σε χιλιάδες)	Μέσο μέγεθος
AT	285	11
B	530	5
DK	150	8
D	3 515	8
EL	620	3
E	2 510	5
F	2 325	7
IRL	85	10
I	3 940	4
L	15	13
NL	450	12
P	690	4
FIN	210	5
S	385	7
UK	3 660	5
EUR	19 370	6

Πηγή: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ΜΜΕ.

Πίνακας 2 — Κυριότεροι δείκτες των υφιστάμενων μη γεωργικών επιχειρήσεων στην ΕΕ

	ΜΜΕ				Μεγάλες	Σύνολο
	Πολύ μικρές	Μικρές	Μεσαίες	Σύνολο		
Αριθμός επιχειρήσεων (1 000)	18 040	1 130	160	19 330	38	19 370
Εργαζόμενοι (1000s)	38 360	21 320	14 870	74 550	38 680	113 230
Μέσο μεγεθός επιχείρησης:						
— Εργαζόμενοι ανά επιχείρηση	2	20	90	4	1 010	6
— Κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση (εκ. Ευρώ)	0,2	3	23	0,5	215	1,0
Ποσοστό των εξαγωγών επί του κύκλου εργασιών (%)	6	13	16	11	22	16
Προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενω (1 000 ευρώ)	30	50	95	45	90	60
Ποσοστό του κόστους εργασίας επί της προστιθέμενης αξίας	40	53	43	45	38	42

Πηγή: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ΜΜΕ.

Πίνακας 3 — Σύθεση (%) των εργαζομένων στις ιδιωτικές μη γεωργικές επιχειρήσεις

	Ποσοστό των εργαζομένων ανάλογα με το μεγεθός της επιχείρησης				
	ΜΜΕ				Μεγάλες
	Πολύ μικρές	Μικρές	Μεσαίες	Σύνολο	
Ευρωπαϊκή Ένωση	34	19	13	66	34
ΗΠΑ	11	19	12	42	58
Ιαπωνία	n/a (*)	n/a (*)	n/a (*)	33	67

(*) δεν έχουν προσδιοριστεί (τα ιαπωνικά στατιστικά στοιχεία συλλέγονται βάσει διαφορετικών κριτηρίων και δεν προσφέρονται συνεπώς για συγκρίσεις).

Πηγή: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ΜΜΕ.

Πίνακας 4 — Διάρθρωση μεγέθους ανά κλάδο των μη γεωργικών επιχειρήσεων

	Επιχειρήσεις (σε χιλιάδες)	Εργαζόμενοι ανά επιχείρηση	Μέγεθος
Ορυχεία	50	36	Μικρές και μεγάλες (*)
Μεταποίηση	2 210	14	Μικρές και μεγάλες (*)
Κατασκευές	2 775	4	Πολύ μικρές
Χονδρικό εμπόριο	1 490	5	ΜΜΕ
Λιανικό εμπόριο	4 070	4	Πολύ μικρές
Μεταφορές και επικοινωνίες	1 090	8	Μικρές και μεγάλες (*)
Τράπεζες, ασφαλείες κ.λπ.	395	14	Μικρές και μεγάλες (*)
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1 460	5	Πολύ μικρές

(*) Μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις (σε αυτούς τους τομείς δεν υπάρχουν κατά γενικό κανόνα μεσαίες επιχειρήσεις).

Πηγή: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο ΜΜΕ.

1.8. Οι στατιστικές πληροφορίες επιτρέπουν μεν τον αριθμητικό προσδιορισμό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι γεωργικές επιχειρήσεις, καθιστούν όμως δυσχερέστερο το να προσδιορισθεί πότε είναι βιοτεχνίες και πότε είναι γεωργικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη. Αυτό αποτελεί σημαντική έλλειψη, εάν ληφθεί υπόψη ο ρόλος της γεωργίας για τη διαφύλαξη της υδρογεωλογικής ισορροπίας του εδάφους, και γενικότερα για την προστασία του περιβάλλοντος και για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

1.9. Κατά τα τελευταία έτη, χάρη στις προσπάθειες της Επιτροπής κατέστη δυνατός ο ακριβέστερος αριθμητικός προσδιορισμός των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, αλλά είναι όλο και δυσκολότερος ο προσδιορισμός των βιοτεχνιών. Σε ορισμένες χώρες ο αριθμός των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, σε επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν βιοτεχνίες, υποεκτιμάται απλά και μόνο λόγω των ορισμών ή των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται. Για παράδειγμα στην Ισπανία οι βιοτεχνίες εκτιμώνται επισήμως σε 15 000, στοιχείο το οποίο πιθανόν υποεκτιμάται σε σχέση με την πραγματικότητα. Αντιθέτως σε άλλες εθνικές πραγματικότητες, όπου οι εκτιμήσεις για τη βιοτεχνία βασίζονται μόνο στον αριθμό των επιχειρήσεων με λιγότερους από 9 υπαλλήλους, μπορεί να διαπραχθεί το αντίθετο λάθος.

1.10. Ο τύπος του νομικού ορισμού επηρεάζει και το μέγεθος της βιοτεχνίας. Για παράδειγμα, σε χώρες όπου η νομοθεσία δεν θέτει όρια για το μέγεθος μιας βιοτεχνίας, το μέγεθος είναι πολύ μεγαλύτερο από ό,τι σε άλλες χώρες όπου υπάρχει όριο μεγέθους προβλεπόμενο από το νόμο.

1.11. Αυτές οι σύντομες παρατηρήσεις δείχνουν πώς η απουσία μιας ευρωπαϊκής στατιστικής μεθοδολογίας για τον ποσοτικό προσδιορισμό των επιχειρήσεων βιοτεχνικού χαρακτήρα επηρεάζει τον ορθό προσδιορισμό του τομέα, με την επισήμανση τριών κύριων προβλημάτων:

- σημερινή αδυναμία προσδιορισμού της βιοτεχνίας σε ευρωπαϊκούς όρους, λόγω της ανομοιότητας τόσο των νομικών όρων όσο και των μεθόδων ανίχνευσης·
- απουσία στατιστικής μεθοδολογίας που να βασίζεται σε ελάχιστα κοινά κριτήρια·
- αλλοίωση των διαστάσεων του φαινομένου.

1.12. Το τελικό ψήφισμα που εγκρίθηκε το 1996 από 15 ευρωπαίους εμπειρογνώμονες (ένας για κάθε κράτος μέλος) στον τομέα της βιοτεχνίας, κατά τη διάρκεια του δεύτερου σεμιναρίου στατιστικών για τη βιοτεχνία στην Ευρώπη⁽¹⁾ επεδίωκε ακριβώς

την έναρξη μιας κοινής μελέτης, που να έχει ως κύριο στόχο την εξεύρεση στατιστικής λύσης των προβλημάτων αυτών.

1.13. Εν προκειμένω, και εν αναμονή περαιτέρω εξελίξεων μεθοδολογικού χαρακτήρα⁽²⁾, κατεβλήθη προσπάθεια για τη συγκέντρωση των διαθέσιμων στατιστικών πληροφοριών σύμφωνα με τις τρεις προσεγγίσεις που αναφέρονται στην έκθεση του 1996 της ΟΚΕ: προσέγγιση ανά τομέα/διαστάσεις, επαγγελματική προσέγγιση και καλλιτεχνική προσέγγιση⁽³⁾.

1.14. Από την άποψη αυτή επισημαίνονται οι ακόλουθες πτυχές:

- κανένα στοιχείο δεν είναι συγκρίσιμο από οικονομική άποψη·
- στα κράτη όπου υπάρχει νομοθεσία, που καθορίζει τα χαρακτηριστικά των βιοτεχνιών και κατά συνέπεια προσδιορίζει το δυναμικό τους στο εσωτερικό της εθνικής οικονομίας, είναι σαφές το οικονομικό βάρος του τομέα αυτού·
- γενικά, οι χώρες που διαθέτουν νομικό ορισμό της βιοτεχνίας, έχουν περισσότερες βιοτεχνίες από άλλες χώρες όπου οι βιοτεχνίες απλώς ορίζονται ως βιοτεχνίες·
- σε χώρες, όπως η Ισπανία και η Μεγάλη Βρετανία όπου ως βιοτεχνία νοείται μόνο η καλλιτεχνική βιοτεχνία, ο ρόλος που διαδραματίζει ο τομέας δεν προβάλλεται επαρκώς. Δεν είναι τυχαίο ότι, στις δύο αυτές χώρες ο χαρακτηρισμός «καλλιτεχνικός» υπερισχύει του ορισμού της επιχείρησης βιοτεχνικού χαρακτήρα·
- στις χώρες όπου υπερισχύει η επαγγελματική προσέγγιση (κατά την οποία η βιοτεχνική δραστηριότητα προσδιορίζεται από την ασκούμενη δραστηριότητα και δεν υπάρχουν όρια στις διαστάσεις της επιχείρησης), το βάρος της απασχόλησης στο βιοτεχνικό τομέα, σε σχέση με τη συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις, είναι μεγαλύτερο από αυτό που διαπιστώνεται στις άλλες χώρες.

1.15. Οι διαφορές αυτές δεν πρέπει να θεωρούνται ως πρόβλημα, αλλά ως πολιτιστική και οικονομική κληρονομιά και ως σημείο εκκίνησης μιας κοινής στρατηγικής που να αξιοποιεί και να εμπλουτίζει την ταυτότητα των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας στην Ευρώπη.

(1) Το δεύτερο σεμινάριο στατιστικών για τη βιοτεχνία στην Ευρώπη διοργανώθηκε από το Ινστιτούτο Giuglielmo Tagliacarne υπό την αιγίδα της Επιτροπής ΕΕ-ΓΔΧΧΙΙΙ που έγινε στη Ρώμη στις 20-21 Μαρτίου 1996.

(2) Το Ινστιτούτο Tagliacarne της Ρώμης ανέλαβε το Σεπτέμβριο του 2000, κατόπιν διαγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — ΓΔ Επιχειρήσεις — την πραγματοποίηση μιας πειραματικής μεθοδολογικής πρότασης με στόχο τον ποσοτικό προσδιορισμό των βιοτεχνιών στην Ευρώπη.

(3) Η κατανομή αυτή έγινε εξάλλου αποδεκτή και από το παρατηρητήριο για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πίνακας 5 — Αριθμός βιοτεχνικών επιχειρήσεων (σε χιλιάδες — σύμφωνα με τους εθνικούς ορισμούς) (1)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Επαγγελματική προσέγγιση									
Αυστρία	42	42	42	42	42	42	42	43	n.d.
Γερμανία (*)	598	606	614	594	598	603	605	607	608
Ισλανδία	5	5	6	6	6	6	n.d.	n.d.	n.d.
Λιχτενστάιν	1	n.d.	n.d.	n.d.	1	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Λουξεμβούργο	4	4	4	4	4	4	n.d.	n.d.	n.d.
Τομεακή προσέγγιση/διάσταση									
Γαλλία	854	857	831	811	821	828	823	819	n.d.
Ιταλία	1 140	1 209	1 260	1 272	1 326	1 333	1 325	1 338	n.d.
Ολλανδία (**)	101	107	115	121	101	127	140	145	n.d.
Καλλιτεχνική προσέγγιση									
Ισπανία	14	15	15	15	15	15	15	15	n.d.
Άλλες προσεγγίσεις									
Βέλγιο	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	54	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Φινλανδία	n.d.	n.d.	n.d.	104	n.d.	n.d.	n.d.	164	n.d.
Ιρλανδία	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Σουηδία	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Ην. Βασίλειο	n.d.	n.d.	17	n.d.	19	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.

(*) Λόγω μεταβολών στις μεθόδους υπολογισμού, τα στοιχεία από το 1994 και μετά δεν είναι συγκρίσιμα με τα προηγούμενα.

(**) Λόγω του αποκλεισμού των ανενεργών επιχειρήσεων κατά το 1995, τα στοιχεία από το 1995 και μετά δεν είναι συγκρίσιμα με τα προηγούμενα.

ΣΗΜ.: Λόγω των διαφορετικών ορισμών της «βιοτεχνικής επιχείρησης», δεν είναι εφικτές οι άμεσες συγκρίσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών.

Πίνακας 6 — Η συμβολή της βιοτεχνίας στο ΑΕγχΠ σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (*)

Χώρα	σε % του ΑΕγχΠ
Γαλλία	5,1
Γερμανία	9,6
Ελλάδα	3,0
Ιταλία	12,0
Λουξεμβούργο	15,0
Ολλανδία	3,5
Ισπανία	0,3

(*) Τα στοιχεία είναι ενδεικτικά.

Πηγή: Εθνικές στατιστικές.

(1) Οι ακόλουθοι πίνακες προέρχονται από τις μεθοδολογικές ενδείξεις που προέκυψαν από τα συνέδρια που οργανώθηκαν το 1994 και 1996 από το ίδρυμα G. Tagliacarne σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις Ενώσεις του τομέα.

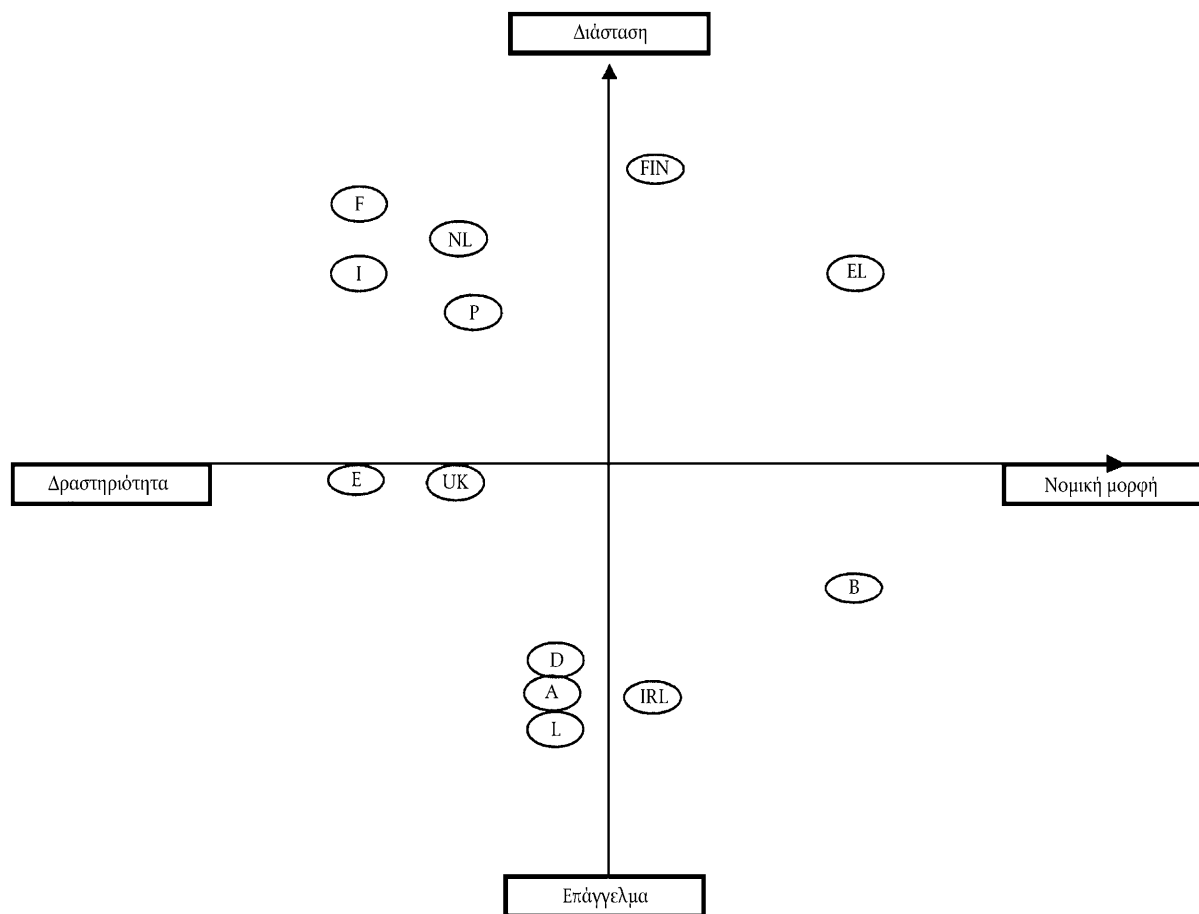
Πίνακας 7 — Οι εξαγωγές βιοτεχνικών ειδών σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (*)

Χώρα	σε % επί των συνολικών εξαγωγών
Αυστρία	2,8
Δανία	6,0
Γαλλία	4,2
Γερμανία	2,0
Ιταλία	18,3

(*) Τα στοιχεία είναι ενδεικτικά.

Πηγή: Εθνικές στατιστικές.

Διάγραμμα 1 — Κατανομή των 15 χωρών της ΕΕ σύμφωνα με τους 4 παράγοντες

Πίνακας 8 — Στατιστικός ορισμός της βιοτεχνίας στην Ευρώπη: χαρακτηριστικά των διαθέσιμων στοιχείων για κάθε χώρα

	Αυστρία	Βέλγιο	Δανία	Φινλανδία	Γαλλία
Νομικός ορισμός	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι
Διάσταση	×	×	×	Επιχειρήσεις με 1-3 υπαλλήλους.	Αριθμός εργαζομένων 1-10. Σε ορισμένες περιπτώσεις το όριο αυτό μπορεί να ξεπεραστεί.
Οικονομική Δραστηριότητα	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους οικονομικούς κλάδους: κατασκευές, μέταλλα, ξυλεία, υγεία και υγιεινή, ιματισμός, τρόφιμα, καθαρισμός, υαλικά, χαρτί, κ.λπ.	×	×	×	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους οικονομικούς κλάδους: τρόφιμα, μέταλλα, υφαντουργία, ξυλεία και έπιπλα, άλλα προϊόντα μεταποίησης, επισκευές, μεταφορές και άλλες υπηρεσίες.
Επάγγελμα	Υπάρχει κατάλογος 43 επαγγελμάτων βιοτεχνίας.	Ορισμός του βιοτέχνη. Υπάρχει κατάλογος 45 επαγγελμάτων βιοτεχνίας κατανεμημένων σε 11 κατηγορίες.	Υπό σύνταξη ο κατάλογος των βιοτεχνικών επαγγελμάτων.	×	Υποχρεωτική εγγραφή στο μητρώο βιοτεχνών.
Επιχειρηματίας	Ο επιχειρηματίας πρέπει να είναι κάτοχος του τίτλου του βιοτέχνη.	×	×	×	Ο επιχειρηματίας είναι εγγεγραμμένος στο μητρώο βιοτεχνών.
Νομική μορφή	×	Μόνον ατομικές επιχειρήσεις θεωρούνται βιοτεχνίες.	×	×	×
Άλλα	×	×	×	Χειρωνακτική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.	×

(Συνέχεια)

	Γερμανία	Ελλάδα	Ιρλανδία	Ιταλία	Λουξεμβούργο
Νομικός ορισμός	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Διάσταση	✗	Επιχειρήσεις με λιγότερους από 10 εργαζόμενους θεωρούνται βιοτεχνίες.	✗	Η διάσταση αλλάζει ανάλογα με τον τομέα δραστηριότητας.	✗
Οικονομική Δραστηριότητα	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους οικονομικούς κλάδους: κατασκευές, ηλεκτρολόγοι, μηχανοτεχνίτες, ξυλεία, υγεία και υγιεινή, κεραμοποιία, ιματισμός, τρόφιμα, καθαρισμός, υαλικά, χαρτί, κ.λπ.	✗	✗	Όλοι οι τομείς εκτός της υγείας και της δημόσιας διοίκησης.	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους τομείς οικονομικής δραστηριότητας: κατασκευές, μηχανοτεχνίτες, υγεία και υγιεινή, ιματισμός, τρόφιμα κ.λπ.
Επάγγελμα	Κατάλογος βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (94 τέχνες + 57 επαγγέλματα).	✗	Ορισμός του βιοτέχνη: 39 επαγγέλματα θεωρούνται βιοτεχνικά.	Βιοτέχνης επιχειρηματίας.	Η βιοτεχνία ορίζεται σύμφωνα με τον τρόπο εργασίας στο εσωτερικό της επιχείρησης. (152 είδη εργασίας).
Επιχειρηματίας	✗	✗	✗	Βιοτέχνης επιχειρηματίας: ενεχόμενος στην παραγωγική διαδικασία.	✗
Νομική μορφή	✗	Βιοτεχνία είναι η ατομική επιχείρηση ή η οικογενειακή επιχείρηση.	✗	Ατομική επιχείρηση ή εταιρεία.	✗
Άλλα	Η τεχνολογία μπορεί να υποστηρίξει τη βιοτεχνία χωρίς όμως να υποκαθιστά τη χειρωνακτική εργασία.	Οι βιοτεχνίες δεν χρησιμοποιούν ειδικές τεχνολογίες και προτιμούν τον παραδοσιακό τρόπο εργασίας.	✗	✗	Οι βιοτεχνίες παράγουν κατά παραγγελία προϊόντα και υπηρεσίες και εργάζονται μόνο για γνωστή αγορά και πελατεία.

(Συνέχεια)

	Ολλανδία	Πορτογαλία	Ηνωμένο Βασίλειο	Ισπανία	Σουηδία
Νομικός ορισμός	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι
Διάσταση	ΜΜΕ σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό ορισμό.	Επιχειρήσεις με 9 εργαζόμενους κατ' ανώτατο όριο συν τους μαθητευόμενους.	✗	Επιχειρήσεις από 10-15 εργαζόμενους (ελαστικά όρια).	✗
Οικονομική Δραστηριότητα	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους έξι τομείς οικονομικής δραστηριότητας: τρόφιμα, μέταλλα και έπιπλα, κατασκευές, εγκαταστάσεις, εμπόριο και υπηρεσίες.	Αγαθά που ανήκουν σε έναν από τους ακόλουθους τομείς οικονομικής δραστηριότητας: κλωστοϋφαντουργία, κεραμική, ψαθοπλεκτική, βιομηχανία δέρματος, ξυλεία και φελλοί, μέταλλα, επεξεργασία πέτρας, γραφικές τέχνες και χαρτί, ξηρογραφία, οικοδομικές εργασίες και συντήρηση.	Δεν υπάρχει νομικός ορισμός: Οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες μπορούν να θεωρηθούν βιοτεχνίες: ξυλεία, κατασκευή καλαθιών, χειροποίητα κεραμικά, σίδηρος, κ.λπ.	Μόνο οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες θεωρούνται βιοτεχνίες. Χωρίζονται δε σε 4 κατηγορίες: λαϊκή βιοτεχνία, καλλιτεχνική βιοτεχνία, παραγωγή τροφίμων και υπηρεσιών.	✗
Επάγγελμα	✗	Υπάρχει κατάλογος επαγγελματιών βιοτεχνίας που χωρίζεται σε 9 κατηγορίες.	Επαγγέλματα που ανήκουν στο τμήμα 5 του SOC 2000.	✗	Υπάρχουν 100 επαγγέλματα με προαιρετικό δίπλωμα, που δεν είναι υποχρεωτικό για την άσκηση βιοτεχνικής δραστηριότητας.
Επιχειρηματίας	✗	Επιχειρηματίας που ασκεί και εποπτεύει τη δραστηριότητα από αισθητικής απόψεως της χειρωνακτικής ικανότητας.	✗	✗	✗
Νομική μορφή	✗	Ατομική και προσωπική.	✗	✗	✗
Άλλα	✗	✗	✗	Γνώση όλης της διαδικασίας παραγωγής. Τα προϊόντα ικανοποιούν ατομικές ανάγκες.	✗

Πίνακας 9 — Στατιστικός ορισμός της βιοτεχνίας στην Ευρώπη: χαρακτηριστικά των διαθέσιμων στοιχείων για κάθε χώρα — σύνοψη όλων των στοιχείων

	Σύνοψη όλων των στοιχείων
Νομικός ορισμός	6 από 15.
Διάσταση	7 από 15. Όρια: 3, 10, 15, 40, 50.
Δραστηριότητα	10 από 15. Εκτός από την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (περιορισμός σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες), οι υπόλοιπες επτά χώρες περιλαμβάνουν την μεταποίηση, τις κατασκευές, τις επισκευές, τις μεταφορές (Γαλλία και Ιταλία) και τις υπηρεσίες.
Επάγγελμα	11 από 15. Γενικά οι χώρες αυτές αναφέρονται στο μεγαλύτερο τμήμα των βιοτεχνών που αντιστοιχεί στην ομάδα 7 της διεθνούς ταξινόμησης ISCO 88. Μπορούν να προστεθούν τα επαγγέλματα που αφορούν τις υγειονομικές υπηρεσίες (ομάδα 513), τα επαγγέλματα που αφορούν υπηρεσίες προς οικογένειες (ομάδα 514) και οι οδηγοί οχημάτων (ομάδα 83).
Επιχειρηματίας	4 από 15 έχουν σαφή ορισμό. Το Λουξεμβούργο περιλαμβάνει επίσης και «μη επιχειρηματίες».
Νομική μορφή	6 από 15. Εκτός από την Ιταλία (όπου συμπεριλαμβάνονται και εταιρείες) μόνο ατομικές επιχειρήσεις θεωρούνται βιοτεχνίες, και την Πορτογαλία όπου συμπεριλαμβάνονται μόνο οι προσωπικές εταιρείες.
'Άλλα	5 από 15 αναφέρονται στη χρήση της τεχνολογίας κατά την παραγωγική διαδικασία.

2. Από τη Διάσκεψη της Ανίγνον στη Διάσκεψη του Μιλάνου

2.1. Η δεκαετία του '90 υπήρξε αποφασιστικής σημασίας όσον αφορά το νέο σενάριο αναφοράς για τις μικρές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις. Ευνόησε δηλαδή την ανατοποθέτηση των επιχειρήσεων αυτών στην αξιολογική κλίμακα τόσο από την άποψη της συμμετοχής στην παραγωγική διαδικασία (π.χ. υπεργολαβική δραστηριότητα) όσο και από την άποψη των σχέσεων με το επιχειρησιακό πλέγμα γενικότερα.

2.2. Συνειδητοποιείται έτσι ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις έχουν να διαδραματίσουν ένα όχι δευτερεύοντα ρόλο στο οικονομικό πλαίσιο γενικότερα και έτσι γίνονται αισθητή η ανάγκη να διαμορφωθεί μία ειδική πολιτική για τη βιοτεχνία στην Ευρώπη.

2.3. Σημαντική ήταν η συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στην ερμηνεία των γεγονότων και στον εντοπισμό κατάλληλων λύσεων. Πράγματι, με τις εργασίες των οργάνων της και τις συνακόλουθες εκθέσεις της η ΟΚΕ διαδραμάτισε πάντοτε

ένα ρόλο μεταξύ των οργάνων και γενικότερα στους κοινοτικούς οργανισμούς που εναρμονίζεται περισσότερο με την οικονομική βαρύτητα που έχει ο κόσμος των μικρών επιχειρήσεων και υπεστήριξε τις ανάγκες τους οι οποίες είναι πολύ διαφορετικές από των άλλων επιχειρήσεων.

2.4. Η πρακτική επιβεβαιώνει την ιδιαιτερότητα του τομέα. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο κόσμος της βιοτεχνίας των μικρών επιχειρήσεων δεν διέπεται πλήρως από την οικονομική δυναμική. Σημαίνει, αντιθέτως, ότι δεν μπορεί πλέον να ταυτίζεται με τις παρεμβατικές πολιτικές για τις επιχειρήσεις που επιπίπτουν αδιακρίτως σε ένα γενικό ορισμό των ΜΜΕ. Απαιτούνται ιδιαίτερες πολιτικές, πιο συγκεκριμένου χαρακτήρα.

2.5. Ήδη από την 1η διάσκεψη της Ανίγνον τον Οκτώβριο 1990, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέβαλε προσπάθειες σε στενή

διασύνδεση με τις οργανώσεις του τομέα για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των βιοτεχνιών. Οι μεταβολές που επήλθαν από την 1η ευρωπαϊκή συνδιάσκεψη εδραίωσαν την άποψη ότι ήταν απαραίτητο να συνεχισθεί η διαδικασία ανταλλαγών διαλόγου μεταξύ των επιχειρήσεων, των εθνικών και ευρωπαϊκών αντιπροσώπων τους και των κρατών μελών της ΕΕ.

2.6. Η 2η διάσκεψη του Βερολίνου το Σεπτέμβριο του 1994 καθώς και η διάσκεψη του Μιλάνου το 1997 συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της εν λόγω διαδικασίας και στον εντοπισμό των βασικών ανησυχιών των επιχειρήσεων έναντι των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών που σημειώνονταν στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε άλλες περιοχές του κόσμου.

2.7. Οι εν οι εν λόγω διασκέψεις απέτελεσαν ένα σημαντικό βήμα για την αναβάθμιση της βιοτεχνίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επιβεβαιώνοντας την αρχή ότι η βιοτεχνία είναι χώρος όπου καλλιεργούνται οι διαφορές και η κοινωνική μορφή της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι πολίτες να προσεγγίζουν τον κόσμο της επιχειρήσεως.

2.8. Γίνονταν έτσι αισθητή η απαίτηση ότι δεν επαρκούσαν μόνο οι εξαγγελίες αρχής όσον αφορά τη σημασία της βιοτεχνίας και των μικρών επιχειρήσεων στην Ευρώπη, αλλά και ο ακριβής ποσοτικός προσδιορισμός του φαινομένου με τις συνακόλουθες συνέπειες.

2.9. Αλλά και στον τομέα αυτόν συντελέστηκε σημαντική πρόοδος χάρη στο κοινό έργο της ΟΚΕ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των οργανώσεων του τομέα, και των ειδικευμένων ιδρυμάτων. Το έργο αυτό, που βρίσκεται υπό εξέλιξη, θα πρέπει να οδηγήσει στον ποσοτικό προσδιορισμό της βιοτεχνίας στην Ευρώπη και κυρίως στο στατιστικό καθορισμό της βιοτεχνικής επιχειρήσεως.

2.10. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ στη δεύτερη έκθεση για την βιοτεχνία στην Ευρώπη το 1997, που ήταν καρπός τόσο μιας ενδιαφέρουσας συζήτησης στο εσωτερικό της ΟΚΕ όσο και των όσων επανειλημμένως έχουν διατυπώσει σχετικά η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, πρότεινε δέκα κατευθυντήριες γραμμές δράσης προτεραιότητας οι οποίες, σε συμφωνία με τα όσα θα εντοπίζονταν στον Χάρτη τρία χρόνια αργότερα, ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων της βιοτεχνίας, προδικάζοντας τη σημερινή συζήτηση και καθορίζοντας εν μέρει τη συνολική άποψη του ζητήματος.

2.11. Οι δέκα γραμμές δράσεις που πρότεινε η ΟΚΕ ήταν οι εξής:

- κοινωνική διαβούλευση·
- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων·

- δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ακαδημίας για τη βιοτεχνία και τις μικρές επιχειρήσεις·
- ενίσχυση της ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας για τη βιοτεχνία και τις μικρές επιχειρήσεις και για την καλλιέργειά τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο·
- αξιοποίηση της μαθητείας και προώθηση της κατάρτισης εναλλακτικώς·
- βελτίωση της πληροφόρησης για τις μικροεπιχειρήσεις·
- απλοποίηση των διοικητικών διατυπώσεων·
- παροχή κινήτρων για τη συνεργασία και τις ανταλλαγές μεταξύ των μικροεπιχειρήσεων·
- καλλιέργεια του πνεύματος καινοτομίας μεταξύ των βιοτεχνών και των μικροεπιχειρηματιών·
- προαγωγή των επαγγελματικών οργανώσεων στον τομέα δράσεών τους για την ανάπτυξη των βιοτεχνιών και των μικρών επιχειρήσεων.

2.12. Ο στόχος εδώ, σύμφωνα με την προσέγγιση της «εκ των υστέρων αξιολόγησης» είναι να κατανοηθεί το έργο που υλοποιήθηκε και να διαπιστωθεί κατά πόσον οι κατευθύνσεις που είχαν προσδιορισθεί τέσσερα χρόνια πριν εξακολουθούν να είναι επίκαιρες και να έχουν την ίδια προτεραιότητα σε σύγκριση με τις νέες δυναμικές της ανάπτυξης και να προσδιορισθούν οι όροι βάσει των οποίων μπορούν να ολοκληρωθούν ή να τροποποιηθούν.

2.13. Οι εν λόγω δέκα κατευθύνσεις παρέμβασης έχουν υποδιαιρευθεί εδώ σε τέσσερις ομάδες με βάση τη διασταύρωση δύο τυπολογιών πληροφόρησης: επίπεδο εφαρμογής της δράσης και επικαιρότητα αυτής.

2.14. Στην πρώτη ομάδα συμπεριλήφθηκαν οι δράσεις που υλοποιήθηκαν και παραμένουν επίκαιρες· στη δεύτερη ομάδα εμπίπτουν οι δράσεις που να μεν παραμένουν επίκαιρες αντιμετωπίζουν όμως δυσχέρειες ως προς την υλοποίησή τους· στη τρίτη ομάδα εμπίπτουν οι δράσεις εκείνες οι οποίες ανεξαρτήτως της κατάστασής τους, ακολουθούν μία απηρχαιωμένη προσέγγιση και, συνεπώς, θα πρέπει να ολοκληρωθούν ή/και να προσαρμοσθούν προς τα καινούργια δεδομένα· στην τέταρτη ομάδα τέλος, περιλαμβάνονται τα μέτρα που υλοποιήθηκαν εν μέρει ή ανεπαρκώς.

2.15. Στην πρώτη ομάδα ανήκει η υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας για τη βιοτεχνία και την μικρή επιχείρηση της Ανίγνωση, έστω και εάν ακόμα δεν έχουν εκφραστεί όλες οι δυνατότητές της· η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, κυρίως μέσω των ευρωσυμπράξεων· η αξιολόγηση της μαθητείας και η χρησιμοποίηση της εναλλακτικής κατάρτισης· η υποστήριξη της ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας της βιοτεχνίας και των μικρών επιχειρήσεων και της καλλιέργειά τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.16. Η ύπαρξη επιχειρηματικού πνεύματος βάσει του οποίου δεν θα επενδύει μόνον ο επιχειρηματίας, αλλά και οι εργαζόμενοι και βάσει του οποίου προβάλλεται η έννοια της εργασίας ως παράγοντας κοινωνικής ενσωμάτωσης. Πρόκειται για μια πολύ αναπτυγμένη διαδικασία στις περιοχές με υψηλή συγκέντρωση μικρών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων (π.χ. η πραγματικότητα των «βιομηχανικών περιοχών») που συχνά στην Ευρώπη είναι και εκείνες με πολύ υψηλό επίπεδο εισοδήματος.

2.16.1. Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση της μαθητείας, εάν διαπιστωθούν θετικές εξελίξεις στα προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να ευνοηθεί η ανταλλαγή μαθητευομένων και να προσαρμοστούν τα υφιστάμενα προγράμματα στην πραγματικότητα των μικρών επιχειρήσεων.

2.17. Η δεύτερη ομάδα στην οποία εμπίπτουν οι διοικητικές απλοποιήσεις, αναζητεί με αργούς και δυσχερείς ρυθμούς εφαρμογής, τη διάστασή της σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽¹⁾, έστω και με διαφορετικούς βαθμούς υλοποίησης. Η μη υλοποίηση συνεπάγεται ακόμη και σήμερα υψηλές δαπάνες, όχι μόνο νομισματικές, για τις μικρές επιχειρήσεις. Η διοικητική απλοποίηση (σχετικό παράδειγμα αποτελεί η δημιουργία ενός ειδικού γραφείου) θα έπρεπε να συνοδεύεται από την φορολογική και μισθολογική απλοποίηση. Αυτές οι έννοιες που παρουσιάστηκαν κάποτε δειλά, έχουν καταστεί σήμερα πραγματικότητα, με τη διαδικασία του Λουξεμβούργου και τις μετά το 1997 μεταβολές.

2.17.1. Η απλοποίηση των φορολογικών διατυπώσεων μπορεί να συνοδεύεται από βελτίωση του φορολογικού περιβάλλοντος των μικρών επιχειρήσεων, κυρίως με την ελάφρυνση των επιβαρύνσεων επί του εργατικού δυναμικού. Γενικά, το εργατικό δυναμικό που αποτελεί σημαντική συνιστώσα των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών πλήττεται ιδιαίτερα από την φορολογική και κοινωνική διοικητική πολυπλοκότητα που εμποδίζει τις προσλήψεις και συμβάλλει στην αύξηση της μη δηλωμένης εργασίας με αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση και στα ασφαλιστικά συστήματα.

2.17.2. Η διοικητική απλοποίηση θα πρέπει να διευκολύνει τη βελτίωση του καθεστώτος των επιχειρηματιών, όπως υπογραμμίζεται στην 8η αρχή του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων. Με αυτή τη λογική, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ίση μεταχείριση των επιχειρήσεων ανεξαρτήτως νομικής μορφής, και να βελτιωθεί η κατάσταση των ατομικών επιχειρήσεων που σε ορισμένα κράτη μέλη υφίστανται πραγματική στρέβλωση του ανταγωνισμού από τις επιχειρήσεις με μορφή εταιρειών.

2.18. Οι σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιας διοίκησης αποτελούν μία ιδιαίτερη πτυχή ενός πολύ μεγαλύτερου προβλήματος που αφορά το ρόλο τον οποίο διαδραματίζει σήμερα η δημόσια διοίκηση στο μεταβιομηχανικό κόσμο. Μία από τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η δημόσια διοίκηση και η οποία εξαρτάται κυρίως από μία πολιτιστική αλλαγή και από την ικανότητα του δημόσιου προσωπικού να μεταβεί από το «ήθος της γραφής και ανάγνωσης» στο «ψηφιακό ήθος». Και η επίτευξη του στόχου αυτού εξαρτάται κυρίως από τη συνεχή κατάρτιση του προσωπικού και την καθιέρωση νέων μεθόδων.

2.19. Αυτό σημαίνει ότι η δημόσια διοίκηση πρέπει να δικτυωθεί σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο και να συνοδεύει με τα δίκτυα των επιχειρήσεων και των εδαφικών μονάδων. Να καταστεί δηλαδή η δημόσια διοίκηση παράγων ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας που θα αποτελεί ιδιαίτερα για τις μικρές επιχειρήσεις και τη βιοτεχνία έναν εταίρο με εποικοδομητικό ρόλο.

2.20. Στην τρίτη ομάδα της οποίας πρέπει να αναθεωρηθούν οι έννοιες και για την οποία πρέπει να υιοθετηθεί μία διαφορετική προσέγγιση που να ανταποκρίνεται στις πρόσφατες εξελίξεις της αγοράς, υπεισέρχονται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και η προώθηση του πνεύματος καινοτομίας μεταξύ των βιοτεχνών και των μικρών επιχειρηματιών, στόχοι οι οποίοι την εποχή που διατυπώθηκαν δεν μπορούσαν να λάβουν υπόψη την αφάνταστη ανάπτυξη της νέας οικονομίας και των επιπτώσεων που θα είχε για τους δύο κλασικούς όρους της κλασικής οικονομίας, δηλαδή την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία⁽²⁾.

2.21. Επί του σημείου αυτού πρέπει να επικεντρώσουμε όλη την προσοχή μας για να γίνει καλύτερα κατανοητή μία από τις βασικές προτεραιότητες την οποία πρέπει να υιοθετήσει ενόψει της προσεχούς δεκαετίας ο κόσμος των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας.

2.22. Στην τέταρτη και τελευταία ομάδα ανήκουν η κοινωνική διαβούλευση, η υποστήριξη των επαγγελματικών οργανώσεων και η πληροφόρηση των μικρών επιχειρήσεων.

2.23. Όσον αφορά την κοινωνική διαβούλευση: στη 10η γραμμή δράσης του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις υπογραμμίζεται ότι πρέπει να αναπτυχθεί, να ενισχυθεί και να καταστεί αποτελεσματικότερη η εκπροσώπηση των συμφερόντων των μικρών επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μικρή επιχείρηση, δεν αναγνωρίζεται πάντα ως ισότιμο μέλος με δικαίωμα υπογραφής των συμφωνιών παρόλο που εκπροσωπεί το ήμισυ των κοινωνικών επιχειρήσεων. Είναι γεγονός, ότι οι οργανώσεις των μικρών επιχειρήσεων χαρακτηρίζονται από κατακερματισμό, πράγμα που παρεμποδίζει τη διαφάνεια της εκπροσώπησης.

(1) Βλέπε σχετικά: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κοινή έκθεση για την απασχόληση 2000· μέρος II· τα κράτη μέλη COM(2000) 501 τελικό, Τόμος I.

(2) Πρβ. μεταξύ άλλων: Πρόγραμμα δράσης για την καινοτομία στην Ευρώπη COM(96) 589 τελικό. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας, Μάρτιος 2000, Προς έναν ευρωπαϊκό χώρο στον τομέα της έρευνας COM(2000) 6 τελικό. Η καινοτομία σε μια οικονομία που βασίζεται στην γνώση COM(2000) 567 τελικό.

2.24. Όσον αφορά την υποστήριξη των επαγγελματικών οργανώσεων στη δράση τους για την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη θέση που έλαβε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με το πολυετές πρόγραμμα για τις Επιχειρήσεις όπου αναγνωρίζεται και υποστηρίζεται ο ρόλος των ενδιάμεσων και επαγγελματικών και κλαδικών οργανώσεων των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών και καλεί τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξή του. Εν προκειμένω, η ΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντική η λήψη σε κοινοτικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο μέτρων για την ενίσχυση των δράσεων των οργανώσεων υπέρ των μικρών επιχειρήσεων καθώς και υπέρ της συγκέντρωσης των οργανώσεων των διαφόρων κρατών μελών σε κοινοτικό επίπεδο. Το τελευταίο αυτό μέτρο είναι απαραίτητο στο πλαίσιο της διεύρυνσης που θα απαιτήσει την ενεργό συγκέντρωση των οργανώσεων των ΜΜΕ των υποψήφιων χωρών.

3. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Μικρές Επιχειρήσεις

3.1. Η ανεπαρκής και ανεπείκαιρη συγκέντρωση οικονομικών πληροφοριών, η έλλειψη ενημέρωσης όσον αφορά το κόστος της γραφειοκρατίας, οι δυσχερείς σχέσεις με το πιστωτικό σύστημα, η ύπαρξη προδιαγραφών που αφορούν συνήθως πιο πολύπλοκα και αρθρωμένα παραγωγικά συστήματα κ.λπ. αποτελούν ορισμένα παραδείγματα αυτού του οικονομικού περιβάλλοντος που θα πρέπει απαραίτητα να αλλάξει.

3.2. Η πορεία αυτή οδήγησε τον Ιούνιο 2000 με την ολοκλήρωση της πορτογαλικής Προεδρίας⁽¹⁾, στην υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Χάρτη των μικρών επιχειρήσεων. Για πρώτη φορά στο τέλος μιας εξαμήνιας Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, γίνεται λόγος αποκλειστικά για μικρές επιχειρήσεις αντί του όρου των ΜΜΕ που από πάρα πολλές πλευρές είναι πλέον ακατάλληλος.

3.2.1. Στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Λισαβώνας και της Feira τονίστηκε η σημασία που έχουν οι μικρές επιχειρήσεις για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση στην ΕΕ. Αποτελούν τη σπονδυλική στήλη της ευρωπαϊκής οικονομίας και την κινητήριου δύναμη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ευρώπη. Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να επιστήσουν την προσοχή τους στις μικρές επιχειρήσεις και κυρίως να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους.

3.2.2. Από την πλευρά του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην έκθεσή του για το πολυετές πρόγραμμα υπέρ των επιχειρήσεων και του επιχειρηματικού πνεύματος, τονίζει ότι οι ΜΜΕ καθώς και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και η βιοτεχνία συμβάλλουν σημαντικά στην ανταγωνιστικότητα, την έρευνα και την καινοτομία, και ότι διαδραματίζουν καθοριστικής σημασίας ρόλο σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της χωροταξίας. Ζητά δε ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις μικρές επιχειρήσεις να προσαρτηθεί στο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα προκειμένου να αποκτήσει ο Χάρτης νομική ισχύ.

3.2.3. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που, παρά τα αιτήματά της καθώς και τα αιτήματα του Κοινοβουλίου, η Επιτροπή εγκατέλειψε τις δράσεις συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων στο νέο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα, ενώ άλλα προγράμματα επιδιώκουν αντιθέτως την ανάπτυξη παρόμοιων δράσεων, κυρίως όσον αφορά την έρευνα και την ανάπτυξη ή τη διεθνή συνεργασία ή με τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

3.2.4. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απορεί επίσης και με το γεγονός ότι οι επιλογές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — ΔΓ επιχειρήσεις, όσον αφορά τη σύσταση της επιτροπής εμπειρογνομόνων για τις μικρές επιχειρήσεις δεν είναι συνεπείς με τις αρχές που διατυπώνονται στο Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις της Feira.

3.3. Ο Χάρτης είναι το αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας διαδικασίας και αποτελεί έναν ενδιάμεσο σταθμό μεγάλης σημασίας για τον εντοπισμό των μέσων που είναι απαραίτητα προκειμένου οι στόχοι που ενεργώς αναφέρονται σε αυτόν να υλοποιηθούν.

3.4. Ο Χάρτης αναγνωρίζει το δυναμισμό των μικρών επιχειρήσεων και τη σημασία τους για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και συνεπώς τη συμβολή τους όχι μόνο στην οικονομική, αλλά και στην κοινωνική ανάπτυξη μιας χώρας.

3.5. Ο Χάρτης καταδεικνύει επίσης ότι είναι απαραίτητο, όπως από χρόνια επισημαίνει η ΟΚΕ, να αρθούν τα κανονιστικά διοικητικά και φορολογικά εμπόδια που δεν αφήνουν τις μικρές επιχειρήσεις να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης.

3.6. Ήδη στην γνωμοδότηση του Μαΐου 2000⁽²⁾, η ΟΚΕ επικρότησε την πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβώνας με στόχο την εκπόνηση ενός Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, προτρέποντας την Επιτροπή και το Συμβούλιο να «συνεχίσουν την εφαρμογή στρατηγικών παρεμβάσεων με τις κατάλληλες μεθόδους και τα κατάλληλα μέσα υπέρ των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας».

3.7. Ως προς την εν λόγω πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φαίνεται ότι ο Ευρωπαϊκός Χάρτης του ΟΟΣΑ κάνει ένα βήμα πίσω όσον αναφορά τις πολιτικές για τις ΜΜΕ, δεδομένου ότι τον ίδιο Ιούνιο 2000 στην Μπολόνια, ενέκρινε ένα έγγραφο που βασιζόταν στην παλαιά αντίληψη υποστήριξης της επιχείρησης μέσω μη διαφοροποιημένων πολιτικών και ταυτοχρόνως διακριτικής μεταχείρισης των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας.

(1) Συμβούλιο της Ευρώπης της Feira στις 19-20 Ιουνίου 2000.

(2) Βλέπε γνωμοδότηση για τον Ευρωπαϊκό Χάρτη μικρών επιχειρήσεων, ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

3.8. Είναι προφανές ότι ο κόσμος των ΜΜΕ αντιμετωπίζεται για μια ακόμη φορά εδώ ως μία ομοιογενής «μάζα» φορέων με ίδιες ανάγκες και ενιαίες λύσεις. Πρόκειται για μία εσφαλμένη προσέγγιση που προτείνει μη αποτελεσματικές λύσεις για τα καιρία προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρές επιχειρήσεις.

3.8.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζητά όπως ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις μικρές επιχειρήσεις προσαρτηθεί στο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα προκειμένου να αποκτήσει ο Χάρτης νομική ισχύ.

3.9. Η πρόοδος που σημειώθηκε σχετικά με τον Χάρτη, μετά το Συμβούλιο της Feira, αποτελεί αντικείμενο μιας σύντομης ανακοίνωσης της Επιτροπής για το Συμβούλιο που θα πραγματοποιηθεί την 'Ανοιξη (1).

3.10. Ένα πρώτο αποτέλεσμα της φιλοσοφίας που υιοθέτησε το Συμβούλιο της Feira προέρχεται ακριβώς από την Πορτογαλία δια του νομοθετικού διατάγματος 44/2001 της 9ης Φεβρουαρίου 2001 — D.R. I-A αριθ. 34, με το οποίο η πορτογαλική κυβέρνηση καθορίζει τη σύσταση, τα όρια και τα καθήκοντα του βιοτέχνη και της βιοτεχνίας, ευθυγραμμισμένη έτσι με τη γαλλο-ιταλική θέση.

4. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας μέσω της προαγωγής του πνεύματος της οργανωτικής/εμπορικής καινοτομίας και η συμμετοχή στη νέα οικονομία

4.1. Κατά τα τελευταία έτη το σενάριο αναφοράς ως προς την πτυχή αυτή έχει σε μεγάλο βαθμό αλλάξει. Η ικανότητα των μικρών επιχειρήσεων όσον αφορά τη διαχείριση της καινοτομίας έχει βελτιωθεί, όπως διαβεβαιώνεται μεταξύ άλλων από το Χάρτη της Μπολόνια (2), και μεγάλο μέρος της ικανότητας των επιχειρήσεων να παραμένουν στην αγορά και να είναι ανταγωνιστικές εξαρτάται από τη δυνατότητα την οποία διαθέτει κάθε μεμονωμένος επιχειρηματίας ή ομάδες επιχειρηματιών να πραγματοποιούν καινοτομίες όχι μόνο σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες και την παραγωγή, αλλά κυρίως σε ό,τι αφορά την οργάνωση και την εμπορία.

4.2. Το νέο φαινόμενο όσον αφορά την καινοτομία που αναπτύχθηκε στην Ευρώπη κατά την τελευταία κυρίως τριετία είναι η νέα οικονομία. Η νέα οικονομία οφείλεται σε πολλούς παράγοντες που συνδέονται με τη διάδοση των πληροφοριών και των επικοινωνιών καθώς και με την εμπορική χρησιμοποίηση του 'Ιντερνετ. Το 'Ιντερνετ είναι ένα νέο μέσο επικοινωνίας που προστίθεται στα ήδη γνωστά μέσα και το οποίο διευκολύνει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δημιουργία δικτύων υπολογιστών στα πιο διαφορετικά επίπεδα.

4.3. Πρόκειται για ένα μέσο που διεισδύει παντού και το οποίο θα συμβάλλει όχι μόνο στη μεταβολή του τρόπου επικοινωνίας, αλλά και των οικονομικών σχέσεων και της ποιότητας της ζωής μας. Σήμερα μία επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιεί το 'Ιντερνετ κατά τρεις τρόπους: για την αύξηση της αποτελεσματικότητας ορισμένων κλάδων της επιχείρησης, για τη μεταρρύθμιση όλης της επιχείρησης και για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων βασισμένων στο 'Ιντερνετ, όπως οι αποκαλούμενες «dot.com».

4.4. Η νέα οικονομία δεν αντιτίθεται, αλλά ενσωματώνεται στην αποκαλούμενη παλαιά οικονομία η οποία μεταμορφώνεται και καθίσταται φορέας της διαχείρισης της εν λόγω αλλαγής. Μέσα σε λίγα χρόνια δεν θα έχουμε πλέον το λεκτικό αυτό διαμελισμό, αλλά η όλη διεργασία θα αποκαλείται απλώς «οικονομία».

4.5. Στα πλαίσια της παραδοσιακής οικονομίας, η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών βασίζεται στη χρησιμοποίηση των πόρων, των πρώτων υλών και του εργατικού δυναμικού. Αντιθέτως, η νέα οικονομία ορίζεται ως οικονομία της γνώσης και της πληροφόρησης, η ιδιαιτερότητα των οποίων έγκειται στη διάδοση και την παγίωση (σε παγκόσμια κλίμακα) του 'Ιντερνετ (3) ως μέσου ικανού να διαδίδει πληροφορίες και γνώσεις δια των ιστοσελίδων βάσει ενός προκαθορισμένου συμβατικού προτύπου. Η δομή που διέπεται από την αρχή της προώθησης αποτελείται από την ηλεκτρονική διασύνδεση μεταξύ φορέων (ατόμων, επιχειρήσεων, οργανισμών). Κάθε στοιχείο της δικτύωσης είναι ενεργός και παθητική πηγή της διεργασίας.

4.6. Η χρήση του Διαδικτύου από τις μικρές επιχειρήσεις σημαίνει όχι μόνο το άνοιγμα νέων εμπορικών τομέων, την ανάπτυξη νέων προϊόντων και νέων μορφών διανομής, αλλά και τη μείωση των δαπανών που στο πλαίσιο μιας λειτουργικής αγοράς θα καταστήσει δυνατές χαμηλότερες τιμές στους ακόλουθους τομείς, όπως υπογράμμισε η ΟΚΕ (4) σε γνωμοδότησή της:

- κατάργηση του ενδιάμεσου εμπορίου με την παραδοσιακή του έννοια (Disintermediation)·
- περιορισμός του κόστους των επικοινωνιών (δαπάνες για τηλεφωνο, ηλεκτρονικός υπολογιστής)·
- μετατόπιση ενός μέρους του κόστους στους πελάτες (οι πελάτες αναζητούν τις πληροφορίες)·
- περιορισμένο κόστος διανομής ψηφιακών προϊόντων·
- η χρήση του Διαδικτύου άνοιξε συγκεκριμένες προοπτικές εργασίας για άτομα που χειρίζονται το Web.

(1) Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις ΜΜΕ. Ετήσια έκθεση για την εφαρμογή του COM(2001) 122 τελικό της 7.3.2001.

(2) Με τον όρο Χάρτη της Μπολόνια εννοείται το έγγραφο που εγκρίθηκε στο πλαίσιο της σύμβασης του ΟΟΣΑ, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο 2000 στη Μπολόνια για τα προβλήματα των ΜΜΕ.

(3) Η λέξη 'Ιντερνετ σχηματίζεται από τις αγγλικές λέξεις Interactive network, διαλογικό δίκτυο.

(4) ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

4.6.1. Μία ιδιαίτερη χρήση του Διαδικτύου αποκαλείται ηλεκτρονικό εμπόριο και καλύπτει το σύνολο των ανταλλαγών πληροφοριών, αγαθών και υπηρεσιών που πραγματοποιούνται μέσω του Web⁽¹⁾. Η σημασία του ηλεκτρονικού εμπορίου συνδέεται με την ικανότητά του να επιταχύνει τη διαδικασία κυκλοφορίας επηρεάζοντας θετικά τις ευκαιρίες εκμετάλλευσης αγαθών και υπηρεσιών κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγεται το σημείο ρήξεως μεταξύ παραγωγής και ζήτησης. Ουσιαστικώς το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελεί ένα είδος δυναμικής αγοράς εντός της οποίας κάθε παραγωγός έρχεται σε επαφή με παγκόσμια πελατεία πιθανών αγοραστών. Είναι σαφές ότι το ηλεκτρονικό εμπόριο δεν αποτελεί την πανάκεια των προβλημάτων της αγοράς, μπορεί όμως να συμβάλει στην ανάσχεσή τους.

4.7. Σήμερα οι ηλεκτρονικές πράξεις αρθρώνονται σε ηλεκτρονικό εμπόριο μεταξύ επιχειρήσεων (business to business), και μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών (business to consumer). Στην πρώτη περίπτωση, οι αγορές ανοικτής γραμμής δημιουργούν εναλλακτικά κανάλια διανομής, μειώνουν την αλυσίδα των μεσολαβητών και τροποποιούν την παραδοσιακή τυπολογία. Η δεύτερη περίπτωση (που δηλώνεται επίσης και ως: B2C) επιτρέπει την άμεση πραγματοποίηση συναλλαγών μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών, με τη μείωση του χρόνου και του κόστους προμήθειας και συνεπώς παραγωγής.

4.8. Μετά τις σύντομες αυτές παρατηρήσεις και από μια επιφανειακή εκτίμηση των πραγμάτων φαίνεται ότι οι δύο έννοιες της οικονομίας χωρίζονται και συνδέονται βάσει δύο τυπολογιών αγοράς: «market place» που βασίζεται στη φυσική παρουσία και «market space» που βασίζεται στην ενημέρωση σε τέτοιο σημείο ώστε η πρώτη μορφή αγοράς να θεωρείται πλέον περιθωριακής σημασίας.

4.9. Η ερμηνευτική κλειδα όμως δεν μπορεί να είναι τόσο περιοριστική. Εάν ξεκινήσουμε από την προϋπόθεση ότι η εργασιακή δραστηριότητα βρίσκεται στη βάση όλων των αξιολογικών διαδικασιών, τότε οι έννοιες (παλαιές και νέες) που εξετάστηκαν χωριστά πρέπει να συγχωνευθούν σε μία (στην οικονομία άνευ διακρίσεων).

4.10. Ειδικά οι μικρές επιχειρήσεις και η βιοτεχνία όπου ο παράγων της εργασίας από πολλές πλευρές κυριαρχεί επί του παράγοντος του κεφαλαίου, μπορούν να αποτελέσουν τον μίαντα μετάδοσης της κινήσεως μεταξύ των δύο αυτών κόσμων οι οποίοι μόνο φαινομενικώς είναι διαφορετικοί, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που μεταμορφώνει τον επιχειρησιακό κόσμο και όχι μόνο τις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις.

4.11. Αυτό αποτελεί μία πρόκληση και ταυτοχρόνως μία ευκαιρία για τις μικρές επιχειρήσεις και τη βιοτεχνία που δεν είναι επαρκώς διαρθρωμένες, αλλά που μπορούν να βοηθηθούν για να

υπερκεράσουν τα εμπόδια τόσο από την άποψη του χρόνου όσο και του χώρου. Ακόμη και τα προβλήματα που αφορούν την ασφάλεια θα πρέπει να εξεταστούν εκ νέου και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των μικρών επιχειρήσεων.

4.12. Για το σκοπό αυτό είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος των χρηματοδοτήσεων που προβλέπονται στο Πέμπτο και, προσεχώς, στο Έκτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο Έρευνας και Ανάπτυξης καθώς και η κατάρτιση των επιχειρήσεων στα θέματα αυτά.

4.13. Εξ ου και η απαίτηση εντοπισμού των προβλημάτων, αναπτυξιακών διαδρομών και γραμμών δράσεως που ευνοούν τη συμβίωση μεταξύ καινοτομίας, νέας οικονομίας και μικρών επιχειρήσεων και που κυρίως διευκολύνουν την πρόσβαση αυτών στα εθνικά και παγκόσμια δίκτυα καινοτομίας, στα κοινοτικά προγράμματα E&A και στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, με προνομιακές και πιο προσωπικές διαδρομές σε σχέση με αυτές που προβλέπονται για τις πιο διαρθρωμένες επιχειρήσεις.

4.14. Σήμερα το να γίνεται λόγος για ανταγωνιστικότητα και καινοτομία χωρίς διασύνδεση με τις διαδικασίες αυτές και να περιορίζεται η προσέγγιση μόνο στην καινοτομία του προϊόντος, σε έναν κόσμο όπου αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία η καινοτομία στον τομέα της οργάνωσης και της εμπορίας θα ήταν σοβαρό σφάλμα.

4.15. Η μη στήριξη της καθιέρωσης αυτού του είδους καινοτομιών, που πιθανώς έχουν το πιο υψηλό περιεχόμενο καινοτομίας για τις επιχειρήσεις της βιοτεχνίας, θα είχε περιοριστικό και απομονωτικό αποτέλεσμα όσον αφορά τον εντοπισμό δράσεων στήριξης των μικρών επιχειρήσεων και θα τις απομάκρυνε από τον ανταγωνισμό⁽²⁾.

4.16. Μια απάντηση θα μπορούσε να δοθεί με την πρωτοβουλία «go digital» που ανελήφθη μετά τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Λισαβώνας και της Feira που, στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής Ευρώπης, αποσκοπεί στην εισαγωγή των ΝΤΙC στις επιχειρήσεις, κυρίως στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, καθώς και στην εφαρμογή των διαφόρων μέτρων που έχουν προβλεφθεί σε προγράμματα της Επιτροπής: διαρθρωτικά ταμεία, πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις, έρευνα/ανάπτυξη, χρηματοδότηση της ΕΤΕ. Η ΟΚΕ κάνει έκκληση ωστόσο για καλύτερη συνοχή μεταξύ των διαφόρων μέτρων και παροτρύνει την Επιτροπή να μεριμνήσει ώστε οι ενδιάμεσες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας να συμμετέχουν άμεσα στη σύλληψη και στην υλοποίηση των μέτρων αυτών.

(2) Μαζί με τη διάδοση του Διαδικτύου είναι επίσης απαραίτητο να υποστηριχθούν οι παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία καινοτομίας στις ΜΜΕ. Ορισμένοι από αυτούς τους παράγοντες, ίσως οι πιο σημαντικοί, προσδιορίστηκαν με την ευκαιρία του Φόρουμ που διοργανώθηκε στη Λυών το Νοέμβριο του 2000 (Προς έναν ευρωπαϊκό χώρο καινοτομίας): ο επιχειρηματικός πολιτισμός, τα σχολικά συστήματα, τα μέσα της κοινωνίας των πληροφοριών, το άνοιγμα προς τις επιστήμες, η οργανωτική καινοτομία, η υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων, η προώθηση των κοινοπραξιών, η υποστήριξη των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας, η διάδοση πρωτοβουλιών έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

(1) Σημαίνει δίκτυο, ιστός.

5. Τα χρηματοπιστωτικά εμπόδια για την ανάπτυξη και την καινοτομία των μικρών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων της βιοτεχνίας

5.1. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις μικρών διαστάσεων στην καθημερινή τους λειτουργία μα που σήμερα αποτελεί ένα πραγματικό εμπόδιο για την είσοδό τους στην ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία είναι η δυσχερής πρόσβασή τους στο πιστωτικό σύστημα και συνεπώς στη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους, ιδίως εκείνων που αποβλέπουν στην καινοτομία. Πρόκειται για μία κρίσιμη κατάσταση που εμποδίζει όχι μόνο την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, αλλά και την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων.

5.2. Η πτυχή αυτή υπογραμμίζεται και στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας της 23ης και 24ης Μαρτίου 2000 στα οποία τονιζόταν με έμφαση η σημασία που έχει να βελτιωθεί αισθητά η χρηματοδότηση των μικρών και μεσαίων καινοτόμων επιχειρήσεων και να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους νέους επιχειρηματίες για την προώθηση της απασχόλησης.

5.3. Για την οικονομική δραστηριότητα της επιχειρήσεως και ειδικότερα για τη μικρή επιχείρηση και τη βιοτεχνική επιχείρηση ιδιαίτερη σημασία αποκτά η ανεύρεση των κεφαλαίων που είναι απαραίτητα για τις παραγωγικές επενδύσεις.

5.4. Δυστυχώς, ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και ιδιαιτέρως οι μικρές επιχειρήσεις καθημερινώς είναι η δυσκολία ανεύρεσης κεφαλαίων για την έναρξη και ή για την ανάπτυξη της επιχειρησιακής δραστηριότητας που συνεπάγεται μια υπερβολική δανειοληπτική εξάρτηση έναντι των ιδίων κεφαλαίων, καθώς και το υψηλότερο κόστος εν σχέσει προς τις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα επιτόκια.

5.5. Για το λόγο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό η Ευρωπαϊκή Ανώνυμη Εταιρεία να συμπληρωθεί με την υλοποίηση καταστατικών των Οργανώσεων, των συνεταιρισμών και των κοινοπραξιών.

5.6. Συγκεκριμένα είναι δυσχερής η ανεύρεση του κεφαλαίου για τις διάφορες φάσεις της επιχειρησιακής ζωής, από την ίδρυση, την εδραίωση ως και την ανάπτυξη της. Για τούτο και είναι απαραίτητο να προωθηθούν μεταξύ των μικρών επιχειρηματιών και των βιοτεχνών εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης τόσο για τη φάση της έναρξης (π.χ. το κεφάλαιο εκκίνησης) όσο και για την επιχειρησιακή ανάπτυξη μέσω εταιρικών μορφών χρηματοδότησης, κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, κ.λπ.

5.6.1. Ορισμένες σημαντικές πρωτοβουλίες παρουσιάζουν προβλήματα εκκίνησης, είτε για λόγους επικοινωνίας, είτε για τεχνικούς ή δημοσιονομικούς λόγους. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικές οι δράσεις που προβλέπονται από τα προγράμματα: ΜΜΕ-εγγύηση, ΜΕΤ-εκκίνηση (Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για τις Τεχνολογίες) και JEV (Ευρωπαϊκή Κοινοπραξία) (1).

5.7. Στην πράξη, χρειάζεται να ενθαρρυνθεί η πραγματική πρόσβαση της μικρής επιχείρησης στις χρηματοδοτικές υπηρεσίες και η δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, τη συνεργασία μεταξύ τους και την καινοτομία.

5.8. Οι πτυχές αυτές έχουν αναλυθεί επανειλημμένως από την ΟΚΕ με τη γνωμοδότηση σχετικά με το «πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα» (2), ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την πρόσφατη «Ανάλυση των ειδικών χρηματοδοτικών μέσων της κοινότητας για τη ΜΜΕ» (3), εξέθετε το πανόραμα των χρηματοπιστωτικών μέσων που παρέχονται σήμερα από τα ευρωπαϊκά όργανα (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, Επιτροπή, BERS).

5.9. Από το έγγραφο καθίσταται προφανές ότι το πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί δεν είναι τόσο η δημιουργία των χρηματοδοτικών μέσων ad hoc, δεδομένου ότι τα χρηματοδοτικά μέσα που υφίστανται σήμερα μπορούν να παράσχουν μία μεγάλη δέσμη λύσεων για τα οικονομικά προβλήματα, όσο η πραγματική πρόσβαση και η χρήση των μέσων αυτών από πλευράς μικρών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της βιοτεχνίας.

5.10. Εάν η προσέγγιση περιορισθεί στην ποσοτική και μόνο διάσταση, οι λιγότερο διαρθρωμένες επιχειρήσεις θα είναι οι πρώτες που θα αποκλεισθούν, όπως συμβαίνει σήμερα από τα «διεθνή κυκλώματα της χρηματοδότησης με ευνοϊκούς όρους» είτε πρόκειται για δημόσια είτε για ιδιωτικά.

6. Ευρωπαϊκή ακαδημία βιοτεχνίας

6.1. Ένας από τους βασικούς στόχους της ευρωπαϊκής ακαδημίας βιοτεχνίας είναι η παρακολούθηση και η διοχέτευση των παλαιών επαγγελματιών προς τα κατάλληλα όργανα όχι μόνο για τη διατήρηση των παραδόσεων, αλλά και προκειμένου να καταστούν πηγή απασχόλησης και κοινωνικής ανάπτυξης.

(1) Για περισσότερες πληροφορίες για τα θέματα αυτά βλέπε Γνωμοδότηση της ΟΚΕ σχετικά με την Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για μέτρα χρηματοδοτικής στήριξης υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) καινοτομίας που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης-Πρωτοβουλία για την ανάπτυξη και την απασχόληση, COM(98) 26 τελικό — Βρυξέλλες, 26 Μαρτίου 1998 — Γενικός Εισηγητής: ο κ. Pezzini.

(2) ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 4.

(3) COM(2000) 653 τελικό, ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 18ης Οκτωβρίου 2000.

6.1.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την ευχή η Ακαδημία να ενισχύσει τη δραστηριότητά της και να συμμετάσχει περισσότερο σε δράσεις, μελέτες και εργασίες για την κατάσταση και την αναγνώριση του καθεστώτος των μικρών επιχειρήσεων και της ατομικής επιχείρησης, για την ανάπτυξη και την αξιοποίηση της μαθητείας, για τη συνεργασία επιχειρήσεων και οργανώσεων επιχειρήσεων καθώς για την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας και καλλιέργειας της βιοτεχνίας και της μικρής επιχείρησης. Εξάλλου εναπόκειται στην ακαδημία να εξασφαλίσει τον έλεγχο και την εποπτεία της εφαρμογής του ευρωπαϊκού χάρτη των μικρών επιχειρήσεων και να διατυπώνει προτάσεις για την πραγματική εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών δράσης του χάρτη.

6.1.2. Η ακαδημία μέσω των ιδρυτικών της οργάνων, της επιστημονικής επιτροπής και του δικτύου των πανεπιστημίων και των ειδικευμένων ιδρυμάτων με τα οποία είναι συνδεδεμένη οφείλει να δώσει νέα ώθηση στις δραστηριότητές της και να ασκήσει τα καθήκοντά της που προβλέπονται από το καταστατικό, όπως:

- να αξιοποιήσει την καλλιτεχνική διάσταση της βιοτεχνίας και της μικρής επιχείρησης,
- να χαράξει στρατηγικές χρήσιμες για τις εθνικές και τις ευρωπαϊκές οργανώσεις,
- να «ανακτήσει» τα παραδοσιακά επαγγέλματα,
- να διαδώσει το επιχειρηματικό πνεύμα,
- να εφαρμόσει τη θεωρία της κοινωνικοποίησης της εργασίας,
- να υποστηρίξει τη μαθητεία.

6.2. Επίσης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε στις δραστηριότητες που ασκεί η ΕΕ υπέρ των ΜΜΕ, να ληφθούν υπόψη οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις και κυρίως στο Πολυετές Πρόγραμμα για τις Επιχειρήσεις να προβλέπονται δράσεις με άξονα τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και τη βιοτεχνία με τον ορισμό των ειδικών χαρακτηριστικών τους και των αναγκών τους. Η θέσπιση της αρχής της αξιολόγησης θα καταστήσει εξάλλου δυνατή την εκτίμηση των θετικών και αρνητικών συνεπειών των κοινοτικών μέτρων (κυρίως όσων αφορούν την υγεία και την υγιεινή) στη λειτουργία των μικρών επιχειρήσεων, η διατήρηση και η ανάπτυξη των οποίων συνδέονται με στρατηγικές και μεθόδους κατασκευής διαφορετικές από εκείνες των μεγάλων βιομηχανικών ομίλων.

6.3. Εξάλλου, στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις τονίζεται ότι είναι απαραίτητη η εποπτεία ώστε οι υπεύθυνοι λήψεως αποφάσεων να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων. Εν προκειμένω, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που το Συμβούλιο, υιοθετώντας το Πολυετές Πρόγραμμα για τις Επιχειρήσεις και το Επιχειρηματικό Πνεύμα⁽¹⁾, αποφάσισε (άρθ. 2-3) να χρησιμοποιήσει το πρόγραμμα για την επίτευξη των στόχων του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις.

7. Συμπεράσματα

7.1. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης των μικρών επιχειρήσεων τονίζει τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν όχι μόνο για την οικονομική ανάπτυξη και την καινοτομία, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο, ως δημιουργοί θέσεων απασχόλησης και ισχυροί φορείς ανάπτυξης της προσωπικής ευθύνης. Αναγνωρίζεται στην πράξη ότι το πλέγμα των μικρών επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας αποτελεί μία κληρονομιά, όχι μόνο οικονομικής φύσεως, η οποία όμως θα πρέπει να αναπτυχθεί και να αξιοποιηθεί και υπό ορισμένες απόψεις να διαφυλαχθεί με τη δημιουργία ενός πιο ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος. Προς αυτή την κατεύθυνση προσανατολίζονται και οι διαβεβαιώσεις αρχής που διατυπώνονται στο Χάρτη. Σύμφωνα με αυτόν, θεμελιώδη σημασία έχει η υλοποίηση ενός ρυθμιστικού πλαισίου που δεν θα επιβάλει καταχρηστικές υποχρεώσεις στις μικρές επιχειρήσεις, σύμφωνα με την αρχή ότι η δημόσια διοίκηση είναι στην υπηρεσία του πολίτη και συνεπώς των μικρών επιχειρήσεων και όχι το αντίθετο.

7.2. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη σημασία που έχουν οι πολιτικές εκπαίδευσης και διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων στην αποτελεσματική πρόσβαση στις δημοσιονομικές υπηρεσίες και ειδικότερα στο κεφάλαιο έναρξης, στα κεφάλαια υπηρεσιακού κινδύνου και στα κεφάλαια λειτουργίας· στις πολιτικές της καινοτομίας και στη νέα οικονομία· στην ενίσχυση των δημόσιων και ιδιωτικών συμπράξεων και στον πολιτικό και κοινωνικό διάλογο καθώς και σε κάθε είδους υποστήριξη προς τις οργανώσεις που διαδραματίζουν συνοδευτικό ρόλο των ΜΜΕ⁽²⁾.

7.3. Οι ΜΜΕ και ιδιαίτερα οι βιοτεχνίες αποτελούν για κάθε εθνική οικονομία σημαντικό παράγοντα για την κατάρτιση ειδικευμένων εργαζομένων. Τούτο ισχύει όχι μόνο για τα διδακτικά επαγγέλματα κατά την κατάρτιση μαθητευομένων αλλά και για επαγγέλματα της τεχνολογίας της πληροφόρησης και της επικοινωνίας. Σε σχέση με τη δημογραφική εξέλιξη στην ΕΕ και σε όλη την Ευρώπη και την αυξανόμενη ανάγκη σε καλώς καταρτισμένες εργατικές δυνάμεις φαίνεται επείγοντως αναγκαία μια φορολογική ώθηση και μια μείωση του παράλληλου μισθολογικού κόστους ιδίως για το χρόνο διδασκαλίας ή τη διάρκεια της κατάρτισης. Μόνο μέσω κατάλληλων ανθρωπίνων πόρων με τα αναγκαία προσόντα είναι δυνατό να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισαβόνας δηλαδή να πραγματοποιηθεί από την ΕΕ ο δυναμικός και ανταγωνιστικός οικονομικός χώρος που βασίζεται στην καινοτομία και στη γνώση.

7.4. Χρειάζεται συνεπώς ένα πλαίσιο που θα ευνοεί την επιχειρησιακή πρωτοβουλία, την καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη. Και τούτο με την προώθηση μιας σαφούς κατανομής των διοικητικών αρμοδιοτήτων και την εφαρμογή μιας δίκαιης και διαφανούς πολιτικής του ανταγωνισμού, με την καταπολέμηση της απάτης και με τη θέσπιση σταθερών και μη διακριτικών φορολογικών συστημάτων. Πρέπει κυρίως να θεσπιστούν νομοθεσίες σε

(1) ΕΕ L 33 της 29.12.2000.

(2) Για μια πιο λεπτομερή ανάλυση είναι ενδιαφέρουσα η ανάλυση της διετούς έκδοσης της Επιτροπής με θέμα «Οι δράσεις της ΕΕ υπέρ των ΜΜΕ» COM(2001) 98 τελικό, της 1.3.2001.

εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο που να διασφαλίζουν τη περιουσία του ιδιοκτήτη της επιχείρησης και να προστατεύουν την προσωπική και οικογενειακή του ζωή σε περίπτωση πτώχευσης, ιδιαίτερα δε αν αυτή οφείλεται σε εξωγενείς προς την επιχείρηση παράγοντες, με μέτρα όπως μεταβίβαση της περιουσίας ...

7.5. Στη συνέχεια επισημαίνονται ορισμένες γραμμές δράσεως κατά τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται στις προαναφερθείσες αρχές και με βάση την κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική συζήτηση για τις μικρές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη που γενικά αναπτύχθηκαν κατά τη δεκαετία του '90, συζήτηση στην οποία ήταν σημαντική, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, η συμβολή της ΟΚΕ. Οι εν λόγω γραμμές δράσεως ολοκληρώνουν τα όσα έχουν ήδη εντοπισθεί στην έκθεση για τη βιοτεχνία που υιοθετήθηκε από την ΟΚΕ το 1997.

7.6. Η απλοποίηση των υφιστάμενων χρηματοπιστωτικών μέσων και η διευκόλυνση των μικρών επιχειρήσεων όσον αφορά την πρόσβαση στις επενδύσεις εισάγουν καινοτομία κατά τρόπο ώστε να μειώνεται το κόστος πρόσβασης (κυρίως το κόστος των διοικητικών πρακτικών) με την αύξηση των ωφελιμών δυνατοτήτων για τη μικρή επιχείρηση. Και τούτο γιατί σε πολλές περιπτώσεις ο μικρός επιχειρηματίας εκτιμά τα «σίγουρα» συμπληρωματικά έξοδα λειτουργίας (επιτόκια, υπερβολικές εγγυήσεις, διοικητικές δαπάνες, μακρές περιόδους αναμονής για την εκταμίευση δανείου κ.λπ.) ως υψηλότερα από τα ενδεχόμενα οφέλη.

7.7. Ελάττωση του τυπολογίων και του αριθμού των κοινοτικών χρηματοδοτικών μέσων, που συχνά έχουν τον ίδιο σκοπό, και αύξηση του τεχνικού όσο και του ρυθμιστικού συντονισμού. Το αποτέλεσμα θα ήταν η αύξηση των διαθέσιμων πόρων, η μείωση των κινδύνων, η ελάττωση του κόστους χρήσης κατά τρόπον ώστε να αποφευχθεί κυρίως το ενδεχόμενο οι πιο διαρθρωμένες επιχειρήσεις και ειδικότερα οι μεσαίες επιχειρήσεις να μπορούν να εκμεταλλεύονται τους προβλεπόμενους ευνοϊκούς όρους.

7.8. Βελτίωση της γνώσεως των μέσων αυτών δια μέσου καλύτερης ενημέρωσης των επιχειρήσεων και ενθάρρυνση για τη δημιουργία ειδικών γραφείων ενημέρωσης και παρουσίασης των ατήσεων (ενιαία γραφεία για την παροχή πιστώσεων).

7.8.1. Συχνά επειδή οι μικροί βιοτέχνες και επιχειρηματίες καταπιάνονται απευθείας με αποκλειστικά παραγωγικές δραστηριότητες χωρίς να διαθέτουν όμως την κατάλληλη οργανωτική διάρθρωση, δεν καταφέρνουν να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Σε μία αγορά όπου η πληροφορία αποτελεί ένα πολύτιμο οικονομικό αγαθό και της οποίας η κυκλοφορία δεν είναι πάντοτε η καλύτερη και δεν φθάνει σε όλες τις επιχειρήσεις, μία από τις αιτίες της ελλιπούς χρήσης των ευνοϊκών χρηματοδοτικών όρων και των πιστώσεων από πλευράς μικρών επιχειρήσεων αποτελεί πράγματι το «έλλειμμα ενημέρωσης». Η ανάληψη όλων αυτών των πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στον ορθολογισμό και στη διάδοση της πληροφορίας θα μπορούσε να καλύψει το κενό που υπάρχει μεταξύ μεσαίας και μικρής επιχείρησης.

7.9. Είναι σημαντική η ενθάρρυνση της χρησιμοποίησης εγγυήσεων για μικροπιστώσεις μέσω κοινοπραξιών για συγκεκριμένες τυπολογίες επενδύσεων όπως η χρήση του Διαδικτύου κατά τρόπον ώστε να διευκολύνεται η εξασφάλιση του υλικού εξοπλισμού, του λογισμικού και της απαραίτητης κατάρτισης.

7.9.1. Η ύπαρξη εγγυήσεων για την λήψη μικροπιστώσεων θα μπορούσε να ευνοήσει τη σχέση μεταξύ εμπορικών τραπεζών και μικρών επιχειρήσεων και να βοηθήσει τις πρώτες να δραστηριοποιηθούν προς τον τομέα αυτό (υπενθυμίζεται ότι το 20 % των επιχειρήσεων κλείνουν μέσα στα πρώτα πέντε έτη λειτουργίας τους λόγω αναποτελεσματικότητας του πιστωτικού συστήματος). Συχνά οι μικροπιστώσεις παρέχονται μέσω ειδικών, μη τραπεζικών, ιδρυμάτων που κατά γενικό κανόνα έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις των τραπεζών λόγω των μειωμένων επιπέδων εγγύησης που διαθέτουν. Η κατάρτιση ενός προγράμματος εγγυήσεων με σκοπό την λήψη μικροπιστώσεων θα μπορούσε να αποτελέσει ένα καλό μέσο για την κάλυψη παρόμοιων κενών.

7.10. Η παροχή εγγυήσεων συμμετοχής για επενδύσεις κατά την εναρκτήρια φάση των επιχειρήσεων, με ειδικές διευκολύνσεις για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες γυναικών και νέων, ακόμη και με τη συμμετοχή ώριμων επαγγελματιών, προκειμένου να βοηθηθούν οι νέοι επιχειρηματίες ή οι ίδιοι να ανοίξουν νέα επιχείρηση.

7.10.1. Πρόκειται βεβαίως για την πιο δύσκολη φάση κατά την οποία σημειώνεται το υψηλότερο ποσοστό θνησιμότητας επιχειρήσεων όσον αφορά τον κύκλο της επιχειρησιακής ζωής. Κατά συνέπεια, τα φορολογικά συστήματα θα πρέπει να ευνοήσουν την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων και να τις βοηθήσουν κατά την εναρκτήρια φάση τους μέσω διευκολύνσεων με σκοπό την αύξηση των εγγυήσεων συμμετοχής μέσω επενδύσεων στην εναρκτήρια φάση. Τέτοιες διευκολύνσεις υφίστανται ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά θα μπορούσαν να επεκταθούν σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και εφόσον υλοποιηθούν καταλλήλως και επιδοτηθούν, θα μπορούσαν να συμβάλουν ώστε να πεισθούν οι εθνικοί και διεθνείς επενδυτές να προβούν σε επενδύσεις κεφαλαίων κινδύνου.

7.11. Η ενθάρρυνση της έρευνας και της καινοτομίας μέσω του ενδιαφέροντος της ΟΚΕ και των συνοδευτικών οργανισμών προκειμένου να βελτιωθεί στο εσωτερικό των προγραμμάτων-πλαίσιο η πληροφόρηση και η συμμετοχή των μικρών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων στις προβλεπόμενες χρηματοδοτήσεις.

7.11.1. Από την πλευρά του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην έκθεσή του για το πολυετές πρόγραμμα υπέρ των επιχειρήσεων και του επιχειρηματικού πνεύματος, τονίζει ότι οι ΜΜΕ καθώς και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και η βιοτεχνία συμβάλλουν σημαντικά όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, την έρευνα και την καινοτομία, και ότι διαδραματίζουν καθοριστικής σημασίας ρόλο σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της χωροταξίας.

7.12. Ενθάρρυνση και υποστήριξη του έργου του δικτύου των συνοδευτικών οργανισμών και προστασίας των ΜΜΕ της βιοτεχνίας, του εμπορίου, του τουρισμού και των υπηρεσιών εν γένει, για μια καλύτερη διάδοση των ορθών πρακτικών μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων και για τη βελτίωση των οικονομικών και εμπορικών και κοινωνικών επιδόσεών τους.

7.13. Για ένα τομέα που απασχολεί σχεδόν το 66 % του ενεργού δυναμικού, έχει ιδιαίτερη σημασία να διασφαλισθεί η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και να αξιοποιηθεί ουσιαστικά η συμμετοχή των μισθωτών, μέσω της ενθάρρυνσης των εργοδοτών ώστε να προωθήσουν την εξασφάλιση της εφαρμογής ασφαλών προτύπων κοινωνικών παροχών, παραδείγματος χάρι στους τομείς του λιανεμπορίου και των υπεργολαβικών βιομηχανικών και κατασκευαστικών επιχειρήσεων.

7.14. Παρακολούθηση και συντονισμός των παρεμβάσεων υπέρ των μικρών επιχειρήσεων με σκοπό να αποφευχθούν οι αλληλοεπικαλύψεις των παρεμβάσεων και να αυξηθεί ο αντίκτυπός τους.

7.15. Αναθεώρηση της κοινοτικής νομοθεσίας σε ό,τι αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, προς την κατεύθυνση των όσων ήδη προβλέπονται στις ΗΠΑ και που υιοθέτησε η Γαλλική Γερουσία, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ένα «απόθεμα» για τις μικρές επιχειρήσεις και τις βιοτεχνίες σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις.

7.15.1. Πρέπει να συνεχιστεί η μεθοδολογική πορεία που άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '90 όσον αφορά την εμβάθυνση των στατιστικών και ποιοτικών στοιχείων για τις μικρές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη ούτως ώστε να καταστεί καλύτερα γνωστός ο τομέας τόσο από ποιοτική όσο και ποσοτική άποψη ώστε να εξασφαλίζεται ολόενα και πιο στοχοθετημένες και αποτελεσματικές παρεμβάσεις.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Παραποίηση/Απομίμηση»

(2001/C 221/02)

Στις 19 Δεκεμβρίου 2000 και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει συμπληρωματική γνωμοδότηση για την «Παραποίηση/Απομίμηση».

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Malosse.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ και μία κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά την 361η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 24ης Φεβρουαρίου 1999) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε γνωμοδότηση⁽¹⁾ κατόπιν αιτήσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 198 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την «Πράσινη Βίβλο σχετικά με την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στην εσωτερική αγορά».

1.2. Στις 30 Νοεμβρίου του 2000⁽²⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε ανακοίνωση στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με τη συνέχεια που δόθηκε στη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε. Στη συνεδρίαση που πραγματοποίησε στις 19 Δεκεμβρίου του 2000, το Προεδρείο της ΟΚΕ αποφάσισε την κατάρτιση συμπληρωματικής γνωμοδότησης προκειμένου να σταλεί ένα πολιτικό μήνυμα στην Επιτροπή, στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην ευρωπαϊκή κοινωνία πολιτών λόγω των ιδιαίτερα σοβαρών επιπτώσεων που έχει το πρόβλημα αυτό στην Κοινότητα.

1.3. Η γνωμοδότηση της ΟΚΕ, η οποία υιοθετήθηκε στις 24 Φεβρουαρίου 1999⁽¹⁾ αποτέλεσε το αντικείμενο ιδιαίτερα εντατικών εργασιών στους κόλπους της καθώς και ακρόασης στην οποία συμμετείχαν περισσότερες από 30 οικονομικές και κοινωνικές οργανώσεις της Ευρώπης, οι οποίες αντιμετώπιζαν κατά

⁽¹⁾ ΕΕ C 116 της 28.4.1999, σ. 35.

⁽²⁾ COM(2000) 789 τελικό της 30.11.2000.

κάποιον τρόπο το πρόβλημα της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας. Οι συστάσεις της εν λόγω γνωμοδότησης παρατίθενται στο παράρτημα του παρόντος σχεδίου.

1.4. Η ΟΚΕ παρακολούθησε με ιδιαίτερη προσοχή τους προβληματισμούς και τις συζητήσεις επί του θέματος αυτού από τη δημοσίευση της Πράσινης Βίβλου. Συγκεκριμένα, συμμετείχε σε ακρόαση η οποία διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με τη Γερμανική Προεδρία του Συμβουλίου στο Μόναχο στις 2 και 3 Μαρτίου 1999, καθώς και σε ένα ευρωπαϊκό φόρουμ για τον αγώνα κατά της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας, το οποίο διοργανώθηκε από τη Γαλλική Προεδρία του Συμβουλίου στο Παρίσι στις 20 και 21 Νοεμβρίου του 2000.

1.5. Η παρούσα συμπληρωματική γνωμοδότηση εντάσσεται σε μια σειρά πρωτοβουλιών της ΟΚΕ σχετικά με το θέμα της προαγωγής της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην Ευρώπη. Επίσης, η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για την «εξάντληση των δικαιωμάτων που παρέχει το εμπορικό σήμα»⁽¹⁾, η οποία υιοθετήθηκε στις 24 Ιανουαρίου του 2001, υπογραμμίζει τους κινδύνους της αδράας εισροής προϊόντων απομίμησης εάν υπάρξει παραίτηση από την εξάντληση των κοινοτικών δικαιωμάτων.

2. Γενικές παρατηρήσεις επί της προτάσεως της Επιτροπής

2.1. Υποστήριξη του γενικού προσανατολισμού της ανακοίνωσης

2.1.1. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να υποβάλει σύντομα πρόταση οδηγίας με σκοπό την ενίσχυση των μέσων που συμβάλουν στο σεβασμό των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τον καθορισμό ενός γενικού περιγράμματος για την ανταλλαγή πληροφοριών και την διοικητική συνεργασία. Λόγω της ανησυχητικής έξαρσης του φαινομένου αντιποίησης και πειρατείας η ΟΚΕ τονίζει ότι είναι επείγον να υποβληθεί ταχέως αυτή η πρόταση οδηγίας. Η αναγκαιότητα αυτή υπογραμμίστηκε από τις ενδιαφερόμενες ευρωπαϊκές οργανώσεις όπως επίσης και από την ΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την Πράσινη Βίβλο. Επί του θέματος αυτού, η ΟΚΕ εμμένει στο δικαίωμα των οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων των καταναλωτών, να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη διεκδικώντας την πιθανότητα κλεισίματος εγκαταστάσεων όπου έχουν πραγματοποιηθεί πράξεις απομίμησης και πειρατείας και να ζητούν να κινηθεί η διαδικασία για την απόσυρση εμπορευμάτων η δαπάνη της οποίας επιβάλλεται να βαρύνει, αλληλεγγύως, τους υπεύθυνους της παραγωγής και της διοχέτευσης των εμπορευμάτων που αποτελούν αντικείμενο αντιποίησης ή πειρατείας. Τέλος, η ΟΚΕ τονίζει πόσο σημαντικό είναι να χαρακτηριστούν η απομίμηση και η πειρατεία ως αδικήματα για τα οποία ισχύουν κατώτερες κυρώσεις οι οποίες θα αρκούν για να δρουν

αποτρεπτικά, πράγμα που ισχύει και για τους διανομείς και για τα ιδιωτικά πρόσωπα, δεδομένου ότι πρόκειται για σημαντικές ποσότητες οι οποίες έχουν αποκτηθεί ενσυνείδητα. Οι εν λόγω κυρώσεις πρέπει να φτάνουν μέχρι και το κλείσιμο εγκαταστάσεων παραγωγής, με την παράλληλη πρόβλεψη κοινωνικών μέτρων για το προσωπικό που αποτελούσε αντικείμενο εκμετάλλευσης. Η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να συμπεριληφθεί τώρα αυτή η αρχή στην πρόταση οδηγίας, εφόσον αναληφθούν πρωτοβουλίες για τη θέσπιση σαφέστερων διατάξεων στα πλαίσια της δημιουργίας του ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου.

2.1.2. Η ΟΚΕ αισθάνεται ιδιαίτερη ικανοποίηση για το γεγονός ότι η Επιτροπή προβλέπει την καθιέρωση δικαιώματος πληροφόρησης. Προκειμένου να κατασταλούν αποτελεσματικά οι παραβάσεις αυτές, η βασική προϋπόθεση είναι συχνά ο κάτοχος δικαιωμάτων να είναι πλήρως ενημερωμένος για την προέλευση και τα δίκτυα διανομής των παραποιημένων προϊόντων. Για το σκοπό αυτό, το δικαίωμα πληροφόρησης πρέπει να είναι ανεξάρτητο από το παράπτωμα και συνεπώς να μην υπόκειται σε όρους. Η ΟΚΕ τονίζει σχετικά την ανάγκη επαρκούς πληροφόρησης των δικαιούχων για να διαβιβάσουν τις αιτήσεις παρέμβασης στις τελωνειακές αρχές ακόμη περισσότερο επειδή οι αντιποιήσεις και οι πειρατείες συχνά είναι δύσκολο να διακριβωθούν.

2.2. Η αναγκαιότητα της συνοχής εσωτερικών και εξωτερικών δράσεων: «όλα εκτός από την παραποίηση/απομίμηση και την πειρατεία»

Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι στην ανακοίνωση δεν αναλύεται με περισσότερο σφαιρικό τρόπο το πρόβλημα της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας, ιδιαίτερος όσον αφορά τις εξωτερικές πτυχές, δεδομένου ότι μια μεγάλη ποσότητα προϊόντων πειρατείας και απομίμησης στα οποία κυκλοφορούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση προέρχεται από τρίτες χώρες. Πρόσφατα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την ανάληψη πρωτοβουλίας με τίτλο «όλα εκτός από όπλα», η οποία αποσκοπεί να επιτρέψει στις 48 φτωχότερες χώρες του κόσμου να εξάγουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση όλα τα προϊόντα τους εκτός από όπλα, «χωρίς ποσοστώσεις, χωρίς την καταβολή δικαιωμάτων εισόδου και χωρίς εξαίρεση». Σημειώνεται ότι, ενώ τα όπλα προέρχονται εν γένει από τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεν μπορεί να δεχθεί το ίδιο πράγμα για τα προϊόντα απομίμησης τα οποία, ακολουθώντας συχνά την ίδια διαδρομή με τα ναρκωτικά ή την παράνομη μετανάστευση, συνιστούν μια πραγματική απειλή και υπονομεύουν τις πραγματικές δυνατότητες ανάπτυξης καταπνίγοντας τις δυνάμεις της νόμιμης οικονομίας. Η ΟΚΕ συνιστά επίσης να χρησιμοποιηθεί το άρθρο 9 του Κανονισμού για τις γενικευμένες δασμολογικές προτιμήσεις προκειμένου να ασκηθεί πίεση σε χώρες οι οποίες αποδεικνύεται ότι ανέχονται παρόμοιες πρακτικές. Από μια άλλη πλευρά και προκειμένου να μην προβληθεί αποκλειστικά η πλευρά της καταστολής, επαφίεται στην Ένωση να αναλάβει δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης σ' αυτά τα προγράμματα συνεργασίας με τις τρίτες χώρες που πλήττονται περισσότερο από αυτό το φαινόμενο.

2.3. Μια καθοριστική πρόκληση της διεύρυνσης αλλά και επιτακτική ανάγκη για τα σημερινά κράτη μέλη

Η ΟΚΕ επικροτεί απόλυτα την αποφασιστικότητα που δείχνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δοθεί προτεραιότητα στον αγώνα για την

(1) ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στις διαπραγματεύσεις με τις υποψήφιες χώρες και ιδιαιτέρως με αυτές που πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο. Από την άποψη αυτή, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η συνοχή της ανακοίνωσης αυτής με την ανακοίνωση που παρουσιάστηκε πρόσφατα από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹⁾ στην οποία αναλύονται τα μεγάλα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι τελωνειακές υπηρεσίες στα πλαίσια της διεύρυνσης. Ωστόσο, η ΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μεριμνήσει ούτως ώστε οι υποχρεώσεις και κυρίως τα πρακτικά μέτρα που αναμένονται από τις υποψήφιες χώρες να μην υπερβαίνουν αυτά που ισχύουν σήμερα σε κάθε ένα από τα κράτη μέλη. Στην αντίθετη περίπτωση, η θέση της Κοινότητας θα ήταν εύαλπη. Πώς είναι δυνατό να απαιτείται από τα υποψήφια κράτη μέλη η θέσπιση δρακόντειων μέτρων τη στιγμή που υπάρχουν κράτη μέλη τα οποία συνεχίζουν να τηρούν χαλαρή στάση;

2.4. Η ΟΚΕ προτείνει μια πανηγυρική πολιτική πράξη

Για να δοθεί μια έντονη ώθηση και ένα σφαιρικός χαρακτήρας στις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΟΚΕ προτείνει μια «μέγα σύνοδο» του Συμβουλίου στην οποία θα συμμετάσχουν οι υπουργοί Δικαιοσύνης και Εσωτερικών, εσωτερικής αγοράς, εμπορίου και εξωτερικών. Με την ευκαιρία αυτή πρέπει να θεσπιστούν συντονισμένα μέτρα σε εθνικό αλλά και κοινοτικό επίπεδο για την καταπολέμηση της απομίμησης και της πειρατείας, για την ενίσχυση των ποινικών κυρώσεων, για την ανάληψη τελωνειακών δράσεων κατά χωρών οι οποίες κλείνουν τα μάτια μπροστά στις πρακτικές αυτές, για το συντονισμό των μέτρων και των μέσων προστασίας της βιομηχανικής και της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, επί τη ευκαιρία αυτή κρίνεται σκόπιμο να καταρτιστεί μια πανηγυρική διακήρυξη του Συμβουλίου η οποία θα παραπέμπει στις οικονομικές και κοινωνικές ζημιές που προξενούν οι πρακτικές αυτές, στους κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία των προσώπων καθώς και στη διασύνδεση με το μεγάλο οργανωμένο έγκλημα.

3. Συγκεκριμένες προτάσεις για την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση

3.1. Η ευαισθητοποίηση και η πληροφόρηση του κοινού

Η ΟΚΕ είχε επίσης ζητήσει την ανάληψη δράσεων για την ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του κοινού και αισθάνεται ικανοποίηση για το γεγονός ότι τα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνονται στις επείγουσες δράσεις που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ωστόσο, ανησυχεί για την έλλειψη διευκρινίσεων και μέσων για την υλοποίηση του στόχου αυτού. Παράλληλα, εμμένει στον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της

κοινωνίας των πολιτών (καταναλωτές, συνδικαλιστικές οργανώσεις, επαγγελματικές ενώσεις, εμπορικός κλάδος, ενώσεις συγγραφέων και καλλιτεχνών, μέσα ενημέρωσης). Προτείνει δε τη δημιουργία συγκεκριμένων μέσων πληροφόρησης: μια ευρωπαϊκή εκστρατεία αφισκοκόλλησης στα λιμάνια και στα αεροδρόμια, η άμεση δημιουργία ιστοσελίδας στο Διαδίκτυο, στην οποία θα έχουν πρόσβαση οι οργανώσεις των επιχειρηματιών, των διανομέων και των καταναλωτών, μέσω της οποίας θα κοινοποιούνται οι αποφάσεις της δικαιοσύνης (αυτή η τελευταία πρόταση αναφέρεται στο σχέδιο της Επιτροπής μόνο ως «μεσοπρόθεσμη τάση»).

3.2. Ο καθοριστικός ρόλος της δικαιοσύνης

Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που στην ανακοίνωση δεν αναφέρεται η αναγκαιότητα ανάληψης δράσεων εκπαίδευσης και συντονισμού για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και των μέτρων αστυνόμευσης και απονομής δικαιοσύνης, ο επείγων χαρακτήρας των οποίων τονίστηκε από τη μεγαλύτερη μερίδα των ενδιαφερόμενων οργανώσεων και επιχειρήσεων. Σε σχέση με αυτό, η ΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή να προτείνουν ταχέως και στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Χώρου δράσεις όπως:

- ενίσχυση και εξειδίκευση μονάδων της EUROPOL
- εκπαίδευση και ανταλλαγή αστυνομικών και δικαστών
- ανάπτυξη ενός δικτύου δικαστηρίων τα οποία θα διαθέτουν την απαραίτητη ικανότητα για την εξέταση των θεμάτων αυτών και θα στηρίζονται σε ένα εξειδικευμένο γραφείο ευρωπαϊκού επιπέδου σε σχέση με την έγκριση κοινοτικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας
- τη διοργάνωση της ανταλλαγής πληροφοριών στα πλαίσια του ευρωπαϊκού δικτύου παροχής νομικής βοήθειας.

Προκειμένου να επιταχυνθούν οι δικαστικές διαδικασίες, η ΟΚΕ συνιστά, επί τη ευκαιρία του σχεδίου ευρωπαϊκού εκτελεστικού τίτλου να εξεταστεί το ενδεχόμενο να συμπεριληφθεί σ' αυτό η εξέταση περιπτώσεων απομίμησης και πειρατείας.

3.3. Η πληροφόρηση των επιχειρήσεων

Στην ανακοίνωση δεν γίνεται αναφορά στο καθοριστικής σημασίας θέμα της πληροφόρησης των επιχειρήσεων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, προκειμένου να καταπολεμηθεί αυτό το είδος εγκληματικότητας. Η Επιτροπή αρκείται στην υπενθύμιση ότι στο χώρο αυτό την ευθύνη φέρουν κατά κύριο λόγο οι κάτοχοι των δικαιωμάτων οι οποίοι πρέπει να επαγρυπνούν, λησμονώντας προφανώς ότι η πλειονότητα των περιπτώσεων αφορά μικρομεσαίες επιχειρήσεις, εμπόρους, επιτηδευματίες, ανεξάρτητους συγγραφείς ή ερευνητές που δεν διαθέτουν τα μέσα να εξασφαλίσουν μια παρόμοια παρακολούθηση και συχνά αγνοούν τα δικαιώματά τους. Συνεπώς, η ΟΚΕ ζητεί να υλοποιηθούν μέτρα ευαισθητοποίησης τα οποία θα χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη συνεργασία των επαγγελματικών ενώσεων. Παρόμοια προγράμματα υπάρχουν ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη και κρίνεται σκόπιμο να γενικευθούν σε ευρωπαϊκή κλίμακα μέσω μιας διεθνικής προσέγγισης. Κατά τα άλλα, η ΟΚΕ

(1) COM(2001) 51 τελικό, της 24.1.2001, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με μια στρατηγική για την τελωνειακή ένωση.

υπογραμμίζει εκ νέου το ενδιαφέρον που υπάρχει να εξοπλιστούν οι επιχειρήσεις με αποτελεσματικά μέσα πληροφόρησης, όπως τράπεζες δεδομένων για υποδείγματα και πρότυπα, και η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις απομιμήσεις με τη μορφή ενός δικτύου πληροφοριών για τις επιχειρήσεις μέσω των ευρωπαϊκών κέντρων πληροφόρησης. Γενικότερα, η ΟΚΕ δεν μπορεί παρά να τονίσει πόσο επείγουσα είναι η έγκριση αποτελεσματικών κοινοτικών μέσων για την προστασία της ιδιοκτησίας, όπως το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή ο κανονισμός για τα υποδείγματα και τα πρότυπα.

3.4. Ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζει η ευρωπαϊκή κοινωνία πολιτών σε σχέση με τους νέους ρυθμιστικούς μηχανισμούς

3.4.1. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι η ανακοίνωση δεν υπεισέρχεται άμεσα στον καθοριστικό ρόλο που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν άμεσα η ευρωπαϊκή κοινωνία πολιτών και οι οργανώσεις της στα πλαίσια αυτού που αποκαλείται «αυτορρύθμιση ή κοινή ρύθμιση». Πρόκειται συγκεκριμένα για κώδικες δεοντολογίας για το εμπόριο ή τη βιομηχανία και για σήματα ποιότητας ... Κατ' αυτή την έννοια, ο «παρασιτισμός», ο οποίος συνίσταται στην κατασκευή ολοφάνερων απομιμήσεων («look-alike») θα πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνεται στις «μαύρες λίστες», στο μέτρο που αυτές οι παράνομες πρακτικές υπονομεύουν τη δημιουργικότητα και την ευρηματικότητα.

3.4.2. Σε σχέση με τα θέματα αυτά, η ΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διοργανώσει σεμινάριο εργασιών μαζί με τις μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές οργανώσεις, στην πορεία του οποίου θα παρουσιαστούν καλές πρακτικές στο επίπεδο των

συντελεστών της κοινωνίας των πολιτών και θα καταρτιστούν συστάσεις για τη γενικευμένη καθιέρωσή τους.

4. Συμπέρασμα

4.1. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει τον επείγοντα χαρακτήρα που έχει η άσκηση μιας σφαιρικής και συντονισμένης πολιτικής για την καταπολέμηση της μάστιγας της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας. Εκτός από τις οικονομικές και κοινωνικές ζημιές, απειλείται η υγεία και η ασφάλεια των πολιτών και υπονομεύονται η δημιουργικότητα και η ευρηματικότητα.

4.2. Κάθε καθυστέρηση του εξοπλισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μέσα προστασίας της δημιουργικότητας και της ευρηματικότητας (κοινοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας, κανονισμός για τα υποδείγματα και τα πρότυπα) και για τον αγώνα κατά της απομίμησης και της πειρατείας (η πρόταση που έχει ανακοινωθεί από την Επιτροπή) θα θεωρηθεί ότι αποτελεί δείγμα αδυναμίας. Σήμερα, ο εφευρέτης, ο επιχειρηματίας και ο δημιουργός διατρέχουν τον κίνδυνο να δουν τα πράγματά τους να αντιγράφονται, ενώ ο καταναλωτής και ο διανομέας διατρέχουν τον κίνδυνο να υποπέσουν σε σφάλματα. Πρέπει συνεπώς να αντιστραφούν οι ρόλοι και να μετατοπιστούν οι κίνδυνοι στους μιμητές της καινοτομίας και τους πειρατές της δημιουργικότητας.

4.3. Στα πλαίσια του αγώνα αυτού, οι δυνάμεις καταστολής (αστυνομία και δικαιοσύνη) αλλά και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα είναι οι καλύτεροι σύμμαχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, η κοινωνική πίεση θα μπορούσε να είναι ένα πολύ αποτελεσματικό όπλο επαγρύπνησης, ετοιμότητας και εκπαίδευσης.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Υπενθύμηση των συστάσεων που περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πράσινη Βίβλο ο αγώνας κατά της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας στην εσωτερική αγορά»

- 1.1. Εκτιμώντας τις σημαντικές ζημιές που προξενούν όλες οι μορφές παραποίησης/απομίμησης, πειρατείας και άλλων πράξεων παρασιτισμού στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και τους ευρωπαϊκούς δημιουργούς·
- 1.2. Εκτιμώντας ότι εν προκειμένω πρόκειται για την εξαπάτηση των πελατών και των καταναλωτών, γεγονός που μπορεί να συνεπάγεται σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια και την υγεία τους·
- 1.3. Εκτιμώντας τις αρνητικές συνέπειες για την απασχόληση και τη δημιουργία στην Ευρώπη·
- 1.4. Εκτιμώντας ότι, πολύ συχνά, οι παράνομες δραστηριότητες παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας συνδέονται με την παράνομη εργασία, τη φοροδιαφυγή, την παραβίαση της κοινωνικής και της εργατικής νομοθεσίας και την οργανωμένη εγκληματικότητα.
 - 2.1. Η ΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση την υιοθέτηση μιας σφαιρικής προσέγγισης του φαινομένου, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της τις πτυχές της εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής του φαινομένου όσον αφορά την Ένωση και θα θεσπίζει τα κατάλληλα μέτρα πρόσβασης και καταστολής όλων των μορφών παραποίησης/απομίμησης, πειρατείας και άλλων πράξεων παρασιτισμού.
 - 2.2. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της πρόληψης, η ΟΚΕ επισημαίνει το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν η θέσπιση ενός ενιαίου δικαίου που προβλέπει την ομοιόμορφη προστασία, με περιορισμένο κόστος, για όλες τις μορφές πνευματικής ιδιοκτησίας, η διάθεση επαρκούς ενημέρωσης στους δημιουργούς και τους επιχειρηματίες όσον αφορά τα δικαιώματά τους καθώς και η ανάληψη εκστρατειών με σκοπό των ευαισθητοποίηση των καταναλωτών και την επίκληση των υποχρεώσεών τους ως πολίτες.
 - 2.3. Η ΟΚΕ εμμένει στην ανάγκη ανάληψης ενημερωτικών εκστρατειών για το ευρύ κοινό, συντονισμένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στις οποίες θα λαμβάνουν μέρος και οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις καταναλωτών, συνδικαλιστικές και επαγγελματικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα διανομής.
 - 2.4. Η ΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου καταπολέμησης της παραποίησης/απομίμησης, της πειρατείας και των άλλων μορφών παρασιτισμού», το οποίο να λειτουργεί σε δίκτυο με όλες τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις και ενώσεις· προτείνει την ανάληψη πρότυπων πρωτοβουλιών για την προώθηση σχεδίων, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, τα οποία να έχουν κυρίως ως αντικείμενο τη συναγερμική προειδοποίηση, την ενημέρωση του κοινού και την κατάρτιση των ενδιαφερόμενων αρχών.
 - 2.5. Η ΟΚΕ εμμένει στην ανάγκη ενισχυμένης δικαστικής και αστυνομικής συνεργασίας, σε σύνδεση με τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις και ενώσεις. Θεωρεί ότι ιδιαίτερα αυστηρή εφαρμογή του νόμου, σε συνδυασμό με την ουσιαστική συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτελούν το κατάλληλο μέσο, από κοινού και με την πρόληψη, για την αποτελεσματική καταπολέμηση της οργανωμένης παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας μεγάλης κλίμακας.
 - 2.6. Η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να δοθεί το δικαίωμα στις ενδιαφερόμενες οργανώσεις και ενώσεις να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη εξ ονόματος των θιγόμενων επιχειρήσεων, δημιουργών και καταναλωτών.
 - 2.7. Η ΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να ενθαρρυνθεί η δικαιοσύνη να εφαρμόζει αυστηρά τους νόμους, κυρίως σε περιπτώσεις υποτροπής και οργανωμένης εγκληματικότητας, και να μην επιβαρύνει τους ενάγοντες με τις δαπάνες καταστροφής των παράνομων εμπορευμάτων. Η ειδίκευση των δικαστών και η σύσταση ειδικών δικαστηρίων, την επέκταση και στους λοιπούς τομείς της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας της ισχύος των διατάξεων που ήδη ισχύουν για θέματα κοινοτικού σήματος, αποτελούν τα κατάλληλα μέσα για το σκοπό αυτό.
 - 2.8. Η ΟΚΕ συνιστά τη στενή σύνδεση της καταπολέμησης της παραποίησης/απομίμησης, της πειρατείας και των άλλων μορφών παρασιτισμού με την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας, της φοροδιαφυγής και της οργανωμένης εγκληματικότητας. Η συνεργασία των διοικητικών αρχών πρέπει να διευρυνθεί και να ενισχυθεί μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων κατάρτισης, τα οποία να συνδέουν και να ακινητοποιούν όλες τις κατηγορίες των ενδιαφερόμενων αρχών.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική και στην Επιτροπή των Περιφερειών για την συνεργασία για τη διατήρηση του δυναμισμού»

(2001/C 221/03)

Στις 19 Απριλίου 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει, με βάση το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΟΚ, τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Η προετοιμασία των σχετικών εργασιών ανατέθηκε στο τμήμα «ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» το οποίο υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Μαΐου 2001. Εισηγητής ήταν ο κ. Franz.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) η ΟΚΕ υιοθέτησε με 110 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στην ανακοίνωση που εξέδωσε στις 24 Νοεμβρίου 1999⁽¹⁾ η Επιτροπή χαράζει μια στρατηγική για την ενιαία αγορά για την οποία η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση στις 29 Μαΐου 2000⁽²⁾ (εισηγητής: ο κ. Little). Στις 3 Μαΐου 2000⁽³⁾ εκδόθηκε η ετήσια επισκόπηση της στρατηγικής αυτής, για την οποία η ΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση στις 19 Οκτωβρίου 2000⁽⁴⁾ (εισηγητής: η κα Sanchez Miguel).

1.2. Στις 11 Απριλίου 2001, η Επιτροπή υπέβαλε με την Ανακοίνωση «Συνεργασία για τη διατήρηση του δυναμισμού» μία δεύτερη επισκόπηση της στρατηγικής για την ενιαία αγορά· την επισκόπηση αυτή θα εξετάσει το Συμβούλιο εξωτερικής αγοράς κατά τη συνεδρίαση της 5ης Ιουνίου 2001 και θα καταλήξει σε συμπεράσματα. Με την παρούσα γνωμοδότηση η ΟΚΕ επιθυμεί να παρέμβει έγκαιρα στη συζήτηση που μόλις άρχισε σχετικά με την εν λόγω επισκόπηση.

1.3. Στην Ανακοίνωση της Επιτροπής διατηρούνται οι 4 στόχοι που είχαν ήδη διατυπωθεί και στο έγγραφο για τη στρατηγική:

- ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αγορών κεφαλαίων, προϊόντων και υπηρεσιών της κοινότητας·
- βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος·
- βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών·
- αξιοποίηση των επιτευγμάτων της ενιαίας αγοράς σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο.

1.4. Στο νέο χρονοδιάγραμμα που κατήρτισε η Επιτροπή για τους επόμενους 18 μήνες περιόρισε τους στόχους της σε 78 (από 130). Η επιλογή των στόχων που έχουν προτεραιότητα είναι αποτέλεσμα των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης αλλά και αναλύσεων που εκπόνησαν η ίδια η Επιτροπή, άλλοι παράγοντες αλλά και η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Γενικά, η Επιτροπή επιθυμεί να επικεντρώσει τις προσπάθειές της στην εδραίωση και στην επιτάχυνση της υλοποίησης των προτεραιοτήτων που καθορίστηκαν στην Λισαβόνα, διότι εκείνο που προέχει στο άμεσο μέλλον είναι να επιταχυνθεί και να ολοκληρωθεί η υλοποίηση των σχεδίων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ο στρατηγικός στόχος της Λισαβόνας, να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως, επαναλαμβάνεται εντωμεταξύ τόσο συχνά ώστε να μοιάζει με εξορκισμό. Δυστυχώς, πολύ λίγα πραγματοποιήθηκαν από τη Λισαβόνα και μετά, ώστε να μπορεί να ειπωθεί ότι πλησιάσαμε το στόχο αυτό. Η Επιτροπή επισημαίνει με αφοπλιστική ειλικρίνεια στην έκθεσή της για τη Στοκχόλμη⁽⁵⁾ ότι πολλές προτάσεις είτε καθυστέρησαν, είτε αποδυναμώθηκε το περιεχόμενό τους για διάφορους λόγους, αλλά κυρίως λόγω της έλλειψης πολιτικής βούλησης. Η ΟΚΕ συμμεριζείται τις ανησυχίες αυτές, τις οποίες μάλλον ενίσχυσε παρά περιορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης. Συνεπώς, το έτος αυτό δεν θα πρέπει να χαραχθούν νέες στρατηγικές ή να υιοθετηθούν νέοι στόχοι αλλά να προωθηθούν και να μετατραπούν τα υφιστάμενα σχέδια σε συγκεκριμένες δράσεις με φιλόδοξους χρονικούς στόχους.

2.2. Αυτό αφορά τις διαρθρωτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που συμφωνήθηκαν στη Λισαβόνα, επιβεβαιώθηκαν στη Στοκχόλμη, οι οποίες αποτελούν μέρος της διαδικασίας του Κάρντιφ και υλοποιούνται με υπερβολικά χαμηλούς ρυθμούς σε ορισμένα κράτη μέλη. Ισχύει όμως εξίσου για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Μολονότι, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας διαπιστώθηκε ορθώς και επιβεβαιώθηκε εκ νέου στη Στοκχόλμη, πόσο καθοριστικά συμβάλλει η ενιαία αγορά στην επίτευξη των μεγαλόπνων στόχων της Ένωσης όπως στην αιεφόρο οικονομική ανάπτυξη, στην υψηλότερη και ποιοτικά καλύτερη απασχόληση, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Η πραγματική πρόοδος που σημειώθηκε όσον αφορά τα θέματα αυτά απέχει ακόμη πολύ από τις προσδοκίες αυτές.

2.3. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στήριξε καταρχήν τη στρατηγική για την εσωτερική αγορά που ανέπτυξε η Επιτροπή για την περίοδο 2000-2004 και τους στρατηγικούς στόχους αλλά και την ετήσια επισκόπηση των λειτουργικών της στόχων. Ωστόσο, επεσήμανε ευθύς και εξαρχής ότι οι προθεσμίες υλοποίησης που είχαν προβλεφθεί για πολλά σχέδια είναι υπερβολικά αισιόδοξες σε σχέση με τη γνωστή διάρκεια των νομοθετικών διαδικασιών. Κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή κατά την πρώτη επισκόπηση της στρατηγικής το Μάιο του 2000 ήταν πενιχρά.

(1) COM(1999) 624 τελικό.

(2) ΕΕ C 140, της 18.5.2000, σ. 36.

(3) COM(1999) 257 τελικό.

(4) ΕΕ L 14, της 16.1.2001, σ. 13.

(5) Ανακοίνωση COM(2001) 79 τελικό, της 07.2.2001, «Αξιοποίηση του δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

2.4. Ακόμη και η παρούσα δεύτερη επισκόπηση δείχνει ότι η υλοποίηση των προγραμμάτων που καταρτίστηκαν, σε πολλές περιπτώσεις δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες. Τα περισσότερα σχέδια που προβλέπονται για την περίοδο αυτή υποβλήθηκαν έγκαιρα από την Επιτροπή, αλλά το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο δεν επέδειξαν συχνά βούληση ή πολιτική δύναμη για την τήρηση των προβλεφθεισών ημερομηνιών. Έτσι από τα 36 σχέδια που θα έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί έως τον Ιούνιο 2001 μόνο 20 θα έχουν ολοκληρωθεί έγκαιρα.

2.5. Ακόμη και η ίδια η Επιτροπή έχει επισημάνει επανειλημμένα το χάσμα που διαπιστώνεται, ιδιαίτερα σήμερα, μεταξύ των λόγων και των πράξεων, μεταξύ των υποσχέσεων και των δράσεων. Είναι προφανές ότι η πολιτική των κρατών μελών διέπεται πολύ περισσότερο από υποχωρήσεις για λόγους εσωτερικής πολιτικής και τακτικών χειρισμών παρά από τη βούληση για την επίτευξη συμβιβασμών, χωρίς τους οποίους κάθε σχέδιο για τη νομική εναρμόνιση στην εσωτερική αγορά είναι καταδικασμένο να αποτύχει.

2.6. Στην κάτωθι αξιολόγηση των μεμονωμένων στόχων του προγράμματος της ενιαίας αγοράς η ΟΚΕ ακολουθεί το διαχωρισμό που χρησιμοποίησε και η Επιτροπή κατά στρατηγικούς στόχους μακροπρόθεσμου χαρακτήρα. Επικεντρώνει την ανάλυση της σε ορισμένα σχέδια που θεωρεί ότι έχουν προτεραιότητα.

3. Υπερτομεακές προτεραιότητες

3.1. Στην ανακοίνωση ορθώς χαρακτηρίζεται η πλήρης υλοποίηση όλων των διατάξεων της ενιαίας αγοράς ως απαραίτητη προϋπόθεση για την απρόσκοπτη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Μολονότι αυτό αποτελεί νομική υποχρέωση των κρατών μελών, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις υλοποίησης. Μόνο 3 κράτη μέλη κατόρθωσαν να περιορίσουν τη καθυστέρηση υλοποίησης σε 1,5 % έως το Δεκέμβριο 2000, που αποτελεί επίσης ενδιάμεσο στόχο της στρατηγικής για την ενιαία αγορά. Η διαπίστωση της Επιτροπής ότι σχεδόν 13 % όλων των οδηγιών που αφορούν την ενιαία αγορά δεν έχουν υλοποιηθεί σε 1 ή σε περισσότερα κράτη μέλη είναι εξαιρετικά ανησυχητική. Άλλωστε, δύο από τα τρία κράτη μέλη της ΕΖΕΣ, τα οποία ως μέλη του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου πρέπει επίσης να ενσωματώσουν τις διατάξεις της εσωτερικής αγοράς στο εθνικό τους δίκαιο, παρουσιάζουν μεγάλη καθυστέρηση υλοποίησης. Αυτό σημαίνει ότι η ενιαία αγορά λειτουργεί μόνο μερικώς.

3.1.1. Η ΟΚΕ εξακολουθεί να θεωρεί ότι η ταχεία κάλυψη της καθυστέρησης ως προς την υλοποίηση, αποτελεί στόχο προτεραιότητας ο οποίος μπορεί να επιτευχθεί μέσω αυστηρών δεσμεύσεων των κρατών μελών, δεσμεύσεις που πρέπει να ελέγχονται σε τακτικά διαστήματα. Ο στόχος που χαράσσεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής, να μειώσουν δηλ. τα κράτη μέλη ως το Δεκέμβριο του 2001 την καθυστέρηση υλοποίησης κατά το ήμισυ και να επιτύχουν ως την Άνοιξη 2002 μία υλοποίηση της τάξης του 98,5 % δεν κρίνεται σε καμία περίπτωση ως υπερβολικά φιλόδοξος ενδιάμεσος στόχος. Οι δείκτες της ενιαίας αγοράς που δημοσιεύονται ανά εξάμηνο είναι απολύτως απαραίτητοι, διότι αντικατοπτρίζουν την πρόοδο αλλά και την καθυστέρηση που έχει σημειωθεί κατά την επιδίωξη αυτού και άλλων στόχων της ενιαίας αγοράς και αποτελούν αντικείμενο κριτικής τόσο στο Συμβούλιο όσο και στο Κοινοβούλιο.

3.2. Η Επιτροπή κρίνει ότι οι πολίτες πρέπει να ενημερώνονται καλύτερα για τα δικαιώματά τους και να λαμβάνουν έγκαιρα βοήθεια σε περίπτωση προβλημάτων. Κρίνει επίσης απαραίτητο να ενισχυθούν και να ολοκληρωθούν καλύτερα οι υφιστάμενοι οργανισμοί, όπως τα κέντρα διαλόγου και πληροφοριών, τα γραφεία επαφής και συντονισμού που λειτουργούν στις επιμέρους χώρες καθώς και τα ευρωπαϊκά γραφεία παροχής συμβουλών στους καταναλωτές (ευρωθυρίδες) προκειμένου να αξιοποιηθούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα. Η ΟΚΕ στηρίζει πλήρως το στόχο αυτό.

3.2.1. Η ανάπτυξη δικτύου γραφείων επαφής και συντονισμού για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, όσον αφορά θέματα της ενιαίας αγοράς, έχει τυπικά ολοκληρωθεί. Ωστόσο, οι εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί ως προς την αποτελεσματικότητα του δικτύου αυτού δεν είναι παντού ικανοποιητικές, όπως διαπίστωσε το Παρατηρητήριο της ενιαίας αγοράς της ΟΚΕ στα πλαίσια ακροάσεων των χρηστών καθώς και στα πλαίσια επαφών σε ορισμένα κράτη μέλη. Τα αποτελέσματα και τα πορίσματα περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας «PRISM 2000»⁽¹⁾.

3.2.2. Με στόχο την καλύτερη και αποτελεσματικότερη χρήση των υφιστάμενων συστημάτων, πρόκειται να δημιουργηθεί έως τον Ιούνιο 2001 ένα βελτιωμένο δίκτυο άμεσης ηλεκτρονικής επαφής (on-line) για την επίλυση προβλημάτων μέσω της αμφίδρομης επικοινωνίας. Το δίκτυο αυτό θα προσφέρει τη δυνατότητα της ταχείας και αποτελεσματικής επίλυσης όλου του φάσματος προβλημάτων που εμφανίζονται στην ενιαία αγορά. Η απόφαση αυτή αποτελεί ένα από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή μετά από το Φόρουμ Ενιαίας Αγοράς που διοργάνωσε το Νοέμβριο 2000 από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και κατά το οποίο σίγησαν προβλήματα που αντιμετωπίζονται στη «βάση». Η ΟΚΕ δεν μπορεί παρά να στηρίζει το στόχο αυτό.

3.3. Μια περαιτέρω πρωτοβουλία της Επιτροπής με τίτλο «διαμόρφωση της πολιτικής μέσω της αμφίδρομης επικοινωνίας» στοχεύει στην ανάπτυξη του διαλόγου με τους άμεσα ενδιαφερόμενους μέσω του διαδικτυού, προκειμένου να συνεκτιμούνται οι αντιδράσεις τους κατά τη διαμόρφωση της πολιτικής. Χάρη στο σύστημα αυτό οι οικονομικοί παράγοντες θα έχουν τη δυνατότητα να αξιολογούν τόσο την επίκαιρη πολιτική της ΕΕ αλλά και τις νέες της πρωτοβουλίες. Η ΟΚΕ ζητεί να συμμετάσχει στην προετοιμασία και στην εφαρμογή του νέου συστήματος διαβουλεύσεων. Εξάλλου επιθυμεί να επισημάνει το πρόβλημα ότι προς το παρόν, το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών δεν έχει πρόσβαση στο διάλογο μέσω του διαδικτυού.

4. Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κοινής αγοράς αγαθών και κεφαλαίων

4.1. Πρωταρχικός στόχος είναι το άνοιγμα και άλλων σημαντικών οικονομικών κλάδων για περισσότερο ανταγωνισμό. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας δικαίως υπογράμμισε την ανάγκη να προωθηθεί η ελευθέρωση των αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, των ταχυδρομικών υπηρεσιών των χρηματοπιστωτικών αγορών και των μεταφορών. Οι στόχοι της στρατηγικής της ενιαίας αγοράς για τους τομείς αυτούς ταυτίζονται απόλυτα με τη διαδικασία της οικονομικής μεταρρύθμισης που άρχισε στο Κάρντιφ, για τα αποτελέσματα της οποίας η Επιτροπή έχει υποβάλει εντωμεταξύ την τρίτη της έκθεση.

⁽¹⁾ ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 106.

4.2. Μολονότι υπάρχει πλήρης ομοφωνία σχετικά με το γεγονός ότι οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα των αγορών αγαθών και κεφαλαίων αποτελούν την προϋπόθεση για την υλοποίηση των φιλόδοξων στόχων που υιοθετήθηκαν στη Λισαβόνα, η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων αυτών απέχει πολύ από τις προσδοκίες. Όσο σημαντικό είναι να συνεκτιμούνται σε όλα τα μέτρα ανοίγματος της αγοράς και οι επιπτώσεις για τους εργαζόμενους και να διορθώνονται οι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις, τόσο θα ήταν λανθασμένο να θεωρείται η καθυστέρηση αναγκαίων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ως πανάκεια για την επίλυση προβλημάτων της αγοράς εργασίας.

4.3. Σημειώθηκε, ωστόσο, πρόοδος στη Κοινότητα όσον αφορά την ελευθέρωση των αγορών τηλεπικοινωνιών και τη θέσπιση του νομικού πλαισίου για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Ωστόσο, οι επιτυχίες αυτές αποτελούν μόνο τα πρώτα στοιχεία μιας μακράς αλυσίδας αναγκαίων μέτρων. Η δέσμη μέτρων για τις τηλεπικοινωνίες, που υπέβαλε η Επιτροπή τον Ιούνιο 2000 πρέπει να ολοκληρωθεί σύντομα σε όλη του την έκταση.

4.4. Αντιθέτως, η διαδικασία για την ελευθέρωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου στην εσωτερική αγορά παραμένει στάσιμη. Οι στόχοι ελευθέρωσης δεν έχουν υλοποιηθεί σχεδόν σε κανέναν τομέα σε ολόκληρη την Κοινότητα κατά συνέπεια και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης επέτυχε συμφωνία μόνο για το γενικό στόχο του ανοίγματος των αγορών αυτών χωρίς να καθορίσει συγκεκριμένο και δεσμευτικό χρονοδιάγραμμα. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι για το αναγκαίο ταχύτερο άνοιγμα της αγοράς πρέπει να συνεκτιμηθεί και το βασικό θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού. Τούτο εκφράζεται ρητώς σε μια γνωμοδότηση⁽¹⁾.

4.5. Όσον αφορά την ελευθέρωση των ταχυδρομικών υπηρεσιών, το Συμβούλιο της Στοκχόλμης συμφώνησε απλώς για το γενικό στόχο να υιοθετηθεί η οδηγία έως το τέλος του 2001. Ωστόσο, η πρόταση της Επιτροπής για μία περαιτέρω ελευθέρωση της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών προσκρούει, για μεγάλη λύπη της ΟΚΕ, στα αντικρουόμενα εθνικά συμφέροντα που εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο.

4.6. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή ενιαία αγορά δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη σε πολυάριθμους τομείς. Αυτό αφορά ιδιαίτερα τον τομέα των υπηρεσιών στο σύνολό του στον οποίο συγκεντρώνεται περίπου το 70 % του ΑΕΠ της Ένωσης. Απόλυτη προτεραιότητα έχει η πλήρης ολοκλήρωση των χρηματοδοτικών αγορών. Πρέπει οπωσδήποτε να επιταχυνθεί προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες που προσφέρουν η ενιαία αγορά και το ευρώ.

(1) «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας» για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης των οδηγιών 96/92/ΕΚ και 98/30/ΕΚ σχετικά με τις κοινές διατάξεις για την εσωτερική αγορά ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου» και για την «πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις προϋποθέσεις πρόσβασης στο δίκτυο για το διασυνοριακό εμπόριο ρεύματος».

4.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας διαπίστωσε ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές που λειτουργούν καλά και είναι διαφανείς συμβάλλουν, μέσω βελτιωμένης κατανομής κεφαλαίου και συνεπώς με μειωμένο κόστος, σε περισσότερη ανάπτυξη και απασχόληση. Το πρόγραμμα δράσης για τις υπηρεσίες στο χρηματοπιστωτικό τομέα, το οποίο περιλαμβάνει 43 επιμέρους μέτρα και έχει ως στόχο την εξάλειψη των εμποδίων που προκαλούν οι διαφορετικές εθνικές διατάξεις, θα έχει υλοποιηθεί πλήρως ως το 2005. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός που χαραχτηκε στη Λισαβόνα, είναι απαραίτητο να επιταχυνθούν οι εργασίες σχετικά με το πρόγραμμα δράσης. Επιδιοκιμάζεται η δήλωση προθέσεων της Στοκχόλμης να δημιουργηθεί ως τα τέλη του 2003 μία ολοκληρωμένη αγορά αξιογράφων. Η επίτευξη του στόχου αυτού θα μπορούσε να διευκολυνθεί από τις συστάσεις της ομάδας Lamfalussy να επιλεγεί μια νέα ρυθμιστική προσέγγιση κατά την οποία θα γίνεται διάκριση μεταξύ της βασικής νομοθεσίας και των μέτρων εφαρμογής.

4.8. Εξαιρετική σημασία σ' αυτό το πλαίσιο έχει επίσης και η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής για τη θέσπιση σφαιρικής στρατηγικής της ενιαίας αγοράς με στόχο την εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών. Η πρόθεση της Επιτροπής είναι να επιταχύνει καταρχήν, στα πλαίσια μιας διαφασικής διαδικασίας, τις ήδη προβλεφθείσες πρωτοβουλίες και στη συνέχεια να υποβάλει το 2002 νέα δέσμη πρωτοβουλιών με ακριβές χρονοδιάγραμμα και με στόχο την προσαρμογή της νέας αγοράς στις ριζικές μεταβολές και στο δυναμισμό που σημειώνεται στον τομέα των υπηρεσιών. Η ΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία αυτή καθώς και το σχετικό χρονοδιάγραμμα, σκοπεύει να εκδώσει λεπτομερή γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση αυτή.

4.9. Ήδη από πολλά έτη εκφράζεται κριτική σχετικά με το υψηλό κόστος που συνεπάγεται η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στη Ευρώπη, κυρίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Για τον λόγο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας έδωσε απόλυτη προτεραιότητα της επίτευξης συμφωνίας για τη θέσπιση κοινοτικού δικαιώματος ευρεσιτεχνίας. Και η ΟΚΕ τόνισε στη γενική γνωμοδότηση της από 29 Μαρτίου 2001⁽²⁾ την επείγουσα ανάγκη ενίσχυσης της έρευνας και της καινοτομίας μέσω ενός μη δαπανηρού και μη γραφειοκρατικού κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αυτή η δήλωση προθέσεων των αρχηγών κρατών έρχεται δυστυχώς σε πλήρη αντίθεση προς τη συμπεριφορά των κυβερνήσεων στο Συμβούλιο της Ενιαίας Αγοράς, στους κόλπους του οποίου έχουν παραμείνει εκ νέου στάσιμες οι διαβουλεύσεις σχετικά με το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Δημιουργείται, ωστόσο, η εντύπωση ότι συχνά, η εξυπηρέτηση εθνικών συμφερόντων έχει μεγαλύτερη αξία απ' ό,τι οι ανάγκες της καινοτομίας στην οικονομία, η οποία δηλώνει από καιρό ότι χρειάζεται το μέσο αυτό. Για παρόμοιους λόγους έχει παραμείνει στάσιμη από μήνες η εξέταση του κανονισμού για το σύστημα κοινοτικών σχεδίων και υποδειγμάτων.

4.9.1. Η Επιτροπή πρέπει κατά το επόμενο συμβούλιο της Ενιαίας Αγοράς να ζητήσει από τα κράτη μέλη μία σαφή δήλωση για το ερώτημα αν και με ποιό κόστος επιθυμούν τη θέσπιση του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι το μέσο αυτό δεν προσφέρει καμία προστιθέμενη αξία για τις επιχειρήσεις, λόγω του υψηλού κόστους που συνεπάγονται οι άσκοπες μεταφράσεις σε πολυάριθμες γλώσσες, ή λόγω των απαιτούμενων εγγυήσεων για τα κονδύλια και την απασχόληση, για τις εθνικές υπηρεσίες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας θα ήταν προτιμότερο να αποσυρθεί η σχετική πρόταση.

(2) «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας», ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

5. Βελτίωση των βασικών όρων για την οικονομία

5.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Feira κατόρθωσε για πρώτη φορά να απεγκλωβίσει τη συζήτηση σχετικά με τη δέση φορολογικών μέτρων (για την εξάλειψη φορολογικών στρεβλώσεων του ανταγωνισμού). Ωστόσο, η βασική συμφωνία για την καθιέρωση κοινοτικού φόρου επί της προσόδου κεφαλαίων επιβαρύνεται ακόμη από σημαντικές επιφυλάξεις και δεν αναμένεται να επιτευχθεί απόφαση πριν από το 2002. Ωστόσο, η συζήτηση κινήθηκε εκ νέου προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία για τον κώδικα συμπεριφοράς σχετικά με την καταπολέμηση του αθέμιτου ανταγωνισμού φορολογίας καθώς και σχετικά με την φορολογία επιτοκίων και αδειών λειτουργίας. Η ΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι εργασίες θα επιταχυνθούν σε βαθμό ώστε να επιτευχθεί συμφωνία πριν από τα τέλη του 2002 (σύμφωνα με την εντολή της Στοκχόλμης) για το σύνολο της δέσμης φορολογικών μέτρων.

5.1.1. Δυστυχώς, στη Νίκαια δεν επιτεύχθηκε απόφαση πλειοψηφίας, τουλάχιστον όσον αφορά τις διευκολύνσεις της διαδικασίας στον τομέα της προστιθέμενης αξίας. Εξίσου αργός είναι και ο ρυθμός με τον οποίο διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο σχετικά με τις προτάσεις της Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό των διατάξεων προστιθέμενης αξίας στην ενιαία αγορά. Ωστόσο, η υιοθέτηση των μέτρων αυτών θα ήταν επειγόντως απαραίτητη προκειμένου να απαλλαγούν οι διασυνοριακές μεταφορές εμπορευμάτων από τις πολύπλοκες διατάξεις καθώς και προκειμένου να περιοριστούν οι δυνατότητες φορολογικής απάτης.

5.2. Επίσης, είναι θετικό το γεγονός ότι το σχέδιο για την Ευρωπαϊκή Ανώνυμη Εταιρεία άρχισε και πάλι να εξετάζεται, χάρη στη συμφωνία βασικών αρχών που επιτεύχθηκε στη Νίκαια. Ωστόσο, η ταχεία νομοθετική υλοποίηση αναχαιτίζεται επί του παρόντος λόγω των διαφωνιών που επικρατούν στο Κοινοβούλιο σχετικά με τη νομική κατάσταση καθώς και λόγω της απειλής προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Είναι ωστόσο απαραίτητο να αποφευχθεί κάθε επιπλέον καθυστέρηση, δεδομένου ότι η διευρυνόμενη ενιαία αγορά χρειάζεται επειγόντως αυτή τη νέα μορφή οργάνωσης των επιχειρήσεων, η οποία επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και για τους εργαζόμενους. Συνεπώς, είναι ικανοποιητικό το γεγονός ότι η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει το Μάιο οδηγίες σχετικά με τη ρύθμιση των θεμάτων που εκκρεμούν στο φορολογικό τομέα.

5.3. Η Ευρωπαϊκή Ανώνυμη Εταιρεία θα μπορούσε να συμβάλει στην επίτευξη ενός πρώτου βήματος όσον αφορά την εξάλειψη των εμποδίων της κινητικότητας των επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή ενιαία αγορά. Η Επιτροπή καλείται επομένως να υποβάλει επειγόντως τις σχετικές προτάσεις για τα νομικά μέσα που αφορούν τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις και μεταθέσεις έδρας.

5.4. Η Επιτροπή διαπιστώνει επίσης ότι η έκταση των κρατικών ενισχύσεων, οι οποίες ανέρχονται στο 1 % του ΑΕΠ, εξακολουθεί να είναι υπερβολικά υψηλή και πρέπει επομένως να μειωθεί προκειμένου να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά. Επίσης, θα πρέπει το σύστημα αυτό να καταστεί πιο διαφανές. Συνεπώς, η ΟΚΕ θεωρεί εντελώς ανεπαρκές το αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης προς τα κράτη μέλη να φροντίσουν ώστε να περιοριστούν οι κρατικές ενισχύσεις σταδιακά έως το 2003. Αντιθέτως, επιδοκιμάζεται η εντολή που

δόθηκε στην Επιτροπή να καταρτίσει έως τον Ιούλιο του 2001 κατάλογο κρατικών ενισχύσεων και να καταστήσει δυνατή τη πρόσβαση του κοινού σε έναν ηλεκτρονικό δείκτη προόδου.

5.5. Η ΟΚΕ υποστηρίζει από καιρό τη ριζική απλούστευση των νομικών διατάξεων στην ενιαία αγορά, προκειμένου να περιορισθεί η διοικητική επιβάρυνση των επιχειρήσεων και να δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Στο θέμα αυτό ήταν αφιερωμένη και η αναλυτική γνωμοδότηση που εξέδωσε πρόσφατα, στην οποία προτείνεται μεταξύ άλλων και η εκτίμηση από ανεξάρτητους φορείς των συνεπειών της κοινοτικής νομοθεσίας και των κωδικών συμπεριφοράς όλων των κοινοτικών οργάνων, με στόχο τη βελτίωση της νομοθεσίας. Η ΟΚΕ θα υποβάλει και η ίδια τις εργασίες της σε παρόμοιο κώδικα συμπεριφοράς, ο οποίος υιοθετήθηκε το Φθινόπωρο 2000 ομόφωνα από την ολομέλεια της ΟΚΕ. Καλεί την Επιτροπή να υποβάλει σύντομα τις πρωτοβουλίες που ανακοίνωσε σχετικά με την απλούστευση των νομικών διατάξεων. Υπενθυμίζει σχετικά το θεμελιώδη ρόλο που διαδραματίζουν οι παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για την επιτυχία των μεταρρυθμίσεων αυτών.

5.6. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι αναγκαία για την καλύτερη δυνατή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η ΟΚΕ διαβλέπει με ενδιαφέρον την εξαγγελθείσα από την Επιτροπή έκθεση, που θα εκδοθεί μέχρι τα τέλη του 2001, στην οποία θα αναζητεί μέσα για την βελτίωση της αρχής και θα εξετάζει περαιτέρω ανάγκες χειρισμού. Παραπέμπει στη γνωμοδότηση της από 30 Νοεμβρίου 2000⁽¹⁾ και υπογραμμίζει, με την ευκαιρία αυτή, ακόμη μια φορά την ετοιμότητα του παρατηρητηρίου της για την εσωτερική αγορά για συνεργασία με την Επιτροπή σχετικά.

6. Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών

6.1. Σήμερα ακόμη εξακολουθούν να υπάρχουν πολυάριθμα εμπόδια όσον αφορά την κινητικότητα των εργαζομένων και των πολιτών στην ενιαία αγορά. Οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων και των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, η έλλειψη διαφάνειας ως προς τους όρους αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά τη μεταφορά συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και δικαιωμάτων ασφάλισης ασθενείας από ένα κράτος μέλος σε άλλο κράτος μέλος, αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που εμποδίζουν την κινητικότητα. Από την εξάλειψη των εμποδίων αυτών θα επωφεληθούν κατά κύριο λόγο οι κλάδοι στους οποίους οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο έλλειμμα σε ειδικευμένο προσωπικό.

6.1.1. Η ΟΚΕ λαμβάνει με ικανοποίηση γνώση του γεγονότος ότι η Επιτροπή προετοιμάζει πρόγραμμα δράσης το οποίο θα υποβάλει στο Συμβούλιο την άνοιξη του 2002 με στόχο την ανάπτυξη και το άνοιγμα νέων αγορών εργασίας προκειμένου να ανταποκριθεί τόσο στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς όσο και στην δυναμική της Νέας Οικονομίας στην Ευρώπη. Ιδιαίτερα χαίρεται το γεγονός ότι η Επιτροπή επιθυμεί να υποβάλει εφέτος ακόμη προτάσεις για την απλούστευση της αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων. Η ΟΚΕ συνέβαλε προς αυτή την κατεύθυνση στα πλαίσια της τελευταίας γνωμοδότησης που εξέδωσε σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στην ενιαία αγορά⁽²⁾, διατυπώνοντας σειρά σκέψεων και προτάσεων.

⁽¹⁾ ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 14.

⁽²⁾ ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

6.2. Η ΟΚΕ στηρίζει επίσης την πρόθεση της Επιτροπής να υποβάλει εφέτος ακόμη έγγραφο συζήτησης με ιδέες σχετικά με την χάραξη ενός γενικού νομικού πλαισίου για την προστασία των καταναλωτών και τη συνεργασία μεταξύ των δημοσίων διοικήσεων. Οι μεγάλες διαφορές που υφίστανται όσον αφορά τη νομοθεσία των κρατών μελών για την προστασία των καταναλωτών κατακερματίζουν την ενιαία αγορά και μειώνουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών σε διασυνοριακές συναλλαγές, οι οποίες, ωστόσο, πρέπει να έχουν διευκολυνθεί μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου και του ευρώ.

6.3. Πολλά προβλήματα που προκύπτουν στην ενιαία αγορά μπορούν να διευθετηθούν συντομότερα και αποτελεσματικότερα χωρίς την εφαρμογή χρονοβόρων δικαστικών διαδικασιών, μέσω εναλλακτικών μηχανισμών διευθέτησης διαφορών. Η πρόθεση της Επιτροπής να θέσει ακόμη εφέτος σε λειτουργία ευρωπαϊκό δίκτυο για την εξωδικαστική διευθέτηση διαφορών, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και σύμφωνα με το πρότυπο του δικτύου συνεργασίας που άρχισε να λειτουργεί από τον Ιανουάριο στον τομέα της παροχής υπηρεσιών χρηματοδότησης (FIN NET), κατέχει υψηλή προτεραιότητα.

6.4. Η κρίση που υπάρχει σήμερα στον τομέα των τροφίμων αποδεικνύει πόσο επείγει να αναπτυχθούν κοινές ενέργειες. Η Επιτροπή, μετά από την έκδοση της Λευκής Βίβλου για την ασφάλεια των τροφίμων, πρότεινε την ίδρυση ευρωπαϊκής αρχής τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών για τον έλεγχο της ασφάλειας των τροφίμων. Η ΟΚΕ εξέδωσε πρόσφατα σχετική γνωμοδότηση⁽¹⁾. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας προσκάλεσε το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να επιταχύνουν τις σχετικές εργασίες ώστε η ευρωπαϊκή υπηρεσία τροφίμων να αρχίσει τη λειτουργία της ήδη στις αρχές του 2002. Η ΟΚΕ στηρίζει την πρόταση αυτή. Προτιμάται να εκδίδει σε τακτικά διαστήματα ad hoc αξιολογήσεις των εξελίξεων στον τομέα αυτό προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέπεια και η συνέχεια του διαλόγου σχετικά με θέματα της ασφάλειας των τροφίμων.

7. Οι εξωτερικές πτυχές της ενιαίας αγοράς

7.1. Η αποφασιστική επιτάχυνση της ενταξιακής διαδικασίας έχει απόλυτη προτεραιότητα. Κατά την ένταξη των υποψηφίων χωρών στην Ένωση θα πρέπει να διασφαλίζεται τόσο η πλήρης υιοθέτηση των διατάξεων της ενιαίας αγοράς όσο και η ικανότητα των χωρών αυτών να υλοποιούν τις διατάξεις αυτές. Την κύρια ευθύνη για το στόχο αυτό φέρουν αποκλειστικά τα μελλοντικά κράτη μέλη, μολονότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να στηρίξει τις προσπάθειές τους. Τα ισχύοντα προγράμματα παροχής βοήθειας θα πρέπει στο μέλλον να χρησιμοποιηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό για τη βελτίωση των διαρθρώσεων εποπτείας, υλοποίησης και δικαιοσύνης. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει τους στόχους αυτούς. Κατά τη γνώμη της είναι απαραίτητο να επιταχυνθεί η δημιουργία σημείων επαφής και γραφείων συντονισμού της ενιαίας αγοράς στα υποψήφια κράτη μέλη.

7.2. Η ανάπτυξη των διμερών συμφωνιών εταιρικής σχέσης σε θέματα που αφορούν την ενιαία αγορά διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, ιδιαίτερα για την ανάπτυξη αποτελεσματικών διοικητικών

δομών στις υποψήφιες χώρες, καθώς και η τεχνική βοήθεια εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υποχρέωση αυτή δεν αφορά όμως μόνο τις κυβερνητικές υπηρεσίες των κρατών μελών. Οι αρχές εποπτείας των τραπεζών, των ασφαλιστικών οργανισμών και των οργανισμών έκδοσης αξιογράφων αλλά και άλλων θεσμών των κρατών μελών δεν θα πρέπει πλέον αναβάλλουν την επίτευξη συμφωνίας με τα υποψήφια κράτη μέλη για τη διαδικασία «αξιολόγησης από ομοτίμους».

7.3. Η προετοιμασία της ένταξης θα πρέπει να συμβαδίζει με την ανάπτυξη δομών της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα μελλοντικά κράτη μέλη. Η ύπαρξη παρόμοιων δομών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Ωστόσο, η ανάπτυξη παρόμοιων οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών βρίσκεται σε πολλά υποψήφια κράτη μέλη ακόμα στο αρχικό στάδιο και προοδεύει με αργούς ρυθμούς. Επίσης, οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών προχωρούν με πολύ αργούς ρυθμούς στη συμμετοχή των κοινοτικών εταιρών και άλλων οργανώσεων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου. Η ΟΚΕ προσφέρει, μέσω της συνεργασίας της με τις αντίστοιχες οργανώσεις σχεδόν σε όλα τα υποψήφια κράτη μέλη, σημαντική συμβολή στην έναρξη του διαλόγου με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

7.4. Μία από τις εξωτερικές πτυχές αποτελεί επίσης και η ενσωμάτωση ορισμένων διεθνών συμφωνιών στο νομικό πλαίσιο της ενιαίας αγοράς. Στις συμφωνίες αυτές συγκαταλέγεται και η επικείμενη υιοθέτηση του κανονισμού για την εφαρμογή διεθνών αρχών ως προς τη δημοσίευση των λογαριασμών καθώς επίσης και η οδηγία σχετικά με τη ρύθμιση του πλαισίου του ίδιου κεφαλαίου των εταιρειών αξιογράφων, προκειμένου να δημιουργηθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΟΚΕ συμφωνεί ως προς αυτό με τις προτεραιότητες που χάραξε η Επιτροπή.

7.5. Αντιθέτως, χρειάζεται να επιταχυνθούν οι διαπραγματεύσεις με ορισμένες τρίτες χώρες σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας όσον αφορά τη φορολόγηση της προσόδου από επιτόκια. Χωρίς παρόμοια συμφωνία, η καταρχήν συμφωνία που επιτεύχθηκε στη Feira σχετικά με την επιβολή κοινοτικού φόρου προσόδου κεφαλαίου δεν μπορεί να μεταβληθεί σε απόφαση. Συνεπώς, κρίνεται οπωσδήποτε αναγκαίο να συντομευτεί η προθεσμία που έχει θέσει η Επιτροπή (Δεκέμβριος 2002).

8. Συμπεράσματα

8.1. Οι σημερινές και οι επικείμενες προκλήσεις απαιτούν ταχύτερη και πιο αποφασιστική δράση όλων των παραγόντων για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Οι απαραίτητες αποφάσεις και μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς πρέπει να ληφθούν σήμερα και δεν επιτρέπεται να αναβληθούν.

8.2. Η ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αγορά θα δημιουργήσει αφενός τα βιώσιμα αναπτυξιακά κίνητρα που χρειάζεται επειγόντως η Ευρώπη, η οποία θα εξαρτάται κατ' αυτόν τον τρόπο λιγότερο από ασταθείς παγκόσμιες αγορές.

(1) EE C 123 της 25.4.2001.

8.3. Προϋπόθεση για κοινό νόμισμα είναι η ύπαρξη κοινής αγοράς. Συνεπώς, η επικείμενη εισαγωγή του ευρώ δύσκολα συμβιβάζεται με την μη ολοκληρωμένη ενιαία αγορά και επιπλέον οι ελλείψεις και αδυναμίες της θα καταστούν κατ' αυτόν τον τρόπο περισσότερο αισθητές.

8.4. Προκειμένου τα νέα κράτη μέλη να ενταχθούν με επιτυχία στην ΕΕ, χρειάζεται μια αποτελεσματική και γερά θεμελιωμένη εσωτερική αγορά. Άλλωστε, πώς μπορούν να πεισθούν οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες να επιταχύνουν την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου τη στιγμή που το κοινοτικό δίκαιο δεν έχει υλοποιηθεί πλήρως στα κράτη μέλη;

8.5. Κατά συνέπεια, η ΟΚΕ στηρίζει κάθε μέτρο ή σχέδιο κατάλληλο να συμβάλει στη διατήρηση του δυναμισμού της στρατηγικής για την ενιαία αγορά.

8.5.1. Προκειμένου να παρακολουθεί και να αποτιμά αποτελεσματικότερα την μελλοντική πρόοδο, η Επιτροπή προτίθεται να προετοιμάσει εκτενή κατάλογο δεικτών χάρις στους οποίους θα μπορεί να εκτιμηθεί ο καλύτερος τρόπος για την επίτευξη των λειτουργικών στόχων που έχουν χαραχθεί στη στρατηγική της ενιαίας αγοράς. Οι εν λόγω δείκτες θα μετρούν αποτελέσματα και θα λαμβάνουν υπόψη τις περιβαλλοντικές πτυχές αλλά και πτυχές που αφορούν τους καταναλωτές. Η ΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον και με προσδοκίες τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας της Επιτροπής, τα οποία θα δημοσιευτούν στον Δείκτη της Ενιαίας Αγοράς τον Νοέμβριο 2001.

8.5.2. Ιδιαίτερα χρήσιμες θεωρεί επίσης τις μελέτες που ανέθεσε σχετικά με τα πλεονεκτήματα ορισμένων τομέων στους οποίους χρειάζεται να βελτιωθεί η αποδοτικότητα της ενιαίας αγοράς. Θα ήταν επίσης ευκαίριο να αναθέσει η Επιτροπή την εκπόνηση ερευνών σχετικά με το κόστος της μη ολοκλήρωσης σε ορισμένους τομείς — στόχους της στρατηγικής, στους οποίους το διασυννοριακό εμπόριο εξακολουθεί να εμποδίζεται σε σοβαρό βαθμό. Το κόστος αυτό θα πρέπει να εκφράζεται σε τιμές, σε ποσοστά ανάπτυξης και σε αριθμούς θέσεων απασχόλησης.

8.5.3. Σε όλες τις αναλύσεις σχετικά με τις επιπτώσεις, θα πρέπει να εξετάζονται με ιδιαίτερη προσοχή οι συνέπειες των εφαρμοσθέντων μέτρων για τους εργαζόμενους. Ακόμη δεν πρέπει ουδέποτε να λησμονάται κατά την περαιτέρω υλοποίηση της στρατηγικής για την ενιαία αγορά, ότι όλες οι κοινωνικές ομάδες πρέπει να επωφελούνται στον ίδιο βαθμό από τα οφέλη που προσφέρει η ενιαία αγορά.

8.6. Όλες οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες είναι σημαντικές και προσφέρουν πρόσθετα επιχειρήματα υπέρ της προώθησης της διαδικασίας για την ενιαία αγορά χωρίς καθυστέρηση. Ωστόσο, καθοριστικό παράγοντα αποτελεί, και θα αποτελεί και στο μέλλον, η πολιτική βούληση όλων των αρμόδιων αρχών, της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου, των κυβερνήσεων και των κοινωνικών παραγόντων να ολοκληρώσουν την ενιαία αγορά και να υλοποιήσουν τις διατάξεις της εντός των ορισθέντων προθεσμιών. Η σημερινή επισκόπηση της στρατηγικής της ενιαίας αγοράς θα πρέπει συνεπώς να αποτελέσει αφορμή για όλους τους ενδιαφερόμενους να εξετάσουν σε βάθος τους λόγους της καθυστέρησης αυτής και να δεσμευτούν να επιταχύνουν στο μέλλον τη διαδικασία της ολοκλήρωσης.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότης της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις δράσεις των κρατών μελών για τους όρους παροχής δημόσιας υπηρεσίας και την ανάθεση συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών επιβατών»

(2001/C 221/04)

Στις 20 Οκτωβρίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 71 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Μαΐου 2001. Εισηγητής ήταν ο κ. García Alonso και συνεισηγητής ο κ. von Schwerin.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού έχει ως στόχο την αύξηση της νομικής ασφάλειας, εντός ενός εναρμονισμένου πλαισίου, σχετικά με την εφαρμογή των αποκλειστικών δικαιωμάτων και δημοσίων ενισχύσεων στη μεταφορά επιβατών, έτσι ώστε να συμβαδίζουν με την ενιαία αγορά στον τομέα των μεταφορών.

1.2. Όπως διαφαίνεται στην αιτιολογική σκέψη της πρότασης, η κατάσταση διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, όπου συνυπάρχουν αγορές ανοιχτές στον ανταγωνισμό (μέσω διαγωνισμών ανάθεσης για διάφορα χρονικά διαστήματα), κράτη με κλειστές αγορές χωρίς ανταγωνισμό, ακόμη και ένα κράτος όπου ένα τμήμα της αγοράς έχει ελευθερωθεί πλήρως. Ακόμη, όπως αναφέρεται μόνο στην αιτιολογική έκθεση, συνυπάρχουν δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις μεταφορών οι οποίες συχνά ανταγωνίζονται για τα ίδια τμήματα της αγοράς.

1.3. Η μεταφορά επιβατών κατανέμεται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- αστικές μεταφορές·
- υπεραστικές μεταφορές που υποδιαιρούνται σε τρεις κατηγορίες: προαστιακές (συγκοινωνίες μικρών αποστάσεων στην περιφέρεια των μεγάλων αστικών κέντρων), υπεραστικές (για τη σύνδεση μεγάλων αστικών κέντρων σε μεγάλες αποστάσεις) και περιφερειακές ή τοπικές (στο εσωτερικό μιας περιφέρειας για την κάλυψη των αγροτικών ή των αραιοκατοικημένων περιοχών)·
- ειδικές μεταφορές (όπως μαθητών, εργαζομένων κ.λπ.) οι οποίες, λόγω των ιδιαίτεροτήτων τους, έχουν ήδη ελευθερωθεί και, συνεπώς, δεν καλύπτονται από τον υπό εξέταση κανονισμό.

1.4. Είναι σαφές ότι καθεμία από τις κατηγορίες μεταφορών έχει τις οικονομικές και κοινωνικές ιδιομορφίες της οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη διαμόρφωση της νομοθεσίας που θα τις διέπει.

1.5. Στις μεταφορές επιβατών υφίστανται υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας όταν επιβάλλονται στους φορείς εκμετάλλευσης συγκεκριμένες υποχρεώσεις, που περιλαμβάνουν την υποχρέωση εκμετάλλευσης, την υποχρέωση μεταφοράς και την υποχρέωση τιμολόγησης⁽¹⁾ όσον αφορά τη γεωγραφική κάλυψη (κάλυψη συγκεκριμένης περιοχής όπου συνυπάρχουν ζώνες υψηλής πυκνότητας χρηστών και ζώνες αραιής ή πολύ αραιής πυκνότητας) ή την ποιότητα των υπηρεσιών (π.χ., πυκνότητα δρομολογίων), που ο φορέας εκμετάλλευσης δεν θα αναλάμβανε στον ίδιο βαθμό ή υπό τους ίδιους όρους, αν λάμβανε υπόψη το εμπορικό του συμφέρον⁽²⁾. Ως αντιστάθμισμα, η θέσπιση των υποχρεώσεων αυτών επιβάλλεται κατά κανόνα μέσω ενός καθεστώτος ανάθεσης το οποίο εκχωρεί στον φορέα

— την αποκλειστικότητα παροχής υπηρεσιών στην εν λόγω γεωγραφική ζώνη. Ο λόγος της παροχής αποκλειστικότητας είναι να εξασφαλίζεται η παροχή της υπηρεσίας και να αντισταθμίζεται, πλήρως ή μερικώς, το πρόσθετο κόστος που συνεπάγονται για τον φορέα συγκεκριμένες διαδρομές ή ειδικές συνθήκες, μέσω της ασφάλειας που παρέχουν τα αποκλειστικά δικαιώματα και της αντιστάθμισης του κόστους εντός της εκχωρηθείσας ζώνης, ούτως ώστε να προωθείται η παροχή πιο τακτικών και σταθερών υπηρεσιών.

— και/ή οικονομική αντιστάθμιση για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλεται για την ικανοποίηση των απαιτήσεων δημόσιας υπηρεσίας.

⁽¹⁾ Η υποχρέωση εκμετάλλευσης συνίσταται στην υποχρέωση των μεταφορικών επιχειρήσεων να εξασφαλίζουν μεταφορικές υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται σε καθορισμένους κανόνες συνέχειας, κανονικότητας και μεταφορικής ικανότητας. Η υποχρέωση μεταφοράς συνίσταται στην υποχρέωση των μεταφορικών επιχειρήσεων να δέχονται και να πραγματοποιούν κάθε μεταφορά επιβατών ή εμπορευμάτων σε καθορισμένες τιμές και όρους. Η υποχρέωση τιμολόγησης συνίσταται στην υποχρέωση των μεταφορικών επιχειρήσεων να εφαρμόζουν τιμές σταθερές ή εγκεκριμένες από την αρμόδια αρχή που να είναι αντίθετες προς το εμπορικό συμφέρον της επιχείρησης και που να είναι επιβεβλημένες ή να προκύπτουν από την απόρριψη της τροποποίησης συγκεκριμένων μέτρων τιμολόγησης, ιδιαίτερα για συγκεκριμένες κατηγορίες επιβατών (...) ή για συγκεκριμένες διαδρομές.

⁽²⁾ Άρθρο 2, Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 του Συμβουλίου.

1.6. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα κόμιστρα είναι σχετικά λογικά (εξάλλου, αποτελούν τμήμα της σύμβασης ανάθεσης) για τις διάφορες κατηγορίες χρηστών, ανεξάρτητα από το πραγματικό κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ακόμη, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, εντός του συστήματος ανάθεσης, μπορούν να εκχωρηθούν πρόσθετες ενισχύσεις προκειμένου να μειωθούν τα κόμιστρα που εισπράττει ο φορέας εκμετάλλευσης. Ο όρος «κόμιστρα» είναι σημαντικός διότι σημαίνει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης δεν μπορεί να ορίσει μονομερώς τις τιμές που θα καταβάλλουν οι χρήστες· ο ορισμός τους (και η προσαρμογή τους εν καιρώ) είναι αποστολή των αρμόδιων αρχών στα πλαίσια της σύμβασης ανάθεσης.

1.7. Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού καλύπτει την οργάνωση των διαφόρων μέσων μεταφορών (σιδηροδρομικών, οδικών και πλωτών) καθώς και τις προαναφερθείσες κατηγορίες στο βαθμό που οι αρμόδιες αρχές εκχωρούν αποκλειστικά δικαιώματα στους φορείς εκμετάλλευσης, επιβάλλουν ελάχιστες απαιτήσεις ή ισχύει αντιστάθμιση για την παροχή υπηρεσιών. Επομένως, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού τα μέσα μεταφορών που δεν πληρούν καμία από τις τρεις προηγούμενες προϋποθέσεις.

1.8. Ο κανονισμός διαιρείται σε τέσσερα κεφάλαια τα οποία αφορούν την εξασφάλιση της ποιότητας των δημοσίων μεταφορών επιβατών, τις συμβάσεις δημόσιας υπηρεσίας, τα ελάχιστα κριτήρια για την παροχή τέτοιου είδους υπηρεσιών και, τέλος, τα διαδικαστικά ζητήματα.

1.9. Η εξασφάλιση της ποιότητας των δημοσίων μεταφορών επιβατών επιτυγχάνεται μέσω της θέσπισης κριτηρίων όπως η ασφάλεια, η τακτικότητα των δρομολογίων, η τήρηση των ωραρίων, η δυνατότητα προσπέλασης για τα άτομα με περιορισμένη κινητικότητα, διάφοροι περιβαλλοντικοί παράγοντες και οι μεταφορικές ανάγκες των κατοίκων αραιοκατοικημένων περιοχών. Ακόμη, περιλαμβάνει το συνδυασμό με άλλα μέσα μεταφορών και το επίπεδο των κομίστρων καθώς και τη διαφάνεια στον ορισμό τους.

1.10. Οι συμβάσεις δημόσιας υπηρεσίας χαρακτηρίζονται ως υποχρεωτικές σε όλες τις περιπτώσεις όπου ισχύει οικονομική αντιστάθμιση για τις δαπάνες που απαιτούνται για την κάλυψη των απαιτήσεων δημόσιας υπηρεσίας και στις περιπτώσεις που εξασφαλίζονται αποκλειστικά δικαιώματα. Η σύναψη συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας προϋποθέτει γενικά την διεξαγωγή διαγωνισμού για την ανάθεσή τους. Θεσπίζεται μέγιστη πενταετής διάρκεια για τις συμβάσεις, προβλέπονται, όμως, συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την εξαίρεση από τον κανόνα αυτό. Ακόμη, οι φορείς εκμετάλλευσης υποχρεούνται να παρέχουν ετησίως δεδομένα οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα για κάθε διαδρομή.

1.11. Στα πλαίσια αυτών των συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας επιτρέπεται η απευθείας ανάθεση με ιδιότυπο χαρακτήρα για τις μεταφορές με σιδηρόδρομο, μετρό ή ελαφρό σιδηρόδρομο,

— υπό τον όρο ότι μπορεί να αποδειχθεί:

— ότι είναι αδύνατο να τηρηθούν οι εθνικοί ή διεθνείς κανόνες ασφάλειας των μεταφορών με σιδηρόδρομο ή

— ότι το κόστος διατήρησης του συντονισμού μεταξύ εκμετάλλευσης και διοίκησης των υποδομών υπερβαίνει τα κέρδη των προσφορών·

— όταν ένας φορέας εκμετάλλευσης παρέχει υπηρεσίες μεταφοράς διαφορετικές από τη μεταφορά με σιδηρόδρομο, οι οποίες όμως συνδυάζονται με υπηρεσίες μεταφοράς με σιδηρόδρομο που ανατίθενται απευθείας·

— σε συμβάσεις δημόσιας υπηρεσίας ετήσιας αξίας μικρότερης από 400 000 ευρώ (ή στην περίπτωση ενός δικτύου μικρότερης από 800 000 ευρώ)·

— με αποκλειστικό δικαίωμα, αρκεί να μην παραχωρείται οικονομική αντιστάθμιση:

— είτε σχετικά με μία νέα υπηρεσία,

— είτε σχετικά με μία ατομική γραμμή που ανατίθεται με βάση κριτήρια ποιότητας.

1.12. Τέλος, θεσπίζονται συγκεκριμένες ρήτρες διασφάλισης, υπέρ της δημόσιας αρχής, όπως ανάθεση καθορισμένου ποσοστού των υπηρεσιών που καλύπτονται από τη σύμβαση σε τρίτους, δυνατότητα μη ανάθεσης νέων συμβάσεων σε ένα φορέα εκμετάλλευσης που ελέγχει ποσοστό μεγαλύτερο του 25 % της αγοράς επιβατικών μεταφορών, υποχρέωση της διατήρησης του προσωπικού που εργαζόταν για τον προηγούμενο φορέα εκμετάλλευσης και απαίτηση εγκατάστασης του φορέα εκμετάλλευσης στο οικείο κράτος μέλος, με εξαίρεση όσα προβλέπονται στο άρθρο 71 της Συνθήκης ΕΚ.

1.13. Τα ελάχιστα κριτήρια για την παροχή υπηρεσιών εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις σε όλες τις μεταφορικές υπηρεσίες παρόμοιου χαρακτήρα της περιοχής που καλύπτει η ίδια αρμόδια αρχή. Τα ελάχιστα κριτήρια μπορεί να περιλαμβάνουν αντισταθμίσεις στην περίπτωση όπου υφίστανται διατάξεις σχετικά με τον περιορισμό των κομίστρων για ορισμένες μόνο κατηγορίες επιβατών, όπου η αντισταθμιστική πληρωμή δεν υπερβαίνει το 20 % της αξίας των υπηρεσιών της επιχείρησης στην εν λόγω ζώνη και όπου η αντιστάθμιση δεν προκαλεί διακρίσεις εις βάρος άλλων επιχειρήσεων. Στην περίπτωση αυτή, οι αντισταθμιστικές πληρωμές που καταβάλλονται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, εάν θεωρούνται ως κρατικές ενισχύσεις, εξαιρούνται από τη διαδικασία κοινοποίησης που προβλέπεται από το άρθρο 88, παρ. 3 της Συνθήκης ΕΚ.

1.14. Το κεφάλαιο για τα διαδικαστικά ζητήματα αποσκοπεί στη διασφάλιση της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης σε όλη τη διαδικασία, καθώς και στη συμμόρφωση με τις διατάξεις που διέπουν τις συμβάσεις δημόσιας υπηρεσίας στην εσωτερική αγορά.

1.15. Τέλος, στις μεταβατικές διατάξεις θεσπίζεται μια τριετής γενική προθεσμία (η οποία περιλαμβάνει ορισμένες εξαιρέσεις), για την εξάλειψη των συστημάτων που δεν συμμορφώνονται με τον υπό εξέταση κανονισμό.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί με την προσέγγιση του υπό εξέταση κανονισμού η οποία και περιλαμβάνεται στην έβδομη αιτιολογική σκέψη: «... με τις κατάλληλες διασφαλίσεις, η εισαγωγή ρυθμιζόμενου ανταγωνισμού μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης της ΕΕ στον τομέα αυτό οδηγεί σε ελκυστικότερες υπηρεσίες ...».

2.2. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να εισαγάγει στον τομέα των επιβατικών μεταφορών μια οργάνωση αγοράς με ελεγχόμενο και όχι με πλήρες ανταγωνισμό.

2.3. Η ΟΚΕ κρίνει θετικά, κατ' αρχήν, τα κυριότερα μέσα που εισάγει ο κανονισμός για την οργάνωση αγοράς και συγκεκριμένα:

- υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να διασφαλίζουν κατάλληλες δημόσιες επιβατικές μεταφορές·
- θέσπιση ποιοτικών κριτηρίων·
- χρηματική αποζημίωση που καλύπτει τις δαπάνες που πραγματοποιούνται για την ικανοποίηση των απαιτήσεων δημόσιας υπηρεσίας·
- αντιστάθμιση του κόστους για τις παροχές δημόσιας υπηρεσίας·
- διασφάλιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων (για συγκεκριμένη περίοδο) και
- οργάνωση του ανταγωνισμού μέσω προσκλήσεων για την υποβολή προσφορών, με κατάλληλες διατάξεις για την εξαίρεση από την αρχή αυτή.

Τα ανωτέρω συμβάλλουν στις στηριζόμενες και από την ΟΚΕ προσπάθειες της Επιτροπής, οι οποίες επιδιώκουν να επιτύχουν τον άριστο συσχετισμό μεταξύ δημόσιας αποστολής και αρχής του ανταγωνισμού.

2.4. Η ΟΚΕ παρατηρεί με ικανοποίηση ότι, εφεξής, η ισότητα ευκαιριών και ο ανταγωνισμός μεταξύ διαφόρων τύπων επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τη φύση τους, θα αναπτυχθεί μέσω της νομικής και λογιστικής διαφάνειας.

2.5. Ωστόσο, η ΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο οι πόροι και τα μέσα που αναφέρονται στην προβλεπόμενη πρακτική διαχείριση μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα μια συντονισμένη σχέση μεταξύ της δημόσιας αποστολής και της οργάνωσης της αγοράς με βάση τον ανταγωνισμό.

2.6. Συνεπώς, η ΟΚΕ κρίνει τα μέσα ρύθμισης του ανταγωνισμού και ιδιαίτερα την πρόσκληση για υποβολή προσφορών, πολύ συγκεκριμένα και συνεκτικά ενώ, αντίθετα, οι εξαιρέσεις και οι προδιαγραφές ποιότητας είναι μάλλον ασαφείς και μη πρακτικές. Αυτή η πτυχή είναι απαραίτητο να συμπληρωθεί και να διασαφηνισθεί.

2.7. Ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας στην Ευρώπη»⁽¹⁾, η ΟΚΕ προτείνει να στηριχθεί με καλύτερο τρόπο η έννοια της υπηρεσίας κοινής ωφελείας. Για παράδειγμα, όσον αφορά το δίλημμα μεταξύ πρόσκλησης για υποβολή προσφορών και εξαιρετικής ρύθμισης (άμεσης ανάθεσης), το κάθε κράτος μέλος — σε περιπτώσεις παροχής μεταφορικών υπηρεσιών που το ίδιο θα προσδιορίζει ως υπηρεσίες κοινής ωφελείας σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής⁽¹⁾ — θα πρέπει να μπορεί να προσδιορίζει ελεύθερα εάν επιθυμεί πρόσθετες προϋποθέσεις για την τροποποίηση της εθνικής νομοθεσίας, με στόχο τη βελτίωση του συστήματος των μεταφορών του.

2.8. Με την τροποποίηση αυτή θα δοθεί, επίσης, απάντηση και στο ερώτημα που παραμένει ανοιχτό στην πρόταση κανονισμού και συγκεκριμένα στην τήρηση της αρχής της επικουρικότητας. Ακόμη, η ΟΚΕ δεν θεωρεί αξιόπιστα τα μέχρι σήμερα επιχειρήματα της Επιτροπής όσον αφορά μια άμεση αρμοδιότητα για τις δημόσιες επιβατικές μεταφορές.

2.9. Η αυξημένη συνεκτικότητα της αρμοδιότητας των κρατών μελών με βάση την ανακοίνωση για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας λαμβάνει επίσης υπόψη τα επιχειρήματα εκείνων των κρατών μελών που περιλαμβάνουν τις δημόσιες προαστιακές επιβατικές μεταφορές, στα, προβλεπόμενα από το Σύνταγμα, θεμελιώδη δικαιώματα της τοπικής αυτοδιοίκησης (π.χ., Γερμανία).

2.10. Η ΟΚΕ επιδιώκει να βελτιώσει την πρόταση κανονισμού και προβαίνει στη διατύπωση των ακόλουθων σχετικών παρατηρήσεων:

3. Κεφάλαιο I — Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί

3.1. Άρθρο 2 — Σχέση με την περί δημοσίων συμβάσεων νομοθεσία

3.1.1. Αν ληφθεί υπόψη το άρθρο 12 της πρότασης κανονισμού, στο οποίο γίνεται λόγος για διαδικασίες κατακύρωσης, το άρθρο 2 πρέπει να διαγραφεί. Συνεπώς, είναι σημαντικό να διασαφηνιστούν καλύτερα οι διαδικασίες κατακύρωσης που αναφέρονται στο άρθρο 12. Η παρούσα διατύπωση στο άρθρο 2 θα οδηγήσει σε προβλήματα προσδιορισμών και σε συνακόλουθη νομική ασάφεια.

3.2. Άρθρο 3 — Ορισμοί

3.2.1. Στη σειρά ορισμών του άρθρου 3, δεν δίνεται με σαφήνεια η εμβέλεια της έννοιας «απαίτηση δημόσιας υπηρεσίας». Η ΟΚΕ θα προτιμούσε να διατηρηθεί η έννοια «υποχρέωση δημόσιας υπηρεσίας» η οποία είχε θεσπισθεί από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 και ορίζεται ως εξής: «Ως υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας νοούνται οι υποχρεώσεις, τις οποίες οι επιχειρήσεις μεταφορών, εάν λάμβαναν αποκλειστικά υπόψη τα δικά τους συμφέροντα δεν θα ανέλαμβαναν, ή δεν θα ανέλαμβαναν στην ίδια έκταση ή, με τους αυτούς όρους.»

⁽¹⁾ COM(2000) 580 τελικό της 20.9.2000.

3.2.2. Ακόμη, η ΟΚΕ προτείνει να συμπληρωθεί ο ορισμός και να γίνεται αναφορά στις «ολοκληρωμένες υπηρεσίες» όταν διαφορετικοί φορείς εκμετάλλευσης συνεργάζονται υπό τις ίδιες συνθήκες, π.χ., στο πλαίσιο μιας κοινοπραξίας συγκοινωνιακών επιχειρήσεων που ανήκουν σε έναν και τον αυτό φορέα.

3.2.3. Άλλοι ορισμοί του άρθρου 3 που είτε είναι ασαφείς είτε ακόμη δεν αναγνωρίζονται ως τέτοιοι και χρειάζεται να διατυπωθούν καλύτερα είναι οι εξής:

- αρμόδια αρχή: να αντικατασταθεί η φράση «κρατικός οργανισμός» από τη φράση «οργανισμός του Δημοσίου» (ΣτΜ: δεν ισχύει για το ελληνικό κείμενο).
- πρέπει να διασαφηνισθεί η έννοια της «διαδρομής» που χρησιμοποιείται σε πολλά άρθρα του κανονισμού και η έννοια της «συγκεκριμένης διαδρομής» στο άρθρο 8. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η έννοια αυτή πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την κατηγορία της υπηρεσίας τοπικών μεταφορών.

4. Κεφάλαιο II — Εξασφάλιση της ποιότητας των δημοσίων μεταφορών επιβατών

4.1. Άρθρο 4

4.1.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι δεν αρκεί να θεσπιστούν κριτήρια σχετικά με τα «επαγγελματικά προσόντα» και φρονεί ότι είναι απαραίτητο να πληρούνται οι απαιτήσεις των οδηγιών σχετικά με τους ελάχιστους κοινωνικούς κανόνες γενικά, όπως, για παράδειγμα, ο χρόνος εργασίας και οι στάσεις ανάπαυσης.

4.1.2. Σε γενικές γραμμές, η ΟΚΕ θεωρεί ότι η παρούσα διατύπωση του άρθρου 4 δεν είναι αρκετά δεσμευτική όσον αφορά τη θέσπιση πρακτικών κριτηρίων ποιότητας. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει εκ νέου εάν θα επιθυμούσε, για παράδειγμα, να συστήσει την τοποθέτηση συγκεκριμένων ελάχιστων κριτηρίων, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, για την εξυπηρέτηση των αστικών και των αγροτικών περιοχών. Ακόμη θα ήταν ευκαταίε, στο πλαίσιο των «βέλτιστων πρακτικών», να οργανωθεί ένα μόνιμο βήμα ενημέρωσης σχετικά με την ποιότητα των συγκοινωνιών μικρών αποστάσεων, καθώς επίσης και να χρησιμοποιείται συγκριτική ανάλυση επιδόσεων. Ένα τέτοιο παράδειγμα θα μπορούσε να είναι το *eltis* (www.eltis.org).

4.1.3. Ασαφές παραμένει, επίσης, το ζήτημα της σχέσης των κριτηρίων ποιότητας και των αντίστοιχων υποχρεώσεων χρηματοδότησης του κόστους που δεν καλύπτεται από τις τιμές των κομιστρω. Για το λόγο αυτό, πρέπει να θεσπισθεί μια σαφής υποχρέωση σύμφωνα με την οποία οι απαιτήσεις ποιότητας μπορούν να χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο εάν οι εισπράξεις από τα κόμιστρα δεν επαρκούν.

4.1.4. Η ΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 4 ως εξής:

- (α) παράγοντες προστασίας των επιβατών, όπου περιλαμβάνεται η δυνατότητα πρόσβασης στις παρεχόμενες υπηρεσίες όσον αφορά τη συχνότητα, την ταχύτητα, την ακρίβεια, την αξιοπιστία εκτέλεσής τους, τη χωρητικότητα των μέσων που

χρησιμοποιούνται σε σχέση με τη ροή επιβατών, το επίπεδο των ανέσεων που παρέχονται στους πελάτες, την έκταση του δικτύου και τις πληροφορίες επί των υπηρεσιών που παρέχονται·

- (γ) την ολοκλήρωση μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών μεταφορών, όπου περιλαμβάνεται η ολοκλήρωση των πληροφοριών, η έκδοση εισιτηρίων, τα ωράρια δρομολογίων, τα δικαιώματα των καταναλωτών και οι δυνατότητες μετεπιβίβασης στη γεωγραφική ζώνη ευθύνης των αρμοδίων αρχών και με τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης που ορίζονται από τις άλλες αρμόδιες αρχές·

(νέα περίπτωση) την προσφορά, κατά περίπτωση, ολοκληρωμένων συνδυασμένων μεταφορών

- (στ) την ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών και τη συνάρθρωση με τα συστήματα μεταφοράς μεγάλων αποστάσεων·

- (ζ) τις ανάγκες μεταφορών του πληθυσμού που διαβιεί σε αραιοκατοικημένες περιοχές συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας πρότασης καινοτόμων και προσαρμοσμένων λύσεων χωρίς να υποβαθμίζεται η παρεχόμενη υπηρεσία (επιλογή του τρόπου· μέθοδος και προσαρμογή της υπηρεσίας· έκδοση εισιτηρίων)·

- (η) την υγεία και την ασφάλεια των επιβατών, την καθαριότητα και την υγιεινή των εξοπλισμών καθώς και την ασφάλεια των επιβατών και των εμπορευμάτων·

- (θ) τα επαγγελματικά προσόντα του προσωπικού, και ιδιαίτερα του προσωπικού που ασκεί καθήκοντα που συνδέονται με την ασφάλεια·

(νέα περίπτωση) την τήρηση των συλλογικών συμβάσεων και/ή των ρυθμίσεων που ισχύουν για την εργασία στον εν λόγω τομέα·

(νέα περίπτωση) την καθιέρωση ενός συστήματος συντήρησης του υλικού και των εγκαταστάσεων που να εξασφαλίζει σε καθημερινή βάση την αξιοπιστία του σχεδίου μεταφορών·

(νέα περίπτωση) τις οικονομικές δυνατότητες της επιχείρησης και την ύπαρξη συστήματος ασφαλίσεων επαρκούς επιπέδου ώστε να καλύπτονται οι προσφυγές τρίτων·

5. Κεφάλαιο III — Συμβάσεις δημόσιας υπηρεσίας

5.1. Άρθρο 6 — Η ανάθεση συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας

5.1.1. Εδάφιο β): Η ΟΚΕ θεωρεί αδύνατο να εφαρμοστεί στην πράξη η διάταξη σύμφωνα με την οποία ο φορέας εκμετάλλευσης είναι πλήρως υπεύθυνος για την κάλυψη του κόστους παροχής συγκεκριμένων υπηρεσιών διότι η πολιτική που ακολουθείται για τον καθορισμό των κομιστρω μπορεί να επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό τα έσοδα, ώστε το προαναφερόμενο κόστος να μην μπορεί να καλυφθεί. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διαγραφής του εδαφίου β). Οι μεταφορείς θα διαθέτουν τη δυνατότητα διαπραγματεύσεων με τις αρχές, συμπεριλαμβανομένων και διαπραγματεύσεων για τα κόμιστρα.

5.1.2. Εδάφιο γ): Το όριο των πέντε ετών για τη διάρκεια ανάθεσης των συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας είναι πολύ περιορισμένο και η ΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να παραταθεί. Οι εξαιρέσεις που περιλαμβάνονται στο εδάφιο γ) καθιστούν ήδη σαφές ότι η πενταετία είναι ανεπαρκής. Ακόμη, οι διατάξεις σχετικά με τις εξαιρέσεις είναι πολύ ασαφείς, με πιθανή συνέπεια να μην μπορούν να τις επικαλεσθούν εύκολα οι φορείς εκμετάλλευσης ενώπιον των αρμόδιων αρχών. Για παράδειγμα, και μόνον η απόσβεση των λεωφορείων απαιτεί σήμερα διάρκεια σαφώς μεγαλύτερη της πενταετίας. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, η διάρκεια ισχύος των συμβάσεων πρέπει να εξασφαλίζει την αποκλειστικότητα δικαιωμάτων για ένα διάστημα αρκετά μεγάλο ώστε να επιτρέπει στους φορείς εκμετάλλευσης την απόσβεση των επενδύσεών τους. Θα πρέπει, λοιπόν, να αυξηθεί κατά οκτώ έως δεκαπέντε χρόνια, ανάλογα με την κατηγορία του είδους των υπηρεσιών, σύμφωνα με το σημείο 1.3.

5.1.3. Η πρόταση θεσπίζει ένα πλαίσιο λειτουργίας παρόμοιο για όλες τις χώρες και αγνοεί ότι ο βαθμός ανοίγματος των αγορών είναι επί του παρόντος πολύ διαφορετικός από τη μια χώρα στην άλλη και ότι πολλές από αυτές διαθέτουν ήδη ένα ολοκληρωμένο σύστημα εκχώρησης, σε μεγάλο βαθμό αλλά όχι πλήρως προσαρμοσμένο στην πρόταση κανονισμού. Άλλες χώρες έχουν εφαρμόσει μια διαδικασία περιφερειακής κατανομής των αρμοδιοτήτων στα πλαίσια της οποίας συνάπτονται νέες συμβάσεις δημόσιων υπηρεσιών που ανατίθενται απευθείας και με τον τρόπο αυτό προκύπτουν σημαντικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τη βελτίωση της ποιότητας της μεταφοράς και την αύξηση των ροών.

5.1.4. Η πρόταση κανονισμού διαφοροποιεί ορθά τις υπηρεσίες επιβατικών μεταφορών επιβατών ανάλογα με το μέσο μεταφοράς (σδηρόδρομος και μετρό, οδικές και πλωτές μεταφορές) αλλά δεν διαφοροποιεί με τον ίδιο τρόπο τα πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά που υφίστανται ανάλογα με την κατηγορία των χρηστών και τα οποία απαριθμούνται στο σημείο 1.3.

5.1.5. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αναμειγνύονται και συγχέονται διάφορα κριτήρια όπως το άνοιγμα στον ανταγωνισμό, ο περιορισμός των ενισχύσεων και η εμβέλεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων, με συνέπεια να αναφέρονται σε διάφορα σημεία επιλογές εν δυνάμει λανθασμένες. Λαμβανομένου υπόψη του κεντρικού στόχου της πρότασης, δηλαδή της διασφάλισης των παροχών δημόσιας υπηρεσίας στον χρήστη, με συγκεκριμένες απαιτήσεις όσον αφορά την ποιότητα και το ελάχιστο δυνατό κόστος (με ή χωρίς επιδότηση των κομιστρών), η εκχώρηση αποκλειστικού δικαιώματος για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα είναι αυτή που επιτρέπει μακροπρόθεσμα την διασφάλιση του ελάχιστου κόστους, με την προϋπόθεση ότι η διάρκεια της εκχώρησης είναι η κατάλληλη. Συγκεκριμένα, η λειτουργία του ανταγωνισμού (που θα διαμορφώσει τα κατά το δυνατόν πιο χαμηλά κόμιστρα) πρέπει να επικεντρωθεί στο χρόνο της εκχώρησης (και στην αποκλειστικότητα με την οποία συνδέεται)· εντούτοις η περίοδος εκχώρησης πρέπει να συνδυάζει τη μεγάλη διάρκεια (που επιτρέπει τις πιο ανταγωνιστικές προσφορές διότι επιτρέπει την επαρκή απόσβεση του παγίου κόστους και του κόστους για την έναρξη της παροχής της υπηρεσίας για ένα νέο

φορέα εκμετάλλευσης) με μια μικρή διάρκεια της περιόδου εκχώρησης (που θα επέτρεπε την νέα έναρξη της διαδικασίας και την είσοδο νέων ανταγωνιστών, ιδίως σε πολύ κλειστούς τομείς ή χώρες). Για το λόγο αυτό, η πενταετής προθεσμία που ορίζει η πρόταση κανονισμού φαίνεται, σε γενικές γραμμές, πολύ μικρή. Ακόμη, είναι απαραίτητο να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος πρόκλησης αβεβαιότητας όσον αφορά την απασχόληση, που θα είχε αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα και την ασφάλεια της υπηρεσίας.

5.1.6. Με αυτή τη βάση, τα κριτήρια εξαίρεσης που προβλέπονται στην πρόταση είναι εξαιρετικά γενικά και δεν προσαρμόζονται στις διάφορες κατηγορίες επιβατικών μεταφορικών υπηρεσιών που ορίζονται στο σημείο 1.3. Η ΟΚΕ προτείνει τον κατά περίπτωση προσδιορισμό των περιόδων διάρκειας των εκχωρήσεων, ανάλογα με τις κατηγορίες των υπηρεσιών και με το είδος των επιβατικών μεταφορών έτσι ώστε να επιτευχθεί για κάθε περίπτωση ο βέλτιστος συνδυασμός, αφενός, του εντονότερου ανταγωνισμού με ταχεία ανανέωση των συμβάσεων εκχώρησης και, αφετέρου, των εκτεταμένων περιόδων αποκλειστικών δικαιωμάτων οι οποίες επιτρέπουν την μακροπρόθεσμη προσαρμογή των κομιστρών. Με τον τρόπο αυτό, θα καταστεί, επίσης, δυνατόν να μειωθεί σημαντικά η πολύ μεγάλη διακριτική ευχέρεια που παρέχεται από τις εκτεταμένες εξαιρετικές διατάξεις που προβλέπονται από τον κανονισμό, ακόμη και εάν υπόκεινται στον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

5.1.7. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, πρέπει να προστεθεί στο άρθρο 6 μια νέα παράγραφος στην οποία να αναφέρεται ότι δεν γίνονται δεκτές συμβάσεις που προϋποθέτουν μια μειοδοτική προσφορά παράτολμου χαρακτήρα.

5.1.8. Εδάφιο δ): η παρούσα φράση αφορά την «κάθε διαδρομή». Η διατύπωση αυτή πρέπει να συμπληρωθεί με τη φράση «ή για συγκεκριμένα τμήματα των δικτύων τους». Επίσης, για τις πιο μικρές περιοχές, θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα να αναφέρεται η υποχρέωση ενημέρωσης στο σύνολο της περιοχής.

5.2. Άρθρο 7 — Απευθείας ανάθεση συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας

5.2.1. Σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας, όπως αυτές ορίζονται στο γενικό μέρος της υπό εξέταση πρότασης, η ΟΚΕ προτείνει να προστεθεί νέα παράγραφος 1 στο άρθρο 7 ως εξής:

«1. Από τη στιγμή που τα κράτη μέλη θα ορίζουν τις υπηρεσίες μεταφορών ως υπηρεσίες κοινής ωφελείας σύμφωνα με το έγγραφο⁽¹⁾, πρέπει να έχουν οι αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να επιλέγουν την άμεση διαχείριση των εν λόγω υπηρεσιών⁽²⁾.»

5.2.2. Η παράγραφος 1 γίνεται παράγραφος 2 και συμπληρώνεται ως εξής:

«παράλληλα με τα κριτήρια για “τα εθνικά ή διεθνή πρότυπα ασφαλείας” πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στις αρμόδιες αρχές να συνεκτιμούν τα “τοπικά και περιφερειακά κριτήρια ποιότητας και ασφαλείας” για την εφαρμογή παρεκκλίσεων».

(1) COM(2000) 580 της 20.9.2000.

(2) Απαίτηση διαφόρων κρατών μελών που διατυπώθηκε κατά το Συμβούλιο Υπουργών Μεταφορών της 20ης και 21ης Δεκεμβρίου 2000 στις Βρυξέλλες Συνεδρίαση αριθ. 2324 του Συμβουλίου Μεταφορών· Press: 470 — Αριθ. 14004/00.

5.2.3. Η παράγραφος 2 γίνεται παράγραφος 3 και τροποποιείται ως εξής:

«πρέπει να γίνεται λόγος αποκλειστικά για τις “συμπληρωματικές δαπάνες για τη διατήρηση του συντονισμού” και να διαγραφούν τα υπόλοιπα. Ακόμη, θα πρέπει να αναφερθεί ότι μια άμεση ανάθεση είναι, επίσης, δυνατή όταν τίθεται σε κίνδυνο η υφιστάμενη ή μελλοντική ολοκλήρωση διαφόρων μεταφορικών υπηρεσιών».

5.2.4. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την άμεση ανάθεση βάσει μιας νέας πρωτοβουλίας όπως προβλέπεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 7. Ωστόσο, θεωρεί ότι στην ανάθεση θα πρέπει να αξιολογούνται και να περιλαμβάνονται τα κριτήρια ποιότητας που πρέπει να πληροί ο φορέας εκμετάλλευσης και τα οποία αιτιολογούν την εκχώρηση συγκεκριμένου αποκλειστικού δικαιώματος.

5.3. Άρθρο 8 — Ανάθεση συμβάσεων δημόσιας υπηρεσίας μετά από ποιοτική σύγκριση

5.3.1. Η άμεση ανάθεση με βάση τα κριτήρια ποιότητας που προβλέπεται στο άρθρο 8, δεν πρέπει να περιορίζεται στις αποκαλούμενες «συγκεκριμένες διαδρομές», αλλά θα πρέπει να επεκταθεί στις τοπικές υπηρεσίες, όπως περιγράφονται στο σημείο 1.3.

5.4. Άρθρο 9 — Διασφαλίσεις

5.4.1. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο το σχολιασμό των διασφαλίσεων που προβλέπονται στο άρθρο 9 και συγκεκριμένα:

- Η ενδεχόμενη υπεργολαβική ανάθεση εκ μέρους της αρμόδιας αρχής, ακόμη και εάν περιορίζεται στο 50 % της αξίας της σύμβασης, αποτελεί παραβίαση της αρχής της αποτελεσματικότητας που προτιμάται να θεσπίσει ο κανονισμός. Η απαίτηση αυτή περιορίζει έντονα την ελευθερία διαχείρισης των φορέων εκμετάλλευσης και προκαλεί βάσιμες αμφιβολίες όσον αφορά την άσκηση από τους φορείς αυτούς της ελεύθερης επιλογής των υπεργολάβων και ειδικότερα όταν η αρμόδια αρχή είναι τοπικού ή περιφερειακού επιπέδου.
- Η απόφαση μη ανάθεσης μιας υπηρεσίας σε ένα φορέα εκμετάλλευσης που ελέγχει ποσοστό άνω του 25 % της αγοράς αποτελεί ένα άλλο ζήτημα που ανησυχεί σημαντικά την ΟΚΕ. Πρώτον, λόγω της σχεδόν απόλυτης διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στην αρμόδια αρχή για να αρνηθεί την ανάθεση. Και δεύτερον, λόγω της ίδιας της ασάφειας του όρου «αγορά δημοσίων υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών». Σε ποιο επίπεδο αναφέρεται αυτό; Εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό; Πώς μια αρμόδια αρχή μπορεί να γνωρίζει τη θέση του φορέα εκμετάλλευσης σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, εκτός από τη δική της;

5.4.2. Παράγραφος 3: Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να προβλέψει την άμεση προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του φορέα εκμετάλλευσης. Η προτεινόμενη ρύθμιση είναι ωστόσο πολύ ελαστική διότι αναφέρεται σε «δυνατότητα». Συνεπώς, προτείνεται να τροποποιηθεί έτσι ώστε η αρμόδια αρχή να «υποχρεούται» να απαιτήσει από το φορέα εκμετάλλευσης να παρέχει στους εργαζόμενους τα δικαιώματα αυτά. Ακόμη, η ΟΚΕ αμφιβάλλει ότι μια διασφάλιση μέσω της οδηγίας 77/197/ΕΟΚ είναι επαρκής. Η ΟΚΕ θεωρεί ορθότερο να προκαθορισθεί ότι οι εργαζόμενοι, σε περίπτωση αλλαγής του φορέα εκμετάλλευσης, πρέπει να χαιρούν των ίδιων συνθηκών.

6. Κεφάλαιο IV — Ελάχιστα κριτήρια για την εκμετάλλευση δημοσίων μεταφορών επιβατών

6.1. Άρθρο 10

6.1.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη διατύπωση της πρώτης παραγράφου, η οποία καθορίζει τους ειδικούς κανόνες ή ελάχιστα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται από όλους τους φορείς εκμετάλλευσης, ωστόσο θεωρεί ότι περιέχει πλεονάζοντες περιορισμούς όπως, π.χ., στο εδάφιο β) (ρήτρα του 20 %). Δεδομένου ότι η ανταγωνιστική ουδετερότητα έχει διασφαλισθεί, θα πρέπει να παραμείνει στην ευχέρεια των κρατών μελών να διασφαλίζουν τα ποσά αντιστάθμισης για την παροχή ορισμένων υπηρεσιών, χωρίς ενδεχόμενους περιορισμούς σε σχέση με τις συνολικές υπηρεσίες.

6.1.2. Παρομοίως, η ΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις όσον αφορά τα ελάχιστα κριτήρια που αναφέρονται στο άρθρο 10:

6.1.2.1. Η πρόσφατη πρόταση κανονισμού για τις ενισχύσεις στον συντονισμό των μεταφορών⁽¹⁾, θεσπίζει στο άρθρο 3 τη συμβατότητα των ενισχύσεων για την διοίκηση, τη συντήρηση και τη διαχείριση της υποδομής των επίγειων μεταφορών καθώς και την ισότιμη κατανομή τους, λόγω της ίδιας της φύσης τους, σε όλες τις κατηγορίες χρηστών. Η πολιτική που ακολουθεί η ΕΕ, για λόγους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς, ευνοεί τις δημόσιες μεταφορές έναντι των ιδιωτικών.

6.1.2.2. Με το ίδιο σκεπτικό, ο περιορισμός της αντιστάθμισης στο 20 % της αξίας των υπηρεσιών που καλύπτονται, φαίνεται ότι ανταποκρίνεται σε μια βούληση συμβολής στη δημοσιονομική ισορροπία μάλλον παρά σε μια κοινωνική απαίτηση. Τούτο είναι ακόμη πιο σοβαρό δεδομένου ότι υπόκεινται στο ίδιο κριτήριο πολύ διαφορετικές κατηγορίες όπως, π.χ., οι μεταφορές μεγάλων αποστάσεων (με ανταγωνισμό μεταξύ τρόπων μεταφοράς όπως τρένο και λεωφορείο), οι αστικές μεταφορές (σε πολλές περιπτώσεις έντονα επιδοτούμενες), και οι τοπικές μεταφορές (οι οποίες από τη φύση τους είναι πάντοτε εν δυνάμει ελλειμματικές εάν επιδιώκεται η διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου ποιότητας).

⁽¹⁾ COM(2000) 5 τελικό.

6.1.2.3. Ακόμη, τούτο επιβαρύνει σαφώς τους φορείς εκμετάλλευσης που, στο εσωτερικό μιας ζώνης, αναπτύσσουν μόνο μια από αυτές τις δραστηριότητες και δεν μπορούν να τις αντισταθμίσουν με τις διάφορες κατηγορίες παρεχομένων υπηρεσιών ή να συμπληρώσουν τον όγκο των δραστηριοτήτων που συνεπάγονται δικαίωμα σε αντιστάθμιση με υπηρεσίες που δεν απαιτούν τόσο σημαντικές αντισταθμίσεις.

6.1.2.4. Ωστόσο, η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση που αναφέρει ότι η αντιστάθμιση χορηγείται σε όλους τους φορείς εκμετάλλευσης χωρίς διακρίσεις, υπό τον όρο ότι θα εξετάζεται χωριστά κάθε κατηγορία μεταφορών.

7. Κεφάλαιο V — Διαδικαστικά ζητήματα

7.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά όλες τις πτυχές των διαδικαστικών θεμάτων και επιθυμεί μόνο να προτείνει να αναπτυχθεί νομικά η μορφή του «φορέα ενώπιον του οποίου ασκούνται οι προσφυγές» διότι λόγω των χαρακτηριστικών του καλείται να αναλάβει, τουλάχιστον εν μέρει, το ρόλο ενός ανεξάρτητου ρυθμιστή που έχει θεσπισθεί για άλλους τομείς που συνήθως υπόκεινται σε έλεγχο (νερό, φυσικό αέριο, ηλεκτρικό ρεύμα, τηλεπικοινωνίες). Εάν ισχύει τούτο, θα πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα του εν λόγω φορέα να ασκεί επίσης ρόλο διαιτησίας μεταξύ αρμοδίων αρχών και φορέων εκμετάλλευσης όσον αφορά τον καθορισμό των κομίστρων.

7.2. Άρθρο 12 — Διαδικασίες κατακύρωσης

7.2.1. Παράγραφος 3: να προστεθεί νέο εδάφιο δ) ως εξής:

«τον αριθμό των εργαζομένων που πρέπει να προσληφθούν και τα συμβατικά τους δικαιώματα σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 3».

7.3. Άρθρο 13 — Διαφάνεια

7.3.1. Προκειμένου να αναβαθμιστεί το επίπεδο διαφάνειας προς όφελος των πολιτών και, κατά συνέπεια, των χρηστών, πρέπει να διασφαλισθεί ότι, πριν να ληφθεί απόφαση όσον αφορά ενδεχόμενη διαδικασία υποβολής προσφορών, θα πρέπει να διασαφηνισθεί μέσω τοπικού ή περιφερειακού διαλόγου, με τη συμμετοχή των μεταφορικών επιχειρήσεων και λοιπών αρμόδιων φορέων καθώς και οργανώσεων καταναλωτών και επιτροπών επιβατών, εάν πρέπει να πραγματοποιηθεί διαδικασία υποβολής προσφορών ή απευθείας ανάθεση. Η σύσταση αυτή στηρίζεται στην τροποποίηση που προτείνεται στο άρθρο 7 σχετικά με άλλες δυνατότητες για άμεση ανάθεση.

7.4. Άρθρο 15 — Λογιστικές διατάξεις

7.4.1. Η ΟΚΕ υποστηρίζει όλες τις λογιστικές διατάξεις που προβλέπονται στο άρθρο 15 και εξασφαλίζουν την διαφάνεια και την απουσία διακρίσεων στις διαδικασίες εκχώρησης, καθώς και την ισορροπία μεταξύ αντισταθμίσεων και πρόσθετου κόστους που προκύπτει από την εκτέλεση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, πράγμα που συμφωνεί με όσα προβλέπονται στο Παράρτημα 1.

8. Κεφάλαιο VI — Τελικές διατάξεις

8.1. Άρθρο 17 — Μεταβατικά μέτρα

Άρθρο 17, παράγραφος 1

8.1.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η προβλεπόμενη τριετής μεταβατική περίοδος δεν επαρκεί ούτε στο ελάχιστο. Οι υφιστάμενες εκχωρήσεις σε διάφορα κράτη μέλη θα συνεχίσουν να ισχύουν για πολύ μεγαλύτερο διάστημα. Ακόμη, όσον αφορά τις πραγματοποιηθείσες επενδύσεις, η τριετής προθεσμία δεν επαρκεί για την απόσβεση τους.

8.1.2. Ωστόσο, η ΟΚΕ έχει σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μεταβατικών μέτρων που προβλέπονται στο άρθρο 17, δεδομένου ότι ορισμένα από αυτά θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αφαιρέση νομίμων αποκτηθέντων δικαιωμάτων και να προκαλέσουν σειρά δικαστικών προσφυγών που θα έβηταν τροχοπέδη στην εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού και τούτο για τους εξής λόγους:

8.1.2.1. Στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου ορίζεται ότι τα καθεστώτα, συμβάσεις ή ρυθμίσεις που δεν συμμορφώνονται προς τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, παύουν να ισχύουν εντός τριών ετών.

8.1.2.2. Ωστόσο, υπάρχουν χώρες, όπως αναφέρεται και στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης, όπου σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους οι αγορές ήταν ανοιχτές στον ανταγωνισμό μέσω ενός ίδιου καθεστώτος υποβολής προσφορών ή αναθέσεων (οι τελευταίες βασιζόνταν στην εκχώρηση αποκλειστικών δικαιωμάτων των οποίων η διάρκεια συνδεόταν άμεσα με την απόσβεση των απαιτούμενων επενδύσεων για την παροχή της υπηρεσίας, γεγονός που αίρει την ανάγκη τακτικών αντισταθμίσεων στον φορέα εκμετάλλευσης). Όμως, καμία τοπική ή εθνική υποβολή προσφορών ή ανάθεση που ισχύει επί του παρόντος σε ένα κράτος μέλος, ακόμη και εάν βασίζεται στο πνεύμα αυτού του κανονισμού, δεν θα πληροί όλες τις διατάξεις για το λόγο ότι οι εν λόγω υποβολές προσφορών και αναθέσεις δεν θα ισχύουν σύμφωνα με την διατύπωση που προτείνεται στην πρόταση κανονισμού και, κατά συνέπεια, θα πρέπει να εξαλειφθούν εντός τριετίας.

8.1.2.3. Οι υποβολές προσφορών και οι αναθέσεις που ισχύουν επί του παρόντος και που ήταν, τη στιγμή της σύναψης, ανοιχτές στον ανταγωνισμό μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης, έχουν περίοδο ισχύος που υπερβαίνει συνήθως τη δεκαετία, για την οποία ο φορέας εκμετάλλευσης έχει πραγματοποιήσει εκτίμηση του κόστους (και σε πολλές περιπτώσεις, έχει με τη σειρά του συνάψει συμβάσεις με τρίτους για την αγορά τροχαίου υλικού ή για τη χρήση των υποδομών). Κατά συνέπεια, μια μείωση των περιόδων αυτών θα οδηγήσει σε οικονομικές προσφυγές κατά των αρμοδίων αρχών για μονομερή άρση των όρων της ανάθεσης, η οποία θα

πρέπει να εκδικασθεί από τα εθνικά δικαστήρια ή ακόμη και να παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για προδικαστική απόφαση.

8.1.3. Η ΟΚΕ προτείνει να αυξηθεί η μεταβατική περίοδος σε 8 έως 10 έτη, και με την ευκαιρία να εξετασθεί εάν μπορούν να εφαρμοστούν διαφορετικές ρυθμίσεις στα διάφορα κράτη μέλη.

Άρθρο 17, παράγραφος 2

8.1.4. Επίσης ανεπαρκής για την απόσβεση είναι και η τριετής παράταση που ορίζεται στην παράγραφο 2 για τους φορείς εκμετάλλευσης που έχουν προβεί σε επενδύσεις σε σιδηροδρομική υποδομή.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό κοινών κανόνων στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας και τη σύσταση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας για την Ασφάλεια των Αερομεταφορών»

(2001/C 221/05)

Στις 22 Δεκεμβρίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενέργεια, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 8 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. von Schwerin.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ, μία κατά και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στην εισαγωγή της, η Επιτροπή υπενθυμίζει την ανάγκη να θεσπιστούν, ως λογικό συμπλήρωμα των κανόνων που θεσπίζουν την εσωτερική αγορά αερομεταφορών, κοινός κανόνες στην τομέα της ασφάλειας των αερομεταφορών. Το ισχύον σύστημα, που βασίζεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91 και στις εργασίες του Συνδέσμου Αρχών Πολιτικής Αεροπορίας (JAA)⁽¹⁾, έχει αποδειχθεί, κατά την άποψη της Επιτροπής, ότι λειτουργεί

8.1.5. Εφόσον τροποποιηθεί η παράγραφος 1 του άρθρου 17 όπως προτείνεται, το ζήτημα που τίθεται στην παράγραφο 2 λύνεται ούτως ή άλλως.

8.1.6. Συνεπώς, ως εποικοδομητική εναλλακτική λύση, η ΟΚΕ προτείνει ένα επιλεκτικό καθεστώς μεταβατικών περιόδων που να πραγματοποιεί επίσης διαχωρισμό μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών και μέσων μεταφοράς.

8.1.7. Η ΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της διότι οι επιχειρήσεις από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες θεωρούνται κοινοτικές για τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού και αναμένεται ότι, με την έναρξη ισχύος των Συνθηκών ένταξης, οι χώρες αυτές θα είναι επίσης σε θέση να εφαρμόσουν πλήρως τις προβλεπόμενες διατάξεις του κανονισμού αυτού.

εύρυθμα. Το ισχύον σύστημα θεωρείται ως πολύ εκτενές, δύσκαμπτο και συχνά ασύμφωνο με τις κοινοτικές υποχρεώσεις και πολιτικές.

1.2. Για να επανορθωθούν οι εντοπισθείσες ανεπάρκειες του ισχύοντος συστήματος και για να δημιουργηθεί ένας οργανισμός ευρωπαϊκής ασφάλειας αντίστοιχος με την Ομοσπονδιακή Διοίκηση Αεροπορίας (FAA) των Ηνωμένων Πολιτειών, το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 16 Ιουλίου 1998, απόφαση με την οποία ανέθετε στην Επιτροπή να διαπραγματευθεί με τα κράτη μέλη του JAA που δεν είναι μέλη της Κοινότητας μια συμφωνία για την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας για την Ασφάλεια των Αερομεταφορών (EASA) με το νομικό καθεστώς ενός διεθνούς οργανισμού που ασχολείται με όλα τα θέματα που έχουν σχέση με τη ρύθμιση της ασφάλειας των αερομεταφορών.

(1) Ο JAA απαρτίζεται από ορισμένες ρυθμιστικές αρχές της πολιτικής αεροπορίας που έχουν συμφωνήσει να συνεργάζονται για την ανάπτυξη και την εφαρμογή ρυθμιστικών προτύπων και διαδικασιών ασφάλειας. Προς το σκοπό αυτό, αναπτύσσει και υιοθετεί Κοινές Απαιτήσεις για την Πολιτική Αεροπορία (JAR) και αναλαμβάνει την εφαρμογή τους με συντονισμένο και ομοιόμορφο τρόπο.

1.3. Ωστόσο, η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες για τη σκοπιμότητα του συστήματος αυτού λόγω των συνταγματικών προβλημάτων με ορισμένα κράτη μέλη, της μεγάλης διάρκειας των σχετικών διαδικασιών και της εντοπισθείσας διστακτικότητας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων να αποδεχθούν τη συνεπαγόμενη ευρεία εκχώρηση εξουσιών. Κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου, η Επιτροπή παρουσίασε ανάλυση μιας πιθανής εναλλακτικής λύσεως της Κοινότητας, που θεωρήθηκε από το Συμβούλιο ως ο πλέον πρακτικός τρόπος επίτευξης προόδου. Η παρούσα πρόταση περιέχει την εναλλακτική αυτή λύση της Κοινότητας.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Στην αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής διατυπώνονται οι εξής παρατηρήσεις:

2.2. Η επίτευξη των αρχικών στόχων και η χρησιμοποίηση σχετικών μέσων απαιτεί την ίδρυση μιας ειδικευμένης υπηρεσίας με υψηλό επίπεδο εμπειρογνομosύνησης. Επίσης, η Επιτροπή κρίνει ότι, προκειμένου να διαδραματίσει αποτελεσματικά το ρόλο της όσον αφορά την προστασία των δημόσιων συμφερόντων εντός της Κοινότητας και την προώθηση των ευρωπαϊκών απόψεων προς τα έξω, η υπηρεσία αυτή πρέπει να διαθέτει ουσιαστικές εξουσίες και να απολαμβάνει της απαιτούμενης ανεξαρτησίας.

2.3. Ωστόσο, η Επιτροπή είναι επίσης της γνώμης ότι η άσκηση των εκτελεστικών εξουσιών και ο έλεγχος της εφαρμογής των κανόνων και κανονισμών αποτελεί προνόμιο της Επιτροπής. Η παραχώρηση εξουσιών σε έναν άλλο οργανισμό μπορεί μόνο να γίνει βάσει κανόνων που περιορίζουν τη διακριτική της ευχέρεια σε μια τεχνική κρίση εντός του πεδίου των αρμοδιοτήτων της.

2.4. Συνεπώς, για να παραμείνει σύμφωνη με την περιγραφόμενη θεσμική διάρθρωση, η Επιτροπή προτείνει μια διττή προσέγγιση:

- Η πρόταση περιέχει βασικές αρχές για την πιστοποίηση και τη συντήρηση των αεροναυτικών προϊόντων, και ορίζει βασικές απαιτήσεις βάσει του παραρτήματος 8 της σύμβασης του Σικάγου και της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.
- Όσον αφορά όλους τους άλλους τομείς της ασφάλειας των αερομεταφορών, ιδίως τα θέματα ασφάλειας των αεροπορικών δραστηριοτήτων, τη χορήγηση αδειών στα πληρώματα των αεροσκαφών, τις αερολιμενικές δραστηριότητες και τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας, θα πρέπει να υιοθετηθούν σε εύθετο χρόνο βασικές απαιτήσεις σύμφωνα με την συνήθη νομοθετική διαδικασία, προς συμπλήρωση της παρούσας πρότασης κανονισμού.

Συνεπώς, η πρόταση αυτοπεριορίζεται στα θέματα ασφάλειας των αερομεταφορών που έχουν σχέση με προϊόντα τα οποία είναι σημαντικά για την ευρωπαϊκή αεροναυτική βιομηχανία, και δεν καλύπτει τα λειτουργικά θέματα των αεροπορικών εταιρειών, τα θέματα που έχουν σχέση με τους αερολιμένες και τα θέματα που αφορούν τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας.

2.5. Όσον αφορά το σύστημα που προτείνει η Επιτροπή, τούτο βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ορίζουν τις βασικές ρυθμιστικές αρχές και τις κυριότερες απαιτήσεις για τον προσδιορισμό του απαιτούμενου επιπέδου ασφάλειας και προστασίας του περιβάλλοντος·
- με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εφαρμόζονται οι βασικές απαιτήσεις, ιδίως η διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για την εξασφάλιση των απαιτούμενων εγκρίσεων, τα προνόμια που συνδέονται με τις εγκρίσεις αυτές καθώς και τα ισχύοντα τεχνικά πρότυπα επελέγη η λύση της εκχώρησης εξουσιών στην Επιτροπή.

2.6. Όπως αναφέρεται στο σημείο 2.4, η Επιτροπή προτιμάται να εφαρμόσει το σύστημα αυτό για τα προϊόντα και τη συντήρησή τους. Όσον αφορά τις βασικές αρχές και απαιτήσεις για τις δραστηριότητες, το προσωπικό, τους αερολιμένες και τις υπηρεσίες ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας, το άρθρο 7 ορίζει απλώς ότι η Επιτροπή υποβάλει, όπου χρειάζεται σχετικές προτάσεις το συντομότερο δυνατόν. Συνεπώς, εισάγεται μια προσέγγιση 2/3, που διαχωρίζει προς το παρόν τα προϊόντα από τα άλλα θέματα ασφάλειας των αερομεταφορών.

2.7. Στις περιπτώσεις όπου οι κανόνες πρέπει να εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη, οι κανόνες αυτοί θα ορίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η Επιτροπή θα έχει στη συνέχεια τη δυνατότητα να τους συμπληρώνει όταν αφορούν πολύ εξειδικευμένους τεχνικούς τομείς και να τους προσαρμόζει στη συγκεκριμένη επιστημονική ή τεχνολογική πρόοδο. Αυτό θα ισχύει συγκεκριμένα για τις απαιτήσεις πιστοποίησης των αερομεταφορέων ή τη χορήγηση αδειών στα πληρώματα των αεροσκαφών, που στο στάδιο αυτό δεν καλύπτονται από την προτεινόμενη νομοθεσία, αλλά θα υιοθετηθούν σε εύθετο χρόνο.

2.8. Η Επιτροπή κρίνει ότι για τα προϊόντα η κατάσταση είναι διαφορετική. Η ομοιομορφία θα επιτευχθεί καλύτερα με τη συγκεντρωτική πιστοποίηση. Επίσης, λόγω των ταχέων τεχνολογικών εξελίξεων, θεωρείται ανεπιθύμητος ο προσδιορισμός υπερβολικών τεχνικών λεπτομερειών σε νομοθετικό επίπεδο. Συνεπώς, η Επιτροπή θα είναι αρμόδια να υιοθετεί τους απαιτούμενους κανόνες εφαρμογής. Η Υπηρεσία θα έχει την τεχνική διακριτική ευχέρεια να αξιολογεί τη συμμόρφωση του προϊόντος με τις βασικές απαιτήσεις.

2.9. Για τα προϊόντα, η εφαρμογή των κανόνων θα συνίσταται κυρίως από διαδικαστικές απαιτήσεις, που περιέχονται στις ισχύουσες Κοινές Αεροπορικές Απαιτήσεις⁽¹⁾ (JAR) του JAA. Η Υπηρεσία

(1) Ο JAA έχει δεσμευθεί για κοινή πιστοποίηση των νέων αεροσκαφών, κινητήρων και ελικών, και έχει θεσπίσει ένα κοινό σύστημα έγκρισης. Εκτός από τη JAR-21 «πιστοποίηση διαδικασιών για αεροσκάφη και συναφή προϊόντα και εξαρτήματα», ο JAA υιοθέτησε πρόσφατα, μεταξύ άλλων, κώδικες για την πιστοποίηση των μεγάλων αεροσκαφών (JAR-25), των μικρών αεροσκαφών (JAR-23) και μηχανοκίνητων/ανεμόπτερων (JAR-22), των ελικοπτήρων (JAR-27/29) των κινητήρων/APU (JAR-APU), των ελικών (JAR-P) και του εξοπλισμού (JAR-TSO).

θα έχει την αρμοδιότητα να χορηγεί πιστοποιητικά συμμόρφωσης των προϊόντων με τις βασικές απαιτήσεις, επειδή αυτό θεωρείται ως καθαρά τεχνική κρίση.

2.10. Για τη συντήρηση, όπου δεν προβλέπεται συγκέντρωση, η Επιτροπή προτείνει μια μικτή προσέγγιση, στα πλαίσια της οποίας η Επιτροπή είναι αρμόδια να υιοθετεί τους απαραίτητους κανόνες εφαρμογής με επαρκώς λεπτομερή τρόπο, βάσει των ισχυουσών JAR.

2.11. Στο άρθρο 46, εκχωρούνται στην Υπηρεσία εξουσίες έρευνας (αναφέρονται επίσης και ως «επιθεωρήσεις») για την εκπλήρωση των καθηκόντων που αναλαμβάνει βάσει του παρόντος κανονισμού. Στα άρθρα 47 και 48 ορίζονται περαιτέρω δύο συγκεκριμένα είδη εξουσιών διεξαγωγής ερευνών. Για να διασφαλιστεί η σωστή εφαρμογή των κανόνων ασφάλειας, η Υπηρεσία θα έχει τη δυνατότητα να επικουρεί την Επιτροπή κατά την επιθεώρηση των κρατών μελών (47) και των επιχειρήσεων (48).

2.12. Τέλος, η Επιτροπή έχει προβλέψει ένα μηχανισμό δικαστικού ελέγχου. Για να αποτραπεί η αποστολή τεχνικών υποθέσεων στο Δικαστήριο, προτείνεται ένα ειδικό επίπεδο τμημάτων προσφυγών που ενεργούν πρωτοδικώς. Τα μέλη του/των εν λόγω τμήματος(ων) προσφυγών θα διορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της Υπηρεσίας βάσει ενός καταλόγου υποψηφίων καταρτιζόμενου από την Επιτροπή (άρθρα 31-36).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Γενικός στόχος

3.1.1. Η ΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο της κοινοτικής πολιτικής για την ασφάλεια των αερομεταφορών και επιδοκιμάζει την πρόταση της Επιτροπής.

3.1.2. Η ΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι χρειάζεται ένας ισχυρός οργανισμός με εκτεταμένες εξουσίες σε όλους τους τομείς της ασφάλειας των αερομεταφορών και τη δυνατότητα να αναλάβει εκτελεστικά καθήκοντα τα οποία ασκούνται σε εθνικό επίπεδο, εφόσον οι συλλογικές δράσεις φαίνονται να είναι πιο αποτελεσματικές. Υποστηρίζει την άποψη που εξέφρασε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι θα πρέπει να συσταθεί μια ενιαία ρυθμιστική αρχή στον τομέα της ασφάλειας των μεταφορών, με πρωταρχικό καθήκον την εξασφάλιση ενός ομοιόμορφου και υψηλού επιπέδου ασφάλειας στην Ευρώπη μέσω της βαθμιαίας ενσωμάτωσης των εθνικών συστημάτων. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι, για να δημιουργηθεί ένας ανάλογος οργανισμός, θα πρέπει να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη χρήση του πλαισίου που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Επιτροπής να θεσπιστούν κοινói κανόνες στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας και να συσταθεί μια ευρωπαϊκή υπηρεσία για την ασφάλεια των αερομεταφορών (EASA).

3.2. Ωστόσο, η ΟΚΕ τηρεί κριτική στάση για ορισμένα σημεία, τα οποία πρέπει να εξεταστούν. Η ΟΚΕ κρίνει ότι έχει ζωτική σημασία να επιτύχει όντως ο προτεινόμενος κανονισμός τους δεδηλωμένους στόχους του. Μολονότι η παρούσα πρόταση της Επιτροπής αποτελεί ένα δημιουργικό καινοτόμο πρώτο βήμα, δεν φαίνεται να εκπληρώνει ακόμη τις υποσχέσεις της. Εξακολουθεί να περιέχει ορισμένες αβεβαιότητες και ανακολουθίες που πρέπει να εξαλειφθούν. Το πλέον σημαντικό είναι ότι η πρόταση θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά σε ορισμένα σημεία. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει την παρατήρηση που διατύπωσε σε προηγούμενη γνωμοδότηση ότι είναι σημαντικό το γεγονός ότι η Υπηρεσία θα είναι ικανή να θεσπίζει όλους τους κανόνες που διέπουν την ασφάλεια των αερομεταφορών⁽¹⁾. Η πρόταση θα πρέπει να διασφαλίζει την ουσιαστική επίτευξη του στόχου αυτού σε εύθετο χρόνο.

3.3. Η προτεινόμενη προσέγγιση

3.3.1. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής βασίζεται στις εργασίες και την εμπειρία που αποκτήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91 για την εναρμόνιση των τεχνικών απαιτήσεων και των διοικητικών διαδικασιών στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας.

3.3.2. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση λαμβάνει δεόντως υπόψη τις απόψεις που εξέφρασαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σε προηγούμενες συζητήσεις για το σχέδιο σύμβασης, και έχει συνεργαστεί στενά με το Συμβούλιο για την κατάρτιση της παρούσας πρότασης.

3.3.3. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή παρουσίασε μια δημιουργική και μελετημένη προσέγγιση που περιέχει καινοτόμες έννοιες για την επίτευξη των δεδηλωμένων στόχων.

3.4. Κριτικές και υποδείξεις

3.4.1. Η αυτονομία της Υπηρεσίας

3.4.1.1. Όσον αφορά τα προϊόντα και τη συντήρησή τους, η πρόταση προβλέπει την εφαρμογή ενός συστήματος εκχώρησης εξουσιών στην Επιτροπή. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων, η εκχώρηση εξουσιών στην Επιτροπή είναι τόσο χρήσιμη όσο και επιθυμητή. Ωστόσο, η πρόταση θα μπορούσε να διευκρινίζει περαιτέρω τις περιπτώσεις όπου θα παραμένει ανέπαφος ο απαραίτητος ρόλος επιθεώρησης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

3.4.1.2. Επίσης, ενώ η ΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της Επιτροπής για τη δημιουργία μιας αυτόνομης Υπηρεσίας, διερωτάται κατά πόσον το ισχύον θεσμικό πλαίσιο δεν θα μπορούσε να εξασφαλίσει μια πιο ανεξάρτητη θέση στην EASA, ιδίως όσον αφορά τη θέσπιση ιδιαίτερα τεχνικών κανόνων και προτύπων.

⁽¹⁾ EE C 14 της 16.1.2001, σ. 33, βλ.επε συμπεράσματα σχετικά με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91.

3.4.1.3. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση προβλέπει ορισμένα περιθώρια όσον αφορά τη δυνατότητα της Υπηρεσίας να παρέχει ενημερωτικό υλικό και αποδεκτά μέσα συμμόρφωσης. Μπορεί να συζητηθεί το κατά πόσο αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως θέσπιση κανόνων ή χάραξη πολιτικής. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι υπάρχουν ασφαλώς ορισμένα περιθώρια χειρισμών στην πρόταση από την άποψη αυτή, ώστε να ζητηθεί να έχει πράγματι η Υπηρεσία ανεξάρτητες εξουσίες για την εφαρμογή τεχνικών κανόνων. Η Επιτροπή έχει προβλέψει ένα βαθμό ανεξαρτησίας στην πρόταση που είναι αποδεκτός.

3.4.1.4. Η ΟΚΕ επικροτεί την αρχή που περιλαμβάνεται στην πρόταση ότι ο νομοθέτης δεν θα έχει πλήρη και λεπτομερή ευθύνη από τεχνική άποψη, πράγμα που θα ενισχύσει την εποπτεία και τη λειτουργία της σχετικής πολιτικής. Η ΟΚΕ διερωτάται κατά πόσον, ενώ αυτό είναι πράγματι σημαντικό για το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, θα είναι επίσης σημαντικό και για την Επιτροπή. Ιδίως στον τομέα της ασφάλειας των αερομεταφορών, είναι σημαντικό να αποφασίζεται το βασικό σύστημα ασφάλειας στο κατάλληλο πολιτικό επίπεδο (συνεπώς, είναι σαφές ότι το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους). Η βάση στην οποία στηρίζονται τα μεμονωμένα στοιχεία της ασφάλειας αποτελεί επίσης καθήκον του νομοθέτη, που είναι είτε άμεσα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο είτε, κατόπιν εκχώρησης, η Επιτροπή. Ωστόσο, θα φαινόταν ανεπιθύμητο για το νομοθέτη να υπεισέρχεται σε υπερβολικές λεπτομέρειες επί τεχνικών θεμάτων, πράγμα που θα μπορούσε να συνεπάγεται αυτόματη πολιτική ευθύνη σε περίπτωση ατυχήματος. Σε αυτό το σημείο αρχίζει να διαδραματίζει το ρόλο της η Υπηρεσία, που διαθέτει εμπειρογνομosύνη για τα θέματα αυτά. Αυτό που υπό κανονικές συνθήκες, βάσει μιας εθνικής νομοθεσίας, θα ήταν περαιτέρω εκχώρηση αρμοδιοτήτων θέσπισης κανόνων σε μια Υπηρεσία, δεν φαίνεται να είναι δυνατόν βάσει της Συνθήκης.

3.4.1.5. Στην αιτιολογική της έκθεση, η Επιτροπή συμφωνεί με την αυστηρή ερμηνεία της νομολογίας του Δικαστηρίου, που απεφάνθη ότι η εκχώρηση εξουσιών είναι δυνατή μόνον εάν «αφορά σαφώς καθορισμένες εκτελεστικές εξουσίες, η άσκηση των οποίων μπορεί, κατά συνέπεια, να αποτελέσει το αντικείμενο αυστηρής επανεξέτασης βάσει αντικειμενικών κριτηρίων καθοριζόμενων από την εκχωρούσα αρχή».

3.4.1.6. Συνεπώς, η Επιτροπή περιορίζει μόνο την εκχώρηση εξουσιών για την EASA στο θέμα της πιστοποίησης τύπου. Το αρχικό επίκεντρο της πρότασης είναι τα προϊόντα. Η Επιτροπή κρίνει ότι τα προϊόντα χρειάζονται συγκεντρωτική πιστοποίηση. Επίσης, δεδομένου ότι οι τεχνολογικές πρόοδοι πραγματοποιούνται με ταχύ ρυθμό, δεν είναι σκόπιμο να αναφέρονται υπερβολικά συγκεκριμένες τεχνικές λεπτομέρειες. Μολονότι δεν αναφέρεται κανένας συγκεκριμένος λόγος για τον ισχυρισμό αυτό, η ΟΚΕ κρίνει ότι αυτό μπορεί πράγματι να συμβαίνει.

3.4.1.7. Ωστόσο, η ΟΚΕ δεν βλέπει το λόγο για τον οποίο το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί επίσης να ισχύει για όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά τις αεροπορικές δραστηριότητες, τη συντήρηση, ή το προσωπικό. Επίσης, αυτό φαίνεται επίσης να ισχύει για τα θέματα που έχουν σχέση με τους αερολιμένες και τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας.

3.4.1.8. Συνεπώς, το συμπέρασμα της Επιτροπής φαίνεται να ισχύει για όλους τους τομείς τεχνικής ασφάλειας.

3.4.1.9. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η εφαρμογή κανόνων αυστηρά τεχνικής φύσεως (παροχή οδηγιών και συνιστώμενες — ή μάλλον αποδεκτές — πρακτικές) θα μπορούσε κάλλιστα να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο αναφοράς της νομολογίας. Πολλά θα εξαρτηθούν από τη διατύπωση των βασικών κανονισμών που θα υποβάλει η Επιτροπή και από τις σχετικές τεχνικές λεπτομέρειες. Στο πλαίσιο αυτό, η ΟΚΕ κρίνει ότι, σύμφωνα με την έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τη δεδηλωμένη επιθυμία της Επιτροπής να επιτευχθεί η απαιτούμενη ανεξαρτησία, θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα για την παραχώρηση στην Υπηρεσία των αναγκαίων τεχνικών εξουσιών εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένων ειδικών εξουσιών θέσπισης τεχνικών κανόνων, υπό τον όρο ότι η διατύπωση θα είναι αρκετά σαφής και θα περιορίζεται πράγματι μόνο στους τεχνικούς κανόνες, υποκείμενη σε αυστηρό έλεγχο από την αρχή παραχώρησης εξουσιών. Πολλά θα εξαρτηθούν από την ερμηνεία του όρου «θέσπιση κανόνων». Θα είναι δύσκολη η παραχώρηση εξουσιών για την υιοθέτηση νομοθετικά δεσμευτικών κανονισμών. Ωστόσο, όσον αφορά τους κανόνες εφαρμογής, όπως τα πρότυπα και το υλικό καθοδήγησης, οι τεχνικές προδιαγραφές κ.λπ., φαίνεται ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Δεν υπάρχει λόγος να μην θεωρούνται ως δεσμευτικοί, από την άποψη βέβαια ότι τα άτομα και οι επιχειρήσεις μπορούν να βασιστούν σε αυτούς και να τους επικαλεστούν στο Δικαστήριο.

3.4.1.10. Επίσης, η ανεξάρτητη αυτή θέση δεν θα μπορούσε να τονιστεί περισσότερο στα άλλα άρθρα του προτεινόμενου κανονισμού, όπου σημειώνεται ότι η ανεξαρτησία δεν αντικατοπτρίζεται και η Υπηρεσία θα θεωρηθεί μάλλον ως πλήρες μέλος της Επιτροπής. Στο στάδιο αυτό, ο ρόλος της EASA φαίνεται να είναι κυρίως η παροχή βοήθειας και υποστήριξης στην Επιτροπή, καθώς επίσης και η παροχή τεχνικής εμπειρογνομosύνης σε αυτή.

3.4.1.11. Η EASA συνδέεται σαφώς με την Επιτροπή, εφόσον είναι επανδρωμένη με άτομα που έχουν το καθεστώς του έκτακτου ή προσωρινού υπαλλήλου της Επιτροπής. Όσον αφορά τη χρησιμοποίηση έκτακτου προσωπικού, η πρόταση θα πρέπει να εξετάσει την ανάγκη διατήρησης της συνέχειας τόσο για το προσωπικό όσο και για την εμπειρογνομosύνη. Θα πρέπει να εξετασθεί το ενδεχόμενο μακροπρόθεσμων συμβάσεων, αν αυτό είναι δυνατόν.

3.4.1.12. Η σχετική νομοθεσία προβλέπει ότι η Υπηρεσία δεν έχει άλλη εναλλακτική λύση από το να ακολουθεί τις οδηγίες της Επιτροπής. Είναι αμφίβολο κατά πόσο το κείμενο επιτρέπει στην Υπηρεσία οιαδήποτε δυνατότητα άρνησης ή ανάληψης πρωτοβουλιών. Η Υπηρεσία θα χρειαζόταν τουλάχιστον να έχει το δικαίωμα άρνησης της κατάρτισης κανονισμών τους οποίους δεν υποστηρίζει από άποψη ασφάλειας των αερομεταφορών.

3.4.1.13. Στις διεθνείς υποθέσεις, η Υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να επικουρεί την Επιτροπή και, κατά συνέπεια, πρέπει οπωσδήποτε να φέρει ή τουλάχιστον να μοιράζεται το βάρος της ευθύνης, έστω και εάν δεν συμφωνεί με κάτι.

3.4.1.14. Το κυριότερο χαρακτηριστικό του αξιώματος του εκτελεστικού διευθυντή της EASA είναι η ανεξαρτησία. Δεν λαμβάνει οδηγίες από καμία κυβέρνηση ή οργανισμό. Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει καθόλου όσον αφορά την Επιτροπή. Εφόσον η Επιτροπή είναι ο βασικός ρυθμιστής, αυτό θα φαινόταν τουλάχιστον να προκαλεί σύγχυση.

Όσον αφορά την ανεξάρτητη θέση της Υπηρεσίας και την ικανότητά της να δρα επί διεθνών θεμάτων, το Συμβούλιο ειδικότερα θα είναι σε θέση να ενισχύσει τον κανονισμό.

3.4.2. Πεδίο εφαρμογής της πρότασης

3.4.2.1. Η πρόταση επικεντρώνεται αρχικά μόνο στα προϊόντα και τον εξοπλισμό. Οι δραστηριότητες, το προσωπικό, οι αερολιμένες και η διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας δεν εξετάζονται καθόλου ή ανεπαρκώς. Φαίνεται ότι για τα θέματα αυτά η Επιτροπή κρίνει ότι είναι δυνατή η επίτευξη πολιτικής συμφωνίας, ενώ για τα άλλα θέματα αυτό φαίνεται να είναι πιο περίπλοκο.

3.4.2.2. Η ΟΚΕ κρίνει ότι όσον αφορά τους αερολιμένες και τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας, αυτό φαίνεται πράγματι να συμβαίνει. Στους τομείς αυτούς, οι απόψεις και οι αντιλήψεις εξακολουθούν να χρειάζονται περαιτέρω ανάπτυξη, πριν μπορέσει να προβλεφθεί η ουσιαστική συμπερίληψή τους. Ωστόσο, όσον αφορά τις λειτουργικές δραστηριότητες και το προσωπικό, καθώς επίσης, σε ορισμένο βαθμό, τα λειτουργικά θέματα συντήρησης, αυτό φαίνεται να αποτελεί μια σημαντική ανεπάρκεια. Συνεπώς, δεν επιτυγχάνεται ο δεδηλωμένος στόχος του υψηλού και ομοιόμορφου επιπέδου ασφάλειας στις αερομεταφορές.

3.4.2.3. Συνεπώς, η ΟΚΕ επικροτεί το άρθρο 7 που αναφέρει ότι η Επιτροπή υποβάλλει, όπου χρειάζεται και το συντομότερο δυνατόν, σχετικές προτάσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο προς έγκριση βάσει του άρθρου 80, παράγραφος 2 της Συνθήκης.

3.4.2.4. Η ΟΚΕ κρίνει ότι το άρθρο 8 (σε συνδυασμό με το άρθρο 56) όπου ο κανονισμός καταργεί τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91, δημιουργεί μια δύσκολη κατάσταση, ιδίως επειδή η προτεινόμενη τροπολογία JAR/OPS του κανονισμού 3922/91 τίθεται σε ισχύ πριν από την υιοθέτηση του προτεινόμενου κανονισμού⁽¹⁾. Η τροπολογία JAR/OPS του κανονισμού 3922/91 διασφαλίζει τελικά την εναρμονισμένη εφαρμογή των JAR/OPS στην Κοινότητα και αποτελεί ένα χρήσιμο πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση μιας γνήσιας και σε κοινοτική κλίμακα εναρμόνισης της λειτουργικής ασφάλειας. Η εγκατάλειψη τούτου με την εφαρμογή του προτεινόμενου κανονισμού για την EASA, θα σήμαινε ότι όλα τα λειτουργικά θέματα του κανονισμού (ΕΟΚ)

αριθ. 3922/91 θα απολεσθούν. Αν και το άρθρο 56 της πρότασης δεν περιέχει διάταξη που να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτρέπει μια παρόμοια κατάσταση, αυτό θα πρέπει να διασαφηνισθεί περαιτέρω. Επίσης, η πρόταση, ιδίως τα παραρτήματά της, θα πρέπει να διασφαλίζουν τη διατήρηση⁽²⁾ των οφελών από την τροπολογία JAR-OPS του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι, εάν η τροπολογία JAR-OPS δεν εφαρμοστεί, η κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91 δεν θα είναι σημαντική, εφόσον αφορά κυρίως θέματα αξιοπλοίας, που καλύπτονται επαρκώς από τον προτεινόμενο κανονισμό.

3.4.2.5. Εκτός από τη διαφύλαξη του σημαντικού αυτού στοιχείου, η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι σημαντικό να προχωρήσει ο προτεινόμενος κανονισμός περαιτέρω και να περιλάβει ήδη τα εξής δύο θέματα:

- Θα πρέπει να υπάρχει ένα σαφές χρονικό πλαίσιο και χρονοδιάγραμμα της Επιτροπής για τις ως άνω προτάσεις που πρέπει να καλύπτει πλήρως τα θέματα σχετικά με τις δραστηριότητες, τη συντήρηση και το προσωπικό που είναι απαραίτητο για τις αεροπορικές μεταφορές στην Κοινότητα.
- Θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην πρόταση μια σαφής και λεπτομερή μεταβατική ρύθμιση που να αναγνωρίζει τις εργασίες και τη θέση του JAA και τις σχέσεις του με το κοινοτικό πλαίσιο.

Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να αποτελέσει συγκεκριμένο θέμα ενδιαφέροντος του Συμβουλίου η παροχή πολιτικής υποστήριξης στην Επιτροπή για τη συμπερίληψη της ρύθμισης αυτής.

3.4.2.6. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια, ότι είναι σημαντικό να εντοπιστούν και να προσδιοριστούν σαφώς οι σχετικές αρμοδιότητες και αρχές, ιδίως σε ό,τι αφορά τις διερευνητικές αρμοδιότητες⁽³⁾ της Υπηρεσίας και ότι πρέπει να αποφευχθεί όσο το δυνατόν περισσότερο μια περίπλοκη και μη διαφανής κατάσταση.

3.4.2.7. Τέλος, στο πλαίσιο αυτό, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι όσον αφορά τη μεταβατική περίοδο και τη σχέση με τις εργασίες του JAA θα πρέπει να διασαφηνιστεί περισσότερο ποια θα είναι η θέση των ευρωπαϊκών κρατών που δεν δεσμεύονται από το κοινοτικό κεκτημένο. Αυτό σημαίνει περαιτέρω διασαφήνιση του άρθρου 54, συμπεριλαμβανόμενης της καθιέρωσης της δυνατότητας μιας ουσιαστικής μεταβατικής περιόδου για τις χώρες που υιοθετούν το κοινοτικό κεκτημένο.

⁽²⁾ Η ΟΚΕ θα ήθελε να παραθέσει την τελική της παρατήρηση στη γνωμοδότησή της CES 1179/2000 της 19ης Οκτωβρίου 2000, EE C 14 της 16.1.2001, σ. 35: «Η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο να ιδρυθεί το συντομότερο δυνατό η προβλεπόμενη Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (EASA) η οποία θα μπορούσε να εκδίδει όλους τους κανόνες για τις αερομεταφορές και κατ' αυτόν τον τρόπο και τους OPS της ΕΕ».

⁽³⁾ Η ΟΚΕ σημειώνει ότι στην «Πρόταση κανονισμού του ΕΚ και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την ασφάλεια στη θάλασσα» COM(2000) 802 τελικό, γίνεται δικαιολογημένα λόγος για «επισκέψεις» αντί για «επιθεωρήσεις».

⁽¹⁾ EE C 14 της 16.1.2001, σ. 33.

3.4.3. Η θέση των άμεσα ενεχόμενων ημερών

3.4.3.1. Τόσο οι συνδικαλιστικές οργανώσεις όσο και η βιομηχανία έχουν τονίσει ότι είναι αναγκαία η στενή συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας θέσπισης κανόνων. Υπάρχει δε όντως λόγος να γίνει αυτό. Οι αερομεταφορές είναι ένας ιδιαίτερα περίπλοκος τεχνικός τομέας και ένα μεγάλο μέρος της τεχνογνωσίας εξαρτάται από τη βιομηχανία και τα άτομα που εργάζονται σε αυτή. Εξ αιτίας τούτου, ένα μεγάλο μέρος της ουσιαστικής ευθύνης για την εφαρμογή αναπόκειται στους εργαζόμενους του «τομέα», που τελούν φυσικά υπό αυστηρή επίβλεψη. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η αντιπροσώπευση και η συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργανώσεων, της βιομηχανίας και των χρηστών θα μπορούσε να βελτιωθεί σε όλα τα επίπεδα εφαρμογής (π.χ. επιτροπολογία και EASA).

3.4.3.2. Γενικά, η πρόταση θα ήταν καλύτερη εάν υπήρχε μεγαλύτερη διαφάνεια, όχι μόνο όσον αφορά τους άμεσα ενδιαφερόμενους που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων ασφαλείας, αλλά και όσον αφορά τους καταναλωτές και τα περιβαλλοντικά συμφέροντα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον στον προτεινόμενο κανονισμό.

3.4.3.3. Επίσης, όσον αφορά τα τμήματα προσφυγών, κρίνεται ότι η αποκτούμενη εμπειρία στον τομέα της ασφαλείας των μεταφορών θα πρέπει να αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την επιλογή των πιθανών υποψηφίων. Η εμπειρογνομοσύνη αυτή θα πρέπει να αποτελεί απαίτηση στις περισσότερες, αν όχι σε όλες, τις θέσεις του προσωπικού της Υπηρεσίας.

Η ΟΚΕ κρίνει ότι, εκτός από την Επιτροπή και τους τεχνικούς εκπροσώπους, θα πρέπει να συμμετέχει με κατάλληλο τρόπο και ο πολιτικά υπεύθυνος.

3.4.4. Βασικές απαιτήσεις ICAO

3.4.4.1. Η Επιτροπή κρίνει ότι η προσθήκη στον κανονισμό του παραρτήματος 8 της Σύμβασης του Σικάγο καθιερώνει επαρκώς τις βασικές απαιτήσεις που αναφέρονται στην πρόταση. Η ΟΚΕ είναι της άποψης ότι το παράρτημα 8 ICAO περιέχει μόνο ένα ελάχιστο πρότυπο στο οποίο πρέπει να συμμορφώνονται τα απαιτούμενα λεπτομερή εθνικά πρότυπα. Για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, το παράρτημα 8 δεν παρέχει καμία οδηγία και ενδέχεται να ενσωματωθούν στο μέλλον αλλαγές στο παράρτημα 8.

3.4.4.2. Συνεπώς, η ΟΚΕ κρίνει ότι πρόκειται για θέμα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, επειδή επηρεάζει άμεσα το στόχο της διατήρησης ενός υψηλού επιπέδου ασφαλείας των αερομεταφορών καθώς επίσης και την αξιοπιστία της EASA, και μάλιστα ολόκληρου του συστήματος, έναντι των διεθνών μας εταιρών. Ωστόσο, η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι για να εφαρμοστεί το παράρτημα 8 σε ένα κοινικό πλαίσιο, και επειδή η Κοινότητα δεν συμμετέχει στον ICAO, η συμπερίληψη του παραρτήματος 8 στον προτεινόμενο κανονισμό θα είναι αναπόφευκτη.

3.4.5. Ασφάλεια και περιβάλλον

3.4.5.1. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση δεν περιορίζεται σε θέματα ασφαλείας, αλλά αφορά επίσης την προστασία του περιβάλλοντος. Ενώ η πρόταση περιορίζεται στην πιστοποίηση των προϊόντων και του εξοπλισμού ώστε να ευθυγραμμίζονται με τα συμφωνημένα πρότυπα θορύβου στην Κοινότητα, το στοιχείο αυτό θέτει επί τάπητος ένα σημαντικό θέμα που είναι ο ρόλος και η ευθύνη της EASA, καθώς επίσης και ένα άλλο θέμα που είναι ο στόχος του παρόντος κανονισμού. Οικονομικές και περιβαλλοντικές θεωρήσεις μπορεί κάλλιστα να αντιβαίνουν στην ασφάλεια. Η επίτευξη ισορροπίας και οι πιθανές επιλογές που πρέπει να γίνουν αναπόκεινται στο πολιτικό και ρυθμιστικό επίπεδο και όχι στο επίπεδο εφαρμογής ή εκτέλεσης των κανόνων. Η ΟΚΕ κρίνει ότι ο συνδυασμός αυτός θα πρέπει να επανεξεταστεί, λαμβάνοντας επίσης υπόψη την πιθανή επέκταση του πεδίου εφαρμογής της EASA, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε παρόμοια σύγκρουση καθώς επίσης και σε σύγχυση στην κοινή γνώμη.

3.4.6. Διεθνείς σχέσεις

3.4.6.1. Στην αρχή του κανονισμού δεν προβλέπεται η σύναψη κάθε είδους συμφωνιών με τρίτες χώρες, που θεωρείται απλώς ως συνεργασία. Επίσης, στο άρθρο 9 αναφέρεται η έννοια των Συμφωνιών Αμοιβαίας Αναγνώρισης (ΣΑΑ). Μέχρι τώρα, οι ΣΑΑ χρησιμοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο εμπορικών συζητήσεων. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η πρόταση θα πρέπει να έχει μια ευρύτερη διατύπωση που να καλύπτει τη συνεργασία, τις συμφωνίες και τις άλλες διεθνείς ρυθμίσεις.

3.4.6.2. Δεν προβλέπεται κανένας ειδικός ανεξάρτητος ρόλος για την EASA. Όλες οι επαφές με τις τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της ομοσπονδιακής διοίκησης αεροπορίας (FAA), θα πρέπει να γίνονται μέσω της Επιτροπής. Η EASA μπορεί φυσικά να επικουρεί την Επιτροπή, αλλά τελεί πάντα υπό τον πλήρη έλεγχο της Επιτροπής και εργάζεται για λογαριασμό της. Η ΟΚΕ κρίνει ότι ο ρόλος αυτός της EASA θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Η Υπηρεσία μπορεί να συνεργάζεται βάσει ρυθμίσεων εργασίας που θεσπίζονται από την Επιτροπή. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι πρόκειται για πολύ αόριστη και ασαφή έκφραση, που μπορεί μεν να παρέχει ορισμένη διοικητική ευελιξία, αλλά δεν διασαφηνίζει την κατάσταση ούτε ενισχύει την ανεξαρτησία της Υπηρεσίας.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο να συσταθεί η προγραμματιζόμενη Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ασφάλεια των Αερομεταφορών (EASA) το συντομότερο δυνατόν. Η αρχή αυτή θα πρέπει να είναι ικανή να εκδίδει όλους τους κανόνες που διέπουν την ασφάλεια των αερομεταφορών⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EE C 14 της 16.1.2001, σ. 33, βλέπε συμπεράσματα σχετικά με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91.

4.2. Η ΟΚΕ κρίνει ότι έχει καθοριστική σημασία να επιτύχει πράγματι ο κανονισμός στους δεδηλωμένους στόχους του. Η παρούσα πρόταση της Επιτροπής αποτελεί ένα πρώτο δημιουργικό και καινοτόμο βήμα, αλλά δεν φαίνεται να εκπληρεί ακόμη τις υποσχέσεις της.

4.3. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η πρόταση εξακολουθεί να έχει ορισμένα κενά και αναντιστοιχίες που πρέπει να εξαλειφθούν. Το πιο σημαντικό είναι ότι η πρόταση θα πρέπει να αναβαθμιστεί ουσιαστικά σε ορισμένα σημεία.

4.4. Η ΟΚΕ κρίνει ότι, σύμφωνα με την έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και σύμφωνα με τη δεδηλωμένη επιθυμία της Επιτροπής να παρασχεθεί στην Υπηρεσία η απαιτούμενη ανεξαρτησία, θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα για την παραχώρηση στην Υπηρεσία των απαιτούμενων τεχνικών εξουσιών εφαρμογής, συμπεριλαμβανόμενων ειδικών τεχνικών εξουσιών θέσπισης κανόνων, υπό τον όρο ότι η διατύπωση θα είναι αρκετά ακριβής, θα περιορίζεται μόνο στους τεχνικούς κανόνες και θα υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο από την εκχωρούσα αρχή.

4.5. Η ανεξάρτητη θέση της Υπηρεσίας θα μπορούσε να τονιστεί περισσότερο στα άρθρα του προτεινόμενου κανονισμού, όπου σημειώνεται ότι η ανεξαρτησία δεν αντανakλάται και η Υπηρεσία φαίνεται μάλλον να αποτελεί πλήρες μέρος της Επιτροπής.

4.6. Το Συμβούλιο ειδικότερα θα είναι σε θέση να ενισχύσει τον κανονισμό όσον αφορά την ανεξάρτητη θέση της Υπηρεσίας και την ικανότητά της να δρα επί διεθνών θεμάτων.

4.7. Η ΟΚΕ κρίνει ότι το άρθρο 8 (σε συνδυασμό με το άρθρο 56) που καταργεί τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91 δημιουργεί μια δύσκολη κατάσταση, ιδίως επειδή η προτεινόμενη τροπολογία JAR/OPS του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3922/91 τίθεται σε ισχύ πριν την υιοθέτηση του προτεινόμενου κανονισμού. Η ΟΚΕ κρίνει ότι το άρθρο 56 θα πρέπει να διασαφηνισθεί για να διασφαλισθεί η διαφύλαξη των οφελών από το ΕΕ/OPS.

4.8. Η ΟΚΕ κρίνει ότι πολλά θα είναι τα οφέλη από τη συμπερίληψη των ακόλουθων σημείων:

- Θα πρέπει να προβλεφθεί ένα σαφές χρονικό πλαίσιο και χρονοδιάγραμμα για τις ως άνω προτάσεις της Επιτροπής που είναι απαραίτητες για την πλήρη κάλυψη των θεμάτων που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες, τη συντήρηση και το προσωπικό, στοιχεία απαραίτητα για τις δραστηριότητες αεροπορικών μεταφορών στην Κοινότητα.
- Θα πρέπει να συμπεριληφθεί μια σαφής και λεπτομερής μεταβατική ρύθμιση που να αναγνωρίζει τις εργασίες και τη θέση του JAA και τις σχέσεις του με το κοινοτικό πλαίσιο.

4.9. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να αποτελέσει θέμα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος του Συμβουλίου η παροχή πολιτικής υποστήριξης στην Επιτροπή για τη συμπερίληψη αυτή.

4.10. Τέλος, η ΟΚΕ κρίνει ότι όσον αφορά τη διαφάνεια, τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, τη μεταβατική περίοδο και τις σχέσεις με τις τρίτες χώρες, η πρόταση θα μπορούσε να αναβαθμιστεί και να διασαφηνιστεί ουσιαστικά.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο — Πρόγραμμα ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού»

(2001/C 221/06)

Στις 4 Δεκεμβρίου 2000, σύμφωνα με το άρθρο 162 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, σχετικά με την Πράσινη Βίβλο.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε την γνωμοδότησή του στις 8 Μαΐου 2001. Εισηγήτρια η κα Sirkeinen.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειάς της, της 30ής και 31ης Μαΐου 2001, (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η ΟΚΕ υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ενέργεια αποτελεί απαραίτητο βασικό αγαθό για όλους. Η σύγχρονη κοινωνία είναι ιδιαίτερα τρωτή σε ό,τι αφορά την παροχή ενέργειας και τις τιμές. Σχετικά μικρές αναστατώσεις μπορεί επηρεάσουν σημαντικά την οικονομία, την κοινωνία και την ανταγωνιστικότητα. Σημαντικές επιπτώσεις μπορεί να έχει η παραγωγή και η χρήση της ενέργειας στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

1.2. Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ έχει τρεις παράλληλους στόχους: τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας, την επάρκεια εφοδιασμού και την προστασία του περιβάλλοντος. Αν και η αγορά και οι περιστάσεις έχουν αλλάξει, οι στόχοι αυτοί παραμένουν επίκαιροι.

1.3. Το άνοιγμα στον ανταγωνισμό των αγορών ενέργειας στο εσωτερικό των κρατών μελών, και ο στόχος δημιουργίας εσωτερικής αγοράς στον τομέα της ενέργειας και του φυσικού αερίου αλλάζουν τους βασικούς κανόνες υλοποίησης της ενεργειακής πολιτικής⁽¹⁾.

1.3.1. Οι επιχειρήσεις ενέργειας δεν θα είναι πλέον υποχρεωμένες σε μια συγκεκριμένη κατάσταση να πραγματοποιούν επενδύσεις ή να εφαρμόζουν μέτρα όπως συνέβαινε στην περίπτωση των κρατικών μονοπωλίων. Ούτε είναι πλέον δυνατό οι δαπάνες που δημιουργούνται λόγω του ανταγωνισμού να επιβαρύνουν τον καταναλωτή.

1.3.2. Ο ανταγωνισμός συμβάλλει γενικά στην αποτελεσματική χρήση των πόρων και στη μείωση των τιμών χάρη στην ελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου πράγμα που ενέχει τον κίνδυνο να μειωθεί το ενδιαφέρον για αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και για εξοικονόμηση ενέργειας και να δοθεί προτεραιότητα σε βραχυπρόθεσμα οφέλη παρά σε πιθανές δαπάνες για μακροπρόθεσμες ανάγκες.

1.3.3. Η εσωτερική αγορά ενέργειας συμβάλλει στη βελτίωση του εφοδιασμού, εφόσον οι πόροι πολλών χωρών διατίθενται σε κοινή χρήση, τουλάχιστον θεωρητικά. Ωστόσο τούτο προϋποθέτει το πραγματικό άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς στο πλαίσιο της οποίας θα παρέχονται ίσες δυνατότητες για διασυνοριακές εμπορικές συναλλαγές καθώς και επαρκείς συνδέσεις μεταφοράς.

1.4. Χαρακτηριστικό της παγκόσμιας αγοράς είναι ότι μόνο εν μέρει λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού. Το μεγαλύτερο μέρος του πετρελαίου ανήκει στα χέρια των καρτέλ. Λίγοι είναι οι φορείς της αγοράς του φυσικού αερίου επειδή το υψηλό κόστος των υποδομών περιορίζει το βαθμό ελευθερίας και ο καθορισμός των τιμών εξακολουθεί να εξαρτάται από την τιμή του πετρελαίου. Το μεγαλύτερο μέρος των αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου βρίσκεται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από έλλειψη πολιτικής σταθερότητας. Από την άλλη πλευρά η ηλεκτρική ενέργεια είναι προϊόν που δεν αποθηκεύεται και είναι δύσκολο με μεταφερθεί σε μεγάλες αποστάσεις. Αυτοί οι τεχνικοί παράγοντες περιορίζουν την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

1.5. Τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν μια νέα κατάσταση με το άνοιγμα των αγορών. Ποιά μέτρα πρέπει να ληφθούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι επιχειρήσεις παραγωγής ενέργειας θα προβούν σε επαρκείς και έγκαιρες επενδύσεις όσον αφορά την παραγωγή και τη διανομή ενέργειας λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη το σεβασμό του περιβάλλοντος, ούτως ώστε να προλάβουν οποιαδήποτε έλλειψη καθώς και τις αρνητικές συνέπειες που αυτή συνεπάγεται. Απτό παράδειγμα τούτου αποτελεί η κατάσταση που δημιουργήθηκε στην Καλιφόρνια. Η ελευθέρωση της αγοράς υπήρξε σκέτη αποτυχία επειδή ελευθερώθηκαν μεν οι χονδρικές τιμές αλλά οι τελικές τιμές του καταναλωτή κρατήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα. Μια αιτία της έλλειψης ηλεκτρικής ενέργειας είναι ότι εδώ και περισσότερα από δέκα έτη δεν συνέβη τίποτα για την αύξηση της ικανότητας παραγωγής της πολιτείας αυτής, ούτε για την σταθεροποίηση του δικτύου μεταφοράς ενέργειας. Παράλληλα η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε ταχύτατα. Η Ευρώπη θα έπρεπε να διδαχθεί από τα σφάλματα αυτά.

1.6. Καθήκον των κυβερνήσεων στην ανοικτή αγορά ενέργειας είναι να δημιουργήσουν προϋποθέσεις ανάπτυξης που να διασφαλίζουν την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς καθώς και την επίτευξη άλλων κοινωνικών στόχων. Ευθύνη των διοικήσεων, ή σε

(1) Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τις οδηγίες 96/92/ΕΚ και 98/30/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες της εσωτερικής αγοράς στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου COM(2001) 125 τελικό.

ορισμένες χώρες των κρατών ή των περιφερειακών κυβερνήσεων, είναι:

- η διασφάλιση ισόρροπου και αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά, με τον οποίο εξασφαλίζεται επίσης η πρόσβαση νέων φορέων στην αγορά·
- η διασφάλιση της δημόσιας υπηρεσίας η οποία να διαθέτει επαρκείς ικανότητες υπό κανονικές συνθήκες·
- η απαιτούμενη φορολόγηση·
- η προώθηση αναπτυξιακών και ερευνητικών δράσεων·
- οι σχέσεις με τα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και
- η προώθηση των περιβαλλοντικών πτυχών και του ασφαλούς εφοδιασμού στον τομέα της ενέργειας, ειδικότερα δε
 - η προώθηση διαφοροποιημένων μεθόδων της διαχείρισης του ενεργειακού εφοδιασμού
 - η προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
 - η προώθηση παραγωγή και αποτελεσματικής χρήσης της ενέργειας καθώς και η εξοικονόμησή της
 - επαρκή αποθέματα και στρατηγικό εφεδρικό παραγωγικό δυναμικό.

Τα κράτη μέλη έχουν συνεπώς το δικαίωμα και το καθήκον να επιλέγουν ανεξάρτητα τη μορφή ενέργειας που θέλουν να χρησιμοποιήσουν.

1.7. Ευθύνη της ΕΕ ήταν η δημιουργία ενός αναγκαίου κοινού πλαισίου δράσης με την εφαρμογή ορισμένων άρθρων σχετικά με τον ανταγωνισμό, την εσωτερική αγορά και τη συνεργασία στον τομέα της έρευνας. Τα σημαντικότερα μέτρα είναι:

- η εξασφάλιση αποθεμάτων πετρελαίου και προϊόντων πετρελαίου
- η επιβολή ελαχίστων ορίων φορολόγησης των προϊόντων πετρελαίου
- η οδηγία για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και ο έλεγχος της εφαρμογής της
- η οδηγία για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και ο έλεγχος της εφαρμογής της
- οι κανόνες για την εσωτερική αγορά ενέργειας και η σύνδεσή τους με τις προαναφερθείσες οδηγίες
- τα κοινά μέτρα για την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως το πρόγραμμα Altener
- τα κοινά μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της ενέργειας, όπως το πρόγραμμα SAVE
- η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας (πρόγραμμα Synergy)
- η συνεργασία στον τομέα της έρευνας και της ενέργειας στο πλαίσιο των προγραμμάτων πλαισίων
- τα κοινά μέτρα της συνθήκης Euratom στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας.

Πολλές από τις ευρωπαϊκές διατάξεις για το περιβάλλον αφορούν άμεσα ή έμμεσα την παραγωγή και τη χρήση ενέργειας.

1.8. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σε πολλές γνωμοδοτήσεις της υποστήριξε τους προαναφερθέντες στόχους⁽¹⁾ της ενεργειακής πολιτικής. Προκειμένου να αποφύγουμε να επαναλάβουμε τις απόψεις της ΟΚΕ για τις διάφορες πτυχές, θα αρκεστούμε εδώ στην αναφορά ορισμένων καθοριστικής σημασίας στοιχείων. Η ΟΚΕ υποστήριξε το άνοιγμα της αγοράς 3ως μέσο διασφάλισης της ανταγωνιστικότητας, αλλά επεσήμανε ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές και άλλες συνέπειες. Η παροχή δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή και την πρόληψη του αποκλεισμού. Η ΟΚΕ έχει κάνει έκκληση για υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τα περιβαλλοντικά προγράμματα δράσης της ΕΕ, για το σεβασμό της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης. Έδωσε επίσης μεγάλη έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην αποτελεσματική παραγωγή και χρήση της ενέργειας.

2. Κύρια σημεία της Πράσινης Βίβλου της Επιτροπής

2.1. Η παρούσα Πράσινη Βίβλος προέκυψε ως αποτέλεσμα της εξής διαπίστωσης: ότι αυξάνει ανησυχητικά η ενεργειακή εξάρτηση της Ευρώπης. Δέον να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση εξαρτάται κατά πολύ από τον εξωτερικό εφοδιασμό. Σήμερα 50 % των αναγκών της καλύπτονται από εισαγωγές, ενώ περίπου 70 % των αναγκών της αναμένεται ότι θα καλύπτονται επίσης με εισαγωγές το 2030, με μια ακόμα μεγαλύτερη εξάρτηση σε ό,τι αφορά τους υδρογονάνθρακες, αν οι σημερινές τάσεις συνεχιστούν.

2.2. Σήμερα η ενεργειακή κατανάλωση καλύπτεται κατά 41 % από το πετρέλαιο, κατά 22 % από το φυσικό αέριο, κατά 16 % από τα στερεά καύσιμα (γαιάνθρακας, λιγνίτης, τύρφη), κατά 15 % από την πυρηνική ενέργεια και κατά 6 % από τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. Το ενεργειακό ισοζύγιο θα εξακολουθήσει κατά το 2030 να βασίζεται ουσιαστικά στα ορυκτά καύσιμα: 38 % πετρέλαιο, 29 % φυσικό αέριο, 19 % στερεά καύσιμα και μόλις 6 %⁽²⁾ πυρηνική ενέργεια και 8 % ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα κατορθώσει να απαλλαγεί από τη συνεχώς αυξανόμενη ενεργειακή εξάρτηση εάν δεν εφαρμοστεί δυναμική ενεργειακή πολιτική. Στο προοίμιο της Συνθήκης του Άμστερνταμ υπάρχει απλώς αναφορά της ενέργειας. Η Πράσινη Βίβλος επισημαίνει την ανάγκη εξισορρόπησης της πολιτικής προσφοράς μέσω δράσεων που να είναι σαφώς υπέρ μιας πολιτικής για τη ζήτηση.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την ενεργειακή πολιτική της Κοινότητας (πρωτοβουλία) της 14.9.1994, ΕΕ C 393, 31.12.94. Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο «Για μια ενεργειακή πολιτική της ΕΕ» COM(94) 659 τελικό της 5.7.1995 ΕΕ C 256, 2.10.1995.

⁽²⁾ Εάν τα κράτη μέλη και η ΕΕ δεν λάβουν μέτρα τουλάχιστον για την αντικατάσταση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων που φθάνουν ήδη στο τέλος της λειτουργικής τους ζωής.

2.4. Η ανάλυση που επιχειρείται στην παρούσα Πράσινη Βίβλο έχει ως στόχο να αποδείξει ότι οι προσπάθειες θα πρέπει να επικεντρωθούν στον προσανατολισμό της ενεργειακής ζήτησης ώστε να εξασφαλίζεται η τήρηση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν στο Κυότο συμπεριλαμβανομένης παράλληλα της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η ασφάλεια του εφοδιασμού δεν έχει ως στόχο να μεγιστοποιηθεί η ενεργειακή αυτονομία ή να ελαχιστοποιηθεί η εξάρτηση αλλά να μειωθούν οι κίνδυνοι που ενδεχομένως συνδέονται με αυτήν την εξάρτηση.

2.5. Η Πράσινη Βίβλος σκιαγραφεί το πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης ενεργειακής στρατηγικής σύμφωνα με την οποία:

- Η Ένωση καλείται να εξισορροπήσει την πολιτική προσφοράς μέσω δράσεων που να είναι σαφώς υπέρ μίας πολιτικής για τη ζήτηση (κυρίως με την προώθηση εξοικονόμησης ενέργειας στα κτήρια και στον τομέα των μεταφορών).
- Επισημαίνει την ανάγκη ανάπτυξης δράσεων με στόχο την αλλαγή των τάσεων προκειμένου να εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις της ΕΕ στο πλαίσιο της συμφωνίας του Κυότο.
- Τονίζει την ιδιαίτερη σημασία των φορολογικών μηχανισμών για τον προσανατολισμό της ζήτησης προς καλύτερα ελεγχόμενες μορφές κατανάλωσης, που παράλληλα να σέβονται περισσότερο το περιβάλλον.
- Η ανάπτυξη των νέων και ανανεώσιμων μορφών ενέργειας αναμένεται να αποτελέσει καθοριστικό στοιχείο της ως άνω αλλαγής. Έχει καθοριστεί ως στόχος για το 2010 να διπλασιαστεί το μερίδιό τους από 6 σε 12 % του ενεργειακού ισοζυγίου και από 14 σε 22 % στην παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας.
- Η μεσοπρόθεσμη συμβολή της πυρηνικής ενέργειας επιβάλλεται με τη σειρά της να αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης χωρίς να αγνοηθεί κανένα στοιχείο: η διαχείριση των αποβλήτων, η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη, η ασφάλεια του εφοδιασμού καθώς και η αιεφόρος ανάπτυξη.
- Πρέπει να συνεχιστεί η έρευνα για τις τεχνολογίες διαχείρισης των αποβλήτων και την εφαρμογή τους υπό τις ασφαλέστερες δυνατές συνθήκες.
- Για τους υδρογονάνθρακες, των οποίων συνεχώς αυξάνουν οι εισαγωγές, κρίνεται σκόπιμο να προβλεφθούν ενισχυμένος μηχανισμός διατήρησης στρατηγικών αποθεμάτων, καθώς και νέες διαδρομές εισαγωγής.

2.6. Η Επιτροπή δεν προτείνει στην Πράσινη Βίβλο μια έτοιμη στρατηγική ασφάλειας του εφοδιασμού αλλά την έναρξη διαλόγου που θα καινοτομήσει και θα εξετάσει σε βάθος τα θέματα όσον αφορά τις επιλογές της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ θεωρεί την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής ευπρόσδεκτη και αξιόπαινη. Τα διάφορα τμήματα της μελέτης δείχνουν ότι η ενεργειακή εξάρτηση από το εξωτερικό της ΕΕ είναι μεγάλη και αυξάνεται, και επισημαίνεται ότι οι καταστροφικές συνέπειες αυτής της εξάρτησης, που φάνηκαν ακόμη μια φορά με την αύξηση των τιμών του πετρελαίου και συνεπώς του φυσικού αερίου, δικαιολογούν πλήρως τον καθορισμό σφαιρικής θεώρησης για τη μελλοντική ανάπτυξη του τομέα αυτού. Τα θέματα προσαπασίας του περιβάλλοντος και κυρίως η πρόληψη των κλιματικών αλλαγών δεν πρέπει να αγνοούνται σε μια συζήτηση για την ενέργεια, αντιθέτως αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση.

3.2. Εάν συνεχιστεί η υφιστάμενη πολιτική, η κατάσταση θα είναι ιδιαίτερα προβληματική σε τριάντα χρόνια. Η εξάρτηση από το εξωτερικό αυξάνεται και το ίδιο συμβαίνει με τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Δεν υπάρχει λόγος να υποτιμάμε τις θεωρίες και τις εκτιμήσεις που προβάλλονται. Πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η εικόνα που διαφαίνεται σε όλα τα προς λήψη μέτρα.

3.3. Ωστόσο η ανάλυση της Επιτροπής επικεντρώνεται στην ΕΕ. Το θέμα όμως πρέπει να εξεταστεί και σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι ορυκτές πηγές ενέργειας, οι οποίες καθορίζουν το μεγαλύτερο τμήμα του ενεργειακού εφοδιασμού του πλανήτη για πολύ καιρό ακόμη στο μέλλον, είναι περιορισμένες. Η μεγαλύτερη κατανάλωση σήμερα γίνεται στη Βόρειο Αμερική και στην Ευρώπη, αλλά λόγω της αύξησης του βιοτικού επιπέδου και σε άλλα σημεία του πλανήτη, η κατανάλωση των καυσίμων αυξάνεται κι εκεί γρήγορα. Ο ανταγωνισμός για τους ενεργειακούς πόρους εντείνεται, οι προεκτάσεις της κρίσης αυξάνονται και ορισμένοι μιλούν ήδη για μελλοντικό ενεργειακό πόλεμο. Δεδομένων τούτων η Επιτροπή θα έπρεπε να είναι πιο ανήσυχη σε ό,τι αφορά την εξάρτηση της ΕΕ από το εξωτερικό.

3.4. Επίσης θα έπρεπε να είναι μεγαλύτερο το χρονοδιάγραμμα της μελέτης. Μερικές βασικές πτυχές του ενεργειακού τομέα δεν μεταβάλλονται σημαντικά σε διάστημα τριάντα ετών, οι μεγαλύτερες αλλαγές για παράδειγμα που αφορούν την εφοδιασμό σε ορυκτά καύσιμα θα επέλθουν αργότερα. Από την άλλη πλευρά, οι πλέον πρόσφατες τεχνολογικές λύσεις θα αξιοποιηθούν πλήρως μόνο μακροπρόθεσμα. Είναι σαφές ότι σήμερα η λεπτομερής ανάλυση δεν αφήνει χρονικά περιθώρια. Ωστόσο ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, όπως τα αποθέματα ορυκτών καυσίμων και οι δημογραφικές αλλαγές, θα μπορούσαν να εξεταστούν περισσότερο μακροπρόθεσμα. Υπάρχουν επίσης περισσότερο μακροπρόθεσμες αξιολογήσεις των νέων τεχνολογιών.

3.5. Το πρώτο μέτρο για τη μείωση των κινδύνων σχετικά με τον ενεργειακό εφοδιασμό καθώς την μείωση άλλων κινδύνων είναι να διασφαλιστεί η όσο το δυνατό περισσότερο διαφορετική και ισορροπημένη χρήση διαφορετικών τύπων και μορφών ενέργειας. Εξάλλου θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για τη βέλτιστη χρήση κάθε μορφής ενέργειας και από οικονομική και από οικολογική πλευρά. Από αυτή την άποψη, φαίνεται προβληματική η πρόβλεψη της Επιτροπής για την ταχεία ανάπτυξη της χρήσης του φυσικού αερίου και έντονη μείωση του ποσοστού της πυρηνικής ενέργειας. Αυτή η εξέλιξη αυξάνει σημαντικά την εξάρτηση από τις εισαγωγές καθώς και τις εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

3.6. Η σημασία της ενέργειας για την εθνική οικονομία και ο οικονομικός αντίκτυπος των αποφάσεων για την ενεργειακή πολιτική χρήζει καλύτερης εξέτασης. Αν και σήμερα οι ενεργειακές δαπάνες αντιστοιχούν σε μερικές μόνο ποσοστιαίες μονάδες του εθνικού προϊόντος, η οικονομική ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση των τιμών ενέργειας. Η αύξηση της χρήσης της ενέργειας είναι ήδη κατά πολύ μικρότερη από την οικονομική ανάπτυξη, αλλά στην ΕΕ 2kWh αντιστοιχούν σε ένα ευρώ του εθνικού προϊόντος. Οι αλλαγές της τιμής του πετρελαίου επηρεάζουν άμεσα την τιμή του

φυσικού αερίου και του άνθρακα και οι αλλαγές της τιμής της πρωτογενούς ενέργειας έχουν πολλαπλασιαστικές συνέπειες στην οικονομία. Επιπλέον η ισοτιμία δολαρίου/ευρώ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο εφόσον, προς το παρόν, η τιμή του πετρελαίου ορίζεται σε δολάρια. Πρέπει συνεπώς στην αγορά της ενέργειας να χρησιμοποιείται το ευρώ.

3.7. Από το έγγραφο προκύπτει ένα βασικό ερώτημα: οι δράσεις που προτείνει η Επιτροπή, δηλαδή, η ορθολογική χρήση ενέργειας και η προσφυγή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μπορούν να συμβάλλουν στην αντιστροφή των τάσεων αύξησης της εξάρτησης από το εξωτερικό και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, χωρίς να απειλήσουν τους οικονομικούς στόχους και τους στόχους για την απασχόληση; Η Επιτροπή δεν δίνει κανένα στοιχείο για το θέμα αυτό.

3.8. Για να ανταποκριθεί στις σοβαρές προκλήσεις της πράσινης βίβλου, η Επιτροπή πρέπει να αναπτύξει ένα κοινό εναρμονισμένο πλαίσιο δράσης, στόχοι του οποίου πρέπει να είναι η ευημερία των πολιτών και η διασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης, η εξασφάλιση του εφοδιασμού σε ενέργεια σε τιμές προσιτές για την οικιακή οικονομία και τη βιομηχανία, καθώς και η προστασία του περιβάλλοντος και ο σεβασμός της αρχής της αειφόρου ανάπτυξης. Αφετηρία πρέπει να αποτελεί το δικαίωμα των κρατών μελών να αποφασίζουν ανεξάρτητα την ενεργειακή τους πολιτική, ιδιαίτερα όσον αφορά τον τρόπο παραγωγής ενέργειας, καθώς και άλλα θέματα που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση. Ωστόσο, ταυτόχρονα η Επιτροπή θα μπορούσε, όπως έκανε το 1973 και το 1979, να θέσει ενδεικτικούς κοινοτικούς στόχους που θα χρησιμεύουν ως βάση αναφοράς στα κράτη μέλη για να καθορίζουν τα δικά τους ενεργειακά προγράμματα με σκοπό την επίτευξη συλλογικά αυτών των κοινοτικών στόχων.

3.9. Λαμβάνοντας υπόψη την παγκόσμια διάσταση του ενεργειακού εφοδιασμού, η Επιτροπή θα έπρεπε να προσθέσει την ακόλουθη ερώτηση στον κατάλογο των ερωτήσεών της:

Η μεγάλη κατανάλωση ενέργειας των άλλων βιομηχανικών χωρών και οι αυξανόμενες ανάγκες σε ενέργεια των αναπτυσσόμενων χωρών αυξάνουν σημαντικά τη χρήση ορυκτών καυσίμων. Ποιά μέτρα πρέπει να λάβει η ΕΕ για να στηρίξει τη βιώσιμη ανάπτυξη της ενέργειας στις τρίτες χώρες; Δεν πρέπει να προωθηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ιδιαίτερα δε της ηλιακής ενέργειας, και η μεταφορά τεχνολογίας και τεχνολογίας για την εξοικονόμηση ενέργειας;

4. Απαντήσεις στα ερωτήματα της Επιτροπής

4.1. Δύναται η Ευρωπαϊκή Ένωση να αποδεχθεί την αύξηση της εξάρτησης της από εξωτερικούς ενεργειακούς πόρους χωρίς να διακινδυνεύσει τον ασφαλή εφοδιασμό και την Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα; Για ποιες μορφές ενέργειας θα ήταν σκόπιμο, εφόσον αυτό είναι απαραίτητο, να εξεταστεί το ενδεχόμενο πολιτικής-πλαίσιου για τη διαχείριση των εισαγωγών; Στο πλαίσιο

αυτό κρίνεται σκόπιμο να δοθεί το προβάδισμα σε μια οικονομική προσέγγιση: βάσει του κόστους της ενέργειας ή σε μια γεωπολιτική προσέγγιση: με γνώμονα τον κίνδυνο της διακοπής του εφοδιασμού;

4.1.1. Αυτή τη στιγμή, η ΕΕ δεν μπορεί να αποφύγει την αύξηση της ενεργειακής εξάρτησής της, παρά τους κινδύνους για την ασφάλεια εφοδιασμού και την ανταγωνιστικότητα που συνεπάγεται η εξάρτηση αυτή. Εάν δεν είναι δυνατή η μείωση της ενεργειακής εξάρτησης, είναι δυνατή — και απαραίτητη — η μείωση των κινδύνων.

4.1.2. Ορισμένες χώρες μέλη και περιφέρειες είναι ιδιαίτερα τρωτές, εφόσον η εξάρτησή τους από το εξωτερικό είναι πάνω από 50 %. Στις ενεργειακές πολιτικές των χωρών αυτών πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα του εφοδιασμού. Ειδικότερα, οι χώρες και οι περιφέρειες αυτές πρέπει να εξετάσουν ποιά κοινά μέτρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα συμβάλουν στην ενίσχυση της αδυναμίας τους. Ιδιαίτερα δε πρέπει να ληφθούν υπόψη τα προβλήματα των απομακρυσμένων περιφερειών της ΕΕ.

4.1.3. Η χάραξη μιας πολιτικής εισαγωγών για το τάδε ή δείνα καύσιμο είναι δύσκολο να προβλεφθεί στη σημερινή αγορά. Αντίθετα, σε όλες τις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ, διμερείς ή πολυμερείς, πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη για τις επιχειρήσεις να δρουν ελεύθερα και επί ίσοις όροις. Η συνεργασία μεταξύ παραγωγών χωρών και ΕΕ πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να δημιουργηθούν ευνοϊκές εμπορικές προϋποθέσεις. Πριν απ' όλα επείγει να δημιουργηθεί μια όσο το δυνατό περισσότερο αποτελεσματική και ανοικτή αγορά για κάθε τύπο ενέργειας σύμφωνα με τους κανόνες του ΠΟΕ στον τομέα της ενέργειας.

4.2. Η υλοποίηση της εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς, η οποία καθίσταται ολοένα και πιο ολοκληρωμένη και στην οποία κάθε απόφαση που λαμβάνεται σε ένα κράτος έχει επιπτώσεις στα υπόλοιπα, δεν συνεπάγεται συνεπή και συντονισμένη πολιτική σε κοινοτικό επίπεδο; Ποια θα πρέπει να είναι τα στοιχεία μιας τέτοιας πολιτικής και ποια η θέση των κανόνων ανταγωνισμού;

4.2.1. Η εσωτερική αγορά ενέργειας θα πρέπει να σέβεται τους κανόνες του παιχνιδιού — συμπεριλαμβανομένων των κανόνων ανταγωνισμού — της εσωτερικής αγοράς. Επειδή εκ φύσεως ο τομέας της ενέργειας είναι δημόσια υπηρεσία και βασίζεται στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, απαιτούνται ειδικές σχετικές διατάξεις.

4.2.2. Κατά τη χάραξη της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

— Ποιά θέματα πρέπει να εξεταστούν και ποιά μέτρα να ληφθούν ώστε να είναι αποτελεσματικότερα σε κοινοτικό επίπεδο παρά σε εθνικό (επικουρικότητα);

- Ποιά από αυτά τα θέματα και μέτρα δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν υπό το σημερινό καθεστώς κατανομής αρμοδιοτήτων;
- Απαιτείται ειδική πολιτική για τη διασφάλιση ισορροπίας μεταξύ των τριών πυλώνων της ενεργειακής πολιτικής: εφοδιασμού, ανταγωνιστικότητας και περιβαλλοντικών απαιτήσεων;

4.2.3. Η άποψη της ΟΚΕ για την ευθύνη των κυβερνήσεων των κρατών μελών και της ΕΕ όσον αφορά την ενεργειακή πολιτική παρουσιάζεται στα σημεία 1.6 και 1.7. Θα μπορούσε να προστεθεί ότι είναι απαραίτητη η δράση σε επίπεδο ΕΕ, τουλάχιστον για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, καθώς και οι σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες παραγωγούς και τον ΠΟΕ.

4.2.4. Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ πρέπει να συνδέεται στενά και με άλλες κοινοτικές πολιτικές όπως η πολιτική για το κλίμα, τη γεωργία και την έρευνα.

4.3. Η ασυνέπεια των φορολογικών πολιτικών και των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της ενέργειας αποτελεί ή όχι εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Δεδομένης της αποτυχίας των προσπαθειών που έχουν καταβληθεί για την εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας, δεν θα ήταν σκοπιμότερο να επανεξεταστεί εξ' αρχής το θέμα της ενεργειακής φορολογίας, λαμβάνοντας υπόψη ενεργειακούς και περιβαλλοντικούς στόχους;

4.3.1. Η φορολογία της ενέργειας και οι κρατικές ενισχύσεις χρησιμοποιούνται συχνά ως μέσα για την επίτευξη των κοινών στόχων όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος ή η προώθηση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για να μη δημιουργούν η φορολογία και οι ενισχύσεις στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών, καταβάλλονται προσπάθειες για την εναρμόνιση του τομέα. Εάν εναρμονιστούν οι φόροι επί της ενέργειας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, τότε θα αποδυναμωθεί η ανταγωνιστικότητα έναντι άλλων χωρών, κυρίως των χωρών του ΟΟΣΑ.

4.3.2. Οι φόροι επί της ενέργειας, εάν χρησιμοποιηθούν κατάλληλα μπορούν να οδηγήσουν σε επιλογές εναλλακτικών λύσεων φιλικών προς το περιβάλλον, εάν βέβαια υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Τούτο συμφωνεί με την ιδέα της εσωτερικεύσης του εξωτερικού κόστους των διαφόρων μορφών ενέργειας, αλλά το εξωτερικό κόστος είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και διαφέρει πολύ ανάλογα με την περίπτωση. Για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ενδείκνυται η επιβολή φόρου διοξειδίου του άνθρακα, αλλά στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς τούτο είναι δυνατό μόνο εάν γίνει εντελώς εναρμονισμένα.

4.3.3. Η φορολόγηση της χρήσης της ενέργειας, θα οδηγήσει, τουλάχιστον μακροπρόθεσμα, σε εξοικονόμηση ενέργειας. Ωστόσο η φορολόγηση αυτή θα έχει άλλες συνέπειες. Ελλείψει εναρμόνισης σε διεθνές επίπεδο, θα αποδυναμώσει την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και θα μειώσει τη ζήτηση κατανάλωσης της οικιακής οικονομίας, πράγμα που θα έχει αρνητικές συνέπειες στην οικονο-

μική ανάπτυξη. Οι συνέπειες αυτές πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό της φορολόγησης της ενέργειας και να αντισταθμιστούν όσο αυτό είναι δυνατό.

4.3.4. Για να διασφαλιστεί η βελτίωση του περιβάλλοντος, πρέπει τα πιθανά έσοδα από την φορολογία της ενέργειας να διατίθενται σε σχέδια που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος.

4.3.5. Η φορολογία στον τομέα της ενέργειας πρέπει απαραίτητα να έχει αντίκτυπο στο περιβάλλον. Πρέπει ωστόσο να αποφευχθεί να έχει αρνητικές συνέπειες όσον αφορά για παράδειγμα την ανταγωνιστικότητα ή τις κοινωνικές πτυχές. Οι προτάσεις του 1992 και του 1997 δεν πληρούν σε καμία περίπτωση αυτές τις προϋποθέσεις. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξεύρει τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να πληρωθούν αυτές οι προϋποθέσεις.

4.3.6. Για να μειωθούν οι εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, συχνά είναι προτιμότερη η επίτευξη εθελοντικών συμφωνιών παρά η προσφυγή στη φορολογία. Καλά διατυπωμένες συμφωνίες αποτελούν συνήθως τον καλύτερο τρόπο για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.

4.4. Στο πλαίσιο ενός διαρκούς διαλόγου με τις χώρες παραγωγούς ποιά θα πρέπει να είναι το περιεχόμενο των συμφωνιών για τον εφοδιασμό και για την προαγωγή των επενδύσεων; Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που θα πρέπει να αποδοθεί ιδίως στην εταιρική σχέση με τη Ρωσία, πως θα ήταν δυνατόν να εξασφαλιστεί η σταθερότητα των ποσοτήτων, των τιμών και των επενδύσεων;

4.4.1. Η ΕΕ οφείλει να καταβάλει προσπάθειες για τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος όσον αφορά τις επενδύσεις και το εμπόριο με την υποστήριξη, παραδείγματος χάριν, της ανάπτυξης της διάρθρωσης της αγοράς ενέργειας και των εμπορικών συνθηκών. Η δυνατότητα στρατηγικής εταιρικής σχέσης και μακροπρόθεσμης συνεργασίας ΕΕ και ορισμένων παραγωγών χωρών αποτελεί σημαντικό μέσο για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ.

4.4.2. Πρέπει να προωθηθεί η συνεργασία ΕΕ/Ρωσίας στον τομέα της ενέργειας και η Ρωσία θα πρέπει να ενθαρρυνθεί να υπογράψει το Χάρτη Ενέργειας.

4.4.3. Στην αγορά ενέργειας θα πρέπει να επιδιωχθεί η χρήση του ευρώ.

4.5. Η συγκρότηση αποθεμάτων ασφαλείας, όπως ήδη έχει πραγματοποιηθεί για το πετρέλαιο, θα έπρεπε να ενισχυθεί και να επεκταθεί και σε άλλες ενεργειακές μορφές όπως για παράδειγμα το φυσικό αέριο ή ο άνθρακας; Θα ήταν δυνατό να εξεταστεί το ενδεχόμενο μιας περισσότερο κοινοτικής διαχείρισης των αποθεμάτων και αν ναι, με ποιους στόχους και διαδικασίες εφαρμογής; Μήπως ο κίνδυνος της φυσικής διακοπής του εφοδιασμού σε ενεργειακά προϊόντα δικαιολογεί τη λήψη ακριβότερων μέτρων για την πρόσβαση σε πόρους;

4.5.1. Δεν είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η ασφάλεια εφοδιασμού σε άνθρακα σε όλα τα κράτη μέλη ή τουλάχιστον σε κοινοτικό επίπεδο, επειδή η ΕΕ έχει τη δική της παραγωγή άνθρακα και η Επιτροπή προτείνει τη διατήρησή της στα απαιτούμενα επίπεδα για την εξασφάλιση της ασφάλειας εφοδιασμού.

4.5.2. Τα κράτη μέλη θα αντιμετωπίσουν προβλήματα ασφαλείας του εφοδιασμού λόγω της αύξησης της κατανάλωσης του φυσικού αερίου. Απαιτείται να τεθούν κοινοί στόχοι για το σχηματισμό αποθεμάτων. Για το λόγο αυτό πρέπει να προβλεφθεί ένα κατάλληλο σύστημα σχηματισμού αποθεμάτων τόσο για το φυσικό αέριο όσο και τα καύσιμα υποκατάστασης. Είναι πρακτικά αδύνατο να δημιουργηθεί ένα ενιαίο πρότυπο εφόσον η χρήση, η ποσότητα και οι πηγές φυσικού αερίου διαφέρουν τόσο πολύ όσο και οι δυνατότητες καυσίμων υποκατάστασης.

4.5.3. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας η ΕΕ πρέπει να λειτουργεί ως ανεξάρτητος φορέας.

4.6. Πως θα ήταν δυνατόν να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη και η καλύτερη λειτουργία των δικτύων για τη μεταφορά της ενέργειας στην Ένωση και στις γειτονικές χώρες, κατά τρόπο που να επιτρέπει την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να εξασφαλίζει την ασφάλεια του εφοδιασμού;

4.6.1. Η βελτίωση, η κατασκευή και η χρήση δικτύων μεταφοράς ενέργειας πρέπει να βασίζονται κυρίως και πρωτίτως στην αγορά, στις επιχειρήσεις που λειτουργούν σε αυτήν και στην επαρκή αυτοχρηματοδότησή τους. Η Επιτροπή πρέπει να υλοποιήσει αποτελεσματικά το σχέδιό της για την ενίσχυση των μεταφορών. Πρέπει δε να θεσπιστούν γρήγορα οι κανόνες που θα διέπουν την πρόσβαση και τη χρήση των δικτύων.

4.6.2. Εάν χρειαστεί, ενδείκνυται η προώθηση επενδύσεων σε γειτονικές χώρες και σε άλλες σημαντικές περιοχές μέσω ειδικής χρηματοδότησης της ΕΕ και δανείων της ΕΤΕ. Εν προκειμένω η περιοχή των Βαλκανίων είναι ιδιαίτερα σημαντική.

4.6.3. Κατά την εξέταση της δυνατότητας κατασκευής νέων υποδομών για τη μεταφορά φυσικού αερίου δεν αναφέρεται πούθενά η «βόρεια» εναλλακτική λύση, παρόλο που παρέχει πολλά οφέλη και συμβαδίζει με την πολιτική της ΕΕ για τη βόρεια διάσταση. Στόχος της βόρειας διάστασης, όπως και της μεσογειακής συνεργασίας, είναι η μείωση των διαφορών του βιοτικού επιπέδου στην περιφέρεια, η προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και η ανάπτυξη πολυμερούς συνεργασίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας. Τα σημαντικότερα θέματα της συνεργασίας στο πλαίσιο της βόρειας διάστασης είναι η ενέργεια και περιβάλλον. Οι πηγές ενέργειας της περιοχής είναι εκτενείς και ποικίλες.

4.7. Η ανάπτυξη ορισμένων ανανεώσιμων μορφών ενέργειας προϋποθέτει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες όσον αφορά την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη, τις επενδυτικές ενισχύσεις ή τις ενισχύσεις για την λειτουργία. Μια συγχρηματοδότηση των ενισχύσεων αυτών δεν θα πρέπει να προέλθει από τους τομείς, των οποίων η ανάπτυξη επωφελήθηκε εξ' αρχής από σημαντικές ενισχύσεις και οι οποίοι σήμερα έχουν καταστεί

ιδιαιζόντως αποδοτικοί (φυσικό αέριο, πετρέλαιο, πυρηνική ενέργεια);

4.7.1. Δεν αναμένεται η συμβολή άλλων τομέων στις ενισχύσεις έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Εξάλλου, τα ποσά των ενισχύσεων που έχουν δοθεί, ο προορισμός τους και η απόδοσή τους διαφέρει πολύ από τη μια χώρα στην άλλη και από επιχείρηση σε επιχείρηση, πράγμα που καθιστά αδύνατη την εξεύρεση μιας δίκαιης λύσης.

4.7.2. Με τη φορολογία και τα σχετικά μέτρα, καθώς και με ορισμένους τύπους ενισχύσεων (τιμές εγγύησης, υποχρέωση αγοράς), οι επιχειρήσεις παραδοσιακών μορφών ενέργειας συμμετέχουν ήδη, τουλάχιστον εν μέρει, στη χρηματοδότηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

4.7.3. Για την αξιοποίηση του δυναμικού που παρέχουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, απαιτούνται μέτρα στήριξης. Πρέπει ωστόσο το συντομότερο δυνατό να θεσπιστούν κοινοί κανόνες σε εθνικό επίπεδο, ούτως ώστε να είναι ισόρροπες οι προϋποθέσεις δραστηριότητας των επιχειρήσεων και να μη ζημιωθεί η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς⁽¹⁾.

4.8. Δεδομένου ότι η πυρηνική ενέργεια αποτελεί ένα από τα στοιχεία του διαλόγου για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και την ενεργειακή αυτονομία, πώς θα μπορέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση να δώσει λύσεις στα προβλήματα των αποβλήτων, της ενίσχυσης της ασφάλειας των πυρηνικών εγκαταστάσεων και της ανάπτυξης της έρευνας για τους αντιδραστήρες του μέλλοντος, και ιδίως μάλιστα της σύντηξης;

4.8.1. Στις γενικές της παρατηρήσεις, η ΟΚΕ επεσήμανε την ανάγκη ανάπτυξης και της συνέχισης της χρήσης όλων των μορφών ενέργειας. Η σύσταση αφορά και την πυρηνική ενέργεια και τον άνθρακα.

4.8.2. Το πρόβλημα με την πυρηνική ενέργεια είναι η πολιτική της αποδοχή σε ορισμένα κράτη μέλη, πράγμα που προϋποθέτει ανοικτή και πλήρη ενημέρωση για τα σχετικά με αυτήν θέματα.

4.8.3. Η ασφάλεια της πυρηνικής ενέργειας στην ΕΕ είναι ιδιαίτερα υψηλή, και η ασφάλεια των αντιδραστήρων βελτιώνεται συνεχώς. Υπάρχουν τεχνικές λύσεις για την αποθήκευση και την οριστική αποθήκευση των ραδιενεργών αποβλήτων, για τις οποίες όμως οι αποφάσεις πρέπει να ληφθούν σε πολιτικό επίπεδο. Εξάλλου πρέπει να συνεχιστεί η έρευνα για την εξεύρεση πιθανών εναλλακτικών λύσεων. Η χρήση της πυρηνικής ενέργειας και η διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων υπάγονται στην ευθύνη και στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η ΕΕ μπορεί να υποστηρίξει τα κράτη μέλη στον τομέα της έρευνας και στην ανταλλαγή πληροφοριών. Ενόψει της διεύρυνσης η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ότι η πυρηνική ενέργεια είναι ύψιστης ασφάλειας στα μελλοντικά κράτη μέλη. Επίσης, πρέπει να προωθηθεί η μεταφορά από τα κράτη μέλη των υψηλών ευρωπαϊκών προτύπων ασφαλείας στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες που χρησιμοποιούν πυρηνική ενέργεια.

(1) Βλ. γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την Πρόταση οδηγίας του ΕΚ και του Συμβουλίου όσον αφορά την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. ΕΕ C 387 της 20.12.2000.

4.8.4. Η παραγωγή ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια δεν δημιουργεί εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η Επιτροπή αναφέρει ότι η σημερινή παραγωγή πυρηνικής ενέργειας, που αντιστοιχεί στο 35 % της ηλεκτρικής ενέργειας, ισοδυναμεί με την απόσυρση από την κυκλοφορία 75 εκατομμυρίων αυτοκινήτων. Εξάλλου η πυρηνική ενέργεια δεν αυξάνει την εξάρτηση από το εξωτερικό. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος από το κόστος που συνεπάγεται η πυρηνική ενέργεια αφορά δαπάνες επενδύσεων κεφαλαίων, η τιμή της πυρηνικής ενέργειας στις χρηματαγορές είναι σήμερα σταθερή και προβλέψιμη.

4.8.5. Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, και η ανεξαρτησία τους αυτή πρέπει να συνεχιστεί και στο μέλλον. Είναι ωστόσο δύσκολο να εννοηθεί πώς μπορεί η ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ασφάλειας του εφοδιασμού, της εξασφάλισης προσιτής τιμής και των κλιματικών αλλαγών εάν η πυρηνική ενέργεια δεν διατηρήσει το σημερινό ποσοστό της στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Είναι πιθανό, η πυρηνική ενέργεια να συμβάλει στην μελλοντική ανάπτυξη της οικονομίας του υδρογόνου, πράγμα που θα απαιτήσει την εξασφάλιση του εφοδιασμού τόσο σε ηλεκτρισμό όσο και σε φυσικό αέριο.

4.8.6. Στα κοινοτικά προγράμματα δράσης για την έρευνα πρέπει να συνεχιστεί η ενίσχυση της έρευνας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης κυρίως της σύντηξης, μέσω ευρείας διεθνούς συνεργασίας. Τούτο είναι σημαντικό τόσο για την ανάπτυξη των τεχνολογιών του μέλλοντος όσο και για τη διατήρηση της απαραίτητης τεχνογνωσίας.

4.9. Ποιές πολιτικές θα μπορούσαν να επιτρέψουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της βάσει του πρωτοκόλλου του Κυότο; Ποια μέτρα θα μπορούσαν να ληφθούν προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες εξοικονόμησης της ενέργειας, που θα επέτρεπαν την παράλληλη μείωση της εξωτερικής εξάρτησης και των εκπομπών του CO₂;

4.9.1. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για την πρόληψη των κλιματικών αλλαγών με βάση τη συμφωνία του Κυότο.

4.9.2. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών και η Επιτροπή σχεδιάζουν προγράμματα δράσης, ορισμένες δε χώρες έχουν ήδη δημοσιοποιήσει τα δικά τους. Επειδή το έργο αυτό έχει ανατεθεί στα κράτη μέλη, αυτά έχουν και την ευθύνη για την εφαρμογή του. Τα τομεακά μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο ενδέχεται να ζημιώσουν μια υπεύθυνη και οικονομικά αποδοτική δράση.

4.9.3. Η Επιτροπή παρουσίασε ένα πρόγραμμα δράσης για την αποτελεσματική χρήση της ενέργειας, για το οποίο έχουν εκφραστεί απόψεις και το οποίο πρέπει να αποτελέσει τη βάση για κάθε σχετική δράση. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες στην ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της παραγωγής και της χρήσης ενέργειας. Αρχή πρέπει να είναι η μέγιστη παραγωγή από το ελάχιστο.

4.9.4. Πώς μπορεί να υλοποιηθεί σήμερα η εξοικονόμηση ενέργειας, και ταυτόχρονα να διασφαλιστεί η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή;

4.10. Ένα φιλόδοξο πρόγραμμα υπέρ των βιοκαυσίμων και των άλλων καυσίμων υποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένου του υδρογόνου, σε ποσοστό έως και 20 % της συνολικής κατανάλωσης καυσίμων ενόψει του 2020, μπορεί να εξακολουθήσει να αποτελεί αποκλειστικά και μόνο αντικείμενο των εθνικών προγραμμάτων ή θα πρέπει να προέλθει από συντονισμένες αποφάσεις στο επίπεδο της φορολογίας, της διανομής και των προοπτικών της γεωργικής παραγωγής;

4.10.1. Ένα κοινό πρόγραμμα σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη και στη χρήση βιοκαυσίμων στις μεταφορές, καθώς και στην εναρμόνιση των δράσεων στήριξης και το όλο θέμα να συμπεριληφθεί καταλλήλως στην κοινή αγροτική πολιτική. Την κύρια ευθύνη ωστόσο την έχουν τα κράτη μέλη.

4.11. Η εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια (40 % της ενεργειακής κατανάλωσης) ανεξαρτήτως του κατά πόσον είναι δημόσια ή ιδιωτικά, νεόδμητα ή υπό ανακαίνιση, κρίνεται σκόπιμο να αποτελέσει το αντικείμενο κινήτρων, για παράδειγμα φορολογικών, ή προϋποθέτει επίσης τη λήψη μέτρων κανονιστικού χαρακτήρα κατά το πρότυπο των εφαρμοσθέντων στις μεγάλης κλίμακας βιομηχανικές εγκαταστάσεις;

4.11.1. Η εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια αποτελεί πρωτίστως αρμοδιότητα των κρατών μελών, λόγω των διαφορετικών συνθηκών. Είναι σαφές ότι οι κανόνες κατασκευής αποτελούν εν προκειμένω ένα πολύ αποτελεσματικό μέσο. Στον τομέα αυτό δεν ενδείκνυται ομοιόμορφοι κανόνες σε κοινοτική κλίμακα.

4.11.2. Πρέπει ωστόσο να ερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να επιταχύνει την εφαρμογή δράσεων από τα κράτη μέλη, για παράδειγμα στον τομέα της τυποποίησης και των προτύπων κατανάλωσης. Η ΟΚΕ θα εξετάσει το θέμα αυτό αναλυτικότερα με την κατάρτιση γνωμοδότησης για την σχετική πρόταση οδηγίας.

4.12. Η εξοικονόμηση ενέργειας στις μεταφορές (32 % της ενεργειακής κατανάλωσης) προϋποθέτει ότι θα διορθωθεί η ολόενα αυξανόμενη ανισοκατανομή των μεταφορών εμπορευμάτων υπέρ των οδικών μεταφορών και σε βάρος των σιδηροδρόμων. Η ανισοκατανομή αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ως αναπόφευκτη, ή θεωρείται ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισής της, ανεξάρτητα εντελώς της δημοτικότητάς τους, προκειμένου να μειωθεί η χρήση των αυτοκινήτων στις πόλεις; Με ποιόν τρόπο θα μπορούσαν να συμβιβαστούν η καθιέρωση του ανταγωνισμού στις μεταφορές, οι επενδύσεις σε υποδομές για την εξάλειψη των συμφορήσεων και η διευκόλυνση εναλλαγής μεταφορικών μέσων;

4.12.1. Η ΟΚΕ αναμένει τις προτάσεις της Επιτροπής για την εξοικονόμηση ενέργειας στον τομέα των μεταφορών στην υπο προετοιμασία Λευκή Βίβλο για την πολιτική μεταφορών, και θα εκφράσει τις απόψεις της για το θέμα αυτό στη σχετική γνωμοδότησή της.

4.12.2. Οι σιδηροδρομικές μεταφορές πρέπει να καταστούν αποτελεσματικότερες με την ελευθέρωση της αγοράς, αλλά τούτο πρέπει να γίνει προσεκτικά.

4.12.3. Το θέμα των μεταφορών στα αστικά κέντρα είναι καθαρά τοπικό ή εθνικό. Η ΕΕ μπορεί να προβεί στην υλοποίηση δράσεων ανάπτυξης και εκπαίδευσης.

4.13. Πως θα ήταν δυνατόν να αναπτυχθούν καλύτερα προσεγγίσεις κοινού σχεδιασμού και να ενταχθεί η μακροπρόθεσμη διάσταση στον προβληματισμό και τη δράση των δημοσίων αρχών και των φορέων εκμετάλλευσης ώστε να καταλήξουμε σε ένα αιφώρο σύστημα ενεργειακού εφοδιασμού; Πως είναι δυνατόν να προπαρασκευαστούν οι εναλλακτικές δυνατότητες στον τομέα της ενέργειας για το μέλλον;

4.13.1. Η δράση ΕΤΑ και το 6ο πρόγραμμα πλαίσιο είναι καθοριστικής σημασίας.

4.13.2. Όσον αφορά τη διαχείριση ενεργειακών πόρων, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί καμιά εναλλακτική λύση.

4.13.3. Είναι δυνατή η εξεύρεση κατάλληλων μορφών συνεργασίας με τις εθνικές αρχές.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΟΚΕ θεωρεί την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής ευπρόσδεκτη και αποδεκτή. Δείχνει ότι η υφιστάμενη πολιτική θα είναι ιδιαίτερα προβληματική τα επόμενα τριάντα χρόνια όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό και τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε μια διευρυμένη ΕΕ.

5.2. Η ανάλυση της Επιτροπής πρέπει να είναι σφαιρικότερη. Ο πλανήτης έχει περιορισμένα αποθέματα ορυκτών καυσίμων, για τη χρήση των οποίων ήδη ανταγωνίζονται οι βιομηχανικές χώρες και στη συνέχεια θα προστεθούν και οι αναπτυσσόμενες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό αυξάνεται ο κίνδυνος όσον αφορά την εξάρτηση από το εξωτερικό. Επίσης το χρονοδιάγραμμα της μελέτης πρέπει να είναι μεγαλύτερο εφόσον η ανάπτυξη στον τομέα της ενέργειας είναι αργή και τα προβλήματα θα επιδεινωθούν έως το δεύτερο ήμισυ του αιώνα.

5.3. Το σημαντικότερο μέτρο για την μείωση των κινδύνων που αφορούν τον ενεργειακό εφοδιασμό είναι η εξασφάλιση της όσο το δυνατόν περισσότερο διαφοροποιημένης και ισόρροπης χρήσης διαφόρων τύπων και μορφών ενέργειας.

5.4. Στην Πράσινη Βίβλο τίθεται ένα πολύ σημαντικό ερώτημα: τα μέτρα που προβλέπει η Επιτροπή, κυρίως π.χ. να καταστεί αποτελεσματικότερη η χρήση της ενέργειας και να αυξηθεί η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μπορούν να αντιστρέψουν την τάση αύξησης της εξάρτησης από το εξωτερικό και αύξησης των εκπομπών που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στο πλαίσιο του προτεινόμενου χρονοδιαγράμματος χωρίς να τεθούν σε κίνδυνο οι στόχοι για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση;

5.5. Για να ανταποκριθεί σε αυτές τις μείζονες προκλήσεις η Επιτροπή πρέπει να αναπτύξει ένα κοινό πλαίσιο δράσης και να θέσει στόχους σε επίπεδο Ένωσης. Αφετηρία πρέπει να είναι η αρχή ότι τα κράτη μέλη διατηρούν το δικαίωμα να αποφασίζουν ανεξάρτητα για την ενεργειακή τους πολιτική, ιδιαίτερα όσον αφορά τις μορφές παραγωγής ενέργειας.

5.6. Η ΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να προσθέσει το εξής στα ερωτήματα που θέτει η Επιτροπή: ποιά δράση προτιμάται να αναλάβει η ΕΕ για να υποστηρίξει τις προσπάθειες των τρίτων χωρών να επιτύχουν τη βιώσιμη ανάπτυξη;

5.7. Οι κυριότερες απαντήσεις της ΟΚΕ στις ερωτήσεις της Επιτροπής είναι οι ακόλουθες:

5.7.1. Η ΕΕ δεν μπορεί να αποφύγει την αύξηση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές ενέργειας, αλλά οι κίνδυνοι είναι δυνατό και πρέπει να κρατηθούν σε χαμηλό επίπεδο.

5.7.2. Στόχος των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ πρέπει να είναι η διασφάλιση των δυνατοτήτων των εταιρειών να ασκούν ελεύθερα εμπορικές δραστηριότητες στον τομέα της ενέργειας και επί ίσους όρους. Πρέπει δε να αναπτυχθούν μακροπρόθεσμα οι σχέσεις με τις χώρες παραγωγούς.

5.7.3. Κατά την άσκηση της ενεργειακής πολιτικής πρέπει να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας. Η δράση σε κοινοτικό επίπεδο είναι σημαντική, τουλάχιστον για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και οι εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες παραγωγούς και τον ΠΟΕ.

5.7.4. Η φορολόγηση της ενέργειας πρέπει να έχει σαφή αντίκτυπο στο περιβάλλον, αλλά θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την αποφυγή αρνητικών συνεπειών σε ό,τι αφορά την ανταγωνιστικότητα ή άλλα κοινωνικά θέματα.

5.7.5. Η εξασφάλιση του εφοδιασμού σε άνθρακα με την δημιουργία αποθεμάτων δεν είναι απαραίτητη σε όλες τις χώρες. Για να εξασφαλιστούν αποθέματα φυσικού αερίου, η χρήση του οποίου αυξάνεται, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβούν σε ενέργειες ανάλογα με τις ανάγκες τους. Πρέπει να διευκρινιστούν οι απαιτήσεις που αφορούν τους στόχους για το σχηματισμό κοινών αποθεμάτων.

5.7.6. Η ενίσχυση, η διάρθρωση και η χρήση των δικτύων μεταφοράς ενέργειας πρέπει να βασίζεται στην αγορά. Η ΕΕ πρέπει να στηρίξει την ενίσχυση των μεταφορών και να θεσπίσει κοινούς κανόνες. Στην ανάγκη, θα πρέπει να προωθηθούν οι επενδύσεις για τη δημιουργία δικτύων με τις γειτονικές χώρες και άλλες σημαντικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της Βόρειας Ρωσίας, με τη χρησιμοποίηση ειδικών πόρων της ΕΕ.

5.7.7. Για την αξιοποίηση του δυναμικού των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας απαιτείται η λήψη μέτρων στήριξης και κοινών κανόνων το συντομότερο δυνατό. Δεν υπάρχουν αντικειμενικοί λόγοι ή προηγούμενα που να αιτιολογούν τη συμμετοχή των παραδοσιακών μορφών ενέργειας σε αυτή τη χρηματοδότηση έστω και αν σήμερα αυτό γίνεται.

5.7.8. Σε ό,τι αφορά την πυρηνική ενέργεια υπάρχουν προβλήματα αλλά και σαφή οφέλη. Για τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας αποφασίζουν τα κράτη μέλη. Είναι ωστόσο δύσκολο να κατανοήσει κανείς πώς θα μπορέσει στο μέλλον η ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του ενεργειακού εφοδιασμού σε λογικές τιμές και της

αλλαγής του κλίματος χωρίς η πυρηνική ενέργεια να συνεχίσει να συμβάλλει στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

5.7.9. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για την ανάπτυξη και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών για την παραγωγή και την αποτελεσματική χρήση της ενέργειας.

5.7.10. Όσον αφορά το θέμα των μεταφορών, η ΟΚΕ αναμένει τη Δευκή Βίβλο της Επιτροπής πριν λάβει θέση επί του θέματος.

5.7.11. Η θέσπιση προτύπων είναι ένα αποτελεσματικό μέσο όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια, αλλά δεν τίθεται θέμα θέσπισης ενιαίων κανόνων σε επίπεδο ΕΕ λόγω των διαφορετικών και άλλων κλιματικών συνθηκών. Η ΟΚΕ θα εξετάσει το θέμα αναλυτικότερα με την κατάρτιση γνωμοδότησης για τη σχετική οδηγία.

5.7.12. Ενόψει της προετοιμασίας των μελλοντικών επιλογών ενέργειας και της βιώσιμης ανάπτυξης, οι δράσεις έρευνας και ανάπτυξης και το 6ο πρόγραμμα πλαίσιο είναι καθοριστικής σημασίας.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:

- την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία»,
- την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη σύσταση ταμείου αποζημίωσης για ζημιές που οφείλονται σε πετρελαϊκή ρύπανση στα ευρωπαϊκά ύδατα και τη θέσπιση άλλων συμπληρωματικών μέτρων», και
- την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα»

(2001/C 221/07)

Στις 25 Ιανουαρίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 80 παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις ανωτέρω προτάσεις.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Μαΐου 2001 (εισηγητής: ο κ. Retureau, συνεισηγήτρια: η Δρ. Μπρεδημα-Σαββοπούλου).

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 111 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στο πλαίσιο των δεσμεύσεών της για την παρουσίαση μίας σειράς νομοθετικών προτάσεων στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα, η Επιτροπή προτείνει στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τρία νέα κείμενα, για τα οποία ζητεί τη γνώμη της ΟΚΕ.

1.2. Η δεύτερη δέσμη κοινοτικών μέτρων για την ασφάλεια στη θάλασσα μετά το ναυάγιο του πετρελαιοφόρου *Erika*, που στη συνέχεια θα αποκαλείται για λόγους απλούστευσης «δέσμη μέτρων *Erika 2*», περιλαμβάνει τρεις προτάσεις: μία πρόταση Οδηγίας και δύο προτάσεις κανονισμού.

1.3. Οι προτάσεις αυτές είχαν ήδη εξαγγελθεί στη δέσμη μέτρων *Erika 1*, για την οποία η ΟΚΕ έχει ήδη γνωμοδοτήσει⁽¹⁾, διατυπώνοντας με την ευκαιρία αυτή ορισμένες παρατηρήσεις, στις οποίες πρέπει να αναφερθούμε, πριν διατυπώσουμε πιο λεπτομερείς παρατηρήσεις μετά την ανάλυση των προτάσεων που μας έχουν υποβληθεί.

1.4. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, όσον αφορά την τροποποίηση της Οδηγίας για την ενίσχυση των ελέγχων στους λιμένες, που αποτελούσε μέρος της πρώτης δέσμης μέτρων, το Συμβούλιο δεν ακολούθησε πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής, που συνεπαγόταν συγκεκριμένα μια σημαντική αύξηση του αριθμού των επαρκώς ειδικευμένων επιθεωρητών, όπως είχε τονίσει η ΟΚΕ. Η σημερινή θέση του Συμβουλίου μπορεί να περιορίσει δραστικά τον αριθμό των επικίνδυνων πλοίων που επιθεωρούνται στους λιμένες, πράγμα για το οποίο η ΟΚΕ εκφράζει τη βαθιά της λύπη. Ελπίζει ότι η θέση αυτή θα μπορέσει να αλλάξει, ώστε να εξασφαλιστεί ο πλήρης σεβασμός των στόχων του Μνημονίου του Παρισιού και του συντελεστή εστίασης που προτείνει η Επιτροπή.

1.5. Η ΟΚΕ, που, όσον αφορά την καθιέρωση πετρελαιοφόρων διπλού κύτους, είχε ζητήσει να επιδιωχθεί, στο μέτρο του δυνατού, προηγούμενος συμφωνία στον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΔΝΟ), σημειώνει με ικανοποίηση το γεγονός ότι κατά τη σύνοδο του ΔΝΟ της 24ης-27ης Απριλίου 2001 αποφασίστηκε η αναθεώρηση του ισχύοντος χρονοδιαγράμματος απόσυρσης, σύμφωνα με το κοινό αίτημα των Κρατών Μελών της Ένωσης.

1.6. Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του ανθρώπινου παράγοντα στον τομέα της ασφάλειας, υπάρχει επείγουσα ανάγκη ενσωματώσεως των ναυτιλιακών συμβάσεων της ΔΟΕ στο κοινοτικό δίκαιο μέσω της επικύρωσής τους από τα Κράτη Μέλη, καθώς και άλλης μιας αναθεώρησης των κειμένων που αφορούν την εκπαίδευση των πληρωμάτων. Τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να πιέσουν τα υπόλοιπα μέλη του ΔΝΟ και της ΔΟΕ και η Κοινότητα, από την πλευρά της, θα πρέπει να βοηθήσει στην παγκόσμια επικύρωση τόσο των συμβάσεων αυτών όσο και των πιο πρόσφατων πρωτοκόλλων, με στόχο την ανύψωση και την εναρμόνιση του γενικού επιπέδου προστασίας των ναυτικών και της εκπαίδευσής τους σε θέματα ασφάλειας. Η ΟΚΕ, από τη δική της πλευρά, θα καταρτίσει μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για αυτό το θέμα, η οποία θα καλύπτει όλα τα μέσα μεταφοράς.

2. Οι νομοθετικές προτάσεις της δέσμης μέτρων *Erika 2*

2.1. *Οδηγία σχετικά με τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία*

2.1.1. Ο κίνδυνος ατυχημάτων λόγω της συγκέντρωσης θαλάσσιας κυκλοφορίας σε στενά είναι ιδιαίτερα υψηλός· γενικότερα, οι

(1) ΕΕ C 14 της 16.1.2001, σ. 22.

συνέπειες ορισμένων ατυχημάτων μπορούν να είναι καταστροφικές για την οικονομία και το περιβάλλον περιοχών που βρίσκονται κατά μήκος ευρωπαϊκών θαλάσσιων οδών. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να παρακολουθείται και να οργανώνεται η κυκλοφορία για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων αυτών. Αυτός είναι ο στόχος της πρότασης Οδηγίας.

2.1.2. Η Επιτροπή υπαινίσσεται ότι η Οδηγία 93/75/ΕΟΚ που προβλέπει υποχρεώσεις αναγγελίας εκ μέρους των πλοίων που μεταφέρουν επικίνδυνα ή ρυπογόνα φορτία, ως έχει, είναι ανεπαρκής διότι δεν καλύπτει τα πλοία που απλώς διέρχονται στα ανοιχτά των ευρωπαϊκών ακτών. Κατά συνέπεια, για να είναι δυνατή η πιο αποτελεσματική επιτήρηση και ο έλεγχος της θαλάσσιας κυκλοφορίας στα ανοιχτά των ακτών της ΕΕ, η προτεινόμενη Οδηγία προβλέπει τα εξής:

- α) την απαίτηση να φέρουν τα πλοία που πλέουν στα ύδατα της ΕΕ αναμεταδότες αυτόματου εντοπισμού,
- β) την επέκταση των υποχρεώσεων αναγγελίας που προβλέπονται στην Οδηγία 93/75/ΕΟΚ και για άλλα επικίνδυνα ή ρυπογόνα φορτία και, ιδιαίτερα, για τα καύσιμα των πλοίων,
- γ) τη συστηματική χρησιμοποίηση της ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων (EDI) για την αναγγελία δεδομένων σχετικά με επικίνδυνα ή ρυπογόνα φορτία που μεταφέρονται από τα πλοία,
- δ) την απαίτηση να φέρουν τα πλοία καταγραφείς δεδομένων ταξιδιού (μαύρα κουτιά),
- ε) την περαιτέρω ανάπτυξη κοινών βάσεων δεδομένων και τη δικτύωση των κέντρων, ώστε να λαμβάνεται πληρέστερη εικόνα της θαλάσσιας κυκλοφορίας στα ευρωπαϊκά ύδατα,
- στ) τη στενότερη παρακολούθηση των πλοίων που παρουσιάζουν ιδιαίτερα σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια στη θάλασσα και το περιβάλλον,
- ζ) την ενίσχυση των εξουσιών επέμβασης των παράκτιων Κρατών Μελών για την αποτροπή σοβαρών κινδύνων ατυχήματος (αλλαγή της πορείας των πλοίων, υποχρεωτική πλοήγηση, ρυμούλκηση),
- η) τον καθορισμό λιμένων καταφυγής και
- θ) την απαγόρευση του απόπλου πλοίων σε περιπτώσεις εξαιρετικών καιρικών συνθηκών.

2.2. Κανονισμός για τη σύσταση ταμείου αποζημίωσης για ζημιές που οφείλονται σε πετρελαική ρύπανση στα ευρωπαϊκά ύδατα και τη θέσπιση άλλων συμπληρωματικών μέτρων

2.2.1. Η πρόταση Κανονισμού της Επιτροπής για τη βελτίωση των καθεστώτων ευθύνης και αποζημίωσης σε περίπτωση ζημιών συμπληρώνει το υπάρχον διεθνές καθεστώς δύο επιπέδων με την ίδρυση ενός συμπληρωματικού ευρωπαϊκού ταμείου, του Ταμείου COPE, για την αποζημίωση των θυμάτων πετρελαιοκηλίδων στα ευρωπαϊκά ύδατα. Το Ταμείο COPE θα έχει ως ανώτατο όριο το 1 δισ. ευρώ και θα χρηματοδοτείται από Ευρωπαίους παραλήπτες

πετρελαίου των παράκτιων Κρατών Μελών της ΕΕ, οι οποίοι παραλαμβάνουν ετησίως περισσότερους από 150 000 τόνους αργού ή βαρέος πετρελαίου καύσης, και ανάλογα με το ύψος των παραλαμβανόμενων ποσοτήτων. Το Ταμείο θα δραστηριοποιείται μόνο όταν έχει συμβεί στα ύδατα της ΕΕ ένα ατύχημα που υπερβαίνει ή απειλεί να υπερβεί το ανώτατο όριο που προβλέπει το Ταμείο ΙΟΡC.

2.2.2. Επιπλέον, η Επιτροπή προτιμάει να ζητήσει να εξετασθούν, στο πλαίσιο του ΔΝΟ, τα μειονεκτήματα του διεθνούς συστήματος ευθύνης και αποζημίωσης, με στόχο την επίτευξη των ακόλουθων τροποποιήσεων στη Σύμβαση περί Αστικής Ευθύνης του 1992:

- η ευθύνη του πλοιοκτήτη θα είναι απεριόριστη, αν αποδεικνύεται ότι η ζημία που προκλήθηκε από τη ρύπανση ήταν αποτέλεσμα βαριάς αμελείας εκ μέρους του,
- κατάργηση από τη Σύμβαση περί Αστικής Ευθύνης της απαγόρευσης εγέρσεως αξιώσεων αποζημίωσης από ζημιές που προκλήθηκαν από ρύπανση κατά του ναυλωτή, του διαχειριστή και του φορέα εκμετάλλευσης του πλοίου,
- αναθεώρηση και διεύρυνση του καθεστώτος αποζημίωσης για τις ζημιές που έχουν προκληθεί στο περιβάλλον, κατά το πρότυπο παρεμφερών καθεστώτων αποζημίωσης που ισχύουν στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου.

2.2.3. Για τη συμπλήρωση των μέτρων στον τομέα της ευθύνης και της αποζημίωσης, η Επιτροπή προτείνει να προβλεφθεί η επιβολή οικονομικών ποινών ή κυρώσεων σε περίπτωση διαπιστωμένης βαρέως αμελούς συμπεριφοράς εκ μέρους οποιουδήποτε προσώπου εμπλεκόμενου στη θάλασσα μεταφορά πετρελαίου.

2.2.4. Τέλος, σε περίπτωση που αποτύχουν οι προσπάθειες για την επίτευξη των κατάλληλων βελτιώσεων στους διεθνείς κανόνες περί ευθύνης και αποζημίωσης, η Επιτροπή θα υποβάλει πρόταση για την υιοθέτηση κοινοτικής νομοθεσίας για την καθιέρωση ενός πανευρωπαϊκού καθεστώτος ευθύνης και αποζημίωσης για τη θάλασσα ρύπανση.

2.3. Κανονισμός για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα

2.3.1. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο στόχος της εξασφάλισης της κατάλληλης και συγκλίνουσας εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας της ΕΕ για την ασφάλεια στη θάλασσα και την πρόληψη της ρύπανσης είναι δύσκολο να επιτευχθεί, λόγω της πολυμορφίας των διοικητικών παραδόσεων στα Κράτη Μέλη της ΕΕ. Συνεπώς, και για να μπορέσει η Επιτροπή να εξασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας, προτείνεται με σχέδιο κανονισμού η ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα.

2.3.2. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, ως ένα βαθμό, θα ήταν μη ρεαλιστικό ή, τουλάχιστον, πρόωρο να προβλεφθεί η ίδρυση ενός ολοκληρωμένου ευρωπαϊκού επιχειρησιακού φορέα ή ακτοφυλακής, που θα αναλάβει τον ρόλο των εθνικών ναυτιλιακών αρχών. Αντίθετα, ο Οργανισμός αυτός θα πρέπει να υποστηρίζει τη δράση των Κρατών Μελών και της Επιτροπής για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, ελέγχοντας τον τρόπο εφαρμογής του και αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των ισχυόντων μέτρων.

2.3.3. Ο εν λόγω Οργανισμός δεν θα έχει εξουσία λήψης αποφάσεων. Θα αναπόκειται στα Κράτη Μέλη και προπαντός στην Επιτροπή, υπό την ιδιότητά της ως θεματοφύλακα της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, να εξασφαλίζει την κατάλληλη συνέχεια των εργασιών και των συστάσεων του Οργανισμού.

2.3.4. Ο Οργανισμός θα έχει νομική προσωπικότητα και θα πρέπει να εγκατασταθεί σε τοποθεσία που να επιτρέπει την ανάπτυξη σχέσεων εργασίας με τα κατάλληλα όργανα της ΕΕ.

2.3.5. Ο Οργανισμός θα ελέγχεται από ένα Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο θα αποτελείται από τέσσερις εκπροσώπους της Επιτροπής, τέσσερις εκπροσώπους του Συμβουλίου, τέσσερις εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και τέσσερις εκπροσώπους των ενδιαφερόμενων επαγγελματικών κλάδων, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών, οι οποίοι θα ορίζονται από την Επιτροπή. Ο Γενικός Διευθυντής του θα ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής. Η θητεία του Γενικού Διευθυντή και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου θα είναι πενταετής και ανανεώσιμη άπαξ.

2.3.6. Όσο για το προσωπικό του Οργανισμού, ένας μικρός αριθμός υπαλλήλων θα αποσπάται από τα όργανα της ΕΕ σε προσωρινή βάση. Το υπόλοιπο προσωπικό θα προσλαμβάνεται με γνώμονα την εμπειρία και αξιοκρατικά κριτήρια, με ανανεώσιμες προσωρινές συμβάσεις.

2.3.7. Στα καθήκοντα τα οποία θα πρέπει να εκτελεί ο Οργανισμός για την επίτευξη των καθορισθέντων στόχων συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, η παροχή τεχνικής βοήθειας για την προετοιμασία των τροποποιήσεων της κοινοτικής νομοθεσίας, η ενίσχυση του καθεστώτος ελέγχου από το κράτος του λιμένα και ο έλεγχος των νηογυμνών. Ο Οργανισμός μπορεί να αποφασίσει τη δημιουργία περιφερειακών κέντρων σε ορισμένα Κράτη Μέλη όπου απαιτείται καλύτερη παρακολούθηση της θαλάσσιας κυκλοφορίας. Για την εκτέλεση των καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί, ο Οργανισμός θα πραγματοποιεί επισκέψεις στα Κράτη Μέλη για να εξακριβώσει την εκ μέρους τους εφαρμογή της νομοθεσίας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Αναφορές πλοίων

3.1.1. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία ενός πλήρους και συγκεντρωτικού συστήματος υποβολής αναφορών, παρακολούθησης και ελέγχου των πλοίων, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών Έρευνας και Διάσωσης και των Υπηρεσιών Εξυπηρέτησης Κυκλοφορίας Πλοίων.

3.1.2. Η ΟΚΕ παρατηρεί ότι οι συγκεκριμένες προτάσεις επαναλαμβάνουν, σε μεγάλο βαθμό, τις υποχρεώσεις που έχουν ήδη επιβληθεί στα πλοία από διάφορες Συμβάσεις του ΔΝΟ. Η σύμβαση UNCLOS αναγνωρίζει τον ΔΝΟ ως αρμόδιο οργανισμό για θέματα σχετικά με την ασφάλεια στη θάλασσα και την πρόληψη της ρύπανσης που αφορούν τη διεθνή ναυτιλία.

3.1.3. Το προβλεπόμενο σύστημα υποβολής αναφορών καλύπτει την ευρύτερη περιοχή των ευρωπαϊκών υδάτων και περιλαμβάνει λειτουργικά συστήματα υποχρεωτικής υποβολής αναφορών που έχουν θεσπιστεί από τον ΔΝΟ. Η Επιτροπή προτείνει τα διερχόμενα πλοία να υποχρεωθούν να συμμετέχουν στα συστήματα του ΔΝΟ που καλύπτουν τα ύδατα της ΕΕ και, προοδευτικά, σε νέα συστήματα. Κατ' αρχάς, τα Κράτη Μέλη και η Επιτροπή, θα πρέπει να καταβάλουν προσπάθειες για την καθιέρωση του προτεινόμενου συστήματος μέσω του ΔΝΟ, όπως προβλέπεται από το άρθρο 20 της προτεινόμενης Οδηγίας, και να το εφαρμόσουν ανεξάρτητα σε περίπτωση που ο ΔΝΟ αποτύχει να καθιερώσει το σύστημα αυτό σε διεθνές επίπεδο σε λογικό χρονικό διάστημα.

3.1.4. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, στη γνωμοδότησή της για την πρώτη δέσμη μέτρων «Erika»⁽¹⁾, υποστήριζε την καθιέρωση ενός καθεστώτος παράκτιου κράτους που να υποδεικνύει περιοχές και λιμένες καταφυγής, οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν τον απαιτούμενο εξοπλισμό και την απαιτούμενη δυνατότητα αντιμετώπισης των ατυχημάτων, επιτρέποντας στις αρχές να παρέχουν προληπτική βοήθεια στα πλοία που βρίσκονται σε κίνδυνο.

3.1.5. Δεδομένης της αλληλεπίδρασης μεταξύ πλοίων και παράκτιων σταθμών, η ΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό να εκπληρώσουν έγκαιρα τα Κράτη Μέλη τις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους που προκύπτουν από την Οδηγία.

3.2. Το Ταμείο COPE

3.2.1. Η ευθύνη και η αποζημίωση των ζημιών του περιβάλλοντος ως αποτέλεσμα κηλίδων εμμένουτος πετρελαίου από πετρελαιοφόρα διέπονται από τις Συμβάσεις του 1969 και του 1992 για την Αστική Ευθύνη (CLC) και τις Συμβάσεις του 1971 και του 1992 για τη Σύσταση Ταμείου Αποζημίωσης για Ζημιές που Οφείλονται σε Πετρελαϊκή Ρύπανση (IOPC).

3.2.2. Οι συμβάσεις αυτές θεσπίζουν ένα καθεστώς δύο επιπέδων, σύμφωνα με το οποίο η ευθύνη του πλοιοκτήτη διέπεται από τη σύμβαση CLC και η ευθύνη των συμφερόντων του φορτίου από τη σύμβαση IOPC. Βάσει της σύμβασης CLC, ο πλοιοκτήτης είναι αντικειμενικά υπεύθυνος για τις ζημιές που προκαλούνται από τη ρύπανση και είναι υποχρεωμένος να συνάψει ασφάλεια για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του μέχρι ενός ανωτάτου ορίου που ορίζει η Σύμβαση. Σε περίπτωση που οι αξιώσεις μετά από ένα ατύχημα που προξένησε πετρελαϊκή ρύπανση υπερβαίνουν αυτό το ανώτατο όριο, θα διατίθεται πρόσθετη αποζημίωση από το Ταμείο IOPC, το οποίο χρηματοδοτείται από τους εισαγωγείς πετρελαίου.

(1) ΕΕ C 14 της 16.1.2001, σ. 22.

3.2.2.1. Είναι γενικά αποδεκτό ότι το καθεστώς αυτό επιχειρεί να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων των εναγόντων για τη λήψη βέβαιης, ταχείας και επαρκούς αποζημίωσης, της ικανότητας των πλοιοκτητών να εξασφαλίζουν ασφαλιστική κάλυψη και της ανάγκης να συμμετέχουν και τα συμφέροντα του φορτίου στην πληρωμή για τη ρύπανση.

3.2.3. Μέχρι τώρα, 57 χώρες συμμετέχουν στην CLC του 1992 και 55 χώρες στο Ταμείο IOPC του 1992, ενώ αναμένεται να προσχωρήσουν ακόμη περισσότερες. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στο Ταμείο IOPC έχουν προσχωρήσει όλες οι σημαντικές ναυτιλιακές χώρες, εκτός των ΗΠΑ και της Κίνας. Εντούτοις, ορισμένες χώρες παρέμειναν συμβαλλόμενες στην αρχική Σύμβαση CLC (1969), η οποία προβλέπει μεν ασθενέστερο καθεστώς αποζημίωσης από ό,τι το πρωτόκολλο του 1992, αλλά και απεριόριστη ευθύνη του πλοιοκτήτη σε περίπτωση που το ατύχημα και η ρύπανση οφείλονται σε δικό του σφάλμα. Το πρωτόκολλο του 1992 (CLC 1992) καθιστά πρακτικά αδύνατη την εφαρμογή της απεριόριστης ευθύνης, η οποία περιλαμβάνεται επίσης στο πρωτόκολλο, δεδομένου ότι πλέον συνδυάζεται με εξαιρετικά περιοριστικούς όρους στο πλαίσιο του καθεστώτος ευθύνης: απαιτείται να διαπιστωθεί πολύ σοβαρό και σκόπιμο σφάλμα εκ μέρους του πλοιοκτήτη και να αποδειχθεί ότι υπήρχε πραγματική προσωπική βούληση για την πρόκληση καταστροφής, πράγμα που είναι πρακτικά αδύνατο για τα θύματα.

3.2.4. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, θα πρέπει να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ των διακυβευόμενων συμφερόντων, αλλά είναι σαφές ότι οι αποζημιώσεις που προβλέπονται από το ισχύον καθεστώς δεν καλύπτουν το πραγματικό επίπεδο των άμεσων και έμμεσων ζημιών που προκαλούνται από τις πετρελαιοκηλίδες και ότι πρέπει να αυξηθούν σημαντικά τα σημερινά ανώτατα όρια τόσο της CLC όσο και του IOPC. Η περίπτωση του Erika δείχνει ότι οι αποζημιώσεις, οι οποίες εξάλλου δεν έχουν ακόμη καταβληθεί, απέχουν πολύ από την αποζημίωση των πραγματικών ζημιών. Τα συνεισφέροντα μέρη στα δύο καθεστώτα αποζημίωσης, αν θέλουν να διατηρήσουν τις συνεισφορές τους σ' αυτά τα Ταμεία σε λογικά επίπεδα, δεν έχουν άλλη επιλογή από την εφαρμογή της αποτελεσματικότερης δυνατής πολιτικής ασφάλειας και πρόληψης των ατυχημάτων.

3.2.5. Η θέσπιση ενός συμπληρωματικού ευρωπαϊκού πλαισίου («τρίτου επιπέδου»), που να λειτουργεί παράλληλα και συμπληρωματικά με το διεθνές σύστημα, είναι, κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, δικαιολογημένη, εάν το διεθνές σύστημα δεν καταφέρει να ορίσει ταχέως νέα και καταλληλότερα ανώτατα όρια. Το ποσό του ενός δισ. ευρώ είναι ως ένα βαθμό συγκρίσιμο με το ποσό του ενός δισ. δολαρίων που έχουν ορίσει οι ΗΠΑ ως ανώτατο όριο στο μονομερές τους σύστημα αποζημίωσης.

3.2.5.1. Η ΟΚΕ έχει υποστηρίξει σταθερά, σε μια σειρά σχετικών γνωμοδοτήσεων, ότι, λόγω της διεθνούς φύσεως των θαλάσσιων μεταφορών, θα πρέπει να λαμβάνονται κατά προτίμηση μέτρα σε διεθνές επίπεδο. Η σύσταση ενός ευρωπαϊκού συμπλη-

ρωματικού Ταμείου Αποζημίωσης δεν θα πρέπει να αποτελέσει αιτία να μην βελτιωθούν οι αποζημιώσεις που προβλέπονται από τις ισχύουσες συμβάσεις, η δε προτεραιότητα των Κρατών Μελών του ΔΝΟ θα πρέπει να είναι η συνεργασία τους για την πραγματοποίηση των απαραίτητων αυτών βελτιώσεων.

3.2.5.2. Η σημαντική βελτίωση του διεθνούς συστήματος στην πράξη θα μειώσει αναλογικά τις απαιτήσεις χρηματοδότησης ενός συμπληρωματικού ευρωπαϊκού συστήματος, προς το συμφέρον όλων των μελών, και θα καταναείμει την επιβάρυνση σε όλους τους φορείς χωρών μερών στις συμβάσεις και όχι μόνο στους ευρωπαϊκούς.

3.2.6. Η Επιτροπή προτείνει να εξετασθούν και άλλα μειονεκτήματα του διεθνούς συστήματος στο πλαίσιο του ΔΝΟ. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι διεξάγονται τώρα εργασίες στον ΔΝΟ και στο Ταμείο IOPC, το οποίο έχει συστήσει μία Ομάδα Εργασίας για το σκοπό αυτό. Τα πορίσματα των δύο συνεδριάσεων της εν λόγω ομάδας εργασίας του Μαρτίου και του Ιουνίου 2001 θα υποβληθούν στην Ολομέλεια του Ταμείου το φθινόπωρο του 2001. Η ΟΚΕ σημειώνει, επίσης, ότι ο ΔΝΟ αποφάσισε τον Νοέμβριο του 2000 αύξηση κατά 50 % των ανώτατων ορίων που καθορίζονται στις Συμβάσεις CLC και IOPC, η οποία θα αρχίσει να ισχύει τον Νοέμβριο του 2003.

3.2.7. Παρά την ανωτέρω αύξηση, ακόμη και τα νέα επίπεδα θα είναι ανεπαρκή για την ικανοποίηση ορισμένων αξιώσεων, όπως στην περίπτωση του Erika, όπου θα υπερβούν το σημερινό επίπεδο των 200 εκατ. ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων (ΕΤΔ). Επίσης, η πείρα από προηγούμενα ατυχήματα δείχνει ότι μεγάλες πετρελαιοκηλίδες μπορούν να προκληθούν από σχετικά μικρά δεξαμενόπλοια. Αυτό συνέβη στην περίπτωση του Erika, όπου το ανώτατο καταβλητέο ποσό που προβλεπόταν από τη CLC ανάλογα με τη χωρητικότητα του πλοίου ήταν 12 εκατ. δολάρια ΗΠΑ, η δε συμπληρωματική αποζημίωση έως το υφιστάμενο ανώτατο όριο των 200 εκατ. ΕΤΔ καταβλήθηκε από το Ταμείο IOPC.

3.2.8. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, η ΟΚΕ θεωρεί ότι, κατά τις συζητήσεις που πραγματοποιούνται επί του παρόντος στον ΔΝΟ, θα πρέπει να εξετασθεί επίσης το ενδεχόμενο αναπροσαρμογής των επιπέδων αποζημίωσης της CLC μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών πλοίων, χωρίς να διαταραχθεί η συνολική ισορροπία μεταξύ πλοίου και φορτίου.

3.2.9. Η Επιτροπή προτείνει, κατά την αναθεώρηση της CLC, η οικονομική ευθύνη του πλοιοκτήτη να καταστεί απεριόριστη, εάν αποδεικνύεται ότι οι ζημιές από τη ρύπανση έχουν προκύψει από βαριά αμέλεια εκ μέρους του.

3.2.10. Ωστόσο, η ΟΚΕ επισημαίνει ότι ο περιορισμός της ευθύνης του πλοιοκτήτη αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της Σύμβασης περί Αστικής Ευθύνης του 1992. Ο περιορισμός αυτός εξαρτάται από την αντικειμενική ευθύνη των πλοιοκτητών και την ασφάλιση των σχετικών ποσών από τους ασφαλιστές κατά προσφυγών

πετρελαϊκής ρύπανσης, τα P&I Clubs. Βάσει του ισχύοντος καθεστώτος, προβλέπεται η άμεση πρόσβαση των εναγόντων κατά των P&I Clubs και η ταχεία διευθέτηση των προσφυγών χωρίς την ανάγκη απόδειξης οποιουδήποτε σφάλματος του πλοιοκτήτη, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό τις παρατεταμένες δίκες και την πιθανή απογοήτευση των θυμάτων των περιστατικών ρύπανσης.

3.2.11. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, η ΟΚΕ πιστεύει λοιπόν ότι το σημερινό σύστημα ευθύνης του πλοιοκτήτη — του οποίου η αναπροσαρμογή κατά 50 % θα πραγματοποιηθεί, όπως προαναφέρθηκε, το 2003 — θα μπορούσε να διατηρηθεί στον ΔΝΟ. Εντούτοις, η ΟΚΕ θεωρεί ότι ένα καθεστώς που βασίζεται στο σφάλμα και που δύναται να επιφέρει την απόδοση απεριόριστης ευθύνης στον πλοιοκτήτη και, εφόσον συντρέχει λόγος, στα συμφέροντα του φορτίου — τα οποία θα πρέπει να υποχρεούνται, ακριβώς όπως και ο πλοιοκτήτης, να εγγυώνται την ασφάλεια των δυνητικά ρυπογόνων φορτίων — σε περίπτωση σοβαρού σφάλματος ή βαριάς αμέλειας εκ μέρους τους, αξίζει να εξετασθεί σοβαρά με στόχο την προσαρμογή του ισχύοντος καθεστώτος, ούτως ώστε να εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση και χωρίς καθυστέρηση προς όφελος των θυμάτων της ρύπανσης.

3.2.12. Συνεπώς, η ΟΚΕ θεωρεί, σε σχέση με την πρόταση της Επιτροπής για την απεριόριστη ευθύνη, ότι απαιτείται περαιτέρω μελέτη, ώστε η εφαρμογή της να μην καθυστερεί την καταβολή των αποζημιώσεων, το δε ύψος της δικηγορικής αμοιβής και των δικαστικών εξόδων να μην καθιστά την κίνηση νομικής διαδικασίας ουσιαστικά μάταιη ή ενδεχομένως πιο επίζημια για τον ενάγοντα από ό,τι με το ισχύον σύστημα. Πρέπει, παραδείγματος χάριν, να υπενθυμισθεί ότι, στην περίπτωση της ρύπανσης που προκάλεσε το *Torrey Canyon* στις βόρειες ακτές της Βρετανίας, οι σημαντικές αποζημιώσεις που κατεβλήθησαν στα θύματα χρησιμοποιήθηκαν ευρέως για την κάλυψη των εξόδων τους, έπειτα από διαδικασίες, πραγματογνωμοσύνες και αντιπραγματογνωμοσύνες που διήρκεσαν μία δεκαετία. Εντούτοις, τα αρμόδια δικαστήρια θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, σε περίπτωση σοβαρού ή σκόπιμου σφάλματος, να επιβάλλουν τις δέουσες κυρώσεις, για παράδειγμα στο πλαίσιο της προτεινόμενης εφαρμογής ενός περιβαλλοντικού ποινικού νόμου.

3.2.13. Κατά την τελευταία δεκαετία, επί 360 ατυχημάτων δεξαμενοπλοίων, οι ζημιές καλύφθηκαν σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις από την ασφάλεια των πλοιοκτητών και το Ταμείο χρειάστηκε να παρέμβει συμπληρωματικά μόνο σε 5 περιπτώσεις. Το Ερίκα αποτελεί τη μοναδική περίπτωση κατά την οποία τα καταβαλλόμενα ποσά από το Ταμείο θα είναι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, πολύ χαμηλότερα των ζημιών, όπως καθορίζονται στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος προσδιορισμού των ζημιών που δικαιούνται αποζημίωσης, το οποίο θεωρείται υπερβολικά περιοριστικό από την ΟΚΕ.

3.2.14. Η Επιτροπή προτείνει να επανεξεταστούν και να διευρυνθούν οι αποζημιώσεις για τις ζημιές που προκαλούνται στο περιβάλλον, κατά το πρότυπο ανάλογων καθεστώτων του κοινοτικού δικαίου για την αποζημίωση ζημιών στη βιοποικιλότητα.

3.2.15. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότησή της για τη δέσμη μέτρων Ερίκα I είχε ήδη ταχθεί υπέρ της άποψης αυτής. Στη

γνωμοδότηση αυτή, η ΟΚΕ καλούσε «έντονα την Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη να συντονίσουν τις προσπάθειές τους στα πλαίσια του ΔΝΟ ώστε να καταστούν πιο αυστηρά τα πρότυπα ασφάλειας και να παρέχεται πληρέστερη αποζημίωση στα θύματα της ρύπανσης που προκαλούν τα πλοία, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης τη ζημία που προκαλείται στο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα».

3.2.16. Επίσης, το πρόσφατο ναυάγιο του δεξαμενόπλοιου χημικών προϊόντων *Ievoli Sun* (31/10/2000, στα ανοιχτά των γαλλικών ακτών) έδειξε ότι το νομικό καθεστώς που διέπει την ευθύνη και την αποζημίωση για ζημιές που έχουν προκληθεί από επικίνδυνες και τοξικές ουσίες, εκτός του πετρελαίου, είναι ιδιαίτερα ανεπαρκές.

3.2.17. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της για τη δέσμη μέτρων Ερίκα I, που αναφερόταν στο θέμα αυτό, και επαναλαμβάνει ότι είναι επιτακτικά αναγκαίο να επικυρώσουν τα Κράτη Μέλη της ΕΕ τη Σύμβαση του ΔΝΟ για τις Επικίνδυνες και Επιβλαβείς Ουσίες (HNS) με στόχο με την επίτευξη της θέσης της σε ισχύ σε διεθνές επίπεδο.

3.2.18. Συνεπώς, το ευρωπαϊκό συμπληρωματικό ταμείο θα καλείται να παρεμβάινει σε περιπτώσεις που η ΟΚΕ εύχεται να είναι όσο το δυνατόν σπανιότερες. Εντούτοις, οι ζημιές που δικαιούνται αποζημίωσης είναι οι ίδιες με εκείνες που ορίζονται από τις υφιστάμενες συμβάσεις. Ωστόσο, η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμη την αποζημίωση — πέραν των ζημιών που προκαλούνται στο περιβάλλον και στη βιοποικιλότητα, συμπεριλαμβανομένων των συνολικών δαπανών για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διάσωση των ζώων που επλήγησαν από τη ρύπανση — και των έμμεσων ζημιών που υφίστανται οι ιδιώτες, ορισμένων οικονομικών ζημιών που πλήττουν τις επιχειρήσεις, κυρίως τις ΜΜΕ σε ορισμένους τομείς όπως τον τομέα του τουρισμού, του μακροχρόνιου πλήγματος που δέχεται η εικόνα μιας παράκτιας περιοχής, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνεται η εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων και η τουριστική προσέλευση για μεγάλο χρονικό διάστημα.

3.2.19. Για να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και βιομηχανιών στις αποζημιώσεις, η ΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να αναγνωριστεί και να παρασχεθεί στις επαγγελματικές οργανώσεις και στις τοπικές ενώσεις των οποίων τα μέλη είναι άμεσα ενδιαφερόμενα, συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων που έχουν συσταθεί *ad hoc* έπειτα από μία καταστροφή, και οι οποίες μπορούν να δικαιολογήσουν δικαιοπρακτική ικανότητα ή εντολή να ενεργούν εξ ονόματος ομάδων θυμάτων, η δυνατότητα να εκπροσωπούν τα μέλη τους στο δικαστήριο.

3.3. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα

3.3.1. Η ΟΚΕ, αν και υποστήριξε τον στόχο της προτεινόμενης ίδρυσης μιας Επιτροπής για την Ασφάλεια στη Θάλασσα, σε αντικατάσταση των υφιστάμενων επιτροπών που αναφέρονται

στους κανονισμούς και τις οδηγίες του Συμβουλίου που ισχύουν στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα, διερωτάται εντούτοις με ποιο τρόπο σχετίζεται αυτή η πρόταση με την πρόταση για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα.

3.3.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι δεν πρέπει να υπάρχει επικάλυψη μεταξύ του ρόλου και των αρμοδιοτήτων της ρυθμιστικής Επιτροπής για την Ασφάλεια στη Θάλασσα και του διοικητικού Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα.

3.3.3. Αν και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα δεν μπορεί να έχει από θεσμική άποψη καμία νομοθετική ή κανονιστική εξουσία, είναι αναγκαίο να ορισθούν σαφώς ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του εν λόγω Οργανισμού, ώστε να αποφευχθεί οποιοσδήποτε κίνδυνος σύγχυσης ή αλληλοεπικάλυψης εργασιών με την Επιτροπή για την Ασφάλεια στη Θάλασσα. Η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής, εάν ληφθεί υπόψη ένα από τα σημαντικά καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στον Οργανισμό, συγκεκριμένα η υποστήριξη της Επιτροπής στη διαδικασία ενημέρωσης της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Παρατηρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο των προτεινόμενων μέσων

4.1.1. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι οι «δέσμες» Erika 1 και Erika 2 αποτελούνται ουσιαστικά από διατάξεις τεχνικής και οικονομικής φύσεως και ότι, παρά τις ανησυχίες που διατυπώνονται όσον αφορά τον ουσιαστικό ρόλο του «ανθρώπινου παράγοντα» στην πρόληψη των ατυχημάτων και στη διαχείριση των κρίσεων, ανησυχίες που εκφράζει άλλωστε η Επιτροπή και που συμμερίζεται απόλυτα η ΟΚΕ, η θεμελιώδης αυτή συνιστώσα απουσιάζει από τη δεύτερη δέσμη μέτρων.

4.1.1.1. Ο «ανθρώπινος παράγοντας» δεν έχει μικρότερη σπουδαιότητα για την πρόληψη των ατυχημάτων και τη διαχείριση των κρίσεων, αφού το 80 % των θαλάσσιων ατυχημάτων αποδίδεται σ' αυτόν. Η ΕΕ έχει εκδώσει διάφορες οδηγίες που αποσκοπούν στην επίτευξη υψηλής ποιότητας όσον αφορά τους ελέγχους του κράτους του λιμένα, τους νηογνώμονες και τα πληρώματα. Η Οδηγία 94/58/ΕΚ⁽¹⁾, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 98/35/ΕΚ⁽²⁾, καθορίζει το ελάχιστο επίπεδο κατάρτισης των ναυτικών της υιοθέτησης της Σύμβασης STCW του ΔΝΟ. Η Οδηγία 1999/63/ΕΚ⁽³⁾ θεσπίζει σε κοινοτική κλίμακα κανόνες για τον χρόνο εργασίας των ναυτικών στα Κράτη Μέλη, συμβάλλοντας

έτσι στην ασφάλεια των πλοίων. Συμπληρώνεται από την Οδηγία 1999/95/ΕΚ⁽⁴⁾, που επεκτείνει την επιβολή των διατάξεων περί των ωρών εργασίας των ναυτικών στα πλοία που καταπλέουν στους κοινοτικούς λιμένες. Το Άρθρο 12 της Οδηγίας 95/21/ΕΚ⁽⁵⁾, σχετικά με τον έλεγχο που ασκείται από το κράτος του λιμένα, καθορίζει τα επαγγελματικά προσόντα των επιθεωρητών. Το Άρθρο 4(1) της Οδηγίας 94/57/ΕΚ⁽⁶⁾, σε συνδυασμό με το Παράρτημα Β, σημείο 6, ορίζει ρητά ότι οι επιθεωρητές των νηογνώμωνων υπόκεινται σε εσωτερικό σύστημα ελέγχου της ποιότητας και σε συνεχή εκπαίδευση.

4.1.1.2. Χωρίς να υποτιμά τις ανωτέρω διατάξεις, ορισμένες εκ των οποίων αναμένεται να αποτελέσουν προσεχώς αντικείμενο τροποποιήσεων, η ΟΚΕ θεωρεί ωστόσο ότι ενδείκνυται να εξετασθούν συγκεκριμένα νέα μέτρα όσον αφορά τον αριθμό, τη βασική και τη διαρκή εκπαίδευση και τις γενικές συνθήκες εργασίας των επιθεωρητών, των ελεγκτών κυκλοφορίας, των σωστικών συνεργείων και των πληρωμάτων των πλοίων, εκ παραλλήλου με νομικά και τεχνικά μέτρα. Σημειώνει επίσης με ανησυχία τον αυξανόμενο αριθμό των περιστατικών πλαστών πιστοποιητικών μεταξύ των ναυτικών, τα οποία έχουν τελικά επίπτωση στην ασφάλεια, καθώς και την ανησυχητική αύξηση των πειρατικών επιθέσεων εναντίον πλοίων σε ορισμένα μέρη του κόσμου, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθεί σε διεθνές επίπεδο. Ως εκ τούτου, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διατυπώσει κατάλληλες προτάσεις, π.χ. στο πλαίσιο μιας νέας δέσμης μέτρων «Erika 3», εστιασμένης στην ανθρώπινη διάσταση, με στόχο μια σφαιρική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας στη θάλασσα.

4.1.2. Η ΔΟΕ διαδραματίζει και πρέπει να συνεχίζει να διαδραματίζει, σε συνεργασία με τον ΔΝΟ, ουσιαστικό ρόλο όσον αφορά την εκπαίδευση, τις συνθήκες ζωής και εργασίας και την ασφάλεια των πληρωμάτων. Έτσι, υιοθετήθηκαν νέες διεθνείς συμβάσεις εργασίας για τους ναυτικούς από τη ναυτιλιακή σύνοδο της Διάσκεψης της ΔΟΕ του 1996, δεδομένου ότι η εφαρμογή των συμβάσεων της ΔΟΕ για τη ναυτιλία συνδέεται στενά με την εφαρμογή των συμβάσεων του ΔΝΟ. Επιπλέον, κατά την 29η σύνοδο της, η Ισομερής Ναυτιλιακή Επιτροπή της ΔΟΕ υιοθέτησε, στις 26 Ιανουαρίου 2001 στη Γενεύη, αρκετά ψηφίσματα σχετικά με τον τομέα της ασφάλειας, καθώς και μία δήλωση για κοινωνικά θέματα, στην οποία υπογραμμίζει την ανάγκη μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης που να περιλαμβάνει και την ανθρώπινη διάσταση. Η Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη έχουν μείζονα κοινή ευθύνη σε ό,τι αφορά την κύρωση, την αποτελεσματική εφαρμογή και την παρακολούθηση των συμβάσεων και των συστάσεων της ΔΟΕ για τη ναυτιλία. Η ΟΚΕ παρατηρεί με λύπη ότι προκύπτει καθυστέρηση στην εφαρμογή αυτής της κοινής ευθύνης και καλεί την Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη να επανορθώσουν όσο το δυνατόν συντομότερα αυτή την καθυστέρηση.

(1) ΕΕ L 319 της 12.12.1994, σ. 28-58 — Γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 34 της 2.2.1994, σ. 10.

(2) ΕΕ L 172 της 17.6.1998, σ. 1-26 — Γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 206 της 7.6.1997, σ. 29.

(3) ΕΕ L 167 της 2.7.1999, σ. 33-37.

(4) ΕΕ L 14 της 20.1.2000, σ. 29 — Γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 138 της 18.5.1999, σ. 33.

(5) ΕΕ L 157 της 7.7.1995, σ. 1-19.

(6) ΕΕ L 319 της 12.12.1994, σ. 20-27 — Γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 34 της 2.2.1994, σ. 14.

4.1.3. Η πρόσληψη επαρκούς αριθμού ειδικευμένων επιθεωρητών για την άσκηση των καθηκόντων επιθεώρησης από τα κράτη του λιμένα ήταν η αιτία της αποδυνάμωσης των προτάσεων της δέσμης Erika 1 από το Συμβούλιο, για την οποία εξέφρασαν ρητά τη λύπη τους τόσο η Επιτροπή όσο και η ΟΚΕ. Όλο το προσωπικό ασφάλειας στην ξηρά, όπως και οι πλοηγοί, τα μέλη των θαλάσσιων σωστικών συνεργειών, οι ειδικοί στην πρόληψη και την καταπολέμηση της ρύπανσης κ.λπ., πρέπει να ληφθούν υπόψη από άποψη πρόληψης, εκπαίδευσης και κατάλληλων συνθηκών εργασίας.

4.1.4. Η ΟΚΕ εκφράζει εκ νέου⁽¹⁾ την ανησυχία της για το γεγονός ότι οι οικονομικές πιέσεις επί των πλοιάρχων και των πληρωμάτων που εξακολουθούν να εργάζονται σε πλοία μειωμένου επιπέδου ασφάλειας ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στην ασφάλεια του πλοίου. Επομένως, τα μέλη των πληρωμάτων πρέπει να ενθαρρύνονται να αναφέρουν τυχόν ανωμαλίες επί του πλοίου που ενδέχεται να προξενήσουν ατυχήματα και να τυγχάνουν έπειτα κατάλληλης προστασίας. Η ανθρώπινη διάσταση της ασφάλειας πρέπει, κατά την άποψη της ΟΚΕ, να ληφθεί επειγόντως υπόψη, αν θέλουμε να εφαρμοσθούν τα προτεινόμενα τεχνικά μέτρα αποτελεσματικά και υπό καλές συνθήκες.

4.2. *Οδηγία για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ενημέρωσης για τη θαλάσσια κυκλοφορία*

4.2.1. Τα δεδομένα σχετικά με τα καύσιμα των πλοίων και τη χωρητικότητα των δεξαμενών καυσίμων κρίνεται σκόπιμο να συμπεριληφθούν στη βάση δεδομένων EQUASYS. Για τον προσδιορισμό της ποσότητας και της φύσης των δυνητικά ρυπαντικών προϊόντων που πραγματικά μεταφέρει ένα πλοίο, καθώς και για να καταστεί δυνατή η λήψη ενδεδειγμένων μέτρων σε περίπτωση ατυχήματος ή για την εφαρμογή ορισμένων κανόνων ναυσιπλοίας, η ΟΚΕ εκτιμά ότι στη δήλωση θα πρέπει να προσδιορίζεται η φύση και η ποσότητα του φορτίου και των καυσίμων του πλοίου.

4.2.2. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι το κεφάλαιο V της Διεθνούς Σύμβασης περί Ασφαλείας της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα (Σύμβαση SOLAS) περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με την πορειογράφηση των πλοίων, τα συστήματα αναφοράς των πλοίων και τις Υπηρεσίες Εξυπηρέτησης Κυκλοφορίας Πλοίων, οι οποίες συμπληρώνονται με αποφάσεις που περιγράφουν λεπτομερειακά τις αρχές αυτών των υπηρεσιών, των συστημάτων και των επιχειρησιακών ρυθμίσεων. Επομένως, η απαίτηση του άρθρου 5 φαίνεται περιττή στην περίπτωση των πλοίων που καλύπτονται από το καθεστώς της SOLAS, καθώς η υποχρέωση των πλοίων να συμμετέχουν στα συστήματα υποβολής αναφορών που έχουν υιοθετηθεί από τον ΔΝΟ και να συμμορφώνονται με τις εφαρμοστέες διαδικασίες απορρέει ήδη από τη Σύμβαση SOLAS.

4.2.3. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει τη χρησιμότητα των συστημάτων αυτόματου εντοπισμού (ΣΑΕ) που είναι γνωστά ως αναμεταδότες. Ωστόσο, και για λόγους συνεπείας με τις διεθνείς απαιτήσεις, το

άρθρο 7 θα έπρεπε να επιβάλλει στα πλοία να εξοπλιστούν με ΣΑΕ σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του κανονισμού V/19.2.4 της SOLAS. Τα Κράτη Μέλη θα πρέπει, από την πλευρά τους, να εξοπλιστούν με τον απαιτούμενο παράκτιο ραδιοεξοπλισμό ήδη από την 1.7.2003, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τα δεδομένα από τους αναμεταδότες.

4.2.4. Το άρθρο 8 θα πρέπει να αλλάξει, έτσι ώστε να επιβάλλει στα πλοία να εξοπλιστούν με όργανο καταγραφής δεδομένων ταξιδιού (ΚΔΤ) (μαύρο κουτί) όταν τούτο επιβληθεί από τον κανονισμό V/20) της SOLAS, ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2002. Ο ΔΝΟ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στο παρόν στάδιο δεν πρέπει να απαιτηθεί από τα υπάρχοντα φορτηγά πλοία να εξοπλιστούν με αυτό το όργανο. Στο μέλλον θα είναι δυνατό, χρησιμοποιώντας τη διαδικασία του άρθρου 23, να εναρμονιστεί η απαίτηση για τα υπάρχοντα φορτηγά πλοία με την απαίτηση του ΔΝΟ, τόσο από άποψη χρόνου όσο και από άποψη διαφοράς προτύπων (απλούστερος εξοπλισμός καταγραφής δεδομένων ταξιδιού).

4.2.5. Η ΟΚΕ εκφράζει, επίσης, την ελπίδα να μπορέσει να τεθεί γρήγορα σε εφαρμογή η τελική συμφωνία για την ανάπτυξη του συστήματος GALILEO, διότι, από τη στιγμή που θα ενταχθεί στο σύστημα παρακολούθησης της ναυσιπλοίας, θα καταστήσει δυνατό τον προσδιορισμό της θέσης των πλοίων με εξαιρετική ακρίβεια και θα συμβάλει σημαντικά στην ασφάλεια, στην παρακολούθηση της πορείας των πλοίων και στον εντοπισμό των ρυπανσεων από ατύχημα ή από πρόθεση.

4.2.6. Στον βαθμό που ο σκοπός του άρθρου 13 είναι ο εντοπισμός των πλοίων που εγκυμονούν κινδύνους και η μεταβίβαση των σχετικών πληροφοριών σε ένα άλλο κράτος μέρος, το άρθρο έχει σαφές πεδίο εφαρμογής. Ωστόσο, οι ενέργειες που προσδιορίζονται στην παράγραφο 3 και που μοιάζουν να εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ελέγχου του κράτους λιμένα ενδέχεται να προξενούν σύγχυση.

4.2.7. Η ΟΚΕ υποστηρίζει κάθε προσπάθεια που αφορά την ενημέρωση των ναυτικών και των παράκτιων κρατών σχετικά με τους κινδύνους της ναυσιπλοίας. Οποιαδήποτε υποχρέωση επιβάλλεται σε έναν πλοίαρχο να αναφέρει τα θαλάσσια συμβάντα και ατυχήματα που ορίζονται στο άρθρο 14 θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο και, επί της αρχής, με το άρθρο 8 και το Πρωτόκολλο I της Σύμβασης MARPOL και τον κανονισμό V/31 της Σύμβασης SOLAS. Ωστόσο, η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, η οποία τέθηκε πρόσφατα σε ισχύ, παρέχει νέες δυνατότητες παρέμβασης στο εκάστοτε παράκτιο κράτος για την προστασία των οικονομικών του πόρων και την ασφάλεια των υδάτων και των ακτών του σε όλη την έκταση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης του, η οποία μπορεί να εκτείνεται έως και σε 200 ναυτικά μίλια από τις ακτές του — ή και ακόμη πιο μακριά, εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο. Αυτές οι νέες αρμοδιότητες δεν ορίζονται περιοριστικά από τη Σύμβαση. Οι συγκεκριμένες πληροφορίες που απαιτείται να παρέχει ο πλοίαρχος σε περίπτωση που υφίσταται κάποιος από τους κινδύνους που αναφέρονται στο άρθρο 15 είναι σύμφωνες με το Ψήφισμα Α.851(20) του ΔΝΟ.

(1) ΕΕ C 14 της 16.1.2001, σ. 22.

4.2.7.1. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών και λόγω του μεγάλου αριθμού σημαίων και πλοίων μειωμένου επιπέδου ασφαλείας — λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των φορτίων, της ποσότητας των μεταφερόμενων εμπορευμάτων και της αυξημένης θαλάσσιας κυκλοφορίας στα ανοικτά των ευρωπαϊκών ακτών — επιβάλλεται να διευρυνθούν σημαντικά οι εξουσίες των κρατών του λιμένα και των παράκτιων κρατών, κυρίως για να αντισταθμιστούν οι παραλείψεις ορισμένων υπερβολικά επικίνδυνων κρατών στα οποία είναι νηολογημένα πλοία μεγάλης χωρητικότητας. Τα ανωτέρω επιβάλλουν την κατάρτιση, με νομική βάση τη Σύμβαση του ΟΗΕ, ναυτιλιακής νομοθεσίας πιο ενδεδειγμένης για την εποχή μας και για τους σημαντικούς κινδύνους που υπάρχουν, όπως καταδεικνύουν τα πρόσφατα σοβαρά ατυχήματα. Η κοινωνία των πολιτών υποστηρίζει αυτές τις τάσεις και ζητεί τη θέσπιση αυστηρότερων και αποτελεσματικότερων κανόνων για την ασφάλεια της ναυτιλίας και την πρόληψη της ρύπανσης.

4.2.8. Οι εξαιρετικά δυσμενείς μετεωρολογικές συνθήκες επηρεάζουν όλα τα πλοία στη θάλασσα, αλλά η γενική κατάσταση ενός πλοίου ή η φύση του φορτίου του επιβάλλουν την επίδειξη ακόμη μεγαλύτερης προσοχής. Δυνάμει του κανονισμού V/34 της Σύμβασης SOLAS, ο πλοίαρχος υποχρεούται να διασφαλίζει ότι το προβλεπόμενο ταξίδι σχεδιάστηκε με γνώμονα την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και την αποφυγή επικίνδυνων καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της πρόβλεψης κάθε γνωστού ναυτιλιακού κινδύνου και οποιωνδήποτε αντίξων καιρικών συνθηκών. Ομοίως, ούτε η εταιρεία ούτε κανένα άλλο πρόσωπο δεν πρέπει να περιορίζει ή να εμποδίζει τον πλοίαρχο να ασκεί την επαγγελματική του κρίση όσον αφορά την ασφαλή ναυσιπλοΐα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Εντούτοις, οι πλοίαρχοι εξαναγκάζονται υπερβολικά συχνά να ενεργούν ενάντια στην ορθή κρίση τους. Η ΟΚΕ καταλαβαίνει, συνεπώς, τον λόγο της πρότασης του άρθρου 15 και την επιθυμία παρέμβασης στις εξαιρετικές περιπτώσεις όπου ο πλοίαρχος μοιάζει να συμπεριφέρεται απερίσκεπτα κατά τη διοίκηση του πλοίου του ή ακόμη και ρισκίνδυνα, επιλέγοντας να αποπλεύσει με ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες. Ωστόσο, το άρθρο δεν παρέχει επαρκώς καθορισμένα και αντικειμενικά κριτήρια για να βοηθήσει τις λιμενικές αρχές να δρουν με συνεπή και ομοιόμορφο τρόπο. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι το άρθρο 15 θα έπρεπε να ήταν πιο συγκεκριμένο από αυτήν την άποψη και να προσδιορίζει σαφώς τις γενικές αρχές. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή και τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να συμβάλουν στις σχετικές εξελίξεις του ΔΝΟ, αναπτύσσοντας αναλυτικές κατευθυντήριες γραμμές για την πρακτική εφαρμογή.

4.2.9. Η ΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση της ανάγκης να θεσπιστεί νομικό πλαίσιο για την υποδοχή πλοίων που διατρέχουν κίνδυνο. Η ΟΚΕ συζητείται, επίσης, την άποψη της Επιτροπής ότι αυτό το πρόβλημα έχει προφανώς μια κοινοτική και μια διεθνή διάσταση, καθώς η άρνηση πρόσβασης των πλοίων σε ένα λιμένα ή ένα ασφαλές καταφύγιο ενδέχεται, κατά την αναζήτηση άλλου λιμένα καταφυγής, να προκαλέσει κινητοποίηση των μέσων αναζήτησης και διάσωσης άλλων χωρών ή να προξενήσει ρύπανση στις ακτές τους.

4.2.10. Η ΟΚΕ, παρότι συμφωνεί με την πρόταση, έχει επίγνωση ότι του προβληματικού χαρακτήρα της έννοιας του «λιμένα καταφυγής», καθώς και των συγκρουόμενων συμφερόντων που υφίστανται. Εντούτοις, θεωρεί ότι στις περισσότερες περιπτώσεις

τα πλοία που διατρέχουν κίνδυνο χρειάζονται ασφαλές καταφύγιο για την αποτροπή ή για τον περιορισμό των συνεπειών ενός ατυχήματος και όχι απαραίτητα για αυτή καθαυτή την προστασία του λιμένα. Συνεπώς, και σε ορισμένες περιπτώσεις οι οποίες θα πρέπει να προσδιορισθούν σαφώς στο άρθρο 17, η ΟΚΕ συνιστά να λαμβάνεται επίσης υπόψη η έννοια της «ζώνης καταφυγής» ή των προστατευμένων υδάτων, ενδεχομένως με κατάλληλους εξοπλισμούς, προκειμένου να κατευθύνονται εκεί, αντί των λιμένων, τα πλοία που διατρέχουν κίνδυνο, όποτε τούτο κρίνεται αναγκαίο. Η ΟΚΕ φρονεί ότι το υπεριοχόν μέλημα θα πρέπει πάντα να είναι η διασφάλιση της ανθρώπινης ζωής.

4.3. *Κανονισμός για τη σύσταση ταμείου αποζημίωσης για ζημιές που οφείλονται σε πετρελαική ρύπανση στα ευρωπαϊκά ύδατα και τη θέσπιση άλλων συμπληρωματικών μέτρων*

4.3.1. Άρθρο 10 — Κυρώσεις

4.3.1.1. Σύμφωνα με το άρθρο 10, τα Κράτη Μέλη θεσπίζουν σύστημα οικονομικών κυρώσεων για κάθε πρόσωπο για το οποίο κάποιο δικαστήριο αποφάνθηκε ότι συνέβαλε με λανθασμένες, σκόπιμες ή βαρέως αμελείς πράξεις ή παραλείψεις του σε συμβάν, κατά τη διάρκεια του οποίου προκλήθηκε ή υπήρξε κίνδυνος πρόκλησης πετρελαικής ρύπανσης. Σύμφωνα με την παράγραφο 3, οι κυρώσεις αυτές δεν είναι ασφαλισμένες και είναι ποινικής φύσεως. Επιπλέον, οι κυρώσεις αυτές εφαρμόζονται σε κάθε πλοίο και όχι μόνο στα πετρελαιοφόρα, στα οποία εφαρμόζεται η υπόλοιπη Οδηγία.

4.3.1.2. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι, σύμφωνα με τους όρους αυτού του άρθρου, η νομοθεσία ποινικοποίησης πρέπει να ληφθεί από τα Κράτη Μέλη και όχι από την ΕΕ. Εντούτοις, η ΟΚΕ διερωτάται αν είναι συμβατό με την έννομη τάξη της ΕΕ να θεσπιστεί νομοθεσία ποινικής φύσεως στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου. Εξάλλου, σε αρκετά Κράτη Μέλη η εθνική νομοθεσία προβλέπει ποινικές κυρώσεις οικονομικής φύσεως για τα περιστατικά θαλάσσιας ρύπανσης. Καλείται η Επιτροπή να καταρτίσει έναν κατάλογο των σχετικών εθνικών νομοθεσιών των Κρατών Μελών της ΕΕ πριν προβεί στην υιοθέτηση του άρθρου 10. Επιπλέον, ο όρος «σκόπιμη ή βαρέως αμελής πράξη ή παράλειψη» ενδέχεται να μην είναι αρκετά ακριβής για να συμπεριληφθεί σε κοινοτικό νομικό κείμενο και να θέσει σε κίνδυνο καθιερωμένα από καιρό και αποδοτικά νομικά καθεστώτα. Εν αναμονή των εξελίξεων όσον αφορά την «κοινοτικοποίηση» του τρίτου πυλώνα, κρίνεται σκόπιμο να διασφαλισθεί ότι — δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας των Κρατών Μελών — οι συναφείς παραβάσεις δεν θα διαπράττονται ατιμωρητί.

4.4. *Κανονισμός για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα*

4.4.1. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι οι διαφοροποιημένες διοικητικές διαρθρώσεις και παραδόσεις των Κρατών Μελών δεν περιορίζονται

μόνο στον τομέα της ασφάλειας στη θάλασσα και της πρόληψης της ρύπανσης. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, η ορθή και συγκλίνουσα εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας μπορεί να διασφαλισθεί μέσω ενός αριθμού σημαντικών και πασιγνωστων παραγόντων, όπως οι σαφείς πολιτικές, οι σταθερές δεσμεύσεις και οι επαρκείς πόροι. Ο προτεινόμενος Κανονισμός δεν αντιμετωπίζει τις ρίζες της αποκλίνουσας εφαρμογής, ούτε προσπαθεί να θεσπίσει μια πρότυπη διοικητική διάρθρωση για τη διόρθωση αυτής της κατάστασης. Αντίθετα, θεσπίζει ένα διοικητικό σώμα εξουσιοδοτημένο να ελέγχει και να επιβλέπει τις εξουσίες και τα προνόμια των εθνικών διοικήσεων.

4.4.2. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι ο επιθυμητός στόχος μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με την ευρύτερη και πιο ισόρροπη εκπροσώπηση των ενδιαφερομένων μερών και των επαγγελματικών κλάδων, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών, στο Διοικητικό Συμβούλιο. Πιστεύει, επίσης, ότι θα ήταν φρόνιμο να διασφαλισθεί ότι σημαντικό τμήμα του προσωπικού του Οργανισμού είναι αποσπασμένο από τις εθνικές διοικήσεις για προφανείς λόγους. Οι εθνικοί εμπειρογνώμονες ως μέλη του προσωπικού με σύμβαση ορισμένου χρόνου μπορούν να διευκολύνουν τον απαραίτητο σύνδεσμο του Οργανισμού με τις εθνικές διοικήσεις και να αποκτήσουν γνώσεις και πείρα στην εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ προς όφελος της διοίκησής τους μετά τη λήξη της σύμβασής τους.

4.4.3. Η ΟΚΕ σημειώνει το ευρύ φάσμα των προσδιοριζόμενων καθηκόντων του Οργανισμού και το καθήκον της εκτέλεσης οποιουδήποτε άλλου καθήκοντος ανατίθεται στην Επιτροπή με κοινοτική νομοθεσία για την ασφάλεια στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας που εφαρμόζεται στα πληρώματα των πλοίων. Αν και ορισμένα από αυτά τα καθήκοντα μοιάζουν καθαρά διοικητικού χαρακτήρα, άλλα ενδέχεται να δημιουργούν κίνδυνο σύγχυσης ή επανάληψης των εργασιών που η κοινοτική νομοθεσία απαιτεί να εκτελούνται από άλλους οργανισμούς και, συγκεκριμένα, από την Επιτροπή για την Ασφάλεια στη Θάλασσα και την Επιτροπή που συστάθηκε βάσει της Οδηγίας 94/57/ΕΚ και των τροποποιήσεών της.

4.4.4. Οι εξουσίες του Οργανισμού να πραγματοποιεί επισκέψεις στα Κράτη Μέλη, να έχει πρόσβαση σε όλους τους φακέλους, τα δεδομένα και τα πρακτικά και να κάνει αντιγράφα τους, να ζητά προφορικές εξηγήσεις από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού και να έχει πρόσβαση σε κάθε κτίριο, έκταση γης

ή μεταφορικό μέσο μπορεί να φαίνονται υπερβολικές και να υπερβαίνουν κατά πολύ τους στόχους του Κανονισμού. Απαιτείται να καθιερωθεί και να αναπτυχθεί πρότυπα και αποτελεσματική σχέση εργασίας, καθώς και πλήρης συνεργασία μεταξύ των Κρατών Μελών και των κοινοτικών οργάνων, από τη στιγμή που ενδέχεται να διγούν σε περίπτωση υπερβολικής ανισότητας όσον αφορά το καθεστώς, τις αρμοδιότητες και τα προνόμια των αντίστοιχων φορέων.

5. Συμπεράσματα

5.1.1. Η ΟΚΕ, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων και των προτάσεών της, φρονεί ότι η δέσμη Erika II βαίνει γενικά προς τη σωστή κατεύθυνση όσον αφορά τη θέσπιση ασφαλών συνθηκών ναυσιπλοΐας, την αποφυγή της ρύπανσης από ατυχήματα και, σε περίπτωση ατυχήματος, τη διασφάλιση επαρκούς και δίκαιης αποζημίωσης για το σύνολο των ζημιών που προξενήθηκαν στους ιδιώτες και στο περιβάλλον.

5.1.2. Μένει, ωστόσο, να διανυθεί μακρύς δρόμος ακόμη για την τελειοποίηση και τη συμπλήρωση των νομοθετικών προτάσεων σε θέματα ασφάλειας της ναυτιλίας, διατηρώντας πάντα κατά νου τον διεθνή χαρακτήρα των θαλάσσιων μεταφορών, καθώς και τις αρμοδιότητες και τον ρόλο των υφιστάμενων ρυθμιστικών και κανονιστικών οργάνων, ιδιαίτερα του ΔΝΟ και της ΔΟΕ και των συμβάσεων και συστάσεών τους και γενικότερα όλου του διεθνούς συμβατικού συστήματος που πλαισιώνεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (Σύμβαση του Montego Bay, μέρος της οποίας είναι και η ίδια η Κοινότητα) που καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των παράκτιων κρατών και των κρατών της σημαίας και του λιμένα, όλων τους οργάνων και συμβάσεων που διαδραματίζουν ουσιώδη ρόλο και που πρέπει να ενισχυθούν.

5.1.3. Πιο σημαντικό ακόμη, πρέπει να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την αποτελεσματική εφαρμογή του ευρωπαϊκού και του διεθνούς ναυτικού δικαίου. Τούτο απαιτεί μακροχρόνια πολιτική δέσμευση, αυξημένα υλικά μέσα, ειλικρινή και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και του Οργανισμού, των ναυτιλιακών επιτροπών και των αρμόδιων αρχών των Κρατών Μελών, καθώς και συνυπολογισμό του ανθρώπινου παράγοντα, του πλέον ουσιώδη κατά την ΟΚΕ για την ασφάλεια των θαλάσσιων μεταφορών, τομέα στρατηγικής σημασίας για το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο της Ένωσης.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου περί των στατιστικών σχετικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές»

(2001/C 221/08)

Στις 21 Μαρτίου 2001 και σύμφωνα με το άρθρο 285 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Μαΐου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Donnelly.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η παρούσα πρόταση κατατέθηκε από την Επιτροπή προκειμένου να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα των κοινοτικών μέτρων στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών και για να δημιουργηθεί μια βάση για τη θέσπιση νέων μέτρων. Η Επιτροπή θεωρεί σημαντικό να έχει στη διάθεσή της στατιστικά δεδομένα με τα οποία μπορούν να παρακολουθηθούν οι εξελίξεις στον κλάδο των σιδηροδρόμων.

1.2. Αυτό που επιδιώκεται κατά κύριο λόγο είναι η συστηματική παρουσίαση εναρμονισμένων στοιχείων για την ασφάλεια των σιδηροδρομικών μεταφορών. Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν αντίστοιχα στατιστικά δεδομένα για τον κλάδο αυτό. Με τον κανονισμό, τα πράγματα αλλάζουν.

1.3. Παρεμπιπτόντως, στατιστικά δεδομένα για τις σιδηροδρομικές μεταφορές συλλέγονται ήδη από το 1980, με βάση την οδηγία 80/1177/ΕΟΚ, η οποία όμως έχει τα ακόλουθα μειονεκτήματα:

- ισχύει μόνο για τη μεταφορά εμπορευμάτων·
- αφορά μόνο ένα κατάλογο σιδηροδρομικών οργανισμών για τους οποίους πρέπει να καταρτίζονται στατιστικές, ενώ ο εν λόγω κατάλογος είναι πλέον παρωχημένος λόγω του διαχωρισμού μεταξύ της διαχείρισης των υποδομών και της εκμετάλλευσης των σιδηροδρόμων·
- η ποιότητα των διατιθέμενων στατιστικών είναι κάτω του μετρίου·
- δεν περιλαμβάνει διάταξη που να επιτρέπει την τροποποίησή της με συγκεκριμένη επιτροπολογία.

Λόγω αυτών των ελλείψεων και επειδή θεωρείται σκόπιμο να προωθηθεί περισσότερο ο περιφερειακός διαφορισμός των στατιστικών δεδομένων, ούτως ώστε να μπορεί να σχηματιστεί μια εικόνα των μελλοντικών μεταφορών εμπορευμάτων και επιβατών σε κάθε περιφέρεια της ΕΕ, προτείνεται η αντικατάσταση της οδηγίας 80/1177/ΕΟΚ από τον παρόντα κανονισμό.

1.4. Εκτός από τις στατιστικές που τηρούν με βάση την οδηγία 80/1177/ΕΟΚ⁽¹⁾, τα κράτη μέλη οφείλουν σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1108/70⁽²⁾ να παρέχουν κάθε χρόνο στοιχεία για τη χρήση και τις δαπάνες υποδομών. Τέλος, συγκεντρώνονται και άλλα στατιστικά δεδομένα για τους σιδηροδρόμους, αλλά σε εθελούσια βάση. Η ΟΚΕ ζητεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εξασφάλιση της προστασίας προσωπικών δεδομένων κατά την συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων.

1.5. Επελέγη η έκδοση κανονισμού αντί οδηγίας επειδή ο στόχος είναι η νέα νομοθεσία να έχει άμεση επίδραση χωρίς να χρειάζεται να ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία. Οπωσδήποτε, οι εθνικές αρχές έχουν τη δυνατότητα κατά την κατάρτιση των απαιτούμενων στατιστικών να εφαρμόσουν μεθόδους οι οποίες συνεκτιμούν τις διαφορετικές συνθήκες στα κράτη μέλη. Παράλληλα, για τις οδικές μεταφορές έχει επίσης καταρτιστεί κανονισμός ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1999 [κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1172/98⁽³⁾].

1.6. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι τα στατιστικά δεδομένα που συγκεντρώνονται πρέπει να είναι συγκρίσιμα και επισημαίνει ότι αυτό είναι ακόμη πιο απαραίτητο επειδή πρόκειται να συγκεντρωθούν στατιστικά δεδομένα για όλους τους κλάδους των μεταφορών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Ο κανονισμός προβλέπει την τήρηση μιας νέας σειράς κοινοτικών στατιστικών για τις σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών. Για τη μεταφορά εμπορευμάτων, συγκεντρώνονται στατιστικά δεδομένα στο πλαίσιο της οδηγίας 80/1177/ΕΟΚ. Λόγω των μεθοδολογικών περιορισμών που ισχύουν για τη συλλογή δεδομένων για τις σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών, η Επιτροπή προτείνει τη συλλογή ενός περιορισμένου αριθμού δεδομένων και την καθιέρωση συμπληρωματικών στατιστικών στο μέλλον.

⁽¹⁾ ΕΕ L 350 της 23.12.1980, σ. 23-40, Γνωμοδότηση ΕΕ C 300 της 18.11.1980, σ. 3.

⁽²⁾ ΕΕ L 130 της 15.6.1970, σ. 4-14, Γνωμοδότηση ΕΕ C 48 της 16.4.1969, σ. 1.

⁽³⁾ ΕΕ L 163 της 6.6.1998, σ. 1-12, Γνωμοδότηση ΕΕ C 95 της 30.3.1998, σ. 33.

Η ΟΚΕ ξενίζεται κάπως για το γεγονός ότι, ανάλογα με το βαθμό ακρίβειας των δεδομένων που συγκεντρώνονται σε εθελούσια βάση, η Eurostat θα αναπτύξει μια μέθοδο για να συμπεριλάβει αργότερα στον κανονισμό πρόσθετα στατιστικά δεδομένα.

2.2. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι το είδος των δεδομένων που αφορούν τις μεταφορικές ροές στο σιδηροδρομικό δίκτυο είναι συγκρίσιμο με τα δεδομένα που συγκεντρώνονται σήμερα για τις οδικές μεταφορές στα πλαίσια των μετρήσεων που συντονίζονται από την Unesco και εκτελούνται κάθε πέντε χρόνια στο ευρωπαϊκό οδικό δίκτυο. Επίσης, θεωρεί ότι η μεθοδολογία που θα εφαρμόζεται για τη συγκέντρωση δεδομένων στον κλάδο των σιδηροδρομικών μεταφορών θα διαφέρει από τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται στα άλλα μέσα μεταφοράς. Κρίνει όμως ότι αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα.

2.3. Από τα παραρτήματα της πρότασης κανονισμού, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη πρέπει κάθε χρόνο αλλά και κάθε τρίμηνο να συγκεντρώνουν και να διαβιβάζουν στατιστικά δεδομένα για τις μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων, για την απόδοση και για διάφορους δείκτες. Η υποχρέωση αυτές απαιτούν υψηλή ένταση εργασίας και συνεπάγονται υψηλό κόστος. Η Επιτροπή δεν συμπεριλαμβάνει στην πρότασή της τη δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των κρατών μελών για ορισμένα χρόνια για την αντιστάθμιση των αναμενόμενων πρόσθετων δαπανών. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι αυτό θα έπρεπε να γίνει, δεδομένου ότι στον προαναφερθέντα κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1172/98 περιλαμβάνεται κοινοτική ενίσχυση για την πρώτη τριετία.

2.4. Η ΟΚΕ παρατηρεί ότι η πρόταση της Επιτροπής ορθώς δεν υπεισέρχεται στο θέμα της συγκέντρωσης δεδομένων στα υποψήφια κράτη μέλη. Ζητεί όμως να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα, έτσι ώστε τα υποψήφια κράτη μέλη να ενημερωθούν εγκαίρως σχετικά με μελλοντικές υποχρεώσεις τους.

2.5. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ελλείψεις που αναφέρθηκαν στο σημείο 1.3 αποτέλεσαν τον κύριο λόγο της υποβολής πρότασης κανονισμού, αλλά και ότι τα στατιστικά δεδομένα που πρόκειται να συγκεντρωθούν ενδιαφέρουν και τις εμπλεκόμενες πλευρές στα κράτη μέλη επειδή:

- θα συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με την αγορά σιδηροδρομικών μεταφορών·
- με βάση τις πληροφορίες αυτές, οι φορείς εκμετάλλευσης των σιδηροδρόμων μπορούν να θέσουν προδιαγραφές επιδόσεων και
- οι πληροφορίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων, επειδή οι τράπεζες θα μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα των έργων αυτών.

2.6. Η ΟΚΕ ζητά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η τεχνολογία για τη συγκέντρωση δεδομένων. Έτσι, το πρόγραμμα Galileo θα μπορούσε μέσω του δορυφορικού συστήματος να καλύψει ένα μέρος του προβλήματος της συγκέντρωσης στατιστικών δεδομένων.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τις εξαιρέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 της πρότασης κανονισμού, επειδή θεωρούνται δευτερεύουσας σημασίας για την κοινοτική σιδηροδρομική αγορά.

3.2. Η Επιτροπή προτείνει η επιλογή για μια λεπτομερή ή μια απλοποιημένη διαδικασία να γίνει μέσω μιας διαδικασίας όπως αυτή που ορίζεται στην απόφαση του Συμβουλίου των Υπουργών της 28ης Ιουνίου 1999 (1999/468/ΕΚ). Όμως, η επιλογή αυτή θα πρέπει να είναι δεσμευτική για τα κράτη μέλη. Η ΟΚΕ μπορεί να συμφωνήσει με την άποψη αυτή, επειδή εξασφαλίζεται η απαραίτητη ευελιξία.

3.3. Όσον αφορά την κατάταξη των εμπορευμάτων, η Επιτροπή επέλεξε τη γνωστή κατανομή NSTR, ενώ για τα επικίνδυνα εμπορεύματα συμπεριλήφθηκε στον κανονισμό η κατάταξη RID, η οποία χρησιμοποιείται συνήθως στις διεθνείς μεταφορές επικινδύνων εμπορευμάτων. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση αυτή.

3.4. Η ΟΚΕ έχει σοβαρές επιφυλάξεις για την καταλληλότητα της τριετούς περιόδου, μετά την πάροδο της οποίας η Επιτροπή θα προβεί σε αξιολόγηση. Οι επιφυλάξεις αυτές στηρίζονται στην πείρα με τις στατιστικές. Κατά τη γνώμη της, θα ήταν περισσότερο προφανές να οριστεί μια μακρύτερη περίοδος, π.χ. πέντε ετών. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο αν ληφθεί υπόψη ότι η Επιτροπή προτείνει ήδη μετά από μια τριετία να υποβάλει έκθεση στο ΕΚ και το Συμβούλιο στην οποία θα γίνεται μια ποιοτική αξιολόγηση και μια ανάλυση κόστους/οφέλους αυτών των στατιστικών.

4. Περίληψη και συμπεράσματα

4.1. Σε γενικές γραμμές, η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόθεση της Επιτροπής να δημιουργήσει μια κατάλληλη βάση για τη συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων για τις σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων. Επίσης, υποστηρίζει ιδιαίτερος την πρόθεση της Επιτροπής να συμπεριλάβει στις στατιστικές και δεδομένα για την ασφάλεια.

4.2. Στον προτεινόμενο κανονισμό υποτίθεται ότι οι πρόσθετες δαπάνες που θα είναι συνέπεια της συγκέντρωσης των δεδομένων θα επιβαρύνουν ολοκληρωτικά τα κράτη μέλη. Με βάση την εμπειρία που έχει συναχθεί με παρόμοιο κανονισμό για τη συγκέντρωση δεδομένων στις οδικές μεταφορές (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1172/98) όπου η Κοινότητα παρέχει οικονομικές ενισχύσεις στα κράτη μέλη, η σημερινή πρόταση ξενίζει κάπως.

4.3. Η ΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να επανεξετάσει την τροποποίηση της προθεσμίας για την αξιολόγηση του κανονισμού σε πέντε έτη, αντί της προτεινόμενης τριετίας. Κρίνει δε ότι δεν είναι ρεαλιστική η προσδοκία ότι μετά από μια τόσο σύντομη περίοδο μπορεί ήδη να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα των συγκεντρωθέντων στατιστικών δεδομένων και να κατατεθεί μια τεκμηριωμένη έκθεση στο ΕΚ και το Συμβούλιο.

4.4. Η ΟΚΕ συνιστά να αξιοποιηθούν οι τεχνολογικές δυνατότητες που υπάρχουν για τη συλλογή στατιστικών δεδομένων. Ιδιαίτερος, γι αυτό έχει υπόψη της τις δυνατότητες που προσφέρουν οι δορυφορικές επικοινωνίες. Παράλληλα, θεωρεί ότι έχει ιδιαίτερη σημασία να ενημερωθούν τα υποψήφια κράτη μέλη αλλά και η Ελβετία σχετικά με τις μελλοντικές υποχρεώσεις, προκειμένου να αυξηθεί στο μέλλον η συγκρισιμότητα των στατιστικών δεδομένων.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί συμμετοχής του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων σχετικών με το περιβάλλον και περί τροποποιήσεως των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου»

(2001/C 221/09)

Στις 14 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Braghin.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Μαΐου 2001, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 109 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η εν λόγω πρόταση επιδιώκει να προωθήσει την ευθυγράμμιση του κοινοτικού δικαίου με τις διατάξεις των άρθρων 6 και 7 της σύμβασης του Aarhus σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών στις δραστηριότητες λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη στα θέματα του περιβάλλοντος, επιτρέποντας στην Επιτροπή να εκπληρώσει τις διεθνείς υποχρεώσεις της και να ανοίξει το δρόμο στην επικύρωση της σύμβασης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

1.2. Τα άρθρα αυτά περιέχουν διατάξεις στα θέματα της ενημέρωσης και της διαβούλευσης του κοινού πριν από την υιοθέτηση των αποφάσεων που έχουν περιβαλλοντικό αντίκτυπο: η πρόταση αναφέρει μια σειρά τροποποιήσεων της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (την αποκαλούμενη «οδηγία VIA»), σχετικά με την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού αντικτύπου καθορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών σχεδίων, και της οδηγίας (γνωστής επίσης και ως «οδηγία IPPC»), σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και μείωση της ρύπανσης, σε ό,τι αφορά την έγκριση κατηγοριών

βιομηχανικών δραστηριοτήτων που περιέχονται στο επισυναπτόμενο παράρτημα.

1.3. Η παρέμβαση σε κοινοτικό επίπεδο κρίνεται αναγκαία προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι διαδικασίες που διέπουν τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος θα είναι ενιαίες σε όλα τα κράτη μέλη, αφήνοντας στα τελευταία τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τις πρακτικές διαδικασίες της υλοποίησης.

1.4. Δεδομένου ότι όλα τα κράτη μέλη και η Κοινότητα έχουν ήδη υπογράψει τη σύμβαση, η πρόταση δεν θα επιφέρει συμπληρωματικό κόστος στα κράτη μέλη πέρα από αυτό που θα προκύψει οπωσδήποτε από την εφαρμογή των διατάξεων της σύμβασης στα πλαίσια του εθνικού δικαίου. Προβλέπονται ωστόσο δαπάνες που συνδέονται με τη διάδοση των πληροφοριών, οι οποίες έχουν ευρύτερο φάσμα, με την προετοιμασία και την ανάλυση των συμβολών (που προβλέπονται επίσης με τη μορφή γνωμοδοτήσεων) που προκύπτουν από τη συμμετοχή των πολιτών, όπως επίσης με την ενδεχόμενη διαβούλευση του κοινού μέσω δημόσιων ερευνών και τέλος με την επακόλουθη διάδοση των αποφάσεων που λαμβάνονται.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη σημασία που δίδεται από την Επιτροπή στην περιβαλλοντική ενημέρωση του κοινού, πρώτα με την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ⁽¹⁾ και τώρα με την παρούσα πρόταση οδηγίας για τη συμμετοχή των πολιτών στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων σχετικά με το περιβάλλον. Πρόκειται για θέμα μεγάλης πολιτικής σημασίας, που δεν στερείται τεχνικού και νομικού περιεχομένου, το οποίο η Επιτροπή έλαβε υπόψη της στις ειδικές τροποποιήσεις που προτείνονται για τις οδηγίες 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ προκειμένου να καταστούν ομοιογενείς με το περιεχόμενο και το πνεύμα της σύμβασης του Aarhus. Αυτή η προσπάθεια συνοχής και ταυτόχρονα ακρίβειας ακόμη και της ορολογίας επιτρέπει να κατανοήσουμε για ποιο λόγο η πρόταση από ορισμένες απόψεις προχωρεί πέρα από το περιεχόμενο της σύμβασης, ενώ από άλλες δεν την σέβεται πιστά, όπως επισημαίνεται στα ακόλουθα σημεία.

2.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την αναγκαιότητα να ευθυγραμμισθούν οι κοινωνικοί κανόνες με όσα προβλέπονται από τη σύμβαση του Aarhus, όσον αφορά την πρόσβαση στην ενημέρωση (ο πρώτος πυλώνας επί του οποίου έχει ήδη εκφραστεί), τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (δεύτερος πυλώνας) και τέλος την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος (τρίτος πυλώνας), πτυχές που αντιμετωπίζονται στην παρούσα πρόταση οδηγίας, κρίνοντας θετική την προσπάθεια εξάλειψης κάθε νομοθετικής διαφοροποίησης μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου να προσδιοριστούν ομοιογενείς διαδικασίες παρέμβασης.

2.3. Η ΟΚΕ κρίνει ότι η ενημέρωση είναι δικαίωμα του πολίτη, και θα πρέπει να παρέχεται με τον κατάλληλο τρόπο και στους κατάλληλους χρόνους, παρέχοντας έτσι ένα πραγματικό και εποικοδομητικό μέσο συμμετοχής του κοινού και αποφεύγοντας δεσμεύσεις και δαπάνες που δεν είναι αναγκαίες για τις δημόσιες αρχές καθώς και νοθεύσεις κατά τη διεξαγωγή σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτή η πτυχή του συστήματος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων μέτρων.

2.4. Οι όροι «κοινό» και «ενδιαφερόμενο κοινό», βάσει όσων θεσπίζονται στο άρθρο 2, παράγραφοι 4 και 5 της σύμβασης του Aarhus, αποτελούν σημαντική αναθεώρηση προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης των εθνικών συστημάτων. Η ΟΚΕ επισημαίνει ωστόσο ότι παραμένει ασαφής ο προσδιορισμός των «ενδιαφερόμενων πολιτών» ως των ατόμων εκείνων «που έχουν ενδιαφέρον έναντι μιας διαδικασίας» καθώς δεν προσδιορίζεται αν το ενδιαφέρον αυτό θα πρέπει να είναι άμεσο και συγκεκριμένο και εν πάση περιπτώσει αναγνωρισμένο από το εθνικό δίκαιο.

2.5. Η πρόταση προβλέπει ότι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος, και οι οποίες εκπληρούν τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, θεωρούνται φορείς των εν λόγω συμφερόντων. Η ΟΚΕ κρίνει γενικόλογη τη διατύπωση «που εκπληρώνουν τις διατάξεις του εθνικού δικαίου» και καλεί να καταβληθεί προσπάθεια για την εύρεση ορισμού που θα συνδέει τη συμμετοχή τους με ιδιαίτερα συναφή περιβαλλοντικά συμφέροντα.

2.6. Η σύμβαση του Aarhus αντιμετωπίζοντας την ενημέρωση στα πλαίσια της συμμετοχής του κοινού, απαιτεί την προστασία των θεμιτών συμφερόντων όπως είναι ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των προσωπικών δεδομένων, η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών εμπορικού και βιομηχανικού τύπου, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, και η αποδοχή της διάδοσης των πληροφοριών εάν το ενδιαφερόμενο μέρος δεν υποχρεώνεται από τους ισχύοντες κανόνες να τις δημοσιοποιεί (άρθρα 6.6, 4.3 και 4 της σύμβασης). Η πρόταση δεν εξετάζει αυτές τις πτυχές κατά την αντιμετώπιση του θέματος της διάδοσης των τεχνολογικών πληροφοριών και η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι σκόπιμο να προστατευθούν τα συμφέροντα αυτά χωρίς να γίνει υπέρβαση των ορίων που σκοπιμώς τίθενται από τη σύμβαση⁽²⁾.

2.7. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη σκοπιμότητα της ενσωμάτωσης⁽³⁾ της υποχρέωσης των κρατών μελών να προβλέψουν, στα πλαίσια των εθνικών νομικών διατάξεων, την εξέταση μίας διαδικασίας προσφυγής σε δικαστικό όργανο ή άλλο οργανισμό που συγκροτείται βάσει του νόμου, διαδικασία που θα πρέπει να είναι ταχεία και όχι υπερβολικά δαπανηρή, και σε καθορισμένα και περιορισμένα χρονικά διαστήματα. Δεδομένου ότι οι αρχές και οι συνθήκες της προσφυγής στη δικαιοσύνη στα θέματα του περιβάλλοντος όσον αφορά τις αποφάσεις των δημόσιων αρχών υφίστανται ήδη στους εθνικούς δικαστικούς κανόνες, η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει προτάσεις για μεγαλύτερη εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων.

2.7.1. Η πρόταση οδηγίας προβλέπει ότι το δικαίωμα αμφισβήτησης της νομιμότητας επί της ουσίας ή της διαδικασίας οποιασδήποτε απόφασης ή πράξης είναι αναμφισβήτητο για κάθε όργανο ή άτομο που υφίσταται ή μπορεί να υποστεί τις επιπτώσεις της διαδικασίας έγκρισης (άρθρο 2.1) ή της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σχετικά με την εκχώρηση ή την ανανέωση των εγκρίσεων και των συνθηκών τους (άρθρο 3.1 β. 14). Η σημερινή διατύπωση της πρότασης επιτρέπει συνεπώς σε ένα άτομο του οποίου το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία δεν έχει γίνει

(1) Έγγραφο COM(2000) 402 τελικό της 29.6.2000 επί του οποίου η ΟΚΕ εξέδωσε τη γνωμοδότησή της στις 29.11.2000 (έγγρ. CES 1408/2000, ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 43).

(2) Γνωμοδότη της ΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική ενημέρωση» — CES 1408/2000 — 2000/0169 COD, 29.11.2000, ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 43.

(3) Ενσωμάτωση σύμφωνα με το άρθρο 10 α) της οδηγίας 85/377/ΕΟΚ και του άρθρου 15 α) της οδηγίας 96/61/ΕΚ.

σεβαστό να προσφύγει όχι μόνο για να αμφισβητήσει αυτό το διαδικαστικό λάθος, αλλά επίσης και για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα επί της ουσίας. Συνεπώς, προκύπτει ότι στο επιχειρησιακό επίπεδο μπορούν να ενθαρρυνθούν αιτήσεις που αποβλέπουν μόνο στην καθυστέρηση των διοικητικών διατάξεων, με επιβάρυνση του κόστους και με αδικαιολόγητη προσφυγή σε νομικές διενέξεις.

2.7.2. Σύμφωνα με τις πάγιες αρχές του δικαίου, η δυνατότητα αμφισβήτησης της νομιμότητας μιας πράξης επί της ουσίας θα πρέπει να διασφαλίζεται σε όποιον έχει ειδικά δικαιώματα που προστατεύονται από το νόμο, και δεν θα πρέπει να συγχέεται με την δυνατότητα προσφυγής ως προς τη νομιμότητα των διαδικασιών, ή για παράλειψη πράξεων. Η πρόταση της Επιτροπής θα πρέπει συνεπώς να διαχωρίσει σαφώς τις περιπτώσεις προσφυγής στη δικαιοσύνη για αμφισβήτηση της νομιμότητας των διαδικασιών από τις περιπτώσεις που σχετίζονται με τη νομιμότητα της ουσίας.

2.8. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει τη σκοπιμότητα να ληφθεί υπόψη το πρόβλημα της ενημέρωσης και της συμμετοχής του κοινού σε σχέση με τις αποφάσεις που μπορούν να έχουν διαμεθοριακές επιπτώσεις, έστω και αν δεν προβλέπεται από τη σύμβαση του Aarhus. Για να είναι εφαρμόσιμη, η πρόταση θα πρέπει να θεσπίσει την αρχή της ισορροπίας μεταξύ των εμπλεκόμενων θεμιτών συμφερόντων, προκειμένου να αποφευχθεί η κατάχρηση του μέσου αυτού, βάσει των υποτιθέμενων διαμεθοριακών περιβαλλοντικών

επιπτώσεων, εις βάρος των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων της χώρας στην οποία θα πρέπει να ληφθεί η απόφαση ή έγκριση, και να αποσαφηνιστεί το πρόβλημα της γλώσσας και των δαπανών μετάφρασης, προκειμένου να αποφευχθούν υπερβολικές δαπάνες και προθεσμίες. Η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να υποβάλλονται στην Επιτροπή περιοδικές εκθέσεις εκ μέρους των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή της διάταξης αυτής.

2.8.1. Η Επιτροπή καλείται να επαγρυπνά ούτως ώστε στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων για την ένταξη να διασφαλιστεί το δικαίωμα της ενημέρωσης και της συμμετοχής του κοινού σε προγράμματα και σχέδια στα θέματα του περιβάλλοντος σύμφωνα με όσα διατυπώνονται στις οδηγίες που βρίσκονται σε φάση τροποποίησης, και ειδικότερα να διασφαλιστεί μια αποτελεσματική διαδικασία για τις διαμεθοριακές προβληματικές.

2.9. Το κριτήριο της αξιολόγησης για τροποποίηση και ουσιαστική διεύρυνση μιας εγκατάστασης ή μιας παραγωγικής διαδικασίας όπως εκφράζεται στο άρθρο 3.1.α) δεν είναι επαρκώς σαφές και μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση. Θα ήταν πιο λογικό να διατηρηθεί ο ορισμός της ουσιαστικής τροποποίησης που αναφέρεται στο άρθρο 2 της οδηγίας 1999/13/ΕΚ του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 1999 όσον αφορά τους περιορισμούς των εκπομπών πτητικών οργανικών παρασκευασμάτων (VOC), που μεταξύ άλλων αναφέρονται σε εγκαταστάσεις που υπεισέρχονται στα πλαίσια της εφαρμογής της οδηγίας 96/61/ΕΚ.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με

- την «Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τη στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου», και
- την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού αριθ. 136/66/ΕΟΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1638/98, όσον αφορά την παράταση του καθεστώτος ενισχύσεων και τη στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου»

(2001/C 221/10)

Στις 19 Ιανουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τα ανωτέρω θέματα.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Barato Triguero.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση, με 110 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διατυπώνει τις απόψεις της σχετικά με την πρόταση της Επιτροπής για την παράταση του καθεστώτος ενισχύσεων και τη στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου. Επίσης, διατυπώνει παρατηρήσεις σχετικά με την έκθεση με θέμα «Η στρατηγική για την ποιότητα του ελαιολάδου», λόγω της σημασίας που έχει για το μελλοντικό καθεστώς που θα ισχύσει στο πλαίσιο της ΚΟΑ ελαιολάδου.

1.2. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει την κοινωνική σημασία που είχε και έχει η ελαιοκομία, η οποία αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς πολυάριθμων περιφερειών της Ένωσης.

1.3. Βασικός στόχος της κάθε ΚΟΑ είναι χωρίς αμφιβολία η διατήρηση της σχετικής παραγωγής καθώς και του κοινωνικού ιστού που συνδέεται άμεσα με αυτή. Η ελαιοκομία αποτελούσε και αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ελαιοπαραγωγών περιφερειών. Ο γεωγραφικός εντοπισμός και η συγκέντρωσή της καλλιέργειας αυτής σε ορισμένες περιφέρειες της Ένωσης που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη καθυστέρηση, ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει σε σχέση με την απασχόληση σε πολλές περιοχές (σε ορισμένες περιφέρειες αντιπροσωπεύει το 90 % της γεωργικής απασχόλησης), ο υψηλός αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εξαρτώνται άμεσα από την εν λόγω καλλιέργεια, η βιομηχανική δραστηριότητα στον τομέα της μεταποίησης που συνδέεται με αυτή κ.λπ., καθιστούν την ελαιοκομία τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των εν λόγω περιφερειών⁽¹⁾.

1.4. Η ελαιοκομία, βάσει της υφιστάμενης ΚΟΑ, αποτελεί μία σταθερή πηγή δημιουργίας θέσεων απασχόλησης. Η πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων διασφαλίζει τα εισοδήματα τόσο των μισθωτών όσο και των μικρών καλλιεργητών σε περιοχές όπου δεν υπάρχει άλλη δυνατότητα απασχόλησης. Σε περίπτωση τροποποίησης της υφιστάμενης ΚΟΑ χωρίς να ληφθεί υπόψη η εν λόγω πραγματικότητα, θα μπορούσε να επηρεασθεί αρνητικά η απασχόληση, με άμεση συνέπεια την ερήμωση της υπαίθρου και τη μεταβολή των τοπικών ισορροπιών⁽¹⁾.

(1) ΕΕ C 287 της 22.9.1997.

1.5. Η ελαιοκομία αποτελεί μία καλλιέργεια με μεγάλη οικολογική και περιβαλλοντική σημασία διότι, σε πολλές περιπτώσεις, συμβάλλει στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και διευκολύνει την κατασκευή φωλιών και τη διατροφή των πουλιών, των πουλερικών και των μεγαλόσωμων σπληνφόρων θηλαστικών.

1.6. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι ο ελαιοκομικός τομέας όχι μόνον είναι ο παραγωγικός τομέας της ΕΕ με τον εντονότερα μεσογειακό χαρακτήρα αλλά και διαδραματίζει σημαντικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρόλο σε ζώνες στις οποίες είναι δύσκολο ή αδύνατο να υποκατασταθεί από άλλες καλλιέργειες, ενώ συγχρόνως καθιστά δυνατή την εγκατάσταση και διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού.

1.7. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η ΕΕ κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των χωρών παραγωγής ελαιολάδου δεδομένου ότι παράγει το 74 % της παγκόσμιας παραγωγής. Δηλαδή η ελαιοκομία αποτελεί τη βάση της γεωργίας και των εισοδημάτων αναρίθμητων γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

1.8. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει τη σημασία του ελαιολάδου για την διατροφή και την προστασία της υγείας καθώς και την πρόληψη των ασθενειών γενικά και όχι μόνο των καρδιακών και των καρδιοαγγειακών προβλημάτων. Για το λόγο αυτό πρέπει να ενθαρρυνθεί η κατανάλωσή του σε παγκόσμιο επίπεδο, λόγω των πολυάριθμων πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει.

1.9. Όσον αφορά την ποιότητα η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει στο Συμβούλιο την καθιέρωση σαφών προτύπων που να διασφαλίζουν την γνησιότητα του ελαιολάδου, μέσω της ανάλογης επισήμανσης, και την παροχή της κατάλληλης ενημέρωσης προς τον καταναλωτή ώστε να αποφευχθεί κάθε σύγχυση⁽¹⁾.

1.10. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει στην Επιτροπή ότι αποδίδει μεγάλη σημασία:

- στην πιστοποίηση και στη διασφάλιση της ποιότητας του ελαιολάδου
- στη βελτίωση της ποιότητας και στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής
- στη βελτίωση της διαχείρισης του τομέα και της αγοράς.

2. Η Πρόταση

2.1. Παρατηρήσεις σχετικά με την πρόταση

2.1.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την παράταση για δύο νέες περιόδους εμπορίας της ισχύος του υφιστάμενου καθεστώτος στήριξης του τομέα, ενόσω θα επιδιώκεται η καλύτερη γνώση της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της ελαιοκομίας, αποτελεί υπό τις παρούσες συνθήκες την καλύτερη απόφαση που μπορεί να ληφθεί, δεδομένου ότι, λόγω της έλλειψης της παροχής επαρκών στοιχείων εκ μέρους των κοινοτικών αρχών, δεν θα ήταν σωστό να προχωρήσουμε στην ολοκλήρωση μίας μεταρρύθμισης χωρίς να υπάρχει μεγαλύτερη γνώση της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα. Ωστόσο δεν έχουν εκλείψει οι λόγοι που οδήγησαν το 1998 στη δημιουργία μίας ΚΟΑ (Κοινή Οργάνωση Αγοράς) μεταβατικού χαρακτήρα.

2.1.2. Ωστόσο η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να αξιοποιηθεί η εν λόγω περίοδος προκειμένου να βελτιωθούν ορισμένες πτυχές και να προσαρμοσθούν καταλλήλως οι ρυθμίσεις που ισχύουν για την ευρωπαϊκή αγορά ελαιολάδου. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να αναγνωρισθεί η πραγματική κατάσταση που επικρατεί και να ζητήσει η Επιτροπή από τα κράτη μέλη να προβούν στην ολοκλήρωση των εργασιών σχετικά με το Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ) και άλλα συστήματα που μπορούν να βελτιώσουν τον έλεγχο.

2.1.3. Επίσης, η εν λόγω περίοδος θα πρέπει να αξιοποιηθεί προκειμένου να τεθούν σε εφαρμογή περισσότερο ευέλικτοι μηχανισμοί και να περιορισθεί η χρονική διάρκεια των κρίσεων που προκαλούν οι χαμηλές τιμές, δεδομένου ότι οι παραγωγοί δεν προστατεύονται επαρκώς έναντι των αναταραχών της αγοράς μετά την κατάργηση των δημοσίων παρεμβάσεων στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του 1998, που επηρεάζει βασικά τις οικογενειακές εκμεταλλεύσεις και τις λιγότερο παραγωγικές ζώνες.

2.1.4. Η εφαρμογή του καθεστώτος ενίσχυσης των παραγωγών επιτραπέζιων ελιών συνέβαλε σημαντικά στην σταθεροποίηση των αγορών και στην αύξηση της απασχόλησης, διότι ενίσχυσε τη διαφάνειά τους και συνέβαλε στη βελτίωση του ελέγχου τους. Η προοδευτική υιοθέτηση εκ μέρους όλων των χωρών παραγωγής της εθελοντικής επιλογής χορήγησης ενισχύσεων προς τους παραγωγούς επιτραπέζιων ελιών, καταδεικνύει την αναγκαιότητα διατήρησής της στο πλαίσιο της εφαρμογής της ΚΟΑ που θα αρχίσει να ισχύει από την 1η Νοεμβρίου 2001.

2.1.5. Η ΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα την απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την προώθηση της στρατηγικής για την ποιότητα του ελαιολάδου στο εσωτερικό της ΕΕ και θεωρεί ότι θα πρέπει να αποτελέσει τον πρωταρχικό στόχο της μεταρρύθμισης της ΚΟΑ κατά τα επόμενα έτη. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τις κοινοτικές αρχές σχετικά με την ανάγκη ενίσχυσης της διαφάνειας, καταπολέμησης πιθανών περιπτώσεων απάτης και καλύτερης ενημέρωσης των καταναλωτών προκειμένου να επιλέγουν τα ελαιόλαδα που πραγματικά επιθυμούν όταν πραγματοποιούν τις αγορές τους.

2.1.6. Για το λόγο αυτό οι προτάσεις για τον εξορθολογισμό του αριθμού των υφιστάμενων ονομασιών, ιδιαίτερα όσον αφορά τη φάση της λιανικής πώλησης, φαίνονται πλήρως δικαιολογημένες, ιδιαίτερα εάν συνοδεύονται από την ανάληψη των αναγκαίων πρωτοβουλιών για την ενημέρωση των καταναλωτών ώστε να αποκτήσουν πλήρη γνώση των δυνατοτήτων επιλογής που τους παρέχει η αγορά και των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των

διαφόρων προϊόντων. Κατά τον τρόπο αυτό τόσο οι υφιστάμενοι όσο και οι δυνητικοί καταναλωτές θα αυξήσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά των διαφόρων τύπων ελαιολάδου.

2.1.7. Λαμβανομένου υπόψη ότι βάσει της υφιστάμενης ΚΟΑ οι ενισχύσεις που χορηγούνται ισχύουν για τα ελαιόδενδρα που έχουν φυτευτεί πριν από το 1998, και προκειμένου να αποφευχθεί η τροποποίηση των ποσών των ενισχύσεων, η ΟΚΕ προτείνει την θέσπιση και νέων μηχανισμών ελέγχου ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι εν λόγω ενισχύσεις χορηγούνται αποκλειστικά για το ελαιόλαδο και τα ελαιόδενδρα τα οποία πραγματικά δικαιούνται ενίσχυσης.

2.1.8. Βάσει των προαναφερθέντων και λαμβανομένης υπόψη της έκτασης της Έκθεσης που παρουσίασε η Επιτροπή, η ανάλυση της ΟΚΕ επικεντρώνεται στην εξέταση των κυριότερων σημείων της.

3. Η Έκθεση

3.1. Παρατηρήσεις σχετικά με την Έκθεση

3.1.1. Παρατηρήσεις σχετικά με την εισαγωγή

3.1.1.1. Στο πλαίσιο της ανάλυσης της κατάστασης που επικρατεί σχετικά με τον εξεταζόμενο τομέα στο εσωτερικό της ΕΕ, η Επιτροπή δείχνει να δίνει προτεραιότητα στις πτυχές που αφορούν τη στρατηγική για τη ποιότητα του ελαιολάδου πριν προχωρήσει στην κατάρτιση μίας πρότασης οριστικής μεταρρύθμισης. Ο έλεγχος και η οργάνωση του τομέα αποτελούν δύο ακόμη στοιχεία στα οποία δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο πλαίσιο του προαναφερθέντος εγγράφου. Επίσης, διαπιστώνεται μία σύγχυση στον τομέα της διαμόρφωσης των τιμών των ελαιολάδων στο εσωτερικό της ΕΕ, οι οποίες δεν αντιστοιχούν κατά τρόπο αναλογικό στην ποιότητα του προϊόντος, όπως θα ανέμεναν οι καταναλωτές, ενώ παρουσιάζονται άφθονες περιπτώσεις φαινομένων αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών.

3.1.1.2. Η Επιτροπή, παρά το γεγονός ότι έχει συνειδητοποιήσει ότι ορισμένες από τις αποφάσεις της, όπως αυτές που αφορούν τις ονομασίες των ελαιολάδων, θα μπορούσαν να αμφισβητηθούν από τους εκπροσώπους των διαφόρων υποτομέων του κλάδου, αποφάσισε να επιμείνει στην πρότασή της, διότι θεωρεί ότι τόσο η ανάγκη διασφάλισης της αντιστοιχίας μεταξύ του περιεχομένου της συσκευασίας και της κατάλληλης σήμανσης όσο και η ανάπτυξη τεχνικών ανάλυσης που επιτρέπουν τον καλύτερο χαρακτηρισμό των ελαιολάδων, αιτιολογούν πλήρως τις προτεινόμενες προσαρμογές στον τομέα της στρατηγικής για την ποιότητα του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών.

3.1.2. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης (κεφάλαιο 1)

3.1.2.1. Προδιαγραφές και κανόνες (1.1)

3.1.2.1.1. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Επιτροπής να προχωρήσει στην εφαρμογή και στην ανάπτυξη των υφιστάμενων κανόνων στον τομέα του ελαιολάδου, όπως αυτών που προβλέπονται από την οδηγία 2000/13/ΕΚ σχετικά με τη σήμανση και τη διασφάλιση της αυθεντικότητας του προϊόντος. Η ΟΚΕ θεωρεί ωστόσο ότι η εν λόγω πρόταση της Επιτροπής είναι ανεπαρκής,

και ότι θα πρέπει να συνοδευτεί από την απαγόρευση στο εσωτερικό ολόκληρης της ΕΕ της δυνατότητας προσφοράς στον καταναλωτή νομίμων μειγμάτων ελαιολάδου και άλλων φυτικών ελαίων. Παρά το γεγονός ότι η ΟΚΕ γνωρίζει ότι θα υπάρξουν νομικές δυσκολίες κατά την εφαρμογή της απαγόρευσης, σε ολόκληρη την ΕΕ, της κυκλοφορίας μειγμάτων ελαιολάδου και άλλων φυτικών ελαίων, θεωρεί ότι τα θετικά αποτελέσματα, ιδιαίτερα όσον αφορά την ενίσχυση της διαφάνειας της αγοράς, αιτιολογούν την ανάληψη μίας τέτοιας προσπάθειας. Επειδή το ελαιόλαδο είναι υγιεινό προϊόν, η ΟΚΕ ζητά να καταστεί περισσότερο προσίτο στους καταναλωτές με χαμηλό εισόδημα.

3.1.2.1.2. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι υπό τις παρούσες συνθήκες, στο πλαίσιο των οποίων οι καταναλωτές δεν διαθέτουν επαρκείς γνώσεις σχετικά με τα ελαιόλαδα που κυκλοφορούν στην αγορά, η ταξινόμηση των ελαιολάδων βάσει του κριτηρίου της οξύτητας μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να οδηγήσει τους καταναλωτές στη συναγωγή διφορούμενων και λανθασμένων συμπερασμάτων σχετικά με την ποιότητα του ελαιολάδου. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο των ισχυουσών σήμερα ονομασιών ελαιολάδου, βάσει των οποίων το ελαιόλαδο θεωρείται ότι προέρχεται από την ανάμειξη παρθένων ελαιολάδων και εξευγενισμένου ελαιολάδου, δεν θα πρέπει να αναγράφεται στη φιάλη συσκευασίας ο βαθμός οξύτητας προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία αντίθετων από τις προσδοκώμενες εντυπώσεων σχετικά με την ποιότητα του ελαιολάδου εκ μέρους των καταναλωτών. Αντιθέτως, όσον αφορά το παρθένο ελαιόλαδο, ο βαθμός φυσικής οξύτητας είναι πράγματι σημαντικό κριτήριο για την αξιολόγηση της τελικής ποιότητας του προϊόντος.

3.1.2.1.3. Ο τομέας της παραγωγής έχει καταβάλει κατά τα τελευταία έτη σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να προσαρμόσει τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις ώστε να καταστεί δυνατή η εφαρμογή περισσότερο σύγχρονων μεθόδων επεξεργασίας που επιτρέπουν τη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου ελαιολάδου και περιορίζουν στο ελάχιστο τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που έχει η λειτουργία των ελαιουργείων. Σχετικά με την εν λόγω κατάσταση η ΟΚΕ θεωρεί ενδιαφέρον το γεγονός ότι η Επιτροπή πρόκειται να αναθέσει άμεσα στον παραγωγικό τομέα τη διαχείριση του μεγαλύτερου μέρους της προβλεπόμενης σήμερα παρακράτησης του 1,4 % των ενισχύσεων που χορηγούνται στη παραγωγή προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της κατανάλωσης του ελαιολάδου. Βεβαίως αυτό δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι θα πρέπει να εγκαταλειφθούν οι φυτοϋγειονομικοί έλεγχοι σε ορισμένες ιδιαίτερα ευπαθείς ζώνες, έλεγχοι οι οποίοι είναι απαραίτητοι για τη διασφάλιση της ποιότητας του παραγομένου ελαιολάδου. Οι εν λόγω έλεγχοι θα πρέπει να πραγματοποιούνται από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό και μόνον στην περίπτωση που κρίνονται αναγκαίοι.

3.1.2.2. Κατάσταση της αγοράς (1.2)

3.1.2.2.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η ανάλυση της κατάστασης που επικρατεί στην αγορά δεν θα πρέπει να περιοριστεί στους οικονομικούς παράγοντες και στις κατηγορίες του ελαιολάδου. Θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχει η επικείμενη μεταρρύθμιση της ΚΟΑ προκειμένου να διορθωθούν ή να τροποποιηθούν ορισμένα σημεία, όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι σαφείς στρεβλώσεις της αγοράς και η αναποτελεσματικότητα του υφιστάμενου συστήματος της αποδεδειγμένης από ιδιώτες.

3.1.2.2.2. Οι οικονομικοί παράγοντες και οι οργανώσεις τους (1.2.1)

3.1.2.2.2.1. Ο αριθμός των παραγωγών στην ΕΕ είναι τόσο υψηλός που καθιστά αναγκαία την ανάληψη προσπαθειών με στόχο την οργάνωσή τους. Η εδραίωση των εν λόγω οργανώσεων παραγωγών θα καταστήσει δυνατή την ανάθεση σε αυτές περισσότερων αρμοδιοτήτων, θα ενισχύσει τη βιωσιμότητά τους, θα ενθαρρύνει την κατετοποίηση της παραγωγής, καλύπτοντας έτσι όλα τα επίπεδα της παραγωγικής διαδικασίας, και θα τους δώσει

τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις ανάγκες της εφαρμοζόμενης διαδικασίας συγκέντρωσης των βιομηχανιών του κλάδου. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να ανατεθεί στις αντίστοιχες διοικητικές αρχές η εκπλήρωση ορισμένων καθηκόντων, όπως στον τομέα του ελέγχου των ενισχύσεων και των δικαιούχων.

3.1.2.2.3. Οι κατηγορίες ελαιολάδου που παράγονται και πωλούνται (1.2.2)

3.1.2.2.3.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ως προς την παρατήρηση ότι οι τεχνικές εξελίξεις έχουν συμβάλει στη σημαντική μείωση της παραγωγής μειονεκτικού ελαιολάδου. Λαμβανομένων, ωστόσο, υπόψη των συνθηκών υπό τις οποίες καλλιεργούνται τα ελαιόδενδρα και του υψηλού βαθμού εξάρτησής τους από τις κλιματολογικές συνθήκες και τα καιρικά φαινόμενα, είναι αδύνατον να αποφευχθεί πλήρως η παραγωγή σημαντικού μέρους ελαττωματικού ή μειονεκτικού ελαιολάδου.

3.1.2.3. Παράγοντες ποιότητας (1.3)

3.1.2.3.1. Όσον αφορά την πρόταση για την κατάρτιση ενός κώδικα ορθών ελαιουργικών πρακτικών σε κοινοτικό επίπεδο, τόσο σε επίπεδο καλλιέργειας όσο και σε επίπεδο ελαιουργείων, η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη και ορισμένοι άλλοι παράγοντες, οι οποίοι θα αναφέρονται στην σήμανση των προϊόντων, προκειμένου να προβληθούν περισσότερο τα ελαιόλαδα που παράγονται βάσει των προδιαγραφών που προβλέπει ο εν λόγω κώδικας. Σε κάθε περίπτωση, για την κατάρτιση του εν λόγω κώδικα θα πρέπει να εξασφαλισθεί η συναίνεση των εκπροσώπων των υποτομέων του κλάδου, προκειμένου να διασφαλισθεί η απρόσκοπτη εφαρμογή του.

3.1.2.3.2. Θα πρέπει να συνεχισθούν οι προσπάθειες για την αντικατάσταση των παραδοσιακών συστημάτων συμπίεσης, που έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή υγρών αποβλήτων ιδιαίτερα ρυπαντικών για τα ύδατα και απαιτούν την προηγούμενη φυγοκέντρωση με αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, από σύγχρονα συστήματα παραγωγής ελαιολάδου με φυγοκέντρωση τα κατάλοιπα των οποίων (ελαιοπλακούντας) μπορούν ωστόσο να αξιοποιηθούν για την παραγωγή πυρηνελαίων.

3.1.2.3.3. Τα ελαιόλαδα που προέρχονται από την αποστράγγιση των καταλοίπων με φυσικές διαδικασίες σε χώρο διαφορετικό από το ελαιουργείο στο οποίο παράγεται το ελαιόλαδο που προέρχεται από τη συμπίεση των ελίων είναι χαμηλότερης ποιότητας, ενώ συχνά, λόγω του χρόνου που μεσολαβεί από την πρώτη συμπίεση, οι δείκτες των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους είναι σημαντικά υψηλότεροι από τους κανονικούς. Για το λόγο αυτό τα εν λόγω ελαιόλαδα θα μπορούσαν να υπαχθούν σε μία χαμηλότερη ποιοτική κατηγορία, όπως προβλέπει ήδη η πρόταση της Επιτροπής π.χ. για το πυρηνέλαο.

3.1.2.3.4. Ο ελαιοπλακούντας μετά την επεξεργασία του στα ελαιουργεία συνεχίζει να περιέχει ορισμένες ποσότητες ελαιολάδου το οποίο μπορεί να εξαχθεί με την υποβολή του ελαιοπλακούντα σε χημική ή φυσική επεξεργασία. Για τη βελτίωση του ελέγχου των ποσοτήτων που παραλαμβάνονται και των ενισχύσεων που χορηγούνται, κρίνεται υπό τις παρούσες συνθήκες σκόπιμο να αντικατασταθούν οι υφιστάμενες σήμερα, αρκετά υψηλές, ενισχύσεις προς την παραγωγή πυρηνελαίου από μία νέα διαδικασία που θα βασίζεται στις ποσότητες ελαιολάδου που έχουν πραγματικά παραχθεί.

3.1.2.3.5. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι όλα τα ελαιόλαδα που προέρχονται από τον ελαιοπλακούντα θα πρέπει να φέρουν το όνομα «ακατέργαστο πυρηνέλαιο» και εκφράζει τη λύπη της διότι δεν αξιοποιείται η ευκαιρία που παρουσιάζεται για την καθιέρωση της χορήγησης των αντίστοιχων ενισχύσεων για τις πραγματικά παραγόμενες ποσότητες πυρηνελαιών, γεγονός που θα συνέβαλε στη βελτίωση του ελέγχου των ποσοτήτων του ελαιολάδου που παράγεται.

3.1.2.3.6. Στο πλαίσιο της αναζήτησης πιθανών χρήσεων του ελαιοπλακούντα θα πρέπει να εξετασθεί και το ενδεχόμενο χρήσης του για την παραγωγή πυρηνελαιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως οργανικό λίπασμα (προ-λιπασματοποίηση), ιδιαίτερα σε περιοχές το έδαφος των οποίων είναι πλούσιο σε αβσεστόλιθο ή έχει υψηλό βαθμό οξύτητας (pH). Κατά τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η μείωση της χρήσης συνθετικών χημικών λιπασμάτων και θα εξασφαλισθεί η μείωση του ενεργειακού κόστους. Επιπλέον θα υπάρξει μείωση του μεταφορικού κόστους που απαιτείται για τη μεταφορά της μάζας του ελαιοπλακούντα που έχει υψηλή περιεκτικότητα σε νερό.

3.1.2.3.7. **Ελαιόλαδα που διατίθενται στην κατανάλωση (1.3.3)**

3.1.2.3.7.1. Η Επιτροπή, έχοντας επίγνωση της ελλιπούς ενημέρωσης των καταναλωτών σχετικά με την ποιότητα και τα διάφορα είδη ελαιολάδου, προτείνει την αποσαφήνιση και τη μείωση του αριθμού των ονομασιών των ελαιολάδων που κυκλοφορούν σήμερα, τόσο χύδην όσο και στο λιανεμπόριο. Η ΟΚΕ θεωρεί αξιόπαινη την πρόταση της Επιτροπής, ιδιαίτερα στην περίπτωση που υπάρχει κατάλληλη ενημέρωση των καταναλωτών, τους οποίους αφορούν κατά κύριο λόγο οι προτεινόμενες μεταβολές.

3.1.2.3.7.2. Η απουσία αναλυτικών διαδικασιών για τον ποσοστιαίο ποσοτικό προσδιορισμό των νομίμων μειγμάτων ελαιολάδου είναι προφανής. Το πλέον προβληματικό σημείο, στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου, της πρότασης της Επιτροπής είναι αυτό που αφορά την ταυτόχρονη ύπαρξη ενός γενικού ορισμού του ελαιολάδου και μίας κατηγορίας με την ειδική ονομασία «ελαιόλαδο».

3.1.2.3.7.3. Η σύμπτωση αυτή αποτελεί πηγή σύγχυσης και θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με την αναζήτηση μίας νέας ονομασίας που θα αντικαταστήσει την υφιστάμενη σήμερα κατηγορία «ελαιόλαδο» (ανάμειξη εξευγενισμένου με παρθένο ελαιόλαδο) και θα προσδιορίζει ένα πρόσθετο ποιοτικό χαρακτηριστικό με στόχο όχι τη μεγαλύτερη προβολή του εν λόγω ελαιολάδου αλλά την πλήρη διαφοροποίησή του από τον γενικό ορισμό του ελαιολάδου. Λόγω των πιθανών οικονομικών επιπτώσεων που μπορεί να υπάρξουν για ορισμένους υποτομείς του κλάδου, προτείνεται η προηγούμενη πραγματοποίηση μίας έρευνας μεταξύ των καταναλωτών και των χρηστών προκειμένου να προσδιορισθούν οι αντιδράσεις που θα προκαλέσει η ενδεχόμενη τροποποίηση του παρόντος ορισμού του ελαιολάδου. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να συνεχισθούν οι προσπάθειες για την προώθηση της παραγωγής ελαιολάδων υψηλότερης ποιότητας ενώ θα πρέπει να καταστεί δυνατή η μεγαλύτερη διαφοροποίηση των τιμών που ισχύουν για τις διάφορες κατηγορίες ελαιολάδων, δεδομένου ότι τα ελαιόλαδα, λόγω των ιδιαίτεροτήτων της παραγωγικής διαδικασίας τους, συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, απαιτούν την εφαρμογή διαδικασιών μικρότερης διάρκειας και σέβονται περισσότερο το περιβάλλον.

3.1.2.3.7.4. Μία προσωρινή συμβιβαστική λύση θα μπορούσε να είναι η διατήρηση της κατηγορίας «ελαιόλαδο», μέχρι την ολοκλήρωση της μελέτης, και η ταυτόχρονη αναγραφή στο σήμα της συσκευασίας, με χαρακτηριστές το μέγεθος των οποίων δεν θα υπερβαίνει τα 2/3 των χρησιμοποιούμενων για την ονομασία, των λέξεων «εξευγενισμένο και παρθένο ελαιόλαδο». Κατά τον τρόπο αυτό ο καταναλωτής θα διαθέτει ένα επιπλέον στοιχείο σύγκρισης της τιμής και της ποιότητας των διαφόρων ελαιολάδων. Εκτός από την εν λόγω συμβιβαστική λύση θα πρέπει να καταβληθούν συμπληρωματικές προσπάθειες για την αναζήτηση αναλυτικών μεθόδων που θα καταστήσουν δυνατό τον προσδιορισμό των ποσοστών που αντιστοιχούν στα μείγματα στο πλαίσιο κάθε κατηγορίας ή τουλάχιστον στο πλαίσιο του κάθε εμπορικού σήματος, βάσει τυχαίων δειγμάτων.

3.1.2.3.7.5. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή σχετικά με την ανάγκη εξάλειψης των πρακτικών που αφορούν την υποβολή των μειονεκτικών ελαιολάδων σε διαδικασία απόσπησης με σκοπό τη μεταγενέστερη διάθεσή τους για άμεση κατανάλωση, διότι οι πρακτικές αυτές έχουν ως αποτέλεσμα την οικονομική εξαπάτηση του καταναλωτή και την άσκηση αθέμιτου ανταγωνισμού έναντι των υπολοίπων παραγωγών και συσκευαστών.

3.1.2.3.7.6. Το κύρος του κλάδου θα πληγεί ακόμη περισσότερο στην περίπτωση που συνεχισθεί η παράνομη διάθεση προς πώληση μειγμάτων ελαιολάδου και σπορελαιών ως ελαιολάδων. Προκειμένου να αποτραπεί κάθε περίπτωση εμφάνισης παρόμοιων φαινομένων από αδιάστατους επιχειρηματίες, που υποβαθμίζουν την ποιότητα, θα πρέπει να απαγορευθεί οριστικά σε ολόκληρη την ΕΕ η παραγωγή και διάθεση στο εμπόριο μειγμάτων ελαιολάδου με άλλα φυτικά έλαια. Οποσδήποτε, επιβάλλεται η βελτίωση των ρυθμίσεων σχετικά με τη σήμανση.

3.1.3. Συμπεράσματα προς εφαρμογή (Κεφάλαιο 2)

3.1.3.1. Ταξινόμηση των ελαιολάδων σε κατηγορίες (2.1)

3.1.3.1.1. Η προτεινόμενη από την Επιτροπή τροποποίηση των ορισμών και των ονομασιών του ελαιολάδου που περιλαμβάνονται στο παράρτημα του κανονισμού αριθ. 136/66/ΕΟΚ σημαίνει την καθιέρωση, στο πλαίσιο της διάθεσης του προϊόντος στο χονδρεμπόριο, ενός νέου όρου που αποσκοπεί στην κάλυψη όλων των παρθένων ελαιολάδων και στην κατάργηση της σχετικής κατηγορίας. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η εν λόγω τροποποίηση θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή διότι βελτιώνει τις ποιοτικές παραμέτρους, όπως ο βαθμός οξύτητας, που χρησιμοποιούνται για την υπαγωγή του ελαιολάδου σε μία κατηγορία.

3.1.3.1.2. Η χρησιμοποίηση της σημερινής κατηγορίας «ελαιόλαδο» ή η προτεινόμενη από την Επιτροπή ονομασία «στάνταρ ελαιόλαδο» αναφέρεται επίσης και στα μείγματα εξευγενισμένου και παρθένου ελαιολάδου. Δεδομένου ότι, στην περίπτωση του εξευγενισμένου ελαιολάδου, μπορεί να ελεγχθεί μέσω της διαδικασίας εξευγενισμού ο βαθμός οξύτητας, ο εν λόγω βαθμός οξύτητας θα πρέπει να θεωρείται μόνον ως ένα ανώτατο όριο (1ο) το οποίο δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνεται. Ωστόσο, σε επίπεδο καταναλωτή και προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία σύγχυσης, δεν θα πρέπει να θεωρείται ως κριτήριο ποιότητας και για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί ότι τα σχετικά στοιχεία δεν θα πρέπει να αναγράφονται στη συσκευασία.

3.1.3.1.3. Όσον αφορά την εφαρμογή των ελέγχων που είναι απαραίτητοι προκειμένου να διασφαλισθεί η ποιότητα των ελαιολάδων που καταναλώνουν οι καταναλωτές, η ΟΚΕ θεωρεί ενδιαφέρουσα την πρόταση της Επιτροπής αναφορικά με τον καθορισμό ανώτατης χωρητικότητας 5 λίτρων για τις φιάλες συσκευασίας που χρησιμοποιούνται για τη λιανική πώληση του προϊόντος.

3.1.3.1.4. Η οδηγία 2000/13/ΕΚ αναπτύσσει και προσαρμόζει στα σύγχρονα δεδομένα τους κανόνες σήμανσης των προϊόντων διατροφής. Είναι ευπρόσδεκτη κάθε προσπάθεια για την εναρμόνιση του περιεχομένου των κειμένων που αναγράφονται στα σήματα, αρκεί να αποφεύγονται οι επαναλήψεις και κυρίως υπό την προϋπόθεση ότι οι αρμόδιες για τη συσκευασία επιχειρήσεις είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να αποδείξουν την αλήθεια των στοιχείων που αναγράφονται. Η υπερβολική αύξηση των πληροφοριών και των ενδείξεων που αναγράφονται στο σήμα του προϊόντος, είναι πιθανόν, στην περίπτωση που δεν θεσπισθούν οι κατάλληλες ρυθμίσεις, να προκαλέσουν σύγχυση στους καταναλωτές. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί ότι οι πληροφορίες που αναγράφονται στα σήματα και γενικότερα στη συσκευασία του προϊόντος θα πρέπει να σέβονται την ισχύουσα νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση οι προαιρετικές ενδείξεις θα πρέπει να επιβεβαιώνονται από τους επίσημους αρμόδιους οργανισμούς ελέγχου του κάθε κράτους μέλους. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει επίσης να δοθεί τέλος στη χρήση ορισμένων πρακτικών εμπορικής προώθησης που δεν ανταποκρίνονται σε καμία περίπτωση στην πραγματικότητα.

3.1.3.1.5. Θα πρέπει να γίνει ειδική αναφορά στις προαιρετικές ενδείξεις που αφορούν την προέλευση του ελαιολάδου, ιδιαίτερα όσον αφορά τις κατηγορίες ανώτερης ποιότητας του εξαιρετικά παρθένου και του παρθένου ελαιολάδου. Η ύπαρξη παρόμοιας ένδειξης θα αυξήσει την σαφήνεια των αναγραφόμενων πληροφοριών και θα ενισχύσει τη διαφάνεια.

3.1.3.1.6. Οι προτάσεις της Επιτροπής, που προβλέπουν τη δυνατότητα αναγραφής της περιφέρειας προέλευσης των παρθένων ελαιολάδων που παράγονται στο εσωτερικό της ΕΕ αποκλειστικά για την Προστασία των Ονομασιών Προέλευσης (ΠΟΠ) και την Προστασία των Γεωγραφικών Ενδείξεων (ΠΓΕ), κρίνονται ανεπαρκείς. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να επεκταθεί η δυνατότητα αναγραφής, σε όλα τα παρθένα ελαιόλαδα, του τόπου προέλευσης ο οποίος θα είναι και ο τόπος παραγωγής του ελαιολάδου.

3.1.3.1.7. Κατά τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατή η αναγραφή του τόπου προέλευσης των ελαιολάδων που παράγονται στις διάφορες περιοχές ή στα διάφορα κράτη μέλη, ανεξάρτητα από τον τόπο της τελικής συσκευασίας τους. Κατά τον τρόπο αυτό είναι βέβαιο ότι θα διασφαλισθεί η διαφοροποίηση των ελαιολάδων που παράγονται στο εσωτερικό της ΕΕ έναντι των ελαιολάδων που εισάγονται από τρίτες χώρες.

3.1.3.2. Έλεγχοι μέσω αναλύσεων (2.3)

3.1.3.2.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τη βελτίωση και ενίσχυση της ακρίβειας των αναλύσεων που έχουν ως αντικείμενο τα ελαιόλαδα με σκοπό την αποφυγή της παραγωγής ή τον εντοπισμό ελαιολάδων που δεν πληρούν τις προδιαγραφές.

3.1.3.2.2. Η οργανοληπτική ανάλυση, παρά το υψηλό κόστος ανά εξεταζόμενη μονάδα δείγματος, συνεχίζει να αποτελεί μία αξιόπιστη μέθοδο για την αξιολόγηση της ποιότητας των ελαιολάδων. Η υποκειμενικότητα που χαρακτηρίζει, επί του παρόντος, την εν λόγω ανάλυση και ο τυχαίος χαρακτήρας του δείγματος

θα πρέπει να αποτελέσουν επαρκές κίνητρο για τη καταβολή μεγαλύτερων προσπαθειών ώστε να καταστεί δυνατή η εξεύρεση μίας εναλλακτικής μεθόδου ανάλυσης που μπορεί να αναπαραχθεί ευκολότερα. Είναι ωστόσο απαραίτητη η προσαρμογή της Κοινότητας στη νέα μέθοδο του Διεθνούς Ελαιοκομικού Συμβουλίου (ΔΕΣ), παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη βελτίωσή του.

3.1.3.2.3. Στην εν λόγω μέθοδο ανάλυσης θα πρέπει να υποβάλλονται όλα τα ελαιόλαδα που διατίθενται στο εμπόριο εντός της ΕΕ, προκειμένου να αποφευχθεί η εφαρμογή ορισμένων πρακτικών, όπως η πώληση χύδην για τελική κατανάλωση, η οποία συνεχίζει να εφαρμόζεται σε ορισμένες χώρες παραγωγής. Η εν λόγω μορφή πώλησης αντιπροσωπεύει σημαντικό ποσοστό της συνολικής παραγωγής, φαινόμενο που πρέπει να εξαλειφθεί εάν πραγματικά επιθυμούμε να διασφαλίσουμε την ποιότητα του προϊόντος που αγοράζει ο καταναλωτής.

3.1.3.3. Οργάνωση και δραστηριότητες των επιχειρηματιών (2.4)

3.1.3.3.1. Η αναδιάρθρωση του τομέα της παραγωγής ελαιολάδου, μέσω της αξιοποίησης και της ενίσχυσης των ικανοτήτων των υφιστάμενων οργανώσεων παραγωγών του τομέα προκειμένου να αντληθεί όφελος από την αύξηση του βαθμού ολοκλήρωσης του τομέα της ελαιοκομίας, φαίνεται ότι αποτελεί την αποτελεσματικότερη λύση.

3.1.3.3.2. Η παροχή προς τους εν λόγω φορείς της δυνατότητας δραστηριοποίησης και σε άλλους τομείς, εκτός αυτών στους οποίους δραστηριοποιούνται επί του παρόντος, αποτελεί τον καλύτερο τρόπο βελτιστοποίησης των υφιστάμενων οργανωτικών πόρων. Θα πρέπει ωστόσο να αποφύγουμε τις γενικεύσεις. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι ορισμένα ζητήματα, όπως ο έλεγχος για τον εντοπισμό περιπτώσεων απάτης ως προς τη σήμανση, θα πρέπει να αποτελούν αποκλειστική αρμοδιότητα των αντίστοιχων διοικητικών αρχών.

3.1.3.3.3. Στα νέα καθήκοντα που θα ανατεθούν στις οργανώσεις των παραγωγών μπορούν να περιληφθούν και καθήκοντα που αφορούν τη διαχείριση του τομέα και της αγοράς διότι οι υφιστάμενες οργανώσεις καλύπτουν όλο το φάσμα της παραγωγικής διαδικασίας και ως εκ τούτου έχουν τη δυνατότητα να προβούν στην άμεση συγκέντρωση αξιόπιστων πληροφοριών. Οι εν λόγω πληροφορίες, αφού αναλυθούν καταλλήλως, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την πραγματοποίηση καλύτερων προβλέψεων ως προς την εξέλιξη των αγορών, τη λήψη αποφάσεων στον τομέα των πωλήσεων, την οργάνωση των περιόδων εμπορίας, κ.λπ., με σκοπό την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων και την αποφυγή φαινομένων έντονων διακυμάνσεων των τιμών του ελαιολάδου στις αγορές.

3.1.3.3.4. Ένας άλλος τομέας στον οποίο θα μπορούσε να επεκταθεί το πεδίο δράσης των οργανώσεων παραγωγών, είναι ο τομέας της περιβαλλοντικής διαχείρισης των προϊόντων και των υποπροϊόντων που παράγονται στο πλαίσιο της διαδικασίας παραγωγής του ελαιολάδου, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων που αφορούν τη φυτοϋγειονομική επεξεργασία που είναι αναγκαία για τη διατήρηση της ποιότητας των ελαίων.

3.1.3.3.5. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να διασφαλισθεί η ύπαρξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου συντονισμού τόσο μεταξύ των οργανώσεων παραγωγών και των διοικήσεων που είναι αρμόδιες για τους τομείς δραστηριοποίησής τους όσο και μεταξύ των κοινοτικών, κρατικών, τοπικών και περιφερειακών διοικήσεων, προκειμένου να διασφαλισθεί η συνοχή των δράσεων που αναλαμβάνονται και των αντίστοιχων κανονιστικών ρυθμίσεων.

3.2. Παρατηρήσεις σχετικά με τα συμπεράσματα προς εφαρμογή της Έκθεσης

3.2.1. Η σήμανση θα πρέπει, μετά την πάροδο μίας μεταβατικής περιόδου διάρκειας ενός έτους, να προσαρμοσθεί στα προβλεπόμενα στο πλαίσιο λειτουργίας της ΚΟΑ που θα αρχίσει να ισχύει από την 1η Νοεμβρίου 2001. Αυτή θα πρέπει να είναι και η μέγιστη περίοδος για τη συμμόρφωση προς την απαίτηση της πραγματοποίησης του λιανικού εμπορίου υποχρεωτικά σε συσκευασίες των 5 λίτρων κατ' ανώτατο όριο, οι οποίες πρέπει να διαθέτουν σύστημα που να μην επιτρέπει την επαναχρησιμοποίησή τους.

3.2.2. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή αναγνωρίζει το σημαντικό έργο που επιτελεί το Διεθνές Ελαιοκομικό Συμβούλιο (ΔΕΣ) στον τομέα τόσο της προώθησης όσο και της έρευνας, και εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν έχουν ληφθεί επαρκώς υπόψη πτυχές όπως η προώθηση στο εσωτερικό της ενιαίας αγοράς καθώς και το ότι δεν προβλέπεται η περαιτέρω προώθηση της έρευνας.

3.2.3. Η ΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη διεθνή εμπειρία που διαθέτει το ΔΕΣ στο θέμα του ελαιολάδου όσο και την τεράστια σημασία που έχει η αλλαγή της ονομασίας για την εσωτερική και εξωτερική προώθηση του ελαιολάδου, θεωρεί ότι πριν από την πραγματοποίηση οιασδήποτε τροποποίησης των ονομασιών θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι απόψεις του εν λόγω οργάνου.

4. Τελικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει τη σημασία που έχει ο τομέας του ελαιολάδου για την ΕΕ καθώς και την ανάγκη

δημιουργίας μίας ΚΟΑ που θα επιδιώκει τη διατήρηση της εν λόγω παραγωγής που μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη της επιδιωκόμενης ανάπτυξης της υπαίθρου.

4.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόθεση της Επιτροπής να παρατείνει για δύο νέες περιόδους εμπορίας την ισχύ του υφιστάμενου καθεστώτος στήριξης του τομέα, ενόσω θα ολοκληρώνεται η κατάρτιση των συστημάτων που θα επιτρέψουν τη διαμόρφωση μίας πλήρους εικόνας της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της ελαιοκομίας. Ωστόσο, θα πρέπει να υπάρξει διόρθωση ορισμένων μηχανισμών όπως ο μηχανισμός της αποθήκευσης από ιδιώτες ο οποίος αποδείχθηκε ελάχιστα αποτελεσματικός σε περιόδους χαμηλών τιμών στις αγορές.

4.3. Η ΟΚΕ επικροτεί τόσο την πρόθεση της Επιτροπής να εξασφαλίσει την καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τα ελαιόλαδα που διατίθενται στην αγορά όσο και το γεγονός ότι δίδεται η δυνατότητα τροποποίησης ορισμένων ονομασιών, βάσει μίας στρατηγικής για τη βελτίωση της ποιότητας των εν λόγω ελαιολάδων. Ο καθορισμός των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών θα πρέπει να επισπευσθεί, ώστε να μην χρειασθεί να περιμένουμε ακόμη δύο περιόδους εμπορίας για να τεθούν σε εφαρμογή.

4.4. Η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενίσχυσης της έρευνας στον τομέα με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του παραγομένου ελαιολάδου και του επιπέδου των εξαγωγών.

4.5. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τόσο τη συνέχιση όσο και την ενίσχυση της πολιτικής προώθησης που εφαρμόζει στον εν λόγω τομέα η ΕΕ με στόχο αφενός τη ρύθμιση των αγορών και αφετέρου την αύξηση των εξαγωγών ελαιολάδου.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

- την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την καλή μεταχείριση εντατικώς εκτρεφόμενων χοίρων, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη την καλή μεταχείριση των χοιρομητέρων που εκτρέφονται σε διάφορους βαθμούς περιορισμού και κατά ομάδες» και
- την «Πρόταση για οδηγία του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ για τους στοιχειώδεις κανόνες για την προστασία των χοίρων»

(2001/C 221/11)

Σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης ΕΕ, το Συμβούλιο αποφάσισε στις 29 Ιανουαρίου 2001 να ζητήσει την γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τα ανωτέρω θέματα.

Το τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαΐου 2001 βάσει της εισηγητικής έκθεσης του κ. Staffan Nilsson.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 31ης Μαΐου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 73 ψήφους υπέρ και με 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η προστασία των χοίρων είναι θέμα κοινοτικής αρμοδιότητας. Η οδηγία του Συμβουλίου 91/630/ΕΟΚ καθορίζει τους στοιχειώδεις κανόνες για την προστασία τους. Βάσει του άρθρου 6 της εν λόγω οδηγίας, η Επιτροπή έπρεπε να υποβάλει στο Συμβούλιο έκθεση πριν από την 1η Οκτωβρίου 1997· σ' αυτήν πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η ορθή μεταχείριση των χοιρομητέρων. Στην εν λόγω έκθεση, που συνέταξε η Μόνιμη Κτηνιατρική Επιτροπή, βασίζεται σήμερα η έκδοση της ανακοίνωσης και η τροποποίηση των κανόνων που προτείνει τώρα η Επιτροπή στην ανακοίνωση και στην πρόταση οδηγίας⁽¹⁾.

1.2. Στο άρθρο 5 της οδηγίας του Συμβουλίου 91/630/ΕΟΚ αναφέρεται ότι το παράρτημα της οδηγίας μπορεί να τροποποιηθεί με διαδικασία που μπορεί να προτείνει η Επιτροπή για την τροποποίηση του παραρτήματος χωρίς να ερωτήσει προηγουμένως τα όργανα της ΕΕ. Σύμφωνα με την οδηγία, αυτό αποσκοπεί στο να λαμβάνονται ταχύτερα υπόψη οι πρόοδοι που σημειώνονται στην κτηνιατρική. Στο παράρτημα περιέχεται σειρά κανόνων για τις ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των χοίρων.

1.2.1. Τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα το να υποβάλει σήμερα η Επιτροπή την πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ. Παράλληλα μελετάται η υποβολή πρότασης για την τροποποίηση του παραρτήματος της οδηγίας για την οποία θα ζητηθεί η γνώμη της Μόνιμης Κτηνιατρικής Επιτροπής. Γι' αυτή τη δεύτερη πρόταση η απόφαση μπορεί να ληφθεί απευθείας από την Επιτροπή, αφού συμφωνεί, γενικά, με τη γνωμοδότηση της Μόνιμης Κτηνιατρικής Επιτροπής.

1.2.2. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν στην ΕΕ ευρείες συζητήσεις για την ορθή μεταχείριση των ζώων. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση της Επιτροπής και για την πρόταση τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας. Όμως, η ΟΚΕ επικρίνει το γεγονός ότι η πρόταση τροποποίησης του παραρτήματος δεν υποβάλλεται στα όργανα της ΕΕ για τη συνήθη διαβούλευση στα πλαίσια της νομοθετικής διαδικασίας.

1.3. Αυτό συνιστάται λόγω της πολύ σοβαρής κρίσης που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή γεωργία εξαιτίας της πολύ μεταδοτικής ζωνόσου, του αφρώδους πυρετού. Η γεωργία έχει πληγεί βαρέως από τις κρίσεις της ΣΕΒ και της διοξίνης στις ζωοτροφές πράγμα που ήγειρε στους καταναλωτές ερωτηματικά σχετικά με την ασφάλεια των ειδών διατροφής. Επισημαίνεται ότι έχει πολύ μεγάλη σημασία το να αποκατασταθεί και ακόμη να αυξηθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών όσον αφορά τις μεθόδους παραγωγής των ευρωπαϊών γεωργών. Η ΟΚΕ σε πληθώρα γνωμοδοτήσεων της υποστήριξε την εν λόγω κατεύθυνση. Η πρόταση της Επιτροπής για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των χοιρομητέρων πρέπει να εξετασθεί υπό το φως των ανωτέρω.

1.4. Η χοιροτροφία στην ΕΕ δεν διέπεται από μείζονες ρυθμίσεις όσον αφορά την αγορά της. Η κοινή οργάνωση της αγοράς για το χοίρειο κρέας είναι πολύ φιλελεύθερα οργανωμένη και περιλαμβάνει μόνο δύο μέτρα στήριξης της αγοράς, δηλαδή την επιστροφή κατά τις εξαγωγές και τις ενισχύσεις στην ιδιωτική αποθεματοποίηση.

1.4.1. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υφίστανται οι χοιροτρόφοι τις διακυμάνσεις των τιμών της αγοράς. Κατά τα έτη 1998 και 1999 οι τιμές μειώθηκαν σε ασυνήθιστα χαμηλά επίπεδα. Η κρίση έφθασε στο ζενίθ όταν οι τιμές που προσφέρονταν στους παραγωγούς μειώθηκαν κατά 27 % το 1998 και με 6 % το 1999. Ποτέ οι τιμές δεν είχαν πέσει σε τόσο χαμηλά επίπεδα, τα οποία δεν κάλυπταν ούτε το κόστος παραγωγής.

1.4.2. Το 1999 η Επιτροπή με στόχο να μειώσει τις συνέπειες των μελλοντικών διακυμάνσεων των τιμών, πρότεινε στα κράτη μέλη μία προαιρετική δυνατότητα δηλαδή τη σύσταση ρυθμιστικών ταμείων που θα χρηματοδοτούνται από τους παραγωγούς⁽²⁾.

1.4.3. Οι παραγωγοί χοιρείου κρέατος είναι ευάλωτοι στις μεταβολές του κόστους της παραγωγής. Πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση ότι το κόστος παραγωγής το επωμίζεται η αγορά και ότι η μεταχείριση των ζώων πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες της δεοντολογίας και με ορθό τρόπο.

(1) COM(2001) 20 τελικό.

(2) COM(2000) 193 τελικό και ΟΚΕ 1009/2000, ΕΕ C 367 της 20.12.2000, σ. 40.

1.5. Οι καταναλωτές έχουν δικαίωμα να προβάλουν απαιτήσεις για ασφαλή είδη διατροφής και για την εφαρμογή μεθόδων παραγωγής που ακολουθούν τους κανόνες της δεοντολογίας και τον ορθό τρόπο μεταχείρισης, παρέχουν στα ζώα τη δυνατότητα να είναι υγιή, να έχουν φυσιολογική συμπεριφορά, και πληρούν τους κανόνες για την υγεία και την ορθή μεταχείριση τους.

2. Η ανακοίνωση και η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέλαβε το 1997 έκθεση της Επιστημονικής Κτηνιατρικής Επιτροπής και ειδικότερα από το τμήμα της για την Υγεία και τη Ορθή Μεταχείριση των Ζώων σχετικά με την εντατική εκτροφή χοίρων στην οποία περιέχονται και διάφορες προτάσεις για την τροποποίηση της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των χοίρων και για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους.

2.2. Η πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας έχει ως αποτέλεσμα το να απαγορεύεται το στάβλισμα, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, των κωφορουσών χοιρομητέρων σε κλωβούς που περιορίζουν την ελευθερία κινήσεών τους. Με την πρόταση υποβάλλονται επίσης κανόνες για τη βελτίωση του χώρου διαβίωσης των χοίρων και προπάντων των χοιριδίων. Με τους εν λόγω κανόνες καθορίζονται όροι όσον αφορά την επιφάνεια του δαπέδου, το εσχαρωτό δάπεδο και τα συστήματα διατροφής καθώς και νέες απαιτήσεις για την κατάρτιση των απασχολουμένων με την χοιροτροφία. Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει αυστηρότερους κανόνες όσον αφορά τα επίπεδα θορύβου και φωτός, την πρόσβαση σε υλικό στο οποίο μπορούν να ανιχνεύουν με το ρύγχος τους, το χρόνο απογαλακτισμού των χοιριδίων, και την ελάχιστη επιφάνεια των εσχαρωτών δαπέδων.

2.3. Από την ανακοίνωση της Επιτροπής εμφανίζεται ότι η παραγωγή μεταξύ των κρατών μελών διαφέρει σε μεγάλο βαθμό. Πέντε κράτη μέλη συγκεντρώνουν το 72 % του συνόλου των χοίρων. Οι μεγαλύτερες χώρες παραγωγής είναι οι εξής:

- Γερμανία (20,4 % του συνολικού αριθμού των χοιρομητέρων)⁽¹⁾
- Ισπανία (19,8 %)
- Γαλλία (11,6 %)
- Ολλανδία (10,4 %)
- Δανία (9,9 %).

2.3.1. Συγχρόνως υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά το μέγεθος των αγελών. Στις Κάτω Χώρες περίπου το 90 % των αγελών διαθέτουν πάνω από 100 χοιρομητέρες, ενώ στη Γερμανία άνω του 40 % των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων διαθέτουν λιγότερες από 10 χοιρομητέρες. Στην Ιταλία το 80 % των αγελών έχουν λιγότερες από 10 χοιρομητέρες.

2.3.2. Σε ορισμένες χώρες υπάρχουν επίσης τάσεις συγκέντρωσης των χοιροτροφικών μονάδων σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές, όπου η συγκέντρωση ζώων ανά εκτάριο θεωρείται ως μη ανεκτή οικολογικά (1,4 ζώα/εκτάριο).

2.4. Στην έκθεση αναφέρεται επίσης ότι αυτό που περιέχεται στην ανακοίνωση, ότι δηλαδή το 65 % όλων των χοιρομητέρων διαθέτουν ατομικό χώρο και ότι το 60 % δεν έχει πρόσβαση σε υλικό στο οποίο να μπορούν να ανιχνεύουν με το ρύγχος τους.

2.5. Η εφαρμογή της πρότασης για τις υπάρχουσες αγέλες θα πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια μιας δεκαετούς μεταβατικής περιόδου δηλαδή μέχρι το 2012. Από την 1η Ιανουαρίου 2002 θα τεθούν σε ισχύ ορισμένα βασικά μέτρα για όλες τις νεόδμητες ή τις ανακαινισμένες εκμεταλλεύσεις. Προβλέπονται εξαιρέσεις για τις εκμεταλλεύσεις για λιγότερες από 10 γουρούνες σε ξηρά περίοδο εκτός για το σημείο που ισχύει όσον αφορά ορισμένες απαιτήσεις για τη διατροφή των χοίρων.

2.6. Όσον αφορά τις επενδύσεις σε κτίρια και σε τεχνολογία για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων οι χοιροτρόφοι μπορούν να ζητήσουν οικονομική ενίσχυση από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση και την πρόταση της Επιτροπής και υποστηρίζει το στόχο τους και τις συστάσεις τους. Εκφράζει όμως τη λύπη της που χρειάστηκε τόσος χρόνος στην Επιτροπή για να υποβάλει την πρόταση της αφού παρέλαβε το 1997 την έκθεση της Επιστημονικής Κτηνιατρικής Επιτροπής. Η ΟΚΕ επικρίνει επίσης την πρόταση διότι περιορίζεται στις γουρούνες κατά τη ξηρά περίοδο και δεν περιλαμβάνει τις κωφορούσες και τις θηλάζουσες χοιρομητέρες. Όμως, η ΟΚΕ επικρίνει το γεγονός ότι η πρόταση τροποποίησης του παραρτήματος δεν ακολουθείται η συνήθη διαδικασία διαβούλευσης με τα όργανα της ΕΕ αλλά ζητείται μόνο η γνώμη της Μόνιμης Κτηνιατρικής Επιτροπής.

3.2. Η παραγωγή των χοίρων στην ΕΕ είναι δυναμική και ανταγωνιστική. Η ΕΕ είναι η μεγαλύτερη εξαγωγέας παγκοσμίως και το 1999 εξήγαγε 1,5 εκατομμύριο τόνους προς τις τρίτες χώρες, κυρίως στις τιμές της παγκόσμιας αγοράς. Οι εισαγωγές είναι μικρότερες, μόνο 65 000 τόνοι. Ο τομέας είναι πολύ σημαντικός από οικονομική άποψη και αντιστοιχεί περίπου στο 11 % του συνόλου της γεωργικής παραγωγής της ΕΕ.

3.3. Ταυτόχρονα όμως, οι χοιροτρόφοι ζουν υπό συνθήκες που επηρεάζονται άμεσα από τις τιμές της παγκόσμιας αγοράς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα τελευταία δύο χρόνια, να υποστούν μεγάλη οικονομική πίεση.

(1) Eurostat 1999.

3.4. Οι χοίροι είναι κοινωνικά ζώα. Στην έκθεση της Επιστημονικής Κτηνιατρικής Επιτροπής εξετάζονται λεπτομερώς οι γνώσεις και οι έρευνες που αφορούν την ευζωία των χοίρων. Σ' αυτήν παρουσιάζονται οι συνέπειες που προκύπτουν στην περίπτωση που δεν λαμβάνονται υπόψη οι φυσικές ανάγκες και η συμπεριφορά τους. Μπορεί να δημιουργηθούν αντιπαραθέσεις όσον αφορά το στόχο όταν θα πρέπει να συνυπολογισθούν ανάγκες όπως η συμπεριφορά, η υγεία, το περιβάλλον και οι οικονομικοί παράγοντες. Συγχρόνως πραγματοποιείται ένας ταχύτατος εξορθολογισμός των υποδομών και μια ταχεία τεχνολογική ανάπτυξη. Τα ανωτέρω σε συνδυασμό με την απαίτηση για αποδεκτή μεταχείριση των ζώων καθιστούν αναγκαία τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων.

3.5. Η εκτροφή χοίρων παρουσιάζει διάφορες ανάγκες ανάλογα με το σε ποια φάση της ζωής του βρίσκεται το συγκεκριμένο ζώο. Η «χοιρομητέρα» είναι το ζώο που γέννησε. Η γουρούνα σε ξηρά περίοδο είναι η χοιρομητέρα της οποίας τα προηγούμενα χοιρίδια έχουν απογαλακτισθεί, είναι κυοφορούσα και πρόκειται να γεννήσει. Η νεαρή γουρούνα είναι ο θηλυκός χοίρος που κυοφορεί και θα γεννήσει για πρώτη φορά. Το μεγαλύτερο ποσοστό των χοίρων είναι χοίροι πάχυνσης προς σφαγή. Όλα αυτά τα διαφορετικά στάδια που διέρχεται το ζώο απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τις ανάγκες του.

3.6. Η εξέλιξη των νόμων και των διατάξεων για την προστασία των χοίρων διαφέρει επίσης μεταξύ των κρατών μελών. Η νομοθεσία ορισμένων κρατών είναι απαιτητικότερη από την αντίστοιχη άλλων. Συγχρόνως το λιανικό εμπόριο επιβάλλει κανόνες και απαιτήσεις όσον αφορά την πραγματοποίηση των αγορών του οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα την αγορά και τον τρόπο διατροφής και παραγωγής χοιρείου κρέατος.

3.7. Η έκθεση στην οποία η Επιτροπή βασίζει την υιοθέτηση των απόψεών της δείχνει επίσης ότι συνεχίζουν να υπάρχουν ελλείψεις όσον αφορά τη μεταχείριση των ζώων και ότι η προστασία τους πρέπει να γίνει αυστηρότερη. Στην έκθεση περιέχονται τουλάχιστον 88 διαφορετικές συστάσεις. Η Επιτροπή συμφωνεί με την πλειοψηφία των εν λόγω συστάσεων.

3.8. Μια μεγάλη παρέκκλιση στην οποία προβαίνει η Επιτροπή και δεν ακολουθεί τις συστάσεις είναι η πιεστική απαίτηση για το χώρο που διατίθεται στους χοίρους πάχυνσης προς σφαγή. Στην έκθεση προτείνεται ότι ο ελάχιστος διαθέσιμος χώρος για τους χοίρους πάχυνσης προς σφαγή θα έπρεπε να αυξηθεί. Επ' αυτού η Επιτροπή θα αναμένει την επόμενη έκθεση η οποία προτείνεται να υποβληθεί μετά από οκτώ χρόνια. Αποτελεί σημαντικό θέμα η προστασία των ζώων όπως άλλωστε και η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην παραγωγή. Ο ελάχιστος χώρος έχει ως αποτέλεσμα να δαγκώνουν τα ζώα τις ουρές τους, πράγμα που αντιμετωπίζεται με την κοπή των ουρών. Γι' αυτό η αύξηση του ελάχιστου χώρου μπορεί να αποτελέσει καλή προϋπόθεση για να μειωθούν οι κοπές ουρών. Αυτά υπό την προϋπόθεση ότι θα δοθεί στους παραγωγούς μια λογική μεταβατική περίοδος προσαρμογής, όπως συμβαίνει και με την παρούσα τροποποίηση της οδηγίας. Ιδίως με τις νεόδμητες εγκαταστάσεις θα έπρεπε να εξετασθεί η διάθεση μεγαλύτερου χώρου για τους χοίρους πάχυνσης προς σφαγή.

3.9. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως την οριστική απαγόρευση του περιορισμού των χοιρομητέρων και των κάπρων όπως και την απαγόρευση του συστήματος περιορισμού όπως είναι οι κλωβοί που περιορίζουν τη δυνατότητα των ζώων να στρέφουν το σώμα τους. Προβλέπονται εξαιρέσεις π.χ. για ιατρικούς λόγους πράγμα που είναι σωστό από την άποψη της προστασίας των ζώων, απαιτείται όμως ορισμένος χώρος για τις κινήσεις τους.

3.10. Η Επιτροπή εξετάζει στην έκθεση τις δημοσιονομικές επιπτώσεις της πρότασής της. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για τους παραγωγούς οι οποίοι ζουν με τις διακυμάνσεις των τιμών και της ζήτησης, ενώ τα περιθώρια κέρδους σε σχέση με τις δαπάνες παραγωγής είναι πολύ μικρά. Συνεπώς, η ΟΚΕ ζητεί την κατάρτιση καλύτερων και πιο αξιόπιστων αναλύσεων των δαπανών όσον αφορά τα προτεινόμενα μέτρα υπέρ των γεωργών.

3.10.1. Όμως, οι υπολογισμοί αυτοί γίνονται με βάση ορισμένες υποθέσεις οι οποίες είναι παρόλα αυτά περιέργες. Μεταξύ άλλων, εξετάζεται η περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής δεν είναι διατεθειμένος να πληρώσει για τη βελτίωση της ορθής μεταχείρισης των ζώων, όταν οι εισαγωγές από τις τρίτες χώρες, στις οποίες οι απαιτήσεις για την καλή μεταχείριση των ζώων είναι χαμηλές, δεν μπορούν να περιοριστούν.

3.10.2. Για κάθε παραγωγή ισχύει ότι τα έσοδα θα πρέπει να καλύπτουν τις δαπάνες. Οι αναγκαστικοί κανόνες δημιουργούν δαπάνες παραγωγής οι οποίες θα πρέπει να καλυφθούν μέσω των εσόδων δηλαδή της τιμής. Διαφορετικά, η παραγωγή δεν μπορεί να συνεχιστεί και καθίσταται αδύνατη. Είναι τόσο αντιφατικό όσο και παράλογο να νομοθετηθούν για τους ευρωπαίους χοιροτρόφους ορισμένες προϋποθέσεις και πρότυπα για την προστασία των ζώων των οποίων όμως το κόστος οι καταναλωτές δεν είναι πρόθυμοι να πληρώσουν. Θα πρέπει επίσης να επιτευχθεί μια συμφωνία όσον αφορά τις απαιτήσεις που ισχύουν στην ΕΕ και τις απαιτήσεις που ισχύουν για τις εισαγωγές.

3.10.3. Επιπλέον, η ΟΚΕ θεωρεί ότι το θέμα της φροντίδας των ζώων θα πρέπει να εξεταστεί και να τεθεί σε εφαρμογή και εντός του πλαισίου των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ. Δυστυχώς, στην έκθεση δεν εξετάζεται το εν λόγω θέμα επειδή είναι δύσκολο και πολύπλοκο. Υφίσταται ο κίνδυνος στην πράξη ότι τα ευρωπαϊκά αιτήματα για την προστασία των ζώων δεν θα βρουν καμία ανταπόκριση στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ.

3.10.4. Ταυτόχρονα οι βελτιωμένες συνθήκες διαβίωσης και καλής μεταχείρισης των ζώων θα πρέπει να αφήνουν ένα καλύτερο οικονομικό όφελος το οποίο θα συντελεί έμμεσα στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη ανάπτυξη και ευζωία του ζώου. Γενικότερα, η πρόταση της Επιτροπής ωθεί τους χοιροπαραγωγούς σε μεγαλύτερες επενδύσεις και σε αύξηση των δαπανών παραγωγής.

3.11. Η ΟΚΕ επιθυμεί επίσης να εξετάσει το γεγονός ότι η ανακοίνωση αναφέρεται «στην ορθή μεταχείριση των εντακτικώς εκτρεφόμενων χοίρων». Γενικότερα, μπορεί να θεωρηθεί ότι πρόκει-

ται για μεγάλες αγέλες. Λογικά όμως δεν είναι σωστό. Η εντατικότητα δεν συνδέεται πάντοτε με το μέγεθος. Μεγάλες αγέλες μπορούν να διαθέτουν πολύ καλά καταρτισμένους χοιροτρόφους και να τυχαίνουν πολύ καλής μεταχείρισης. Και αυτό όμως δεν είναι αυτονόητο. Το λογικό είναι να συμπεριλαμβάνονται στην ανακοίνωση και στην πρόταση όλοι οι χοίροι ανεξαρτήτως του συστήματος παραγωγής.

3.12. Επιπροσθέτως, στην επιστημονική έκθεση αναφέρεται ότι η κατάσταση της υγείας των ζώων έχει μεγάλη σημασία για την παροχή ορθής φροντίδας και καλών συνθηκών διαβίωσης. Είναι βέβαιο ότι οι μεταδοτικές ασθένειες αποτελούν σημαντικό πρόβλημα σε ό,τι αφορά την προστασία των ζώων. Πολλές ασθένειες οφείλονται συχνά σε πολλές αιτίες. Η ΟΚΕ φρονεί ότι η σημασία της υγειονομικής πρόληψης πρέπει να τονισθεί περισσότερο εφόσον η μέριμνα και το περιβάλλον των ζώων μπορούν να δώσουν υγιή ζώα, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό και μειώνοντας τους κινδύνους μετάδοσης ασθενειών. Τα μέτρα αυτά μπορεί ακόμη να οδηγήσουν στη διακοπή της προληπτικής χρησιμοποίησης των αντιβιοτικών. Η εξάλειψη των ασθενειών δεν είναι μόνο σημαντική για την προστασία των ζώων, αλλά αποτελεί και σημαντικό παράγοντα για την παραγωγή τους.

3.13. Στο παράρτημα της εν ισχύει οδηγίας 91/630/ΕΟΚ, η Επιτροπή, βάσει των όσων εξετάστηκαν ανωτέρω στην παρούσα γνωμοδότηση, θα υποβάλει αργότερα πρόταση τροποποίησης χωρίς να ακολουθήσει τη συνήθη διαδικασία. Στο εν λόγω παράρτημα περιέχονται πολλοί κανόνες για διάφορες μη θεραπευτικές χειρουργικές επεμβάσεις στους χοίρους όπως π.χ. η κοπή των οδόντων, ο ευνουχισμός, κ.λπ. Η τοποθέτηση ρινοσφικτήρα επιτρέπεται ακόμη. Στους χοίρους μία από τις βασικότερες συνήθειες τους είναι η εξερεύνηση με το ρύγχος τους. Στην επιστημονική έκθεση αναφέρεται με σαφήνεια ότι η κατάσταση του ζώου επηρεάζεται αρνητικά από την τοποθέτηση ρινοσφικτήρα, ιδίως όταν το ζώο βρίσκεται σε περιβάλλον που διεγείρει την εξερεύνηση. Στην οδηγία 98/58/ΕΚ για την προστασία των ζώων η Επιτροπή ορίζει πέντε αρχές ελευθερίας, μεταξύ των οποίων ορίζεται ότι δεν πρέπει να περιορίζεται η ελευθερία κινήσεων των ζώων για να μην υποφέρει χωρίς λόγο. Η ΟΚΕ φρονεί ότι για τους λόγους αυτούς πρέπει να απαγορευθεί παντελώς η τοποθέτηση ρινοσφικτήρα στους χοίρους εφόσον αυτή αντιβαίνει στην ως άνω οδηγία και ακόμη διότι το ζώο εκτιθείται, για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε μία μη θεραπευτική χειρουργική επέμβαση που εμποδίζει καίρια την κανονική συμπεριφορά του.

4. Ειδικά σχόλια

4.1. Άρθρο 1, τροποποίηση της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ και του άρθρου της 3.2

4.1.1. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως την απαγόρευση για τον περιορισμό των χοιρομητέρων και των νεαρών γουρουνών από την 1η Ιανουαρίου 2002. Η ΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι οι κυοφορούσες και θηλάζουσες χοιρομητέρες δεν περιλαμβάνονται στην πρόταση.

4.1.2. Από το άρθρο 1 συνάγεται επίσης ότι χορηγείται μια μεταβατική περίοδος, μέχρι το 2012 σχετικά με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις όσον αφορά την απαίτηση για μεγαλύτερες διαστάσεις των κλωβών όπου οι χοιρομητέρες που εκτρέφονται σε ομάδες πρέπει να σιτίζονται με σύστημα που εξασφαλίζει ότι κάθε ζώο μπορεί να έχει αρκετή τροφή. Ακόμη και αν η μεταβατική περίοδος μπορεί να θεωρηθεί ως μακρόχρονη, η ΟΚΕ μπορεί να την υποστηρίξει από την άποψη ότι αφορά ανακαίνιση εγκαταστάσεων που σε πολλές περιπτώσεις δημιουργούν μεγάλα έξοδα και πρακτικές δυσκολίες για κάθε παραγωγό. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι οι απαιτήσεις για τις νεόδμητες εγκαταστάσεις και για την ανακαίνισή τους θα πρέπει να ισχύσουν από την 1η Ιανουαρίου 2002.

4.1.3. Στο άρθρο 1 αναφέρεται επίσης ότι η αναβάθμιση των απαιτήσεων για την βελτίωση του χώρου κ.λπ. δεν θα εφαρμόζεται για τις εγκαταστάσεις στις οποίες στεγάζονται λιγότερες από 10 χοιρομητέρες. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι μπορεί να γίνει δεκτή μια εξαίρεση για μικρότερες αγέλες ζώων. Επειδή στην πρόταση αναφέρονται οι γουρουνές σε ξηρά περίοδο, τίθεται το ερώτημα το πως αυτές θα οριστούν σε επίπεδο χοιρομονάδας. Η στατιστική που αναφέρεται στο σύνολο χοίρων ανά εκμετάλλευση δεν είναι αρκετά ακριβής και η μάλλον ταχεία ανάπτυξη ευνοεί τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις. Εάν βασιστούμε στα στοιχεία που περιέχονται στην επιστημονική έκθεση, στα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 73 % των επιχειρήσεων διαθέτουν 1-9 χοίρους. Εάν η σχέση αυτή ισχύει και για τις γουρουνές σε ξηρά περίοδο, πράγμα που είναι λογικό να υποτεθεί, τότε η βελτίωση των κανόνων για την προστασία των ζώων δεν θα ισχύσει για μεγάλο αριθμό χοίρων, πράγμα που δεν ικανοποιεί. Πράγματι, δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ κακών συνθηκών σταβλισμού/προστασίας ζώων και μεγάλων αγελών. Γι' αυτό η ΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να προσδιορίσει λεπτομερέστερα την εξαίρεση. Μια δυνατότητα είναι να διευκρινίσει ότι η εξαίρεση αφορά τις εγκαταστάσεις με 10 χοιρομητέρες παραγωγής. Μια άλλη δυνατότητα είναι να συμπεριλαμβάνουν οι κανόνες όλα τα ζώα ανεξαρτήτως του μεγέθους της αγέλης.

4.1.4. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η τροποποιημένη οδηγία προβλέπει τη χορήγηση σε όλες τις χοιρομητέρες υλικού για να απασχολούνται καθώς και ζωοτροφές προς μάζηση.

4.2. Άρθρο 1, στο οποίο προστίθεται το άρθρο 5α της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ

4.2.1. Στο εν λόγω άρθρο η Επιτροπή προτείνει νέους όρους όσον αφορά οδηγίες και κατευθύνσεις καθώς και την παροχή μαθημάτων κατάρτισης σε κάθε άτομο που φροντίζει ζώα. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την εν λόγω πρόταση. Όμως, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους κατά πόσον υπάρχουν σήμερα ζωοκόμοι με καλή κατάρτιση. Η απαίτηση για τις νεόδμητες εγκαταστάσεις μπορεί να είναι σημαντική, δεν θα πρέπει όμως να ανήκει στις αρμοδιότητες των ζωοκόμων.

4.2.2. Από την πλευρά των εργαζομένων είναι σημαντικό να προσλαμβάνεται προσωπικό που έχει καταρτιστεί σωστά και στο οποίο προσφέρεται συνεχής κατάρτιση όσον αφορά τη φροντίδα των ζώων και την ορθή μεταχείρισή τους. Πρέπει επίσης να εξεταστεί η πλευρά της ασφάλειας εφόσον μεγάλος αριθμός σημαντικών ατυχημάτων στη γεωργία σχετίζεται με τη φροντίδα των ζώων, τη μεταφορά τους κ.λπ.

4.2.3. Επισημαίνονται επίσης τα διαφορετικά συστήματα πιστοποίησης και οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί σχετικά και ότι ακόμη και σήμερα πρέπει να ληφθεί υπόψη η παροχή αξιολογής κατάρτισης ιδίως όταν τα κράτη μέλη διαμορφώσουν τους κανόνες τους.

4.3. Άρθρο 1 αντικατάσταση του άρθρου 6 της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ

4.3.1. Στο εν λόγω άρθρο αναφέρεται ότι στην Επιτροπή θα υποβληθεί έκθεση της Επιστημονικής Επιτροπής για την Υγεία και την Ορθή Μεταχείριση των Ζώων, το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου του 2008. Η έκθεση αυτή θα περιέχει:

- τις επιπτώσεις της πυκνότητας του ζωικού κεφαλαίου
- τις περαιτέρω εξελίξεις στα συστήματα ομαδικού σταβλισμού των κυοφορουσών χοιρομητέρων
- τον καθορισμό των απαιτήσεων χώρου για το σταβλισμό ενήλικων κάρπων αναπαραγωγής
- τις εξελίξεις των συστημάτων ελεύθερου σταβλισμού για χοιρομητέρες στην περίοδο της λοχείας και για θηλάζουσες χοιρομητέρες
- την ανάπτυξη τεχνικών που θα μειώσουν την ανάγκη για χειρουργικό ευνουχισμό
- τη στάση των καταναλωτών και τη συμπεριφορά τους απέναντι στο χοίρειο κρέας εάν δεν υπάρξει βελτίωση στο θέμα της ορθής μεταχείρισης των ζώων.

4.3.2. Όσον αφορά τη μεταβατική περίοδο έως το 2012, η προθεσμία που χορηγείται μέχρι το 2008 φαίνεται λογική. Η προθεσμία μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί ως ικανοποιητική. Η ΟΚΕ επιθυμεί παρόλα αυτά να επισημάνει ότι οι μεταβολές αφορούν ένα πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων που θα πρέπει να προσαρμοστούν στην κατάσταση. Έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις σε ένα τομέα παραγωγής στον οποίο τα περιθώρια κέρδους είναι πολύ μικρά. Όπως αναφέρεται στην παρούσα γνωμοδότηση, οι παραγωγοί υφίστανται μεγάλη πίεση από την παρούσα οικονομική κατάσταση.

4.3.3. Δεν μπορεί όμως να αποκλεισθεί ότι οι απαιτήσεις που προβάλλουν στην αγορά οι καταναλωτές αλλά και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο θα οδηγήσουν ταχέως τους εκτροφείς στην αλλαγή των μεθόδων παραγωγής με τις οποίες θα αποδέχονται τις απαιτήσεις για μεγαλύτερη προστασία των ζώων ώστε να επιτυγχάνουν την πρόσβαση τους στην αγορά.

4.4. Άρθρο 2

Στο άρθρο 2 της πρότασης ορίζεται η υποχρέωση των κρατών μελών να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο την εν λόγω νομοθεσία. Η ΟΚΕ έχει επανειλημμένως τονίσει τις δυσχέρειες που συναντώνται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας, μεταξύ άλλων στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για τη χρήση της ιλύος στην γεωργία⁽¹⁾.

4.5. Η ΟΚΕ επιθυμεί να προτρέψει την Επιτροπή να εξετάσει την οδηγία 92/102/ΕΟΚ για την αναγνώριση των ζώων και ιδιαίτερα των χοίρων. Η εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας δεν ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητική και η σημερινή κατάσταση της αγοράς απαιτεί την επικαιροποίησή της.

4.6. Η ΟΚΕ επιθυμεί επίσης να θέσει ερωτήματα όσον αφορά τον έλεγχο που διεξάγεται στα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας του Συμβουλίου 91/630/ΕΟΚ. Προς το παρόν έχουν αναφερθεί μόνο οκτώ επιθεωρήσεις που δεν καλύπτουν όλα τα κράτη μέλη, πράγμα που εξασθενεί το σύστημα ελέγχου της ΕΕ.

4.7. Άρθρο 6

«Μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2008 η Επιτροπή θα υποβάλει στο Συμβούλιο έκθεση, που θα συνταχθεί βάσει γνωμοδότησης της Επιστημονικής Επιτροπής για την Υγεία και την Ορθή Μεταχείριση των Ζώων. Η ΟΚΕ φρονεί ότι η έκθεση αυτή πέραν του τι θα προτείνει η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάζει και τις τεχνικές και οικονομικές συνέπειες της εφαρμογής των νέων συστάσεων. Επιπλέον πρέπει να πραγματοποιηθεί μια μελέτη της αγοράς που θα εξετάζει αν η αγορά μπορεί να εσωμοσθεί το πρόσθετο κόστος που συνεπάγονται τα νέα μέτρα για την ορθή μεταχείριση των ζώων».

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής και την υποστηρίζει. Επικρίνει όμως τη μεγάλη καθυστέρηση και ότι το παράρτημα της οδηγίας δεν είναι ακόμη διαθέσιμο. Ως προς τις τροπολογίες της οδηγίας 91/630/ΕΟΚ που ενδέχεται να προκαλέσουν ανταγωνιστικά απώλεια της παραγωγής χοίρειου κρέατος σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εναπόκειται πάντοτε στις κοινοτικές αρχές, το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να αποφαινούνται επί των προτάσεων που υποβάλλονται από την Επιτροπή.

5.2. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που στην πρόταση δεν εξετάζεται το θέμα του ελάχιστου χώρου όσον αφορά τους χοίρους πάχυνσης προς σφαγή.

(1) ΟΚΕ 1199/2000, ΕΕ C 14 της 16.1.2001, σ. 141.

5.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για την απαγόρευση του περιορισμού των χοιρομητέρων και των κάπρων όπως και τη χρησιμοποίηση κλωβών για τις χοιρομητέρες.

5.4. Η ΟΚΕ ζητεί πιο αξιόπιστες και καλύτερες αναλύσεις των δαπανών που αναφέρονται στην πρόταση. Φρονεί επίσης ότι αποτελεί προϋπόθεση το ότι οι καταναλωτές είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για τις μεγαλύτερες απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία των ζώων και ότι οι εισαγωγές από τις τρίτες χώρες πρέπει να υποβάλλονται στις ίδιες απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία των ζώων.

5.5. Το ζήτημα της προστασίας των ζώων πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω κατά τις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ.

5.6. Στο διεθνές πλαίσιο, οι συνθήκες παραγωγής και εκτροφής διαφέρουν πάρα πολύ από περιφέρεια σε περιφέρεια. Συνεπώς, έχει σημασία να επιτευχθεί συνοχή μεταξύ των νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν την παραγωγή και την εισαγωγή και να ληφθούν υπόψη οι ανησυχίες αυτές σε διεθνές επίπεδο στους κόλπους του ΠΟΕ.

5.7. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση για την παροχή οδηγιών και κατευθύνσεων καθώς και την παροχή μαθημάτων κατάρτισης στους ζωκόμους, υποστηρίζει όμως ότι θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σημερινό επίπεδο γνώσεών τους. Πρέπει ακόμη να ληφθούν υπόψη οι πτυχές ασφάλειας και οι κίνδυνοι ατυχημάτων.

5.8. Η ΟΚΕ επισημαίνει το θέμα του επιπέδου ελέγχου και των ελλείψεων όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας.

5.9. Η ΟΚΕ τονίζει ότι η επόμενη έκθεση που θα υποβληθεί το 2008 θα πρέπει και αυτή να περιέχει οικονομικές αναλύσεις και έρευνες της αγοράς που θα περιγράφουν την κατάσταση της μετά την ισχύ των νέων κανόνων.

Βρυξέλλες, 31 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον 2001-2010»

(2001/C 221/12)

Στις 21 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το Τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Braghin.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001, (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 115 ψήφους υπέρ, μία κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον, «Περιβάλλον 2010 — Το μέλλον μας, η επιλογή μας» αποσκοπεί στον εντοπισμό των γενικών στόχων που πρέπει να επιτευχθούν και των δράσεων προτεραιότητας της μελλοντικής πολιτικής για το περιβάλλον της ΕΕ. Ξεκινά από μία διαβούλευση που άρχισε από την Επιτροπή το Νοέμβριο 1999 με τη γενική αξιολόγηση του 5ου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης («Το περιβάλλον της Ευρώπης: ποιες θα είναι οι κατευθύνσεις για το μέλλον;») και βασίζεται επίσης στα πορίσματα της έκθεσης για την κατάσταση του περιβάλλοντος που εκπονήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος («Το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην αλλαγή του αιώνα») και αναπτύχθηκε με μια σειρά ευρύτατων σεμιναρίων και διαβουλεύσεων. Η ΟΚΕ συμμετείχε ενεργώς στο προκαταρκτικό αυτό στάδιο, καταρτίζοντας μια επικριτική γνωμοδότηση⁽¹⁾ που συζητήθηκε στα πλαίσια του σεμιναρίου από ακαδημαϊκούς εμπειρογνώμονες και σχολιάστηκε προσεκτικά από τις υπηρεσίες της Επιτροπής⁽²⁾.

1.2. Η συνετή χρήση των παγκόσμιων φυσικών πόρων και η προστασία του παγκόσμιου οικοσυστήματος αποτελούν ουσιαστικές προϋποθέσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Το νέο πρόγραμμα εντοπίζει τις πτυχές αυτές του περιβάλλοντος που πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να υπάρξει αειφόρος ανάπτυξη, καθότι υφίστανται ακόμα πολλά προβλήματα. Μεταξύ των σημαντικότερων προβλημάτων είναι οι κλιματικές μεταβολές, η απώλεια βιοποικιλότητας και βιοτόπων, η διάβρωση και χειροτέρευση του εδάφους, οι αυξανόμενοι όγκοι αποβλήτων, η συσσώρευση χημικών ουσιών στο περιβάλλον, η τοξική ρύπανση καθώς και ορισμένα είδη ρυπάνσεως της ατμόσφαιρας και των υδάτων.

1.3. Η αειφόρος ανάπτυξη δεν σημαίνει μόνο ότι χρειάζεται ένα πιο καθαρό περιβάλλον, αλλά ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πιθανές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, με στόχο την

καλύτερη ποιότητα της ζωής γενικότερα για τους πολίτες της ΕΕ. Συνεπάγεται επίσης ότι η Κοινότητα θα μεταρρυθμίσει το ίδιο σύστημα διακυβέρνησης κατά τρόπο ώστε να επιτύχει τη συμφιλίωση όχι μόνο των κοινωνικοοικονομικών στόχων με τους περιβαλλοντικούς αλλά επίσης τους διάφορους τρόπους που υφίστανται για την επίτευξή τους⁽³⁾.

1.4. Το νέο πρόγραμμα προσδιορίζει τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, περιγράφει πως θα χρησιμοποιηθούν τα μέσα της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα αυτά, και υπογραμμίζει τις παρεμβάσεις αυτές που είναι απαραίτητες σε άλλους τομείς πολιτικής. Συγκεκριμένα καταδεικνύει ότι είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών σε πολιτικές όπως των μεταφορών, της ενέργειας και της γεωργίας καθώς και τη σημασία που έχει ο εδαφικός σχεδιασμός και οι παρεμβάσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης.

1.5. Από την γενική αξιολόγηση προέκυπτε ένα πολυποίκιλο πλαίσιο της αποτελεσματικότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ, στην οποία καταγγέλλονταν η ελλειμματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών οδηγιών της ΕΚ από πλευράς κρατών μελών καθώς και η ελλιπής ανάθεση ευθυνών στα ενδιαφερόμενα μέλη όσον αφορά τις περιβαλλοντικές οδηγίες. Το νέο πρόγραμμα εμμένει συγκεκριμένα σε δύο πτυχές: βελτίωση της εφαρμογής των περιβαλλοντικών κανόνων και δημιουργία αειφόρων προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης μέσω της συμμετοχής και τόνωσης της καινοτομίας των επιχειρήσεων και της ευρύτερης ενημέρωσης των πολιτών επί επιστημονικών βάσεων.

1.6. Οι τομείς δράσεων προτεραιότητας που εντοπίζονται και προσδιορίζονται από την Επιτροπή ως τομείς μείζονος σημασίας είναι οι εξής:

— η κλιματική αλλαγή με στόχο τη σταθεροποίηση των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου σε ένα

⁽¹⁾ ΕΕ C 204 της 18.07.2000.

⁽²⁾ Βλέπε το δελτίο CES 2001-2002 (διατίθεται στα Γαλλικά, Αγγλικά και Γερμανικά) στο οποίο αναφέρονται τα σχόλια της Επιτροπής σχετικά με τις συστάσεις της ΟΚΕ.

⁽³⁾ Επί των θεμάτων αυτών (αειφόρος ανάπτυξη και διακυβέρνηση) η ΟΚΕ βρίσκεται στο στάδιο επεξεργασίας ειδικών γνωμοδοτήσεων. Βλ. έγγρ. ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

επίπεδο που δεν θα προξενεί αφύσικες διακυμάνσεις του κλίματος μέσω μιας προσέγγισης παγκόσμιου χαρακτήρα και χάρη στη στενή συνεργασία σε διεθνές επίπεδο·

- φύση και βιοποικιλότητα με στόχο την προστασία και την αποκατάσταση της λειτουργίας των φυσικών συστημάτων και αναχαιτίση της απώλειας βιοποικιλότητας τόσο στην ΕΕ όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Προστασία των εδαφών από τη διάβρωση και τη ρύπανση·
- περιβάλλον και υγεία με στόχο την επίτευξη ποιότητας περιβάλλοντος έτσι ώστε τα επίπεδα των ανθρωπογενών ρυπαντών συμπεριλαμβανομένων και των διάφορων ειδών ακτινοβολίας, να μην προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις και κινδύνους στην ανθρώπινη υγεία·
- αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων με στόχο να διασφαλιστεί ότι η κατανάλωση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος, να επιτευχθεί δε η αποσύνδεση της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη μέσω σημαντικής βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, απεξάρτησης της οικονομίας από τους υλικούς πόρους και πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.

1.7. Σκοπός της στρατηγικής προσέγγισης είναι συνεπώς να υπερσκελισθεί η αυστηρώς νομοθετική προσέγγιση για να προωθηθούν οι απαραίτητες αλλαγές στα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και να τονωθεί η συνεπής συμπεριφορά των υπεύθυνων των περιβαλλοντικών πολιτικών και των άλλων συναφών τομέων. Το πρόγραμμα προτείνει πέντε οδούς προτεραιότητας στρατηγικής δράσης που θα βοηθήσουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων:

- βελτίωση της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας·
- ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματικών στις αποφάσεις που λαμβάνονται σε άλλες πολιτικές·
- ενθάρρυνση για μια στενότερη συνεργασία με την αγορά μέσω της συμμετοχής επιχειρήσεων και καταναλωτών·
- ευαισθητοποίηση του ιδιώτη και υποβοήθησή του για να αλλάξει συμπεριφορά·
- ενθάρρυνση ενός καλύτερου σχεδιασμού και διαχείρισης ως προς τη χρήση της γης.

1.8. Η εφαρμογή του βου προγράμματος θα πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της διευρυμένης ΕΕ, και γι' αυτό οι υποψήφιες χώρες θα πρέπει να προβούν στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΚ, επωφελούμενες από τη βοήθεια των κοινοτικών προγραμμάτων χρηματοδότησης και τα συναφή μέτρα και θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη αυτή την ευρύτερη προοπτική. Σε διεθνές επίπεδο έχει σημασία οι περιβαλλοντικές προβληματικές να ενσωματωθούν καταλλήλως και πλήρως σε όλες τις πτυχές των εξωτερικών σχέσεων της Κοινότητας.

1.9. Ένα κεφάλαιο της εισαγωγικής έκθεσης του προγράμματος τιτλοφορείται «Χάραξη πολιτικής με βάση τη συμμετοχή και την ορθή γνώση»: σ' αυτό η επιτυχία της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον συνδέεται με τη θέσπιση κανόνων που παρέχουν κίνητρα στις επιχειρήσεις για να προβούν επωφελώς σε έργα καινοτομίας τόσο από την άποψη της αγοράς όσο και του περιβάλλοντος· με τη διεξαγωγή διαλόγου με βάση την σταθερή επιστημονική και οικονομική αξιολόγηση βασισμένη σε στοιχεία και πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος, τις πιέσεις και τα αίτια των περιβαλλοντικών προβλημάτων· με το ρόλο της έρευνας που μπορεί να συμβάλει στη διαφώτιση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ ανθρώπων και περιβάλλοντος και των αντίστοιχων σχέσεων· με μια διαδικασία συστηματικής αξιολόγησης για να βελτιωθούν οι μελλοντικές στρατηγικές και η υλοποίησή τους. Υπογραμμίζεται επίσης η σημασία που έχει ο διάλογος μεταξύ δημοσίων αρχών σε όλα τα επίπεδα των κοινωνικοοικονομικών φορέων και των ενώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και των καταναλωτών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής και συμφωνεί με τα κείρια σημεία που επισημαίνονται, όπως:

- η σημασία που δίνεται στην περιβαλλοντική προβληματική ως αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη·
- ότι είναι σκόπιμο η περιβαλλοντική πολιτική να καταστεί όντως αναπόσπαστο τμήμα όλων των κοινωνικών πολιτικών που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα το περιβάλλον·
- η επείγουσα ανάγκη πιο οικολογικού σχεδιασμού και διαχείρισης του εδάφους·
- η ανάγκη μιας αυστηρότερης τήρησης των περιβαλλοντικών προτύπων από πλευράς κρατών μελών και από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές·
- η σκοπιμότητα συμμετοχής και συνεργασίας με τον επιχειρησιακό κόσμο και η σκοπιμότητα επιδράσεως επί των επιλογών των καταναλωτών προς την κατεύθυνση οικολογικών προϊόντων και συμπεριφορών στο πλαίσιο ενός πιο συστηματικού και μακρόχρονου προγράμματος.

2.2. Σύμφωνα με την προσέγγιση που επέλεξε η Επιτροπή το πρόγραμμα περιβαλλοντικής δράσης περιορίζεται ως επί το πλείστον στον προσδιορισμό γενικών σκοπών και όχι ποσοτικών στόχων και για κάθε έναν από τους τέσσερις τομείς προτεραιότητας στην επαναποδέτηση των προβλημάτων, στον προσδιορισμό των στόχων και στην έκθεση των δράσεων προτεραιότητας που πρέπει να αναληφθούν. Προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος πολλές από τις επισημανθείσες δράσεις να παραμείνουν στο επίπεδο των καλών προθέσεων και να καθηλωθούν από τις αδράνειες, τις

τεχνικές ανεπάρκειες και τις πολιτικές αντιδράσεις, χρειάζεται να προσδιοριστούν οι προθεσμίες υλοποίησης των εντοπιζόμενων στόχων, οι πρακτικές λεπτομέρειες που απαιτούνται για την επίλυσή τους, οι διασυνδέσεις/συνέργειες μεταξύ των διαφόρων δράσεων και οι τρόποι αλληλεπίδρασης και συντονισμού μεταξύ κοινοτικών, εθνικών, τοπικών και περιφερειακών αρχών.

2.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο της πληρέστερης ολοκλήρωσης της προστασίας του περιβάλλοντος στις λοιπές πολιτικές της Κοινότητας και επικροτεί τις προσπάθειες που ανελήφθησαν πρόσφατα για την κατάρτιση μιας στρατηγικής για βιώσιμη ανάπτυξη που θα επιτρέψει την περιοδική επαλήθευση των συνολικών αποτελεσμάτων. Συνιστά δε η εν λόγω ολοκλήρωση να καταστεί προτεραιότης σε όλα τα επίπεδα των οργάνων, δεδομένου ότι εξακολουθούν να υφίστανται κενά και συμφυρμοί παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται, και κάθε τομεακή πολιτική να επιμένει στην κατάρτιση δεικτών και στην παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, όπως ζητήθηκε από τη διάσκεψη κορυφής του Κάρντιφ.

2.4. Ο ανοιχτός διάλογος με όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες, που αναπτύχθηκε τόσο εποικοδομητικά κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο του προγράμματος, χάρη στην σταθερή επιστημονική και οικονομική αξιολόγηση που βασίζεται σε πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος και με τις πιέσεις και τις αιτίες των περιβαλλοντικών προβλημάτων, πρέπει να καταστεί όχι μόνον η μέθοδος εργασίας για την προσεκτική επεξεργασία των προβλεπόμενων προτύπων εφαρμογής, αλλά επίσης μια στιγμή επαλήθευσης της εφαρμογής των διαφόρων δράσεων που αναλαμβάνονται από τους υπεύθυνους είτε πρόκειται για την Κοινότητα είτε για τις εθνικές ή τοπικές αρχές ή για τους οικονομικούς τομείς ή για τους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη. Η ΟΚΕ εκπλησσεται που δεν έχει προβλεφθεί ένα οργανικό πλαίσιο όπου θα εμφανίζονται οι προθεσμίες όλων των προβλεπόμενων μέτρων και ο χρόνος υλοποίησής τους, ούτε μια πρώτη σειρά δεικτών που να παρακολουθούνται ήδη από τώρα με βάση την αξιολόγηση του 5ου προγράμματος. Η ΟΚΕ προτείνει οι ετήσιες εκθέσεις για τους βασικούς περιβαλλοντικούς δείκτες να ολοκληρωθούν με στοιχεία όσον αφορά την πρόοδο των προβλεπόμενων πρωτοβουλιών, ώστε να αξιολογείται καλύτερα η αποτελεσματικότητά τους.

2.5. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι επείγει η βελτίωση της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας και με την πρόταση της Επιτροπής να επιδείξει μεγαλύτερη αυστηρότητα σε όσους δεν τηρούν τη νομοθεσία. Όσον αφορά τα θέματα της εφαρμογής και των μέσων ελέγχου και επίβλεψης, έχει ήδη εκφραστεί ειδικώς⁽¹⁾ και εκτιμά τις πρόσφατες πρωτοβουλίες της Επιτροπής όσον αφορά την επίπληξη των κρατών μελών που δεν συμμορφώνονται. Η ΟΚΕ επιδεικνύει επίσης πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την πρόταση σχετικά με την εναρμόνιση των διατάξεων για τα ποινικά αδικήματα κατά του περιβάλλοντος⁽²⁾, επί της οποίας θα αποφανθεί με ειδική γνωμοδότηση. Παράλληλα με την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης ή αθέτησης, θεωρεί εξίσου απαραίτητη την υιοθέτηση

ενός συνεκτικού συνόλου κινήτρων για την τήρηση, τη διάδοση των ορθών πρακτικών, τη μεταβίβαση των τεχνολογιών που σέβονται το περιβάλλον (που θα πρέπει να ενθαρρύνεται οπωσδήποτε με την εκμετάλλευση επίσης της εμπειρίας που έχει αποκτηθεί από τα κοινοτικά προγράμματα έρευνας), με συστήματα εντοπισμού και επιβραβεύσεων των καλών περιβαλλοντικών επιδόσεων από πλευράς επιχειρήσεων και τοπικών αρχών.

2.6. Πρέπει να εφαρμοστεί ακόμα η νομοθεσία που ισχύει για την απόδοση οικολογικής επισήμανσης των προϊόντων και για την υιοθέτηση συστημάτων οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (ΣΟΔΕ)⁽³⁾, πλην όμως η ΟΚΕ θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά δεν επαρκούν για να προηγηθεί μεγαλύτερος και σφαιρικότερος σεβασμός της οικολογίας. Πρέπει να καταβληθεί μια περαιτέρω δημιουργική προσπάθεια για να διασφαλιστούν οι συνθήκες προκειμένου οι μηχανισμοί της αγοράς να μπορούν να αναγνωρίζουν την προστιθέμενη οικολογική αξία και προκειμένου οι δημόσιες αρχές να απλοποιήσουν το διοικητικό πλαίσιο, να αναπτύξουν μια πράσινη πολιτική κατά τον εφοδιασμό τους, να ενθαρρύνουν έναν πιο οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων, προβλέποντας νέους τύπους υποβοήθησης ειδικότερα για τις ΜΜΕ. Η ΟΚΕ θα εγκύψει στα θέματα αυτά με τη γνωμοδότησή της για το Πράσινο Βιβλίο «Ολοκληρωμένη πολιτική για τα προϊόντα» που βρίσκεται στο στάδιο επεξεργασίας.

2.7. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής ότι οι επιχορηγήσεις δεν πρέπει να ενθαρρύνουν έμμεσα τις αντιοικολογικές πρακτικές αλλά αντιθέτως να προαγάγουν την ανάπτυξη σχεδιασμού και παραγωγής οικολογικών προϊόντων, όπως ακριβώς πρέπει να γίνεται και με τις δραστηριότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα. Πιστεύει όμως ότι είναι πολύ αδύναμες οι σχετικές προτάσεις δράσεως και καλεί την Επιτροπή να εξετάσει πιο εμπειριστικά τους πιθανούς κανόνες εφαρμογής, κατόπιν διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους τομείς, εντοπίζοντας τα μέσα που ευνοούν και επιβραβεύουν την καινοτομία και την τεχνολογική μεταφορά διεργασιών και προϊόντων πιο οικολογικών, τόσο στο πλαίσιο της «ολοκληρωμένης πολιτικής των προϊόντων» όσο και στο πλαίσιο των κάθετων κανόνων.

2.8. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τη στρατηγική προσέγγιση για την ενθάρρυνση της συμμετοχής όλων των κοινωνικών εταίρων, για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, ειδικότερα με προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς κατάρτισης στις επιχειρήσεις και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις προσωπικού. Η Κοινότητα δεν μπορεί πλέον να περιορίζεται στις διαπιστώσεις αυτές και να πιστεύει ότι η απλή και μόνο διάδοση των πληροφοριών επαρκεί αλλά θα πρέπει να συμμετάσχει ενεργώς στη διαδικασία αυτή, διαφορετικά ελλοχεύει ο κίνδυνος να υπάρξει μια ακόμα πιο κατακερματισμένη Ευρώπη από την άποψη αυτή, ανάλογα με τις διαφορετικές περιβαλλοντικές ευαισθησίες των κρατών μελών.

(1) Βλ. τις γνωμοδοτήσεις στην ΕΕ της 7.7.97 και στην ΕΕ 138 της 18.5.99.

(2) Πρόταση οδηγίας του ΕΚ και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου (έγγρ. COM(2001) 139 τελικό).

(3) Βλ. γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 209 της 22.7.99. Ο κανονισμός δημοσιεύθηκε στην ΕΕ L 114 της 24.4.2001.

2.9. Ο σχεδιασμός και η διαχείριση του εδάφους αποτελεί βεβαίως ένα στρατηγικό μέσο που πρέπει να αντιμετωπιστεί όμως βάσει μιας σφαιρικότερης προσεγγίσεως που θα αρχίζει από την αστική ανάπτυξη μεταφορικών δικτύων και θα φτάνει στα κοινωνική ήθη (π.χ. ο αθλητισμός, ο ελεύθερος χρόνος) και στις δραστηριότητες με άμεση επίπτωση όπως η οικοδομική, η γεωργία, ο τουρισμός, κ.λπ. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση εφαρμογής ειδικού προγράμματος προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι ορθές αστικές πρακτικές και η ανάπτυξη αιεφόρων πόλεων, θα προβεί όμως σε συγκεκριμένη αξιολόγηση όσον αφορά την καταλληλότητα του μέσου αυτού όταν η πρόταση θα έχει καταστεί λειτουργική.

2.10. Η ΟΚΕ έχει ήδη εκφραστεί επανειλημμένως για την κλιματική αλλαγή και θεωρεί υπερβολικά γενικούς τους προτεινόμενους στόχους και δράσεις. Συγκεκριμένα πιστεύει ότι πρέπει να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή όπου είναι σημαντικότερο το πρόβλημα του όγκου εκπομπών (ηλεκτρική ενέργεια) με την προβλεπόμενη αύξηση (μεταφορές, υπηρεσίες), και όπου παρέχονται μικρές εγγυήσεις για την επίτευξη αποτελεσμάτων λόγω της ανεπάρκειας των ρυθμιστικών μηχανισμών με την λήψη ειδικών μέτρων που πρέπει να προταθούν επειγόντως για να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις τους σε μεγάλη χρονική περίοδο. Θεωρεί επίσης ότι πρέπει να ευνοηθούν καινοτομικές προσεγγίσεις όσον αφορά την ενεργειακή αποταμίευση σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τομείς καθώς επίσης και στο πλαίσιο του βου ερευνητικού προγράμματος πλαίσιο που βρίσκεται στο στάδιο προετοιμασίας.

2.11. Η επιβολή ενεργειακής φορολογίας, που ως αρχή είναι δεκτή, πρέπει να αξιολογηθεί προσεκτικά όσον αφορά τις επιπτώσεις επί του περιβάλλοντος, της οικονομικής αποτελεσματικότητας, της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς (λαμβανομένων υπόψη επίσης των σημαντικών ενδοκοινοτικών συναλλαγών που συνεπάγονται την εναρμόνιση των σχετικών φορολογικών πολιτικών) και επί της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, δεδομένου ότι οι πιθανές δυστονίες μεταξύ των κρατών μελών ή έναντι άλλων περιοχών του κόσμου ενδέχεται να δημιουργήσουν σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της ανάπτυξης. Σκοπός της φορολογίας και των λοιπών εισφορών πρέπει να είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος, με την παροχή κινήτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση καθαρών μορφών ενέργειας.

2.12. Η αρχή της προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας γίνεται δεκτή από την ΟΚΕ, η οποία λυπάται όμως για τον γενικό χαρακτήρα των προτεινόμενων δράσεων (με εξαίρεση το δίκτυο NATURA 2000) και για το γεγονός ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οι προτάσεις που έχουν διατυπωθεί σε προγενέστερες γνωμοδοτήσεις, ειδικότερα στην αξιολόγηση του 5ου περιβαλλοντικού προγράμματος καθώς και στην γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με τη δασική στρατηγική⁽¹⁾. Η ΟΚΕ επιφυλάσεται εξάλλου να παρέμβει με πιο ειδικό τρόπο όσον αφορά τα πρότυπα

εφαρμογής της εν λόγω πολιτικής προστασίας. Η ΟΚΕ βρίσκεται στο στάδιο επεξεργασίας μιας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας για την «Κατάσταση της φύσεως και της προστασίας της στην Ευρώπη» στην οποία εξετάζεται ιδιαίτερος το θέμα της ολοκλήρωσης μεταξύ γεωργίας και προστασίας των φυσικών πόρων, με την άρση της καθαρά ποσοτικής λογικής της ΚΓΠ και με την καλύτερη διαβούλευση μεταξύ γεωργών, περιβαλλοντικών οργάνωσεων, καταναλωτών και τουρισμού, ώστε να τεθεί σε λειτουργία ένας δημιουργικός κύκλος προστασίας των πόρων.

2.13. Η ΟΚΕ χαιρεί για την σπουδαιότητα που αποδίδεται στην προβληματική του περιβάλλοντος και της υγείας και συμφωνεί με τις ανησυχίες που εκφράζει η Επιτροπή, όπως έχει κάνει άλλωστε σε πολλές προγενέστερες γνωμοδοτήσεις για το θέμα αυτό. Θεωρεί ότι έχει θεμελιώδη σημασία να εντοπισθούν οι κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία κάθε τύπου ή ομάδας μολυντικών ουσιών που θα εδραιώνεται σε σταθερή επιστημονική βάση ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις ειδικές ομάδες του πληθυσμού και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των επικίνδυνων δυνητικών ουσιών. Θεωρεί εξίσου θεμελιώδους σημασίας να κατανοηθούν οι μηχανισμοί της δράσεώς τους και των τρόπων διεισδύσεως στο ανθρώπινο σώμα προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν τα επίπεδα εκθέσεως και να αξιολογηθεί σε κάθε περίπτωση η σχέση κινδύνου/ωφέλειας. Η ΟΚΕ επισύρει εξίσου την προσοχή στα δίκτυα μεταξύ υγείας, ασφάλειας της διατροφής, ποιότητας ζωής και περιβάλλοντος και επισημαίνει τα όσα διατυπώνονται στο σημείο 3.18 της γνωμοδότησης για τη νομοθεσία των τροφίμων και τη θέσπιση ευρωπαϊκής αρχής για τα τρόφιμα όσον αφορά τις συνέπειες της ρύπανσης στην αλυσίδα παραγωγής τροφίμων.

2.14. Η ΟΚΕ επικροτεί τη μείζονα έμφαση που δίνεται στην πρόληψη και την προφύλαξη, ειδικότερα όταν πρόκειται για την ενθάρρυνση και προαγωγή της υποκατάστασης των επικίνδυνων ουσιών από άλλες μειωμένου κινδύνου. Συνιστά η αρχή της προφύλαξης να εφαρμόζεται με μέτρο και σύνεση και παραπέμπει στο έγγραφο της Επιτροπής, στη σχετική γνωμοδότηση της ΟΚΕ και στο σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου της Νίκαιας, στο οποίο υιοθετούνται αρκετά σημεία της γνωμοδότησης της ΟΚΕ⁽²⁾. Συνιστά επίσης την υιοθέτηση της προσέγγισης αυτής με σκοπό την αποφυγή στρεβλώσεων του διεθνούς ανταγωνισμού υπέρ οικονομικών δραστηριοτήτων σε χώρες που είναι λιγότερο ευαίσθητες στα περιβαλλοντικά προβλήματα, και ζητά ειδικότερα από την Επιτροπή να παρέμβει σε κάθε σχετικό διεθνές πλαίσιο προκειμένου τα αυτά περιβαλλοντικά πρότυπα να καταστούν η νομοθετική παράμετρος σε όλες τις περιοχές του κόσμου.

2.15. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής για τη βαθμιαία αξιολόγηση των χημικών ουσιών που παράγονται σε υψηλές ποσότητες με μια προσέγγιση βήμα προς βήμα καθώς και το γεγονός ότι είναι απαραίτητο να ενθαρρυνθούν πρακτικές μειώσεως του περιεχόμενου των γεωργικών φαρμάκων που συνεπάγονται σημαντικούς κινδύνους ή επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία, ευχόμενη την προγραμματισμένη μείωση της χρήσεώς τους και της χρήσεως τεχνικών βιολογικής καλλιέργειας και

(1) Βλ. ΕΕ C 51 της 23.2.2000.

(2) Βλ. ΕΕ C 268 της 19.9.2000.

ολοκληρωμένης διαχείρισης επιβλαβών οργανισμών (ΟΔΕΟ). Εύχεται επίσης την ταχεία τελειοποίηση της σύμβασης για τους ανθεκτικούς οργανικούς ρύπους (ΑΟΡ) και της σύμβασης του Rotterdam. Υποστηρίζει εξάλλου την ανάπτυξη ενός ενιαίου συστήματος δοκιμών αξιολόγησης και διαχείρισης του κινδύνου όσον αφορά τις νέες υπάρχουσες παραγόμενες ή εισαγόμενες χημικές ουσίες. Επισημαίνει ακόμη ότι εκ παραλλήλου θα πρέπει να αναληφθεί και μια δράση για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων που συνδέονται με τη χρήση μετάλλων, ορυκτών και υδρογονανθράκων. Επί των θεμάτων αυτών, η ΟΚΕ σκοπεύει να αποφανθεί πιο εμπεριστατωμένα, κατά την εξέταση του Λευκού βιβλίου για τη μελλοντική στρατηγική στον τομέα των χημικών ουσιών⁽¹⁾ που αποτελεί βασική συνιστώσα του προγράμματος.

2.16. Ο στόχος που αποβλέπει στη διασφάλιση της κατανάλωσης ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων ώστε οι σχετικές επιπτώσεις να μην υπερβαίνουν τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος μεταφράζεται σε μια βασική προσέγγιση που εδραιώνεται κατ' ουσίαν στην ανάλυση που είναι απαραίτητη για να εντοπιστούν τα κριτήρια για τον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων, τον εντοπισμό και την υλοποίηση ειδικών στρατηγικών μέτρων για τη μείωση της κατανάλωσης παρόμοιων πόρων. Τα προτεινόμενα μέτρα φαίνονται εξαιρετικά θεωρητικά και εκπλήσσει το γεγονός ότι η αξιολόγηση του προηγούμενου προγράμματος δεν οδήγησε στην υποβολή προτάσεων παρεμβάσεων πιο στοχοδητημένων και καλύτερα προσδιορισμένων προκειμένου οι έννοιες αυτές να υλοποιηθούν αποτελεσματικά εντός λογικών χρονικών ορίων. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι κάθε μέτρο πρέπει να αξιολογείται προσεκτικά για να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και ότι πρέπει να υπάρξει μια ορισμένη εξισορρόπηση των παρεμβάσεων όσον αφορά την προσφορά και των παρεμβάσεων όσον αφορά τη ζήτηση. Η οικονομία της αγοράς πράγματι έχει ουσιαστική σημασία, ο καταναλωτής κατανοεί τα χαρακτηριστικά της προσφοράς και για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί ως προτεραιότητα την ενημέρωση και τις δραστηριότητες που αποσκοπούν στην καθοδήγηση της συμπεριφοράς των καταναλωτών προς προϊόντα και προμηθευτές που σέβονται περισσότερο το περιβάλλον.

2.17. Η πρόσκληση σχετικά με την αποσύνδεση της χρήσης πόρων από την οικονομική ανάπτυξη μέσω σημαντικής βελτίωσης της αποδοτικότητας των πόρων, απεξάρτησης της οικονομίας από τους υλικούς πόρους και πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων είναι πλήρως αποδεκτή, φαίνεται όμως αδύναμη στα πλαίσια της συγκεκριμένης προσεγγίσεως ειδικότερα σε ό,τι αφορά την πρόληψη και τους τρόπους ενθαρρύνσεως μιας προβολικής προσέγγισης που να αφορά καθ' όλον τον κύκλο της ζωής ενός προϊόντος, την μείωση των αποβλήτων και κάθε μορφής περιβαλλοντικής ρύπανσης.

2.18. Η ΟΚΕ τονίζει ότι έχει μεγάλη σημασία να εφαρμοσθεί από τα κράτη μέλη η οδηγία-πλαίσιο σχετικά με την ιεραρχική διαχείριση των αποβλήτων και τονίζει ειδικότερα ότι πρέπει να αποδοθεί η δέουσα βαρύτητα στην εξοικονόμηση ενέργειας. Η ΟΚΕ εύχεται επιπλέον ο τονισμός των ποσοτικών στόχων να παράσχει μια κατευθυντήρια γραμμή τόσο στους ευρωπαίους πολίτες όσο και στις αρμόδιες αρχές.

2.19. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι μόνο οριακώς γίνεται αναφορά στην εξοικονόμηση και ανάπτυξη ενέργειας, που αποτελεί έναν στόχο από την επίτευξη του οποίου μπορούν να προκύψουν σημαντικά αποτελέσματα τόσο στο πεδίο της βιομηχανίας, όσο και όσον αφορά τα νοικοκυριά, τόσο όσον αφορά την προσέγγιση της διαχείρισης των αποβλήτων όσο και τον εδαφικό και αστικό προγραμματισμό. Ο δείκτης αυτός θα έπρεπε να λαμβάνεται πάντοτε υπόψη στην ανάλυση της αποτελεσματικότητας του κόστους και θα έπρεπε να εξεταστεί σε βάθος στα πλαίσια της εισαγωγής συστημάτων ανταμοιβής για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των επιχειρήσεων.

2.20. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι το υπό εξέταση πρόγραμμα αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα της προκλήσεως της «αιεφορίας»⁽²⁾, κατά την οποία επιδιώκεται ο συνδυασμός μιας δυναμικής οικονομίας με μια κοινωνία που προσφέρει ευκαιρίες σε όλους καθώς και τις πρακτικές δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης κατά τρόπον ώστε να αποφεύγεται η περιβαλλοντική υποβάθμιση.

2.21. Τόσο σε σφαιρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο είναι πλέον προφανές ότι πρόκειται για την εκκίνηση μιας ισόνομης και αιεφόρου ανάπτυξης που θα σέβεται τη συμφωνία με τις μελλοντικές γενεές όσον αφορά τη συμφωνία για τη διατήρηση των πόρων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προετοιμάζεται με τον τρόπο αυτό για τη διάσκεψη κορυφής του RIO+10 που θα πραγματοποιηθεί στην Νότια Αφρική το 2002 και ταυτόχρονα εξετάζει τις τομεακές πολιτικές υποδεικνύοντας μια δέσμη προτεραιοτήτων που βασίζεται στη σοβαρότητα των προβλημάτων ή καλύτερα των απειλών, στην χρονική διάσταση και στους κινδύνους της μη αναστρεψιμότητας.

3. Συμπερασματικές συστάσεις

3.1. Η στρατηγική προσέγγιση που προτείνεται από την Ανακοίνωση θα πρέπει να ενισχυθεί με την υπόδειξη των βασικών στόχων επί των οποίων πρέπει να συγκεντρωθεί η δραστηριότητα της Επιτροπής και των άλλων αρμόδιων αρχών, των ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς επίσης και των ολοκληρωμένων μέτρων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην επίτευξή τους. Ο προτεινόμενος κατάλογος δράσεων, που αναφέρονται ανάκατα χωρίς σειρά προτεραιότητας ή πραγματοποίησης, καθιστά το έγγραφο αδύναμο. Για την υπέρβαση αυτών των δυσκολιών, η ΟΚΕ προτείνει:

- να καταρτισθεί ένα συνοπτικό πλαίσιο των δραστηριοτήτων, νομοθετικών και μη, που προβλέπονται για τις τέσσερις περιοχές προτεραιότητας με βάση το υπόδειγμα του παραρτήματος του Λευκού βιβλίου για την ασφάλεια των τροφίμων·
- να προβληθούν σε ειδικό παράρτημα και κατά τρόπο συστηματικό τα προβλήματα που συναντώνται στα πλαίσια της διαχείρισης του 5ου προγράμματος και τα όρια που υπάρχουν για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις άλλες κοινοτικές πολιτικές, καθώς και στον τρόπο συμπεριφοράς των διαφόρων αρμοδίων αρχών·
- να καταστούν σαφείς οι ήδη από τώρα χρησιμοποιούμενοι δείκτες επιδόσεων, ή που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μακροπρόθεσμα, οι οργανισμοί που θα αναλάβουν την υλοποίησή τους και την εφαρμογή τους, οι χρόνοι επαλήθευσης και αξιολόγησης και οι προτάσεις όσον αφορά την ανάληψη δράσεως·

(1) Έγγρ. COM(2001) 88 τελικό.

(2) ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

- να υποδειχθούν μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι ποσοτικοί στόχοι, όπου είναι δυνατόν, τουλάχιστον για την διευκόλυνση των στόχων που μπορούν όντως να επιτευχθούν και επί των ολοκληρωμένων δράσεων που θα καταστήσουν δυνατή την προσέγγιση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων σε προγραμματισμένες προθεσμίες·
- να επισημανθούν στόχοι προς επίτευξη σε κοινοτικό επίπεδο σε ένα προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα και η διάρθρωσή τους σε εθνικούς στόχους, για την επίτευξη των οποίων θα πρέπει να αναλάβουν ευθύνες οι τοπικές αρχές·
- να καταστούν εμφανή τα υψηλότερα πρότυπα αναφοράς που προτείνονται, με ανάλυση των επιπτώσεών τους ως προς το κόστος και της κατανομής τους που επιβαρύνουν τους διάφορους τομείς, καθώς και οι συνέπειες ως προς την ανταγωνιστικότητα.

3.2. Η συνεχής και συστηματική συνεργασία των ενδιαφερόμενων φορέων αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την πραγματοποίηση οιοδήποτε περιβαλλοντικού στόχου. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η συμμετοχή αυτή θα πρέπει να εννοηθεί στην πιο ευρεία της έννοια, και να αφορά όλους όσους λαμβάνουν αποφάσεις από την αρχή της διαδικασίας μέχρι τη λήξη της, και όλες τις μορφές και τα πιθανά όργανα για την κατάρτιση και εκπαίδευση των αρχών, των επιχειρήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των επαγγελματικών οργανώσεων και των οργανώσεων καταναλωτών καθώς και των εμπλεκόμενων πολιτών, διότι μόνο εάν ληφθεί η περιβαλλοντική διάσταση ως εγγενής αξία και υποστηριχθούν οι δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας θα οδηγηθεί ο τρόπος συμπεριφοράς προς πιο οικολογικά υποδείγματα. Η ΟΚΕ εύχεται να υπάρξει μεγαλύτερη κοινοτική υποστήριξη για την πραγματοποίηση εθελοντικών συμφωνιών και σε τοπικό επίπεδο, στα πλαίσια του προαναγγελθέντος κανονισμού πλαίσιο για τις εκούσιες συμφωνίες στον τομέα του περιβάλλοντος.

3.3. Η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στις υποψήφιες χώρες, που βασίζεται στις νέες καθαρές τεχνολογίες και στην καλύτερη διαχείριση του περιβάλλοντος έχει ζωτική σημασία για τη διαφύλαξη των θετικών περιβαλλοντικών πτυχών που υφίστανται σε αυτές λόγω χαμηλής ανάπτυξης και όχι λόγω συνειδητής επιλογής. Η ευαισθητοποίηση των πολιτών και των αρχών και η συστηματική συμμετοχή τους στην ορθή οικονομική αναδιάρθρωση και στο σχεδιασμό της ανάπτυξης των αστικών κέντρων και των συστημάτων μεταφορών, κατά κανόνα δημόσιων, συνεπάγονται μια συνεκτική παρέμβαση τόσο για την πλήρη εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Κοινότητας όσο και για τις αναγκαίες χρηματοδοτήσεις. Η ΟΚΕ συνιστά μεγαλύτερη σαφήνεια στον εντοπισμό των μέσων που είναι απαραίτητα για να ξεπεραστεί η προφανής ανακολουθία μεταξύ του στόχου της διάδοσης υψηλών περιβαλλοντικών προδιαγραφών και της περιορισμένης διαθέσιμότητας πόρων που να αντιστοιχούν στο κόστος του έργου.

3.4. Η επιβράβευση των ορθότερων και καλύτερων συμπεριφορών ως προς το περιβάλλον, μέσω της παροχής επίσης μη οικονομικών (με βάση την οικολογική σήμανση) κινήτρων στην αγορά, αποτελεί πιο αποτελεσματικό μέσο σε σφαιρικό επίπεδο από τα μέσα επιβολής κυρώσεων, που κυφορούν τον κίνδυνο να μεταφέρουν το πρόβλημα σε άλλα πεδία, χωρίς να ικανοποιούν την ανάγκη για μια συνεπή περιβαλλοντική προστασία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανάπτυξη παραγωγικών συστημάτων, διαδικασιών, τεχνολογιών και προϊόντων που σέβονται την περιβαλλοντική διάσταση θα πρέπει να θεωρείται ως καινοτομία που πρέπει να αξιοποιηθεί και να επιβραβευτεί με την εφαρμογή όλων των υφισταμένων μηχανισμών για την παρότρυνση καινοτομίας. Η διάδοση των καλών πρακτικών και η μεταφορά καθαρών τεχνολογιών στους διάφορους βιομηχανικούς τομείς θα πρέπει να καταστεί μια συντονισμένη και συνεχής προσπάθεια της Κοινότητας και των κρατών μελών.

3.5. Τα μέσα αγοράς, όπως οι «πράσινοι φόροι» και οι περιβαλλοντικές φορολογικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να εξετασθούν πιο εμπειριστικά για να αξιολογηθεί πιο είναι το πραγματικό όφελος για το περιβάλλον και να ανταποκρίνονται στην ανάγκη αρμονικής προσέγγισης σε κοινοτικό επίπεδο, χωρίς να στρεβλώνουν τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό ή να αποβαίνουν σε βάρος της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η ΟΚΕ τονίζει ότι είναι ανάγκη οι μορφές αυτές φορολόγησης, συνεπείς προς την ονομασία τους, να αποβλέπουν στην ενθάρρυνση της παραγωγής πιο οικολογικών προϊόντων, τεχνολογιών και μεθόδων, που να συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος.

3.6. Είναι επίσης σκόπιμο να δοθούν φορολογικά κίνητρα για την προαγωγή της τεχνολογικής καινοτομίας και τον προσανατολισμό βιομηχανικών διαδικασιών σε μεγαλύτερη περιβαλλοντική μέριμνα κατά τρόπον ώστε να μην υπάρχουν στρεβλώσεις της αγοράς. Βεβαίως η επίτευξη βιοτικών προτύπων υψηλότερης ποιότητας μπορεί να έχει επιπτώσεις ως προς την αύξηση του κόστους, που θα απορροφηθεί από τη βιομηχανία και/ή από τα δημόσια οικονομικά. Η διαδικασία αυτή δεν πρέπει συνεπώς να υλοποιηθεί κατά τρόπο ανομοιογενή στο εσωτερικό της ΕΕ ούτε να αποβεί σε βάρος της ανάπτυξης της Ευρώπης.

3.7. Η Επιτροπή θα πρέπει να καταβάλει ταχέως έντονες προσπάθειες για να επιτύχει την ομοφωνία των κρατών μελών στο θέμα αυτό, αξιολογώντας σε βάθος τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της φύσεως αυτών των μέσων μέχρις ότου επιτύχει να πείσει τα κράτη μέλη για τη σκοπιμότητα και τη χρησιμότητά τους. Θα πρέπει εξάλλου να αναπτύξει πιο ενεργό ρόλο στις διεθνείς έδρες, ειδικότερα σε ό,τι αφορά την αλλαγή του κλίματος, θέτοντας ως υπόδειγμα και αναλαμβάνοντας τη δέσμευση να επιτύχει την προσχώρηση στα πιο υψηλά ισχύοντα πρότυπα και άλλων μελών και διεθνών οργανώσεων, όχι μόνο εκείνων που είναι αφιερωμένες στο περιβάλλον, προκειμένου να εξασφαλιστεί δικαίος ανταγωνισμός και η πλήρης μέριμνα για τις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος σε κάθε περιφέρεια του κόσμου.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ενημερωτική έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2200/96, για την σύσταση κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των οπωροκηπευτικών»

(2001/C 221/13)

Στις 27 Φεβρουαρίου 2001, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 23 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση για την ανωτέρω έκθεση.

Το τμήμα Γεωργίας, Ανάπτυξης της Υπαίθρου και Περιβάλλοντος στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, ενέκρινε την γνωμοδότησή της στις 10 Μαΐου 2001 (Εισηγητής: ο κ. de las Heras Cabañas).

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 107 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το 1996 πραγματοποιήθηκε εις βάθος μεταρρύθμιση της κοινής οργάνωσης αγορών (ΚΟΑ) του τομέα των οπωροκηπευτικών. Κατά την έγκριση από το Συμβούλιο των εν λόγω κανόνων προσδιορίστηκε ότι ύστερα από τέσσερα έτη λειτουργίας, θα πραγματοποιηθεί αξιολόγηση της λειτουργίας των διατάξεων του νέου καθεστώτος. Για να εκπληρωθεί η εν λόγω εντολή, η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο τον Ιανουάριο του 2001 ενημερωτική έκθεση για την εφαρμογή των εν λόγω κανόνων.

1.2. Δύο μήνες πριν την παρουσίαση της εν λόγω ενημερωτικής έκθεσης, το Συμβούλιο ενέκρινε λόγω του επείγοντος πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση ορισμένων πτυχών της ΚΟΑ των οπωροκηπευτικών, του καθεστώτος ενίσχυσης στα μεταποιημένα προϊόντα με βάση τα οπωροκηπευτικά καθώς και του καθεστώτος ενίσχυσης των παραγωγών ορισμένων εσπεριδοειδών. Η ΟΚΕ εκφράστηκε ήδη για την πρόταση αυτή στην γνωμοδότησή της⁽¹⁾, της 19ης Οκτωβρίου 2000.

1.3. Στην εν λόγω γνωμοδότηση η ΟΚΕ ζητούσε να συνοδευτεί η εν λόγω ενημερωτική έκθεση από πρόσθετες προτάσεις ή τουλάχιστον προσανατολισμούς για ορισμένες θεμελιώδεις πτυχές, που δεν είχαν διγεί τότε και υπεδείκνυε να εξεταστούν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα ζητήματα:

- η ανάγκη βελτίωσης των γνώσεων όσον αφορά την παραγωγή και τις αγορές
- η βελτίωση των προτύπων ποιότητας των οπωροκηπευτικών και ο έλεγχός της
- η προβληματική για την ανάπτυξη των οργανώσεων παραγωγών και της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας: η αναγκαιότητα ενθάρρυνσης των συγχωνεύσεων των οργανώσεων παραγωγών καθώς και των συνδέσμων τους
- η λειτουργία των επιχειρησιακών ταμείων και των επιχειρησιακών προγραμμάτων των οργανώσεων παραγωγών και η συμπληρωματικότητά τους με τα μέτρα πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, και αξιολόγηση του βαθμού επίτευξης των στόχων όσον αφορά τη βελτίωση της ποιότητας, το σεβασμό του περιβάλλοντος και την ασφάλεια των τροφίμων

- η δυνατότητα εναρμόνισης των κριτηρίων επιλεξιμότητας των δράσεων σχετικά με το περιβάλλον στα πλαίσια των επιχειρησιακών προγραμμάτων
- η λειτουργία του συστήματος παρεμβάσεων και η αξιολόγηση της ανάγκης επανενσωμάτωσης της έννοιας «σοβαρή κρίση»
- οι εμπορικές συναλλαγές και η τήρηση της κοινοτικής προτίμησης
- τα απαραίτητα ειδικά μέτρα για τα προϊόντα που υφίστανται έντονο διεθνή ανταγωνισμό. Η μακροπρόθεσμη επίλυση του προβλήματος των καρπών με κέλυφος και των χαρουπιών καθώς και η στήριξη συγκεκριμένων οπωροκηπευτικών προς μεταποίηση.

1.4. Ορισμένες από τις υποδείξεις αυτές θίγονται στην ενημερωτική έκθεση από μια καθαρά περιγραφική σκοπιά που δεν επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τους μελλοντικούς προσανατολισμούς που θα πρέπει να εξεταστούν. Από την άλλη πλευρά, η ενημερωτική έκθεση αφήνει σε εκκρεμότητα ένα μεγάλο αριθμό ζητημάτων που είχαν τεθεί από την ΟΚΕ στην γνωμοδότηση του Οκτωβρίου. Για όλους αυτούς τους λόγους, η ΟΚΕ έλαβε την πρωτοβουλία να καταρτίσει την παρούσα πρόσθετη γνωμοδότηση, προκειμένου να εμβαθύνει στους αναγκαίους μελλοντικούς προσανατολισμούς οι οποίοι αναπτύσσονται στα ακόλουθα κεφάλαια.

2. Γενικές Παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει την προσπάθεια της Επιτροπής να προσφέρει την πιο δυνατή ολοκληρωμένη οπτική της λειτουργίας των μηχανισμών της ΚΟΑ οπωροκηπευτικών και αξιολογεί θετικά το γεγονός ότι περιέχει προτάσεις και θέτει ερωτηματικά σχετικά με τους μελλοντικούς προσανατολισμούς σε ό,τι αφορά τους κανόνες εμπορίας και ανάπτυξης των οργανώσεων παραγωγών καθώς και των διεπαγγελματικών οργανώσεων. Επίσης η ΟΚΕ λαμβάνει υπόψη της τη δυσκολία που υφίσταται προκειμένου να αναλυθούν ορισμένες πτυχές της ενημερωτικής έκθεσης καθώς δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία.

2.2. Ωστόσο, το κείμενο παραγνωρίζει πολλά πραγματικά προβλήματα του τομέα και για το λόγο αυτό θα είναι δύσκολο να πετύχει το στόχο του προσανατολισμού της συζήτησης και της υποβολής προτάσεων που θα χρησιμεύσουν για την βελτίωση της

⁽¹⁾ ΕΕ C 14 της 16.1.2001 (τροποποίηση των κανονισμών 2200, 2201 και 2202).

ΚΟΑ. Η ανάλυση σημαντικών πτυχών είναι ανεπαρκής και επιπλέον δεν θίγονται με τη δέουσα εμβάθυνση οι αιτίες που παρεμπόδισαν να υπάρξει σοβαρή αύξηση όσον αφορά τη συγκέντρωση της προσφοράς, καλύτερη χρήση των επιχειρησιακών ταμείων καθώς και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα κατά τη χρήση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων.

2.3. Θεμελιώδεις πτυχές για τον τομέα των οπωροκηπευτικών όπως είναι το άνοιγμα των αγορών στις εισαγωγές τρίτων χωρών μετά τη συμφωνία της ΓΣΔΕ, η παρακμή της κοινοτικής προτίμησης κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών και τα φυτοϋγειονομικά εμπόδια στις εξαγωγές της ΕΕ, πρέπει να συμπεριληφθούν στην ενημερωτική έκθεση. Από την άλλη πλευρά, θα είναι σκόπιμο να υπάρξει μια προοπτική εστίαση όσον αφορά τις συνέπειες της προόδου στο πεδίο της φιλελευθεροποίησης στον τομέα του γεωργικού εμπορίου στα πλαίσια του ΠΟΕ καθώς και των εκχωρήσεων εμπορικών συμφωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρίτες χώρες, όπως επίσης της θέσπισης ζωνών ελεύθερων συναλλαγών και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4. Τα προβλήματα των προστατευτικών διατάξεων στα σύνορα όπως επίσης η ανεπάρκεια των κοινοτικών δασμών σε ορισμένα προϊόντα, οι περιορισμοί για την αποτελεσματική λειτουργία της τιμής εισόδου, η αναποτελεσματικότητα της ρήτρας ειδικής προστασίας και η εφαρμογή πιστοποιητικών εισαγωγής, πρέπει επίσης να αναλυθούν.

2.5. Επίσης η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πολυπλοκότητα της πολιτικής για τα οπωροκηπευτικά στην διεθνή σφαίρα λόγω των προβλημάτων που θέτει στις τρίτες χώρες, στο βαθμό που σέβεται τη βιώσιμη ανάπτυξή τους, την επισιτιστική τους ασφάλεια και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Για όλους αυτούς τους λόγους, είναι απαραίτητο να τεθεί η αναγκαιότητα της διασφάλισης των οπωροκηπευτικών που εισάγονται στην Κοινότητα εάν παράγονται σε ικανοποιητικές συνθήκες, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των κοινωνικών δικαιωμάτων των παραγωγών και των εργαζομένων και του περιβάλλοντος στις χώρες παραγωγής.

2.6. Η ΟΚΕ επισημαίνει την έλλειψη μιας ανάλυσης της καταστάσεως των οπωροκηπευτικών που προορίζονται για βιομηχανική μεταποίηση λόγω της αυξανόμενης σημασίας που αντιπροσωπεύει ο τομέας αυτός, καθώς έχει ανέλθει σε περισσότερο από το 1/3 της παραγωγής και λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει η μεταποιητική βιομηχανία για τη διατήρηση της απασχόλησης και της οικονομικής δραστηριότητας του πληθυσμού στις περιοχές παραγωγής. Εν όψει της λεπτής κατάστασης του διεθνούς ανταγωνισμού που υφίστανται ορισμένες κονσέρβες οπωροκηπευτικών, όπως είναι τα σπαράγγια, τα βερίκοκα ή τα κεράσια, η ΟΚΕ συνιστά όπως τα ισχύοντα μέτρα υποστήριξης για τα μεταποιημένα προϊόντα εξετασθούν με λεπτομερέστερο τρόπο ως προς την αποτελεσματικότητά τους, και αν είναι κατάλληλα, η ΟΚΕ συνιστά την ενσωμάτωση αυτών των προϊόντων στους κανόνες της ΚΟΑ του τομέα των οπωροκηπευτικών.

2.7. Από την άλλη πλευρά, η ΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στην αναγκαιότητα προώθησης μιας κοινοτικής πολιτικής για την θέσπιση συστημάτων ασφάλισης από τις φυσικές καταστροφές των οπωροκηπευτικών και διατήρησης της συνοχής τους με τα συστήματα που συνυπάρχουν σήμερα σε ορισμένα κράτη μέλη.

2.8. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει την λεπτή κατάσταση που αντιμετωπίζει ο τομέας των οπωροκηπευτικών λόγω έλλειψης εργατικών χεριών καθώς και τα κοινωνικά προβλήματα που δημιουργούνται από το φαινόμενο της ανεξέλεγκτης αύξησης της μετανάστευσης στις περιοχές παραγωγής, και για το λόγο αυτό θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για να νομιμοποιηθεί και βελτιωθεί η κατάσταση των μεταναστών που εργάζονται στον τομέα. Με την έννοια αυτή είναι επιτακτικό οι δημόσιες αρχές να προωθήσουν πολιτικές για την επίτευξη της κοινωνικής και εργασιακής ένταξης των εν λόγω εργαζομένων, και να εξετάσουν μέτρα διοικητικού και δημοσιονομικού χαρακτήρα που ευνοούν την εποχιακή εργασία.

2.9. Η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι ο τομέας των οπωροκηπευτικών χρειάζεται να ανταπεξέλθει σε μια ανισόρροπη, διαρθρωτικά, κατάσταση της αγοράς. Επιπλέον, αναγνωρίζεται από αριθμό κρατών ότι η κατανάλωση οπωροκηπευτικών παραμένει ισχυρή με βάση τον επιθυμητό στόχο της δημόσιας υγείας. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να προβλεφθεί η διάθεση περισσότερων πιστώσεων του προϋπολογισμού για την οργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και προώθησης των οπωροκηπευτικών, τόσο στο πλαίσιο των οριζόντιων κανονισμών όσο και στο πλαίσιο της ΚΟΑ. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να εξαλειφθούν οι περιορισμοί που υφίστανται και να ενθαρρυνθούν οι οργανώσεις των παραγωγών προκειμένου να χρησιμοποιήσουν τις διαθέσιμες πιστώσεις του προϋπολογισμού για την ανάληψη δράσεων ενημέρωσης και προώθησης.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Κανόνες εμπορίας

3.1.1. Η ΟΚΕ επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα βελτίωσης της ποιότητας και αύξησης της ποικιλίας των οπωροκηπευτικών που διατίθενται στην πώληση. Οι καταναλωτές ζητούν την παροχή περισσότερων πληροφοριών για την οργανοληπτική ποιότητα, την θρεπτική αξία, την προέλευση και τις τεχνικές παραγωγής που χρησιμοποιούνται, μεταξύ των άλλων πτυχών που διευκολύνουν την απόφαση αγοράς και τέλος απαιτούν μεγαλύτερες εγγυήσεις όσον αφορά την επισιτιστική ασφάλεια και το σεβασμό του περιβάλλοντος. Από την άλλη πλευρά, οι παραγωγοί θα πρέπει να αποζημιώνονται για την προσπάθεια που καταβάλουν προκειμένου να προσαρμοστούν στις αναγκαιότητες της αγοράς και για τη συμβολή τους στην προστασία του αγροτικού χώρου.

3.1.2. Η ΟΚΕ θεωρεί θετική την ύπαρξη κριτηρίων ποιότητας στον τομέα διανομής προσαρμοσμένων στους ισχύοντες κανόνες, αν και εκδηλώνει την ανησυχία της για την εξάπλωση τύπων και συστημάτων πιστοποίησης της ποιότητας των οπωροκηπευτικών, που ενσωματώνουν περιβαλλοντικές αξίες, λόγω της σύγχυσης που προκαλούν στον καταναλωτή, και θέτει ορισμένα ερωτήματα για τα κριτήρια που επιβάλλονται στους παραγωγούς εκ μέρους του τομέα διάθεσης, ιδίως όταν δεν είναι σαφές ότι είναι τα ίδια για όλους τους παραγωγούς.

3.1.3. Οι ποιοτικοί κανόνες θα πρέπει να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν, δεδομένου ότι συγκροτούν απαραίτητο μέσο για την διαφάνεια της αγοράς και για την διευκόλυνση των εμπορικών σχέσεων, παρέχοντας στον καταναλωτή χρήσιμες πληροφορίες για

την επιλογή των προϊόντων. Από την άλλη πλευρά, η ΟΚΕ υποστηρίζει τη δυνατότητα χρήσης κανόνων προκειμένου να υπάρξει διαχείριση των σοβαρών κρίσεων της αγοράς.

3.2. Οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ)

3.2.1. Οι οργανώσεις των παραγωγών εξακολουθούν να αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της ΚΟΑ των οπωροκηπευτικών και η ενημερωτική έκθεση διαπιστώνει ότι η μεταρρύθμιση του 1996 δεν πέτυχε τους στόχους της οργάνωσης και της συνένωσης της προσφοράς, ούτε την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ΟΠ, έναντι της ολοένα και περισσότερο συγκεντρωμένης διανομής. Για το λόγο αυτό θα ήταν σκόπιμο να μελετηθεί στα πλαίσια των παραγωγικών περιοχών, ποιά είναι τα εμπόδια και ποιά κίνητρα θα πρέπει να δοθούν μέσω ειδικών προγραμμάτων προκειμένου να ενεργοποιηθούν οι μικροί παραγωγοί να ενωθούν εκουσίως σε ΟΠ και να αυξήσουν την διάστασή τους. Με την έννοια αυτή τα κίνητρα συγκρότησης ΟΠ, και οι μορφές συνεργασίας μεταξύ των ΟΠ, και συγχωνεύσεων των ΟΠ και των συνδέσμων τους, θα πρέπει να αποτελέσουν μέτρα προς εξερεύνηση.

3.2.2. Άλλες πτυχές που θα πρέπει να μελετηθούν για την προώθηση του συνεταιριστικού πνεύματος είναι: η προσαρμογή των κριτηρίων αναγνώρισης και η διασφάλιση της συμμετοχής και του ελέγχου των παραγωγών στην λειτουργία των ΟΠ.

3.3. Οργανώσεις και διεπαγγελματικές συμφωνίες

3.3.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή όσον αφορά την ιδέα ότι μπορεί να είναι θετική η μείωση των περιορισμών που υφίστανται προκειμένου να επιτραπεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ευελιξία κατά την εφαρμογή των διεπαγγελματικών συμφωνιών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν μεταβάλουν τις συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού της αγοράς.

3.4. Καθεστώς παρέμβασης

3.4.1. Οι αλλαγές στο σύστημα παρέμβασης είχαν ως συνέπεια αισθητή μείωση των αποσύρσεων των προϊόντων από την αγορά ωστόσο επέτρεψαν να φανεί η ανικανότητά του να επιλύει κρίσεις σε ορισμένες περιπτώσεις. Με την έννοια αυτή, η ΟΚΕ υποδεικνύει να μελετηθεί η σκοπιμότητα της έννοιας της σοβαρής κρίσης προκειμένου να ρυθμίζεται η αγορά στις περιπτώσεις συγκυριακών πλεονασμάτων σε ορισμένα προϊόντα κυρίως τα καλοκαιρινά φρούτα.

3.4.2. Η άγνοια της παραγωγικής πραγματικότητας αποτελεί την αιτία των διαρθρωτικών πλεονασμάτων και θα πρέπει να μελετηθούν συμπληρωματικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού προκειμένου να περιοριστεί και αναδιαρθρωθεί η παραγωγή για να προσαρμόζεται στην πραγματικότητα της αγοράς.

3.5. Οι λειτουργικοί πόροι και η χρήση τους

3.5.1. Μολονότι πρόσφατα πραγματοποιήθηκαν ορισμένες μεταρρυθμίσεις με στόχο να δοθεί ασφάλεια στις ΟΠ σχετικά με

το επίπεδο ενίσχυσης των επιχειρησιακών ταμείων και ταυτόχρονα επιχειρήθηκε η απλοποίηση των διαδικασιών εφαρμογής των επιχειρησιακών ταμείων, οι πτυχές αυτές δεν αντιμετωπίζονται στην ενημερωτική έκθεση. Ωστόσο η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να υπάρξει εμβάθυνση στην ευελιξία των διαδικασιών συμβολής στα επιχειρησιακά ταμεία και απλοποίησης των διαδικασιών υποβολής και διαχείρισης των επιχειρησιακών προγραμμάτων και του ελέγχου είσπραξης των ενισχύσεων στα επιχειρησιακά ταμεία. Αυτά θα πρέπει επίσης να συνοδευτούν από καλύτερο προσδιορισμό της φύσης και της λειτουργίας των ΟΠ ως αποδεκτών των ενισχύσεων αυτών, όπως έχει αναφερθεί και στο σημείο 3.2.2.

3.5.2. Επίσης η ΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει πιο ολοκληρωμένες πληροφορίες σχετικά με τη φύση των δράσεων των επιχειρησιακών προγραμμάτων που μπορούν να αποτελέσουν προσανατολισμό για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους όσον αφορά την χρήση των πόρων που προορίζονται για τα προγράμματα αυτά.

3.5.3. Όσον αφορά τη δημόσια συμμετοχή στους εν λόγω πόρους θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η αύξησή της σε συνάρτηση με ορισμένα κριτήρια: η οικονομική διάσταση των ενωμένων παραγωγών, αναγκαιότητα μεγαλύτερης προσπάθειας περιφερειακής οργάνωσης, περιορισμένη αποδοτικότητα ορισμένων προϊόντων λόγω διαρθρωτικών κρίσεων. Επίσης θα ήταν δυνατό να εξεταστούν οι δράσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια της συνεργασίας μεταξύ ΟΠ, συγχωνεύσεων ΟΠ και συνδέσμων. Όλα αυτά με στόχο να αναπτυχθεί το επίπεδο οργάνωσης της προσφοράς.

3.6. Οικολογικές προϋποθέσεις

3.6.1. Η μεταρρύθμιση της ΚΟΑ/οπωροκηπευτικών του 1996 προσπάθησε να ενσωματώσει την περιβαλλοντική προστασία στις δράσεις που αναλαμβάνονται από τις ΟΠ. Ωστόσο, η ΟΚΕ επισημαίνει τον περιορισμένο χαρακτήρα με τον οποίο εξετάζεται το θέμα αυτό στην ενημερωτική έκθεση και υποδεικνύει να μελετηθεί πιο αποφασιστικά η χρήση των περιορισμένων φυσικών πόρων, ιδιαίτερα το θέμα που αφορά τις μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και επίσης τη χρήση των υδάτων στις περιοχές που πλήττονται από ξηρασία και γενικά ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος που προκαλείται στη φύση από την παραγωγή οπωροκηπευτικών.

3.6.2. Η ΟΚΕ επισημαίνει την αναγκαιότητα της ταχύτερης δυνατής προόδου προς πιο οικολογικά συστήματα παραγωγής οπωροκηπευτικών υπό την προϋπόθεση ότι θα λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές επιπτώσεις που προκαλούνται κατά αυτόν τον τρόπο, όχι μόνο για τους παραγωγούς αλλά επίσης για τους καταναλωτές, και κατανοεί ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν τα εισαγόμενα προϊόντα των τρίτων χωρών υποβάλλονται στις ίδιες απαιτήσεις.

3.7. Καρποί με κέλυφος

3.7.1. Η ενημερωτική έκθεση της Επιτροπής επισημαίνει τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας που υφίσταται ο τομέας των καρπών με κέλυφος και των χαρουπιών λόγω των εισαγωγών από τρίτες χώρες και της σημασίας τους για την διατήρηση του

πληθυσμού στις περιοχές και την ερήμωση μεγάλων περιοχών του μεσογειακού αγροτικού χώρου. Ωστόσο η κοινωνικοοικονομική διάσταση και η έλλειψη εναλλακτικών λύσεων όπως και η απασχόληση που ο τομέας αυτός δημιουργεί σε τοπικές συνθήκες θα πρέπει να μελετηθούν εις βάθος.

3.7.2. Τα περισσότερα από τα δεκαετή προγράμματα βελτίωσης της ποιότητας και εμπορίας που εφαρμόζονται για τους καρπούς με κέλυφος και τα χαρούπια λήγουν το έτος 2001, πράγμα που φέρει τους παραγωγούς καρπών με κέλυφος σε μια ανυπόφορη κατάσταση και οδηγεί στην εγκατάλειψη των καλλιεργειών, δεδομένου ότι τα μέτρα της ΚΟΑ και της αγροτικής ανάπτυξης είναι ήδη ανεπαρκή ή δεν είναι προσαρμοσμένα στην ειδική κατάσταση του τομέα αυτού. Το βάρος που αντιπροσωπεύει για την κοινότητα η υποστήριξη του τομέα θα πρέπει να αναλυθεί πέρα από μια απλή οικονομική λογική, λαμβάνοντας δηλαδή υπόψη το στρατηγικό ρόλο που έχει ο ευρωπαϊκός τομέας στον πανόραμα του διεθνούς εμπορίου αυτών των προϊόντων.

3.7.3. Για όλους αυτούς τους λόγους, λόγω της κρίσης που διέρχονται τα προϊόντα αυτά, η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η ενημερωτική έκθεση δεν προσφέρει επιλογές που θα επιτρέψουν την εφαρμογή σταθερών μέτρων γεωργικής πολιτικής για την επιβίωση του τομέα και επαναλαμβάνει την αναγκαιότητα θέσπισης υποστήριξης του εισοδήματος, πρόταση που έχει ήδη εκφραστεί σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾ της ΟΚΕ.

3.8. Ενίσχυση της μεταποίησης εσπεριδοειδών

3.8.1. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή όσον αφορά την εκτίμησή της ότι το νέο σύστημα έχει αποδείξει την αξιοπιστία του στις περισσότερες από τις περιοχές παραγωγής εσπεριδοειδών και επέτρεψε την διατήρηση των ποσοτήτων προς μεταποίηση και κονσερβοποίηση που διαθέτει ο βιομηχανικός ιστός, μολονότι θεωρεί ότι τα αποτελέσματα της εφαρμογής του δεν υπήρξαν τόσο ικανοποιητικά λόγω περιορισμένης προσαρμογής των κατώτερων ορίων στην εξέλιξη της αγοράς, και λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που οι κυρώσεις στις ενισχύσεις είχαν στο εισόδημα των παραγωγών και τέλος λόγω της πολυπλοκότητας και του γραφειοκρατικού χαρακτήρα των διαδικασιών εφαρμογής του συστήματος.

3.8.2. Κατά την ανάλυση της εφαρμογής του καθεστώτος μεταποίησης των εσπεριδοειδών, η Επιτροπή παραγνωρίζει την αιτιολόγηση των λόγων που οδήγησαν στην μεταρρύθμιση που εγκρίθηκε πρόσφατα όπως ήταν η αύξηση της παραγωγής και της ζήτησης χυμών και το αποτέλεσμα που είχαν οι αυξημένες κυρώσεις των ενισχύσεων στην ενθάρρυνση της προσφυγής στις αποσύρσεις εσπεριδοειδών, πράγμα που είναι σχετικό με την ενημερωτική έκθεση.

(1) ΕΕ C 14 της 16.1.2001. ΕΕ C 116 της 20.4.2001.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

3.9. Συνύπαρξη του καθεστώτος οπωροκηπευτικών με τα μέτρα ανάπτυξης του αγροτικού χώρου

3.9.1. Λαμβάνοντας υπόψη τις προσπάθειες που ο τομέας θα πρέπει να καταβάλλει για να προσαρμόζεται ταχύτατα στους προσαυτολισμούς της αγοράς, η συμπληρωματικότητα των έργων της ΚΟΑ με την πολιτική ανάπτυξης του αγροτικού χώρου θα πρέπει να διατηρηθεί με τρόπο ώστε οι ΟΠ να μπορούν να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά και τις δύο πηγές χρηματοδότησης με συνεκτικό τρόπο. Τα μέτρα ελέγχου για να αποφευχθεί η διπλή χρηματοδότηση της ίδιας δράσης θα πρέπει να περιορίζουν τις δυνατότητες εναλλακτικής χρηματοδότησης για τις διαρθρωτικές βελτιώσεις.

3.10. Δημοσιονομικές πτυχές

3.10.1. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι έχει μεγάλη σημασία να επιτευχθεί μια πιο λεπτομερής και εκτεταμένη ανάλυση του συνόλου των χρηματοδοτικών χορηγήσεων της ΚΟΑ προκειμένου να αξιολογηθούν με αυστηρότητα οι δαπάνες που καταβάλλονται για την προσαρμογή της στις αναγκαίες του τομέα και έτσι να εξαχθούν συμπεράσματα που θα επιτρέψουν την θέσπιση προσαυτολισμών που θα διασφαλίσουν την πιο αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων.

3.11. Εθνικοί και κοινοτικοί έλεγχοι

3.11.1. Η ενημερωτική έκθεση αναφέρεται στη δράση του ειδικού σώματος ελεγκτών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με τους ελέγχους που υλοποιούνται όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων εμπορίας από τα κράτη μέλη και αφού ληφθεί υπόψη η συμβολή που οι κανόνες αυτοί έχουν για τη διαφάνεια της αγοράς η ΟΚΕ κρίνει ότι είναι αναγκαίο να δημοσιοποιηθούν τα αποτελέσματα των ελέγχων αυτών.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΟΚΕ λαμβάνει υπόψη την προσπάθεια που έχει καταβληθεί από την Επιτροπή για να περιγραφεί η σημερινή κατάσταση του τομέα και θεωρεί αποδεκτό το ενημερωτικό αυτό κείμενο, ωστόσο διερωτάται για τη χρησιμότητά του ως έγγραφο προβληματισμού που θα εξυπηρετήσει στον προσαυτολισμό για την συνεκτική ανάπτυξη μίας συζήτησης σχετικά με τα προβλήματα του τομέα καθώς και για τις νομοθετικές προτάσεις που θα πρέπει να γίνουν για τη βελτίωση της ΚΟΑ/οπωροκηπευτικών. Η ΟΚΕ από την άλλη πλευρά θεωρεί ότι θα πρέπει να γίνει πιο ευρεία και αναλυτική ανάλυση της προβληματικής του τομέα και να προταθούν προσαυτολισμοί για την επίλυσή του.

4.2. Η ΟΚΕ ζητεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να εμβαδύνουν τη συζήτηση αυτή πέρα από το περιεχόμενο της ενημερωτικής έκθεσης και παροτρύνει την Επιτροπή να υποβάλει βραχυπρόθεσμα προτάσεις προσαρμογής της ΚΟΑ, που θα λαμβάνουν υπόψη τους προσαυτολισμούς που περιέχονται στη γνωμοδότηση αυτή.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2549/2000 περί πρόσθετων τεχνικών μέτρων για την αποκατάσταση του μπακαλιάρου *gadus morhua* στη Θάλασσα της Ιρλανδίας (Διάρθρωση ICES VIIa)»

(2001/C 221/14)

Στις 5 Απριλίου 2001, και βάσει του άρθρου 36 και 37 της ΣΕΚ το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της ΟΚΕ για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα γεωργίας, ανάπτυξης της υπαίθρου και περιβάλλοντος που επιφορτίσθηκε με την προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαΐου 2001. Εισηγητής ήταν ο κ. Scully.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειάς της της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 122 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1. Οι επιστημονικές προειδοποιήσεις σχετικά με τα αποθέματα βακαλιού *gadus morhua* στη Θάλασσα της Ιρλανδίας (Διάρθρωση ICES VIIa) το 1991 ανέφεραν ότι η κατάσταση ήταν πολύ σοβαρή και εάν δεν άλλαζε τίποτα, τα αποθέματα θα εξαντλούντο.

1.2. Στις επείγουσες συνεδριάσεις που πραγματοποίησε η Επιτροπή στις αρχές του 2000, στις οποίες συμμετείχαν η ίδια η Επιτροπή, οι αρμόδιες υπηρεσίες των κρατών μελών και εκπρόσωποι των αλιευτικών συμφερόντων, εξετάστηκαν οι επιλογές που θα επιτρέψουν, με την εισαγωγή αποτελεσματικών επειγόντων μέτρων, να σταματήσει η καθοδική τάση των αποθεμάτων και να επιτευχθεί ανάκαμψη.

1.3. Τα πρώτα μέτρα εισήχθηκαν για περιορισμένο χρονικό διάστημα την άνοιξη του 2000 και βασίζονταν στην απαγόρευση πρόσβασης ή στην περιορισμένη πρόσβαση σε προστατευμένες ζώνες αλιείας στο βόρειο τμήμα της Θάλασσας της Ιρλανδίας. Ακόμη, εισήχθηκαν ορισμένα τεχνικά μέτρα σχετικά με το σχεδιασμό των δικτύων καθώς και ένα σύστημα παρατηρητών επί των πλοίων. Τα μέτρα αυτά, με ορισμένες προσαρμογές, τηρούντο έως το 2001.

1.4. Στόχος του παρόντος κανονισμού είναι να εισάγει και άλλη τροποποίηση σχετικά με το πάχος των νημάτων που χρησιμοποιούνται στα δίκτυα. Αντί να επιτρέπεται η χρήση δικτύων από μονό νήμα πάχους μέχρι 6 mm όπως ισχύει επί του παρόντος, προτείνεται η χρήση διπλού νήματος πάχους μέχρι 4 mm ανά κλώνο.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Δεν καθίστανται σαφείς οι θετικές πτυχές αυτού του μέτρου όσον αφορά την αποκατάσταση των αποθεμάτων. Το πάχος

του πλέγματος αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαφυγής και οι προτεινόμενες διαστάσεις ενδέχεται να οδηγήσουν σε αρνητικά αποτελέσματα από την άποψη αυτή. Πριν εισαχθεί, οποιοδήποτε τέτοιο μέτρο πρέπει πρώτα να τίθεται σε δοκιμασία στην πράξη και ύστερα από την κατάλληλη αξιολόγηση και εάν χρειάζεται να γίνεται μόνιμο.

2.2. Σε γενικές γραμμές, οι προσαρμογές τεχνικής φύσεως δεν μπορούν από μόνες τους να επιλύσουν το πρόβλημα του βακαλιού της Θάλασσας της Ιρλανδίας. Ούτε είναι σαφές ότι τα υπόλοιπα μέτρα του προγράμματος αποκατάστασης είναι κατάλληλα για να αντιμετωπίσουν το θεμελιώδες πρόβλημα της εξάντλησης των αποθεμάτων.

2.2.1. Είναι γεγονός ότι, λαμβανομένης υπόψη της αναπαραγωγικής ικανότητας των ιχθύων, αλιεύονται πολύ μεγάλες ποσότητες ιχθύων. Οι κυριότεροι παράγοντες είναι ο αριθμός των σχετικά μεγάλων και ισχυρών πλοίων, τα οποία επιδιώκουν την αλιείωση των ειδών αυτών σε συνδυασμό με τη χρήση βενθοπελαγικών τεχνικών, οι οποίες, αν και νόμιμες, συμβάλλουν στην αλιείωση μεγάλων ποσοτήτων βακαλιού στην πιο τρωτή περίοδο (δηλαδή την ωτοκία). Δεδομένου ότι οι βακαλάοι συγκεντρώνονται σε μεγάλες ποσότητες στην στήλη ύδατος κατά τη διάρκεια της ωτοκίας, συλλαμβάνονται εύκολα με την εν λόγω μέθοδο. Είναι γεγονός ότι από την εισαγωγή αυτής της βενθοπελαγικής μεθόδου, τα αποθέματα μειώνονται συνεχώς μέχρι σήμερα.

2.3. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτούνται πρόσθετα μέτρα για την αντιμετώπιση των βενθοπελαγικών επιχειρήσεων προκειμένου να υπάρξουν λογικές δυνατότητες αποκατάστασης των αποθεμάτων και να διαφυλαχθεί η οικονομική και κοινωνική σημασία του τομέα για τις παράκτιες περιοχές.

2.3.1. Τα ζητήματα αυτά θα εξετασθούν περαιτέρω στο πλαίσιο των μελλοντικών εργασιών της ΟΚΕ για το Πράσινο Βιβλίο με θέμα την Κοινή Αλιευτική Πολιτική.

2.4. Έχοντας υπόψη τις ανωτέρω παρατηρήσεις, η ΟΚΕ εκφράζει την υποστήριξή της στην πρόταση της Επιτροπής.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ενδέκατη ετήσια έκθεση για τα Διαρθρωτικά Ταμεία»

(2001/C 221/15)

Στις 24 και 25 Ιανουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 23, εδάφιο 3, του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για την ανωτέρω έκθεση.

Το τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 15 Μαΐου 2001, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Burani.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Επιτροπή συντάξε κατ' εφαρμογή του άρθρου 16 του Κανονισμού Πλαισίου για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΟΚ) αριθ. 2052/88, την ενδέκατη ετήσια έκθεση για τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά το έτος 1999.

1.2. Στόχος του εγγράφου αυτού είναι να «παρουσιάσει την εφαρμογή των κανονιστικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και κυρίως την υλοποίηση των στόχων 1 έως 6 και των κοινοτικών πρωτοβουλιών». Σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται από την έβδομη ετήσια έκθεση του 1995, κάθε έκθεση πρέπει να εξετάζει ένα θέμα οριζόντιου χαρακτήρα. Εδώ το εξεταζόμενο θέμα είναι η ισότητα των ευκαιριών ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες.

1.3. Εκτός από την περιγραφή των σημαντικών γεγονότων που σημειώθηκαν στην ΕΕ κατά τη διάρκεια του 1999 σχετικά με τις διαρθρωτικές πολιτικές, η Έκθεση παρέχει λεπτομερές πανόραμα των σημαντικών στοιχείων για κάθε χώρα όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων για κάθε στόχο.

1.4. Η έκθεση συμπληρώνεται από ενδιαφέροντα κεφάλαια αφιερωμένα στην αξιολόγηση και την ανάλυση των διαρθρωτικών ταμείων, στην εξακρίβωση της προσθετικότητας, στον συντονισμό με τα λοιπά δημοσιονομικά μέσα, στην συμβατότητα και συνεργία με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές και τέλος στον διοργανικό διάλογο και στον διάλογο με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους.

2. Τα αποτελέσματα του προγραμματισμού 1994-1999

2.1. Η Έκθεση του 1999 αποκτά ιδιαίτερη σημασία διότι αποτελεί την τελευταία έκθεση του προγραμματισμού 1994-1999. Μπορεί λοιπόν να θεωρηθεί ως ένας πραγματικός τελικός απολογισμός όσον αφορά την χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πιστώσεων για την εξεταζόμενη περίοδο, πριν από την θέση σε ισχύ των νέων κανονισμών που εγκρίθηκαν στις 21 Ιουνίου 1999 και ισχύουν από το 2000.

2.2. Οι παρεμβάσεις για τους στόχους (610) μαζί με τα προγράμματα των κοινοτικών πρωτοβουλιών (524) συμποσούνται

συνολικώς σε 1.134 προγράμματα. Το 1999 αυτά εκτελέστηκαν πλήρως και για το λόγο αυτό κατά τη διάρκεια του έτους έλαβαν χώρα λίγες παρεμβάσεις.

2.3. Η ολοκλήρωση της περιόδου προγραμματισμού 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από τα εξής αποτελέσματα:

- σημαντική επιτάχυνση του ρυθμού εκτέλεσης των πιστώσεων, όπως είχε ήδη συμβεί κατά τα δύο προηγούμενα έτη, με αξιολογική κάλυψη των καθυστερήσεων που παρατηρήθηκαν κατά τα πρώτα έτη της περιόδου·
- όσον αφορά τα ΚΠΣ/ΕΕΠ, στο τέλος του έτους οι αναλήψεις υποχρεώσεων κάλυψαν το 99 % των συνολικών πιστώσεων των Ταμείων·
- οι πληρωμές ανήλθαν στο 75 % των πιστώσεων και μπορούν να έχουν ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2001·
- οι στόχοι 1 και 3 σημείωσαν τις καλύτερες επιδόσεις με σχεδόν πλήρη δέσμευση των πιστώσεων και ποσοστό πληρωμών 78 %. Αντίθετα οι στόχοι 2, 4 και 5β) σημείωσαν σημαντικές καθυστερήσεις στις πληρωμές·
- τα καλύτερα ποσοστά χρησιμοποίησης αφορούν τις χώρες του Ταμείου Συνοχής, ενώ οι λιγότερο αποτελεσματικές χώρες είναι οι πιο εύπορες·
- θετικά είναι επίσης και τα στοιχεία της ανάληψης υποχρεώσεων για τις κοινοτικές πρωτοβουλίες (95 %) και κάπως λιγότερο για τις πληρωμές (57 %).

2.4. Σύμφωνα με την έκθεση, η εξέταση κάθε στόχου χωριστά δείχνει ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά το πλαίσιο και τα αποτελέσματα. Όπως συνέβη ήδη και κατά τα προηγούμενα έτη, κατά το 1999 ο στόχος 1 σημείωσε τα καλύτερα ποσοστά χρησιμοποίησης των χρηματοδοτήσεων με ανάληψη υποχρεώσεων κατά 100 % και υλοποίηση των πληρωμών κατά 78 %.

2.4.1. Ιδιαίτερος θετικός είναι οι επιδόσεις της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας και της Γερμανίας με ποσοστά υψηλότερα του μέσου όρου ενώ πιο μέτρια είναι τα αποτελέσματα του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η Ιταλία κάλυψε μεγάλο μέρος της καθυστερήσώς της με 100 % δέσμευση των πιστώσεων, αλλά παραμένει πίσω όσον αφορά τα ποσοστά πληρωμών.

2.5. Ο στόχος 2 αντιμετώπισε ορισμένα προβλήματα δεδομένου ότι ορισμένα προγράμματα υιοθετήθηκαν μόνο κατά τα τέλη του 1997 ή του 1998 και συνεπώς η εκτέλεσή τους άρχισε το 1999. Κατά συνέπεια, το επίπεδο πληρωμών είναι χαμηλότερο, ίσο προς 60 %.

2.6. Όσον αφορά τον στόχο 3, που αφορά τους ανθρώπινους πόρους και την αγορά εργασίας, κατά τους τελευταίους μήνες του 1999, πραγματοποιήθηκε μια σειρά χρηματοδοτικών μεταθέσεων με σκοπό την χορήγηση των πόρων σύμφωνα με κριτήρια πιο ευθυγραμμισμένα προς τους προβλεπόμενους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, ειδικότερα για τους νέους άνεργους και τους άνεργους μακράς διάρκειας και για τα άτομα που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας. Κατά συνέπεια ο στόχος 3 σημειώνει στα τέλη του 1999 ποσοστό χρησιμοποίησης των υποχρεώσεων και των πληρωμών ίσο προς 80 %.

2.7. Ο στόχος 4, που επιδιώκει τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης λόγω των βιομηχανικών αλλαγών και των συστημάτων παραγωγής, παρουσίασε τη βελτίωση που είχε ήδη σημειωθεί κατά το 1998 με συνολική χρήση των αναλήψεων υποχρεώσεων και πληρωμών ίση προς 69 %.

2.8. Ο στόχος 5α, (προσαρμογή των διαρθρώσεων της αλιείας και της γεωργίας) σημείωσε βελτιώσεις με κατά 96 % ανάληψη των πιστώσεων για τη γεωργία και 100 % για την αλιεία και με αντίστοιχα ποσοστά πληρωμών 70 % και 73 %.

2.9. Ο στόχος 5β, που αφορά την ανάπτυξη των γεωργικών περιοχών παρουσίασε κατά το 1999 σημαντική επιτάχυνση με αποτέλεσμα την κατά 99 % δέσμευση των πιστώσεων και την κατά 68 % πραγματοποίηση των πληρωμών.

2.10. Σε ό,τι αφορά τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, οι χρηματοδοτικές ανακατανομές που πραγματοποιήθηκαν το 1998 κατόπιν αιτήσεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επέφεραν σημαντική επιτάχυνση της εκτέλεσης. Συνολικώς, οι κοινοτικές πρωτοβουλίες ανήλθαν έως το 1999 σε 95 % των αναλήψεων υποχρεώσεων και 57 % των πληρωμών.

2.11. Σε ό,τι αφορά την οριζόντια θεματική των ίσων ευκαιριών, η έκθεση παρουσιάζει τις προόδους που συντελέστηκαν κατά τα τελευταία έτη στα πλαίσια της προσπάθειας για την άρση όλων των εμποδίων που παρακωλύουν την πραγματική ισότητα γυναικών και ανδρών όσον αφορά την εργασία και την πολιτική και κοινωνική συμμετοχή τους. Παραμένουν όμως ακόμη βασικά προβλήματα τα οποία οδήγησαν κατά το 1996 το Συμβούλιο των Υπουργών να υποβάλει ψήφισμα για την ενσωμάτωση των ίσων ευκαιριών στα Διαρθρωτικά Ταμεία.

2.12. Κατά το 1997 και 1998 πραγματοποιήθηκαν μελέτες για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών στα Διαρθρωτικά Ταμεία με την πρόταση επίσης των ορθών πρακτικών. Πράγμα που βοήθησε στο να ενισχυθεί η σημασία των ίσων ευκαιριών στους νέους κανονισμούς για τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά την περίοδο 2000-2006.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Όπως επισημάνθηκε ήδη και κατά τα προηγούμενα έτη⁽¹⁾, η ΟΚΕ επαναλαμβάνει και πάλι ότι δεν συμφωνεί με την επιλογή της Επιτροπής που «παρουσιάζει» το έγγραφο χωρίς να ζητεί επισήμως την κατάρτιση σχετικής γνωμοδότησης.

3.1.1. Δεδομένου ότι πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα θέματα των ευρωπαϊκών πολιτικών και υπό το φως του ανεγνωρισμένου από τη Συνθήκη ρόλου της ΟΚΕ σε ό,τι αφορά την οικονομική και κοινωνική συνοχή, η ΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι σκόπιμο αλλά και αναφαίρετο δικαίωμά της να γνωμοδοτεί κατόπιν επίσημης αιτήσεως για τις μελλοντικές εκθέσεις όσον αφορά τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

3.2. Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο της Έκθεσης, είναι αναμφισβήτητα εξαντλητικό ως προς τις πληροφορίες, τις αξιολογήσεις και τα στοιχεία. Θα ήταν όμως σκοπιμότερο να υποβληθεί με διαφορετικό τρόπο έτσι ώστε να λάβει τη μορφή μιας έκθεσης για όλη την περίοδο προγραμματισμού 1994-1999.

3.2.1. Η Επιτροπή ανακοίνωσε τη δημοσίευση αυτής της γενικής έκθεσης η οποία όμως για να αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικής αξιολόγησης όσον αφορά την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 θα πρέπει να συνταχθεί το συντομότερο δυνατόν. Η ΟΚΕ εύχεται να επιταχυνθεί η δημοσίευση αυτής της έκθεσης κατά τρόπο ώστε να μπορέσει να χρησιμοποιήσει στοιχεία για τις αναλύσεις και εκτιμήσεις της κατά τα προσεχή έτη.

3.3. Το υπό εξέταση κείμενο παρέχει βεβαίως μια αξιολογη σύνθεση των «επιδόσεων» κάθε χώρας, δεν κατορθώνει όμως να παράσχει σαφή και συνθετική εικόνα της διαχείρισης των Διαρθρωτικών Ταμείων, των προβλημάτων που συνεπάγεται για κάθε χώρα και για την ΕΕ στο σύνολό της, των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν στο επίπεδο της απασχόλησης και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Λείπει πράγματι ένα ενοποιημένο και ολοκληρωμένο πλαίσιο των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν με τη χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων κατά τον εξεταζόμενο χρόνο και καθόλη την περίοδο προγραμματισμού που ολοκληρώθηκε το 1999.

3.4. Μία πρώτη παρατήρηση αφορά τη μέθοδο της κατάρτισης και την έκταση της έκθεσης. Περιλαμβάνει πράγματι πολλές ποσοτικές πληροφορίες, αλλά μόνο λίγες αναλύσεις και ανεπαρκείς αξιολογήσεις.

3.5. Παρά το ότι πρόκειται για σημαντικές πληροφορίες, οι πληροφορίες που περιέχονται στην έκθεση αποδεικνύονται ανεπαρκείς και δεν σχολιάζουν επαρκώς τις επιπτώσεις της διαρθρωτικής πολιτικής στην Ευρώπη και στα επιμέρους κράτη μέλη.

⁽¹⁾ ΕΕ C 268 της 19.9.2000.

3.6. Όσον αφορά την ποσοτική αποτίμηση της εφαρμογής κάθε στόχου, η έκθεση εξετάζει κυρίως τις χρηματοδοτικές πτυχές, δηλαδή τις αναλήψεις δεσμεύσεων και τις πληρωμές, χωρίς να προβαίνει σε αξιολογήσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι δαπάνες αυτές επηρεάζουν την ανάπτυξη και την υλοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ συνολικά και σε κάθε κράτος μέλος.

3.7. Φαίνεται ότι η μείζων ανησυχία της Επιτροπής είναι να επαληθεύσει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των διαρθρωτικών πόρων και όχι την αποτελεσματικότητα των επιλογών της. Πράγματι, πραγματοποιούνται μόνο χρηματοδοτικές αναλύσεις, ενώ θα ήταν σημαντικό να γνωρίζει κανείς τι εμποδίζει την καλύτερη χρησιμοποίηση των χρηματοδοτήσεων· εάν υπήρξαν ανεπάρκειες ως προς τον προγραμματισμό και την υλοποίηση· εάν οι κανονισμοί και οι σύνθετες μέθοδοι αποδόσεως λογαριασμών λειτούργησαν ή εάν προκάλεσαν καθυστερήσεις ή ακόμη και τη μη χρησιμοποίηση των πόρων.

3.8. Τελικά, οι εκθέσεις της Επιτροπής φαίνεται ότι επιδιώκουν περισσότερο την τυπική τήρηση των κανόνων παρά την ικανοποίηση των αιτημάτων των πολιτών, οι οποίοι θα έπρεπε να είναι σε θέση να αξιολογούν ενδελεχώς τις επιλογές της Επιτροπής, των εθνικών και περιφερειακών κυβερνήσεων.

3.9. Μία σαφής ένδειξη αυτής της ως επί το πλείστον «λογιστικής» αντίληψης της Επιτροπής στην έκθεση αυτή, όπως και στις προηγούμενες, απορρέει από το γεγονός ότι όλο το περιεχόμενο βασίζεται σε δύο τρόπους ανάγνωσης, το ποσοστό της ανάληψης δεσμεύσεων και το ποσοστό της υλοποίησης πληρωμών, χωρίς μάλιστα να εξηγούνται επαρκώς οι αιτίες των θετικών ή των λιγότερο ικανοποιητικών αποτελεσμάτων.

3.9.1. Με τον τρόπο αυτό δεν γίνεται αντιληπτό για ποιους λόγους τα κράτη μέλη που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά εκτέλεσης είναι οι χώρες της συνοχής, ενώ «ορισμένα από τα πλουσιότερα κράτη μέλη της Ένωσης παρουσιάζουν ποσοστό εκτέλεσης των πληρωμών κατώτερο από τον κοινοτικό μέσο όρο».

3.10. Δεν γίνεται αντιληπτό εάν τα καλύτερα αποτελέσματα των λιγότερο εύπορων χωρών έναντι των άλλων οφείλονται στη μεγαλύτερη ανάγκη χρηματοδοτήσεων ή στον καλύτερο προγραμματισμό ή στο πιο αποτελεσματικό σύστημα υλοποίησης, ή σε όλους αυτούς τους λόγους μαζί και σε άλλες αιτίες επίσης.

3.10.1. Αυτές οι σημαντικές επιβεβαιώσεις θα έπρεπε βεβαίως να αναλυθούν, να ερμηνευθούν, να προβληθούν με παραδείγματα που όμως απουσιάζουν εντελώς.

3.11. Απουσιάζει επίσης οιαδήποτε νύξη ως προς την αποτελεσματικότητα των κανονισμών, οι οποίοι αποτέλεσαν αντικείμενο της μεταρρύθμισης που εγκρίθηκε στο Λουξεμβούργο τον Ιούνιο του 1999. Η τελευταία έκθεση της περιόδου 1994-1999 θα

μπορούσε όμως να αποτελέσει ευκαιρία για να γίνει μια κριτική παρουσίαση (και μάλιστα ίσως αυτοκριτική) της Επιτροπής ως προς τις διαδικασίες ελέγχου και απόδοσης λογαριασμών.

3.12. Η στάση της Επιτροπής που αποδίδει την έλλειψη συνολικών αξιολογήσεων στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν όλα τα στοιχεία για τις δαπάνες, τα οποία θα συγκεντρωνθούν μέχρι το τέλος του 2001, δεν γίνεται αποδεκτή, δεδομένου ότι μία αξιολογική κρίση για τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν μπορεί να είναι καθόλα αξιόπιστη, ακόμη και με στοιχεία που αφορούν το 70 % και πλέον των δαπανών.

3.13. Η Επιτροπή θα μπορούσε να υιοθετήσει πιο ευέλικτα και συνθετικά σχήματα εκθέσεων, τα οποία να ολοκληρώνει πιο γρήγορα κατά τρόπον ώστε να επιτρέπει στους αρμόδιους θεσμικούς φορείς να προβαίνουν εγκαίρως σε αξιολόγηση, να διατυπώνουν κρίσεις και να προτείνουν αλλαγές.

3.14. Ως προς τα αποτελέσματα απουσιάζουν οι φυσικοί δείκτες που θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμοι για τις αξιολογήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα και τις επιπτώσεις. Παραδείγματος χάρι, ποιά είναι το μέγεθος των γεωργικών εκτάσεων που αρδεύτηκαν με τους πόρους; Ποιά αύξηση του εθνικού και περιφερειακού ΑΕγχΠ μπορεί να αποδοθεί στα Διαρθρωτικά Ταμεία; Πώς τροποποιήθηκαν στην υπό εξέταση περιοχή η κατανάλωση και η αποταμίευση;

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Απασχόληση

4.1.1. Ειδικότερα, δεν υπάρχει ουδεμία αξιολόγηση των νέων θέσεων απασχόλησης και των θέσεων που διατηρήθηκαν, των πιο σημαντικών προόδων στους διάφορους τομείς που είναι αντικείμενο των στόχων, των πιο συχνών ή πιο επίμονων δυσκολιών που συναντώνται στις διάφορες χώρες.

4.1.2. Δεν κατανοείται π.χ. για ποιά λόγο υπάρχει το κεφάλαιο 1 του οποίου το τμήμα που αναφέρεται στον μελλοντικό προγραμματισμό 2000-2006 καλύπτει περισσότερο χώρο από το τμήμα που αναφέρεται στα όσα έγιναν έως το 1999. Η Έκθεση επιμνημονεύει πράγματι εκθέτοντας όλη την προετοιμασία του προγραμματισμού 2000-2006 με την επεξήγηση των χαρακτηριστικών των νέων πόρων και των νέων κανονισμών.

4.1.2.1. Η αίσθηση που προκαλείται είναι ότι πρόκειται για ένα τελεωργικό σχεδόν καθήκον της Επιτροπής, σύμφωνα με μια προκαθορισμένη μορφή χωρίς τίποτε περισσότερο, που από χρόνο σε χρόνο χαρακτηρίζει την προσέγγιση και την παρουσίαση της ίδιας της Έκθεσης. Σημαντικές αντιθέτως είναι οι εμπειροστατωμένες αναλύσεις των θεματικών προτεραιοτήτων της συνοχής που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 1.2 με σκοπό μια πληρέστερη αξιολόγηση της επίδρασης των Διαρθρωτικών Ταμείων.

4.2. Οι παράγραφοι σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, το νέο χάρτη για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα και το σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ) παρέχουν ένα πλαίσιο αναφοράς που έχει ουσιαστική σημασία για την κατανόηση των ενσωματώσεων και των συνεργιών μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών όσον αφορά την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

4.3. Χρήσιμα στοιχεία αξιολόγησης παρέχουν ωστόσο οι πληροφορίες σχετικά με τα τοπικά σύμφωνα απασχόλησης, μία από τις πιο ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες πρωτοβουλίες των τελευταίων ετών.

4.4. Στην πραγματικότητα το παράδειγμα του πως θα έπρεπε να είναι η έκθεση δίνεται από την ίδια την Επιτροπή στο κεφάλαιο που αφιερώνει στο στόχο 2, όπου αναφέρονται τα συμπεράσματα της αξιολόγησης της δεκαετίας 1989-1999 που πραγματοποιήθηκε από ανεξάρτητο οργανισμό.

4.5. Στην ανάλυση αυτή εξετάζονται εμπειριστατωμένα οι στρατηγικές μετειδίκευσης και οι στρατηγικές επιλογές για την υποστήριξη ειδικών προτεραιοτήτων (δημιουργία θέσεων απασχόλησης, έρευνα και ανάπτυξη, περιβάλλον, ίσες ευκαιρίες).

4.6. Η εν λόγω μελέτη επί του στόχου 2 καταδεικνύει ότι:

- συντελέστηκε σημαντική πρόοδος κατά την τελευταία δεκαετία, ειδικότερα σε ό,τι αφορά την προσέγγιση της στρατηγικής επιλογής, της συμμετοχής των οργανώσεων και την επικέντρωση των στρατηγικών προτεραιοτήτων·
- ότι υφίστανται περαιτέρω περιθώρια βελτιώσεως·
- οι περιορισμοί είναι ο κατακερματισμός της ευθύνης για τη διαχείριση των προγραμμάτων, η έλλειψη κατάρτισης και ενημέρωσης, η ελλιπής διάδοση των παραδειγμάτων ορθών πρακτικών.

4.7. Και σε ό,τι αφορά επίσης το ΕΚΤ για τους στόχους 1, 3, 4 και τις κοινοτικές πρωτοβουλίες ADAPT και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, η αξιολόγηση ανατέθηκε από τα κράτη μέλη σε εξωτερικούς φορείς με ορισμένες ενδιαφέρουσες επισημάνσεις όπως:

- είναι σκόπιμο να προωθηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι διακρατικοί χαρακτήρες των σχεδίων·
- είναι απαραίτητη η διοικητική απλοποίηση·
- χρειάζεται εντατικοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων του εθνικού συστήματος της αγοράς εργασίας και των υπεύθυνων των κοινοτικών πρωτοβουλιών·
- η στρατηγική ολοκλήρωσης βρίσκεται ήδη στο επίπεδο σχεδίου·
- χρειάζεται επεξεργασία των διαδικασιών ελέγχου και δημιουργία ενός συστήματος δεικτών ελέγχου για να υποστηριχθούν οι διαδικασίες αξιολόγησης.

4.8. Άλλες αξιολογήσεις αφορούν τα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου και το πρόγραμμα LEADER II. Τέλος, διατυπώνονται ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις επί των αποτελεσμάτων σχετικά με την θεματική αξιολόγηση της επίδρασης των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα έργα υποδομής μεταφορών στις περιοχές του στόχου 1 σε ορισμένες χώρες.

4.9. Επί τη βάση των όσων έγιναν για το στόχο 2, θα είχε μεγάλη σημασία η εκπόνηση μιας αναλυτικής, εμπειριστατωμένης και συστηματικής μελέτης για τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από τη χρησιμοποίηση των Διαρθρωτικών Ταμείων για όλους τους στόχους καθόλη την περίοδο 1994-1999. Ένα παρόμοιο έγγραφο θα καθιστούσε δυνατή μια πληρέστερη αξιολόγηση της ευρωπαϊκής πολιτικής στο σύνολό της και θα προσέγγιζε τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τα ερευνητικά ιδρύματα προς τις επιλογές της Επιτροπής.

4.10. Προσθετικότητα

4.10.1. Ένα άλλο σημαντικό θέμα αφορά την προσθετικότητα. Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία της επαλήθευσης της προσθετικότητας, με σκοπό να «αποτραπεί το ενδεχόμενο υποκατάστασης της εθνικής διαρθρωτικής ενίσχυσης με τους πόρους των διαρθρωτικών ταμείων».

4.10.2. Όμως η έκθεση δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες πληροφορίες ως προς την επαλήθευση της προσθετικότητας, αλλά περιορίζεται στην επανάληψη των παρατηρήσεων της ειδικής έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου που δημοσιεύθηκε στις αρχές του 2000. Στην έκθεση αυτή το Συνέδριο αναφέρει ελλείψεις ως προς την εφαρμογή της αρχής και κατά πρώτον την έλλειψη ενός συστήματος επιβολής κυρώσεων, για το οποίο βεβαίως δεν ευθύνεται η Επιτροπή.

4.10.3. Αντίθετα, προκαλεί αμηχανία η δήλωση σύμφωνα με την οποία «η Επιτροπή έπρεπε να είναι πολύ περισσότερο ρεαλιστική όσον αφορά τις μεθοδολογικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας υπόψη την ειδική κατάσταση που επικρατεί σε κάθε κράτος μέλος».

4.10.4. Πίσω από τη δήλωση αυτή, η οποία δεν τεκμηριώνεται με παραδείγματα, φαίνεται ότι υπάρχει ένα είδος «ευελιξίας» της Επιτροπής, το οποίο θα έπρεπε να αποσαφηνιστεί καλύτερα και κυρίως να αιτιολογηθεί.

4.11. Ίσες ευκαιρίες

4.11.1. Το θέμα των ίσων ευκαιριών επελέγη ως οριζόντιο θέμα της έκθεσης και η ίδια η Επιτροπή δηλώνει ότι επιθυμεί «να αξιολογήσει τις βελτιώσεις που επήλθαν στην ενσωμάτωση αυτής της πολιτικής προτεραιότητας στα προγράμματα των ταμείων».

4.11.2. Η έκθεση παρέχει χρήσιμες ενδείξεις γενικού χαρακτήρα όσον αφορά τη σημερινή απόκλιση μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας. Περιγράφονται συνεπώς, για κάθε κράτος μέλος, οι δράσεις που αποβλέπουν στην προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στις διάφορες περιφέρειες που αποτελούν αντικείμενο των ταμείων.

4.11.3. Μία γενική παρατήρηση αφορά στην αξία των αναλύσεων οριζοντίου τύπου. Η επιλογή που έγινε με την έκθεση του 1995 να χρησιμοποιηθεί ένα οριζόντιο θέμα ως βάση για την «εκ νέου ανάγνωση» όλων των πρωτοβουλιών των διαρθρωτικών ταμείων έχει σίγουρα μεγάλη σημασία και μπορεί να αποτελέσει σημαντική προστιθέμενη αξία.

4.11.4. Δεν υπάρχει όμως κανένα αποτέλεσμα, επειδή η προσέγγιση του θέματος είναι γενική, χωρίς επαρκή ανάλυση και ποσοτική αποτίμηση.

4.11.5. Η Επιτροπή ορίζει χωρίς επαρκείς βάσεις ορισμένους από τους στόχους της στρατηγικής αυτής σε κάθε κράτος μέλος και δεν παρέχει επαρκή ποσοτικά στοιχεία όσον αφορά τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν. Συνεπώς, οι στόχοι τίθενται σαν μία δήλωση προθέσεων, δεδομένου ότι κατόπιν δεν αναλύονται ούτε τα αποτελέσματα που ακολούθησαν ούτε οι δράσεις που προέκυψαν.

4.11.6. Δεν γίνεται ποτέ αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, ούτε αναφέρεται τίποτα ως προς τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν ή τις ενδεχόμενες αποτυχίες. Δηλαδή, δεν προβάλλεται η σχέση αιτίας-αποτελέσματος που αντίθετα θα ήταν η πιο ενδιαφέρουσα πληροφορία για τις δράσεις της διαρθρωτικής πολιτικής και της οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής. Ούτε γίνονται συγκρίσεις μεταξύ των διαφόρων παραγωγικών τομέων και των διαφόρων κοινωνικών περιβαλλόντων προκειμένου να γίνει αντιληπτό εάν και κατά πόσον υπάρχουν αποτελέσματα και μάλιστα διαφορετικού βαθμού.

4.11.7. Δεν προβάλλονται τα στοιχεία που εμποδίζουν ή ευνοούν τις ίσες ευκαιρίες· δεν αξιολογούνται οι επιπτώσεις της μερικής απασχόλησης ή της προσωρινής εργασίας· ο αριθμός των γυναικών που ανέλαβαν επιχειρηματική δράση χάρη στις ενέργειες ίσων ευκαιριών που χρηματοδοτήθηκαν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, κ.λπ.

4.11.8. Θα ήταν σκόπιμο να σχολιαστούν τα πιο σημαντικά προβλήματα, τα οποία μάλιστα θίγονται στην έκθεση, όταν αναφέρεται στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών ως παραγωγικό συντελεστή και καταγγέλλει το γεγονός ότι παραμένει στην αγορά εργασίας ένας «υψηλός διαχωρισμός των φύλλων» και μια σημαντική απόκλιση στις αμοιβές, που φθάνει το 28 % κατά μέσο όρο στην Ευρώπη (1).

4.12. Εταιρική σχέση

4.12.1. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η εταιρική σχέση, η οποία στην έκθεση δεν αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής, ενώ αντίθετα είναι ένας από τους κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχία των διαρθρωτικών πολιτικών.

4.12.2. Πολλά ερωτήματα παραμένουν χωρίς απάντηση: πόσοι και ποιοί φορείς ενεπλάκησαν στη χρησιμοποίηση των διαρθρωτικών πόρων; Σε ποιο στάδιο της επιλογής των προτεραιοτήτων, της προετοιμασίας και της υλοποίησης των διαρθρωτικών δράσεων; Πώς συνυπάρχει η εταιρική σχέση με την επικουρικότητα;

4.12.3. Ένα άλλο ερώτημα αφορά το κατά πόσον οι εταίροι είναι εκείνοι που βρίσκονται πλησιέστερα προς τους τελικούς δικαιούχους, επιτρέποντας σε κάθε φορέα την καλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του στη στρατηγική για την επιδίωξη ενός κοινού αναπτυξιακού στόχου.

4.12.4. Και στην περίπτωση αυτή η πιο λεπτομερής παρουσίαση των εταιρικών σχέσεων θα επέτρεπε μια πιο εμπειριστατωμένη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων ως προς τις οικονομικές και κοινωνικές δυναμικές, ως προς τις τροποποιήσεις του παραγωγικού ιστού που επιτεύχθηκαν μέσω των ταμείων, ως προς τη συνολική επίδραση των κοινοτικών πολιτικών επί της συνοχής.

4.13. Διαρθρωτικά Ταμεία και ευρωπαϊκές πολιτικές

4.13.1. Το τμήμα που αφιερώνεται στη συμβατότητα και συνέργια με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές είναι αναμφισβήτητο ιδιαίτερα ενδιαφέρον, διότι καθορίζει συσχετίσεις μεταξύ των δράσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και των τομεακών πολιτικών της ΕΕ.

4.13.2. Στην περίπτωση αυτή, το πρόβλημα δεν έγκειται τόσο στη μέθοδο της έκθεσης όσο, αντίθετα, στην ουσία των πραγμάτων. Η συμβατότητα και/ή η συνέργια μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ έχουν συχνά περισσότερο τυπικό χαρακτήρα. Σε ορισμένες περιφέρειες, παρατηρείται ασυνέπεια μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτικών που έχουν διαφορετικούς στόχους, διαφορετικές μεθόδους και περιόδους προγραμματισμού, και έχουν ως αντικείμενο διαφορετικές περιοχές.

4.13.3. Το γεγονός αυτό δεν προκαλεί έκπληξη διότι πολιτικές όπως η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η εισαγωγή της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η ανάπτυξη της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, κ.λπ. έχουν προγραμματισθεί για να επιτύχουν επιθυμητούς ευρύτερους στόχους πολιτικής.

(1) ΕΕ C 155 της 25.5.2001.

4.13.4. Ωστόσο, μετά τα ανωτέρω, είναι σημαντικό να λεχθεί ότι τα Διαρθρωτικά Ταμεία αποτελούν ένα ουσιαστικό μέσο για την άμβλυση των αρνητικών επιδράσεων που έχουν οι πολιτικές αυτές στις μειονεκτικές περιφέρειες. Χωρίς τη χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων η επίτευξη αυτών των ευρύτερων στόχων πολιτικής μπορεί να βλάψει τις εύθραυστες κοινότητες, πράγμα το οποίο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν εξετάζεται η μελλοντική πολιτική συνοχής.

4.13.5. Παρατηρείται το φαινόμενο να υλοποιούνται σε μία περιοχή διαφορετικά ευρωπαϊκά προγράμματα χωρίς κανένα συντονισμό με αποτέλεσμα τη σύγχυση και τις επικαλύψεις.

4.13.6. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η εναρμόνιση αυτή δεν αποτελεί εύκολο εγχείρημα λόγω των πολυπληθών και πολλές φορές αντικρουόμενων φορέων, συμφερόντων και κοινωνικοοικονομικών πλαισίων μέσα στα οποία γίνονται οι επιλογές των Διαρθρωτικών Ταμείων και των διαφόρων τομεακών πολιτικών.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΟΚΕ, παρά το ότι εκφράζει δεόντως κριτικές παρατηρήσεις ως προς τη μέθοδο και το περιεχόμενο της έκθεσης, αναγνωρίζει τη σημαντική προσπάθεια της Επιτροπής να παράσχει στοιχεία και δεδομένα αξιολόγησης ως προς τη διαχείριση και την πολιτική των Διαρθρωτικών Ταμείων.

5.2. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η σύνταξη αυτών των εγγράφων δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως ένα τυπικό καθήκον, που η Επιτροπή πληροί κάθε χρόνο, βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου, χωρίς να προσθέτει κάτι που να χαρακτηρίζει κατά τρόπο ιδιαίτερο την προσέγγιση και το περιεχόμενο της εκθέσεως. Αντιθέτως, πρέπει να προβάλλονται οι αξιολογικές κρίσεις και οι αναλύσεις και να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην απασχόληση που δημιουργείται ή διατηρείται, στα αποτελέσματα όσον αφορά την καινοτομία, στις επιδράσεις σε ό,τι αφορά τις ίσες ευκαιρίες και τις εταιρικές σχέσεις. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί καλύτερος έλεγχος της αποτελεσματικότητας της διαρθρωτικής πολιτικής.

5.3. Μια άλλη σημαντική πτυχή που πρέπει να αναλυθεί επαρκώς αφορά την εταιρική σχέση που αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την επιτυχία των διαρθρωτικών πολιτικών.

5.4. Η ΟΚΕ, ως εκπρόσωπος των κοινωνικών εταίρων που ενδιαφέρονται άμεσα και εμπλέκονται στη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων, μπορεί να παρέμβει επωφελώς κατά τις περιόδους προγραμματισμού και όχι μόνο τη στιγμή του τελικού απολογισμού.

5.4.1. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σκόπιμο και επιβεβαιώνει ότι πρέπει να της υποβάλλεται επίσημη αίτηση γνωμοδότησης για τις μελλοντικές εκθέσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων.

5.5. Η ΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι διαθέσιμη να συνεργαστεί στενά με την Επιτροπή προκειμένου να επιτευχθεί η βελτιστοποίηση των διαρθρωτικών πολιτικών και των πολιτικών συνοχής.

5.6. Επομένως, η ΟΚΕ εύχεται να επιταχυνθεί τα μέγιστα η έκθεση εφ' όλης της περιόδου προγραμματισμού 1994-1999, κατά τρόπο που να επιτρέπει μία αξιολόγηση εντός του 2001.

5.7. Η ΟΚΕ θεωρεί εξάλλου ιδιαίτερα σκόπιμη μια μακροπρόθεσμη αξιολόγηση των Διαρθρωτικών Ταμείων, λαμβάνοντας υπόψη την προσεχή διεύρυνση της ΕΕ προς τις υποψήφιες χώρες.

5.8. Η χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων θα είναι στρατηγικής σημασίας για τις χώρες αυτές και τις οικονομίες τους. Συνεπώς, θα ήταν σκόπιμο να τεθεί η εμπειρία των επιτυχιών και των αποτυχιών από τις προηγούμενες διαχειρίσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στη διάθεση εκείνων που θα πρέπει να διαχειριστούν τεράστια κονδύλια κατά τα προσεχή χρόνια, προκειμένου να επωφεληθούν από τις θετικές μεθόδους και τακτικές και να αποφύγουν τα σφάλματα του παρελθόντος.

5.9. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ η αρχή της προσθετικότητας θα πρέπει να τηρείται διότι είναι, όπως επιβεβαιώνει η Επιτροπή, «γενική αρχή που διέπει τις λειτουργίες των Διαρθρωτικών Ταμείων», και υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την αυστηρή της εφαρμογή.

5.10. Η ΟΚΕ προτείνει να εξετάσει τη σκοπιμότητα μιας δημόσιας πρωτοβουλίας, σε συνεργασία με την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή των Περιφερειών, που να καλύπτει όλους τους φορείς που ενδιαφέρονται για τη διαχείριση των Διαρθρωτικών Ταμείων και να περιλαμβάνει και τη συνεργασία εκπροσώπων από τις υποψήφιες χώρες.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι περιφέρειες στη νέα οικονομία: Κατευθύνσεις για τις καινοτόμες ενέργειες του ΕΤΠΑ στο διάστημα 2000-2006»

(2001/C 221/16)

Στις 24 και 25 Ιανουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Νομισματική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 15 Μαΐου 2001, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Vinay.

Κατά την 382η σύνοδο ολομελείας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 122 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, η ΟΚΕ — στη σύνθεση της οποίας εκπροσωπούνται πολλοί από τους φορείς που καλούνται να διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο συμμετέχοντας στην επινόηση και στην ανάπτυξη των νέων καινοτόμων ενεργειών — προτίθεται να συνεισφέρει έμπρακτα μέσω ενδεδειγμένης εξέτασης της αλληλεπίδρασης του προγράμματος με τις πολιτικές στους τομείς της συνοχής, της απασχόλησης και, φυσικά, της καινοτομίας.

1.2. Η προσέγγιση των νέων καινοτόμων ενεργειών σηματοδοτεί ορισμένες αλλαγές έναντι τόσο των προτεραιοτήτων που είχαν καθορισθεί κατά το παρελθόν όσο και της διάθεσης της χρηματοδότησης από την πλευρά της διαχείρισής της. Οι θεματικές ενότητες μειώνονται από οκτώ σε τρεις και η προτεινόμενη προσέγγιση δεν βασίζεται πλέον σε μεμονωμένα σχέδια αλλά σε προγράμματα που απαιτείται να είναι, αφενός, συνεκτικά με τα προγράμματα των στόχων 1 και 2 στα οποία συμμετέχει το ΕΤΠΑ και, αφετέρου, συμπληρωματικά προς τις ενέργειες που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ δυνάμει των ίδιων στόχων.

1.2.1. Οι διαθέσιμες πιστώσεις αναλογούν σε ποσοστό 0,4 % του ετήσιου προϋπολογισμού του ΕΤΠΑ, ήτοι σε 400 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2000-2006, πέραν της δυνατότητας να χρησιμοποιηθούν κατά το ίδιο χρονικό διάστημα κονδύλια προερχόμενα από το μέσο ευελιξίας.

1.3. Τα θέματα των καινοτόμων ενεργειών για την περίοδο 1994-1999 κατανέμονταν ως εξής: προώθηση της καινοτομίας (RIS — Regional Innovation Strategies)· κοινωνία των πληροφοριών (RISI — Regional Information Society Initiative)· νέες θέσεις απασχόλησης (NGE)· πολιτισμός και κληρονομιά· πιλοτικά σχέδια για αστικά κέντρα (PPU)· χωροταξία (Terra)· εσωτερική διαπεριφερειακή συνεργασία (Recite II)· εξωτερική διαπεριφερειακή συνεργασία (ECOS-Ouverture).

1.3.1. Οι νέες θεματικές ενότητες, τις οποίες η Επιτροπή μείωσε σε τρεις με δεδηλωμένο στόχο την απλούστευση και τη συγκέντρωση πόρων, αποσκοπούν στην προώθηση καινοτόμων μεθόδων και πρακτικών όσον αφορά τα εξής: Περιφερειακή οικονομία βασισμένη στη γνώση και την τεχνολογική καινοτομία· Παροχή βοήθειας στις πλέον μειονεκτικές περιοχές με σκοπό την άνοδο του τεχνολογικού επιπέδου τους eEuropaRegio: Η κοινωνία

των πληροφοριών στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης· Περιφερειακή ταυτότητα και αειφόρος ανάπτυξη: προώθηση της περιφερειακής συνοχής και ανταγωνιστικότητας μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

1.4. Οι πιστώσεις κατανέμονται σε τρία μέρη: συγχρηματοδότηση περιφερειακών προγραμμάτων καινοτόμων ενεργειών και πιλοτικών έργων που προκύπτουν από αυτά· συνοδευτικά μέτρα: στήριξη της ανταλλαγής εμπειριών και της δημιουργίας δικτύων μεταξύ περιφερειών· διοργάνωση διαγωνισμών για την επισημάνση και την αξιοποίηση των βέλτιστων πρακτικών.

2. Οι βασικές συνιστώσες των επιλογών της Επιτροπής

2.1. Οι θεματικές ενότητες που προσδιορίζονται κατά προτεραιότητα εντάσσονται στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καθορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας και αποσκοπεί στην ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, στην ανταγωνιστικότητα, στην καινοτομία και στην πλήρη απασχόληση. Η προαγωγή, στις πλέον μειονεκτικές περιφέρειες, προγραμμάτων τα οποία να συνταιριάζουν την έρευνα με τον πειραματισμό — κυρίως δε στο πλαίσιο της νέας οικονομίας και των συνακόλουθων τεχνολογικών εξελίξεων — μπορεί να αποδειχθεί μείζονος σημασίας για την προώθηση μιας δυναμικής αναπτυξιακής πορείας, δεδομένου άλλωστε ότι οι περιφέρειες αυτές πραγματοποιούν τις λιγότερες επενδύσεις στους τρεις προσδιορισθέντες στρατηγικούς τομείς.

2.2. Επιπλέον, στο πλαίσιο της νέας οικονομίας, η Επιτροπή επισημαίνει τη σημασία που προσλαμβάνει για τις επιχειρήσεις, ιδίως για τις ΜΜΕ, η γνώση, η τεχνογνωσία και η ικανότητα να ενεργούν προνοητικά ή να προσαρμόζονται στις τεχνολογικές μεταλλάξεις. Η πραγματοποίηση επενδύσεων στον ανθρώπινο παράγοντα, η προαγωγή και η ενίσχυση της δια βίου κατάρτισης και μαθητείας αποτελούν αναγκαία θεμέλια για την τροφοδότηση και τη διατήρηση συν τω χρόνω της καινοτομίας και της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

2.3. Οι καινοτόμες ενέργειες — παρότι συνεκτικές και συνδεδεμένες με τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ — δεν θα πρέπει να επαναλαμβάνουν τις ήδη υλοποιηθείσες

παρεμβάσεις αλλά να τις επηρεάζουν θετικά προς την κατεύθυνση του πειραματισμού ο οποίος, παρότι είναι εκ φύσεως πιο ριψοκίνδυνος, ενδείκνυται ωστόσο για τη διάνοιξη νέων και στρατηγικών προοπτικών στην περιφερειακή οικονομία. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αντίκτυπος των προγραμμάτων που θα συγκροτούν τις καινοτόμες ενέργειες μπορεί να αντανακλά σε μία ολόκληρη περιφέρεια, ακόμη και εάν αυτή περιλαμβάνει περιοχές οι οποίες αποκλείονται από τους στόχους 1 και 2.

2.4. Ουσιώδη παράμετρο των καινοτόμων ενεργειών αποτελεί κατά την Επιτροπή, η δημιουργία εταιρικής σχέσης μεταξύ των αρμοδίων περιφερειακών αρχών, των αρχών που είναι υπεύθυνες για τα προγράμματα των στόχων 1 και 2, του ΕΤΠΑ και του ιδιωτικού τομέα.

2.5. Κατά την επεξήγηση των ενδεχόμενων προγραμμάτων στο πλαίσιο της πρώτης θεματικής ενότητας, επισημαίνεται στην ανακοίνωση ότι όσον αφορά το ολόενα και εντονότερο αίτημα περί ανταγωνιστικής ανάπτυξης, έναντι τόσο των πιο προηγμένων ευρωπαϊκών περιφερειών όσο και της παγκοσμιοποίησης των αγορών, η καινοτομία μπορεί να προσφέρει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που επιβάλλεται να επιδιωχθεί κυρίως, δε, στις ασθενέστερες περιφέρειες.

2.6. Η δεύτερη θεματική ενότητα αποσκοπεί στη διάδοση της χρήσης των τεχνολογιών των πληροφοριών, στην υπηρεσία των επιχειρήσεων, των μεμονωμένων πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, σύμφωνα με μία προσέγγιση η οποία συνάδει με τη στρατηγική και τους στόχους της πρωτοβουλίας eEurope. Συνοπτικά, προβλέπονται τα εξής: παροχή επιγραμματικής πρόσβασης (online) στους πολίτες, στα νοικοκυριά, στα σχολεία και στις διοικητικές υπηρεσίες· εισαγωγή της ψηφιακής νοοτροπίας· ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών προς το ηλεκτρονικό εμπόριο· προαγωγή της κοινωνικής ένταξης και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

2.7. Με το τρίτο θέμα προτεραιότητας επιδιώκεται να ενθαρρυνθούν οι περιφέρειες να εκμεταλλευθούν τα πλεονεκτήματά τους για την ανάπτυξη μιας αειφόρου και ανταγωνιστικής οικονομίας, μέσω της αξιοποίησης είτε των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους στον τομέα του πολιτισμού, του περιβάλλοντος ή των υποδομών είτε των ειδικών ικανοτήτων τους.

2.8. Τα προτεινόμενα προγράμματα που υποβάλλονται στην Επιτροπή πρέπει να περιλαμβάνουν στρατηγική η οποία έχει ήδη συμφωνηθεί μεταξύ των διαφόρων φορέων της περιοχής και αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς για την εφαρμογή μεμονωμένων σχεδίων. Η στρατηγική αυτή μπορεί να βασίζεται σε ένα από τα τρία θέματα στρατηγικής ή στο συνδυασμό τους. Κάθε περιφέρεια δύναται να προτείνει κατ' ανώτατο όριο δύο προγράμματα εντός της περιόδου 2000-2006, εκ των οποίων το δεύτερο μόνον έπεται από την περάτωση του πρώτου.

2.8.1. Η Επιτροπή θα αξιολογεί τα προγράμματα προς συγχρηματοδότηση βάσει δέκα συγκεκριμένων στοιχείων:

- ποιότητα της πρότασης, ιδίως όσον αφορά τη σαφήνεια της στρατηγικής προσέγγισης, τον καινοτόμο χαρακτήρα των στόχων του προγράμματος εργασίας, και τη συγκέντρωση των πόρων σε έναν περιορισμένο αριθμό δράσεων·

- δυναμική επίδραση στα προγράμματα για τους στόχους 1 και 2 στα οποία συμμετέχει το ΕΤΠΑ·
- σκοπιμότητα της πρότασης και συνοχή μεταξύ των καθορισθέντων στόχων και των χορηγούμενων πόρων·
- αναμενόμενος αντίκτυπος στις ζώνες των στόχων 1 και 2·
- συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση του προγράμματος·
- κινητοποίηση και ποιότητα της περιφερειακής εταιρικής σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα όσον αφορά την διαμόρφωση του περιφερειακού προγράμματος καινοτόμων ενεργειών και την ικανότητα κινητοποίησης άλλων περιφερειακών και τοπικών παραγόντων, ιδίως των ΜΜΕ·
- τρόποι συνεργασίας μεταξύ των περιφερειακών αρχών που είναι αρμόδιες στις περιφέρειες για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή του περιφερειακού προγράμματος καινοτόμων ενεργειών, και των αρχών διαχείρισης των προγραμμάτων για τους στόχους 1 και 2 στα οποία συμμετέχει το ΕΤΠΑ·
- προβλέψιμος διαρκής αντίκτυπος των ενεργειών μετά την περάτωση του περιφερειακού προγράμματος καινοτόμων ενεργειών·
- δυνατότητα μεταφοράς των αποτελεσμάτων σε άλλες περιφέρειες·
- συνεργία και συμβατότητα με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές όπως η έρευνα, η κοινωνία των πληροφοριών, οι επιχειρήσεις, το περιβάλλον, η αγροτική ανάπτυξη (κοινή γεωργική πολιτική), η ισότητα των ευκαιριών και ο ανταγωνισμός· συνοχή με τις κατευθύνσεις της Επιτροπής για τα προγράμματα της περιόδου 2000-2006.

2.9. Από το 2002, η Επιτροπή θα υποβάλλει ετησίως έκθεση σχετικά με την πρόοδο των καινοτόμων ενεργειών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Επιτροπή για την ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση των περιφερειών, στην Επιτροπή των Περιφερειών και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει τη νέα πρόταση προγράμματος καινοτόμων ενεργειών και αναγνωρίζει πλήρως τη σημασία που έχουν για την περιφερειακή ανάπτυξη προγράμματα τα οποία αποσκοπούν στη διάδοση, σε κάθε παραγωγικό και κοινωνικό τομέα, της ικανότητας για καινοτομία και των τεχνολογιών της νέας οικονομίας. Μάλιστα πρόσφατα⁽¹⁾ επεσήμανε, παραδειγματός χάρι, ότι «η ικανότητα χρήσης των τεχνολογιών πληροφόρησης και των επικοινωνιών αποτελεί πραγματικά το όριο μεταξύ της επίτευξης μιας πιθανής ανάπτυξης ή της απώλειας θέσεων απασχόλησης για τις διάφορες τοπικές πραγματικότητες».

(1) Γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα: «Τοπική δράση για την απασχόληση — Η τοπική διάσταση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση», ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

3.1.1. Επιπλέον, η τοπική διάσταση — ιδιαίτερα στις μειονεκτικές περιφέρειες — παρέχει το πιο πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη προγραμμάτων καινοτόμων ενεργειών επί των τριών βασικών συνιστωσών που συνθέτουν τις δυνατότητες ανάπτυξης: επιχειρηματικό πνεύμα, κατάρτιση και προληπτική παρέμβαση εκ μέρους των δημοσίων οργανισμών, των πολιτιστικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, καθώς και των κοινωνικών εταίρων. Η εδαφική γειτνίαση, η αμεσότερη αντίληψη των δυσχερειών που αντιμετωπίζει ο κοινωνικός και ο παραγωγικός ιστός, το αυξημένο μερίδιο ευθύνης των τοπικών αρχών στο πλαίσιο των πολιτικών αποκέντρωσης που εφαρμόζονται επί του παρόντος σε όλες τις χώρες της Ένωσης συνιστούν παράγοντες που ευνοούν στο σύνολό τους την αποφασιστικότερη ενεργοποίηση διαφόρων μορφών ενεργότερης συμμετοχής, για την οποία το πρόγραμμα καινοτόμων ενεργειών της Επιτροπής αποτελεί μια ακόμη σημαντική ευκαιρία.

3.1.2. Η συμμετοχή είναι πολύτιμη είτε απλώς και μόνον από οργανωτικής πλευράς, είτε από οικονομικής και κοινωνικής πλευράς: πολλαπλασιάζει τα διαθέσιμα μέσα, αυξάνει τη διατύπωση προτάσεων, τροφοδοτεί την κοινωνική συνοχή.

3.2. Το νέο προαπαιτούμενο περί συνοχής με άλλες μορφές παρέμβασης του ΕΤΠΑ στις ίδιες περιοχές, αλλά και περί συμπληρωματικότητας προς τις δράσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, αποτελεί μάλλον πρόσθετη παρακίνηση παρά περιοριστικό στοιχείο. Πράγματι, τούτο καθιστά δυνατή, αφενός, την αποδοχή του ενδεχόμενου κινδύνου που εμπεριέχεται σε κάθε πειραματισμό και, αφετέρου, την έμπρακτη υλοποίηση των ενεργειών με αμεσότερη επίδραση και σε συντονισμό με τις λοιπές πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη μιας περιοχής.

3.3. Στην ανακοίνωση αναφέρεται η αξιοσημείωτη, αν και όχι γενικευμένη, επιτυχία των καινοτόμων ενεργειών που ανελήφθησαν κατά την περίοδο 1994-1999. Εντούτοις, ενδείκνυται να πραγματοποιηθεί πλήρης και εμπειριστατωμένη αξιολόγηση του αντικτύπου τους και της διάρκειας των αποτελεσμάτων τους. Στην παρούσα ανακοίνωση, όπως προαναφέρθηκε, εκτίθενται λεπτομερώς τα κριτήρια για την αξιολόγηση των προγραμμάτων, χωρίς ωστόσο να παρέχονται στοιχεία για μία εξίσου ενδελεχή τελική αξιολόγηση. Ως προς τούτο, η ΟΚΕ προτίθεται να προωθήσει κατωτέρω ορισμένες προτάσεις.

3.4. Η μείωση των στρατηγικών τομέων — παρότι παρουσιάζει ορισμένα θετικά στοιχεία είτε για την αποτροπή της υπερβολικής διασκόρπισης των διαφόρων πιλοτικών ενεργειών είτε για τη στενότερη σύνδεση των πολιτικών της Ένωσης στους τομείς της τεχνολογικής καινοτομίας, της κοινωνίας των πληροφοριών, της έρευνας και ανάπτυξης εντούτοις, δεν προβάλλεται επαρκώς ένα θέμα το οποίο τίθεται μάλλον δευτερευόντως μόνον σε ένα από τα κριτήρια αξιολόγησης των προγραμμάτων: «Αναμενόμενος αντίκτυπος στις ζώνες των στόχων 1 και 2: ... δημιουργία ποιοτικών θέσεων μακροπρόθεσμης απασχόλησης ...».

3.4.1. Το ζήτημα της απασχόλησης κυριαρχεί στις πολιτικές της Ένωσης και αποτελεί, εν κατακλείδι, τον τελικό στόχο κάθε αναπτυξιακής πρωτοβουλίας είτε πρόκειται για τη δημιουργία

εξαρτημένης απασχόλησης είτε για την υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Εφόσον λοιπόν η νέα προσέγγιση θυσίασε, για λόγους συγκεφαλαίωσης, το προγενέστερο θέμα στρατηγικής που αφορούσε τις «νέες θέσεις απασχόλησης», το ζήτημα της δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης μέσω των καινοτόμων ενεργειών χρήζει μεγαλύτερης προσοχής και ενδελεχέστερης εξέτασης από ό,τι του επεφύλαξε η Επιτροπή. Εξάλλου, και η ίδια η Επιτροπή γνωστοποίησε πρόσφατα τη βούλησή της να προαγάγει πιλοτικές ενέργειες για την ενσωμάτωση των πτυχών της απασχόλησης σε όλες τις τοπικές πολιτικές, καθώς και να αξιολογήσει την προστιθέμενη αξία τους για τη δημιουργία θέσεων εργασίας⁽¹⁾.

3.4.2. Τούτο ισχύει ακόμη περισσότερο στην περίπτωση περιφερειών και περιοχών που έχουν μείνει εξαιρετικά πίσω σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες και τη νέα οικονομία, στις οποίες απαιτείται πλέον να καταπολεμηθεί ενεργά το ενδεχόμενο να σημάνει η κατάργηση της παλαιάς οργάνωσης της εργασίας και το τέλος της απασχόλησης εν γένει.

3.5. Η επιλογή σύμφωνα με την οποία πρέπει να προτιμηθεί μία προσέγγιση για τη στήριξη προγραμμάτων αντί σχεδίων και να συνενωθούν οι αρμοδιότητες όσον αφορά τη διαχείριση των καινοτόμων δράσεων στους ίδιους φορείς που διαχειρίζονται τις χρηματοδοτήσεις του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ μπορεί μεν να αιτιολογείται ικανοποιητικά από οργανωτικής πλευράς, αλλά από πολιτική άποψη εξαφανίζει τα ελάχιστα περιθώρια για άμεσες επαφές μεταξύ των πολιτών και των ευρωπαϊκών οργάνων, γεγονός το οποίο απετέλεσε ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα της προγενέστερης εμπειρίας.

3.6. Όταν είχε δημοσιευθεί το προηγούμενο πρόγραμμα καινοτόμων ενεργειών, η ΟΚΕ είχε επικροτήσει την πρωτοβουλία, θεωρώντας ωστόσο πενιχρές τις προβλεπόμενες πιστώσεις των 270 εκατ. Ecu⁽²⁾. Η Επιτροπή, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος χρηματοδότησε 350 σχέδια σε 40 περίπου περιφέρειες, δηλώνει ημεπίσημα ότι από το 2001 έως το 2006 προβλέπει να χρηματοδοτήσει προγράμματα σε 100 με 150 περιφέρειες. Επί του παρόντος, οι συνολικές πιστώσεις ανέρχονται, όπως έχει ήδη υπενθυμισθεί, σε 400 εκατ. ευρώ, ενώ στα διάφορα προγράμματα προβλέπεται να διατεθούν κονδύλια κυμαινόμενα μεταξύ 0,3 και 3 εκατ. ευρώ.

3.6.1. Και σε αυτή την περίπτωση, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που μπορούν να προσλάβουν οι καινοτόμες ενέργειες για τον πειραματισμό με νέες αναπτυξιακές προσεγγίσεις σε μία εξορισμού κρίσιμη συγκυρία, οι προβλεπόμενες πιστώσεις δεν θεωρούνται οι πλέον ενδεδειγμένες. Επιπροσθέτως, εξαιτίας τόσο της ανεπάρκειας των χορηγούμενων κονδυλίων όσο και της αιτιολογημένης συμπληρωματικότητας με τις υπόλοιπες διαρθρωτικές παρεμβάσεις, ελλοχεύει ο κίνδυνος οι ενέργειες αυτές να εκληφθούν και να αντιμετωπισθούν στην πράξη απλώς και μόνον ως συμπλήρωμα των άλλων προγραμμάτων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Όσον αφορά την καινοτομία, στο κείμενο της Επιτροπής επισημαίνεται ότι οι ΜΜΕ αποτελούν τη βάση του παραγωγικού

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την υλοποίηση καινοτόμων μέτρων σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για την προγραμματική περίοδο 2000-2006, COM(2000) 894 τελικό.

(2) Γνωμοδότηση με θέμα «Οι τοπικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης και η περιφερειακή πολιτική», ΕΕ C 18 της 22.1.1996.

ιστού των περιφερειών, καθώς και ότι οι πιθανότητες επιτυχίας τους συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό με την ικανότητά τους να καινοτομούν. Όσον αφορά τις δυνατότητες που παρέχει η κοινωνία των πληροφοριών, σε ένα άλλο σημείο του κειμένου υπογραμμίζεται ότι οι επιχειρήσεις, και κυρίως οι ΜΜΕ, οφείλουν να εκμεταλλευθούν στο έπακρο τις εν λόγω δυνατότητες για να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

4.1.1. Πρόκειται, προφανώς, για αποδεκτές διαπιστώσεις· εντούτοις, στο γενικό ορισμό των ΜΜΕ δεν λαμβάνεται υπόψη ένα από τα ουσιωδέστερα χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού ιστού της Ένωσης. Ποσοστό περίπου 98 % των μη γεωργικών ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι μικρές επιχειρήσεις και το 93 % εξ αυτών πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους από δέκα εργαζομένους) (1). Το σύνολο των απασχολούμενων ισοδυναμεί περίπου με τα δύο τρίτα του συνολικού εργατικού δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το ποσοστό των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται κάθε χρόνο κυμαίνεται μεταξύ 60 και 80 %. Στην ανακοίνωση οι πολύ μικρές επιχειρήσεις αναφέρονται απλώς ως ένας από τους δυνητικούς στόχους στο πλαίσιο της τρίτης θεματικής ενότητας, σύμφωνα με μια φαινομενικά περιστασιακή αξιολόγηση η οποία δεν μπορεί να τύχει αποδοχής.

4.1.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria da Feira υιοθέτησε, τον Ιούνιο του 2000, τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, προβαίνοντας έμμεσα σε υπέρβαση της γενικευμένης έννοιας των ΜΜΕ. Κατά τα παρελθόντα έτη, η ΟΚΕ κατήρτισε πολλές γνωμοδοτήσεις σχετικά με τον μείζονα, καθοριστικό και, παράλληλα, ιδιαίτερο ρόλο των μικρών επιχειρήσεων «οι οποίες δεν μπορούν σε καμία απολύτως περίπτωση να συμπεριληφθούν στις πολιτικές παρεμβάσεις που προορίζονται για επιχειρήσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται γενικώς και αδιακρίτως ως ΜΜΕ» (2).

4.1.3. Εφόσον συχνά οι πιο συγκροτημένες επιχειρήσεις — ιδίως δε οι μεσαίου μεγέθους — είναι αυτές που επωφελούνται κατά κύριο λόγο των διευκολύνσεων που προβλέπονται σε κοινοτική κλίμακα, θα ήταν χρήσιμο — ιδιαίτερα στο πλαίσιο των προγραμμάτων καινοτόμων ενεργειών — να εστιασθεί περισσότερο η προσοχή, τουλάχιστον στην πράξη, στις μικρές επιχειρήσεις. Ειδικότερα, η ΟΚΕ είχε ήδη προτείνει — κατά την εξέταση των πολιτικών προς όφελος των επιχειρήσεων και του επιχειρηματικού πνεύματος να γίνει σαφής αναφορά στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις (3), ενώ στην ανακοίνωση — μεταξύ των κριτηρίων αξιολόγησης για την επιλογή των προγραμμάτων περιλαμβάνεται και η συνοχή με τις κατευθύνσεις της Επιτροπής για τα προγράμματα της περιόδου 2000-2006.

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Τοπική δράση για την απασχόληση. Η τοπική διάσταση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση», COM(2000) 196 τελικό.

(2) Πρόσθετη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Οι ΜΜΕ και η βιοτεχνία στην Ευρώπη».

(3) Γνωμοδότηση σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πολιτική για τις επιχειρήσεις στα πλαίσια της οικονομίας της γνώσης — Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και το επιχειρηματικό πνεύμα (2001-2005)», ΕΕ C 116 της 20.4.2001.

4.2. Στην ανακοίνωση κρίνεται σκόπιμο να επιδιωχθεί η συμμετοχή του δημοσίου τομέα, των αρμόδιων για την ΕΤΑΚ οργανισμών, των επιχειρήσεων, των πανεπιστημίων, των υπηρεσιών παροχής συμβουλών, των κεφαλαιαγορών και άλλων τεχνολογικών εταιρών. Σε ολόκληρο το κείμενο, οι επιχειρηματικές δυνάμεις υποδεικνύονται ως «ιδιωτικός τομέας», χωρίς ωστόσο να διασαφηνίζεται εάν στον ορισμό αυτόν περιλαμβάνεται ο κοινώς ονομαζόμενος τριτογενής τομέας, ο οποίος συμβάλλει ενεργά όχι μόνον στη διαμόρφωση και στην παροχή νέων υπηρεσιών — συμπληρωματικών, εναλλακτικών ή ολοκληρωμένων έναντι των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα — αλλά και σε τομείς που επηρεάζουν σημαντικά την κοινωνική συνοχή και συνδέονται στενά τόσο με την κοινωνία των πληροφοριών και τις νέες τεχνολογίες όσο και με την αειφορία του περιβάλλοντος (4).

4.3. Τα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού στο εσωτερικό των διαφόρων χωρών της Ένωσης, χωρίς να εμβαθύνουμε στον κοινώς αποδεκτό τεχνικό ορισμό της φτώχειας, πλήττονται από προβλήματα λόγω της κατάστασης που επικρατεί στους τομείς της απασχόλησης, της δημογραφίας και της στέγασης· εντούτοις, όπως επισημαίνεται στην τελευταία έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή (4), κατά τη συντελούμενη επανάσταση στον τομέα της κοινωνίας των πληροφοριών είναι εξαιρετικά πιθανό ότι το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης — και, επιπροσθέτως, η συνακόλουθη έλλειψη εξοικείωσης με τις τεχνολογίες της πληροφορικής και της επικοινωνίας — θα καταστεί μελλοντικά καθοριστικός παράγοντας ακόμη σημαντικότερος και από την ίδια τη φτώχεια, υπό την έννοια της ποσοτικής έκφρασης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων.

4.3.1. Η δια βίου κατάρτιση συνιστά ζήτημα εξαιρετικής σημασίας για την απασχόληση, στο πλαίσιο τόσο της νέας οικονομίας όσο και της οικονομίας εν γένει υπό την ευρεία έννοια. Ωστόσο, κρίνεται κεφαλαιώδες να μην αποτελέσει η κοινωνία των πληροφοριών μείζονα παράγοντα περιθωριοποίησης για όσους έχουν αποστασιοποιηθεί, λόγω προχωρημένης ηλικίας, από τις ζυμώσεις και τις ευκαιρίες που τροφοδοτούνται μέσω του σχολείου και της παραγωγικής δραστηριότητας. Η ΟΚΕ είχε ήδη τη δυνατότητα να προτείνει την ανάπτυξη μεθόδων και στρατηγικών με στόχο την ψηφιακή παιδεία, ανάλογα με την ηλικία των πολιτών (5).

4.3.2. Ακόμη και στην περίπτωση των στρατηγικών για την περιφερειακή ανάπτυξη της κοινωνίας των πληροφοριών, οι εταιρικές σχέσεις που απαιτείται να ενεργοποιηθούν είναι ευρύτερες από εκείνες που προβλέπονται στην ανακοίνωση. Το γεγονός αυτό είχε υπογραμμισθεί και από την ίδια την Επιτροπή με έγγραφο (6) στο οποίο, αναφορικά με τις καινοτόμες ενέργειες RISI εκείνης της περιόδου, επισημαίνεται ότι η πιο καινοτόμος πτυχή έγκειται στους θεσμικούς μηχανισμούς δια των οποίων αναπτύσσεται η στρατηγική, δηλαδή στις εταιρικές σχέσεις μεταξύ των τοπικών και

(4) Ενότητα της Ευρώπης, αλληλεγγύη των λαών, περιφερειακές αποκλίσεις. Δεύτερη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή. Ιανουάριος 2001, COM(2001) 24 τελικό.

(5) Γνωμοδότηση σχετικά με την «Ηλεκτρονική Ευρώπη 2002 — Κοινωνία πληροφοριών για όλους — προσχέδιο δράσης», ΕΕ C 123 της 25.4.2001.

(6) Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Η συνοχή και η κοινωνία των πληροφοριών», COM(97) 7 τελικό.

περιφερειακών αρχών και των πιο αντιπροσωπευτικών ενώσεων των ινστιτούτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των εμπορικών επιμελητηρίων, των κινημάτων συνεργασίας και των εθελοντικών οργανώσεων.

4.3.3. Όσον αφορά, αφενός, την ανάπτυξη πρακτικών εφαρμογών στον τομέα των τεχνολογιών των πληροφοριών και, αφετέρου, τις δράσεις για την πληροφόρηση και την κατάρτιση, στην ίδια ανακοίνωση εδίδετο έμφαση στην ανάγκη ανάπτυξης νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας οι οποίες, σε συνδυασμό με την κατάρτιση και την επανεκπαίδευση, αποτελούν ζωτικά στάδια της διαδικασίας μετάβασης προς την κοινωνία των πληροφοριών.

4.3.4. Σε ένα άλλο πρόσφατο έγγραφο (1), όσον αφορά το θέμα της εκπαίδευσης για μια επιχειρηματική κοινωνία και για την ποιότητα της νέας απασχόλησης, προβάλλεται η ανάγκη προσαρμογής των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης και της συνεχούς κατάρτισης, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, ιδίως στην περίπτωση των ΜΜΕ.

4.3.5. Σε κανένα σημείο της ανακοίνωσης της Επιτροπής δεν γίνεται λόγος για ενδεχόμενο ρόλο των κοινωνικών εταίρων. Η προαγωγή των ίσων ευκαιριών (η οποία, παρεμπιπτόντως, αναφέρεται πάντοτε σε συνάρτηση με τον ανταγωνισμό), η κατάρτιση εντός της επιχείρησης, η νέα οργάνωση της εργασίας εμφανίζονται ως θέματα εντελώς άσχετα προς κάθε πρακτική διαπραγμάτευση ή διαβούλευσης. Η ελπίδα ότι η απτή πρακτική θα αποστασιοποιηθεί από το γράμμα του νόμου είναι εύλογη, αλλά — δεδομένου ότι ακόμη και στην προαναφερθείσα έκθεση για τη συνοχή (2) η Επιτροπή έδιδε έμφαση στον ρόλο των κοινωνικών εταίρων ως φορέων που δραστηριοποιούνται ενεργά για τις πολιτικές στους τομείς της δια βίου κατάρτισης και της κοινωνικής ένταξης — η παντελής απουσία συναφούς αναφοράς, σε μια πρωτοβουλία της οποίας η επιτυχία εξαρτάται καθοριστικά από το εύρος και την ποιότητα της συμμετοχής σε τοπικό επίπεδο, αναμένεται ότι θα επηρεάσει τις ενέργειες που πρόκειται να αναληφθούν.

4.4. Είναι προφανές ότι η καινοτομία βρίσκεται στο επίκεντρο των υπό εξέταση ενεργειών. Αποτελεί, δε, βασική συνιστώσα της μορφής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σκιαγραφήθηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας και είναι ακόμη ζωτικότερης σημασίας στις λιγότερο προηγμένες περιφέρειες, ασχέτως εάν εξαρτάται από οικονομικούς, γεωγραφικούς ή άλλους παράγοντες.

4.4.1. Κρίνεται σκόπιμο να υπενθυμισθεί ότι στον επίσημο ορισμό της καινοτομίας περιλαμβάνεται «η ανανέωση και διεύρυνση του φάσματος των προϊόντων και υπηρεσιών και των συναφών αγορών· η καθιέρωση νέων μεθόδων παραγωγής, προσφοράς και διανομής· η εισαγωγή αλλαγών στη διαχείριση, την οργάνωση της εργασίας, στις συνθήκες εργασίας και στις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού» (3). Και σε αυτή την περίπτωση

προβάλλεται ένας επιβεβλημένος ρόλος για τους κοινωνικούς εταίρους· ωστόσο, υπό αυτό το πρίσμα, ενδείκνυται να εξετασθεί κατά ποιόν τρόπο οι καινοτόμες ενέργειες που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ εντάσσονται στη συνολική πολιτική της ΕΕ στον τομέα της καινοτομίας.

4.4.2. Το Πέμπτο Πρόγραμμα Πλαίσιο ΕΤΑ, το οποίο λήγει στα τέλη του τρέχοντος έτους, έθετε την καινοτομία ως θεμελιώδη στόχο του και, μάλιστα, περιελάμβανε ένα «οριζόντιο» πρόγραμμα με συγκεκριμένο στόχο την προαγωγή της καινοτομίας στις ΜΜΕ. Στην πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την «Καινοτομία στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης» (4) επιστημαίνεται ότι «απαιτείται μια ευρεία στρατηγική, με σταθερούς δεσμούς με άλλες πρωτοβουλίες της Επιτροπής ..., ιδίως ... τις περιφερειακές πολιτικές» και, επιπλέον, δίδεται έμφαση στην επιβεβλημένη διαμόρφωση του καλύτερου δυνατού περιβάλλοντος για τις μικρές επιχειρήσεις και για την επιχειρηματική δραστηριότητα εν γένει, υπό το πρίσμα του πρόσφατα εγκριθέντος Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις. Τέλος, αναφέρεται ότι, κατά μέσο όρο, μόνο το 13 % των επιχειρήσεων συνεργάζονται με πανεπιστήμια ή ερευνητικά ιδρύματα.

4.4.3. Έπειτα από τις εν λόγω ανακοινώσεις, η ΟΚΕ ελπίζει ότι κατά την αξιολόγηση των προγραμμάτων θα λαμβάνεται υπόψη και η δυνατότητα σύνδεσής τους με τις συνολικές πολιτικές για την καινοτομία. Εξάλλου, θεωρεί ότι το ύψος της συνολικής χρηματοδότησης για τις καινοτόμες ενέργειες σε περιφερειακό επίπεδο μοιάζει εξαιρετικά περιορισμένο και περιοριστικό έναντι των στόχων και της υφιστάμενης ανεπαρκούς διαπερατότητας μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.

5. Προτάσεις και συστάσεις

5.1. Η θετική επέκταση της πρόσβασης όλων των περιφερειών στα ταμεία ενδέχεται, λόγω των περιορισμένων πόρων, να προκαλέσει διασκόρπιση των πιστώσεων και μείωση της αποτελεσματικότητας του μέτρου.

5.1.1. Η ΟΚΕ εκτιμά ότι ο καθορισμός κριτηρίων για την τελική αξιολόγηση όλων των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων συνιστά επιτακτική ανάγκη, όχι μόνον από ποσοτικής αλλά και από ποιοτικής πλευράς. Κρίνεται σκόπιμο, πέραν των επιτυχιών, να εξετάζονται και τα αρνητικά αποτελέσματα τα οποία ενδέχεται είτε να εμπίπτουν στο πλαίσιο των προβλεπόμενων κινδύνων είτε να οφείλονται σε περιορισμούς ως προς τη διαχείριση και την οργάνωση.

5.1.2. Ειδικότερα, θα ήταν χρήσιμο να προβλεφθεί, εκτός από την ενσωμάτωση στα κριτήρια για την εκ των υστέρων αξιολόγηση

(1) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής: «Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος και της ανταγωνιστικότητας», SEC(2000) 1825 Τόμος 1.

(2) Ενότητα της Ευρώπης, αλληλεγγύη των λαών, περιφερειακές αποκλίσεις. Δεύτερη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή. Ιανουάριος 2001, COM(2001) 24 τελικό.

(3) Δελτίο της ΕΕ, συμπλήρωμα 5/95.

(4) COM(2000) 567 τελικό.

μίας μελέτης του αντικτύπου όσον αφορά την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα στις ενδιαφερόμενες περιοχές και την επιθυμητή επίδραση στην απασχόληση, και μία δεύτερη πιο μακροπρόθεσμη αξιολόγηση σχετικά με τη διατήρηση των αποτελεσμάτων και το ρόλο τους ως κινητήριας δύναμης έναντι του συνολικού ποσού των διατιθέμενων πιστώσεων.

5.2. Μεταξύ των περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων υποδεικνύονται πολυάριθμα στοιχεία, αλλά για την προβολή των συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων των περιφερειών ευκαίριο θα ήταν να αναφερθεί και η δράση τους στον κοινωνικο-υγειονομικό και περιβαλλοντικό τομέα, επιπροσθέτως του οικονομικού, πολιτιστικού και κοινωνικού τομέα.

5.3. Όσον αφορά την αιφώρο ανάπτυξη, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μνεία στην Ατζέντα 21. Η αιφωρία ασφαλώς δεν σχετίζεται μόνον με το περιβάλλον: υπάρχει και «κοινωνική αιφωρία», η οποία είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τις αναπτυξιακές προοπτικές. Εντούτοις, είναι σημαντικό να επιβεβαιώνεται πάντοτε η επίδειξη ενδιαφέροντος και η ανάληψη δεσμεύσεων για την καταπολέμηση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

5.4. Οι πρωτοβουλίες στον τομέα της κατάρτισης δύνανται επίσης να έχουν καινοτόμο χροιά, όχι μόνον στο πλαίσιο της νέας οικονομίας αλλά και στην περίπτωση της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων. Ειδικότερα, ευκαιρία για οργανωτικές καινοτομίες μπορεί να αποτελέσει ακόμη και η πειραματική δοκιμή νέων μεθόδων κατάρτισης στις μικρές επιχειρήσεις. Η ανάπτυξη της επαγγελματικής ταυτότητας ενός εργαζομένου, η πιστοποίηση του πολλαπλασιασμού των δεξιοτήτων του, αποτελούν καθοριστικά στοιχεία για την — υποκειμενική και αντικειμενική — διαχείριση της βέλτιστης ευελιξίας και προσαρμοστικότητας. Το στοιχείο αυτό θεωρείται ακόμη σημαντικότερο για τις περιοχές που εμπίπτουν στους στόχους 1 και 2 και, ως εκ τούτου, ενδείκνυται να προβλεφθούν μεταξύ των δυναμικών καινοτόμων ενεργειών και παρεμβάσεις στον τομέα της κατάρτισης.

5.5. Με τις προγενέστερες καινοτόμες ενέργειες χρηματοδοτήθηκαν ενδιαφέροντα προγράμματα τηλεργασίας σε διάφορες περιφέρειες. Η εργασία σε δίκτυο, είτε κατ' οίκον είτε σε κέντρα τηλεργασίας, έχει αρχίσει να κάνει την εμφάνισή της, αλλά η διάδοσή της εξαρτάται από πολυάριθμους παράγοντες και πρωτίστως από το επίπεδο εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες, το οποίο διαφέρει ακόμη σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας έγκειται στον καθορισμό κριτηρίων για την προστασία των εργαζομένων σε δίκτυο, εκτός της έδρας των επιχειρήσεων.

5.5.1. Η τηλεργασία, πέραν των άλλων προφανών τεχνολογικών και οικονομικών χαρακτηριστικών της, περιλαμβάνει και

ορισμένες διόλου αμελητέες παραμέτρους από κοινωνικής και περιβαλλοντικής πλευράς, οι οποίες χρήζουν προβολής στο πλαίσιο των καινοτόμων ενεργειών. Πράγματι, η τηλεργασία δύναται να συνεισφέρει στις πολιτικές για την αιφώρο ανάπτυξη των μεταφορών και στην εδαφική συνοχή, αναχαιτίζοντας την τάση απερίημωσης των φτωχότερων περιοχών, ενώ αποδεικνύεται σημαντικό μέσο για την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών και των νέων.

5.5.2. Προφανώς η Επιτροπή έχει πλήρη επίγνωση των εν λόγω στοιχείων, αλλά παρά ταύτα θα ήταν σκόπιμη η σαφής υπόδειξη της τηλεργασίας ως δυναμικού στοιχείου καινοτομίας, κυρίως δε υπό το πρίσμα των εισαχθέντων διαδικαστικών νεωτερισμών (πρόγραμμα αντί σχεδίων), προκειμένου να καταστεί πληρέστερος ο προσδιορισμός των κριτηρίων επιλογής που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των περιφερειών.

5.6. Η ΟΚΕ θεωρεί αδιαφιλονίκητα αξιόλογη τη δυνατότητα δημιουργίας διαπεριφερειακών δικτύων για τη διάδοση των ορθών πρακτικών, αλλά κρίνει ενδεδειγμένη και την προώθηση συνδεδεμένων προγραμμάτων μεταξύ πολλών περιφερειών, ακόμη και με συνεργίες ανάμεσα σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης. Προτείνεται, συνεπώς, να επιδιωχθεί πραγματικά η ευρύτερη δυνατή διάδοση των ορθών πρακτικών που προκύπτουν από τις καινοτόμες ενέργειες, κατά τρόπο ώστε οι θετικές και αποτελεσματικές δοκιμές να μην παραμείνουν πολιτιστικό «κτῆμα» των ολίγων.

5.7. Λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών περιφερειακών διαρθρώσεων στα κράτη μέλη της Ένωσης, ενδείκνυται να προσδιορισθούν επακριβέστερα οι λεγόμενες αρμόδιες περιφερειακές αρχές. Η Επιτροπή θα έπρεπε να δημοσιεύει και να κοινοποιεί αναλυτική κατάσταση των αρμοδίων θεσμικών οργάνων για κάθε βαθμίδα διακυβέρνησης. Εξάλλου, εφόσον η προσέγγιση βάσει προγραμμάτων προβλέπει ότι η αρμόδια αρχή αξιολογεί και επιλέγει τα μεμονωμένα σχέδια, θεωρείται απολύτως αναγκαία η ανάληψη σημαντικής δράσης για τη δημοσιοποίηση της πρωτοβουλίας, όχι μόνον σε επίπεδο θεσμικών οργάνων αλλά και σε επίπεδο ενώσεων εργοδοτών, επιστημονικών κύκλων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

5.8. Όσον αφορά τη διαχείριση των καινοτόμων ενεργειών, η ΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή διαρκή επαγρύπνηση ως προς τη συνοχή με τις βασικές συνιστώσες και, ειδικότερα, με τις πολιτικές για την απασχόληση και την ισότητα ευκαιριών που αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία κάθε πρωτοβουλίας της ΕΕ.

5.9. Τέλος, κρίνεται σκόπιμη η εις βάθος εξέταση των καινοτόμων ενεργειών και υπό το πρίσμα των προενταξιακών πολιτικών, ενώ συνιστάται η επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής για την υλοποίηση προγραμμάτων στις νησιωτικές και στις εξαιρετικά απομακρυσμένες περιφέρειες των διαφόρων χωρών της Ένωσης.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:

- την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση — Σκέψεις για τους κοινούς προσανατολισμούς και προτάσεις υπέρ κοινής χρηματοδοτικής υποστήριξης», και
- την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών, κατάρτισης και συνεργασίας στον τομέα της πρόληψης της εγκληματικότητας (Ιπποκράτης) »

(2001/C 221/17)

Στις 29 Νοεμβρίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τα ανωτέρω θέματα.

Το τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές υποθέσεις, Δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαΐου 2001 (μόνος εισηγητής ο κ. Burnel).

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειάς της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 111 ψήφους υπέρ και με 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η εγκληματικότητα εξαπλώνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπως και σε όλο τον κόσμο — πρόκειται για ένα κακό που εξαγεται εύκολα και ταχέως. Ορισμένες γεωγραφικές περιοχές αποτελούν κατάλληλες βάσεις και ως εκ τούτου προτιμούνται.

2. Τα κράτη και τα ευρωπαϊκά όργανα έχουν το επιτακτικό καθήκον να αντιμετωπίσουν την εγκληματικότητα στις ρίζες της και σε όλες τις μορφές της. Ο χαρακτηρισμός της εγκληματικότητας ως κοινωνικού προβλήματος δεν εξηγεί και δεν δικαιολογεί τίποτα.

3. Σήμερα ζητείται από την ΟΚΕ να εκδώσει γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Σκέψεις για τους κοινούς προσανατολισμούς και προτάσεις υπέρ κοινής χρηματοδοτικής υποστήριξης».

4. Η πρόληψη αποτελεί την πρώτη ενέργεια μιας πολιτικής και μιας δράσης που πρέπει να είναι σφαιρικές. Για το λόγο αυτό, η απάντηση της ΟΚΕ είναι ευρύτερη χωρίς, όμως, να υπάρχει και η αξίωση ότι είναι πλήρης. Η ΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει επί του θέματος τις απόψεις της, π.χ., αποτελεί ποινικό αδίκημα η κάθε είδους εκμετάλλευση παιδιών, γυναικών, μεταναστών ... και, γενικότερα, ατόμων και ομάδων που είναι ευπαθή και διατρέχουν κίνδυνο.

5. Εν πρώτοις, η ΟΚΕ εύχεται να διευκρινίσουν οι φορείς λήψης αποφάσεων και κυρίως οι πολιτικοί τη φιλοσοφία τους σε ό,τι αφορά την προστασία και την προβολή των αξιών και να ορίσουν τις ενέργειες και τα μέσα που αποδίδουν σεβασμό προς τον άνθρωπο.

6. Επειδή η διεύρυνση θα επεκτείνει τα χερσαία και τα θαλάσσια σύνορα της ΕΕ, θα ήταν ευκαίριο να κατανοήσουν οι υποψήφιοι χώρες τις ανησυχίες της Κοινότητας και να συμμετάσχουν στις δράσεις της.

Η ΕΕ πρέπει να προβληματισθεί και να ενεργήσει σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης και τα ΗΕ κυρίως στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις πλέον προηγμένες τεχνολογίες, π.χ., στους τομείς των επικοινωνιών, παραγωγής ναρκωτικών, κατασκοπείας, ...

II. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Η Επιτροπή βασίζεται σε έναν ευρύ ορισμό της έννοιας της εγκληματικότητας, πέραν των πράξεων που χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα από τα διάφορα εθνικά δίκαια.

1.1. Εάν το έγκλημα βρίσκεται στην κορυφή της πυραμίδας των αδικημάτων, αυτό σημαίνει ότι ακολουθούν άλλες κατηγορίες που αρχίζουν από τις αντικοινωνικές πράξεις, φαινομενικά τετριμμένες, και φθάνουν μέχρι τις μαφιόζικες ενέργειες και τις ληστείες, αφού διέλθουν όλους τους βαθμούς της ατομικής και συλλογικής εγκληματικότητας.

1.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την ευρεία ερμηνεία της Επιτροπής διότι κάθε κακό που δεν καταπολεμάται στη ρίζα του μπορεί να καταλήξει σε πολύ σοβαρότερες καταστάσεις με την διαδοχή των πράξεων και με το παράδειγμα που δίνει. Μια παροιμία λέγει ότι «και με το πολύ και με το λίγο κλέφτης είσαι».

2. Η πάταξη της εγκληματικότητας έχει ως στόχο την ασφάλεια και την προστασία της ζωής των φυσικών και νομικών προσώπων, τη διαφύλαξη των ατομικών, συλλογικών, ιδιωτικών, και δημόσιων αγαθών και την επανόρθωση της ζημίας που υπέστησαν τα θύματα.

3. Η επανόρθωση αναφέρεται στα εξής τέσσερα είδη διασυνδεόμενων παρεμβάσεων:

- 3.1. την πρόληψη,
- 3.2. την αστυνομική καταστολή και την δικαστική κύρωση, που ασκούνται με τήρηση των νόμων,
- 3.3. την επανόρθωση των βλαβών και τη στήριξη των θυμάτων,
- 3.4. την κοινωνική επανένταξη των αυτουργών των εγκληματικών και αξιόποινων πράξεων κατά την διάρκεια και μετά την εκτέλεση της ποινής τους.

4. Η Επιτροπή επέλεξε ενσυνείδητα το όνομα «Ιπποκράτης» για το πρόγραμμά της διότι ο Ιπποκράτης υπήρξε ο εμπνευστής της προληπτικής ιατρικής: η πρόληψη είναι προτιμότερη της θεραπείας. Πρόκειται για μια εύλογη αρχή η οποία πρέπει να ισχύει για κάθε κατάσταση αδικίας.

4.1. Η Επιτροπή επιδιώκει τους εξής δύο στόχους:

- να προειδοποιήσει τους πολίτες, και
- να τους προτρέψει να συμβάλουν στην επιτυχία των πολιτικών προστασίας προσώπων και αγαθών, δημόσιων και ιδιωτικών.

4.2. Η έκκληση που απευθύνθηκε για την παροχή βοήθειας στους πολίτες και στους φορείς λήψης πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών, και πολιτιστικών αποφάσεων θα είναι αποτελεσματική υπό τις εξής δύο βασικές προϋποθέσεις:

4.2.1. οι πολίτες πρέπει να αντιληφθούν ότι η συμμετοχή τους είναι δυνατή — δηλαδή ρεαλιστική — και ότι θα παράγει συγκεκριμένα και μετρήσιμα αποτελέσματα. Η πρόληψη δεν είναι μόνο υπόθεση των ειδικών όσο απαραίτητοι και εάν είναι αυτοί. Αποτελεί βασική αρχή της ορθής κοινωνικής αγωγής,

4.2.2. η προληπτική πολιτική πρέπει να είναι σφαιρική, δηλαδή να καταπολεμά όλες τις ρίζες του κακού: τόσο τις βαθιές ρίζες όσο και τις πιο εμφανείς αιτίες και να δραστηριοποιεί όλους τους κοινωνικούς παράγοντες. Μόνο έτσι οι πολιτικές για τις πόλεις, την καταπολέμηση της φτώχειας, την ανεργία και τον αποκλεισμό, την εκπαίδευση, την προστασία και τις κοινωνικές δράσεις, την πληροφόρηση ... συμβάλλουν στην πρόληψη. Για παράδειγμα, πρέπει να καταπολεμηθούν τα αίτια και τα αποτελέσματα της φτώχειας και να μην κατηγορούνται οι φτωχές οικογένειες ως υπεύθυνες για την κατάστασή τους. Ποιος θέλει να ζει μια άθλια ζωή;

4.2.3. Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η εκπαίδευση: αξιοποίηση των μέσων συλλογισμού και επικοινωνίας μέσω των διάφορων μορφών της (ομιλία, γραφή, αριθμητική ...), διαμόρφωση της συμπεριφοράς: ηθική και πολιτική αγωγή. Εξ ου και η ανάγκη εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών ενόψει των αναγκών όλων των ομάδων του πληθυσμού (μαθητές και γονείς) και δημιουργίας γύρω από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εγκαταστάσεων και χώρων που συμβάλλουν στην εκπαίδευση. Ο δρόμος σπάνια είναι καλό σχολείο.

4.3. Η ΟΚΕ ως θεσμικός τόπος συνέλευσης και ανταλλαγής απόψεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών δίνει σημασία στην ποιότητα ζωής και, κατά συνέπεια, σε όλες τις αναταραχές που οφείλονται στη στέρηση των κυριότερων δικαιωμάτων: ασφάλειας, αξιοπρέπειας, εργασίας, προστασίας της υγείας και κοινωνικής προστασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης, οικογενειακού βίου ...

4.4. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο ρυθμός αύξησης της εγκληματικότητας, σε αριθμό αξιόποινων πράξεων και σε σοβαρότητα, και η τελειοποίηση της οργάνωσής της είναι, πολύ συχνά, ταχύτερος από τον ρυθμό αύξησης των μέσων που τίθενται στη διάθεση της πρόληψης και της καταστολής. Αυτή τουλάχιστο είναι και η αντίληψη που επικρατεί στην κοινή γνώμη.

4.4.1. Συνεπώς, οι δημόσιες αρχές οφείλουν να αναλάβουν μια ευρύτερη παιδαγωγική δράση με αποδέκτες τους πολίτες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

4.4.2. Τα μέσα που διαθέτει η (Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία) Ευρωπόλ είναι ανεπαρκέστατα (5 εκατ. ευρώ το 2001, + 29 % σε σύγκριση με το 2000). Παρόμοιες παρατηρήσεις ισχύουν και για τα κράτη μέλη, π.χ., όσον αφορά την καταπολέμηση της διασυνοριακής εγκληματικότητας (χερσαία και θαλάσσια σύνορα). Το έγκλημα είναι κακό που εξαγεται ολοένα και πιο γρήγορα. Όσο πιο πολύ καθυστερήσει η ενεργός καταπολέμηση του εγκλήματος τόσο πιο σοβαρές θα είναι οι συνέπειές τους.

4.4.3. Ενώ η κυριότερη αρχή θα έπρεπε να είναι η συνεργασία και ο αποκλεισμός κάθε ανταγωνισμού, εντούτοις φαίνεται, εδώ κι' εκεί, ότι ο πόλεμος μεταξύ των σωμάτων ασφαλείας δεν βρίσκεται μόνο στη φαντασία των συγγραφέων μυθιστορημάτων.

4.4.4. Η βραδύτητα και η πολυμορφία ορισμένων δικαστικών διαδικασιών συμβάλλουν στη δημιουργία της εντύπωσης στην κοινή γνώμη, περί ατιμωρησίας, κατά την αποκάλυψη ορισμένων υποθέσεων ... ενώ πρόκειται βασικά για προφανή έλλειψη μέσων, και μάλιστα για ακαταλληλότητα των μέσων. Εφόσον πρέπει να διασφαλίζονται τα δικαιώματα των κρατουμένων θα πρέπει εξίσου τουλάχιστον να διασφαλίζονται και τα των θυμάτων.

4.4.5. Ορισμένες φορές η κοινή γνώμη έχει την εντύπωση ότι οι έντιμοι άνθρωποι λησμονούνται ενώ εκείνοι που έχουν ταχθεί για την προστασία των δικαιωμάτων τους ζουν σε άλλη εποχή.

5. Η Επιτροπή:

5.1. ως συνέχεια του σχεδίου δράσης που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997, ζητεί συγκεκριμένα να αναπτυχθεί από τα κράτη μέλη βάσει κοινών προτύπων, «ένα σύστημα συλλογής και ανάλυσης στοιχείων που να παρέχει γενική εικόνα της κατάστασης της οργανωμένης εγκληματικότητας στα κράτη μέλη και να επικουρεί τις αρχές επιβολής του νόμου στην καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας».

Η Ευρωπόλ και τα κράτη μέλη υιοθέτησαν ήδη την κατεύθυνση αυτή στο πλαίσιο της κατάρτισης της ετήσιας έκθεσης για την κατάσταση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.2. Λόγω έλλειψης αξιόπιστων στοιχείων, η σύγκριση της εγκληματικότητας μεταξύ των κρατών είναι πολλές φορές δύσκολη. Το Συμβούλιο της Ευρώπης άρχισε την εκτέλεση ορισμένων εργασιών, όπως και τα Ηνωμένα Έθνη, αναφορικά με τα στοιχεία που αφορούν τη γενική εγκληματικότητα.

5.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τις τρέχουσες πρωτοβουλίες προκειμένου να υπάρξει μια κοινή και συγκεκριμένη γνώση των εγκληματικών καταστάσεων, να επιτευχθεί η επιτήρηση της εξέλιξής τους καθώς και η ακριβής εκτίμηση των αποτελεσμάτων που θα έχουν τα μέτρα που ήδη εφαρμόζονται.

6. Η Επιτροπή ζητεί την δικτύωση και την δραστηριοποίηση των αρμοδίων της πρόληψης του εγκλήματος.

6.1. Η Επιτροπή υποστηρίζει την πρωτοβουλία την οποία ανέλαβαν η γαλλική προεδρία και η Σουηδία προτείνοντας τη «δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης που να επικεντρώνεται στην εγκληματικότητα των πόλεων, των νέων και σε εκείνη που έχει σχέση με τα ναρκωτικά».

6.2. Οι βιομηχανικοί κύκλοι και ορισμένα επαγγέλματα που είναι εκτεθειμένα στον κίνδυνο της διαφθοράς ή στον κίνδυνο συμμετοχής σε πράξεις «νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» ή σε απάτες έχουν αναλάβει σχετικές πρωτοβουλίες.

6.3. Η Επιτροπή προτείνει τη δημιουργία ευρωπαϊκού φόρουμ για την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος που θα ασχολείται με διάφορους τομείς, όπως, π.χ., τη διακίνηση νόμιμων και παράνομων αγαθών, την εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο, τη διαφθορά, την οικονομική εγκληματικότητα, την περιβαλλοντική εγκληματικότητα ..., ή ακόμη με το ρόλος ορισμένων επαγγελματιών αποφασιστικής σημασίας, την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος και της οικονομικής εγκληματικότητας Ένα παρόμοιο βήμα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συνέρχεται υπό διαφορετική σύνθεση, ανάλογα με τις ανάγκες. Θα έχει ως σκοπό τη διάρθρωση των εξής εργασιών πρόληψης σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

- να είναι στη διάθεση των ευρωπαϊκών οργάνων και των κρατών μελών και να τα επικουρεί σε όλα τα ζητήματα που έχουν σχέση με την πρόληψη του εγκλήματος,
- να συμβάλει στον προσδιορισμό των νέων εγκληματικών τάσεων,
- να διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με προληπτικές δράσεις,
- να συμβάλει στη δημιουργία και στη λειτουργία κέντρων εμπειρογνωμοσύνης,
- να συμμετέχει στον προσδιορισμό των τομέων έρευνας, κατάρτισης και αξιολόγησης.

Η Επιτροπή επιθυμεί να σχεδιαστεί το βήμα κατά τρόπο ώστε η λειτουργία του να απαιτεί μία απλή δομή την οποία θα μπορούν να του εξασφαλίσουν οι υπηρεσίες της.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Η Επιτροπή θα εξετάσει με τους ενδιαφερόμενους εταίρους την ανάγκη δημιουργίας ιστοσελίδας στο Διαδίκτυο σχετικά με την πρόληψη.

Η ΟΚΕ συμφωνεί με τα ανωτέρω.

7. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων υπέδειξαν ως πεδίο προβληματισμού τη χρηματοδοτική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη στρατηγική για την πρόληψη της εγκληματικότητας. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ένα χρηματοδοτικό μέσο θα προσέδιδε μεγαλύτερη αξία στη δράση των κρατών μελών που εξαγγέλθηκε στη διάσκεψη της Praha da Falésia.

Το εν λόγω χρηματοδοτικό μέσο θα έχει δύο πτυχές: η μία θα είναι αφιερωμένη στην οργανωμένη διασυνοριακή εγκληματικότητα και άλλη στη γενική εγκληματικότητα.

Το χρηματοδοτικό μέσο μπορεί να θεωρηθεί ως πρότυπη δράση και να θεσπιστεί με απόφαση βάσει του άρθρου 34 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για μια αρχική περίοδο δύο ετών (2001-2002). Η Επιτροπή αναφέρει «όσον αφορά τα χρηματοδοτικά ποσά, είναι επιθυμητό να προβλεφθεί μία συνετή εκκίνηση. Ο ετήσιος υπολογισμός του 1 εκατ. ευρώ φαίνεται λογικός εν αναμονή των προτάσεων του συνόλου της Επιτροπής σχετικά με τα προγράμματα που διαχειρίζεται».

8. Η ΟΚΕ λαμβάνει γνώση των εν λόγω αποφάσεων. Ενώπιον της πληθώρας των προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, ζητεί να τεθούν σε ενέργεια όλα τα υπάρχοντα μέσα. Η πληγείσα κοινή γνώμη αναμένει την ανάληψη ισχυρών δράσεων σε μόνιμη βάση.

8.1. Η ΟΚΕ εμμένει ότι είναι ανάγκη να ζητηθεί η συμμετοχή των πολιτών μέσω οργανώσεων, συνδικάτων, και ενώσεων ... τα οποία εμπιστεύονται και θα συνδράμουν.

8.2. Η ΟΚΕ εμμένει, επίσης, στο ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι οικογένειες, οι εκπαιδευτικοί, οι κοινωνικοί λειτουργοί, και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

8.3. Στόχος πρέπει να είναι η ενεργός ένταξη των ατόμων στην κοινωνία — είναι ένα από τα δυναμικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας — δεν αρκεί να απευθύνεται έκκληση στη διορθωτική κοινωνική ιατρική. Είναι απολύτως απαραίτητο κάθε πολιτική να θέτει ένα ευκρινή στόχο ένταξης για όλους τους πολίτες, όπως είναι π.χ., η κατοικία, η πολεοδομία, η απασχόληση, η εκπαίδευση, η κοινωνική ασφάλιση και η προστασία της δημόσιας υγείας, η πληροφόρηση, ο πολιτισμός ...

Θα αποτελέσει την καλύτερη πρόληψη, όταν θα γνωρίζει μάλιστα κανείς ότι τα αστυνομικά και δικαιοδοτικά όργανα, οι προστάτες της δημόσιας τάξης, δεν αναστέλλουν την επαγρύπνηση τους εξαιτίας της πρόληψης.

«Κάθε κοινωνία που ισχυρίζεται ότι εγγυάται στους ανθρώπους την Ελευθερία πρέπει να αρχίσει με τη διασφάλιση της ύπαρξής τους!»

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινου αίματος και συστατικών του αίματος και για τροποποίηση της οδηγίας 89/381/ΕΟΚ του Συμβουλίου»

(2001/C 221/18)

Στις 12 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 152 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαΐου 2001. Εισηγητής ήταν ο κ. C. Ribeiro.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της που πραγματοποιήθηκε στις 30 και 31 Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου) η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 114 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η πρόοδος που σημείωσε η ιατρική επιστήμη είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της σημασίας του αίματος ως βασικού στοιχείου της δημόσιας υγείας.

1.2. Η χρήση του αίματος στην ιατρική πρακτική καθιστά αναγκαία τη θέσπιση κανόνων που να διασφαλίζουν την ποιότητα, την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών παροχής των εν λόγω υπηρεσιών, ιδιαίτερα όσον αφορά την προστασία τόσο των δωτών όσο και των ασθενών.

2. Ιστορική αναδρομή

2.1. Η Συνθήκη του 'Αμστερνταμ προβλέπει σαφώς, στο πλαίσιο του άρθρου 152, περίπτωση 4, εδάφιο α) και περίπτωση 5, τη δυνατότητα υιοθέτησης μέτρων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που να διασφαλίζουν την ποιότητα και την ασφάλεια του αίματος και των παραγώγων του στις περιπτώσεις παροχής ιατρικής περίθαλψης.

2.2. Σε κάθε περίπτωση θέσπισης κοινοτικής νομοθεσίας θα πρέπει ωστόσο να λαμβάνονται υπόψη όλα τα στάδια εφαρμογής του συστήματος συλλογής και επεξεργασίας του αίματος χωρίς να θίγονται οι αρμοδιότητες των κρατών μελών σε ό,τι αφορά την οργάνωση και την παροχή των υγειονομικών υπηρεσιών και της ιατρικής περίθαλψης.

2.3. Θα πρέπει να επισημανθούν προγενέστερες πρωτοβουλίες της Κοινότητας στον εν λόγω τομέα και ιδιαίτερα η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την καταλληλότητα των δωτών αίματος και πλάσματος και τον έλεγχο της αιμοδοσίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (98/463/ΕΚ) και η οδηγία του Συμβουλίου (89/381/ΕΟΚ) με την οποία θεσπίζονται ειδικές διατάξεις για τα φάρμακα με βάση το ανθρώπινο αίμα ή το πλάσμα ανθρώπινου αίματος.

2.4. Επίσης, θα πρέπει, λόγω της αντιπροσωπευτικότητας και της σημασίας του οργάνου, να ληφθούν υπόψη και οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για το εν λόγω θέμα. Μεταξύ των εν λόγω συστάσεων θα πρέπει να επισημανθούν ιδιαίτερα οι ακόλουθες: R(96) 11, R(95) 15, R(95) 14, R(86) 6.

2.5. Ακόμη, θα πρέπει να συμπληρωθεί, λόγω του ότι δεν προβλέπει ειδικές απαιτήσεις σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια του αίματος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην προετοιμασία των σχετικών ιατροτεχνολογικών βοηθημάτων, η οδηγία 98/79/ΕΚ για τα ιατροτεχνολογικά βοηθήματα που χρησιμοποιούνται στη διάγνωση «in vitro».

3. Περιορισμοί σχετικά με την παρούσα οδηγία

Η Κοινότητα θεωρεί ότι οι απαιτήσεις ποιότητας και ασφάλειας για τα αιμοποιητικά κύτταρα θα πρέπει να εξετασθούν στο πλαίσιο ειδικής νομοθεσίας που θα δημοσιευθεί μεταγενέστερα και θα ενσωματωθεί στους κανόνες που αφορούν τους ιστούς και τα κύτταρα ανθρώπινης προέλευσης.

4. Στόχος της πρότασης οδηγίας

Στόχος της παρούσας πρότασης οδηγίας είναι η συμπλήρωση του υφιστάμενου κοινοτικού συστήματος για τον εν λόγω τομέα και η διασφάλιση ενός ισότιμου επιπέδου ποιότητας και ασφάλειας του αίματος σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, ανεξάρτητα από τους σκοπούς για τους οποίους πρόκειται να χρησιμοποιηθεί.

Κατά τον τρόπο αυτό θα καθιευχασθούν επαρκώς οι ανησυχίες του ενδιαφερομένου κοινού.

5. Στρατηγική

Με την παρούσα πρόταση οδηγίας επιδιώκεται η διασφάλιση της ισχύος των ιδίων συνθηκών εφαρμογής του συστήματος συλλογής και επεξεργασίας του αίματος σε όλα τα κράτη μέλη.

Προς το σκοπό αυτό προτείνεται:

5.1. Η θέσπιση ενός ρυθμιστικού και διοικητικού πλαισίου που θα μπορεί να μεταφερθεί στην νομοθεσία των κρατών μελών.

5.2. Ο καθορισμός ενός ισότιμου συστήματος ευθυνών στα κράτη μέλη σχετικά με την κοινοποίηση και την αναγνώριση των κέντρων αίματος, τη διαπίστευση των ορθών κλινικών και εργαστηριακών πρακτικών, καθώς και τη διαπίστευση του σχετικού προσωπικού και την πιστοποίηση των διαδικασιών

και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται σε όλα τα κέντρα αίματος που ασχολούνται με τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή του αίματος και των συστατικών του.

5.3. Η σύσταση μίας επιτροπής που θα αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και θα είναι υπεύθυνη για την περιοδική ενημέρωση των τεχνικών προτύπων και την εφαρμογή ενός συστήματος ελέγχου των ανεπιθύμητων αποτελεσμάτων και των ατυχημάτων που σχετίζονται με τη συλλογή, επεξεργασία και τη χρήση του αίματος και των συστατικών του (αιμοεπαγρύπνηση).

6. Περιεχόμενο της πρότασης οδηγίας

Η παρούσα πρόταση αποτελείται από εννέα κεφάλαια τα οποία μπορούν να χωρισθούν σε τέσσερα διακριτά μέρη:

- 1ο μέρος — περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις (κεφάλαια I έως IV).
- 2ο μέρος — εστιάζεται σε ορισμένες τεχνικές πτυχές (κεφάλαιο V και παραρτήματα).
- 3ο μέρος — καθορίζει απαιτήσεις σχετικά με την προστασία των δεδομένων, την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, την υποβολή εκθέσεων και την επιβολή κυρώσεων (κεφάλαια VI και VII).
- 4ο μέρος — ρυθμίζει ζητήματα όπως η διαβούλευση με τις επιτροπές, η προσαρμογή των παραρτημάτων στις τεχνικές προόδους που λαμβάνουν χώρα και η εφαρμογή του κειμένου (κεφάλαια VIII και IX).

7. Γενικές παρατηρήσεις

7.1. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι στόχος της παρούσας πρότασης οδηγίας είναι η προάσπιση της δημόσιας υγείας.

7.2. Η ΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να υπογραμμίσει τη φιλανθρωπικό χαρακτήρα ανθρωπιστική και κοινωνική συμβολή των αιμοδοτών και των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών. Η αξία της αιμοδοσίας, η οποία θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι μία πράξη εθελοντικού, ανώνυμου και άνευ ανταλλάγματος χαρακτήρα, θα πρέπει να τύχει δημόσιας αναγνώρισης.

7.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει γενικά το προτεινόμενο κείμενο, υπό την επιφύλαξη ότι θα ληφθούν υπόψη οι γενικές και ειδικές παρατηρήσεις που διατυπώνει στη συνέχεια.

7.4. Η ΟΚΕ κατακρίνει γενικά το γεγονός ότι η πρόταση περιλαμβάνει πολυάριθμες κανονιστικές διατάξεις οι οποίες περιγράφονται λεπτομερώς, ιδιαίτερα όσον αφορά τα παραρτήματα. Η ΟΚΕ θεωρεί, αντιθέτως, ότι η προτεινόμενη οδηγία θα έπρεπε να αποσκοπεί στη ρύθμιση γενικών αρχών και στόχων και να περιλαμβάνει ένα μόλις παράρτημα με επιστημονικές και τεχνικές πληροφορίες που θα μπορούσαν να προσαρμοσθούν στις επιστημονικές εξελίξεις βάσει των προτάσεων που θα υποβάλουν ειδικοί για το θέμα αυτό επιστήμονες στο πλαίσιο της λειτουργίας μίας ειδικής επιτροπής. Η πραγματοποίηση των εν λόγω προσαρμογών δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την επίσημη τροποποίηση της οδηγίας.

7.4.1. Στην εν λόγω επιτροπή θα πρέπει να υπάρχει πάντα και σε κάθε περίπτωση επαρκής εκπροσώπηση ειδικευμένων στον κλάδο αυτό ιατρών. Κατά τον ορισμό των εν λόγω ειδικών είναι απαραίτητο να υπάρξει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια.

7.4.2. Για τους προαναφερθέντες λόγους η ΟΚΕ δεν κρίνει σκόπιμο να διατυπώσει λεπτομερείς απόψεις σχετικά με τα παραρτήματα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις επιστημονικές και τεχνικές πτυχές τους.

7.5. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η παρούσα οδηγία συμβάλλει στην διασφάλιση της ύπαρξης ίσων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες της Κοινότητας.

7.6. Η ΟΚΕ θεωρεί αντιφατικό το περιεχόμενο του άρθρου 4, περίπτωση 3, δεδομένου ότι κατά την κυκλοφορία των εμπορευμάτων στο εσωτερικό των κρατών μελών θα πρέπει να τηρούνται οι κανόνες ποιότητας και ασφάλειας που ισχύουν σε κάθε κράτος. Θα πρέπει να αποφευχθεί η παροχή της δυνατότητας χρησιμοποίησης αίματος ή συστατικών του αίματος που δεν πληροί τις εθνικές απαιτήσεις σε ένα κράτος μέλος που εφαρμόζει αυστηρότερα πρότυπα. Η Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογήσει τις νομικές επιπτώσεις που έχει η επιδίωξη της επίτευξης των εν λόγω δύο αλληλοσυγκρουόμενων στόχων.

7.7. Η ΟΚΕ επισημαίνει το γεγονός ότι η εξεταζόμενη πρόταση οδηγίας σέβεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συστημάτων υγείας του κάθε κράτους μέλους, δεδομένου ότι προβλέπει την καθιέρωση μίας ομοιόμορφης βάσης αναφοράς με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας του συστήματος συλλογής και επεξεργασίας του αίματος, χωρίς να εμποδίζει το κάθε κράτος μέλος να προβλέπει στις ενδεχόμενες βελτιώσεις που αυτό επιθυμεί.

7.8. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη δημιουργία σε κάθε κράτος μέλος ενός συστήματος κοινοποίησης, διαπίστευσης, πιστοποίησης, επιθεώρησης, ελέγχου και αναγνώρισης τόσο των κέντρων αίματος όσο και του προσωπικού που συμμετέχει στην εν λόγω διαδικασία.

7.9. Η ΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις σχετικά με την κατάρτιση των επαγγελματιών και την εκ μέρους τους απόκτηση των απαραίτητων δεξιοτήτων, ιδιαίτερα από τη στιγμή που τηρούνται οι νομικές απαιτήσεις που ισχύουν για την αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών διπλωμάτων.

7.10. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι ένας από τους στόχους προτεραιότητας της ΕΕ θα πρέπει να είναι η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη θέσπιση υψηλού επιπέδου προτύπων ασφάλειας και ποιότητας σχετικά με τη χρήση του αίματος και των συστατικών του στην ΕΕ. Για το λόγο αυτό διάκειται ευνοϊκά προς τις διατάξεις που προβλέπονται από την παρούσα πρόταση οδηγίας, διότι θεωρεί ότι με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις ισχύουσες ηθικές και δεοντολογικές αρχές και τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα, διασφαλίζεται η επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου, εξασφαλίζοντας τόσο την προστασία των δωτών όσο και την απρόσκοπτη συλλογή, έλεγχο, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή του αίματος και των συστατικών του.

7.11. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη δημιουργία ενός συστήματος διαχείρισης και ελέγχου της ποιότητας στο εσωτερικό των κέντρων αίματος.

7.12. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη δημιουργία ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τα δεδομένα που αφορούν τη συλλογή και την επεξεργασία του αίματος, χρησιμοποιώντας την κατάλληλη επισήμανση και τα κατάλληλα αρχεία καταχώρησης στοιχείων προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανιχνευσιμότητά τους.

7.13. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση οδηγίας προβλέπει τη δημιουργία μηχανισμών ταχείας και συνεχούς ενημέρωσης των παραρτημάτων που περιγράφουν τα κριτήρια που θα πρέπει να πληρούν όσοι συμμετέχουν στη διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας του αίματος.

7.14. Η ΟΚΕ θεωρεί ωστόσο ότι θα πρέπει να αναφερθεί σαφώς στη οδηγία ότι αυτή ισχύει τόσο για τα δημόσια όσο και για τα κοινωνικά και ιδιωτικά κέντρα αίματος, ανεξάρτητα από το μέγεθος και την οργάνωσή τους.

7.15. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να καταστεί σαφές στο πλαίσιο της πρότασης οδηγίας ότι την αποκλειστική τεχνική ευθύνη για την εκτέλεση πράξεων που αφορούν άμεσα τους δότες αίματος ή συστατικών του και/ή τους ασθενείς έχει το υγειονομικό προσωπικό στο οποίο έχουν ανατεθεί τα εν λόγω καθήκοντα και το οποίο έχει την κατάλληλη ειδικευση.

7.16. Η ΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις αίματος που παρατηρούνται καθώς και τον φιλανθρωπικό, ανθρωπιστικό, ανώνυμο και άνευ ανταλλάγματος χαρακτήρα της πράξης της αιμοδοσίας, συνιστά στην Επιτροπή να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη προκειμένου να προβούν στην ανάληψη περισσότερων εκστρατειών κοινωνικής προβολής της αξίας της αιμοδοσίας, παρέχοντας κατά τον τρόπο αυτό κίνητρα για την προώθηση της αιμοδοσίας.

7.16.1. Στόχος της ΕΕ είναι η εξασφάλιση της αυτάρκειας σε αίμα. Όσον αφορά το παρόν σχέδιο οδηγίας, η ΟΚΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι θα πρέπει να αποφευχθεί σε κάθε περίπτωση η εμπορικοποίηση του αίματος εκ μέρους των κέντρων συλλογής και επεξεργασίας αίματος με στόχο το κέρδος.

7.17. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι στο πλαίσιο του σχεδίου οδηγίας δεν γίνεται καμία σαφής διάκριση μεταξύ ομολόγων και ετερολόγων δωρεών αίματος.

8. Ειδικές παρατηρήσεις

8.1. Η ΟΚΕ προτείνει την προσθήκη στο άρθρο 1 του ακόλουθου κειμένου: «Η παρούσα οδηγία δεν ισχύει για τη χρήση του αίματος και των συστατικών του για θεραπευτικούς λόγους».

8.2. Η ΟΚΕ συνιστά να διατυπωθεί το άρθρο 3, περίπτωση ε)

ως ακολούθως: «Υπεύθυνος»: ιατρός με ειδικευση στην ανοσοθεραπεία ή στις μεταγγίσεις αίματος⁽¹⁾».

8.3. Το άρθρο 3, περίπτωση η) θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: «Ανεπιθύμητο συμβάν»: κάθε ατυχές περιστατικό, που αντιβαίνει στους ισχύοντες διαδικαστικούς κανόνες, που συνδέεται με τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία ...

8.4. Το άρθρο 4, περίπτωση 1, θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Τα κράτη μέλη συγκροτούν ή ορίζουν την αρμόδια αρχή, η οποία δεν συμμετέχει η ίδια στην εφαρμογή της διαδικασίας, που θα φέρει την ευθύνη για την υλοποίηση των απαιτήσεων της παρούσας οδηγίας.

8.5. Το άρθρο 5, περίπτωση 2, θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Σε περίπτωση αντικατάστασης του υπευθύνου, το κέντρο αίματος παρέχει αμέσως στην αρμόδια αρχή το ονοματεπώνυμο του νέου υπευθύνου και την ημερομηνία έναρξης των καθηκόντων του. Στην περίπτωση που η απουσία του υπευθύνου δεν έχει οριστικό χαρακτήρα θα πρέπει να ενημερωθεί η αρμόδια αρχή σχετικά με το ονοματεπώνυμο του αντικαταστάτη του.

8.6. Το άρθρο 9, περίπτωση 1 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Ο υπεύθυνος θα πρέπει να είναι ιατρός με ειδικευση στην ανοσοθεραπεία ή στις μεταγγίσεις αίματος (βλ. σημείο 8-2).

8.7. Το άρθρο 10, περίπτωση 1 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Στο προσωπικό, το οποίο θα πρέπει να διαδέχεται τα κατάλληλα για την εκτέλεση των καθηκόντων του προσόντα, που ασχολείται με τη συλλογή, τον έλεγχο, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη διανομή του ανθρώπινου αίματος και συστατικών του αίματος παρέχεται εγκαίρως η κατάλληλη κατάρτιση.

8.8. Το άρθρο 10, περίπτωση 2 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: «Η πρόσθετη κατάρτιση του προσωπικού παρέχεται κατά την ...».

8.9. Το άρθρο 11, περίπτωση 1 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Η αρμόδια αρχή λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζει ότι κάθε κέντρο αίματος θέτει σε εφαρμογή και τηρεί ένα σύστημα ποιότητας για τα κέντρα αίματος (ΣΠΚΑ), σύμφωνα με τα ισχύοντα ποιοτικά πρότυπα.

8.10. Το άρθρο 12, περίπτωση 2 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζουν την πρόσβαση στα έγγραφα αυτά

(¹)

Ιατρική με ειδικότητα στις μεταγγίσεις	Ελάχιστη διάρκεια: 5 έτη
Αυστρία	Blutgruppenserologie und Transfusionsmedizin
Γερμανία	Transfusionsmedizin
Δανία	Klinisk immunologi
Γαλλία	Transfusion sanguine (*)
Ιταλία	Immunoematologia
Ιρλανδία	Transfusion Medicine
Πορτογαλία	Imuno-hemoterapia
Σουηδία	Transfusionsmedecin

(*) «Μετά την απόκτηση άλλης ειδικότητας, π.χ. «αιματολόγίας», 4 ετούς ή τουλάχιστον 5 ετούς διάρκειας.»

για τους υπαλλήλους που είναι εξουσιοδοτημένοι με τη διενέργεια επιθεωρήσεων και ελέγχων, όπως προβλέπεται στο άρθρο, χωρίς να παραβιάζεται η ιδιωτική ζωή των δοτών και των ασθενών.

8.11. Το άρθρο 13, περίπτωση 1 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: «... εφαρμόζουν ένα σύστημα, κατά προτίμηση πληροφορικής, ταυτοποίησης του δότη ...».

8.12. Στο τέλος του άρθρου 14, περίπτωση 1 να προστεθεί το ακόλουθο κείμενο: Θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί η εφαρμογή της διαδικασίας «look-back».

8.13. Το άρθρο 14, περίπτωση 2 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Ο υπεύθυνος του κέντρου αίματος κοινοποιεί στην αρμόδια αρχή ... Επίσης θα πρέπει να προστεθεί το ακόλουθο κείμενο:

- a) Η αρμόδια αρχή θα πρέπει να προβεί στην ανάλυση και στην ταξινόμηση των ανεπιθύμητων ενεργειών και των σοβαρών ανεπιθύμητων συμβάντων προκειμένου να προβεί στη θέσπιση προληπτικών μέτρων.

8.14. Στο παράρτημα II θα πρέπει να προστεθεί στο κείμενο του εδαφίου 1 η ηλεκτρονική διεύθυνση (E-Mail) ενώ το εδάφιο 4 θα πρέπει να διατυπωθεί ως ακολούθως: Απαιτήσεις υγιεινής και ασφάλειας (π.χ. προστατευτικός ρουχισμός και υποχρέωση

συμμόρφωσης προς τους κανόνες προστασίας και υγιεινής στο χώρο εργασίας).

8.15. Στο παράρτημα II, μέρος Β του πρωτοτύπου κειμένου θα πρέπει να προστεθεί ένα εδάφιο με το ακόλουθο κείμενο: Αριθμός νέων δοτών ετησίως. Στο υφιστάμενο εδάφιο 3 θα πρέπει να προστεθεί το ακόλουθο κείμενο: και λόγοι απόρριψης.

8.16. Στο Παράρτημα III να προστεθεί στην 1η στήλη το ακόλουθο κείμενο: «Έννοιες πληροφορικής που εφαρμόζονται στον εν λόγω τομέα».

Να αποσαφηνισθεί το κείμενο της 4ης στήλης, με την αντικατάσταση του προτεινόμενου κειμένου από το ακόλουθο — Κατάρτιση στους τομείς της βιολογίας και της χημείας του ανθρώπινου αίματος.

Το υφιστάμενο κείμενο της 5ης στήλης να αντικατασταθεί από το ακόλουθο κείμενο: με ειδίκευση στην ανοσοθεραπεία ή στις μεταγγίσεις αίματος (βλ. σημείο 8.2).

8.17. Προτείνεται η εισαγωγή στο παράρτημα VI της πρότασης οδηγίας ενός 4ου μέρους με την ακόλουθη διατύπωση:

«4. Απαιτήσεις σχετικά με τις αυτομεταγγίσεις

Τα εν λόγω περιοριστικά κριτήρια δεν ισχύουν για τις αυτομεταγγίσεις για τις οποίες ισχύουν ειδικές απαιτήσεις.»

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη»

(2001/C 221/19)

Στις 14 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαΐου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Zöhrer.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου) η ΟΚΕ υιοθέτησε με 118 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

Είκοσι έτη μετά την έκδοση της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ από το Συμβούλιο, η Επιτροπή εκτιμά ότι είναι πλέον καιρός να συναχθούν τα συμπεράσματα από τις συζητήσεις και τους προβληματισμούς γύρω από τις δυσχέρειες κατά την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων και να προτείνει στο Συμβούλιο τροποποίηση της εν λόγω οδηγίας.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η βασική δομή της οδηγίας πρέπει να διατηρηθεί: ο προστατευτικός στόχος της, ο συσταδείς μηχανισμός καθώς και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα δεν μπορούν να αμφισβητηθούν. Ωστόσο, φαίνεται ότι με την πάροδο των ετών οι νέες συνθήκες στην αγορά της εργασίας, οι πραγματοποιηθείσες αναδιαρθρώσεις και αναδιατάξεις στους κόλπους των επιχειρήσεων επιβάλλουν την αναθεώρηση της οδηγίας σε συγκεκριμένα σημεία, όπου υστερεί.

Οι κυριότερες από τις εξελίξεις που κατέδειξαν τα κενά ή τις ανεπάρκειες της οδηγίας έχουν σχέση με την εξέλιξη της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας στα κράτη μέλη, με τον δυναμισμό της εσωτερικής αγοράς, με την επιδίωξη της λογικής συνέπειας με τις άλλες κοινοτικές οδηγίες που εξεδόθησαν εκ των υστέρων σε θέματα εργατικού δικαίου καθώς και με την πρόσφατη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις έχουν ως εξής:

- αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής στα άρθρα 1 και 2 και κατάργηση του υφιστάμενου παραρτήματος·
- νέα έννοια της αφερεγγυότητας στο άρθρο 2: ορισμός βασικόστος ος' αυτόν που περιλαμβάνεται στον κανονισμό του Συμβουλίου τον αναφερόμενο στις διαδικασίες αφερεγγυότητας·
- απλοποίηση των άρθρων 3 και 4·
- νέα διάταξη, ως άρθρο 8α, προσδιορίζουσα τον αρμόδιο οργανισμό εγγύησης σε διακρατικές περιπτώσεις·

- νέα διάταξη, ως άρθρο 8β, θεσπίζουσα τη διοικητική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών με σκοπό τη διευκόλυνση της εφαρμογής του άρθρου 8α.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΟΚΕ επικροτεί κατά βάση την πρωτοβουλία της Επιτροπής. Οι αλλαγές που συντελούνται στην αγορά εργασίας, η δυναμική της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς και οι αναδιαρθρώσεις και ανακατατάξεις των επιχειρήσεων καθιστούν απαραίτητη την προσαρμογή της οδηγίας η οποία εκδόθηκε πριν από είκοσι χρόνια.

Η απλοποίηση και η εξίσωση των νομοθετικών διατάξεων και η εφαρμογή ενιαίων όρων και ορισμών στην κοινοτική νομοθεσία βελτιώνουν εν γένει τη διαφάνεια και τη νομική ασφάλεια.

2.2. Η ΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής σε σχέση με την σημερινή οδηγία ότι αυτό που προέχει είναι η διασφάλιση της προστατευτικής λειτουργίας που έχει. Άλλωστε, ο ρόλος της οδηγίας είναι να εξασφαλιστεί τουλάχιστον ένα μέρος του εισοδήματος των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη.

Με την εξέλιξη της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας με τη σύναψη νέων εργασιακών συμβάσεων οι οποίες συνεκτιμούν τα ευμετάβλητα δεδομένα της αγοράς εργασίας, είναι προφανές ότι η σημερινή οδηγία δεν επαρκεί για την πλήρη διασφάλιση του προστατευτικού πλέγματος.

Σ' αυτό πρέπει κυρίως να προστεθεί ότι ορισμένες ευέλικτες συμβάσεις εργασίας, η σημασία των οποίων έχει αυξηθεί τον τελευταίο καιρό, δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

2.3. Η νομοθεσία περί αφερεγγυότητας στα κράτη μέλη υπέστη σημαντικές τροποποιήσεις από τότε που εγκρίθηκε η οδηγία. Ο στόχος είναι ολοένα και περισσότερο να αποφευχθεί η πλήρης ρευστοποίηση και να επιτραπεί η επιβίωση επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα αφερεγγυότητας.

Ωστόσο, σε περίπτωση αυστηρής ερμηνείας της οδηγίας, όπως έπραξε το ΔΕΚ στις αποφάσεις του, οι περιπτώσεις αυτές δεν καλύπτονται από το ρυθμιστικό πλαίσιο. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ του εκσυγχρονισμού της έννοιας της αφερεγγυότητας. Αυτό, όχι μόνο θα διευκολύνει τη διατήρηση του προστατευτικού χαρακτήρα της οδηγίας, αλλά και θα επιτρέπει κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις στους εργαζόμενους να διατηρήσουν την εργασία τους και να συμμετάσχουν στην ανασυγκρότηση της επιχείρησης στην οποία απασχολούνται.

2.4. Με τη διαρκή εξέλιξη της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς οι διαρθρώσεις των επιχειρήσεων αποκτούν ολοένα και περισσότερο ευρωπαϊκό χαρακτήρα. Έτσι, αυξάνονται και οι περιπτώσεις όπου οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν πρόβλημα αφερεγγυότητας του εργοδότη του και πέραν των εθνικών συνόρων.

Παρόλο που υπάρχουν αποφάσεις του ΔΕΚ για παρόμοιες περιπτώσεις, η ΟΚΕ κρίνει ότι το πρόβλημα αυτό πρέπει να συμπεριληφθεί στην οδηγία, προς όφελος της σαφήνειας και της νομικής ασφάλειας.

2.5. Όσον αφορά στη νομική βάση, η ΟΚΕ συμεριζεται την άποψη της Επιτροπής ότι, με την έναρξη της ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, δημιουργήθηκε μια συγκεκριμένη βάση στη συνθήκη, πράγμα που σημαίνει ότι η ενδεδειγμένη νομική βάση για την οδηγία είναι το άρθρο 137, παράγραφος 2.

2.6. Επιπλέον, προκειμένου να υπάρξει η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια, η ΟΚΕ προτείνει την κωδικοποιημένη έκδοση της οδηγίας. Για τον ίδιο λόγο, συνιστά να παρουσιαστεί από τα κράτη μέλη μια οριστική έκδοση της νομοθεσίας τους κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί

3.1.1. Ορισμός της αφερεγγυότητας

Όπως προαναφέρθηκε, η πρόταση της Επιτροπής συνεκτιμά την εξέλιξη της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας και την πράξη της εφαρμογής της οδηγίας στα κράτη μέλη. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής επειδή συμβάλει και στη διασφάλιση της προστατευτικής λειτουργίας της οδηγίας.

Εδώ όμως πρέπει να υπάρξει μέριμνα για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο κατάχρησης των επονομαζόμενων «περιπτώσεων ανασυγκρότησης». Η εξυγίανση μιας επιχείρησης σε βάρος των ρυθμιστικών εγγυήσεων θα υπερέβαινε τον προστατευτικό χαρακτήρα της οδηγίας. Στο σημείο αυτό, η ΟΚΕ προτείνει να συμπεριληφθεί στο άρθρο 10 της οδηγίας παραπομπή στο θέμα αυτό και να αφηθεί στα κράτη μέλη να θεσπίσουν ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση παρόμοιων περιπτώσεων.

Όσον αφορά την υποχρέωση γνωστοποίησης της εφαρμοζόμενης διαδικασίας στα κράτη μέλη, η ΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχει ήδη κατάλογος των διαδικασιών που emπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 ο οποίος επισυνάπτεται ως παράρτημα στον κανονισμό αυτό. Προκύπτει, συνεπώς, το ερώτημα αν θα αρκούσε μια απλή παραπομπή στο εν λόγω παράρτημα. Η υποχρέωση γνωστοποίησης των κρατών μελών θα μπορούσε κατ' αυτόν τον τρόπο να περιοριστεί σε τροποποιήσεις, συμπληρώσεις ή πρόσθετες διαδικασίες που θα ισχύσουν για την οδηγία.

3.1.2. Οι εργαζόμενοι που καλύπτονται

3.1.2.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τη διευκρίνιση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας και την συνεπακόλουθη κάλυψη της μερικής απασχόλησης, της απασχόλησης για περιορισμένο χρόνο, του δανεισμού προσωπικού και της κατ' οίκον απασχόλησης⁽¹⁾.

Πρέπει να συζητηθεί κατά πόσο θα μπορούσαν να καλυφθούν από την οδηγία και πρόσωπα τα οποία «μοιάζουν με εργαζόμενους». Πρόκειται για πρόσωπα τα οποία απασχολούνται με σύμβαση η οποία δεν τεκμηριώνει σχέση εργασίας, αλλά έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τις συνηθεις συμβάσεις εργασίας, (ελεύθερες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, εικονικά ελεύθεροι επαγγελματίες).

Δεδομένου ότι το θέμα αυτό σχετίζεται άμεσα με τις εκάστοτε ρυθμίσεις του εθνικού εργατικού δικαίου, η ΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να συνεκτιμήσουν στους ορισμούς τους την ύπαρξη των προσώπων αυτών.

3.1.2.2. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, σε σύγκριση με την μέχρι τούδε ισχύουσα οδηγία — με σημαντικές διαφορές στα κράτη μέλη — είναι προτιμότερο να συμπεριληφθεί στη νέα οδηγία μια σαφής ρύθμιση σχετικά με το ποιοι εργαζόμενοι και κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορούν να αποκλειστούν από το πεδίο εφαρμογής της.

Εδώ προβλέπονται δύο λόγοι αποκλεισμού. Στο άρθρο 1, παράγραφος 2, γίνεται αναφορά στους εργαζόμενους που χαιρουν της ίδιας προστασίας μέσω άλλων μορφών εγγύησης. Η ΟΚΕ συμφωνεί στην περίπτωση αυτή.

Το άρθρο 1, παράγραφος 3 επιτρέπει στα κράτη μέλη να αποκλείσουν από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας τους οικιακούς βοηθούς που εργάζονται για λογαριασμό φυσικού προσώπου, και τους αλλεϊς, οι οποίοι αμείβονται με ποσοστά.

⁽¹⁾ Οδηγία του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης που συνήφθη από την Ένωση Συνομοσπονδιών Βιομηχανίας και Εργοδοτών της Ευρώπης (Unice), το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίων Επιχειρήσεων (CEEP) και την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (CES), ΕΕ L 14 της 20.1.1998, σ. 9. Οδηγία του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από την Unice, το CEEP και την (CES), ΕΕ L 175 της 10.7.1999, σ. 43. Οδηγία του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1991, η οποία συμπληρώνει τα μέτρα για την προώθηση της ασφάλειας και της υγείας, ΕΕ L 206 της 29.7.1991, σ. 19.

Εδώ η ΟΚΕ είναι της άποψης ότι πρόκειται για μια άνιση μεταχείριση η οποία δεν εναρμονίζεται με τους κοινωνικοπολιτικούς στόχους της Κοινότητας. Στο μέχρι τούδε παράρτημα, μόνο δύο κράτη μέλη διατήρησαν εξαιρετική ρύθμιση για τους οικιακούς βοηθούς και άλλα δύο κράτη μέλη διαθέτουν ανάλογη ρύθμιση για τους αλιείς, οι οποίοι συμμετέχουν με ποσοστά στο αλιεύμα. Συνεπώς, οι εν λόγω εργαζόμενοι πρέπει να διαγραφούν από τον κατάλογο των εξαιρέσεων.

3.1.2.3. Η Επιτροπή δεν προβλέπει τη δυνατότητα εξαίρεσης για τα πρόσωπα που συμμετέχουν ουσιαστικά στη διοίκηση μιας επιχείρησης αλλά παραπέμπει στο άρθρο 10της οδηγίας το οποίο, σύμφωνα με την άποψη της ΟΚΕ, δεν συνεκτιμά πλήρως την περίπτωση αυτή.

Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθούν στο άρθρο 1, παράγραφος 3 τα ακόλουθα κριτήρια αποκλεισμού ως δυνατότητες των κρατών μελών:

- μέλος οργάνου νομικού προσώπου το οποίο εκπροσωπεί ενώπιον του νόμου.
- μέτοχοι οι οποίοι δύνανται να ασκούν καθοριστική επιρροή στην επιχείρηση, ακόμη και στην περίπτωση που αυτή υπόκειται σε λογιστική πραγματογνωμοσύνη.

3.2. Περιορισμός της χρονικής διάρκειας της εγγύησης

Η ΟΚΕ συμφωνεί κατά βάση με την απλοποίηση αυτού του θέματος. Συμμερίζεται δε την άποψη της Επιτροπής σε ότι αφορά

την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας ταυτόχρονα με τον καθορισμό μιας στοιχειώδους προστασίας. Αυτό όμως δεν επιτρέπεται να οδηγήσει σε περιορισμό των εγγυήσεων που παρέχονται σήμερα στους εργαζόμενους.

Επιπλέον, πρέπει να τεθεί το ερώτημα αν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι επί μακρόν εκκρεμούσες απαιτήσεις των εργαζομένων σε βάρος των εργοδοτών, οι οποίες έχουν αναγνωριστεί με δικαστική απόφαση αλλά δεν έχουν εκπληρωθεί λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη.

Η ΟΚΕ εκφράζει επιφυλάξεις όσον αφορά στην δυνατότητα των κρατών μελών να μειώνουν το ύψος της εγγύησης (άρθρο 4, παράγραφος 3), επειδή η νέα διατύπωση δεν περιλαμβάνει κανένα περιορισμό. Εδώ θα πρέπει να προστεθεί η φράση ότι «τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη διασφάλιση της προστασίας».

3.3. Περιπτώσεις διασυνοριακού χαρακτήρα

Στο σημείο αυτό η Επιτροπή ακολουθεί τη νομολογία του ΔΕΚ. Η ΟΚΕ δεν μπορεί παρά να συμφωνήσει με την αρχή ότι οι απαιτήσεις δημιουργούνται εκεί όπου οι εργαζόμενοι ασκούν το επάγγελμά τους — πράγμα το οποίο συμφωνεί με την ιδέα της προστασίας στην οδηγία. Βασική προϋπόθεση αυτού είναι η αναγνώριση της αφερεγγυότητας στο εκάστοτε άλλο κράτος μέλος.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τόνωση της διατλαντικής εταιρικής σχέσης και του διαλόγου»

(2001/C 221/20)

Στις 30 Νοεμβρίου 2000 και σύμφωνα με το άρθρο 23, εδάφιο 3 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα Εξωτερικών Σχέσεων, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 17 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Ehnmark.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας, της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 119 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Σύνοψη της γνωμοδότησης

- α) Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει ενθέρμως τη διατλαντική συνεργασία και συνιστά την τόνωση και τη διεύρυνσή της.
- β) Η ΟΚΕ εκφράζει το φόβο ότι ενδέχεται να αυξηθούν οι διχογνωμίες όσον αφορά τα διμερή και παγκόσμια ζητήματα μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ.
- γ) Η ΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι η ευρύτερη εταιρική σχέση και συνεργασία πρέπει να βασιστεί στην αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό των οραμάτων αξιών, συμφερόντων και κοινωνικών προτύπων.
- δ) Η ΟΚΕ συνιστά την ενεργό συμμετοχή στην εταιρική σχέση της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη. Η οργανωμένη κοινωνία του πολίτη μπορεί να συμβάλει σημαντικά τόσο στην προετοιμασία όσο και στην παρακολούθηση των γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της διατλαντικής συνεργασίας. Η διευρυμένη επαφή και γνώση των λαών έχει ιδιαίτερη σημασία, όταν οι διαφορές γίνονται ολοένα και πιο συχνές.
- ε) Η ΟΚΕ υποστηρίζει την μεταβολή προς ένα θεματικότερο τρόπο οργάνωσης της συνεργασίας, έτσι ώστε τα κρίσιμα ζητήματα να αντιμετωπίζονται με συγκεκριμένες μορφές.
- στ) Η ΟΚΕ προτείνει τέσσερα θέματα προτεραιότητας: παγκοσμιοποίηση και το πολυμερές εμπορικό σύστημα, περιβάλλον και κλιματικές αλλαγές, ασφάλεια τροφίμων και προστασία των καταναλωτών, κοινωνική συνοχή και βιώσιμα κοινωνικά συστήματα σε δημογραφική προοπτική.
- ζ) Η ΟΚΕ υποστηρίζει ενθέρμως τη συνέχιση και ενδυνάμωση των υφιστάμενων διαλόγων. Πρέπει επίσης να μελετηθεί η δημιουργία ειδικών ομάδων ως μέσων για την προετοιμασία των θεμάτων συζήτησης στα πλαίσια των συνόδων κορυφής ΗΠΑ-ΕΕ. Η ΟΚΕ δηλώνει δε ότι είναι πρόθυμη να βοηθήσει στη δημιουργία των σωμάτων αυτών.
- η) Η ΟΚΕ σκοπεύει να συμμετάσχει ενεργά στη διατλαντική συνεργασία. Ως ευρωπαϊκό όργανο που εκπροσωπεί την οργανωμένη κοινωνία του πολίτη, η ΟΚΕ μπορεί να παράσχει προστιθέμενη αξία στη συνεργασία.
- θ) Ως σκέλος της ευρείας συμμετοχής της ΟΚΕ στη διατλαντική συνεργασία, η ΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία ετήσιου ή εξαμηνιαίου διατλαντικού φόρουμ για την εξέταση συγκεκριμένων ζητημάτων αμοιβαίας σημασίας και ενδιαφέροντος. Η ΟΚΕ είναι πρόθυμη να προωθήσει τη διοργάνωση του πρώτου διατλαντικού φόρουμ την Άνοιξη του 2002.
- ι) Η ΟΚΕ ζητεί από την προσεχή Διάσκεψη Κορυφής ΗΠΑ-ΕΕ που θα πραγματοποιηθεί στο Gothenburg να πρωταγωνιστήσει στη διαμόρφωση μιας σφαιρικής στρατηγικής για την βιώσιμη ανάπτυξη.
- κ) Οι προσεχείς διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ στην Qatar θα καταδείξουν ποιές δυνατότητες έχουν η ΕΕ και οι ΗΠΑ να συμφωνούν από κοινού πλαίσιο και να διευθετούν τις διαφορές τους. Η ΟΚΕ καλεί την προσεχή διάσκεψη κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ που θα συνέλθει στο Gothenburg να προβεί σε αποφασιστικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

1. Εισαγωγή

1.1. Η διατλαντική συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ επεκτάθηκε και έλαβε νέες μορφές κατά τη δεκαετία του 1990, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου. Οι νέες μορφές και η αίσθηση ότι πρόκειται για αμοιβαία όφελι οδήγησαν και ομάδες επίσης της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη να συμμετάσχουν στο διάλογο και στις πρωτοβουλίες συνεργασίας. Η νέα διατλαντική ατζέντα (ΝΔΑ), που υιοθετήθηκε το 1995, ήταν ένα σημαντικό βήμα, διότι η συνεργασία ΕΕ-ΗΠΑ επεκτεινόταν έτσι προς όλα τα πολιτικά και οικονομικά ζητήματα.

1.2. Η ΝΔΑ ήταν επίσης σημαντική λόγω των προγενέστερων συζητήσεων αναφορικά με τη δυνατότητα δημιουργίας ενός ελεύθερου χώρου εμπορικών συναλλαγών που θα συμπεριλάμβανε

τόσο την ΕΕ όσο και τις ΗΠΑ. Οι συζητήσεις αυτές απέτυχαν και δεν αποτελούν πλέον ζήτημα, έδειχναν όμως ποια είναι η κατεύθυνση για την εξεύρεση νέων διαστάσεων και μορφών συνεργασίας.

1.3. Η ΝΔΑ σφράγισε την αρχή μιας νέας ισορροπίας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ. Κατά την 'Ανοιξη του 2001 ο αυξανόμενος ρόλος της ΕΕ ως διεθνούς παράγοντα στα διεθνή πράγματα έχει πλέον καταστεί πρόδηλος και σημαντικός. Ταυτοχρόνως, σημαντικά γεγονότα στο αμερικανικό ημισφαίριο — ειδικότερα η συμφωνία του Κεμπέκ περί δημιουργίας μιας ελεύθερης ζώνης εμπορικών συναλλαγών για όλα τα κράτη της Αμερικής εκτός της Κούβας — συνέβαλαν στην αλλαγή της σκηνής και των όρων για περαιτέρω ανάπτυξη της ΝΔΑ και γενικότερα για όλη τη διατλαντική συνεργασία.

1.4. Η ΝΔΑ συνέβαλε ουσιαστικά στην ικανότητα επιλύσεως προβλημάτων των μηχανισμών συνεργασίας — χωρίς να αποκρύπτεται το γεγονός ότι εμφανίζονται συνεχώς ενδεχόμενες συγκρούσεις ή και διαφορές απόψεων, ειδικότερα όσον αφορά το εμπόριο. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, προτού καταστούν πραγματικά δυσχερή, οδήγησε εντούτοις σε θετικά αποτελέσματα γενικότερα εκτός ορισμένων εξαιρέσεων.

1.5. Προδικάζεται ότι η ικανότητα αυτή θα εξακολουθήσει να υπάρχει σε επαρκή βαθμό και τα επόμενα χρόνια. Όπως συμβαίνει σε όλες τις σχέσεις που εκτείνονται σε πολλές δεκαετίες, το επίπεδο αμοιβαίας κατανόησης και συμφωνίας παρουσιάζει διακυμάνσεις με τα χρόνια.

1.6. Κατά πάσα πιθανότητα αρχίζει σήμερα μια περίοδος με αυξημένο αριθμό διαφορετικών απόψεων μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΕ για σημαντικά διμερή και παγκόσμια ζητήματα. Αν αυτό ισχύει, τότε πρέπει να διασφαλιστεί η καλή λειτουργία του διαλόγου μεταξύ των κοινωνιών του πολίτη εκατέρωθεν του Ατλαντικού, καθώς και η ικανότητα των μηχανισμών επιλύσεως προβλημάτων.

1.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δηλώσει σε μια ανακοίνωση για το μέλλον της διατλαντικής συνεργασίας⁽¹⁾ ότι παρά τις δυσχέρειες που προκύπτουν, είναι γεγονός ότι «οι σχέσεις μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ είναι η σημαντικότερη στρατηγική σύμπραξη στον κόσμο».

1.8. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί πλήρως με τη δήλωση αυτή. Ταυτοχρόνως, η ΟΚΕ επαναλαμβάνει τη γνώμη της ότι οι αυξανόμενες διαφορές απόψεων ενδέχεται να προξενήσουν νέες εντάσεις στη σχέση αυτή.

1.9. Η ΟΚΕ δεν θεώρησε σκόπιμο να εξετάσει στο σύνολό τους τα διάφορα ζητήματα επί των οποίων καθίστανται εμφανείς οι διαφορές. Υπάρχει όμως ένα ζήτημα για το οποίο η ΟΚΕ εκφράζει την αντίδρασή της.

1.10. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή λυπάται πολύ για το γεγονός ότι το πρωτόκολλο του Κιότο για την αλλαγή του κλίματος του πλανήτη βρίσκεται σε αδιέξοδο, μετά την εξαγγελία των Ηνωμένων Πολιτειών ότι αποσύρονται από αυτό.

1.11. Στη γνωμοδότηση αυτή για το μέλλον της διατλαντικής συνεργασίας, η ΟΚΕ επικεντρώνει την προσοχή της στον τρόπο με τον οποίον θα τονωθεί τα επόμενα χρόνια η συνεργασία και ο διάλογος. Για τις διαφορές πολιτικού επιπέδου, έχει σημασία να διασφαλιστεί η τόνωση της συνεργασίας και του διαλόγου, με την αποφυγή των παρεξηγήσεων μεταξύ των δύο πλευρών και την μεγαλύτερη παρά ποτέ συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη.

1.12. Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, η ΟΚΕ εξετάζει τις εμπειρίες της περασμένης περιόδου διατλαντικής συνεργασίας και προτείνει έναν αριθμό μέτρων για την τόνωση των μηχανισμών και του διαλόγου. Με τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, είναι σκόπιμο να εξεταστούν οι εμπειρίες του παρελθόντος και οι προτεραιότητες της μελλοντικής συνεργασίας.

1.13. Ταυτοχρόνως, η ΟΚΕ θεωρεί παράλληλα ότι πρέπει να εξεταστεί και ο ρόλος της ίδιας της ΟΚΕ στο πλαίσιο της διατλαντικής συνεργασίας και διαλόγου, με βάση το αξίωμα που διατυπώθηκε προηγουμένως ότι η οργανωμένη κοινωνία του πολίτη και των δύο πλευρών πρέπει να εντίνει τις επαφές της.

1.14. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι μπορεί να συμβάλει με συγκεκριμένο τρόπο στη συνεργασία και τις επαφές, τονώνοντας τον διάλογο της με όλα τα τμήματα της αμερικανικής κοινωνίας. Για το λόγο αυτό υποβάλλονται ορισμένες ειδικές προτάσεις.

1.15. Με τη γνωμοδότησή της αυτή, η ΟΚΕ συμβάλλει επίσης και στις εργασίες της Διασκέψεως Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ που θα πραγματοποιηθεί σε συνδυασμό με τη Διάσκεψη Κορυφής της ΕΕ στο Gothenburg τον ερχόμενο Ιούνιο.

1.16. Πραγματική πρόκληση για την εταιρική σχέση ΕΕ-ΗΠΑ είναι η επικέντρωση της προσοχής στις μακροπρόθεσμες κοινές αξίες και συμφέροντα και όχι σε βραχυπρόθεσμα προβλήματα καθώς και η αναζήτηση συναφών ζητημάτων και μορφών συνεργασίας.

(1) Βλ. COM(2001) 154 τελικό 20.3.2001.

2. Η ανάπτυξη της διατλαντικής συνεργασίας κατά τη δεκαετία του 1990

2.1. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι συζητήσεις για τη διατλαντική συνεργασία ήταν επηρεασμένες από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το τέλος του ψυχρού πολέμου. Διαφαίνονταν νέες ευκαιρίες συνεργασίας για διμερή και παγκόσμια ζητήματα και αναλαμβάνονταν νέες πρωτοβουλίες για τη διάρθρωση της συνεργασίας.

2.2. Η συζήτηση για την ενδεχόμενη δημιουργία μιας διατλαντικής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών αντικατόπτριζε το αίσθημα που κυριαρχούσε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ότι οι ευκαιρίες ήταν απεριόριστες. Εντούτοις όμως συνειδητοποιήθηκε τελικώς ότι δεν ήταν τόσο απεριόριστες και έτσι εγκαταλείφθηκε η ιδέα για τη δημιουργία μιας διατλαντικής ελεύθερης ζώνης συναλλαγών.

2.3. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, θεοπίστηκε μια νέα δομή διατλαντικής συνεργασίας, η διατλαντική εταιρική σχέση και ατζέντα.

2.4. Το 1995, έγινε η συμφωνία για τη Νέα Διατλαντική Ατζέντα (ΝΔΑ), που απετέλεσε αποφασιστικό βήμα της συνεργασίας και του διαλόγου. Η ΝΔΑ όρισε τέσσερις μείζονες στόχους:

- προαγωγή της ειρήνης και της σταθερότητας, της δημοκρατίας και της ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο
- αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων: εδώ συμπεριλαμβάνονταν δράσεις κατά της τρομοκρατίας και δράσεις για το περιβάλλον
- συμβολή στην επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου και στενότεροι οικονομικοί δεσμοί
- δημιουργία γεφυρών του Ατλαντικού.

2.5. Στα πλαίσια του τελευταίου στόχου, αναλήφθηκαν διάφορες διμερείς πρωτοβουλίες. Οι τέσσερις ειδικοί διάλογοι όσον αφορά τη συνεργασία για το εμπόριο, την εργασία, τους καταναλωτές και το περιβάλλον, χρονολογούνται από το 1995.

2.6. Η ΝΔΑ περιλαμβάνει δύο ετήσιες συναντήσεις σε επίπεδο κορυφής, μια ιεραρχημένη διοικητική δομή και έναν αριθμό άτυπων επαφών με σκοπό τον εντοπισμό προβλημάτων και λύσεων στα πλαίσια της εταιρικής σχέσης. Αντιθέτως, η οργανωμένη κοινωνία του πολίτη συμμετείχε σε περιορισμένο βαθμό στην ΝΔΑ.

2.7. Επιπλέον, το 1998 εγκαινιάσθηκε και η Διατλαντική Οικονομική Εταιρική Σχέση (ΔΟΕΣ) με σκοπό να δώσει νέα ώθηση στη συνεργασία ΕΕ-ΗΠΑ στον τομέα του εμπορίου και των επενδύσεων εντός του πλαισίου της ΝΔΑ.

3. Εμπειρίες της διατλαντικής συνεργασίας κατά τη δεκαετία του 1990

3.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνοψίζει μέρος των εμπειριών της προγενέστερης συνεργασίας ως εξής:

«Μολονότι από καιρό σε καιρό προκύπτουν δυσκολίες μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ για ορισμένα πολιτικά ζητήματα λόγω των διαφορών που υφίστανται μεταξύ τους όσον αφορά τις θεσμικές δομές και τις διοικητικές πρακτικές, είναι αναντίρρητο το γεγονός ότι οι σχέσεις μεταξύ Ευρώπης και Ηνωμένων Πολιτειών αποτελούν την σημαντικότερη στρατηγική σύμπραξη στον κόσμο».

3.2. Παράλληλα με την γενική αυτή δήλωση, η Επιτροπή πρόσθεσε μια ορθή ανάλυση εντοπίζοντας έξι βασικούς λόγους που εξηγούν τις ατέλειες που έχουν διαπιστωθεί:

- Οι περιορισμοί που τίθενται στο εκτελεστικό των ΗΠΑ από τη νομοθετική διαδικασία του αμερικανικού κογκρέσου που είναι ουσιαστικώς προσανατολισμένοι προς τα εσωτερικά θέματα.
- Οι θεσμικοί περιορισμοί που τίθενται στην ΕΕ από τις συνθήκες και τους διαρθρωτικούς πειθαναγκασμούς της ευρωπαϊκής διαδικασίας λήψεως αποφάσεων.
- Τα διάφορα επίπεδα προθυμίας όσον αφορά τις οικονομικές θυσίες που απαιτούνται για την προαγωγή των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προτύπων.
- Η ύπαρξη διαφορετικού επιπέδου ανεκτικότητας του καταναλωτή στα ζητήματα όπως η χρήση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών.
- Η καταστατική ανικανότητα της ομοσπονδιακής διοίκησης των ΗΠΑ να αναθέσει σε ρυθμιστικές υπηρεσίες και ομοσπονδιακά κράτη τις δοσοληψίες της με την ΕΕ.
- Οι δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν και οι δύο πλευρές για να εξασφαλιστεί η άμεση και πλήρης εφαρμογή των κανόνων του ΠΟΕ.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι η βούληση της πολιτικής ηγεσίας και η δέσμευση αμφοτέρων των πλευρών θα βοηθήσει για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες αυτές.

3.3. Η ΟΚΕ επικροτεί τη σαφή γλώσσα που χρησιμοποιεί η Επιτροπή στην ανάλυσή της και συμφωνεί με το περιεχόμενο. Η συζήτηση για την μελλοντική συνεργασία πρέπει να βασιστεί στο ανοικτό πνεύμα και στην ειλικρίνεια με τις οποίες θα αξιολογηθούν τα παρελθόντα και παρόντα προβλήματα και δυσκολίες. Η ανακοίνωση της Επιτροπής παρέχει μια τονωτική ώθηση για όλους όσοι συμμετέχουν στη διατλαντική συνεργασία.

3.4. Οι παρατηρήσεις της ΟΚΕ σχετικά με τις μελλοντικές διατλαντικές σχέσεις υποστηρίζουν τα συμπεράσματα της Επιτροπής. Ο συνδυασμός συνταγματικών και θεσμικών παραγόντων με την κοινή γνώμη έχουν πολλές φορές δημιουργήσει ισχυρά

εμπόδια για την ανάληψη νέων πρωτοβουλιών. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να τονισθεί με έμφαση ότι η νέα διατλαντική ατζέντα έχει συμβάλει ουσιαστικά στη διεύρυνση επαφών και διαλόγου και βοηθήσει στην εξέταση νέων προβλημάτων.

3.5. Ταυτοχρόνως, και ανεξαρτήτως των μηχανισμών της νέας ΝΔΑ, προέκυψαν εμπορικές διαφωνίες και άλλα προβληματικά ζητήματα. Το γεγονός ότι για την επίλυση σημαντικού αριθμού των ζητημάτων αυτών απαιτήθηκαν παρατεταμένες προσπάθειες δηλώνει ότι οι εν λόγω μηχανισμοί δεν ήταν κατάλληλοι. Έχει επισημανθεί ότι οι εμπορικές διαφορές αφορούν μόνο 1-1,5 % του συνολικού όγκου διμερών εμπορικών συναλλαγών. Από πλευράς ΗΠΑ, σημειώνεται επίσης ότι ορισμένα από τα εκκρεμή ζητήματα όπως π.χ. το πρόβλημα των γενετικών τροποποιημένων καλλιεργειών θα αποτελέσουν σύντομα μια πολύ σημαντική αιτία διαμάχης.

3.6. Η ΟΚΕ όμως θα μπορούσε επίσης να λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι εκπρόσωποι των οργανώσεων αυτών που συμμετέχουν δραστήρια σε διαλόγους και σεμινάρια επιπέδου ΕΕ-ΗΠΑ κατά τα τελευταία χρόνια θεωρούν ότι είναι πλέον καιρός να αναληφθούν νέες πρωτοβουλίες προκειμένου να τονωθεί και πάλι η εταιρική σχέση.

3.7. Εκπρόσωποι των επιχειρήσεων, των καταναλωτών και του περιβάλλοντος τονίζουν με τον τρόπο τους την ίδια ανάγκη. Οι εκπρόσωποι του αμερικανικού συνδικαλιστικού κινήματος εκφράζουν την άποψη ότι έχουν εμπεδωθεί οι διμερείς επαφές τους με τις ευρωπαϊκές εργατικές ενώσεις και τις παγκόσμιες συνομοσπονδίες.

3.8. Ειδικότερα, η ΟΚΕ στις επαφές της με την οργανωμένη κοινωνία του πολίτη της ΕΕ και των ΗΠΑ, έλαβε γνώση των εξής σχολίων και παρατηρήσεων:

Η δέσμευση όσον αφορά τη διατλαντική συνεργασία εκ μέρους των ΗΠΑ φαίνεται πως είναι πολύ ασθενέστερη απ' ό,τι κατά το παρελθόν. Το αποτέλεσμα βεβαίως θα είναι αλλαγή της ατμόσφαιρας της ΝΔΑ. Σε διάφορες συζητήσεις τονίζεται ταυτοχρόνως ότι οι ΗΠΑ θέτουν ως προτεραιότητα τις σχέσεις τους με άλλες χώρες της Αμερικής.

Υπάρχει ευρεία συναίνεση όσον αφορά την ανάγκη τονώσεως της ΝΔΑ και των συναφών διαλόγων καθώς και όσον αφορά τη δημιουργία νέων μηχανισμών συνεργασίας. Τα ζητήματα όμως δεν μπορούν να επιλεχθούν με βάση και μόνο τη δυνατότητα συναίνεσης. Θα ήταν προτιμότερο να επιλεγούν ζητήματα για τα οποία υπάρχει διαφορά θέσεων και λύσεων αλλά όπου ο διάλογος μπορεί να είναι εποικοδομητικός και για τις δύο πλευρές.

Υποστηρίζεται ευρύτατα η ενεργός και ένθερμη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας του πολίτη. Παρά ταύτα, από πλευράς ΗΠΑ, επισημαίνεται ότι οι επαφές μεταξύ ΜΚΟ και οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη είναι λιγότερο συχνές στις ΗΠΑ από ό,τι στην ΕΕ.

Οι διάλογοι που προβλέπονται στα πλαίσια της ΝΔΑ δεν μπορούν να υπάρξουν χωρίς ισχυρή κυβερνητική συμμετοχή. Αυτό αφορά ειδικότερα το διάλογο των επιχειρήσεων, αλλά απηχείται επίσης και από άλλους. Ετέθη επίσης το ζήτημα της οικονομικής υποστήριξης των διαλόγων με ιδιαίτερη αναφορά στο διάλογο για το περιβάλλον.

Συχνά θίγεται και το θέμα της καταπληκτικής αύξησης της παραγωγικότητας που σημειώνεται την τελευταία δεκαετία στη βιομηχανία των ΗΠΑ στο πλαίσιο των μεγάλων επενδύσεων στον τομέα των νέων τεχνολογιών και της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων. Τα θέματα αυτά αναφέρθηκαν ως ένας από τους πιθανούς τομείς για περαιτέρω διμερή ανάλυση και σύγκριση.

Οι εργασιακές σχέσεις της ΗΠΑ επηρεάζονται από τα αυξανόμενα προβλήματα έναντι των επιχειρήσεων και της νέας κυβέρνησης. Επ' αυτού, είναι προφανές ότι η ΕΕ μπορεί να συμβάλει εποικοδομητικά.

4. Τα βασικά θέματα και προβλήματα της διατλαντικής εταιρικής σχέσης

4.1. Πριν από τη συζήτηση για τους στόχους των εκτεταμένων διαλόγων και επαφών, σκόπιμο είναι να εξεταστούν τα βασικά προβλήματα που θα αντιμετωπίσει κατά την επόμενη τετραετία η διατλαντική εταιρική σχέση.

4.2. Οι τέσσερις διάλογοι που εγκαινιάστηκαν το 1995 για τις επιχειρήσεις, την εργασία, τους καταναλωτές και το περιβάλλον, δεν σημείωσαν όλοι επιτυχία. Ο διάλογος για τις επιχειρήσεις απέδωσε πολύ καλά, παρέχοντας συμπεράσματα που βοήθησαν στην επίλυση διμερών προβλημάτων του εμπορίου και της βιομηχανίας. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για το διάλογο των καταναλωτών που επέδρασε επί της νομοθεσίας και των δύο πλευρών. Ο διάλογος για την εργασία διεξήχθη σε μεγάλο βαθμό εντός των θεσπισμένων διμερών επαφών μεταξύ των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Ο διάλογος για το περιβάλλον επέτυχε μερικώς μόνον τους στόχους του. Ενώ άρχισε καλά, αργότερα χρειάστηκε να διακοπούν οι εργασίες του λόγω ελλείψεως πόρων από πλευράς ΗΠΑ. Για ορισμένους διαλόγους, η ισορροπία μεταξύ προβλημάτων και μηχανισμών για την επίλυση τους στάθηκε δυσχερής. Ένας από τους εκπροσώπους των επιχειρήσεων περιέγραψε την κατάσταση, αναφέροντας ότι ο μηχανισμός για τη δημιουργία και διοργάνωση συναντήσεων γίνεται πολλές φορές σημαντικότερο θέμα από την ίδια την ύπαρξη των προβλημάτων που πρέπει να συζητηθούν.

4.3. Στην προοπτική αυτή, έχει ιδιαίτερη σημασία τα προβλήματα — εκτός των κρίσιμων ζητημάτων — που θα επιλεγθούν για την μελλοντική ΝΔΑ να ανταποκρίνονται σε πιο μακροπρόθεσμα κριτήρια αμοιβαίου ενδιαφέροντος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντόπισε βάσει της αναλύσεως της οκτώ θέματα στρατηγικών διαστάσεων και πρότεινε η διεργασία της ΝΔΑ να επικεντρώνεται σε ένα ή δύο παρόμοια θέματα για μια συγκεκριμένη περίοδο.

4.4. Τα οκτώ θέματα της Επιτροπής είναι τα εξής:

- α) Οι νέες προκλήσεις ως προς την ασφάλεια
- β) Παγκοσμιοποίηση και το πολυμερές εμπορικό σύστημα
- γ) Καταπολέμηση του εγκλήματος και ειδικότερα του οργανωμένου εγκλήματος
- δ) Ενέργεια — προετοιμασία για το μέλλον
- ε) Ζητήματα σχετικά με την προστασία του καταναλωτή και ειδικότερα ασφάλεια τροφίμων
- στ) Μακροοικονομικά προβλήματα
- ζ) Καταπολέμηση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες
- η) Η ψηφιακή οικονομία και τα αποτελέσματά της στην παραγωγή, τον επαγγελματικό βίο κ.λπ.

Στον κατάλογο αυτό, το Συμβούλιο γενικών υποθέσεων πρόσθεσε και ένα ένατο ζήτημα που αφορά το περιβάλλον και την αλλαγή του κλίματος.

4.5. Η Επιτροπή προτείνει να κατανεμηθούν τα θέματα ανάλογα με την προτεραιότητα ούτως ώστε η δομή της ΝΔΑ να επικεντρώνεται κάθε χρόνο σε περιορισμένο αριθμό ζητημάτων και να μην προχωρεί σε νέα θέματα και ζητήματα προτού επιτευχθούν ορισμένα αποτελέσματα.

4.6. Η ΟΚΕ συμφωνεί ότι η διεργασία της ΝΔΑ θα μπορούσε να είναι ποιο εστιασμένη και έτσι να αυξήσει τις δυνατότητες επιτεύξεως αποτελεσμάτων. Βεβαίως το πρόβλημα είναι ότι όπως και αν ορισθεί το αποτέλεσμα πρέπει τελικώς να βασίζεται στην αμοιβαία βούληση και φιλοδοξία συνεργασίας με σκοπό την επίτευξη αποτελεσμάτων είτε με τη μορφή συμφωνιών, την έναρξη νέων σχεδίων ή προγραμμάτων ή πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο.

4.7. Η ΟΚΕ συμφωνεί επίσης ότι τα προτεινόμενα οκτώ θέματα είναι καίρια. Καλύπτουν ευρύτατους τομείς και αντικατοπτρίζουν προβλήματα υψηλής προτεραιότητας για αμφότερους. Η ΟΚΕ δεν θα είχε αντίρρηση να συμπεριληφθούν σε έναν θεματικό κατάλογο.

4.8. Παρά ταύτα, από την άποψη της κοινωνίας του πολίτη, η ΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει την ιδιαίτερη σημασία των θεμάτων που ακολουθούν βάσει του ιδιαίτερου τρόπου με τον οποίον

αντικαθρεπτίζουν τους προβληματισμούς και τα συμφέροντα μεγάλων ομάδων πολιτών εκατέρωθεν του Ατλαντικού:

- Παγκοσμιοποίηση και πολυμερές εμπορικό σύστημα: στο θέμα αυτό θα μπορούσε να συμπεριληφθεί και η υποστήριξη από πλευράς ΕΕ-ΗΠΑ για τον επαναπροσδιορισμό του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη παγκόσμια οικονομική αύξηση και ανάπτυξη στην οποία θα προβλέπεται η τήρηση των βασικών κανόνων εργασίας του ΔΟΕ, κοινές προσπάθειες για την προαγωγή και εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις του ΟΟΣΑ⁽¹⁾ και προετοιμασίες για τον επόμενο γύρο του ΠΟΕ.
- Περιβάλλον και αλλαγή κλίματος: στο θέμα αυτό θα πρέπει να συμπεριληφθούν οι προετοιμασίες για τη διάσκεψη των 10 στο Ρίο και τη θέσπιση ανανεωμένων στρατηγικών για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος.
- Η ασφάλεια τροφίμων και τα ζητήματα της προστασίας του καταναλωτή: το θέμα αυτό θα πρέπει ειδικότερα να ανταποκριθεί στον φόβο που έχει προσφάτως διαδοθεί μεταξύ των καταναλωτών ότι η ασφαλής τροφή είναι ένα σπάνιο αγαθό.
- Κοινωνική συνοχή και βιώσιμα κοινωνικά συστήματα στην προοπτική των δημογραφικών τάσεων: το θέμα αυτό θα πρέπει να ανταποκριθεί στα συμφέροντα μεγάλων ομάδων της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη και να εξετάσει προβλήματα που καθίστανται ολοένα και πιο πιεστικά.

Η ΟΚΕ έχει εξετάσει και άλλα θέματα επίσης από την άποψη της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη. Τα περισσότερα εξ αυτών μπορούν να συμπεριληφθούν στον κατάλογο της Επιτροπής ή μεταξύ των τεσσάρων θεμάτων που προαναφέρθηκαν. Μεταξύ αυτών μπορούν να αναφερθούν η μετανάστευση και η ψηφιακή ασφάλεια. Όσον αφορά την επιλογή θεμάτων για τη μελλοντική διατλαντική συνεργασία, η ΟΚΕ επιθυμεί εντούτοις να επισύρει την προσοχή ιδιαίτερος στο ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης που εξετάζεται πιο εμπεριστατωμένα στο κεφάλαιο 8, καθώς και στο πρόβλημα των εξελίξεων της ενεργούς ζωής στο πλαίσιο της νέας και ηλεκτρονικής οικονομίας.

⁽¹⁾ Οι κατευθυντήριες γραμμές για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις του ΟΟΣΑ αποτελούν συστάσεις των 30 κυβερνήσεων του ΟΟΣΑ μαζί με την Αργεντινή, τη Βραζιλία και τη Χιλή προς τις πολυεθνικές επιχειρήσεις που λειτουργούν σε και ή από συμμετέχουσες χώρες. Είναι μη δεσμευτικές αρχές και προδιαγραφές για την υπεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Οι κατευθυντήριες γραμμές είναι περιεκτικές και καλύπτουν 10 διαφορετικούς τομείς: έννοιες και αρχές, γενικές πολιτικές, κοινωνολογία, απασχόληση και βιομηχανικές σχέσεις, περιβάλλον, καταπολέμηση της δωροδοκίας, συμφέροντα του καταναλωτή, επιστήμη και τεχνολογία, ανταγωνισμός και φορολογία. Προκειμένου να καταστούν αποτελεσματικές, οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να εφαρμόζονται και να εκτελούνται δεόντως. Αυτό πρέπει να ενθαρρυνθεί από τον διατλαντικό διάλογο. Οι κυβερνήσεις διαθέτουν σήμερα τη δυνατότητα να κάνουν γνωστές τις κατευθυντήριες γραμμές και να επιβάλλουν την τήρησή τους από τις εταιρείες σε όλο τον κόσμο. Προς τούτο απαιτείται αφενός η συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ και αφετέρου της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη.

4.9. Συνοπτικά, η ΟΚΕ συνηγορεί ανεπιφύλακτα υπέρ της συμπεριλήψεως θεμάτων που άπτονται της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη.

4.10. Η Επιτροπή προτείνει την εφαρμογή ενός κυλιόμενου προγράμματος για τις Διασκέψεις Κορυφής της ΕΕ-ΗΠΑ με βάση τα επιλεγμένα θέματα και ζητήματα και την εξασφάλιση μιας εκ του γενικού προς το ειδικό προσέγγισης με στόχο την επίτευξη αποτελεσμάτων.

4.11. Η ΟΚΕ δεν έχει πειστεί ότι η εκ του γενικού προς το ειδικό προσέγγιση είναι οπωσδήποτε και η καλύτερη, εφόσον ο στόχος είναι να υπάρξουν τα αποτελέσματα που δεν θα αφορούν μόνο την επόμενη Διάσκεψη Κορυφής.

4.12. Η ΟΚΕ συνιστά ενθέρμως να συνδυαστεί η διαδικασία από το γενικό προς το ειδικό με τη διαδικασία από το ειδικό προς το γενικό για την εξέλιξη της διατλαντικής εταιρικής σχέσης. Η διαδικασία από τα κάτω προς τα πάνω θα έχει ως αποτέλεσμα την αυξημένη συμμετοχή της κοινωνίας του πολίτη. Η πτυχή αυτή δεν πρέπει να υποτιμάται. Ταυτοχρόνως, η εκ των άνω προς τα κάτω προσέγγιση είναι βεβαίως απαραίτητη για την εκτελεστική φάση των αποτελεσμάτων της Διάσκεψης Κορυφής.

4.13. Η Επιτροπή προτείνει τα αποτελέσματα των Διασκέψεων Κορυφής να έχουν διαφορετικές μορφές. Οι ηγέτες μπορούν να αναθέσουν στους υπαλλήλους τον εντοπισμό πιθανών λύσεων για ένα πρόβλημα, προτάσεων συνεργασίας ή παρουσίασης μιας θέσης ΕΕ-ΗΠΑ πριν από την έναρξη των διεθνών διαπραγματεύσεων και όλα τούτα εντός συγκεκριμένης προθεσμίας.

4.14. Επ' αυτού, η ΟΚΕ έχει να προτείνει ακόμη μια πιθανή έκβαση της Διάσκεψης Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ που θα ήταν η λήψη απόφασης περί συμμετοχής μεγάλων κατηγοριών της κοινωνίας του πολίτη για την επεξεργασία ή την επαλήθευση των θέσεων και για την παρακολούθηση και συνέχεια που δίδεται στις νέες πρωτοβουλίες.

4.15. Διότι υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος οι εργασίες που επιτελούνται στην κορυφή να είναι εξαιρετικά απομακρυσμένες από τη ζωή και τους ορίζοντες των πολιτών.

4.16. Η ΟΚΕ επιθυμεί να προσθέσει ακόμη ορισμένες παρατηρήσεις ειδικότερα όσον αφορά τους τέσσερις διαλόγους που εγκαινιάσθηκαν το 1995.

4.17. Ο εμπορικός και βιομηχανικός διάλογος στάθηκε ο πιο επιτυχημένος από αυτούς. Η ΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη ότι ο εμπορικός διάλογος δεν πρέπει να συνεχίσει με την ίδια μορφή όπως άλλωστε υποστηρίζεται από πολλούς που συμμετείχαν σ' αυτόν.

4.18. Στον συνδικαλιστικό τομέα, πραγματοποιούνται κατά πολύ περισσότερες επαφές και συζητήσεις εκτός του διαλόγου παρά εντός αυτού. Οι συνδικαλιστικές συνομοσπονδίες ενδέχεται να ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε νέες πρωτοβουλίες.

4.19. Ο διάλογος των καταναλωτών υπήρξε πολύ ενεργός και σφαιρικά επιτυχημένος. Οι εργασίες του είναι λίγο πολύ απαραίτητες. Ο διάλογος των καταναλωτών πρέπει βεβαίως να συνδεθεί με νέα θέματα όπως η προστασία του καταναλωτή και το πολυμερές εμπορικό σχήμα.

4.20. Ο διάλογος για το περιβάλλον που διέκοψε τις εργασίες του λόγω ελλείψεως οικονομικών πόρων από πλευράς ΗΠΑ, πρέπει να ξαναρχίσει. Ο διάλογος αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός ιδίως στο φως των διαφορών προτεραιοτήτων που υφίστανται στον τομέα του περιβάλλοντος μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ. Ο διάλογος αυτός έχει έναν επείγοντα ρόλο να διαδραματίσει για την κατανομή κοινών θέσεων μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Η εξεύρεση καίριων ζητημάτων προς διευθέτηση δεν αποτελεί πρόβλημα. Το πρόβλημα φαίνεται να είναι μάλλον η ύπαρξη διαφορετικών απόψεων των εκπροσώπων της ΕΕ και ΗΠΑ. Όπως και να έχει όμως, η ΟΚΕ συνιστά ο διάλογος για το περιβάλλον να ενταχθεί εξ αρχής στα πλαίσια μιας νέας προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη με τη νέα μορφή μιας ειδικής ομάδας.

5. Αναζωπύρωση των δομών και μορφών της διατλαντικής εταιρικής σχέσης

5.1. Η ΟΚΕ επαναλαμβάνει και πάλι την πρότασή της ότι η διατλαντική εταιρική σχέση δεν πρέπει να οργανωθεί κατά τρόπον ώστε να επικρατήσει η προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω. Σε αυτήν πρέπει να προστεθεί και η διάσταση εκ των κάτω προς τα άνω.

5.2. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, η ΟΚΕ επιθυμεί να προβεί στη διατύπωση ορισμένων παρατηρήσεων σχετικά με τις δομές και τις μορφές που χρειάζεται να λάβει τα επόμενα τέσσερα χρόνια η διατλαντική εταιρική σχέση.

5.3. Θέματα που έχουν επιλεγεί για τη Διάσκεψη Κορυφής (μετά ή άνευ διαβουλεύσεως με την οργανωμένη κοινωνία του πολίτη) θα μπορούσαν να ετοιμαστούν παράλληλα από τα επίσημα κανάλια και με τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό θα μπορούσε να γίνει στα πλαίσια ενός από τους διαλόγους. Σε άλλες περιπτώσεις πάλι, θα μπορούσε να ανατεθεί ειδικώς σε μια ειδική ομάδα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Η εν λόγω ειδική ομάδα θα μπορούσε να εξουσιοδοτηθεί να συμβάλει στην προετοιμασία ενός θέματος εν όψει μιας Διάσκεψης Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ. Η ειδική ομάδα πρέπει να αντιμετωπισθεί ως δυνατότητα συγκεντρώσεως διαφόρων συμπεριόντων από αμφοτέρως τις πλευρές γύρω από ένα κοινό θέμα. Το θέμα της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ένα καλό παράδειγμα.

5.4. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι ειδικές ομάδες — όπως συνέβη με τους διαλόγους κατά τα τελευταία χρόνια — θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα οργανώσεως συζητήσεων, σεμιναρίων και ακροάσεων.

5.5. Όσον αφορά έναν ενδεχόμενο «διάλογο μεταξύ των διαλόγων», είναι προφανές ότι δεν υφίσταται επί του παρόντος πραγματικό ενδιαφέρον για παρόμοιες πρωτοβουλίες.

5.6. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής επισημαίνεται ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει στο μέλλον να συμμετέχει περισσότερο στη διατλαντική εταιρική σχέση. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα την πρόταση αυτή.

5.7. Η ΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι η οργανωμένη κοινωνία του πολίτη θα πρέπει επίσης να συμμετάσχει πιο δραστήρια στο μέλλον στη διατλαντική εταιρική σχέση. Η ενεργός συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας του πολίτη είναι απαραίτητη ειδικότερα για να συνειδητοποιήσει το ευρύτερο κοινό τα θέματα και ζητήματα που συζητούνται σε επίπεδο κορυφής μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ.

5.8. Ο ρόλος της ΟΚΕ στα πλαίσια της διατλαντικής εταιρικής σχέσης εξετάζεται στο κεφάλαιο 7.

5.9. Θα πρέπει να εξεταστούν περισσότερο οι οικονομικοί πόροι για τις διάφορες μορφές διατλαντικής εταιρικής σχέσης και συνεργασίας. Είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι διεκόπη ο σημαντικός διάλογος για το περιβάλλον, λόγω ελλείψεως χρηματοδότησης.

5.10. Η ΟΚΕ προτείνει να θεσπιστούν ετήσια πλαίσια προϋπολογισμού για την συνέχιση της διατλαντικής εταιρικής σχέσης και των διαλόγων καθώς και για άλλες μορφές προετοιμασίας και παρακολούθησης. Η ομάδα των προσβύτερων διπλωματών της ΝΔΑ θα πρέπει να αναλάβει ιδιαίτερη ευθύνη για την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων.

5.11. Τέλος, η ΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί και η καθιέρωση παρόμοιων διαλόγων μεταξύ ΕΕ και Ιαπωνίας.

6. Εμπορικά προβλήματα

6.1. Οι εμπορικές διαφορές απετέλεσαν την χαρακτηριστική δυσκολία της διατλαντικής εταιρικής σχέσης κατά τα τελευταία πέντε με δέκα χρόνια. Δεδομένου ότι η ΕΕ και οι ΗΠΑ αποτελούν τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, με κυριαρχική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο, δεν είναι παράξενο να εμφανίζονται τακτικά εμπορικά προβλήματα που προκαλούν συγκρούσεις.

6.2. Είναι όμως παράξενο το γεγονός ότι ορισμένα εμπορικά προβλήματα δεν μπόρεσαν να επιλυθούν παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν. Ένα από αυτά είναι το πρόβλημα της μπανάνας, το οποίο προσφάτως όμως επιλύθηκε επιτυχώς.

6.3. Στην εικόνα αυτή θα πρέπει να προστεθούν και τα οξύτατα προβλήματα που παραμένουν ανεπίλυτα όπως οι γενετικά τροποποιημένες καλλιέργειες.

6.4. Η ΟΚΕ ως εκπρόσωπος ενός ευρέως φάσματος της κοινωνίας του πολίτη διαδραματίζει φυσιολογικά συγκεκριμένο ρόλο για την αξιολόγηση των μηχανισμών επιλύσεως των εμπορικών συγκρούσεων. Η ΟΚΕ θα ασχοληθεί πιο εμπεριστατωμένα με το θέμα αυτό σε προσεχή της γνωμοδότηση ενόψει των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ.

6.5. Είναι προφανές ότι πρέπει να καταβληθούν νέες προσπάθειες για την εγκατάσταση ταχύτερων και αποτελεσματικότερων μηχανισμών επιλύσεως των εμπορικών προβλημάτων. Κατά βάθος βεβαίως πρόκειται για ένα ζήτημα πολιτικής ηγεσίας. Γεγονός πάντως είναι ότι οι εμπορικές συγκρούσεις ζημιώνουν ταχύτατα εκτεταμένους τομείς συνεργασίας αυτό είναι απαράδεκτο.

Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι αποφασιστικός παράγοντας είναι η δέσμευση αμφοτέρων των πλευρών να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του ΠΟΕ που έχουν συνυπογράψει όταν και εφόσον οι διαφορές ΕΕ-ΗΠΑ έρχονται στο επίπεδο του ΠΟΕ. Αυτός είναι κείριος παράγοντας με επιπτώσεις και για τις άλλες χώρες επίσης. Θα ήταν μοιραίο να υπονομευθεί ο μηχανισμός του ΠΟΕ από τις ισχυρότερες οικονομίες του κόσμου. Ταυτοχρόνως, πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να επιλύονται οι διαφορές πριν φθάσουν σε επίπεδο ΠΟΕ.

6.6. Ο νέος γύρος του ΠΟΕ είναι ένα από τα επείγοντα θέματα κοινού και υψηλού ενδιαφέροντος. Η ΟΚΕ θεωρεί ειδικότερα ότι έχει σημασία η ΕΕ και οι ΗΠΑ να δημιουργήσουν μια κοινή πλατφόρμα ενόψει της έναρξης του νέου γύρου ΠΟΕ που θα υποστηρίξει με σαφήνεια το ελεύθερο εμπόριο και τα βασικά δικαιώματα των εργαζομένων.

6.7. Η ΕΕ απεφάσισε να καταργήσει τους δασμούς σε όλα τα προϊόντα εκτός των όπλων από τις 47 πιο φτωχές χώρες του πλανήτη. Πρόκειται για μια απόφαση αρχής, ανεξαρτήτως των μεταβατικών περιόδων που ισχύουν ακόμη για ορισμένα προϊόντα.

6.8. Η ΟΚΕ δηλώνει ότι υποστηρίζει ακλόνητη την απόφαση αυτή και ευελπιστεί ότι και οι ΗΠΑ θα προβούν στη λήψη παρόμοιας απόφασης.

6.9. Για τις φτωχές χώρες, η κατάργηση των τελωνειακών δασμών για τα προϊόντα τους αποτελεί σημαντικότερο βήμα υπέρ της οικονομικής τους ανάπτυξης.

Οι μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου θα πρέπει να αναλάβουν κοινή ευθύνη στον τομέα αυτό.

7. Ο ρόλος της ΟΚΕ

7.1. Στη γνωμοδότηση αυτή, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ευρείας συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη στην προετοιμασία και την παρακολούθηση νέων θεμάτων και ζητημάτων που αφορούν τη διατλαντική εταιρική σχέση.

7.2. Έτσι τίθεται το ερώτημα του ρόλου της ΟΚΕ.

7.3. Η ΟΚΕ είναι το μόνο όργανο της ΕΕ που εκπροσωπεί την οργανωμένη κοινωνία του πολίτη με την ευρύτερη έννοια. Η ΟΚΕ αναπτύσσει το ρόλο αυτό και τις αρμοδιότητές της σε στενή επαφή και συνεργασία με τα λοιπά όργανα της ΕΕ και ειδικότερα με το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή.

7.4. Συνεπώς, η ΟΚΕ θεωρεί εύλογο ότι πρέπει να διαδραματίζει ρόλο και στο πλαίσιο επίσης της διατλαντικής εταιρικής σχέσης και ατζέντας.

7.5. Σκέλος του ρόλου αυτού θα ήταν η οργάνωση ετήσιου ή εξαμηνιαίου διατλαντικού φόρουμ για συγκεκριμένα ζητήματα που αφορούν τη διατλαντική εταιρική σχέση. Το εν λόγω φόρουμ συζητήσεων θα μπορούσε να λειτουργεί ως προπαρασκευαστικό εργαλείο ενόψει των συνόδων κορυφής και να χρησιμοποιείται ως υποστήριγμα για την παρακολούθηση των προηγούμενων συνόδων κορυφής.

7.6. Το φόρουμ αυτό θα πρέπει να συγκεντρώνει εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη εκατέρωθεν του Ατλαντικού. Η ΟΚΕ θα εξετάσει περαιτέρω την πρωτοβουλία αυτή με σκοπό την υποβολή συγκεκριμένης πρότασης ως τα τέλη του έτους. Έτσι θα καταστεί δυνατή η διοργάνωση του πρώτου διατλαντικού φόρουμ την Άνοιξη του 2002.

7.7. Η ΟΚΕ είναι πρόθυμη να βοηθήσει στη δημιουργία ειδικών ομάδων.

7.8. Η ενεργός συμμετοχή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής θα έχει και ένα άλλο εξίσου σπουδαίο αποτέλεσμα. Με την εμπλοκή της, η ΟΚΕ θα είναι ικανή να βοηθήσει στον εντοπισμό των εμφανιζόμενων διαφορών. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως στη γνωμοδότηση αυτή, καθίσταται πλέον απαραίτητη η ενίσχυση των μηχανισμών επίλυσης προβλημάτων πράγμα που σημαίνει ότι οι διαφορές πρέπει να εντοπίζονται εγκαίρως.

8. Η οικοδόμηση του μέλλοντος για τη δική μας και την επόμενη γενεά

8.1. Ένα από τα κυρίαρχα θέματα της τρέχουσας ευρωπαϊκής πολιτικής είναι και η οικοδόμηση του μέλλοντος για τη δική μας και την επόμενη γενεά. Με τον τίτλο βιώσιμη ανάπτυξη, η συζήτηση στρέφεται σήμερα γύρω από τους άξονες της οικονομίας των κοινωνικών θεμάτων και του περιβάλλοντος. Μια πρώτη πολιτική απόφαση σε επίπεδο κορυφής της ΕΕ σχεδιάζεται να ληφθεί τον προσεχή Ιούνιο.

8.2. Η οικοδόμηση του μέλλοντος στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης εργασίας και σκέψης δεν είναι δυνατόν να γίνει από μια και μόνον ομάδα χωρών. Είναι έργο παγκόσμιων δεσμεύσεων εκ μέρους όλων των ομάδων χωρών.

8.3. Ύστερα από δέκα χρόνια μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου και σε μια περίοδο όπου η κοινή γνώμη συνειδητοποιεί ολοένα και περισσότερο τις προβληματικές εντάσεις όσον αφορά το κλίμα, τα τρόφιμα και τις μεταφορές, για να μην αναφέρουμε παρά μόνον μερικά παραδείγματα, είναι πλέον καιρός να καταβληθούν νέες προσπάθειες για τη δημιουργία μιας πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης παγκόσμιας διάστασης.

8.4. Χρειάζεται να γίνει μια αρχή, αρχή όμως με μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

8.5. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ζητεί από την προσεχή Διάσκεψη Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ να λάβει την πρωτοβουλία για τη διαμόρφωση μιας σφαιρικής προσέγγισης ως προς την πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση»

(2001/C 221/21)

Στις 3 Νοεμβρίου 2000, και σύμφωνα με τα άρθρα 47 (παράγρ. 2) και 55 της Συνθήκης ΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα Ενιαίας Αγοράς, Παραγωγής και Κατανάλωσης στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Απριλίου 2001, με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Konitzer.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001) η ΟΚΕ υιοθέτησε με 77 ψήφους υπέρ, 14 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Στην αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι ανεξάρτητοι ασφαλιστικοί πράκτορες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Σύμφωνα με στοιχεία του διεθνούς γραφείου ασφαλιστών και αντασφαλιστών (ΔΓΑΑ), σε πολλά κράτη μέλη το μερίδιο αγοράς που καταλαμβάνεται από την εμπορία ασφαλιστικών προϊόντων υπερβαίνει το 50 %⁽¹⁾.

1.2. Ενώ για τις επιχειρήσεις του ασφαλιστικού κλάδου η εσωτερική ασφαλιστική αγορά έχει ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό με το νομοθετικό καθεστώς που θεσπίστηκε με την τρίτη οδηγία⁽²⁾ και από τον Ιούλιο του 1994 ισχύει για κάθε ασφαλιστική εταιρεία ένα σύστημα ενιαίας αδειοδότησης και επίβλεψης εκ μέρους των κρατών μελών στα οποία εδρεύουν, δεν έχει θεσπιστεί μέχρι στιγμής ένα αποτελεσματικό και ενιαίο ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για τους ασφαλιστικούς και τους αντασφαλιστικούς διαμεσολαβητές. Η απουσία του εν λόγω νομοθετικού πλαισίου εμποδίζει την πλήρη αξιοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών και της ελεύθερης εγκατάστασης, γεγονός το οποίο ευθύνεται συχνά για την αδυναμία των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες των πελατών τους. Σχετικά παραδείγματα αποτελούν η ασφάλεια ευθύνης έναντι τρίτων και η ασφάλεια κάλυψης κινδύνων για αυτοκίνητα-οχήματα και για ακίνητα, τα οποία ευρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος και που στις περισσότερες περιπτώσεις συνάπτονται και μπορούν να συναφθούν μόνο σε αυτό.

1.3. Ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή στην αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας ότι οι κοινοτικές διατάξεις που έχουν θεσπιστεί για τους διαμεσολαβητές [οδηγία 77/92/ΕΟΚ⁽³⁾ και σύσταση 92/48/ΕΟΚ⁽⁴⁾] συνέβαλαν οπωσδήποτε στην προσέγγιση των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων, αλλά πάντως οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές εξακολουθούν πάντοτε να υπόκεινται σε αποκλίνουσες εθνικές διατάξεις, που στεγανοποιούν τις εθνικές αγορές και εμποδίζουν τη διασυνοριακή άσκηση των καθηκόντων τους.

(1) Οι στατιστικές για το μερίδιο αγοράς των διαφόρων μορφών εμπορίας στη σελίδα 3 του εγγράφου COM(2000) 511 τελικό πρέπει να συμπληρωθούν από το ΔΓΑΑ με τα δεδομένα για τις σκανδιναβικές χώρες — βλέπε παράρτημα.

(2) Οδηγία 92/49/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση), ΕΕ L 228 της 11.8.1992, σ. 1· Οδηγία 92/96/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για τις ασφάλειες ζωής), ΕΕ L 360 της 9.12.1992, σ. 1.

(3) ΕΕ L 26 της 31.1.1977, σ. 14.

(4) ΕΕ L 19 της 28.1.1992, σ. 32.

1.4. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η σύσταση της Επιτροπής 92/48Κ/ΕΟΚ⁽⁴⁾ δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί σε όλα τα κράτη μέλη. Όπως αποδείχτηκε η οδηγία 77/92/ΕΟΚ δεν ήταν αρκετή για τη θέσπιση ενός νομοθετικού πλαισίου το οποίο θα εξασφάλιζε την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελεύθερη εγκατάσταση στην περίπτωση των διασυνοριακών δραστηριοτήτων ασφαλιστών και αντασφαλιστών. Υπάρχουν ορισμένα κράτη μέλη όπου, όπως πάντα, η ανάληψη ασφαλιστικών δραστηριοτήτων δεν προϋποθέτει αντίστοιχη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ενώ ο επαγγελματικός τίτλος των διαμεσολαβητών είναι σε πολλές περιπτώσεις απροσπάτετος.

1.5. Με την πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση τονίζεται η πρόθεση της ευρωπαϊκής ένωσης η οποία εκφράζεται στο σχέδιο δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες⁽⁵⁾ για τη δημιουργία μιας πραγματικά ολοκληρωμένης αγοράς λιανικού εμπορίου στην οποία θα προστατεύονται δεόντως τα συμφέροντα των καταναλωτών και των παροχών υπηρεσιών στον τομέα της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

2. Κύρια σημεία της πρότασης οδηγίας

2.1. Η πρόταση της Επιτροπής αφορά την επαγγελματική πρόσβαση όλων των προσώπων τα οποία αναλαμβάνουν ή ασκούν ήδη το επάγγελμα του ασφαλιστικού ή αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή (άρθρο 1, παράγρ. 1), ανεξαρτήτως αν η εν λόγω επαγγελματική δραστηριότητα εκτελείται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

2.2. Σκοπός της οδηγίας είναι η βελτίωση της κυκλοφορίας υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης των διαμεσολαβητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.3. Η οδηγία συνεκτιμά το γεγονός ότι η ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές αποτελούν βασικό κρίκο στην αλυσίδα διάθεσης ασφαλιστικών υπηρεσιών στην Κοινότητα. Το μερίδιο που κατέχουν στην αγορά ασφαλιστικών προϊόντων σε πολλά κράτη μέλη υπερβαίνει το 50 %.

(5) COM(1999) 232 τελικό της 11.5.1999.

2.4. Επιπλέον, η πρόταση οδηγίας συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες⁽¹⁾ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας, που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κολωνία τον Ιούνιο του 1999 και επικυρώθηκε εκ νέου με έμφαση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας στις 23 και 24 Μαρτίου 2000 σχετικά με τη δημιουργία μιας πραγματικά ενοποιημένης αγοράς λιανικού εμπορίου στην οποία θα προστατεύονται δεόντως τα συμφέροντα των καταναλωτών και των παρόχων υπηρεσιών.

2.5. Η πρόταση οδηγίας ανταποκρίνεται επίσης στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σύμφωνα με το οποίο στα πλαίσια του σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα⁽²⁾ στην τροποποίηση των κοινοτικών νομοθετικών διατάξεων για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση.

2.6. Με την πρόταση οδηγίας θεσπίζεται ένα νέο κανονιστικό καθεστώς το οποίο θα εξασφαλίσει ένα υψηλό επίπεδο επαγγελματικής προστασίας σε όλους τους ανεξάρτητους διαμεσολαβητές (άρθρο 4). Το επάγγελμα του ασφαλιστικού και αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή θα μπορούν να ασκούν στα κράτη μέλη εκείνοι οι οποίοι:

- διαθέτουν τις απαιτούμενες γενικές, εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες·
- μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν καλή φήμη και ιδιαιτέρως ότι δεν έχουν διαπράξει αξιόποινες πράξεις στον κλάδο της ασφάλισης και της αντασφάλισης και δεν έχουν κηρυχθεί σε πτώχευση·
- διαθέτουν ασφάλιση αστικής επαγγελματικής ευθύνης ή οποιασδήποτε άλλη ανάλογη κάλυψη της αστικής ευθύνης που προκύπτει από επαγγελματική αμέλεια για ποσό τουλάχιστον 1 000 000 ευρώ ανά απαίτηση·
- έχουν μεριμνήσει ώστε, τα μέτρα που πρέπει να θεσπιστούν από τα κράτη μέλη για την προστασία των καταναλωτών, να εξασφαλίζουν την καταβολή των ασφαλιστρών στην ασφαλιστική ή αντασφαλιστική επιχείρηση ή την καταβολή του ποσού της αποζημίωσης στον ασφαλιζόμενο.

2.7. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν λιγότερα προσόντα από αυτά που ισχύουν για τους ανεξάρτητους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές που ασκούν αυτήν ως κύρια επαγγελματική δραστηριότητα για την περίπτωση προσώπων τα οποία εργάζονται είτε σε επιχείρηση είτε για λογαριασμό προσώπου που ασκεί τη δραστηριότητα της ασφαλιστικής ή αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης ή εφόσον ασκούν τη δραστηριότητα αυτή υπό τη μορφή δευτερεύουσας απασχόλησης, υπό την προϋπόθεση ότι οι εργοδότες τους θα τους παράσχουν τη δέουσα βασική κατάρτιση και ότι αναλαμβάνουν πλήρως την ευθύνη για τις ενέργειές τους (άρθρο 4, παράγρ. 1, εδάφια 2 & 3).

2.8. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν την οδηγία αυτή στα πρόσωπα τα οποία παρέχουν ασφαλιστικά συμβόλαια, εφόσον η ασφάλιση αποτελεί παρεπόμενο στοιχείο του αγαθού ή

της υπηρεσίας που παρέχεται και δεν απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις, το ποσό των ασφαλιστρών δεν υπερβαίνει τα 1 000 ευρώ και η διάρκεια της ασφαλιστικής σύμβασης είναι μικρότερη του ενός έτους (άρθρο 1, παράγρ. 2).

2.9. Η οδηγία προβλέπει ότι η ανάληψη ή η άσκηση του επαγγέλματος του ασφαλιστικού ή αντασφαλιστικού διαμεσολαβητή θα εξαρτάται από την καταχώρηση σε ειδικό μητρώο εκ μέρους της αρμόδιας αρχής στο κράτος μέλος καταγωγής τους, στο οποίο θα είναι εύκολη η πρόσβαση του κοινού (άρθρο 3).

2.10. Σύμφωνα με την οδηγία, μπορεί να γίνεται προσφυγή μόνο στις υπηρεσίες ασφαλιστικών διαμεσολαβητών που είναι εγγεγραμμένοι σε μητρώο (άρθρο 3, παράγρ. 5).

2.11. Για να εξασφαλιστεί η ελευθερία παροχής υπηρεσιών και εγκατάστασης, η οδηγία ορίζει μια υποχρέωση αμοιβαίας ενημέρωσης μεταξύ χώρας καταγωγής και χώρας υποδοχής πριν ένας διαμεσολαβητής μπορέσει να αρχίσει τις επαγγελματικές του δραστηριότητες ή να εγκατασταθεί σε ένα κράτος μέλος άλλο αυτού από το οποίο κατάγεται. Οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής ενημερώνουν τις αντίστοιχες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής σχετικά με τους όρους υπό τους οποίους ασκούνται, προς το κοινό συμφέρον, οι εν λόγω επαγγελματικές δραστηριότητες στην επικράτειά του (άρθρο 5).

2.12. Οι αρχές οι οποίες είναι επιφορτισμένες με την τήρηση του μητρώου διαμεσολαβητών πρέπει να είναι είτε δημόσιες αρχές είτε οργανισμοί οι οποίοι αναγνωρίζονται από το εθνικό δίκαιο ή από δημόσιες αρχές ρητώς εξουσιοδοτημένες προς τούτο από την εθνική νομοθεσία (άρθρο 6).

2.13. Στο σχέδιο οδηγίας προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη επιβάλλουν τις κατάλληλες κυρώσεις σε διαμεσολαβητές που δεν έχουν εγγραφεί στο αντίστοιχο μητρώο και οι οποίοι προσφέρουν ή προωθούν ασφαλιστικά προϊόντα καθώς και ασφαλιστικές επιχειρήσεις οι οποίες προσφεύγουν στις υπηρεσίες ενός μη εγγεγραμμένου διαμεσολαβητή. Σε περίπτωση παραβάσεως, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών συνεργάζονται μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών (άρθρο 7).

2.14. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνήσουν για την ίδρυση φορέων υποβολής παραπόνων καθώς και για την καθιέρωση ενός συστήματος εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών (άρθρο 8 & 9).

2.15. Οι διαμεσολαβητές υποχρεούνται να παρέχουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στην οδηγία (άρθρο 10).

2.16. Οι διατάξεις της οδηγίας θα πρέπει να έχουν εφαρμοστεί στα κράτη μέλη έως τις 31 Δεκεμβρίου 2003 (άρθρο 13).

(1) COM(1999) 232 τελικό της 11.5.1999.

(2) Ψήφισμα A5-0059/2000, σημείο 11.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί ρητώς την πρόταση της Επιτροπής για τη θέσπιση ενός κανονιστικού καθεστώτος με το οποίο εξασφαλίζεται ένα υψηλό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών βάσει του οποίου επιτυγχάνεται η ενιαία καταχώριση των διαμεσολαβητών προκειμένου να διευκολυνθεί σε διασυννοριακό επίπεδο η άσκηση των δραστηριοτήτων τους στα πλαίσια της ελευθερίας εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών και να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των συμφερόντων των ασφαλιζόμενων.

3.1.1. Η ΟΚΕ έχει επισημάνει ήδη ότι, παρά την εξαιρετική σημασία που έχει για την απρόσκοπτη λειτουργία του ασφαλιστικού κλάδου στην εσωτερική αγορά, το επάγγελμα των ασφαλιστικών πρακτόρων και διαμεσολαβητών περιλαμβάνεται μόνο σε μια οδηγία από το 1976, στην οποία δεν εξετάζονται τα θέματα της επαγγελματικής ευθύνης, των οικονομικών εγγυήσεων, της καταχώρισης σε μητρώο και άλλες επαγγελματικές προϋποθέσεις⁽¹⁾.

3.1.2. Ωστόσο, η ΟΚΕ εκτιμά ότι η υλοποίηση των στόχων της πρότασης οδηγίας για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση δεν είναι πάντα εξασφαλισμένη και ότι αυτό συμβαίνει:

- όσον αφορά την απαίτηση της υψηλής επαγγελματικής κατάρτισης των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών και
- όσον αφορά τη δυνατότητα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, της ελεύθερης εγκατάστασης και της προστασίας των πελατών και των ασφαλισμένων.

3.2. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής, η οδηγία καθιερώνει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην εξασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου επαγγελματικών προσόντων και επάρκειας των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών⁽²⁾. Όμως, η βάση κάθε επαγγελματικής κατάρτισης είναι η θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση στο επάγγελμα, οι εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί κατά την άσκηση αυτής και τα οφέλη που προκύπτουν από τη συνεχιζόμενη επιμόρφωση και επαγγελματική εκπαίδευση. Κατά την άποψη της Επιτροπής⁽³⁾ οι γνώσεις και οι ικανότητες των διαμεσολαβητών πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καθηκόντων τους καθώς και εκείνες της αγοράς ενώ το περιεχόμενο και το ύψος των γνώσεων ορίζεται από τα ίδια τα κράτη μέλη.

3.2.1. Με βάση τους εν λόγω στόχους στο άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 1, καθώς και στη σύσταση 92/38/ΕΟΚ ορίζεται ότι οι ασφαλιστικοί και αντασφαλιστικοί διαμεσολαβητές πρέπει να κατέχουν επαρκής γενικές, εμπορικές γνώσεις και ικανότητες.

(1) Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές, γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, ΕΕ C 95 της 30.3.1998, σ. 72.

(2) COM(2000) 511 τελικό, αιτιολογική έκθεση, σημείο 1.2, 1η παράγραφος.

(3) COM(2000) 511 τελικό, αιτιολογική έκθεση, σημείο 2, σχολιασμός των άρθρων.

3.2.2. Η ΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της που φέρει τον τίτλο «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές» (ΠΕΑ), στην οποία διαπιστώνει ότι οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές πρέπει να διαθέτουν μίαν εκπαίδευση ανάλογη της σημασίας των καθηκόντων τους⁽⁴⁾. Εδώ η ΟΚΕ προσυπογράφει την «Δήλωση του Πόρτο» του ΔΓΑΑ⁽⁵⁾ η οποία επιτρέπει μεν στα κράτη μέλη να ορίζουν τα ίδια το επίπεδο και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, ταυτόχρονα όμως απαιτεί στοιχειώδεις πρακτικές και θεωρητικές γνώσεις στα πλαίσια μιας εκπαίδευσης η οποία διαρκεί τουλάχιστον 300 ώρες, στις οποίες μπορούν να συμπεριληφθούν και οι ειδικές επαγγελματικές γνώσεις που έχουν αποκτηθεί.

3.2.3. Για την περίπτωση των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών που έχουν αποκτήσει ήδη για ορισμένο διάστημα εμπειρία και γνώσεις στον κλάδο τους, η ΟΚΕ προτείνει να μην ισχύει η υποχρέωση εκπαίδευσης σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, υποπαράγραφος 1, αλλά να τους επιτραπεί η άμεση εγγραφή στο μητρώο μέσω πρόσθετης ρύθμισης.

3.3. Η ελεύθερη ανταλλαγή πληροφοριών σύμφωνα με το άρθρο 49 και η ελευθερία εγκατάστασης σύμφωνα με το άρθρο 43 της Συνθήκης ΕΚ θα ισχύσουν και για τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές από τη στιγμή που, με βάση την αναγνώριση και την καταχώριση τους σε ένα κράτος μέλος, θα μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες και σε ένα άλλο ή να ιδρύουν εκεί παραρτήματά τους. Ωστόσο, από τις διάφορες ρυθμίσεις που ισχύουν στα εκάστοτε κράτη μέλη προκύπτουν σαφώς τα κενά της αγοράς που υπήρχαν μέχρι σήμερα. Η κατάσταση αυτή υπάρχει κίνδυνος να διαιωνιστεί σε περίπτωση που εγκριθεί το άρθρο 5 — παράγραφος 3 — τελευταία πρόταση, της πρότασης της Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο για την ανάληψη ασφαλιστικών δραστηριοτήτων σε ένα κράτος μέλος ισχύουν όροι οι οποίοι σχετίζονται με διαφορές στην επαγγελματική κατάρτιση. Για το σκοπό αυτό πρέπει να καταβληθεί μια προσπάθεια ούτως ώστε οι εκπαιδευτικές απαιτήσεις που θα ισχύουν σε όλα τα κράτη μέλη να καλύπτουν τα ελάχιστα πρότυπα που αναφέρονται στο άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 1, χωρίς να προσδιορίζεται επακριβώς στην οδηγία το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, έτσι ώστε οι ικανότητες αυτές, οι οποίες στην χώρα καταγωγής δίνουν σε έναν ασφαλιστή το δικαίωμα καταχώρισης, να του επιτρέπουν μετά την καταχώρισή του να ασκεί δραστηριότητες σε ένα άλλο κράτος μέλος.

3.3.1. Η ΟΚΕ είναι συνεπώς της γνώμης ότι ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών και της ελεύθερης εγκατάστασης θα υλοποιηθεί μόνον όταν καθοριστεί ένα στοιχειώδες πρότυπο για τις επαγγελματικές ικανότητες των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών και εφόσον η εκπαίδευση αυτή ολοκληρώνεται με την υποβολή σε εξετάσεις στο δημόσιο ή σε εξετάσεις που αναγνωρίζονται από το δημόσιο.

3.4. Ένας άλλος στόχος της πρότασης της Επιτροπής είναι η βελτίωση της προστασίας των ασφαλιζόμενων οι οποίοι αγοράζουν ασφαλιστικά προϊόντα μέσω ενός διαμεσολαβητή. Έτσι θα εξασφα-

(4) ΕΕ C 95 της 30.3.1998, σ. 72.

(5) Ψήφισμα του ΔΓΑΑ (Δήλωση του Πόρτο) της 7.10.1992, Γερμανία: ασφαλιστική διαμεσολάβηση 1993, σ. 69.

λίζεται, εκτός των άλλων, ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αναλαμβάνει ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές δραστηριότητες θα είναι καταχωρημένο και θα καλύπτει ορισμένες στοιχειώδεις επαγγελματικές απαιτήσεις. Η αρχική σκέψη να εφαρμοστεί η οδηγία μόνο για την περίπτωση διαμεσολαβητών με ορισμένο κύκλο εργασιών εγκαταλείφθηκε, ορθώς, για λόγους που αφορούν την προστασία των συμφερόντων των ασφαλιζόμενων. Οι διαμεσολαβητές οι οποίοι προωθούν μόνο ένα προϊόν την ημέρα δεν χρειάζονται λιγότερες ικανότητες από όσες εκείνοι οι οποίοι «πωλούν» 10 υπηρεσίες. Ούτε ο αριθμός των υπηρεσιών που πωλούνται ούτε ο χρόνος που δαπανά κανείς για την ενέργεια αυτή μπορούν να καθορίζουν τις βασικές ικανότητες που πρέπει να διαθέτει ο διαμεσολαβητής ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των πελατών του.

3.4.1. Δυστυχώς η Επιτροπή δεν εφαρμόζει στο άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 3, τη διαπίστωση της ίδιας (1) η οποία την οδηγεί στο σημείο να αφήσει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να μην απαιτούν από διαμεσολαβητές που ασκούν ασφαλιστικές δραστηριότητες ως δευτερεύουσα απασχόληση τις ικανότητες που ορίζονται στο άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 1. Η ασφαλιστική δραστηριότητα ως δευτερεύουσα απασχόληση είναι ευρέως γνωστή στην Πορτογαλία, στις Σκανδιναβικές χώρες και κυρίως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στην οποία υπάρχουν περίπου 300 000 διαμεσολαβητές οι οποίοι ασχολούνται με τη δραστηριότητα αυτή παράλληλα με την κύρια απασχόλησή τους. Ωστόσο, αν υιοθετηθεί η πρόταση της Επιτροπής, το άνοιγμα της αγοράς και η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών θα επιτρέψουν την άσκηση ασφαλιστικών δραστηριοτήτων ως δευτερεύουσας απασχόλησης και σε άλλα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα το πρόβλημα που εθίγη να μην αφορά πλέον μόνο ένα κράτος μέλος.

3.4.2. Η πρόταση της Επιτροπής για την μη εφαρμογή των απαιτήσεων επαγγελματικής κατάρτισης για την περίπτωση των διαμεσολαβητών που ασκούν τις δραστηριότητες αυτές ως δευτερεύουσα απασχόληση αντίκειται παρεμπιπτόντως στην ιδέα της προστασίας των καταναλωτών που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (2).

3.5. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, η υποχρέωση διευκρίνισης του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή, που προβλέπεται από την Επιτροπή στο άρθρο 10, εδάφιο 3, είναι υπερβολικά μονομερής και, επιπλέον, δεν οδηγεί στην επίτευξη της επιδίωξης για την αύξηση της προστασίας του καταναλωτή, εφόσον σε περίπτωση ζημίας οι διευκρινίσεις του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή θα αποτελούν το μοναδικό σημείο αναφοράς:

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Άρθρο 1 — Πεδίο εφαρμογής

4.1.1. Η Οδηγία επιτρέπει στα κράτη μέλη να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις της για τις επαγγελματικές απαιτήσεις (κεφάλαιο 2) καθώς και για τις υποχρεώσεις πληροφόρησης (κεφάλαιο 3) όταν οι επαγγελματικές δραστηριότητες αναλαμβάνονται από πρόσωπα τα οποία προσφέρουν ασφαλιστικές υπηρεσίες για τα οποία δεν

απαιτούνται γενικές ή ειδικές γνώσεις [άρθρο 1, παράγρ. 2(α)] και δεν αφορούν συμβόλαια ασφάλισης ζωής [άρθρο 1, παράγρ. 2(β)], ούτε καλύπτουν αστική ευθύνη [άρθρο 1, παράγρ. 2(γ)] αλλά αφορούν προϊόντα ή υπηρεσίες που προσφέρουν στα πλαίσια της άσκησης της κύριας επαγγελματικής τους δραστηριότητας [άρθρο 1, παράγρ. 2(δ) & 2(ε)]. Κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, ο αυτού του είδους τις «παραρτηματικές συμβάσεις» συγκαταλέγεται, για παράδειγμα, η ασφάλιση ενός οχήματος που νοικιάζεται για μια περίοδο διακοπών. Η πρόταση περιορίζει τη διάρκεια μιας ασφαλιστικής σύμβασης στο ένα έτος και το ποσό των ασφαλιστρών στα 1 000 ευρώ [άρθρο 1, παράγρ. 2(στ)].

4.1.1.1. Τα συμβόλαια ασφάλισης ζωής και κάλυψης αστικής ευθύνης που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγρ. 2(β) & (γ), εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 1, παράγρ. 2(α) επειδή προϋποθέτουν ειδικές επαγγελματικές γνώσεις. Έτσι, προτείνεται η διασύνδεση των παραγράφων 2(α) έως και (γ). Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της ασφάλειας αστικής ευθύνης διαφαίνεται ήδη από τις ασφάλειες αυτοκινήτων-οχημάτων στοιχείο των οποίων είναι σε όλα τα κράτη μέλη η νομικώς κατοχυρωμένη προστασία των θυμάτων, με αποτέλεσμα οι ασφάλειες αυτές να είναι υποχρεωτικές. Αυτό δικαιολογείται και από το γεγονός ότι υπάρχουν και άλλες ασφαλιστικές συμβάσεις για τις οποίες απαιτούνται ορισμένες γενικές και ειδικές επαγγελματικές ικανότητες, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση των ασφαλείων ζωής και αστικής ευθύνης. Προτείνεται λοιπόν η ακόλουθη αναδιατύπωση:

« (α) δεν πρόκειται για προϊόντα ασφάλισης γήρατος ή για επένδυση περιουσιακών στοιχείων, όπως για παράδειγμα για την κάλυψη αστικής ευθύνης και για ασφαλιστικά συμβόλαια για τα οποία δεν απαιτούνται κανενός είδους γενικές ή ειδικές γνώσεις στον ασφαλιστικό τομέα. »

4.1.2. Δεν είναι σαφές κατά πόσον το αναφερόμενο ποσό των ασφαλιστρών αφορά το σύνολο των συμβολαίων που συνάπτονται ετησίως ή τα εκάστοτε συμβόλαια. Με βάση το στόχο που περιλαμβάνεται στην πρόταση οδηγίας η μη εφαρμογή των διατάξεων να περιορίζεται στη διαμεσολάβηση ασφαλιστικών συμβολαίων τα οποία καλύπτουν περιορισμένους κινδύνους και προωθούνται σε διασύνδεση με ένα κύριο προϊόν, όπως για παράδειγμα η απώλεια ή η βλάβη γυαλιών, ορισμένων οικιακών ηλεκτρικών συσκευών ή σε σχέση με ταξιδιωτικά συμβόλαια, κρίνεται σκόπιμο να μειωθεί το ετησιο ποσό ασφαλιστρών στα 100 ευρώ ανά συμβόλαιο και χωρίς περιορισμό της χρονικής διάρκειάς του. Συνεπώς προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση:

« (στ) το συνολικό ποσό των ασφαλιστρών δεν υπερβαίνει τα 100 ευρώ ετησίως, χωρίς περιορισμό της διάρκειας της σύμβασης.»

4.2. Άρθρο 2 — Ορισμοί

4.2.1. Στο άρθρο 2 αναφέρονται οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της οδηγίας. Εδώ υπάρχουν ορισμένες ασαφείς διατυπώσεις.

(1) COM(2000) 511 τελικό, αιτιολογική έκθεση, σημείο 2, σχόλια επί του άρθρου 1, 5η παράγραφος.

(2) ΕΕ C 340 της 10.11.1997, σ. 32.

4.2.1.1. Στο άρθρο 2 παράγραφος 3, η ασφαλιστική διαμεσολάβηση εννοείται ως: «Δραστηριότητα παρουσίασης, παροχής πληροφοριών, πρότασης ή διεξαγωγής προπαρασκευαστικών εργασιών για τη σύναψη ή σύναψη συμβάσεων ασφάλισης ή παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου». Η έννοια «παρουσίαση» πρέπει να αντικατασταθεί από την έννοια «παροχή πληροφοριών» επειδή αυτή ανταποκρίνεται κατά τον καλύτερο τρόπο στην αγγλική έκδοση της πρότασης οδηγίας όπου περιλαμβάνεται η έννοια «giving information». Επιπλέον, στην περιγραφή των δραστηριοτήτων των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών πρέπει να συμπεριληφθεί και η παροχή συμβουλών στα πλαίσια της σύναψης ενός συμβολαίου. Κατά την άποψη της ΟΚΕ, στις δραστηριότητες των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών κατά την έννοια της οδηγίας δεν συμπεριλαμβάνεται η διαχείριση των ασφαλιστικών συμβάσεων. Η αποδοχή της δραστηριότητας της «ασφαλιστικής διαμεσολάβησης» δεν είναι δεδομένη με την παρουσία όλων των αναφερθέντων χαρακτηριστικών, όπως θα έπρεπε να επισημαίνεται στην οδηγία. Προτείνεται συνεπώς η ακόλουθη διατύπωση:

«(3) “Ασφαλιστική διαμεσολάβηση”: η προσφορά, προετοιμασία και σύναψη ασφαλιστικών συμβολαίων καθώς και η συναφής παροχή πληροφοριών και συμβουλών ή παροχή βοήθειας κατά την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση παροχής συμβουλών κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου, με εξαίρεση τη δραστηριότητα αποκατάστασης επαφής. Για την αποδοχή της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης αρκεί η πλήρωση ενός από τα κατωνομασθέντα χαρακτηριστικά.»

4.2.1.2. Ο ορισμός της έννοιας «ασφαλιστικός διαμεσολαβητής» στο άρθρο 2 παράγραφος 5, πρέπει να αφορά τους ανεξάρτητους ασφαλιστές (πράκτορες, εκπροσώπους μιας εταιρίας ή περισσότερων εταιριών, διαμεσολαβητές κ.λπ.) οι οποίοι δεν απασχολούνται ως υπάλληλοι μιας ασφαλιστικής εταιρείας για τη διαμεσολάβηση ασφαλιστικών συμβολαίων. Με τη διασαφήνιση αυτή, καθίσταται περιττός ο περιορισμός σύμφωνα με τον οποίο ο ορισμός της έννοιας δεν αφορά τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ή υπαλλήλους αυτών που ενεργούν υπό την ευθύνη της εν λόγω ασφαλιστικής επιχείρησης. Σε σχέση με την πρόταση για το άρθρο 2 παράγραφος 3, προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση:

«(5) “Ως ασφαλιστικός διαμεσολαβητής νοείται”: κάθε πρόσωπο το οποίο αναλαμβάνει ή ασκεί ανεξάρτητα δραστηριότητες ασφαλιστικής διαμεσολάβησης επ αμοιβή ή σε συνδυασμό με ένα προϊόν και ή μια υπηρεσία ως αμοιβή.»

4.2.2. Ανάλογα με την πρόταση που περιλαμβάνεται στο σημείο 4.2.1.2, προτείνεται η ακόλουθη τροποποίηση του άρθρου 2 παράγρ. 6:

«(6) “Ως ανασφαλιστικός διαμεσολαβητής νοείται”: κάθε πρόσωπο το οποίο αναλαμβάνει ή ασκεί ανεξάρτητα δραστηριότητες ανασφαλιστικής διαμεσολάβησης επ αμοιβή ή σε συνδυασμό με ένα προϊόν και ή μια υπηρεσία ως αμοιβή.»

4.2.3. Η πρόταση οδηγίας δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας «μητρική επιχείρηση» που αναφέρεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, εδάφιο γ. Γι αυτό προτείνεται να διατυπωθεί από την Επιτροπή ένας νέος ορισμός.

4.3. Άρθρο 3 — Εγγραφή σε μητρώο

4.3.1. Στη συνέχεια της πρότασης για τη διαγραφή του άρθρου 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 3 (βλ. σημείο 4.4.3.4 παρακάτω) προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση του άρθρου 3, παράγρ. 2:

«(2) Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η εγγραφή των ασφαλιστικών και ανασφαλιστικών διαμεσολαβητών σε μητρώο να γίνεται υπό τον όρο ότι διαθέτουν τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα του άρθρου 4.»

4.3.2. Η εγγραφή σε μητρώο αποτελεί μια πράξη πρόσβασης στο επάγγελμα. Αντιθέτως, η απόρριψη της εγγραφής σε μητρώο αποτελεί επαγγελματικό εμπόδιο, το οποίο υποσκάπτει το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας επαγγέλματος. Συνεπώς, η οδηγία πρέπει να προβλέπει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διαμορφώνουν ένα σύστημα πρόσβασης με βάση τις αρχές του κράτους δικαίου και να προβλέπουν τη δυνατότητα αντίρρησης και προσφυγής στην περίπτωση απόρριψης ή ανάκλησης της εγγραφής σε μητρώο. Αυτό μπορεί να γίνει με την ακόλουθη αναδιατύπωση του άρθρου 3, παράγρ. 4:

«(4) Τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίσουν ότι οι διαμεσολαβητές, των οποίων η αίτηση εγγραφής σε μητρώο απορρίπτεται ή ανακαλείται λόγω επιβολής κυρώσεων σύμφωνα με το άρθρο 7, έχουν τη δυνατότητα να κινησουν διαδικασία αναιρέσεως. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να διασφαλίσουν την εύκολη δημόσια πρόσβαση στο μητρώο που αναφέρεται στην παράγραφο 1.»

4.4. Άρθρο 4 — Απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα

4.4.1. Στο άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπαράγραφος 1, διατυπώνονται τα επαγγελματικά προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής χωρίς να διευκρινίζεται σε ποια χρονική περίοδο αναφέρονται τα προσόντα αυτά και ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενό τους προκειμένου να επιτρέπουν στους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές να εγγράφονται στο κρατικό μητρώο. Η διατύπωση «επαρκής γενικές, εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες» δεν αναφέρονται καμία φορά στη δραστηριότητα της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης. Καταυτόν τον τρόπο, οι ανοιχτές απαιτήσεις ως προς τις γνώσεις και τις ικανότητες των διαμεσολαβητών ενδέχεται να εγκυμονούν τον κίνδυνο, στην περίπτωση που υπάρχουν εντελώς διαφορετικές ρυθμίσεις στα μεμονωμένα κράτη μέλη, να μην είναι εφικτή η υλοποίηση του στόχου της καλύτερης προστασίας των ασφαλιζόμενων, ιδιαίτερος όσον αφορά τις απαιτήσεις που σχετίζονται με την επαγγελματική ικανότητα του διαμεσολαβητή. Χωρίς των προσδιορισμό ενός στοιχειώδους επιπέδου επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο να καλύπτει το θέμα της προστασίας των καταναλωτών, θα επέλθουν σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού για τους διαμεσολαβητές στα πλαίσια του στόχου της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών. Ο στόχος της ασφάλισης της ισοτιμίας των εθνικών ρυθμίσεων για τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές, η οποία επιδιώκεται και με τη σύσταση 92/48/ΕΟΚ, φαίνεται ότι εξακολουθεί να μην είναι εφικτή και με την πρόταση οδηγίας.

4.4.1.1. Ενόψει των εν μέρει ιδιαίτερα υψηλών επαγγελματικών προσόντων που απαιτούν μεμονωμένα κράτη μέλη για την άσκηση

του επαγγέλματος του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή, φαίνεται, ότι από την άλλη πλευρά, η θέσπιση ενιαίων απαιτήσεων όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή δεν είναι εφικτή μέσω μιας οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που ωθεί την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στο σημείο να μην προτείνει την έκδοση Οδηγίας η οποία θα περιλαμβάνει ενιαία ρύθμιση για τα θέματα της επαγγελματικής κατάρτισης. Συνιστάται όμως, σε συνδυασμό με την πρόταση του ΔΓΑΑ⁽¹⁾ να διατυπωθούν τουλάχιστον «στοιχειώδη πρότυπα» τα οποία θα επιτρέψουν στα μεμονωμένα κράτη μέλη να στηριχθούν σ' αυτά για να αναπτύξουν στην επικράτειά τους εκπαιδευτικά προγράμματα. Τα στοιχειώδη πρότυπα θα συμπεριλαμβάνουν έναν κατώτατο αριθμό ωρών θεωρητικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης των εν λόγω κλάδων. Τα κράτη μέλη θα μπορούν σε συνεργασία με τις επαγγελματικές ενώσεις, τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τα επιμελητήρια και τις οργανώσεις εκπροσώπησης των εργαζομένων να καταρτίζουν να προβάλλουν και να υλοποιούν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και να θεσπίζουν ρυθμίσεις σχετικά με το βαθμό στον οποίο μπορούν να συνυπολογίζονται στις ώρες εκπαίδευσης ειδικές επαγγελματικές γνώσεις. Η εκπαίδευση θα πρέπει να ολοκληρώνεται με την υποβολή των ενδιαφερόμενων σε αντικειμενική εξέταση είτε ενώπιον ενός κρατικού φορέα, αναλόγως με τα συστήματα που ισχύουν στα κράτη μέλη, είτε ενώπιον ενός εξουσιοδοτημένου και αναγνωρισμένου από το κράτος φορέα. Κατά συνέπεια, προτείνεται να διατυπωθεί το άρθρο 4 — παράγραφος 1 — υποπάργραφος 1, κατά τον ακόλουθο τρόπο:

«(1) Οι ασφαλιστικοί και ανασφαλιστικοί διαμεσολαβητές υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι κατέχουν επαρκείς γενικές, εμπορικές και επαγγελματικές γνώσεις στον ασφαλιστικό τομέα τις οποίες απόκτησαν παρακολουθώντας μια θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση τουλάχιστον 300 ωρών. Εδώ μπορούν να συνυπολογίζονται και τυχόν ειδικές επαγγελματικές γνώσεις που έχουν αποκτηθεί εκτός του εκπαιδευτικού προγράμματος. Η εκπαίδευση αυτή ολοκληρώνεται με την υποβολή σε εξέταση ενώπιον ενός κρατικού ή ενός αναγνωρισμένου από το κράτος φορέα.»

4.4.2. Η ΟΚΕ υποθέτει ότι η διάταξη του άρθρου 4, παράγραφος 1, υποπάργραφος μπορεί να εφαρμοστεί και στην περίπτωση τραπεζών και ταμειωτηρίων, που εκτός από χρηματοπιστωτικές προσφέρουν και ασφαλιστικές υπηρεσίες, κατά την έννοια ότι τα διοικητικά τους όργανα πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 4 και να εγγραφούν στο μητρώο. Οι εργαζόμενοι σε αυτές τις επιχειρήσεις, οι οποίοι απασχολούνται άμεσα στον κλάδο της ασφαλιστικής ή ανασφαλιστικής διαμεσολάβησης, πρέπει να διαθέτουν γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με τις ασφαλιστικές δραστηριότητες που έχουν αναλάβει ή που ασκούν και να τελούν υπό τον έλεγχο του καταχωρημένου διοικητικού οργάνου⁽²⁾.

4.4.3. Η υποπάργραφος 3 του άρθρου 4 παράγραφος 1, επιτρέπει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν κατά βούληση την απαίτηση που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο στα φυσικά πρόσωπα

που αναλαμβάνουν και ασκούν τη δραστηριότητα του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή, εφόσον η κύρια επαγγελματική τους δραστηριότητα δεν είναι η ασφαλιστική διαμεσολάβηση και το εισόδημά τους δεν εξαρτάται κατά κύριο λόγο από αυτήν, μόνο εφόσον ένας ασφαλιστικός διαμεσολαβητής που πληροί τους όρους του πρώτου εδαφίου ή μια ασφαλιστική επιχείρηση έχει αναλάβει πλήρως την ευθύνη για τις ενέργειές τους και τους παρέχει την κατάλληλη βασική κατάρτιση στον τομέα αυτό.

4.4.3.1. Η εξαίρεση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την πρόθεση της Επιτροπής για την «εξασφάλιση της εγγραφής σε μητρώο με βάση ορισμένα ελάχιστα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα κάθε προσώπου (φυσικού ή νομικού) που αναλαμβάνει ή ασκεί τη δραστηριότητα της ασφαλιστικής ή ανασφαλιστικής διαμεσολάβησης»⁽³⁾. Επίσης, έρχεται σε αντίθεση με την πρόταση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η αποτελεσματική προστασία των συμφερόντων των ασφαλιζόμενων μπορεί να επιτευχθεί μόνον εφόσον οι διατάξεις της Οδηγίας ισχύσουν για όλους τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές⁽⁴⁾.

4.4.3.2. Το ενδεχόμενο να υπάρχουν εθνικές ρυθμίσεις με βάση τις οποίες καθιερώνονται διαφορετικά επαγγελματικά προσόντα που πρέπει να έχουν οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές εγκυμονεί μια άνιση μεταχείριση η οποία δεν μπορεί να αιτιολογηθεί και κατά συνέπεια παραβιάζει την αρχή της ισότητας. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν έχει σημασία αν για τα πρόσωπα τα οποία, χωρίς να είναι εγγεγραμμένα σε μητρώο, αναλαμβάνουν δραστηριότητες για μια επιχείρηση ή για έναν εγγεγραμμένο διαμεσολαβητή εγγυώνται οι «άνωτεροί τους». Η εγγύηση αυτή συμβάλει στην προστασία των ασφαλιζόμενων μόνον εφόσον έχει επέλθει ζημία λόγω παροχής εσφαλμένων συμβουλών ή ακατάλληλης διαμεσολάβησης, όχι όμως για την αποφυγή των ζημιών. Ωστόσο, προκειμένου να εξασφαλιστεί σε επαρκή βαθμό η προστασία των καταναλωτών, στόχος της οδηγίας πρέπει να είναι η αποφυγή της εσφαλμένης πληροφόρησης ή διαμεσολάβησης.

4.4.3.3. Έτσι, δεν μπορεί να γίνει σαφής διαχωρισμός της κύριας από τη δευτερεύουσα απασχόληση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν είναι σαφές κατά πόσον η απασχόληση με διαμεσολαβητικές δραστηριότητες για δύο ώρες την ημέρα πρέπει να θεωρείται ως δευτερεύουσα απασχόληση στην περίπτωση εκείνων που δεν ασκούν περαιτέρω δραστηριότητες, ή αν ισχύει το ίδιο και για εκείνους οι οποίοι απασχολούνται τη μισή μέρα ως υπάλληλοι και την άλλη μισή ως ανεξάρτητοι διαμεσολαβητές.

4.4.3.4. Συνεπώς, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απευθύνει επείγουσα έκκληση για τη διαγραφή του εδαφίου 3, άρθρο 4 — παράγραφος 1.

4.4.4. Στην πρόταση της Επιτροπής δεν περιλαμβάνονται μεταβατικές διατάξεις για τους διαμεσολαβητές οι οποίοι απασχολούνται επί σειρά ετών στον ασφαλιστικό κλάδο. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι οι εν λόγω επαγγελματίες δεν θα πρέπει να υποχρεούνται να παρακολουθήσουν εκπαίδευση προκειμένου να εγγραφούν στο μητρώο και να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους. Για το λόγο

(1) Ψήφισμα του ΔΓΑΑ (Δήλωση του Πόρτο) της 7.10.1992, Γερμανία: ασφαλιστική διαμεσολάβηση 1993, σ. 69.

(2) Έτσι υποστήριξαν και οι εκπρόσωποι της Επιτροπής στη συνεδρίαση της ομάδας μελέτης «ασφαλιστική διαμεσολάβηση» του τμήματος εσωτερικής αγοράς, παραγωγής και κατανάλωσης της ΟΚΕ στις 20 Φεβρουαρίου 2001.

(3) COM(2000) 511 τελικό, αιτιολογική έκθεση, σημείο 1.3, 1η παράγραφος.

(4) COM(2000) 511 τελικό, αιτιολογική έκθεση, σχολιασμός του άρθρου 1.

αυτό, προτείνει μια «ειδική ρήτρα» η οποία θα αντικαταστήσει το εδάφιο 3 του άρθρου 4, παράγραφος 1 και θα έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις του εδαφίου 1 σε πρόσωπα τα οποία, τη στιγμή που τίθεται σε ισχύ ο νόμος στην επικράτειά τους με βάση την παρούσα οδηγία, απασχολούνται ήδη περισσότερο από τρία χρόνια στον τομέα της ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.»

4.4.5. Στο άρθρο 4 — παράγραφος 2 — 1ο εδάφιο, ορίζεται ότι, προϋπόθεση της εγγραφής σε μητρώο των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών είναι, εκτός των άλλων, να μην έχουν κηρύξει πτώχευση. Η έννοια της πτώχευσης δεν χρησιμοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη και στη Γερμανία καταργήθηκε το 1994 με τη θέσπιση του «νόμου περί αφερεγγυότητας»⁽¹⁾ και αντικαταστάθηκε από την έννοια της «αφερεγγυότητας». Εκτός από την πτώχευση και την αφερεγγυότητα, υπάρχουν και άλλες αξιόποινες πράξεις οι οποίες αποκλείουν την άσκηση του επαγγέλματος του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή, όπως ιδιαιτέρως τα εγκλήματα κατά της περιουσίας, όπως εκτός των άλλων στην περίπτωση κατάχρησης ή υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων. Συνεπώς, για τη διασαφήνιση και την ολοκλήρωση του άρθρου προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση:

«... Να μην έχουν κηρυχθεί σε πτώχευση κατά το παρελθόν, να μην έχει κινηθεί διαδικασία αφερεγγυότητας για τα περιουσιακά τους στοιχεία και να μην τους έχει επιβληθεί ποινή επειδή έπραξαν αδίκημα κατά ξένων περιουσιακών στοιχείων, εκτός και αν έχουν αποκατασταθεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.»

4.4.6. Στο άρθρο 4 — παράγραφος 4 — εδάφιο (β), η Επιτροπή προτείνει να επιτραπεί στα κράτη μέλη να θεσπίζουν μέτρα για την εξασφάλιση των πληρωμών των ασφαλιστρών και των αποζημιώσεων και να απαιτούν από το διαμεσολαβητή να διαθέτει μια χρηματοοικονομική ικανότητα που αντιστοιχεί, σε μόνιμη βάση, στο 8 % των ετήσιων καθαρών δηλωθέντων εσόδων των, με ελάχιστο όριο τα 15000 ευρώ.

4.4.6.1. Με τη διάταξη αυτή δεν είναι μόνο η πρώτη φορά που επιβάλλεται στον κλάδο αυτό η δημόσια δήλωση των εσόδων, αλλά η ίδια η απαίτηση αυτή συνεπάγεται σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Ταυτόχρονα, η διάταξη είναι πολύ αόριστη για να μπορεί να εφαρμοστεί: για να εξασφαλίσει την τήρηση μιας παρόμοιας διάταξης, η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να ασκεί διαρκείς ελέγχους, με αποτέλεσμα να προκύψει ένας σημαντικός γραφειοκρατικός φόρτος ο οποίος δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί. Επιπλέον, το ύψος της εγγύησης φαίνεται να είναι αυθαίρετο και να μην είναι πραγματικά προσανατολισμένο σε μια συγκεκριμένη ανάγκη προστασίας.

4.4.6.2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι της γνώμης ότι αρκεί να επιβληθεί στους διαμεσολαβητές η υποχρέωση του αυστηρού διαχωρισμού των χρημάτων των πελατών τους από τους επιχειρησιακούς λογαριασμούς, εφόσον έχει εξασφαλισθεί το θέμα της πτώχευσης για τους λογαριασμούς των πελατών, όπως

ορίζεται στο άρθρο 4 — παράγραφος 4 — εδάφιο (γ). Επιπλέον, η διάταξη του άρθρου 4 — παράγραφος 4 — 1η πρόταση επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν μέτρα για την προστασία των χρημάτων των πελατών με βάση την εθνική νομοθεσία.

4.4.6.3. Ενόψει της περιεκτικής διατύπωσης του άρθρου 4 — παράγραφος 4 — 1η πρόταση, προτείνεται να μην προστεθούν τυχόν ασφαλιστικά μέτρα στα εδάφια (α) έως και (δ) και οπωσδήποτε να διαγραφεί η απαίτηση του άρθρου 4 — παράγραφος 4 — εδάφιο (β).

4.5. Άρθρο 5 — Κοινοποίηση εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών σε άλλα κράτη μέλη

4.5.1. Στο άρθρο 5 της πρότασης της Επιτροπής περιλαμβάνεται ένα σύστημα κοινοποίησης με το οποίο θα εξασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών και η ελευθερία εγκατάστασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο άρθρο αυτό καθορίζεται η διαδικασία η οποία πρέπει να τηρείται από έναν εγγεγραμμένο στα μητρώα διαμεσολαβητή σε περίπτωση που ασκεί επαγγελματικές δραστηριότητες σε ένα κράτος μέλος άλλο από αυτό στα μητρώα του οποίου είναι εγγεγραμμένος. Η διαδικασία προβλέπει μια τριπλή υποχρέωση κοινοποίησης, δηλαδή του διαμεσολαβητή στις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής του, των αρμοδίων αρχών της χώρας καταγωγής στις αρχές του κράτους μέλους στο οποίο πρόκειται να αρχίσει τις δραστηριότητές του και, τέλος, των αρμοδίων αρχών της χώρας καταγωγής στον διαμεσολαβητή σχετικά με την κοινοποίηση στο μητρώο του κράτους μέλους υποδοχής. Επιπλέον, οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής υποχρεούνται να γνωστοποιούν στις αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής τους ειδικούς όρους υπό τους οποίους πρέπει να ασκηθούν, προς το κοινό συμφέρον, οι εν λόγω επαγγελματικές δραστηριότητες στην επικράτειά του (άρθρο 5 — παράγραφος 3). Οι όροι αυτοί θα πρέπει να γνωστοποιούνται στο διαμεσολαβητή από τις αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής. Σύμφωνα με τις προτάσεις του σχεδίου, η περίοδος που απαιτείται έως ότου μπορέσει ένας διαμεσολαβητής να δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά σε ένα άλλο κράτος μέλος διαρκεί τουλάχιστον 3 μήνες και περιλαμβάνει πολλές γραφειοκρατικές πράξεις οι οποίες θα μπορούσαν να αποφευχθούν.

4.5.1.1. Ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή ότι θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο του εκσυγχρονισμού της διαδικασίας αυτής και προτείνει να εξεταστεί η δυνατότητα της δημοσίευσης του μητρώου στις ιστοσελίδες των εκάστοτε αρμόδιων αρχών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θίγεται το κοινό συμφέρον. Η Επιτροπή προτείνει να καθιερωθεί μια παρόμοια διαδικασία σε όλα τα κράτη μέλη.

4.5.1.2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμμερίζεται απόλυτα τις εκτιμήσεις της Επιτροπής και προτείνει να αρχίσει από τώρα η προσπάθεια απλοποίησης με την αξιοποίηση των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας.

4.5.1.3. Κατά συνέπεια, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει την ακόλουθη αναδιατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 1 και 2:

⁽¹⁾ Γερμανία: Νόμος περί αφερεγγυότητας της 5ης Οκτωβρίου 1994 (BGBl. S. 1, 2866).

«1) Κάθε ασφαλιστικός ή αντασφαλιστικός διαμεσολαβητής που προτίθεται να ασκήσει τις επιχειρηματικές του

δραστηριότητες για πρώτη φορά σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή υπό καθεστώς ελευθερίας εγκατάστασης ενημερώνει πρώτα τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής. Οι αρμόδιες αρχές ενημερώνουν τον διαμεσολαβητή εντός ενός μηνός ότι μπορεί να ασκήσει τις δραστηριότητες ή να εγκατασταθεί στην επικράτειά τους. Σε περίπτωση που η πιστοποίηση αυτή δεν δοθεί ή δοθεί εκπρόθεσμα, ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να αναλάβει και να ασκήσει επαγγελματικές δραστηριότητες στο κράτος μέλος υποδοχής.

2) Το μητρώο στο οποίο καταχωρούνται οι ασφαλιστικοί και αντασφαλιστικοί διαμεσολαβητές τηρείται σε κοινή ιστοσελίδα και ενημερώνεται διαρκώς από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.»

4.5.2. Σύμφωνα με το άρθρο 5 — παράγραφος 3 — τελευταία πρόταση, της πρότασης της Επιτροπής, οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής σχετικά με τους ειδικούς όρους υπό τους οποίους πρέπει να ασκηθούν, προς το κοινό συμφέρον, οι επαγγελματικές δραστηριότητες στην επικράτειά τους. Με τη διατύπωση αυτή καθίσταται σαφές ότι η Οδηγία δεν εξασφαλίζει ούτε την ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών ούτε την ελευθερία εγκατάστασης. Ωστόσο, αυτός είναι ο στόχος της. Σε διαφορετική περίπτωση, κάθε κράτος μέλος θα μπορούσε να περιχαρακώσει την αγορά του με τη θέσπιση πρόσθετων όρων πέραν αυτών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 4. Συνεπώς, η οδηγία πρέπει να διευκρινίζει ότι οι όροι των κρατών μελών δεν μπορούν να αφορούν τις εκπαιδευτικές προϋποθέσεις κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1⁽¹⁾, γι' αυτό και προτείνεται ως συμπλήρωμα του άρθρου 5, παράγραφος 3 το ακόλουθο κείμενο:

«Οι όροι των κρατών μελών δεν μπορεί να αφορούν την εκπαίδευση κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1 της πρότασης οδηγίας.»

4.6. 'Άρθρο 10 — Πληροφορίες που παρέχει ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής

4.6.1. Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής (Γερμανική έκδοση), «πριν από κάθε αρχική επαφή», ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής υποχρεούται να παρέχει στον καταναλωτή τις πληροφορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 10 παράγραφος 1. Στην ουσία όμως, δεν είναι δυνατό να παρασχεθούν πληροφορίες πριν συναφθεί οποιαδήποτε επαφή. Σύμφωνα με την αγγλική έκδοση του κειμένου, η υποχρέωση παροχής πληροφοριών ισχύει «πριν τη σύναψη οποιουδήποτε αρχικού συμβολαίου». Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι της άποψης ότι πρέπει να ακολουθηθεί η αγγλική έκδοση του κειμένου και ζητεί την ακόλουθη αναδιατύπωση του άρθρου:

«1) Το αργότερο πριν τη σύναψη συμβολαίου, ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής παρέχει στον καταναλωτή τις κάτωθι τουλάχιστον πληροφορίες: ...»

4.6.2. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, εδάφιο ε), ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής ενημερώνει τα πρόσωπα στα οποία ενδέχεται να καταλογιστούν ευθύνες σε περίπτωση ζημίας. Εκτός από τον ασφαλιστικό διαμεσολαβητή, την επιχείρηση ή τον συνεταιίρο αυτού, το καθήκον αυτό θα μπορούσαν να αναλάβουν μόνο η ασφάλεια ευθύνης έναντι τρίτων ή η επιχείρηση με την οποία έχει συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση. Συνεπώς, η ΟΚΕ προτείνει την ακόλουθη αναδιατύπωση του εδαφίου:

«ε) τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (μέτοχοι ή η επιχείρηση του διαμεσολαβητή, ασφάλεια ευθύνης έναντι τρίτων του διαμεσολαβητή ή των μετόχων ή της επιχείρησης και όνομα και διεύθυνση της ασφαλιστικής επιχείρησης για την οποία δραστηριοποιείται), τα οποία φέρουν ευθύνη σε περίπτωση αμέλειας, παράβασης καθηκόντων ή ανεπαρκούς παροχής συμβουλών εκ μέρους του διαμεσολαβητή σε σχέση με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση.»

4.6.3. Σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3, πριν από τη σύναψη οποιασδήποτε συγκεκριμένης σύμβασης, οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές πρέπει να καταγράψουν τις απαιτήσεις και τις ανάγκες του πελάτη και να διευκρινίσουν γραπτώς τους λόγους στους οποίους βασίζονται οι συμβουλές τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις η απαίτηση αυτή δεν είναι ούτε σκόπιμη ούτε πρακτική. Ο λόγος της σύναψης ασφάλειας αυτοκινήτων οχημάτων είναι η αγορά ενός οχήματος ή η επαναφορά του στην κυκλοφορία. Ο λόγος της ασφάλειας ταξιδίου καλύπτει τον κίνδυνο ασθένειας η οποία θα μπορούσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η σύναψη ενός συμβολαίου είναι αποτέλεσμα της σαφούς και ακέραιας βούλησης των ασφαλιζόμενων, πράγμα που σημαίνει ότι η καταγραφή των απαιτήσεων των πελατών θα οδηγήσει μάλλον στην αύξηση της γραφειοκρατίας παρά στην προστασία του καταναλωτή. Συνεπώς, η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η υποχρέωση της καταγραφής εκ μέρους του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή θα πρέπει να ισχύει μόνο σε περίπτωση που αυτό επιθυμεί ο πελάτης. Στην περίπτωση αυτή, ο πελάτης πρέπει να υποχρεούται να γνωστοποιήσει εγγράφως τις επιθυμίες του στον ασφαλιστικό διαμεσολαβητή. Σε περίπτωση ζημίας, η αξιολόγηση της οφειλής είναι δυνατή μόνο εφόσον υπάρχουν αμφότερες οι σχετικές γραπτές δηλώσεις. Ωστόσο, ο διαμεσολαβητής πρέπει να είναι υποχρεωμένος να επισημαίνει τη δική του υποχρέωση καταγραφής. Κατά συνέπεια προτείνεται η ακόλουθη αναδιατύπωση του άρθρου 10 παράγραφος 3:

«3) ο ασφαλιστικός διαμεσολαβητής οφείλει να γνωστοποιεί στον πελάτη ότι, εφόσον αυτός το επιθυμεί, υποχρεούται να καταγράψει τις απαιτήσεις και τις ανάγκες του και να διευκρινίζει τους λόγους στους οποίους βασίζονται οι συμβουλές του, υπό τον όρο ότι και ο πελάτης θα γνωστοποιεί με τη σειρά του γραπτώς στον διαμεσολαβητή τις επιθυμίες και τις ανάγκες του.»

4.6.4. Η ΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή την ακόλουθη διευκρίνιση του άρθρου 10, παράγραφος 4:

«Για τους ασφαλιστικούς και αντασφαλιστικούς διαμεσολαβητές, οι οποίοι ασχολούνται με την κάλυψη των αποκαλούμενων μεγάλων κινδύνων, καθώς και για τους λεγόμενους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές που είναι συνδεδεμένοι με ασφαλιστικές επιχειρήσεις, στο μέτρο που διαπραγματεύονται ασφαλίσεις αποκλειστικά για τις επιχειρήσεις με τις οποίες συνδέονται, δεν ισχύουν οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3.»

(1) Εδώ ισχύει επίσης η υποσημείωση 17. Βλέπε σημείο 1.3 της αιτιολογικής έκθεσης που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας.

4.7. Άρθρο 13 — Ενσωμάτωση

4.7.1. Στην πρόταση της Επιτροπής, τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα Οδηγία το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2003 και ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

4.7.2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι της άποψης ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενημερώνουν την Επιτροπή και

σχετικά με το περιεχόμενο και τη διάρκεια των εκπαιδευτικών ή επαγγελματικών απαιτήσεων που θεσπίζουν σύμφωνα με το άρθρο 4 — παράγραφος 1 — εδάφιο 1. Κατά συνέπεια, προτείνεται να προστεθεί στο άρθρο 13 υποπαράγραφος 1, η ακόλουθη πρόταση:

«Επίσης, ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά με το περιεχόμενο και τη διάρκεια που έχουν στο κράτος μέλος οι επαγγελματικές απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 1 — παράγραφος 1 — εδάφιο 4.»

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Παράρτημα

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Μερίδια αγοράς των διαφόρων διαύλων κυκλοφορίας ασφαλειών σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(%)

Χώρα	Διαμεσολαβητές		Γενικοί πράκτορες		Τράπεζες		Άμεσες ασφαλίσεις		Λοιπά	
	Ασφάλιση γενικών κλάδων	Ζωής	Ασφάλιση γενικών κλάδων	Ζωής	Ασφάλιση γενικών κλάδων	Ζωής	Ασφάλιση γενικών κλάδων	Ζωής	Ασφάλιση γενικών κλάδων	Ζωής
A (*)	14	11	5	3	77	31	3	53	1	2
B	70	50	15	10	8	25	3	5	4	10
D	15	12	72	65	12	17	5	5	6	6
DK	15	18			5	5	40	35	41	42
ESP	18		43		15		20	4		
F	19	7	39	11	5	51	2	6	35	25
FIN	10	15	10	10		45	80	30		
EL	Δεν υπάρχουν στοιχεία									
IRL	65	50	4	17		15	30	33		
I	18	3	76	42	1	36	5	19		
NL	60				15		20		5	
L	10		80		5		5			
P	16	1	59	12	4	80	14	4	7	1
S	Δεν υπάρχουν στοιχεία									
UK	70	48	18	5		15	10	2	2	33

(*) Στην Αυστρία, οι τράπεζες μπορούν να λειτουργούν ως διαμεσολαβητές ή ως πράκτορες.

Πηγή: ΔΓΑΑ 2001.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση και η προστασία της φύσης στην Ευρώπη»

(2001/C 221/22)

Στις 13 Ιουλίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα Γεωργίας, ανάπτυξης της Υπαίθρου, Περιβάλλοντος, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Μαΐου 2001 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Ribbe.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής και 31ης Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σκοπός και διάρθρωση της γνωμοδότησης

1.1. Με την παρούσα γνωμοδότηση, η ΟΚΕ επιθυμεί να προσφέρει τη συμβολή της στις συζητήσεις που διεξάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση με αντικείμενο την κατάσταση και την προστασία της φύσης και του τοπίου στην Ευρώπη εν γένει και ειδικότερα στην ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης σε άλλους πολιτικούς τομείς.

1.2. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η σημασία της ευρωπαϊκής φυσικής κληρονομιάς και τονίζεται η ανάγκη ενός γενικού συντονισμού της προστασίας της φύσης εκ μέρους της ΕΕ. Στο τρίτο μέρος ακολουθεί η εξέταση του θέματος της εφαρμογής των σχετικών οδηγιών της ΕΕ. Το κέντρο βάρους της παρούσας γνωμοδότησης βρίσκεται στο τέταρτο μέρος στο οποίο εξετάζεται η συνεκτικότητα της πολιτικής. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον, στο διάστημα που έχει μεσολαβήσει, το θέμα της προστασίας της φύσης έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι στο παρελθόν στους υπόλοιπους πολιτικούς τομείς της ΕΕ ή εάν πρέπει απαραίτητως να επέλθουν άμεσες βελτιώσεις. Από την άποψη αυτή, η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στους πολιτικούς τομείς στους οποίους μπορεί να ασκηθεί σημαντική επιρροή εκ μέρους της ΕΕ.

1.3. Είναι αναμφισβήτητο ότι η άσκηση επιρροής επί της φύσης είναι αποτέλεσμα πολύ διαφορετικών μέτρων, όπως π.χ. η καλλιέργεια, η χρήση για λόγους αναψυχής, η εξόρυξη του εδάφους, η γεωργία και δασοκομία, η εξέλιξη των μεταφορών και των υποδομών, η κατασκευή διωρυγών και φραγμάτων και η εκτροπή των υδάτων, για να αναφερθούν μερικά από αυτά. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΟΚΕ επικεντρώνεται στην κοινή Γεωργική πολιτική, με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί σημαντική επιρροή επί του τρόπου με τον οποίον αξιοποιούνται οι εκτάσεις και κατά συνέπεια στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται η φύση στην επικράτειά της. Καθοριστική σημασία έχει η ενσωμάτωση του θέματος της προστασίας της φύσης στη γεωργία, δεδομένου ότι το 44 % των εκτάσεων της ΕΕ και μεγάλα τμήματα των περιοχών Natura 2000 χρησιμοποιούνται για γεωργικές καλλιέργειες.

2. Το σημείο εκκίνησης της προστασίας της φύσης στην Ευρώπη

2.1. Η Ευρώπη δεν διαθέτει μόνο εξαιρετικές πολιτιστικές αξίες, αλλά και ποικιλόμορφες καλλιέργειες και φυσικά τοπία που

αποτελούν μίαν εξαιρετική φυσική κληρονομιά. Η μεγάλη ποικιλία των διαφόρων τοπίων και η συνεπόμενη ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας συνθέτουν την ομορφιά και το ενδιαφέρον της ηπείρου. Η προστασία τους είναι μια σημαντική αποστολή της πολιτικής, της διοίκησης και των πολιτών.

2.1.1. Ωστόσο, η προστασία της φύσης δεν είναι μόνο αυτοσκοπός. Η φύση αποτελεί την απαραίτητη βάση της ζωής και της οικονομίας, χρησιμεύει ως σημαντική πηγή οικονομικών δραστηριοτήτων και αποτελεί προϋπόθεση πολλών δραστηριοτήτων στο χώρο του αθλητισμού, της διάθεσης του ελεύθερου χρόνου και της αναψυχής καθώς και της δραστηριοτήτων για την προστασία της υγείας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμα και για θεραπευτικούς σκοπούς.

2.2. Η μεγάλη ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας είναι αποτέλεσμα τόσο των διαφορετικών φυσικών συνθηκών όσο και των μορφών αξιοποίησης που είναι προσαρμοσμένες στις συνθήκες αυτές. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα διάφορα είδη και οι βιότοποι εξαρτώνται άμεσα από την καλλιέργεια εκτάσεων. Ένα μεγάλο μέρος των ειδών, τα οποία χρειάζονται σήμερα ιδιαίτερη προστασία, δημιουργήθηκαν μέσω των, από σημερινή άποψη, εκτατικών γεωργικών καλλιεργειών των τελευταίων αιώνων. Ωστόσο, η «Ευρώπη» παρουσιάζει τόσες πολλές διαφορές ώστε δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος κανείς για συγκρίσιμες και μεταβιβάσιμες προϋποθέσεις του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου. Κατά συνέπεια, οι απαιτήσεις που σχετίζονται με την προστασία της φύσης είναι πολύ διαφορετικές: στα εκτεταμένα δάση της Σκανδιναβίας, οι συνθήκες και τα προβλήματα που αφορούν την προστασία της φύσης διαφέρουν πολύ σε σύγκριση με τα υψίπεδα της Σκωτίας, τις Άνδεις, την άνυδρη ισπανική Extremadura ή τις περιφέρειες και περιοχές κρατών μελών που χρησιμοποιούνται συχνά για εντατική καλλιέργεια (!).

2.3. Η προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας είναι μια αποστολή η οποία πρέπει κατά κύριο λόγο να εκπληρωθεί στα κατ' ιδίαν κράτη μέλη και στις περιφέρειες καθώς και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Προσπάθειες για την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος καλούνται επίσης να καταβάλουν και όλοι οι πολίτες. Τα πολλά θετικά παραδείγματα πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί από ιδιώτες, οργανώσεις για την προστασία της φύσης και αγρότες αποδεικνύουν ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που ενδιαφέρονται για την προστασία της φύσης και του τοπίου.

(!) Όπως η Βρετανία, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, η Δανία, η Βορειοδυτική Γερμανία, η Νοτιοανατολική Αγγλία, η πεδιάδα του Πάδου, κ.λπ.

Πρόκειται για μία κλασική αποστολή «από τη βάση προς τα πάνω» η οποία πρέπει ωστόσο να πλαισιωθεί από την πολιτική. Συνεπώς, η ανάληψη συντονισμένων δράσεων και σε ευρωπαϊκή κλίμακα όχι μόνο κρίνεται σκόπιμη, αλλά και απολύτως απαραίτητη. Αυτό για την αποτελεσματική προστασία της φύσης στην Ευρώπη δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς ένα γενικό συντονισμό εκ μέρους της ΕΕ.

2.3.1. Αυτή η υποχρέωση συντονισμού προκύπτει, αφενός, από το γεγονός ότι πολλά είδη δεν περιορίζονται σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια αλλά μετακινούνται για χιλιάδες χιλιόμετρα για να μεταβούν από το θερινό στον χειμερινό τόπο διαβίωσής τους. Η φύση δεν έχει σύνορα. Η διατήρηση πολλών ειδών, όπως π.χ. των αποδημητικών γερανών, προϋποθέτει την προστασία όχι μόνο των περιοχών αναπαραγωγής και θερινής διαμονής, όπως π.χ. στη Βόρεια Ευρώπη, αλλά και των περιοχών διαχείμασης, π.χ. στην Ισπανία. Επιπλέον, όπως συμβαίνει με τους ανθρώπους που μετακινούνται οδοιπορικώς ή με αυτοκίνητο, τα αποδημητικά είδη χρειάζονται για τις μετακινήσεις τους μεταξύ χειμερινών και θερινών τόπων διαμονής όχι μόνο σημεία ανάπαυσης αλλά και διαδρόμους. Εκτός αυτού, η Ευρώπη αποτελεί περιοχή διαχείμασης αποδημητικών ασιατικών πτηνών, τα οποία αναπαράγονται στη Σιβηρία, αλλά και περιοχή αναπαραγωγής αποδημητικών πτηνών τα οποία διαχειμάζουν στην Αφρική. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προστασία της φύσης στην Ευρώπη επηρεάζει με πολλούς τρόπους και τη βιοποικιλότητα σε περιοχές εκτός αυτής.

2.3.2. Η αναγκαιότητα ενός γενικού συντονισμού εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτει επίσης από το γεγονός ότι υπάρχουν πολλά είδη ζώων και φυτών τα οποία, ακόμα και αν δεν απαντώνται σε όλες τις περιφέρειες της Ευρώπης, αποτελούν τμήμα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Με άλλα λόγια, η προστασία των ειδών αυτών, δεν παρουσιάζει μόνο εθνικό αλλά και πανευρωπαϊκό ενδιαφέρον, κατά τον ίδιο τρόπο όπως είναι γενικώς αποδεκτό ότι υπάρχουν ορισμένα εθνικά μνημεία τα οποία προστατεύονται και από την κοινότητα. Παραδείγματα τέτοιων ειδών είναι το μεγαλύτερο πτηνό της Ευρώπης, ο αγριόγαλος (*Otis tarda*), ο αποδεκατισμένος πληθυσμός του οποίου συναντάται κυρίως στην Ιβηρική Χερσόνησο· στην Ισπανία υπάρχουν περίπου 15 000 και στην Πορτογαλία μεταξύ 200 και 300, αριθμός που αντιστοιχεί στο ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού. Άλλα παραδείγματα είναι η φαιά αρκούδα, ο λύκος, ο λυγξ, ο βίσονας, ένας μεγάλος αριθμός χειροπτερών καθώς και εντόμων, (π.χ. η πεταλούδα *Euphydryas aurinia* (1), η κυανομέλας πεταλούδα (2) ή ο σκαρβαβίος των Άλπεων (3)). Για την προστασία των ειδών αυτών πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις θα οδηγήσουν στη διατήρηση της παραδοσιακής γεωργικής παραγωγής, η οποία δεν είναι ανταγωνιστική υπό τις σημερινές συνθήκες ανταγωνισμού.

2.4. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια υπερβολική και ταχύτατη μείωση του πληθυσμού πολλών ζώων και φυτών. Ιδιαίτερες ανησυχίες προξενεί η σημερινή δραματική κατάσταση: Μέσα σε λίγα χρόνια ή λίγες δεκαετίες, ορισμένα είδη έχουν ήδη εξαφανιστεί, ενώ άλλα απειλούνται με αφανισμό ή διατρέχουν κίνδυνο ή θα μπορούσαν να διατρέξουν κίνδυνο. Υπάρχει μόνο ένας πολύ περιορισμένος αριθμός ειδών που μπόρεσαν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, ο πληθυσμός των οποίων παρουσιάζει αύξηση. Σε γενικές γραμμές μπορεί να λεχθεί ότι η κατάσταση της φύσης και η προστασία της στην Ευρώπη προξενεί σοβαρές

ανησυχίες. Ορισμένες μεγάλες επιτυχίες που σημειώθηκαν με τη σταθεροποίηση του πληθυσμού ορισμένων ειδών (π.χ. με την προστασία των αρπακτικών πτηνών στην Κεντρική Ευρώπη) δεν μπορούν να αποκλείσουν το γεγονός ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν τα τελευταία χρόνια δεν σημείωσαν παρά μόνο μερική επιτυχία και δεν μπόρεσαν να ανασχέσουν και να αντιστρέψουν την εν γένει αρνητική τάση που παρατηρείται. Στη δεύτερη έκθεσή του για την κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ευρώπη (1999), το Ευρωπαϊκό γραφείο περιβάλλοντος γράφει τα εξής: «Τα είδη που ζουν ελεύθερα στη φύση στην Ευρώπη διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο και ο πληθυσμός τους μειώνεται διαρκώς. ... Σε πολλές χώρες κινδυνεύει έως και το 50 % των γνωστών σπονδυλωτών ... Σημειώνεται μείωση του πληθυσμού σε περισσότερο από το ένα τρίτο των πτηνών στην Ευρώπη ...».

2.5. Οι αιτίες της εξέλιξης αυτής είναι πολύ διαφορετικές. Σήμερα, η βασική απειλή έγκειται στον περιορισμό ή στην πλήρη απώλεια των βιοτόπων ζώων και φυτών. Ιστορικά, η άμεση καταδίωξη ορισμένων ζώων (αρκούδων, λύκων, λυγγών) είχε μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι σήμερα, ωστόσο εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα. Η μείωση του αριθμού κατάλληλων βιοτόπων, εκτός άλλων λόγω της ανοικοδόμησης κτιρίων, της αλλαγής των γεωργικών και δασοκομικών πρακτικών, της ρύπανσης του περιβάλλοντος, των κατακερματισμού μεγάλων φυσικών εκτάσεων, π.χ. με την κατασκευή δρόμων, τουριστικών υποδομών (κυρίως σε παράκτιες περιοχές) κ.λπ., δεν έχει σταματήσει. Αντιθέτως: η εντατική οικοδόμηση εκτάσεων συνεχίζεται, υπάρχουν περιοχές που αποστραγγίζονται, υπάρχουν άνυδρες περιοχές που υδροδοτούνται, υπάρχουν περιοχές πτωχές σε θρεπτικές ουσίες στις οποίες παρατηρείται ευτροφισμός ή υπερτροφισμός, κ.λπ. Εκτός από τους τοπικούς και εθνικούς φορείς, τις αρνητικές αλλαγές προξένησε και σε πολλές περιπτώσεις εξακολουθεί να προξενεί η μονομερώς επικεντρωμένη στην παραγωγικότητα και την ανάπτυξη γεωργική και διαρθρωτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια σειρά κοινοτικών κρατών έχει, εν τω μεταξύ, υιοθετήσει σωστά μέτρα, τα οποία όμως δεν μπόρεσαν να ανατρέψουν την πάντοτε αρνητική τάση που προαναφέρθηκε.

2.5.1. Ένα πρόβλημα που μέχρι σήμερα είχε υποτιμηθεί αφορά την αλιευτική πολιτική. Αυτό γιατί οι αλιευτικοί στόλοι αντιμετωπίζουν την ολοένα και μεγαλύτερη οικονομική πίεση με την εφαρμογή περισσότερο αποτελεσματικών αλιευτικών μεθόδων. Στα παρασυρόμενα δίχτυα παγιδεύονται συχνά απειλούμενα είδη θαλάσσιων χελωνών ή θηλαστικών, όπως π.χ. η φώκια μοναχός (*monachus monachus*), άλλα πτερυγόποδα, μικρές φάλαινες αλλά και δελφίνια. Από την άλλη πλευρά, οι βιώσιμες παραδοσιακές μέθοδοι αλιείας, όπως π.χ. το ψάρεμα τόνου με αγκίστρια που εφαρμόζεται στην Ισπανία, δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν εύκολα αυτήν την οικονομική πίεση (4). Προβλήματα δημιουργεί επίσης η αλιεία σε στάσιμα ύδατα (κορμοράνος) και σε ρέοντα ύδατα, στο βαθμό που μετατρέπεται σε ανταγωνιστή των ειδών που τρέφονται με ψάρια (όπως π.χ. η ενυδρίς) ή λόγω επεμβάσεων και καταστάσεων που απειλούν τα ύδατα, όπως ο ευτροφισμός από τις τροφές και τα λιπάσματα, και από τα δημοτικά και βιομηχανικά απόβλητα, η έγχυση άβυσστος, ο εμπλουτισμός με ξένα είδη και η κατασκευή φραγμάτων κ.λπ.

(1) *Euphydryas* (syn. *Hypodryas*) *aurinia*, Marsh Fritillary.

(2) *Maculinea nausithous*, Dusky Large Blue.

(3) *Rosalia alpina*.

(4) Έχει μεγάλη σημασία να ενημερωθεί ο πληθυσμός ότι οι τόνοι που έχουν αλιευθεί με αγκίστρια έχουν λευκό κρέας ενώ εκείνοι που έχουν αλιευθεί με δίχτυα κόκκινο. Οι καταναλωτές μπορούν να συμβάλλουν στην προστασία της φύσης με τις αγοραστικές αποφάσεις τους.

2.5.2. Οι δραματικές έκτασης απώλειες ειδών και κατ' αυτόν τον τρόπο και γενετικών πόρων δεν παρατηρούνται μόνο στην ελεύθερη φύση, αλλά και στα είδη ζώων εκμετάλλευσης και στη χλωρίδα. Ήδη υπάρχουν πολλές περιφερειακά προσαρμοσμένες ράτσες κατοικίδιων ζώων οι οποίες έχουν ήδη εξαφανιστεί ή απειλούνται με εξαφάνιση. Εξίσου προβληματική είναι η κατάσταση των δημοτικών και οπωροκηπευτικών ειδών που σπανίζουν. Πρόκειται για ένα πρόβλημα το οποίο αφορά την προστασία της φύσης και δεν συνεκτιμάται επαρκώς στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την προστασία της φύσης σε κρατική ή ιδιωτική κλίμακα. Παρόλο που οι απόψεις αρχίζουν να αλλάζουν και, για παράδειγμα, υπήρξαν ορισμένες πρωτοβουλίες στα πλαίσια του αγροπεριβαλλοντικού προγράμματος, πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά στο χώρο αυτό. Ωστόσο, όπως προκύπτει, οικονομικές ευκαιρίες μπορεί να προσφέρει και η διάθεση στην αγορά παλαιών ειδών κατοικίδιων ζώων (π.χ. ο χοίρος Schwäbisch-Hällisch, και ο κατοικίδιος χοίρος της Ιβηρίας).

2.6. Η ποικιλία βιοτόπων και ειδών οδήγησε ήδη πριν από περισσότερο από 100 χρόνια στο συμπέρασμα ότι η Ευρώπη πρέπει να διαιρεθεί σε ορισμένες βιογεωγραφικές περιφέρειες στις οποίες θα μελετηθεί ποιοι βιότοποι ή ποια είδη έχουν ιδιαίτερη «ευρωπαϊκή σημασία» και πρέπει κατά συνέπεια να τύχουν ειδικής προστασίας. Με βάση τις προηγούμενες επιστημονικές εργασίες, στο άρθρο 1γ της οδηγίας για τη χλωρίδα και την πανίδα συμπεριλήφθηκε κατανομή της Ευρώπης σε βιογεωγραφικές περιφέρειες.

2.7. Τα κράτη μέλη, η Επιτροπή και ιδιαίτερος η ΓΔ Περιβάλλοντος επιχειρούν ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 70 να συμβάλλουν στο κρίσιμο θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος όχι μόνο με την κατάρτιση (και την εκτέλεση) οδηγιών αλλά και με την εφαρμογή ειδικών στρατηγικών⁽¹⁾ και την ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης σε άλλους πολιτικούς τομείς.

3. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία της φύσης και η εφαρμογή της

3.1. Τις τελευταίες δεκαετίες θεσπίστηκαν σε ευρωπαϊκή κλίμακα δύο οδηγίες που έχουν ουσιαστική σημασία για την προστασία του περιβάλλοντος: το 1979 η αποκαλούμενη οδηγία για την προστασία των πτηνών (79/409/ΕΟΚ), και το 1992 η οδηγία για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιοτόπους. Με τις δύο αυτές οδηγίες καθιερώνονται οι σημαντικότερες προϋποθέσεις για την προστασία βιοτόπων, ζώων και φυτών που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Ευρώπη και τελούν υπό απειλή. Με τις οδηγίες αυτές δημιουργείται, εκτός άλλων, ένα ευρωπαϊκό δίκτυο ιδιαίτερα σημαντικών προστατευόμενων περιοχών (Natura 2000). Αμφότερες οι οδηγίες αποτελούν ουσιαστικούς συντελεστές για την εφαρμογή της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα (Σύμβαση για τη βιοποικιλότητα, Ρίο, 1992) που υπογράφηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ.

3.2. Η ΟΚΕ τονίζει ότι η οδηγία για την προστασία των πτηνών και η οδηγία για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιοτόπους αποτελούν απολύτως απαραίτητα νομοθετήματα⁽²⁾. Είναι σαφές

ότι ο αποδεκατισμός του πληθυσμού ζώων και φυτών που αναφέρεται συνεχώς από εθνικές υπηρεσίες προστασίας του περιβάλλοντος και ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και καταγγέλλεται από περιβαλλοντολόγους δεν μπορεί να αποδοθεί σε ελλείψεις της νομοθεσίας.

3.3. Ελλείψεις και εν μέρει ανεπάρκειες παρουσιάζονται ωστόσο στην εφαρμογή των οδηγιών αυτών σε εθνική κλίμακα, καθώς και στη δήλωση των περιοχών Natura 2000 και στην διαχείριση περιοχών που προστατεύονται ήδη ή που πρέπει να προστατευθούν.

3.4. Στη γνωμοδότησή της για την «Συνολική αξιολόγηση του έμπυτου περιβαλλοντικού προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης»⁽³⁾, η ΟΚΕ αναφέρει ότι «... η αποτυχία των κρατών μελών να εφαρμόσουν την περιβαλλοντική νομοθεσία που τα ίδια έχουν υιοθετήσει — μέσω του Συμβουλίου Υπουργών — ή η εφαρμογή της μόνο υπό πίεση (όταν η Επιτροπή της ΕΕ προσφεύγει στο δικαστήριο), βλάπτει το περιβάλλον και είναι αδύνατον γενικώς να εξηγηθεί στο κοινό σε μια φάση που υποτιθεται ότι καταβάλλονται προσπάθειες για την ευαισθητοποίησή τους σε θέματα περιβαλλοντικής φύσεως». Ως «χαρακτηριστικό παράδειγμα» αναφέρονται εκτός άλλων οι δύο σημαντικές οδηγίες για την προστασία των πτηνών και για την προστασία της χλωρίδας, της πανίδας και των βιοτόπων.

Καθορισμός προστατευόμενων περιοχών

3.5. Η ΟΚΕ επικρίνει την καθυστέρηση που παρατηρείται με τη δήλωση και την οριοθέτηση προστατευόμενων περιοχών. Έτσι, θεωρεί ιδιαίτερα θλιβερό για την προστασία της ευρωπαϊκής φύσης το γεγονός ότι, είκοσι δύο χρόνια μετά την έκδοση της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών σχετικά με την ορθή εφαρμογή των διατάξεών της. Η Επιτροπή υποχρεούται κάθε τόσο να διαπιστώνει ότι σε διάφορα κράτη μέλη «η γενική ανεπάρκεια σε αριθμό και επιφάνεια, των ζωνών ειδικής προστασίας που κατατάχθηκαν» (παρόλο που η αναφορά έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί ήδη το 1981), με αποτέλεσμα η Επιτροπή να δίνει προτεραιότητα «στην συνέχιση των γενικών διαδικασιών παράβασης κατά αυτής της γενικής ανεπάρκειας και όχι στη διώξη της απουσίας κατάταξης και προστασίας σε κάθε μεμονωμένη ζώνη»⁽⁴⁾. Πάρα πολλές ελλείψεις παρουσιάζει επίσης η νομική και πρακτική εφαρμογή εκ μέρους των κρατών μελών της οδηγίας για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιοτόπους. Το χρονοδιάγραμμα που αποφασίστηκε από τους υπουργούς περιβάλλοντος με βάση την οδηγία και στόχο τη δημιουργία του δικτύου προστατευόμενων περιοχών με την επωνομασία «Natura 2000» έχει παραβιαστεί σε σημείο που να βλάπτει πάρα πολύ τον ουσιαστικό στόχο που είναι η προστασία και η διασφάλιση σημαντικών βιοτόπων και η προστασία σπάνιων ζώων και φυτών.

3.5.1. Ωστόσο, στο σημείο αυτό υπάρχουν τεράστιες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένα από αυτά έχουν εκπληρώσει ένα μεγάλο μέρος των υποχρεώσεών τους, ακόμα και με καθυστέρηση και ολοκλήρωσαν σε μεγάλο βαθμό τη γνωστοποίηση των περιοχών. Αντιθέτως, ορισμένα άλλα, αποτελούν αρνητική εξαίρεση από τον κανόνα, παρόλο που τους τελευταίους μήνες και τις τελευταίες εβδομάδες, παρατηρούνται ενθαρρυντικές πρόοδοι και σ' αυτά.

⁽¹⁾ Στρατηγική βιοποικιλότητας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (COM(1998) 42).

⁽²⁾ Παρόλο που πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν συνεκτιμάται πάντα όσο θα έπρεπε η προληπτική προστασία της φύσης που αποτελεί ουσιαστικά την πρόθεση δύο οδηγιών.

⁽³⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000 — σημείο 3.4.1.6.

⁽⁴⁾ Βλ. 17η ετήσια έκθεση για τον έλεγχο της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου (1999) (COM(2000) τελικό) σ. 87.

3.5.2. Ιδιαίτερα αποτελεσματική αποδείχθηκε η διευκρίνιση της Επιτροπής ότι θα παγώσει τις πληρωμές από τα διαρθρωτικά ταμεία, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 12257/1999 για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, έως ότου υπάρξουν αρκετές αναφορές που να εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό ότι τα (συν) χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ προγράμματα δεν μπορούν να ασκήσουν αρνητικές επιδράσεις σε περιοχές που εμπίπτουν δυνητικά στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιότοπους. Παρόλο που το πάγωμα των πληρωμών — όπως και να θέλει κανείς να το αξιολογήσει από πολιτική άποψη — δεν πραγματοποιήθηκε σε μεγάλη κλίμακα μέχρι στιγμής, είχε ως αποτέλεσμα να παρατηρηθεί μια κινητοποίηση όσον αφορά την αναφορά περιοχών⁽¹⁾. Σχετικά, η ΟΚΕ επισημαίνει ότι, για παράδειγμα, οι πληρωμές σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για τους γεωργούς. Για αυτό καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό η δήλωση των περιοχών να ακολουθήσει ταχέως, έτσι ώστε να μην υποφέρουν οι γεωργοί από την απραξία των αρμοδίων αρχών.

3.6. Οι λόγοι των καθυστερήσεων ως προς την εφαρμογή των οδηγιών της ΕΕ είναι πολλαπλοί. Σχετίζονται, εκτός των άλλων, με την αντίσταση που προβάλλεται επί τόπου από παράγοντες που επιθυμούν άλλο τρόπο χρήσης των εκτάσεων κατά του καθορισμού και της υπόδειξης των αντίστοιχων περιοχών. Οι δήμοι φοβούνται ότι θα περιοριστεί η ανάπτυξη τόπων κατοικίας και εγκατάστασης επιχειρήσεων στις περιοχές τους, οι αρμόδιοι για το σχεδιασμό των μεταφορών προβλέπουν προβλήματα με τον μελλοντικό καθορισμό διαδρόμων, οι γεωργοί οι οποίοι είναι ήδη εκτεθειμένοι σε αυξανόμενες πιέσεις εγκατάστασης και τις επιπτώσεις τους — (οικοδομημένες περιοχές, δρόμοι, εγκαταστάσεις αναψυχής, κ.λπ.) — αισθάνονται να περιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούν τις εκτάσεις τους και να εμποδίζεται η μελλοντική τους εξέλιξη.

3.6.1. Σημαντικές καθυστερήσεις όσον αφορά δήλωση των εν λόγω περιοχών προέκυψαν κυρίως από τη διαμάχη που υπήρξε τα τελευταία χρόνια μεταξύ προστασίας της φύσης και γεωργίας. Αυτού του είδους οι διαφωνίες προκύπτουν από τη μη κατανόηση της κλιμακωτής διαδικασίας που περιλαμβάνεται στην οδηγία Habitat, η οποία κατανέμεται σε μια στηριγμένη αποκλειστικά σε επιστημονικά κριτήρια φάση επιλογής εκ μέρους των κρατών μελών, σε μια εξίσου επιστημονική διαδικασία επιλογής εκ μέρους της Επιτροπής, για να ακολουθήσει, στη συνέχεια, ο ουσιαστικός χαρακτηρισμός των περιοχών. Επειδή η πρώτη φάση, δηλαδή η προεπιλογή σύμφωνα με επιστημονικά κριτήρια, ολοκληρωνόταν εν μέρει χωρίς τη συμμετοχή των αρχών, οι ενδιαφερόμενοι έκριναν ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται ερήμην των ενδιαφερόμενων γαιοκτημόνων και χρηστών. Από αυτό πρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι, ήδη σε ένα πρώιμο στάδιο και όχι πρώτα κατά τον καθορισμό των περιοχών και τη συζήτηση διαχειριστικών σχεδίων, πρέπει να προβλέπεται εκτεταμένη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων γιατί, με τη μη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων σε συνδυασμό με το χαρακτηρισμό εκτάσεων με μεθόδους που δεν μπορούν να επαληθευτούν⁽²⁾, οι αρμόδιες για την προστασία της

φύσης υπηρεσίες δεν αποκτούν φίλους, αλλά αντίθετα προσκρούουν σε ολοένα και μεγαλύτερες αντιστάσεις, ενώ η εικόνα τους στο κοινό είναι αρνητική.

3.6.2. Μέχρι σήμερα, σε πολλές περιπτώσεις δεν υπήρξε επαρκής ενημέρωση των γαιοκτημόνων και των χρηστών σχετικά με τις συνέπειες του χαρακτηρισμού εκτάσεων για το δίκτυο Natura 2000. Η ελλιπής συμμετοχή και η συνεπόμενη άγνοια των επιπτώσεων για την περαιτέρω χρήση και εκμετάλλευση των εκτάσεων οδήγησε σε αντιστάσεις. Το πρόβλημα αυτό πρέπει να περιοριστεί στο ελάχιστο μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης με τη χορήγηση αποζημιώσεων στους γεωργούς στις «ιδιαιτέρως προστατευόμενες περιοχές», για τα μέτρα προστασίας της φύσης που επιθυμεί η κοινωνία, όπως προβλέπεται στην οδηγία για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιότοπους. Ως βήμα διαλόγου της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η ΟΚΕ διακρίνει εδώ ένα κρίσιμο σημείο για την προστασία της φύσης στην Ευρώπη.

Διοίκηση προστατευόμενων περιοχών

3.7. Με την — έστω και βραδεία πρόοδο που σημειώνει ο καθορισμός προστατευόμενων περιοχών, το κέντρο βάρους μετατίθεται στην ουσία στη διοίκηση των περιοχών αυτών σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας ΧΠΒ (προσδιορισμός συντηρητικών μέτρων, αποφυγή της επιδείνωσης της κατάστασης φυσικών βιοτόπων, εξέταση της συμβατότητας σχεδίων και προγραμμάτων με τους στόχους που έχουν οριστεί για τις συγκεκριμένες περιοχές, εκτέλεση σχεδίων και προγραμμάτων με αρνητικές συνέπειες μόνο κάτω από πολύ αυστηρές προϋποθέσεις). Και στην προκειμένη περίπτωση αυτό που επιβάλλεται είναι η πραγματοποίηση διαλόγου με τους εμπλεκόμενους και, στο βαθμό που είναι απαραίτητα, τα διαχειριστικά σχέδια πρέπει να εγκρίνονται ομόφωνα, με στόχο την επίλυση διενέξεων με βάση την τρέχουσα νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία της φύσης. Η ΟΚΕ επισημαίνει ότι η οδηγία ΧΠΒ, με τις ρυθμίσεις του άρθρου 6, επιτρέπει μια πολύ καλύτερη συνεκτίμηση των επιστημονικών συμφερόντων απ' ό,τι η οδηγία της ΕΚ για την προστασία των πτηνών.

Συστάσεις για την εφαρμογή των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία της φύσης⁽³⁾

3.8. Η ΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι δυσκολίες που υπάρχουν με την εφαρμογή των δύο οδηγιών δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να οδηγήσουν σε αμφισβήτηση των εν λόγω οδηγιών ή σε περικοπές του περιεχομένου ή της εφαρμογής αυτών.

3.9. Η ΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να εκπληρώσουν επιτέλους τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ, να την ενσωματώσουν με ορθό τρόπο στη νομοθεσία τους (π.χ. Γερμανία) και να υποβάλλουν πλήρεις εθνικούς καταλόγους των σύμφωνα με επιστημονικά κριτήρια κατάλληλων περιοχών⁽⁴⁾. Μόνο έτσι θα μπορέσει η Επιτροπή να καταρτίσει κατάλογο περιοχών κοινοτικού ενδιαφέροντος έτσι ώστε — όπως προβλέπε-

(1) Σε σχέση με αυτά η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, η Επιτροπή υποχρεούται να μην αποδεσμεύει πόρους οι οποίοι μπορούν ενδεχομένως να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στο περιβάλλον. Σ' αυτά συγκαταλέγεται η πιθανή απειλή ή καταστροφή εκτάσεων που εμπίπτουν ενδεχομένως στο δίκτυο Natura 2000.

(2) Έτσι, μια φορά δηλώθηκε ως περιοχή ΧΠΒ κομμάτι αυτοκινητόδρομου. Στην Αυστρία χαρακτηρίστηκε μια περιοχή ως περιοχή διαβίωσης της χαλκοκουρούνας (*Coracias garrulus*) ενώ στην περιοχή αυτή δεν υπάρχει ούτε ένα από τα πουλιά αυτά τα οποία διαβίουν σε βιότοπο που συνορεύει αμέσως με την περιοχή αυτή.

(3) Για το θέμα αυτό βλέπε την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που υιοθετήθηκε στις 17.1.2001, στην οποία εξετάζεται κριτικά το θέμα της εφαρμογής της οδηγίας για την προστασία των πτηνών και για τη χλωρίδα, την πανίδα και τους βιότοπους.

(4) Παρόμοια απαίτηση συμπεριλαμβάνεται στη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής για την προστασία του περιβάλλοντος ΕΕ C 268 της 19.9.2000.

ται από την Οδηγία — τα κράτη μέλη να είναι σε θέση να χαρακτηρίσουν τις περιοχές αυτές ως προστατευόμενες το αργότερο έως το 2004. Από αυτή την άποψη, η ΟΚΕ επικροτεί τη διαδικασία παραβάσεως που κινεί η Επιτροπή σε βάρος κρατών μελών και την καλεί να συνεχίσει με αυστηρότητα την ανάληψη αυτών των νομικών πρωτοβουλιών. Η ΟΚΕ απευθύνει έκκληση στα εμπλεκόμενα κράτη μέλη να εκπληρώσουν επιτέλους την υποχρέωσή τους να προσδιορίσουν επαρκείς ευρωπαϊκές περιοχές προστασίας των πτηνών, σύμφωνα με την οδηγία 79/409/ΕΟΚ περί προστασίας των πτηνών⁽¹⁾.

3.10. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη για περισσότερη σαφήνεια. Έτσι το άρθρο 6 της Οδηγίας ΧΠΒ δεν νοείται ως εμπόδιο των οικονομικών δραστηριοτήτων και των τρόπων αξιοποίησης γης στις περιοχές Natura 2000 και γύρω από αυτές. Στόχος του άρθρου είναι μάλλον να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα παρόμοιων δραστηριοτήτων και να μην υπονομευτεί η υλοποίηση των στόχων που επιδιώκονται με την υπόδειξη εκτάσεων. Μια κατάλληλη διασαφήνιση — η οποία θα διασυνδέεται με τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες όπως π.χ. το ενημερωτικό δελτίο της Επιτροπής για τις περιοχές Natura 2000 καθώς και το έγγραφο ερμηνείας του άρθρου 6 της Οδηγίας ΧΠΒ — μπορεί ενδεχομένως να άρει τους φόβους των ενδιαφερόμενων. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι μια πολιτική για την προστασία της φύσης δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά ότι έχει μια θετική οικονομική και κοινωνική λειτουργία κατά την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, π.χ., συμβάλλοντας στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Από πολλά προγράμματα που, για παράδειγμα, χρηματοδοτούνται από το LIFE, προκύπτει ότι η Οδηγία ΧΠΒ δεν αποτελεί εμπόδιο αλλά λόγο θετικών εξελίξεων. Πρέπει να υπάρξει μια εντατικότερη γνωστοποίηση και ανταλλαγή παρομοίων θετικών παραδειγμάτων. Αυτό που έχει σημασία είναι η προστασία της φύσης να προξενεί χαρά και να εμπνέει τους ανθρώπους (στην προκειμένη περίπτωση τους γεωργούς) να αναλάβουν πρωτοβουλίες. Διότι η προστασία της φύσης συντελείται επί τόπου. Σχετικά, καθοριστική σημασία έχει να εξασφαλιστούν στο μέλλον και μακροπρόθεσμα τα κατάλληλα μέσα ενίσχυσης για την προστασία της φύσης στην ΕΕ ή να διαμορφωθούν σύμφωνα με τις ανάγκες της προστασίας της φύσης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερος για την εποχή που θα επακολουθήσει του σχεδίου Ατζέντα 2000, συμπεριλαμβανομένης της ενισχυτικής πρωτοβουλίας LIFE IV, που θα πρέπει να επιβεβαιωθεί εκ των προτέρων, και κυρίως για το σχέδιο LIFE-Φύση, η διάρκεια και οι πόροι του οποίου θα πρέπει να αυξηθούν ουσιαστικά σε σύγκριση με το LIFE III.

3.11. Για το λόγο αυτό πρέπει να προαχθεί η συνεργασία με γαιοκτήμονες, πρόσωπα που ασχολούνται με την προστασία της φύσης, καταναλωτές και τουρίστες, προκειμένου να υπάρξει μια καλύτερη και πιο συγκεντρωμένη συμμετοχή στην προσπάθεια για την προστασία της φύσης στις περιοχές Natura 2000 και να ενισχυθούν τα κίνητρα των ανθρώπων αυτών. Προς τούτο, τα θέματα του περιβάλλοντος πρέπει να ενσωματωθούν απόλυτα στο έργο της περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης και διαπαιδαγώγησης. Στις ευρωπαϊκές περιοχές προστασίας των πτηνών υλοποιούνται πολλά εξαιρετικής ποιότητας προγράμματα περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης και βιώσιμου τουρισμού.

(1) Οι οργανώσεις προστασίας της φύσης και συγκεκριμένα η Bird Life International (BLI), έχουν εντοπίσει κατάλληλες περιοχές, οι οποίες έχουν ήδη αναγνωρισθεί από το ΔΕΚ ως περιοχές αναφοράς σε επανειλημμένες περιπτώσεις.

4. Η ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης στη γεωργία

Εισαγωγή

4.1. Στο μέρος αυτό εξετάζεται κατά πόσον μπορεί να ενσωματωθεί η προστασία της φύσης στην Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ). Συνεκτιμώντας τις γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας που εξέδωσε το 1999 για τους «περιβαλλοντικούς στόχους της πολυλειτουργικής γεωργίας» και το «ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο»⁽²⁾, καθώς και την ανακοίνωση της Επιτροπής «κατευθύνσεις για μια αειφόρο γεωργία»⁽³⁾ και της έκτακτης έκδοσης αριθ. 14/00 του Ελεγκτικού Συνεδρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την οικολογικοποίηση της ΚΓΠ, η ΟΚΕ υποβάλει συστάσεις για την καλύτερη ενσωμάτωση της φύσης στην Κοινή Γεωργική Πολιτική. Εδώ γίνεται μια διάκριση μεταξύ συνοδευτικών μέτρων και γεωργικής ανάπτυξης (2ος πυλώνας της ΚΓΠ), αφενός, και της «παραδοσιακής» γεωργίας (1ος πυλώνας της ΚΓΠ) αφετέρου.

4.2. Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος, παράλληλα με άλλους κινδύνους που υφίστανται σε ορισμένους σημερινούς τύπους εντατικής γεωργίας διαβλέπει μια σημαντική απειλή για την προστασία της φύσης. Στη δεύτερη έκδοσή του για την κατάσταση του περιβάλλοντος στην Ευρώπη που κυκλοφόρησε το 1999 γράφει τα εξής: «Η σημαντικότερη αιτία είναι ο περιορισμός του φυσικού τους περιβάλλοντος λόγω αλλαγών στη χρήση των εκτάσεων, ιδιαίτερος λόγω των εντατικών γεωργικών καλλιεργειών ... Οι απειλές κατά της βιοποικιλότητας που απορρέουν από ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν ενταθεί. Δεν έχει σημειωθεί σχεδόν καμία πρόοδος προς την κατεύθυνση μιας φιλοπεριβαλλοντικής γεωργίας».

4.3. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η από αγροοικονομική άποψη παραγωγική γεωργία έχει καταστεί σοβαρή απειλή για τη βιοποικιλότητα και μάλιστα με δύο τρόπους: εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για εντατική καλλιέργεια παύουν να χρησιμεύουν πλέον ως τόπος διαβίωσης των περισσότερων απειλούμενων ειδών, ενώ ταυτόχρονα η συνέχεια της εκμετάλλευσης εκτάσεων που έχουν σημασία από την άποψη της προστασίας του περιβάλλοντος και έχουν χρησιμοποιηθεί για εντατική καλλιέργεια καθίσταται ολόένα και πιο ασύμφορη από οικονομική άποψη. Για την προστασία της φύσης η εντατικοποίηση της γεωργικής παραγωγής και οι εκτατικές καλλιέργειες αποτελούν πρόβλημα.

4.4. Η ΟΚΕ τονίζει ότι αυτό που έχει σημασία για την περαιτέρω εξέλιξη για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας (συμπεριλαμβανομένων των ποικιλιών και των ειδών ζώων εκτροφής) στην Ευρώπη είναι να υπάρξει μια θετική σχέση μεταξύ γεωργίας και προστασίας του περιβάλλοντος. Εκτός από τις φυσικές εκτάσεις που δεν έχουν επηρεαστεί από ανθρώπινες δραστηριότητες (οι οποίες είναι ελάχιστες στην Ευρώπη) υπήρχαν και υπάρχουν ορισμένες εκτατικές γεωργικές ή δασικές καλλιέργειες με τις οποίες δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά βίοτοποι στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην Ευρώπη. Για το λόγο αυτό απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση και την προαγωγή της

(2) Βλέπε και για τις δύο γνωμοδοτήσεις ΕΕ C 368 της 20.12.1999.

(3) COM(1999) 22 τελικό.

βιοποικιλότητας είναι η διατήρηση και η περαιτέρω εξέλιξη ορισμένων γεωργικών και δασικών μεθόδων παραγωγής οι οποίες θεωρούνται σήμερα εκτατικές από την άποψη των εισροών. Μια προσαρμοσμένη και συντονισμένη πολιτική για την προστασία της φύσης μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση παρόμοιων εκτατικών παραγωγικών μεθόδων. Επίσης, η προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος μπορούν να αποφέρουν οικονομικά οφέλη: σε συνδυασμό με την περιφερειακή πολιτική, η οικολογική ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει στη γέννηση νέων επαγγελμάτων και στην οικονομική ανάπτυξη περιφερειών.

4.5. Η ΚΓΠ πρέπει να δημιουργήσει νέα κίνητρα, να μεριμνήσει ώστε να συζητηθεί με τους εκπροσώπους του γεωργικού κλάδου το θέμα της προστασίας της φύσης και να αντισταθμιστούν οι οικονομικές απώλειες. Από αυτή την άποψη, η προστασία της φύσης και η φιλοπεριβαλλοντική γεωργία μπορούν να εξελιχθούν σε νέες πηγές εισοδήματος, όπου η κοινωνία πληρώνει για τις επιδόσεις που προσδοκά από τη γεωργία. Για να προαχθεί αυτή η προσπάθεια που καταβάλλει η γεωργία για την προστασία της φύσης και να αποφευχθούν ταυτόχρονα στο μέτρο του δυνατού οι αρνητικές επιδράσεις επί της φύσης, πρέπει επίσης να δημιουργηθούν οι οικονομικές προϋποθέσεις οι οποίες θα καθιστούν την προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος περισσότερο αποδοτική απ' όση η υπονόμευσή της. Όσο περισσότερο συμφέρουσα καθίσταται η προστασία της φύσης και του τοπίου, τόσο περισσότερο αποδεκτή θα είναι από τους γαιοκτήμονες και τους χρήστες.

4.6. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, η Κοινή Γεωργική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθούσε ένα σύστημα γεωργικής οικονομίας το οποίο έδινε προτεραιότητα στην απόδοση και τον εξορθολογισμό. Στην περίπτωση τα οικολογικά θέματα εξετάζονταν με τον ίδιο τρόπο που εξετάζονταν τα κοινωνικοπολιτικά θέματα (π.χ. πόσους γεωργούς χρειάζεται η κοινωνία;). Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι παραγωγοί σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την βιοποικιλότητα μετατράπηκε σε μειονέκτημα εγκατάστασης. Εδώ πρέπει να υπάρξει μια αντιστροφή των πραγμάτων η οποία να ωφελήσει τους γεωργούς. Εάν η κοινωνία επιθυμεί την προσαρμογή της παραγωγής στα συμφέροντα της φύσης, πρέπει να είναι διατεθειμένη να καταβάλει το αντίτιμο για επιδόσεις οι οποίες υπερβαίνουν τις κοινωνικές υποχρεώσεις της ιδιοκτησίας και τους νομικούς κανόνες της «καλής επαγγελματικής πρακτικής». Αυτό μπορεί να συμβεί εφόσον ο χρήστης είναι διατεθειμένος να πληρώσει μια υψηλότερη τιμή για τα αντίστοιχα προϊόντα ή εφόσον οι γεωργοί αμείβονται από το δημόσιο για την πρόσθετη επιβάρυνση που συνεπάγεται η εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον και τη φύση μεθόδων. Οπωσδήποτε, στο μέλλον, η οικολογική και εδαφική ποικιλία πρέπει να μετατραπούν σε πλεονέκτημα εγκατάστασης των γεωργών. Μια δυνατότητα είναι η αντικατάσταση των ενισχύσεων από αποζημιώσεις για τη προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών (όπως η συντήρηση βιοτόπων, εκτάσεων καλλιέργειας, στοιχείων της φύσης κ.λπ.), πρόταση η οποία είχε υποβληθεί ήδη από τον MacSharry κατά την προετοιμασία της γεωργικής μεταρρύθμισης του 1992, χωρίς όμως να εφαρμοστεί με συνέπεια.

4.6.1. Οι αλλαγές που απορρέουν από τη σημερινή Γεωργική Πολιτική μπορούν να διαπιστωθούν από τις αλλαγές που υφίστανται οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Για παράδειγμα, η αξιοποίηση πράσινων εκτάσεων που είναι σημαντικές για την προστασία της φύσης καθίσταται ολοένα και λιγότερο ενδιαφέρουσα από οικονομική άποψη και αυτό όχι μόνο στη Γερμανία. Η παραδοσιακή

γεωργική καλλιέργεια υποχωρεί ολοένα και περισσότερο, οι εκτάσεις πρασίνου μειώνονται, ενώ οι υπόλοιπες εκτάσεις καλλιεργούνται εντατικά. Στη Γερμανία, από τις 57 διαφορετικές οργανώσεις προστασίας της χλωρίδας και της πανίδας έχουν εναπομείνει μόνο 6, γεγονός που είχε δυσμενέστερες επιπτώσεις για την προστασία της φύσης. Ταυτόχρονα άλλαξε και ο τρόπος εκμετάλλευσης των αγρών και εκτάσεων πρασίνου. Εντωμεταξύ, σχεδόν όλα τα είδη πτηνών τα οποία πολλαπλασιάζονται σε ανοιχτές περιοχές έχουν καταχωρηθεί στον «Κόκκινο κατάλογο των ειδών που τελούν υπό απειλή» ή στον «προειδοποιητικό κατάλογο». Και σε άλλα κράτη μέλη, όπως στο ΗΒ, παρατηρείται μείωση του πληθυσμού πτηνών που διαβιούν σε αγροτικές περιοχές, όπως συμβαίνει με τη σταρήθρα, την πέρδικα, το χρυσοσίχλο και το καμποσίχλο. Η μείωση αυτή φτάνει ακόμη και το 80 % σε σύγκριση με τα δεδομένα της δεκαετίας του 70 (1).

4.6.2. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν παραδείγματα θετικών επιδράσεων της εκτατικής γεωργίας, όπως π.χ. η αξιοποίηση των Dehesas στην Ισπανική Extremadura. Ο κατάλληλος συνδυασμός εκτατικής εκμετάλλευσης αγρών και εκτάσεων πρασίνου, αποτελούν μορφές εκμετάλλευσης οι οποίες επιδρούν θετικά για ορισμένα είδη αυτών των περιοχών. Ωστόσο, από οικονομική άποψη η γεωργία στις περιοχές αυτές είναι ιδιαίτερα προβληματική.

4.7. Η σύγκρουση οικονομικής απόδοσης και οικολογικών απαιτήσεων δεν έχει μέχρι στιγμής πάψει να υφίσταται. Το γεγονός ότι σε επίπεδο ΠΟΕ έχουν θεσπιστεί οικολογικά πρότυπα με παγκόσμια ισχύ δυσχεραίνει την επίλυση της διαμάχης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εδώ όμως έχει αναγνωριστεί ήδη από την επιτυχή ολοκλήρωση του Γύρου της Ουρουγουάης της ΓΣΔΕ η δυνατότητα στήριξης των μέτρων του επονομαζόμενου «πράσινου κουτιού». Οι ευρωπαίοι γεωργοί δύσκολα μπορούν να αποδέχονται, από τη μια πλευρά, περισσότερες περιβαλλοντικές απαιτήσεις και να είναι, από την άλλη πλευρά, υποχρεωμένοι να υποστούν τον ανταγωνισμό με κράτη τα οποία έχουν το πλεονέκτημα καλύτερων κλιματικών συνθηκών και αγνοούν παντελώς το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος και της φύσης.

4.8. Με αφορμή το σχέδιο Agenda 2000, η Επιτροπή και οι Υπουργοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόνισαν ότι είναι αναγκαίο όχι μόνο να αναπτυχθεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας στην παγκόσμια αγορά αλλά και να διατηρηθεί ο πολυλειτουργικός χαρακτήρας της. Σήμερα γίνεται αναφορά στο «ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο». Με την έννοια αυτή, η Επιτροπή της ΕΕ αναφέρεται σε μια γεωργία η οποία δεν παράγει μόνο προϊόντα υψηλής ποιότητας, τα οποία σχετίζονται με πλούσιες πολιτιστικές παραδόσεις και συμβάλλουν στη διατήρηση της ομορφιάς του τοπίου, αλλά και εναρμονίζεται με τη φύση και το περιβάλλον και διασφαλίζει θέσεις απασχόλησης δημιουργώντας και νέες, ενώ είναι παράλληλα σε θέση να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό στην παγκόσμια αγορά χωρίς σημαντικές επιδοτήσεις.

4.9. Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας που εκπόνησε με τίτλο «Μια πολιτική για την εδραίωση του ευρωπαϊκού γεωργικού

(1) The state of the UK's birds 2000. RSPB 2000, BTO&WWT 2001.

προτύπου»⁽¹⁾ η ΟΚΕ τόνισε ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η πολλαπλή λειτουργία του προτύπου αυτού, θέτοντας ταυτόχρονα το ερώτημα «πώς με την αυξανόμενη ανταγωνιστική πίεση θα μπορέσουν να διασφαλιστούν οι διάφορες αποδόσεις της πολυλειτουργικής γεωργίας. ... Πρέπει να υποτεθεί ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις και από διάφορες ιδιαίτερα ευνοϊκές καταστάσεις στην αγορά, δεν θα είναι σε θέση ούτε στο μέλλον να παράγουν με τρόπο διαρκή με τιμές σύμφωνες με αυτές που επικρατούν στην παγκόσμια αγορά».

Συνοδευτικά μέτρα και 2ος πυλώνας της ΚΓΠ

4.10. Όσο οι συνθήκες που επικρατούν στην παγκόσμια αγορά παρεμποδίζουν μάλλον τη γενική εξάπλωση μιας γεωργίας που σέβεται τη φύση, η πολιτική είναι υποχρεωμένη να καταβάλει ιδιαίτερες προσπάθειες για να αντιστρέψει τις αρνητικές τάσεις. Με τον κανονισμό για το αγροτικό περιβάλλον (ΕΟΚ) αριθ. 2078/92 προβλήθηκαν για πρώτη φορά με συστηματικό τρόπο στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προγράμματα για το αγροτικό περιβάλλον τα οποία συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα προγράμματα αυτά συνόδευσαν και επηρέασαν περί το 17 % των ευρωπαϊκών γεωργικών εκτάσεων (πράγμα που σημαίνει ότι το 83 % των ευρωπαϊκών γεωργικών εκτάσεων δεν συνοδεύτηκε και δεν επηρεάστηκε), ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι μεταξύ των κρατών μελών υπάρχουν τεράστιες διαφορές όσον αφορά την επίδραση που είχαν επί των εκτάσεων και επί της προστασίας της φύσης τα προγράμματα αυτά⁽²⁾.

4.11. Σε μια αξιολόγηση των προγραμμάτων σύμφωνα με τον κανονισμό 2078/92⁽³⁾ η Επιτροπή καταλήγει εκτός των άλλων στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν

- ήταν πολύ θετικά όσον αφορά την ανάπτυξη της οικολογικής γεωργίας, η οποία θεωρείται ότι αποτελεί το σημαντικότερο περιβαλλοντικό μέτρο·
- έτυχαν μιας πολύ περιορισμένης αποδοχής με αποτέλεσμα να έχουν πολύ ελάχιστες επιδράσεις στις περιφέρειες εντατικής γεωργικής καλλιέργειας και
- δεν οδήγησαν σε αύξηση της εκτατικής κτηνοτροφίας.

4.12. Οι παρατηρήσεις αυτές επιβεβαιώθηκαν από το Ελεγκτικό Συνέδριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην ειδική έκθεσή του για την «Οικολογικοποίηση της ΚΓΠ»⁽⁴⁾. Πρέπει όμως να διαπιστωθεί ότι οι κυβερνήσεις πολλών κρατών μελών δεν αξιοποιούν τις δυνατότητες που έχουν για την καλύτερη προστασία της φύσης, ούτε καν τις δράσεις που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Έτσι, το Ελεγκτικό Συνέδριο⁽⁵⁾ διαπιστώνει ότι η δυνατότητα να αξιοποιηθεί για την προστασία της φύσης των εκτάσεων που ελευθερώνονται στα πλαίσια της ρύθμισης για την πρόωρη συνταξιοδότηση χρησιμοποιήθηκε μόνο από την Ιρλανδία. Συνολικά, προστέθηκαν στην Ευρώπη 54 εκτάρια (!) προστατευόμενων φυσικών περιοχών.

(1) ΕΕ C 368 της 20.12.1999 — σημείο 7.2.

(2) Στην Αυστρία, π.χ., οι γεωργικές εκτάσεις που επηρεάστηκαν από τα προγράμματα ανήλθαν περίπου στο 70 %, ενώ σε περιφέρειες εντατικής γεωργικής παραγωγής όπως στο Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες υπολείπονταν του μέσου όρου με ποσοστά 1.7 και 1.9 % αντιστοίχως.

(3) Έγγραφο εργασίας της ΓΔ6 (VI/7655/989) για την αξιολόγηση των γεωργοπεριβαλλοντικών προγραμμάτων.

(4) ΕΕ C 353 της 8.12.2000.

(5) Σημείο 32 της έκθεσης.

4.13. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται ότι, με τα γεωργοοικολογικά μέτρα, οι οικονομικές διαφορές οι οποίες υφίστανται μεταξύ των από την άποψη της προστασίας της φύσης επιθυμητών μεθόδων παραγωγής σε σύγκριση με αυτές που είναι επιθυμητές από οικονομική άποψη δεν έχουν εξισορροπηθεί πλήρως. Οι λόγοι της περιορισμένης επιτυχίας είναι, εκτός άλλων, ο περιορισμένος προϋπολογισμός των προγραμμάτων, τα πολύ περιορισμένα οικονομικά κίνητρα, το θέμα του μακροπρόθεσμου χαρακτήρα και κατ' αυτόν τον τρόπο το θέμα της βιωσιμότητας των προγραμμάτων για τους γεωργούς καθώς και το γεγονός ότι, εκτός των συνοδευτικών μέτρων, υπάρχουν και οικονομικά κίνητρα για την εντατική εκμετάλλευση.

4.14. Με τις αποφάσεις βάσει της Agenda 2000 επήλθαν ορισμένες περαιτέρω βελτιώσεις και η ανάπτυξη της υπαίθρου υιοθετήθηκε ως 2ος πυλώνας της ΚΓΠ. Στα πλαίσια του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης» αυξήθηκαν, εκτός άλλων, οι πόροι για τα γεωργοοικολογικά μέτρα. Ωστόσο, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι στο δεύτερο πυλώνα της γεωργικής πολιτικής δεν αντιστοιχεί περισσότερο από 10 % των δαπανών για τη γεωργία και μόνο το ήμισυ του ποσού αυτού διατίθεται για γεωργοοικολογικά μέτρα. Αυτό σημαίνει ότι για την εκτέλεση κλασικών γεωργοοικολογικών προγραμμάτων διατίθεται μόλις 5 % των συνολικών δαπανών της ΚΓΠ. Ένα μεγάλο μέρος των πόρων παραμένει στον πρώτο πυλώνα της γεωργικής πολιτικής. Τα κίνητρα για την περαιτέρω εκμετάλλευση των διαθέσιμων εκτάσεων εκτατικής καλλιέργειας ή για παράδειγμα για τη διατήρηση ξένων ... ή άλλων στοιχείων της φύσης ήταν ή ανύπαρκτα ή τελείως ανεπαρκή. Έτσι, δεν παρέχονται στους γεωργούς επαρκή κίνητρα για να προσαρμόσουν την παραγωγή τους στις απαιτήσεις που συνεπάγεται η προστασία της φύσης.

Πρώτος πυλώνας της ΚΓΠ

4.15. Όπως πάντα, τα περισσότερα κονδύλια από το τμήμα «Εγγυήσεων» του ΕΓΤΠΕ κατευθύνονται στις οργανώσεις αγοράς του πρώτου πυλώνα σε ποσοστό που ανέρχεται σε 90 %, ενώ θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι για την εφαρμογή των μέτρων ανάπτυξης της υπαίθρου (2ος πυλώνας) τα κράτη μέλη διαθέτουν σημαντικά ποσά βάσει της συγχρηματοδότησης.

4.16. Οι οργανώσεις αγοράς δεν αφορούν όλες τις γεωργικές καλλιέργειες. Για παράδειγμα, διενεργήθηκαν οι άμεσες πληρωμές για τις εκτάσεις καλλιέργειας σίτου και ενσιρωμένου αραβόσιτου, όχι όμως για αγροστώδη-ψυχανθή ή για εκτάσεις πρασίνου. Η προτίμηση ορισμένων καλλιεργειών έναντι άλλων ασκεί ορισμένες επιδράσεις επί της γεωργίας οι οποίες αφορούν και την προστασία της φύσης. Η πολιτική αυτή πρέπει να καταργηθεί και να αντικατασταθεί π.χ. από την χορήγηση πριμοδοτήσης.

4.17. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της διότι ορισμένες προτάσεις που είχαν γίνει από την Επιτροπή κατά τη συζήτηση για την Agenda 2000, οι οποίες θα ήταν κατάλληλες για την άμεση ή έμμεση προαγωγή μορφών εκμετάλλευσης που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης, δεν έγιναν δεκτές τελευταία από τα κράτη μέλη. Στις προτάσεις αυτές συγκαταλέγεται η πρόθεση της

Επιτροπής για την κατάργηση της επιδότησης του ενσιρωμένου αραβόσιτου. Ακόμη το γεγονός ότι η σύνδεση των αντισταθμιστικών πληρωμών για οικολογικά μέτρα είναι μόνο προαιρετική μπορεί να αντιμετωπισθεί με κριτικό πνεύμα, επειδή τα κράτη μέλη που καθιερώνουν τη διασταυρωμένη συμμόρφωση προκαλούν ανταγωνιστικά μειονεκτήματα στους γεωργούς τους.

4.18. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1259/1999 της 17.5.1999, περιλαμβάνει τους κοινοτικούς κανόνες για τις άμεσες πληρωμές στα πλαίσια της ΚΓΠ. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν τα κατάλληλα περιβαλλοντικά μέτρα με τα οποία θα αυξηθεί το ειδικό βάρος των περιβαλλοντικών πτυχών στα πλαίσια της κοινής οργάνωσης αγοράς για τις γεωργικές εκτάσεις και τα προϊόντα για τα οποία χορηγούνται άμεσες πληρωμές (αλληλοσυμμόρφωση). Θα ήταν σκόπιμο να μεριμνήσει η Επιτροπή το συντομότερο δυνατό ούτως ώστε να εκδώσει ανακοίνωση προς το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΟΚΕ και την ΕΤΠ στην οποία θα γνωστοποιεί πώς αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη τις απαιτήσεις αυτές. Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο να εκδοθεί και να τεθεί σε ισχύ όσο το συντομότερο δυνατόν ο υπό συζήτηση εκτελεστικός κανονισμός.

Προκαταρκτικές συστάσεις για την καλύτερη ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης στη γεωργία

4.19. Η ΟΚΕ τονίζει ότι σε πραγματοποιούμενες στον ΔΟΕ διαπραγματεύσεις, η προς ανατολάς διεύρυνση και η ενδιάμεση επισκόπηση πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την καθιέρωση μιας νέας γεωργικής πολιτικής φιλικής προς το περιβάλλον και τη φύση.

4.20. Η ΟΚΕ συνιστά να υπάρξει μέριμνα ούτως ώστε, μακροπρόθεσμα, όλα τα χρηματοδοτικά μέσα της κοινότητας να προσφέρουν κίνητρα για την υλοποίηση των στόχων των οδηγιών για την προστασία της φύσης, ή τουλάχιστον να μην υπονομεύουν την επίτευξη των στόχων αυτών.

4.21. Τα οικονομικά κίνητρα για την προαγωγή μιας γεωργίας η οποία συνεκτιμά όσο θα έπρεπε πτυχές της προστασίας της φύσης είναι σήμερα σε πολλές περιπτώσεις πολύ περιορισμένα. Όσο οι συνθήκες που επικρατούν σήμερα στον παγκόσμιο χώρο δεν επιτρέπουν μια ολοκληρωμένη και φιλική προς τη φύση γεωργία, οι συντελεστές ενίσχυσης για τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα θα πρέπει να αυξηθούν τόσο ώστε να επιτρέπουν σε όλους τους γεωργούς της ΕΕ να αποκομίζουν κέρδη όταν εφαρμόζουν φιλοπεριβαλλοντικές παραγωγικές διαδικασίες. Τα χρηματοοικονομικά μέσα της ΚΓΠ πρέπει να προσανατολιστούν στην ενίσχυση οικολογικών και κοινωνικοπολιτιστικών αναγκών (βιοποικιλότητα,

λειτουργικότητα του χώρου εργασίας) σύμφωνα με το αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται. Γι αυτό πρέπει να αναπτυχθούν δείκτες οι οποίοι επιτρέπουν την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γεωργικής πολιτικής. Η συμμετοχή των γεωργικών επαγγελματιών ενώσεων και των κοινωνικών εταίρων πρέπει να είναι τέτοια ώστε να επιτευχθεί συναίνεση. Έτσι οι ολοκληρωμένες ιδέες για την προστασία της φύσης θα πρέπει να εφαρμοστούν μέσω κατάλληλων προγραμμάτων προστασίας της φύσης και του γεωργικού περιβάλλοντος. Το θέμα των οικονομικών προϋποθέσεων πρέπει να εξεταστεί αργότερα.

4.22. Ο βαθμός επίκλησης γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων στις ιδιαίτερα παραγωγικές και εντατικά καλλιεργούμενες γεωργικές περιφέρειες είναι κατά κανόνα περιορισμένη. Η βιοποικιλότητα απειλείται τα μέγιστα ιδιαίτερα σε αυτές τις περιοχές. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ συνιστά θερμότατα τα μέτρα ενίσχυσης τα οποία χρηματοδοτούνται από τον πρώτο πυλώνα να εξετάζονται ως προς την συνάφεια τους με τις πτυχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της φύσης. Αυτό πρέπει να γίνει το συντομότερο δυνατό προκειμένου να εξαχθούν τα κατάλληλα συμπεράσματα για την ανανέωση της γεωργικής πολιτικής πριν από την προσχώρηση των ΧΚΑΕ και τις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ.

4.23. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να παραδειγματίζουν τους πολίτες και ιδιαίτερος τους γεωργούς από τους οποίους αναμένεται να δείξουν ενδιαφέρον για την προστασία της φύσης. Μόνο όταν το ίδιο το κράτος θα εκμεταλλεύεται τις εκτάσεις του σεβόμενο τη φύση ή τις θέσει υπό προστασία μπορεί κανείς να προσδοκεί ότι θα πράξουν το ίδιο και οι ιδιώτες γαιοκτήμονες (όπως π.χ. συνεταιρισμοί, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, εκκλησίες ή ανάκτορα).

4.24. Στο σημείο αυτό η ΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι στις υποψήφιες χώρες υπάρχει ακόμα ένα σημαντικό φυσικό δυναμικό, το οποίο θα μπορούσε να εκτεθεί σε κίνδυνο εάν υιοθετηθούν οι σημερινές συνθήκες της γεωργικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό, καλεί την Επιτροπή να προχωρήσει άμεσα σε μελέτες και να εξετάσει ποιες συνέπειες πρέπει να αναμένουν οι υποψήφιες χώρες στο χώρο της φύσης και του περιβάλλοντος εφόσον υιοθετήσουν την ΚΓΠ. Για την υιοθέτηση των οδηγιών της ΕΕ για την προστασία της φύσης δεν πρέπει να ισχύσει καμία μεταβατική προθεσμία.

4.25. Η ΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να ενταθούν σημαντικά οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους και την κοινωνία των πολιτών στα σημερινά αλλά και στα υποψήφια κράτη μέλη, προκειμένου να αυξηθεί ο βαθμός αποδοχής των πολιτικών αποφάσεων που εξυπηρετούν την προστασία της φύσης. Για την προστασία της φύσης, πρέπει να προαχθεί ενεργώς και η επιθυμία των πολιτών, όχι μόνο να πληροφορούνται, αλλά και να συμμετέχουν ενεργώς στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Έκθεση για την αξιολόγηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95» (Πρόσθετη γνωμοδότηση στη γνωμοδότηση με θέμα την 29η έκθεση για την πολιτική ανταγωνισμού)

(2001/C 221/23)

Στις 23 Ιανουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Ενταία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών κατάρτισε τη γνωμοδότησή τους στις 16 Μαΐου 2001, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Regalado.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 83 ψήφους υπέρ, 22 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95⁽¹⁾ της Επιτροπής της 28ης Ιουνίου 1995 «σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 3, της Συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών διανομής, πώλησης και εξυπηρέτησης μετά την πώληση αυτοκινήτων οχημάτων», έκθεση⁽²⁾ με στόχο την συνολική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την εφαρμογή του κανονισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στις επιπτώσεις που οι εξαιρούμενες συμφωνίες έχουν στις διαφορές τιμής των καινούργιων αυτοκινήτων στα διάφορα κράτη μέλη και στην ποιότητα της εξυπηρέτησης που παρέχεται στους καταναλωτές. Επίσης, η έκθεση λαμβάνει υπόψη τις δύο ανακοινώσεις που την συμπληρώνουν ή που διασαφηνίζουν ορισμένα σημεία του κανονισμού: την ανακοίνωση για τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 123/85⁽³⁾ και την ανακοίνωση με τίτλο «Διευκρινίσεις σχετικά με τις δραστηριότητες των μεσαζόντων κατά την πώληση αυτοκινήτων»⁽⁴⁾.

1.2. Η έκθεση αντιπροσωπεύει την αρχική φάση της διαδικασίας μέσω της οποίας πρέπει να προσδιοριστούν οι κοινοτικές επιλογές ως προς το μελλοντικό νομικό καθεστώς που θα πρέπει να εφαρμόζεται στις συμφωνίες διανομής αυτοκινήτων μετά την λήξη της ισχύος του κανονισμού απαλλαγής (ΕΚ) αριθ. 1475/95 που προβλέπεται για τις 30 Σεπτεμβρίου 2002.

1.3. Η έκθεση αποτελείται κυρίως από τρία βασικά κεφάλαια τα οποία αφορούν:

- τους ισχύοντες κοινοτικούς κανόνες για τις συμφωνίες διανομής αυτοκινήτων·
- την σημερινή διάρθρωση και τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα·
- την ανάλυση των περιορισμών που αναγνωρίζει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 σε σχέση με την κατάσταση και το ανταγωνιστικό δυναμικό του τομέα.

2. Νομικό πλαίσιο για την διανομή των αυτοκινήτων και την εξυπηρέτηση πελατών μετά την πώληση

2.1. Οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων και μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών απαγορεύονται σύμφωνα με το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Ωστόσο, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, σε περίπτωση που πληρούνται οι τέσσερις προβλεπόμενοι όροι, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει είτε σε ατομική βάση είτε με κανονισμό ότι η απαγόρευση που προβλέπει η παράγραφος 1 είναι ανεφάρμοστη σε οποιαδήποτε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων.

2.2. Την πρώτη απόφαση με θέμα την εξαίρεση συμφωνιών για τη διανομή αυτοκινήτων και την εξυπηρέτηση μετά την πώληση έλαβε η Επιτροπή το 1974 στην λεγόμενη «περίπτωση BMW».

Η απόφαση αυτή αποτέλεσε σημείο αναφοράς για την μεταγενέστερη νομοθεσία στον τομέα, δεδομένου ότι η Επιτροπή, επιτρέποντας με βάση το άρθρο 81, παράγραφος 3, τον τύπο της αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής που εφαρμόζει ο κατασκευαστής, λάμβανε συγκεκριμένα υπόψη τις πτυχές κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα που συνδέονται άμεσα με την φύση του προϊόντος, δηλαδή του αυτοκινήτου, και όχι μόνον τις πτυχές αποκλειστικά νομικού χαρακτήρα, αναγνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι ο τύπος αυτός διανομής εξυπηρετούσε επαρκώς το δημόσιο συμφέρον και άρα μπορούσε να επιτραπεί.

2.3. Οι κύριες γραμμές που περιλαμβάνονται στην απόφαση για την «περίπτωση BMW», οι οποίες εξακολουθούν σήμερα να ισχύουν, επαναλαμβάνονται και ενσωματώνονται στους μεταγενέστερους κανονισμούς τομεακής απαλλαγής κατά κατηγορία για τη διανομή αυτοκινήτων και την εξυπηρέτηση πελατών μετά την πώληση: στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 123/85 που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1985 με δεκαετή διάρκεια, δηλαδή έως τις 30 Ιουνίου 1995, και στον τρέχοντα κανονισμό (ΕΚ), η επταετής διάρκεια του οποίου προβλέπεται να λήξει στις 30 Σεπτεμβρίου 2002.

2.4. Με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 123/85, ο οποίος κάλυπτε συμφωνίες διανομής και εξυπηρέτησης επιλεκτικού και αποκλειστικού τύπου, η Επιτροπή, επαναλαμβάνοντας τις κύριες γραμμές της απόφασης για την «περίπτωση BMW», επεδίωξε να εξασφαλίσει έναν απαραίτητο και δίκαιο συμβιβασμό ανάμεσα στα πολλαπλά διακυβευόμενα συμφέροντα, δηλαδή τα συμφέροντα:

(1) ΕΕ L 145 της 29.6.1995· πρόσθετη γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 133 της 31.5.1995, σ. 27.

(2) COM(2000) 743 τελικό της 8.11.2000.

(3) ΕΕ C 17 της 18.1.1985.

(4) ΕΕ C 329 της 18.12.1991.

- των καταναλωτών που ενδιαφέρονται να έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν νέα αυτοκίνητα και να απολαύουν της αντίστοιχης εξυπηρέτησης μετά την πώληση, καθώς και προϊόντα ποιότητας και ανάλογες εγγυήσεις, σε όλη την έκταση της Ένωσης και σε ανταγωνιστικές τιμές·
- της ευρωπαϊκής βιομηχανίας προκειμένου να συντηρηθεί η εικόνα του σήματος («brand») μέσω της εξωτερικής ανάθεσης της λειτουργίας της διανομής κατά ορθολογικό και αποτελεσματικό τρόπο και με στόχο την άνοδο του επιπέδου ανταγωνιστικότητας του παγκόσμιου εμπορίου·
- των εμπορικών αντιπροσώπων προκειμένου να εκπληρώνουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις υποχρεώσεις τους απέναντι στους πελάτες — προμήθεια καινούργιων αυτοκινήτων, ανταλλακτικά, εξυπηρέτηση πριν και μετά την πώληση — και να έχουν στη διάθεσή τους ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την επιστροφή των επενδύσεων που οφείλουν να πραγματοποιούν έτσι ώστε να μπορούν να διεξάγουν τη δραστηριότητά τους, καθώς και να διατηρούν την οικονομική ανεξαρτησία τους·
- των παραγωγών ανταλλακτικών προκειμένου να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα δίκτυα των αντιπροσώπων και να διατηρούν το δυναμικό έρευνας και ανάπτυξής τους στην ΕΕ·
- των ανεξάρτητων επισκευαστών προκειμένου να μπορούν να διαθέτουν ανταλλακτικά τα οποία να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την επισκευή ή τη συντήρηση των αυτοκινήτων.

2.4.1. Οι απαραίτητοι περιορισμοί που περιλαμβάνονται στις συμφωνίες για την επιδίωξη αυτών των στόχων και αποσκοπούν στην κάλυψη των τεσσάρων όρων που απαριθμούνται στο άρθρο 81, παράγραφος 3, της Συνθήκης, καθώς και στον εξορθολογισμό και, κατ' επέκταση, στην καλύτερη διανομή των αυτοκινήτων και την παροχή καλύτερης εξυπηρέτησης στους πελάτες, προέβλεπαν τη δυνατότητα ο κατασκευαστής να μπορεί, μεταξύ άλλων, να υποχρεώνει τον διανομέα:

- να μην πωλεί αυτοκίνητα που να είναι ανταγωνιστικά των αυτοκινήτων που καλύπτει η σύμβαση·
- να πωλεί μόνον σε τελικούς πελάτες ή σε άλλους αντιπροσώπους του δικτύου·
- να μην αναζητεί πελατεία έξω από την περιοχή που καλύπτει η σύμβαση του·
- να μην πραγματοποιεί ενεργές πωλήσεις έξω από την περιοχή που καλύπτει η σύμβαση του·
- να μην πωλεί ή κάνει χρήση ανταλλακτικών που ανταγωνίζονται τα ανταλλακτικά που καλύπτει η σύμβαση και δεν είναι του ίδιου ποιοτικού επιπέδου·
- να διαθέτει τα προϊόντα που προβλέπει η σύμβαση αποκλειστικά σε τελικούς χρήστες ή εξουσιοδοτημένους εμπόρους που αποτελούν μέρος του δικτύου διανομής του κατασκευαστή·
- να παρέχουν στους πελάτες εξυπηρέτηση μετά την πώληση.

2.4.2. Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της προστασίας των συμφερόντων και της οικονομικής ανεξαρτησίας των διανομέων προβλέπονται τα εξής:

- απαγορεύεται ο περιορισμός της ελευθερίας του διανομέα να καθορίζει τις τιμές και τις εκπτώσεις για τη μεταπώληση των προϊόντων που καλύπτονται από τη σύμβαση·
- ορίζεται ότι οι συμφωνίες θα έχουν ελάχιστη διάρκεια τεσσάρων ετών ή θα είναι αορίστου χρόνου με προειδοποίηση τουλάχιστον ενός έτους.

2.4.3. Το ευεργέτημα της απαλλαγής μπορούσε εξάλλου να ανακληθεί σε τέσσερις ειδικές περιπτώσεις:

- απουσία ανταγωνισμού·
- εμπόδια στο παράλληλο εμπόριο και κατ' επέκταση στην ολοκλήρωση των αγορών·
- υπερβολικές διαφορές τιμής που οφείλονται στον κανονισμό·
- τιμές ή όροι που ασκούν αδικαιολόγητες διακρίσεις.

2.5. Σχετικά με τον κανονισμό αυτό, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέφρασε την ικανοποίησή της με γνωμοδότηση που υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Σεπτεμβρίου 1983⁽¹⁾.

Η ΟΚΕ, συμεριζόταν μεν τότε την ανάγκη να υπάρχει ένα σύστημα απαλλαγής κατά κατηγορία ειδικά για τον τομέα των αυτοκινήτων, τόσο σε ό,τι αφορά την επιλεκτική (ποιοτική ή ποσοτική) διανομή, όσο και την αποκλειστική, σημειώνω δε ιδιαίτερα τα θετικά αποτελέσματα που αυτό μπορούσε να έχει στην ένταση του διασηματικού ανταγωνισμού και υπογράμμισε πόσο σημαντικό είναι να διασφαλιστεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αμοιβαίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών, πράγμα που θα ωφελούσε τον ανταγωνισμό και τους καταναλωτές.

2.6. Με τη λήξη της περιόδου ισχύος του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 123/85, η Επιτροπή υιοθέτησε μία νέα εξαίρεση κατά κατηγορία, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1475/95, ο οποίος βασιζόταν ουσιαστικά στις κύριες αρχές του παλαιού κανονισμού για την αποκλειστική και επιλεκτική διανομή, με σημαντικές ωστόσο τροποποιήσεις που αποβλέπανε: στη βελτίωση της εσωτερικής αγοράς των αυτοκινήτων και την εντατικοποίηση του ανταγωνισμού στο στάδιο της διανομής· στην υλοποίηση μίας καλύτερης ισορροπίας ανάμεσα στα μέρη με την χορήγηση στους διανομείς μεγαλύτερης αυτονομίας απέναντι στους παραγωγούς και την παροχή στους παραγωγούς και ανεξάρτητους διανομείς ανταλλακτικών ευκολότερης πρόσβασης στις αγορές· και, τέλος, στην αύξηση των δυνατοτήτων επιλογής του καταναλωτή.

2.7. Οι κύριες τροποποιήσεις και οι ουσιαστικοί στόχοι του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95 αποσκοπούσαν:

(1) ΕΕ C 341 της 19.12.1983, σ. 18.

2.7.1. Στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας της διανομής αυτοκινήτων και της εξυπηρέτησης μετά την πώληση προς όφελος των καταναλωτών, καθώς και της απαίτησης ο ανταγωνισμός, τόσο μεταξύ των δικτύων διανομής των κατασκευαστών («interbrand»), όσο και στο εσωτερικό των εν λόγω δικτύων («intra-brand»), να είναι τελεσφόρος.

2.7.2. Στην περαιτέρω διεύρυνση του φάσματος επιλογών του καταναλωτή σύμφωνα με τις αρχές της ενιαίας αγοράς με τα ακόλουθα μέσα:

- την προσφυγή στη διαιτησία μεταξύ των αγορών μέσω των παράλληλων εισαγωγών·
- την ενεργό προώθηση της πώλησης νέων αυτοκινήτων έξω από την συμβατική ζώνη μέσω διαφημίσεων, οι οποίες ωστόσο να μην στηρίζονται σε προσωπικές επαφές·
- την υποχρέωση οι αντιπρόσωποι να παρέχουν εξυπηρέτηση και υπηρεσίες επισκευής για οιοδήποτε αυτοκίνητο έχει πωληθεί από μία άλλη επιχείρηση του δικτύου·
- τη δυνατότητα οι παραγωγοί και ανεξάρτητοι αντιπρόσωποι ανταλλακτικών να έχουν ευκολότερη πρόσβαση στις αγορές.

2.7.3. Στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας του αντιπροσώπου απέναντι στον κατασκευαστή και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας με τα ακόλουθα μέσα:

- τη δυνατότητα ο αντιπρόσωπος να πραγματοποιεί πωλήσεις άλλων ανταγωνιστικών αυτοκινήτων («πολλαπλή εμπορία») σε σαφώς καθορισμένους χώρους·
- τη δυνατότητα ο αντιπρόσωπος να ασκεί οιοδήποτε τύπου εμπορική δραστηριότητα με εξαίρεση την πώληση σε μη εξουσιοδοτημένους εμπόρους·
- την απαγόρευση ο κατασκευαστής να τροποποιηθεί μονομερώς το καθεστώς του αντιπροσώπου ή την περιοχή την οποία καλύπτει η σύμβαση.

2.7.3.1. Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση της οικονομικής ανεξαρτησίας του αντιπροσώπου, ο κανονισμός προβλέπει:

- την επέκταση της διάρκειας των συμφωνιών από 4 σε 5 έτη και της ελάχιστης περιόδου προειδοποίησης από 1 σε 2 έτη για τις συμφωνίες αορίστου χρόνου προκειμένου να προστατευτούν καλύτερα οι επενδύσεις·
- την προσφυγή σε ανεξάρτητο τρίτο εμπειρογνώμονα ή σε διαιτητή, σε περίπτωση που δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ κατασκευαστή και αντιπροσώπου για τους στόχους της πώλησης, το συνολικό ύψος των αποθεμάτων και τον αριθμό των αυτοκινήτων επίδειξης.

2.7.4. Στην αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά του τομέα της εξυπηρέτησης πελατών μετά την πώληση με τα ακόλουθα μέσα:

- το δικαίωμα ο αντιπρόσωπος να εφοδιάζεται από τρίτους ανταλλακτικά που ποιοτικά είναι αντίστοιχα των γνησίων·

— τη δυνατότητα οι ανεξάρτητοι κατασκευαστές να παράγουν ανταλλακτικά και να διαθέτουν τα προϊόντα τους αυτά σε εμπόρους της επιλογής τους·

— τη δυνατότητα τα ανεξάρτητα συνεργεία επισκευών να λαμβάνουν από τον κατασκευαστή τις τεχνικές πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την επισκευή των αυτοκινήτων (εκτός από αυτές που καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή που αποτελούν απόρρητη τεχνολογία).

2.8. Η ΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της⁽¹⁾ και ως προς τον νέο κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1475/95 υπογραμμίζοντας την πεποίθησή της ότι τα αποτελέσματα που θα προέκυπταν θα ευνοούσαν τους κατασκευαστές, τους παραγωγούς ανταλλακτικών, τους διανομείς και τους καταναλωτές.

Η ΟΚΕ τόνισε ιδιαίτερα τον θετικό ρόλο της διαιτησίας και της διεύρυνσης των ρητρών που δεν γίνονται δεκτές και έδωσε έμφαση στην ανάγκη εναρμόνισης της νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία και αναπροσαρμογής της ανακοίνωσης της 12ης Δεκεμβρίου 1984 για τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 123/85 και της ανακοίνωσης της 18ης Δεκεμβρίου 1991 για τις διευκρινίσεις σε σχέση με τους μεσάζοντες προκειμένου να καταστούν πιο συμβατές με τον κανονισμό.

3. Αναφορές στους νέους κοινοτικούς κανόνες στον τομέα των κάθετων περιορισμών

3.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη σε δραστική αναθεώρηση της πολιτικής ανταγωνισμού στον τομέα των κάθετων περιορισμών, υιοθετώντας τον κανονισμό (ΕΚ) γενικής εφαρμογής 2790/99⁽²⁾ και την ανακοίνωση για τις κατευθυντήριες γραμμές που αποτελεί το αντίστοιχο μέσο ερμηνείας.

3.2. Ο κανονισμός αντικαθιστά τους ισχύοντες κανονισμούς απαλλαγής της Επιτροπής για τις συμφωνίες αποκλειστικής διανομής (κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1983/83)⁽³⁾, τις αποκλειστικές αγορές (κανονισμός 1984/83)⁽⁴⁾ και για το «franchising» (κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 4087/88)⁽⁵⁾ και περιλαμβάνει, εξάλλου, την επιλεκτική διανομή που προηγουμένως είχε εξαιρεθεί από τους κανονισμούς απαλλαγής.

3.3. Μολονότι η Επιτροπή είχε διευκρινίσει ήδη από την αρχή ότι οι αυτοί οι κανόνες δεν αφορούσαν τον τομέα των αυτοκινήτων, μία θέση που η ΟΚΕ είχε υποστηρίξει σθεναρά στις σχετικές γνωμοδοτήσεις της, δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί το γεγονός ότι η αναθεώρηση του ειδικού καθεστώτος των κάθετων συμφωνιών την οποία προέβλεπε ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 θα πρέπει

(1) ΕΕ C 133 της 31.5.1995, σ. 27.

(2) ΕΕ L 336 της 29.12.1999, σ. 21· γνωμοδότηση της ΟΚΕ ΕΕ C 116 της 18.4.1999, σ. 22.

(3) ΕΕ L 173 της 30.6.1983, σ. 1.

(4) ΕΕ L 173 της 30.6.1983, σ. 5.

(5) ΕΕ L 359 της 28.12.1988, σ. 46.

να επιβεβαιωθεί σε συσχέτισμό με το νέο νομικό πλαίσιο το οποίο θα προσδιοριστεί με την μεταρρύθμιση της κοινοτικής πολιτικής για τις κάθετες συμφωνίες.

3.4. Ο νέος κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2790/1999 για την διασφάλιση επαρκών διαύλων διατησίας μεταξύ μη ολοκληρωμένων αγορών ορίζει ως μη εφαρμοστέα την απαλλαγή κατά κατηγορία στις συμφωνίες που προβλέπουν ότι ο αγοραστής απαγορεύεται να πραγματοποιεί ενεργητικές πωλήσεις, όπως και να πραγματοποιεί πωλήσεις σε μη εξουσιοδοτημένους μεσάζοντες ή εμπόρους.

Εξάλλου, το νέο καθεστώς παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διευκρινίζει (με κανονισμό) ότι η απαλλαγή δεν είναι εφαρμοστέα στις περιπτώσεις που τα δίκτυα παράλληλων κάθετων συμφωνιών καλύπτουν πάνω από το 50 % της αγοράς.

Οι εν λόγω διατάξεις, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν προβλέπεται κανενός είδους προστασία για τις ΜΜΕ και δεν υφίστανται ελάχιστες ρυθμίσεις για τη λήξη των συμβάσεων και την προσφυγή στη διατησία — όπως επανειλημμένως υπογράμμισε η ΟΚΕ στις γνωμοδοτήσεις της για το νέο καθεστώς — οδηγούν, μεταξύ άλλων, σε σοβαρά προβλήματα συμβατότητας των συμφωνιών διανομής αυτοκινήτων — δεδομένης της φύσης και της διάδοσής τους — με τις αρχές και τους περιορισμούς που προβλέπουν οι νέοι κοινοτικοί κανόνες στον τομέα των κάθετων συμφωνιών.

4. Τα διακυβευόμενα συμφέροντα στον τομέα του ευρωπαϊκού συστήματος αυτοκινήτων

4.1. Η κοινοτική νομοθεσία για τον τομέα των αυτοκινήτων, η οποία βασίζεται στην έννοια της αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής (ΑΕΔ), αντιπροσωπεύει τα τελευταία 25 χρόνια την βασική προϋπόθεση του ευρωπαϊκού συστήματος αυτοκινήτων (ΕΣΑ). Το ΕΣΑ απαρτίζεται από ένα εξαιρετικά ολοκληρωμένο δίκτυο το οποίο χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό μεταξύ παραγωγής και διανομής ανά σήμα, την λειτουργία του οποίου οι κατασκευαστές διασφαλίζουν με τη βοήθεια, αφενός, συνεργατών που επιλέγονται με βάση κοινά σχέδια — όπως είναι οι προμηθευτές συστατικών στοιχείων και ανταλλακτικών στην αρχή της αλυσίδας παραγωγής — καθώς και με τη βοήθεια, αφετέρου, του δικτύου διανομής και εξυπηρέτησης των πελατών μετά την πώληση, στο τέλος της αλυσίδας παραγωγής.

4.2. Στο σύνολό του, το ΕΣΑ αποτελείται από πάνω από 120 000 επιχειρήσεις (που αντιπροσωπεύουν το 98 % των ΜΜΕ του συστήματος διανομής), οι οποίες απασχολούν 3 900 000 άτομα (από τα οποία 1 500 000 απασχολούνται στα δίκτυα διανομής), και έχει συνολικό ετήσιο κύκλο εργασιών 400 περίπου δισεκατομμύρια ευρώ.

4.3. Στην Ευρώπη παράγονται 16,5 εκατομμύρια αυτοκίνητα το χρόνο τα οποία συνοδεύονται από εγγυήσεις που κυμαίνονται από 1 έως 3 χρόνια. Από 1ης Ιανουαρίου 2002 που θα τεθεί σε ισχύ η οδηγία 1999/44/ΕΚ για τις εγγυήσεις καταναλωτικών αγαθών, θα καταστεί υποχρεωτική η παροχή διετούς εγγύησης. Εξάλλου, στους 200 εκατομμύρια οδηγούς αυτοκινήτων που κυκλοφορούν στην Ευρώπη έχει εξασφαλιστεί, χάρη στο ΕΣΑ, η παροχή ανταλλακτικών και η εξυπηρέτηση και επισκευή σε όλη την έκταση της Ένωσης, σύμφωνα με μία φιλοσοφία επιχειρηματικής

διαχείρισης που στηρίζεται σε ποιοτικά πρότυπα, στη σταθερή επίδωξη της ικανοποίησης του πελάτη («customer satisfaction»), σε πολυετή προγράμματα συνεχούς κατάρτισης του προσωπικού και στην υιοθέτηση προηγμένων διαδικασιών και διασύνδεσης.

4.4. Στα σημαντικά αυτά δεδομένα κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα προστίθενται άλλα που συμβάλλουν στον μεταγενέστερο χαρακτηρισμό του τομέα: τα αυτοκίνητα έχουν επιπτώσεις στην ασφάλεια των προσώπων και στην ακεραιότητα του περιβάλλοντος, απαιτούν τακτικές και μη παρεμβάσεις υπό τη μορφή επισκευής και εξυπηρέτησης και οφείλουν να πληρούν αυστηρούς τεχνικούς και περιβαλλοντικούς όρους.

Η απόκτηση αυτοκινήτου αποτελεί για πολλούς τη δεύτερη σημαντικότερη επένδυση στη ζωή τους και εκτιμάται ότι οι Ευρωπαίοι προορίζουν για το αυτοκίνητο περίπου το 13 % με 15 % του οικογενειακού τους προϋπολογισμού. Όλοι αυτοί οι παράγοντες αντιπροσωπεύουν την πρόκληση που το ΕΣΑ αναγκάζεται διαρκώς να αντιμετωπίζει προκειμένου να καλύψει τις απαιτήσεις όλων των ενδιαφερομένων μερών, ιδιαίτερα δε των καταναλωτών.

4.5. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενταχθούν τα αυτοκίνητα που προορίζονται για την οδική μεταφορά ατόμων και εμπορευμάτων: βιομηχανικά εμπορικά οχήματα και λεωφορεία που αποτελούν ένα στρατηγικής σημασίας συστατικό τόσο για την κοινωνία, όσο και για την οικονομία της Ένωσης και χαρακτηρίζονται, μεταξύ άλλων, από το γεγονός ότι έχουν πάντοτε ως τελικό πελάτη έναν επαγγελματικό φορέα, με επιχειρηματικούς στόχους.

4.6. Η ΟΚΕ καλεί συνεπώς την Επιτροπή να εξετάσει σε βάθος και να λάβει επαρκώς υπόψη όλες αυτές τις πτυχές πριν προβεί στην οριστική αναθεώρηση των εν ισχύ κοινοτικών κανόνων που διέπουν τη διανομή αυτοκινήτων.

5. Παρατηρήσεις γενικού χαρακτήρα

5.1. Η έκθεση αξιολόγησης της Επιτροπής για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95 στις συμφωνίες διανομής αυτοκινήτων, πιστοποιεί δικαιολογημένα, λόγω τόσο του όγκου όσο και του εύρους των αναλύσεων που πραγματοποιήθηκαν, τη σημασία που αποδίδεται στο σημαντικό και ευαίσθητο αυτό τομέα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ΟΚΕ εκφράζει συνεπώς την ικανοποίησή της για το αξιόπαινο έργο της Επιτροπής.

5.2. Η έκθεση, μολονότι δεν αποσκοπούσε στην διατύπωση προτάσεων σχετικά με την κατάσταση που θα ακολουθήσει τη λήξη του τρέχοντος κανονισμού, αντιπροσωπεύει ωστόσο ένα σημείο αφετηρίας και αναφοράς για τις μεταγενέστερες εργασίες της Επιτροπής στον εν λόγω τομέα.

5.3. Η ΟΚΕ σημειώνει, σχετικά, το γεγονός ότι απουσιάζει μία ανακεφαλαίωση με τα τελικά συμπεράσματα ως προς τις πτυχές των εν ισχύ κοινοτικών κανόνων του τομέα των αυτοκινήτων που η Επιτροπή θεωρεί ότι έχουν εξαιρετικά μεγάλη σημασία για την προστασία του ανταγωνισμού και την ολοκλήρωση των αγορών.

5.4. Θα ήταν επίσης σκόπιμο να γίνει διάκριση ανάμεσα στους περιορισμούς που αναγνωρίζει ο κανονισμός (όπως είναι, π.χ., η αποκλειστικότητα εδαφικής περιοχής και η απαγόρευση της μεταπώλησης σε ανεξάρτητους μεταπωλητές) και τους περιορισμούς που προκύπτουν, αντίθετα, από τις πρακτικές που έχουν θέσει σε εφαρμογή οι φορείς παραβιάζοντας τα όρια που προβλέπει ο κανονισμός για την εφαρμογή της απαλλαγής (όπως οι φραγμοί που τίθενται στις παθητικές πωλήσεις σε τελικούς καταναλωτές ή στις συναλλαγές μεταξύ εξουσιοδοτημένων διανομέων, που έχουν σχέση με τον τόπο στον οποίο βρίσκονται οι καταναλωτές αυτοί ή οι διανομείς στο εσωτερικό του κοινοτικού χώρου).

5.5. Σε γενικές γραμμές, η ΟΚΕ διαπιστώνει από την έκθεση ότι οι καθιερωμένοι κανόνες που προβλέπονται από την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία της Επιτροπής για την επιλεκτική διανομή επέτρεψαν, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 25 ετών, στην ευρωπαϊκή βιομηχανία αυτοκινήτων να αναδιαρθρωθεί και να αυξήσει τα επίπεδα ανταγωνιστικότητάς της προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι παγκόσμιες προκλήσεις μέσω της βελτιστοποίησης τόσο του παραγωγικού συστήματος — ορθολογική παραγωγή («lean production»), ρομποτική, παραγωγή προϊόντων τη στιγμή που χρειάζονται («just in time») — όσο και του συστήματος διανομής, με τη βοήθεια μίας αναδιάρθρωσης και μίας ολοένα στενότερης ολοκλήρωσης με το δίκτυο πωλήσεων: ορθολογική διανομή («lean distribution»).

5.6. Η συντήρηση μίας ισχυρής εικόνας σήματος, που αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας διασηματικής πρόκλησης, και η κοινή ευθύνη μεταξύ παραγωγών και διανομέων προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι ολοένα μεγαλύτερες απαιτήσεις από πλευράς ποιότητας και ασφάλειας τις οποίες επιβάλλουν οι σχετικές οδηγίες και κανονισμοί της ΕΕ, κατέστη δυνατό να επιτευχθούν χάρη στην ύπαρξη αποκλειστικών και επιλεκτικών κανόνων στον τομέα της διανομής αυτοκινήτων.

5.7. Από αυτή την οπτική γωνία, το αποκλειστικό και επιλεκτικό σύστημα διανομής φαίνεται, συνεπώς, να παρέχει στο ευρωπαϊκό σύστημα αυτοκινήτων την δυνατότητα να πληροί όσα προβλέπει το άρθρο 81 (3) της Συνθήκης το οποίο ορίζει ότι μία συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, «η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει», είναι έγκυρη.

5.8. Κατά τα άλλα, η Επιτροπή, η οποία έχει ως προς το θέμα αυτό την ισχυρή υποστήριξη της ΟΚΕ, παραδέχτηκε ότι, στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2790/1999 για τους κάθετους περιορισμούς, τα κάθετα αποκλειστικά και επιλεκτικά συστήματα διανομής, όχι μόνον είναι σημαντικά για το οικονομικό σύστημα, αλλά εξασφαλίζουν και αυξημένα οφέλη για τον καταναλωτή.

5.9. Σε επιβεβαίωση της σχέσης μεταξύ αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής και του τομέα του αυτοκινήτου, η ΟΚΕ διαπιστώνει ότι στην έκθεση τονίζεται πώς, σε ό,τι αφορά την πρακτική λειτουργία, το σύστημα διανομής στις ΗΠΑ είναι κατά πολύ συγκρίσιμο με το ευρωπαϊκό. Εξάλλου, η ΟΚΕ καταδεικνύει πώς το κανονιστικό πλαίσιο στις Ηνωμένες Πολιτείες, το οποίο απορρέει από την αποκλειστική νομοθεσία των επιμέρους πολιτειών, χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι είναι υποχρεωτικό και όχι προαιρετικό, όπως συμβαίνει στην ΕΕ, και θεωρεί ότι η οικονομική προστασία του αντιπροσώπου έναντι του κατασκευαστή — τόσο σε ό,τι αφορά την καταγγελία της σύμβασης, όσο και την υποχρέωση της πώλησης διαμέσου του δικτύου — αποτελεί ένα απαραίτητο μέσο για τη διασφάλιση της προστασίας του καταναλωτή.

5.10. Σε ό,τι αφορά την ισορροπία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη και τα οφέλη για τους καταναλωτές, η έκθεση φανερώνει ότι παρά τις βελτιώσεις που προβλέπει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95, η οικονομική ανεξαρτησία του αντιπροσώπου εξακολουθεί ακόμη να περιορίζεται σημαντικά έναντι του κατασκευαστή, πράγμα που έχει επιπτώσεις στην βέλτιστη κάλυψη των αναγκών του καταναλωτή.

5.11. Ως προς το θέμα αυτό, η ΟΚΕ επαναλαμβάνει αυτό που επανειλημμένα έχει υποστηρίξει στις προηγούμενες εργασίες της: την ανάγκη οι μελλοντικοί κανόνες στον συγκεκριμένο τομέα να προβλέπουν την αποτελεσματική προστασία των αντιπροσώπων. Πρέπει να αναζητηθεί μία καλύτερη ισορροπία στη συμβατική και οικονομική θέση που οι ΜΜΕ κατέχουν στα δίκτυα μέσω της όσο το δυνατό μεγαλύτερης διεύρυνσης του πεδίου δράσης του εμπειρογνώμονα και του διαιτητή σε όλες τις πτυχές της συμβατικής σχέσης, με ιδιαίτερη αναφορά στη λήξη των συμβάσεων.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1. Εισαγωγή

6.1.1. Η έκθεση της Επιτροπής⁽¹⁾ διευκρινίζει ότι με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1475/95 επιδιώχθηκε κυρίως η επίτευξη των ακόλουθων στόχων: να καταβληθούν προσπάθειες προκειμένου η διανομή των οχημάτων με κινητήρα να πραγματοποιείται με αποτελεσματικότητα προς όφελος των καταναλωτών και προκειμένου να διασφαλιστεί ο γνήσιος ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων σημάτων (διασηματικός ανταγωνισμός: «interbrand») και μεταξύ διανομέων του ίδιου εμπορικού σήματος (ενδοσηματικός ανταγωνισμός: «intra-brand»). Με τους πιο πάνω στόχους συνδυάζονται ο στόχος της διεύρυνσης των δυνατοτήτων επιλογής του καταναλωτή στην ενιαία αγορά και ο στόχος της βελτίωσης των δυνατοτήτων της παράλληλης αγοράς. Με τον κανονισμό επιδιώκεται επίσης ο στόχος της ενίσχυσης της ανεξαρτησίας του αντιπροσώπου έναντι του κατασκευαστή.

6.1.2. Η έκθεση επιβεβαιώνει ότι δικαιολογημένα πιστεύεται ότι υφίσταται πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων σημάτων (διασηματικός ανταγωνισμός) στον τομέα των πωλήσεων οχημάτων με κινητήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Συμπέρασμα 6.1.1.4 της έκθεσης). Η ΟΚΕ υποστηρίζει ότι αυτό

(1) COM(2000) 743 τελικό της 8.11.2000.

αποτελεί ένα σημαντικό οικονομικό γεγονός στον οποίο μπορούμε να βασιστούμε ακόμη και κατά την αξιολόγηση του βαθμού ανταγωνισμού μεταξύ διανομών του ίδιου εμπορικού σήματος (ενδοσηματικός ανταγωνισμός). Τα τελευταία πέντε χρόνια, παρατηρήθηκε σταθερή μείωση των τιμών πώλησης, προοδευτική τεχνολογική βελτίωση των οχημάτων με τη μορφή μεγαλύτερης ασφάλειας και περιορισμός των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Κατά τα άλλα, η διανομή βελτιώθηκε χάρη στο γεγονός ότι οι κατασκευαστές και οι αντιπρόσωποι έδωσαν μεγαλύτερη προσοχή στην προσφορά ολοένα αποτελεσματικότερων και ακριβέστερων υπηρεσιών. Εξάλλου, τα δίκτυα αντιπροσώπων διαπίστωσαν ότι οι δείκτες ικανοποίησης των πελατών αυξάνονται σταθερά.

6.1.3. Αντίθετα, η έκθεση υποδεικνύει ότι τίθενται ερωτήματα κατά πόσον υφίσταται πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ των διανομών του ίδιου σήματος, όπως προκύπτει από τις καταγγελίες που υποβάλλονται στην Επιτροπή και τις έρευνες που αυτή διεξάγει (βλέπε σ. 83 της έκθεσης και παραρτήματα III και IV). Η ΟΚΕ τονίζει σχετικά πώς η έκθεση φαίνεται να δίνει υπερβολική έμφαση στην κατάσταση της βρετανικής αγοράς, όπου παράγοντες ξένοι προς την πολιτική ανταγωνισμού (φορολογικό καθεστώς και νόμισμα) θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε βιαστικά συμπεράσματα ως προς ένα σύστημα που στην υπόλοιπη κοινοτική αγορά λειτούργησε καλά. Εξάλλου, εάν ο αριθμός των καταγγελιών (200 με 300 επιστολές καταναλωτών από τη Μεγάλη Βρετανία και 50 με 60 επιστολές καταναλωτών από άλλα κράτη μέλη το χρόνο) συσχετιστεί με τις 16 εκατομμύρια πωλήσεις αυτοκινήτων, στην Ευρώπη, το χρόνο, αποτελεί ένα εξαιρετικά περιορισμένο ποσοστό και σχετικοποιεί σημαντικά την άποψη σύμφωνα με την οποία δεν υφίσταται αποτελεσματικός ενδοσηματικός ανταγωνισμός.

6.2. Ο ανταγωνισμός μεταξύ αντιπροσώπων του ίδιου σήματος (ενδοσηματικός ανταγωνισμός)

6.2.1. Υπάρχουν δύο σημαντικοί παράγοντες που θα ήταν σκόπιμο να ληφθούν υπόψη: το κανονιστικό πλαίσιο και ο εμπορικός έλεγχος που οι κατασκευαστές διεξάγουν στους αντιπροσώπους.

6.2.2. Το κανονιστικό πλαίσιο του ενδοσηματικού ανταγωνισμού

Τα κύρια μέτρα που εισήγαγε ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 για τη βελτίωση του ανταγωνισμού μεταξύ αντιπροσώπων του ίδιου σήματος (ενδοσηματικός ανταγωνισμός) και για τη διεύρυνση των δυνατοτήτων πραγματοποίησης παράλληλων εισαγωγών είναι:

- το δικαίωμα των διανομένων να προωθούν ενεργά τις πωλήσεις νέων αυτοκινήτων σε τελικούς καταναλωτές — είτε άμεσα, είτε με την παρέμβαση μεσάζοντος — έξω από την συμβατική περιοχή, με τη βοήθεια διαφημίσεων, στο μέτρο που αποφεύγεται η «διαφήμιση μέσω προσωπικής επαφής» με τον πελάτη (άρθρο 3, παράγραφος 8, γράμμα β).
- το δικαίωμα των διανομένων να πωλούν σε άλλους διανομείς που ανήκουν στο ίδιο δίκτυο.
- η υποχρέωση των διανομένων να πραγματοποιούν εργασίες συντήρησης σε αυτοκίνητα που πωλήθηκαν από άλλη επιχείρηση του δικτύου διανομής (άρθρο 5, παράγραφος 1, σημείο 1, γράμμα α).

- η απαγόρευση υπολογισμού των αμοιβών του διανομέα σε συνάρτηση με τον τόπο προορισμού των μεταπωλούμενων αυτοκινήτων (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 8).
- ταυτόχρονα, ωστόσο, ο κανονισμός εξακολουθεί να επιτρέπει στους κατασκευαστές να απαγορεύουν στους διανομείς να πωλούν σε μη εξουσιοδοτημένους ή «ανεξάρτητους» μεταπωλητές (άρθρο 3, παράγραφοι 10 και 11).

6.2.3. Εάν εξετασθούν στο σύνολό τους, οι κανόνες αυτοί φαίνεται να παρέχουν μία νομική βάση για τη στήριξη του ενδοσηματικού ανταγωνισμού και τις παράλληλες εισαγωγές. Ο κύριος φορέας για τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς φαίνεται να είναι οι μεσάζοντες που ενεργούν για λογαριασμό των καταναλωτών.

6.2.4. Τα κύρια μέτρα που εισήχθησαν για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των διανομών είναι:

- ο περιορισμός του πεδίου των ρητρών περί μη ανταγωνισμού. Σήμερα, οι διανομείς μπορούν, με βάση καθορισμένους όρους, να πωλούν προϊόντα που παρέχονται από άτομα άλλα από τον κατασκευαστή (πολλαπλή εμπορία ή διανομή περισσότερων σημάτων) (άρθρο 3, παράγραφος 3).
- οι διανομείς έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν κοινό συνεργείο για όλα τα πωλούμενα σήματα.
- οι κατασκευαστές απαγορεύεται να τροποποιούν μονομερώς το καθεστώς του διανομέα ή την συμβατική περιοχή (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 5).
- τα συμβόλαια διανομής με καθορισμένη λήξη πρέπει να έχουν ελάχιστη διάρκεια πέντε τουλάχιστον χρόνια.
- τα συμβόλαια διανομής αορίστου χρόνου πρέπει να περιλαμβάνουν περίοδο προειδοποίησης δύο τουλάχιστον ετών.
- οι στόχοι των πωλήσεων και το συνολικό ύψος των αποθεμάτων πρέπει να συμφωνούνται και σε περίπτωση διαφωνίας προβλέπεται η ανεξάρτητη διαιτησία.

6.2.5. Στο σύνολό τους, οι κανόνες αυτοί έδιναν την εντύπωση ότι, τη στιγμή της υιοθέτησης του κανονισμού, παρείχαν μία νομική βάση που υποσχόταν τη διασφάλιση μίας μεγαλύτερης ανεξαρτησίας για τους διανομείς. Ωστόσο, οι κανόνες αυτοί πρέπει να αξιολογηθούν με βάση την εμπορική σχέση μεταξύ κατασκευαστών αυτοκινήτων και διανομών.

6.2.6. Οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ κατασκευαστών και διανομών

Στην πράξη, η έκθεση καταδεικνύει ότι η σχέση μεταξύ κατασκευαστών και διανομών διακρίνεται από ορισμένα χαρακτηριστικά που

παρακολούουν τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό και αντανακλούν την συνεχή σχέση εξάρτησης του διανομέα από τον κατασκευαστή.

6.2.6.1. Οι κατασκευαστές ανταμείβουν τους διανομείς με επιμίσθια («μπόνους»), τα οποία απονέμονται στο τέλος του έτους με βάση απόλυτα προβλέψιμα κριτήρια, πράγμα που αποθαρρύνει τις δευτερεύουσες πωλήσεις και ενδυναμώνει την εξάρτησή του διανομέα (έκθεση, παράγραφος 257). Η ΟΚΕ τονίζει ότι μία αύξηση της προβλεψιμότητας στις πολιτικές των πωλήσεων εκ μέρους των κατασκευαστών, θα μπορούσε να παράσχει στους αντιπροσώπους μεγαλύτερη ευελιξία κατά την εφαρμογή μίας πολιτικής τιμών που θα απέβλεπε στην αύξηση του ενδοσηματικού ανταγωνισμού.

6.2.6.2. Το γεγονός ότι δεν γίνονται εκπτώσεις στους διανομείς όταν η ποσότητα ή ο όγκος των παραγγελιών είναι μεγάλος, καθώς και το γεγονός ότι τα περιθώρια που διαθέτουν είναι περιορισμένα, μειώνουν την ευχέρειά τους να καθορίζουν διαφορετικές τιμές (έκθεση, παράγραφοι 182 και 265). Αυτό περιορίζει ως έναν βαθμό τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό των τιμών (έκθεση, παράγραφος 182), μολονότι δεν εμποδίζει την ανάπτυξη άλλων μορφών ανταγωνισμού όπως ο ανταγωνισμός που στηρίζεται στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών (έκθεση, παράγραφος 181).

6.2.6.3. Στην πράξη, οι στόχοι των πωλήσεων τους οποίους συμφωνούν κατασκευαστές και διανομείς στηρίζονται στους στόχους των πωλήσεων — που στην πράξη καθορίζονται από τους κατασκευαστές — οι οποίοι αφήνουν ελάχιστο περιθώριο για πωλήσεις σε μεσάζοντες, ιδιαίτερα εάν οι στόχοι αυτοί συνοδεύονται από περιορισμένη διάθεση στην αγορά του προϊόντος.

6.2.6.4. Επίσης, στην πράξη χρησιμοποιείται ελάχιστα η δυνατότητα της διατησίας. Η έκθεση ωστόσο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η δυνατότητα αυτή συμβάλλει γενικά στην διεξαγωγή σοβαρότερων και πιο ισορροπημένων διαπραγματεύσεων μεταξύ κατασκευαστών και διανομικών. Μία διεύρυνση των περιπτώσεων στις οποίες είναι δυνατή η προσφυγή στη διατησία θα είχε την υποστήριξη της ΟΚΕ και θα μπορούσε να αποτελέσει ένα μέσο με το οποίο να αυξηθεί η ανεξαρτησία του διανομέα.

6.2.6.5. Η διανομή περισσότερων σημάτων ή η πολλαπλή εμπορία, μολονότι επιτρέπεται από τον κανονισμό, στην πραγματικότητα εφαρμόζεται ελάχιστα, με εξαίρεση την Βόρεια Ευρώπη (έκθεση, παράγραφοι 208-210). Αυτό σημαίνει ότι μία από τις οδούς που, στη θεωρία, οδηγούν στην ανεξαρτησία του διανομέα δεν διανύεται. Η ΟΚΕ διερωτάται εάν η περιορισμένη διάδοση της διανομής περισσότερων σημάτων δεν οφείλεται, στην πράξη, στο υψηλό διαρθρωτικό κόστος και στο υψηλό κόστος διαχείρισης και κατάρτισης, ιδιαίτερα στην περίπτωση των σημάτων γενικού χαρακτήρα και ευρείας διάδοσης. Πράγματι, εκτός από την περίπτωση των σημάτων που αποτελούν μέρος του ιδίου ομίλου, η διανομή περισσότερων σημάτων εφαρμόζεται με μεγαλύτερη συχνότητα όταν με τον τρόπο αυτό ολοκληρώνεται η «γκάμα» των αυτοκινήτων ή για συμπληρωματικά προϊόντα που δεν είναι άμεσα ανταγωνιστικά.

Στην έκθεση της Επιτροπής δεν λαμβάνεται εξάλλου υπόψη ο τύπος της διανομής περισσότερων σημάτων ο οποίος εφαρμόζεται από εταιρείες συμμετοχής που ελέγχουν περισσότερες αντιπροσωπείες διαφόρων σημάτων.

6.2.6.6. Η απειλή της καταγγελίας της σύμβασης φαίνεται να εξακολουθεί να παρέχει συμβατική εξουσία στον κατασκευαστή, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου ο αριθμός των συμβολαίων διανομής είναι περιορισμένος και συνεπώς, μόλις ένας μεγάλος κατασκευαστής αποσύρει την αντιπροσωπεία, φαίνεται να μην υπάρχουν πλέον οι προοπτικές απόκτησης της αντιπροσωπείας ενός άλλου εδραιωμένου σήματος (έκθεση, παράγραφος 253). Οι μεγαλύτερες περιόδους προειδοποίησης που προβλέπει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 δεν φαίνεται να έχουν αυξήσει στην πράξη την ανεξαρτησία του αντιπροσώπου.

6.2.6.7. Διαπιστώνεται επίσης αύξηση των συγκεντρώσεων, με λιγότερους αντιπροσώπους και ευρύτερες συμβατικές περιοχές (έκθεση, παράγραφος 91). Αυτό θα μπορούσε να αυξήσει τον κίνδυνο να μειωθεί ο ενδοσηματικός ανταγωνισμός εκτός και εάν το φαινόμενο αυτό αντισταθμιστεί με μία πιο εκτεταμένη διαφημιστική εκστρατεία ή με μεγαλύτερη χρήση του Διαδικτύου. Η ΟΚΕ τονίζει ότι η χρήση του Διαδικτύου — για το οποίο εξάλλου είναι ακόμη νωρίς να διατυπωθεί ολοκληρωμένη γνώμη, δεδομένου ότι εξακολουθεί να βρίσκεται στη φάση της ανάπτυξης — αποδεικνύεται έγκυρο μέσο ενημέρωσης, φανερώνει ωστόσο τα όριά του ως μέσου πραγματοποίησης άμεσων πωλήσεων, τόσο λόγω της πολυπλοκότητας του προϊόντος αυτοκίνητο, όσο και, μεταξύ άλλων, λόγω των εμπορικών πρακτικών που προβλέπουν συχνά την απόσυρση του χρησιμοποιημένου αυτοκινήτου τη στιγμή της αγοράς του νέου.

Η ΟΚΕ υπογραμμίζει εξάλλου το γεγονός ότι η χρήση του Διαδικτύου εκλαμβάνεται ως «παθητική πώληση» στις κατευθυντήριες γραμμές για τον κανονισμό των κάθετων περιορισμών. Εάν, όπως φαίνεται πιθανό, οι ίδιες σκέψεις ισχύσουν και στην περίπτωση του κανονισμού για την διανομή αυτοκινήτων, αυτό θα συμβάλει στην αύξηση του επιπέδου του ενδοσηματικού ανταγωνισμού.

6.2.6.8. Στην Ευρώπη υφίστανται διαφορές στις τιμές για το ίδιο σήμα και τα ίδια μοντέλα. Ένας από τους κύριους λόγους είναι οι διαφορές στη φορολογία. Ένας άλλος λόγος είναι οι αιξομειώσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Άλλοι παράγοντες που τις επηρεάζουν είναι το ιστορικό της παρουσίας ενός κατασκευαστή σε μία εθνική αγορά και το κόστος διανομής και μεταφορών (έκθεση, παράγραφος 189). Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι μία προσέγγιση των φορολογιών (των φόρων και του ΦΠΑ), καθώς και η εισαγωγή του ευρώ θα οδηγήσουν κατά πάσα πιθανότητα σε μεγαλύτερη διαφάνεια και στη μείωση των διαφορών στις τιμές στο πλαίσιο της κοινοτικής αγοράς.

6.2.6.9. Ορισμένες φορές, ο χρόνος παράδοσης — ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ενδοσηματικές παραγγελίες — είναι δυνατό να αποδειχθεί, μεταξύ των κρατών μελών, μεγαλύτερος για τους πελάτες άλλου κράτους μέλους από ό,τι για τους εθνικούς πελάτες (έκθεση, παράγραφος 200). Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι επιβάλλεται να βρεθεί μία μέθοδος έτσι ώστε να δοθεί τέλος στην πρακτική των παρατεινόμενων χρόνων παράδοσης στην περίπτωση διεθνών παραγγελιών, αλλά μόνον για τις περιπτώσεις όπου πρόκειται για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

6.2.7. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ότι σαφώς υπάρχει σημαντικός ενδοσηματικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το 30 % των πωλήσεων (ποσοστό

που στις μητροπολιτικές περιοχές μπορεί να φθάσει το 60 %) του αντιπροσώπου πραγματοποιείται με εξωτερικούς καταναλωτές, δηλαδή που δεν προέρχονται από την περιοχή που καλύπτει η σύμβαση. Εξάλλου, το επίπεδο του ενδοσηματικού ανταγωνισμού θα καταστεί δυνατό να αυξηθεί σημαντικά εάν εξασφαλιστεί η σωστή ισορροπία στις σχέσεις μεταξύ κατασκευαστή και αντιπροσώπου.

6.2.8. Η λύση που πρέπει να δοθεί είναι να τροποποιηθεί και επεκταθεί η απαλλαγή κατά κατηγορία, αντί να δοθεί τέλος στο σύστημα της επιλεκτικής διανομής.

6.3. Η προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά της εξυπηρέτησης πελατών μετά την πώληση

6.3.1. Ένας επιπλέον στόχος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1475/95 ήταν η προστασία του ανταγωνισμού στην αγορά της εξυπηρέτησης πελατών μετά την πώληση. Ένα από τα χαρακτηριστικά αυτού του στόχου υπήρξε η δέσμευση να βελτιωθεί η πρόσβαση των κατασκευαστών ανταλλακτικών στα δίκτυα των διανομέων. Για το σκοπό αυτό, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 ενισχύει το δικαίωμα των αντιπροσώπων να χρησιμοποιούν ανταλλακτικά εφάμιλλης ποιότητας, με την εισαγωγή του δικαιώματος των κατασκευαστών ανταλλακτικών να παρέχουν ανταλλακτικά με το ίδιο ποιοτικό επίπεδο στους αντιπροσώπους (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημεία 9 και 10). Προστατεύει επίσης το δικαίωμα του κατασκευαστή ανταλλακτικών να επιθέτει το σήμα ή το λογότυπο του στα ανταλλακτικά που παρέχει (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 11). Απαγορεύει εξάλλου στους κατασκευαστές να προσφέρουν επιμίσθια («μπόνους») τα οποία να υπολογίζονται με βάση το σύνολο των πωλήσεων αυτοκινήτων και των πωλήσεων ανταλλακτικών. Τέλος, καθιερώνει το δικαίωμα των ανεξάρτητων επισκευαστών να έχουν πρόσβαση στις απαραίτητες τεχνικές πληροφορίες και διευκρινίζει ότι δεν επιτρέπεται η καταχρηστική άρνηση παροχής των πληροφοριών αυτών (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 12).

6.3.2. Η έκθεση επισημαίνει εκ νέου ότι στην πράξη οι αντιπρόσωποι συνέχισαν να προσφεύγουν κυρίως στους κατασκευαστές για την προμήθεια ανταλλακτικών. Μόνον ένα 5 % με 20 % των ανταλλακτικών προέρχεται από διάφορους άλλους προμηθευτές (έκθεση, παράγραφος 248). Από την έκθεση προκύπτει ότι, παρά το νομικό πλαίσιο, οι αντιπρόσωποι δεν είναι πρόθυμοι να προμηθεύονται ανταλλακτικά από άλλους προμηθευτές δεδομένου ότι εξαρτώνται από τους κατασκευαστές αυτοκινήτων εξαιτίας των επιμισθίων του τέλους του έτους — τα οποία στηρίζονται στον κύκλο εργασιών των αυθεντικών ανταλλακτικών — καθώς και εξαιτίας των εξαιρετικά μεγάλων εκπτώσεων που έχουν στα γνήσια ανταλλακτικά και του ύψους των αποθεμάτων σε γνήσια ανταλλακτικά που συνιστάται στους αντιπροσώπους να διαθέτουν (έκθεση, παράγραφος 249). Η Έκθεση συμπεραίνει ότι το δικαίωμα, που καθιερώνει ο κανονισμός, των κατασκευαστών ανταλλακτικών να παρέχουν τα προϊόντα τους στους αντιπροσώπους δεν γίνεται πράξη (έκθεση 6.2.2).

6.3.2.1. Είναι αλήθεια ότι η πεποίθηση πολλών καταναλωτών ότι τα αυθεντικά ανταλλακτικά είναι καλύτερης ποιότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα. Αυτό οφείλεται πιθανόν στην εμπιστοσύνη που οι καταναλωτές έχουν στα γνήσια προϊόντα και στην ανεπαρκή πληροφόρηση που τους παρέχουν κυρίως οι ανεξάρτητοι κατασκευαστές.

6.3.2.2. Η ΟΚΕ προτιμάει να υποστηρίξει την Επιτροπή στην αναζήτηση μέτρων προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι αντιπρόσωποι

να χρησιμοποιούν ανταλλακτικά με ποιότητα εφάμιλλη των αυθεντικών. Η χρήση ανταλλακτικών εφάμιλλων των γνήσιων θα μπορούσε να είναι ακόμη πιο διαδεδομένη εάν η ποιότητα των εν λόγω ανταλλακτικών ήταν πιστοποιημένη, πράγμα που θα επέτρεπε στον αντιπρόσωπο να αναλαμβάνει πλήρως την ευθύνη του απέναντι στον χρήστη του οχήματος, ακόμη και στις περιπτώσεις όπου οι παρεμβάσεις αφορούν την ασφάλεια ή την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ΟΚΕ υπενθυμίζει στην Επιτροπή ότι στην πράξη οι αντιπρόσωποι μπορούν να προμηθεύονται από ανεξάρτητους κατασκευαστές μόνον όταν πρόκειται για ορισμένους τύπους ανταλλακτικών και όχι για ολόκληρο το φάσμα και αυτό για προφανείς λόγους αποτελεσματικής διαχείρισης. Εντούτοις, μία διείσδυση στην αγορά της τάξης του 20 % αντιπροσωπεύει ένα μη αμελητέο ποσοστό εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα ανταλλακτικά αυτά χρησιμοποιούνται έξω από την κανονική περίοδο εγγύησης. Η ΟΚΕ καλεί για το λόγο αυτό την Επιτροπή να εξετάσει την ουσία του προβλήματος της «εφάμιλλης ποιότητας» με μέσα που να μπορούν να διασφαλίζουν πραγματικά ότι τα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά έχουν όντως εφάμιλλη ποιότητα με τα αυθεντικά.

6.4. Η θέση των ανεξάρτητων επισκευαστών προστατεύεται επαρκώς;

6.4.1. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 προέβλεπε ποικίλα μέσα για την προστασία των ανεξάρτητων επισκευαστών. Οι αντιπρόσωποι επιτρέπεται να παρέχουν γνήσια ανταλλακτικά στους ανεξάρτητους επισκευαστές για την επισκευή και συντήρηση οχημάτων με κινητήρα (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 12), μολονότι αυτό δεν συνεπάγεται ότι τους υποχρεώνει να παρέχουν τα εν λόγω ανταλλακτικά σε χονδρική τιμή. Η έκθεση συμπεραίνει ότι, σε γενικές γραμμές, οι ανεξάρτητοι επισκευαστές δεν αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε γνήσια ανταλλακτικά, αλλά ότι επειδή δεν μπορούν να τα προμηθευτούν σε χονδρική τιμή, αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς το να είναι ανταγωνιστικοί.

6.4.2. Κατά δεύτερο λόγο, οι κατασκευαστές υποχρεώνονται να παρέχουν στους ανεξάρτητους επισκευαστές τις τεχνικές πληροφορίες που απαιτούνται για την επισκευή και συντήρηση των αυτοκινήτων τους. Η υποχρέωση αυτή περιορίζεται στην περίπτωση που οι εν λόγω πληροφορίες καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή αποτελούν «ουσιώδη και προδιορισμένη» τεχνολογία· στην περίπτωση αυτή ωστόσο δεν επιτρέπεται η καταχρηστική άρνηση παροχής των εν λόγω πληροφοριών (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 12). Εντούτοις, μολονότι η μη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις αυτές αποτελεί απαγορευμένη περιοριστική πρακτική («μαύρη πρακτική») με βάση τον κανονισμό (άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 12), οι κατασκευαστές αυτοκινήτων τις τηρούν κατά τρόπο ακανόνιστο και μη ομοιόμορφο. Ορισμένοι καταρτίζουν καταλόγους. Άλλοι παρέχουν πληροφορίες αποφασιζοντας για κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Συχνά, οι ανεξάρτητοι επισκευαστές προμηθεύονται την απαραίτητη πληροφορία από τους εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους.

6.4.3. Το μεγαλύτερο μέρος των ανεξάρτητων επισκευαστών διευκρινίζει ότι δυσκολεύεται να έχει πρόσβαση στις τεχνικές πληροφορίες. Στα προβλήματα αυτά περιλαμβάνονται: η αδυναμία πρόσβασης σε πληροφορίες που αφορούν τα νέα αυτοκίνητα, οι ακριβές και πολύπλοκες τεχνικές εκδόσεις και η αδυναμία πρόσβασης σε πληροφορίες για τον ηλεκτρονικό εξοπλισμό και για τα διαγνωστικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται. Η έκθεση παρατηρεί ότι οι κατασκευαστές αυτοκινήτων δεν φαίνεται να έχουν δημιουργήσει τις τεχνικές και οικονομικές προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν στους ανεξάρτητους επισκευαστές να έχουν την κατάλληλη πρόσβαση, όπως απαιτεί ο κανονισμός, και ότι αυτό, με τη σειρά του, περιορίζει την επιλογή των καταναλωτών.

6.4.4. Η ΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διερευνήσει τρόπους με τους οποίους να ενισχυθεί η υποχρέωση των κατασκευαστών να παρέχουν τεχνικές πληροφορίες στους ανεξάρτητους επισκευαστές, κατά τρόπο που να μην ασκούνται διακρίσεις, και να τους επιτρέπεται να αναπτύσσονται και να βελτιώνουν εκ των υστέρων την ποιότητα των υπηρεσιών τους.

Η ΟΚΕ υπενθυμίζει ωστόσο στην Επιτροπή ότι τα επίπεδα επένδυσης που απαιτούνται από τους αντιπροσώπους για την ανάπτυξη και απόκτηση τεχνολογιών καθώς και για την κατάρτιση με στόχο την βελτίωση του προϊόντος και των αντίστοιχων υπηρεσιών είναι κατά πολύ υψηλότερα από εκείνα που συνήθως αντιμετωπίζουν οι ανεξάρτητοι επισκευαστές οι οποίοι, για να αυξήσουν το επίπεδο της ανταγωνιστικότητάς τους, οφείλουν λογικά να ειδικευτούν σε ορισμένα συγκεκριμένα προϊόντα και να παρέχουν στους καταναλωτές μία εγγύηση υπηρεσιών με διαφάνεια, ανάλογη με αυτήν που παρέχει το δίκτυο των αντιπροσώπων. Τέλος, η ΟΚΕ καταδεικνύει ότι σε ό,τι αφορά τα ανταλλακτικά, το πλήρες πακέτο υπηρεσιών μονοαπευθυντικής αγοράς («one-stop shop») που παρέχει στον καταναλωτή το δίκτυο των αντιπροσώπων απαιτεί υψηλές επενδύσεις σε αποθέματα· αντίθετα, ο ανεξάρτητος επισκευαστής ενδιαφέρεται να προμηθεύεται πότε-πότε ορισμένα μόνον κομμάτια ανταλλακτικών, συνήθως δε εκείνα που έχουν μεγαλύτερη ζήτηση.

6.4.5. Η ΟΚΕ υπενθυμίζει σχετικά ότι είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο αντιπρόσωπος, προκειμένου να εξασφαλίσει στον καταναλωτή την απαιτούμενη εγγύηση και διαθεσιμότητα τόσο των ανταλλακτικών, όσο και του συνόλου των υπηρεσιών σε όλα τα μοντέλα του σήματος του δικτύου, οφείλει να πραγματοποιεί τεράστιες και συνεχείς επενδύσεις τόσο σε διαρθρώσεις, όσο και για την κατάρτιση του προσωπικού.

6.4.6. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95 ορίζει ότι, προκειμένου να τύχουν της απαλλαγής κατά κατηγορία, οι κατασκευαστές επιβάλλουν στους διανομείς τους την υποχρέωση να παρέχουν εξυπηρέτηση στους πελάτες μετά την πώληση, εκτός από το να πωλούν νέα αυτοκίνητα. Η έκθεση αναφέρει ότι, ενώ υφίστανται τεχνικοί και οικονομικοί λόγοι για τον συσχετισμό πώλησης — παροχής εξυπηρέτησης, φαίνεται ότι οι καταναλωτές χωρίζονται σε αυτούς που προτιμούν να επωφελούνται από αυτόν τον συσχετισμό και σε εκείνους που, αντίθετα, προτιμούν να κάνουν χρήση ανεξάρτητων επισκευαστών, ιδιαίτερα για τα παλαιότερα αυτοκίνητα. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ συνιστά, συνοψίζοντας,

στην Επιτροπή να δεχθεί τον συσχετισμό ως μέρος των εξαιρούμενων συμφωνιών διανομής οχημάτων με κινητήρα, παράλληλα ωστόσο θα πρέπει να προωθηθούν οι προϋποθέσεις που αποσκοπούν στην αύξηση του επιπέδου ανταγωνισμού μετά την παρέλευση της, διετούς τουλάχιστον, περιόδου εγγύησης, η οποία προβλέπεται από τον κατασκευαστή και εξασφαλίζεται από το δίκτυο των αντιπροσώπων.

6.4.7. Η ΟΚΕ φρονεί ωστόσο ότι, σε ό,τι αφορά τα νέα αυτοκίνητα, ο συσχετισμός πώλησης/εξυπηρέτησης είναι απόλυτα απαραίτητος, εάν ληφθεί υπόψη η φύση του προϊόντος, δεδομένου ότι, κατά πρώτο λόγο, εξυπηρετεί τα συμφέροντα των καταναλωτών που με τον τρόπο αυτό έχουν στη διάθεσή τους υπηρεσίες με εγγυημένη ποιότητα και ασφάλεια, καθώς και τη δυνατότητα να προσφεύγουν στους προμηθευτές για τα ελαττωματικά αυτοκίνητα σε όλη την έκταση της Ένωσης ανεξάρτητα από το πού αγοράστηκε το αυτοκίνητο. Κατά δεύτερο λόγο, διασφαλίζεται επίσης ο σεβασμός των περιβαλλοντικών προτύπων και συντηρείται η εικόνα του σήματος.

7. Τελικές παρατηρήσεις της ΟΚΕ

7.1. Η έκθεση παρουσιάζει επιχειρήματα για την τροποποίηση του κανονισμού προκειμένου να αυξηθούν οι δυνατότητες ανταγωνισμού μεταξύ των διανομέων του ίδιου σήματος (ενδοσηματικός ανταγωνισμός), να ενισχυθεί η εμπορική ανεξαρτησία των αντιπροσώπων και να διευκολυνθεί η παροχή τεχνικών πληροφοριών στους ανεξάρτητους επισκευαστές εκ μέρους των κατασκευαστών.

7.2. Η ΟΚΕ υπέδειξε μία σειρά από ειδικές τροποποιήσεις του κανονισμού προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες προσαρμογές στις εμπειρίες, τα νέα μέσα και την τεχνολογική ανάπτυξη, πάντοτε όμως με σεβασμό των αρχών που παραμένουν ανέπαφες και που προσδιορίζουν το αυτοκίνητο όχι μόνον ως μέσο κινητικότητας, και συνεπώς ως οικονομικό αγαθό, αλλά και ως κοινωνικό αγαθό το οποίο πρέπει να προστατευτεί για το συμφέρον του χρήστη: ο στόχος συνεπώς είναι η ασφάλεια και η εξυπηρέτηση προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια μέσα στο χρόνο.

7.3. Η ίδια η έκθεση επισημαίνει ότι τα βασικά εμπόδια που τίθενται στον ενδοσηματικό ανταγωνισμό είναι ο περιορισμός της διαφήμισης «μέσω προσωπικής επαφής» και η απαγόρευση των πωλήσεων σε επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στο εξουσιοδοτημένο δίκτυο, δηλαδή στους ανεξάρτητους μεταπωλητές. Ωστόσο, με βάση τις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν προηγουμένως, η ΟΚΕ υποδεικνύει ότι ο καλύτερος τρόπος ενέργειας είναι η ενίσχυση της θέσης των μεσαζόντων προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες και οι επιλογές που προσφέρονται χάρη στο παράλληλο εμπόριο και όχι η άρση της απαγόρευσης των πωλήσεων σε ανεξάρτητους μεταπωλητές.

7.4. Η ΟΚΕ παροτρύνει στην Επιτροπή να προσαρμόσει την έκθεση για τους μεσάζοντες στα σύγχρονα δεδομένα και να προβεί στη χάραξη κατευθυντήριων γραμμών για τη χρήση του Διαδικτύου που μπορούν να κάνουν οι αντιπρόσωποι και οι κατασκευαστές. Προτείνει επίσης να εκτιμηθεί με ποιούς τρόπους το Διαδίκτυο, το οποίο δεν υπήρχε την εποχή που καταρτίστηκε η έκθεση για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1475/95, θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε μία διαφορετική θεώρηση ορισμένων στοιχείων του κανονισμού.

7.5. Η ΟΚΕ, με βάση τις γενικές και ειδικές παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν πιο πάνω, τάσσεται υπέρ της διατήρησης της ειδικής

απαλλαγής κατά κατηγορία για τη διανομή των αυτοκινήτων οχημάτων και συνιστά στην Επιτροπή να διερευνήσει πιθανές μεθόδους για την τροποποίηση και επέκταση του εν ισχύ κανονισμού. Ο στόχος προτεραιότητας του νέου κανονισμού θα πρέπει να είναι η συνολική αύξηση του επιπέδου του ανταγωνισμού προκειμένου να βελτιωθεί η καλή διαβίωση και η ασφάλεια του καταναλωτή καθώς και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Για να επιδιωχθούν οι στόχοι αυτοί ο νέος κανονισμός θα πρέπει να βελτιώσει με συγκεκριμένους τρόπους την προστασία του αντιπροσώπου και να προωθήσει τις ΜΜΕ που ασκούν δραστηριότητα στο ευρωπαϊκό σύστημα αυτοκινήτων. Η ΟΚΕ περιμένει να της δοθεί η ευκαιρία να εκφράσει τις παρατηρήσεις της για τις τροποποιήσεις που θα προτείνει η Επιτροπή.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι τροπολογίες που ακολουθούν απορρίφθηκαν μολονότι συγκέντρωσαν πάνω από το ένα τέταρτο των ψήφων:

Σημείο 5.6

Να διαγραφεί.

Αιτιολογία

Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ακόμη και σε τομείς που δεν ρυθμίζονται από την κοινοτική νομοθεσία υφίστανται σήματα με ισχυρή εικόνα, δεν είναι δυνατόν στόχος της κοινοτικής νομοθεσίας να είναι η διάδοση των αυτοκινητιστικών σημάτων.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 26, ψήφοι κατά: 60, αποχές: 6.

Σημείο 5.7

Η πρώτη πρόταση να τροποποιηθεί ως εξής:

«Σχετικά η Επιτροπή θεωρούσε μέχρι σήμερα δεδομένο ότι το υφιστάμενο σύστημα της αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής του ευρωπαϊκού συστήματος αυτοκινήτων διευκολύνει την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ.»

Αιτιολογία

Δεν είναι ορθό ότι μόνον με το αποκλειστικό και επιλεκτικό σύστημα διανομής μπορεί ο τομέας των αυτοκινήτων να συμμορφώνεται προς τη Συνθήκη της ΕΕ.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 31, ψήφοι κατά: 59, αποχές: 7.

Σημείο 6.1.3

Να διαγραφεί το κείμενο μετά τη δεύτερη πρόταση («Η ΟΚΕ τονίζει ...»).

Αιτιολογία

Στο σημείο αυτό αναγνωρίζεται ότι η κατάσταση στη βρετανική αγορά υπερτονίζεται στην έκθεση, αλλά και ότι το σύστημα στην λοιπή εσωτερική αγορά λειτουργεί ομαλά. Στην πραγματικότητα, η Επιτροπή αποκαλύπτει ότι σε ολόκληρη σειρά κρατών διαπιστώνονται καταχρηστικές πρακτικές πώλησης και αντίστοιχες δυσκολίες για τον καταναλωτή. Τα συμπεράσματα της Επιτροπής αφήνουν να φανεί ότι ο διασηματικός ανταγωνισμός δεν λειτουργεί σε όλη την έκταση της ΕΕ.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 37, ψήφοι κατά: 58, αποχές: 6.

Σημείο 7.2

Να διαγραφεί η εξής φράση: «αλλά και ως κοινωνικό αγαθό».

Αιτιολογία

Εάν θεωρούμε ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί υψηλό πολιτικό στόχο, τότε το αυτοκίνητο, που αποδεδειγμένα ρυπαίνει το περιβάλλον, δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται «κοινωνικό αγαθό».

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 34, ψήφοι κατά: 62, αποχές: 16.

Σημείο 7.3

Να διαγραφεί και να αντικατασταθεί από τα εξής:

«Η ΟΚΕ θεωρεί ότι η απαγόρευση των πωλήσεων σε επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στο εξουσιοδοτημένο δίκτυο, πρέπει να αρθεί και ότι τούτο θα συμβάλει μελλοντικά στην υιοθέτηση σαφέστερων, διαφανέστερων και αποκλειστικά ποιοτικών κριτηρίων (πραγματογνωμοσύνη και πείρα του προσωπικού) για την επιλογή των διανομέων που εφοδιάζονται από τους κατασκευαστές.»

Αιτιολογία

Η ύπαρξη ποσοτικών περιορισμών και περιορισμών που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό εξαιτίας περιφερειακών μονοπωλίων σημάτων για περιορισμένο αριθμό εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων είναι αντίθετη προς το πνεύμα της εσωτερικής αγοράς.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 27, ψήφοι κατά: 70, αποχές: 9.

Σημείο 7.5

Να διατυπωθεί ως εξής:

«Η ΟΚΕ, με βάση τις γενικές και ειδικές παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν πιο πάνω, θεωρεί προσωρινά αποδεκτή τη διατήρηση της ειδικής απαλλαγής κατά κατηγορία για τη διανομή των αυτοκινήτων οχημάτων, εφόσον διασφαλίζεται ότι τηρούνται πλήρως στην πράξη οι διατάξεις και τα μέτρα που προβλέπονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1475/95. Ακόμη, η Επιτροπή καλείται να εξετάσει πώς μπορεί να συμπληρωθεί ο ισχύων κανονισμός. Πρωταρχικός στόχος του νέου κανονισμού πρέπει να είναι η αύξηση του ανταγωνισμού χωρίς όμως να παραβλέπεται η ασφάλεια του καταναλωτή. Η ΟΚΕ αναμένει να της δοθεί η ευκαιρία να εκφράσει τις παρατηρήσεις της για τις τροποποιήσεις που θα προτείνει η Επιτροπή.»

Αιτιολογία

Δεδομένου ότι η απουσία ενδοσηματικού ανταγωνισμού («intra-brand») — η οποία καταδεικνύεται στην έκθεση της Επιτροπής και έχει διαπιστωθεί από τις οργανώσεις καταναλωτών — οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι δεν πληρούνται οι όροι που έχει θέσει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1475/95, δεν είναι δυνατόν να παρατείνουμε, με μικρές μόνον τροποποιήσεις, την τρέχουσα κατάσταση. Μακροπρόθεσμα είναι σκόπιμο να επιδιωχθεί η άρση της απαλλαγής κατά κατηγορία για τον τομέα των αυτοκινήτων οχημάτων.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 33, ψήφοι κατά: 68, αποχές: 11.

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διατυπώσεις υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου και απόπλου από τους κοινοτικούς λιμένες»

(2001/C 221/24)

Στις 26 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 80 παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα Μεταφορές, Ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Μαΐου 2001, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Kröger.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η ΟΚΕ υιοθέτησε με 50 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Από τα πλοία απαιτείται πληθώρα πληροφοριών κατά τον κατάπλου τους σε και τον απόπλου τους από κοινοτικούς λιμένες. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν στην ουσία το καθεστώς του πλοίου, το πλήρωμά του, το είδος και τον όγκο του φορτίου του, τους επιβάτες, τις προμήθειές του, κ.λπ.. Οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για τον εκτελωνισμό, για τις αποφάσεις των λιμενικών αρχών σε σχέση με θέματα που αφορούν την ασφάλεια, για την τήρηση των διατάξεων περί μετανάστευσης, για στατιστικούς σκοπούς και εν γένει για την απρόσκοπτη διεκπεραίωση των διαδικασιών για τα πλοία.

1.2. Πολλές από τις πληροφορίες αυτές είναι ταυτόσημες σε κάθε λιμένα. Ωστόσο, τα μορφότυπα των πληροφοριών διαφέρουν

σε πολλούς λιμένες. Επίσης, υπάρχουν άλλοι λιμένες όπου το περιεχόμενο των πληροφοριών δεν είναι ταυτόσημο.

1.3. Η διαφορετική αντιμετώπιση των ιδίων πληροφοριών είναι χρονοβόρα και δαπανηρή για την ναυτιλία. Περιπλέκει τις διοικητικές διαδικασίες όχι μόνο για τις υπερπόντιες μεταφορές, αλλά και για τις μεταφορές μικρών αποστάσεων στην Ευρώπη. Για το λόγο αυτό, η διεκπεραίωση των πλοίων πρέπει να διευκολυνθεί, οι θαλάσσιες μεταφορές πρέπει να καταστούν αποτελεσματικότερες, χωρίς να περιοριστεί το περιεχόμενο των πληροφοριών, στο βαθμό που αυτές είναι απαραίτητες για τις δημόσιες αρχές στα κράτη μέλη.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Στην πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διατυπώσεις υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου και τον απόπλου τους από κοινοτικούς λιμένες, η Επιτροπή προτείνει την εναρμόνιση των μορφοτύπων που απαιτούνται για τις πληροφορίες αυτές. Η πρόταση στηρίζεται στην σύμβαση του Διεθνούς Οργανισμού Ναυτιλίας (ΙΜΟ) για τη διευκόλυνση των διεθνών θαλάσσιων μεταφορών της 9ης Απριλίου 1965 (σύμβαση ΙΜΟ-FAL). Η σύμβαση αυτή τέθηκε σε ισχύ το 1967 και εν τω μεταξύ έχει τροποποιηθεί πολλές φορές. Στα πλαίσια της εν λόγω σύμβασης κατατέθηκαν έξι μορφότυπα εντύπων. Τα έντυπα αυτά αφορούν τα βασικά στοιχεία για το καθεστώς των πλοίων τα οποία απαιτούνται κατά τον κατάπλου και τον απόπλου, τις δηλώσεις σχετικά με το φορτίο, τις προμήθειες του πλοίου και τα προσωπικά αντικείμενα του πληρώματος, τον κατάλογο των μελών του πληρώματος και τον κατάλογο των επιβατών. Στην πρόταση προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να μεριμνούν στο εθνικό δικαίο, ούτως ώστε οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στα μορφότυπα της σύμβασης ΙΜΟ-FAL σε σχέση με τους προαναφερθέντες τομείς να μπορούν να χρησιμοποιούνται και να γίνονται δεκτές. Οι απαιτούμενες διευκρινίσεις στις επιμέρους δηλώσεις παρατίθενται στο παράρτημα 1 της πρότασης οδηγίας.

2.2. Από την ενιαία χρήση τυποποιημένων εντύπων επιτρέπεται παρέκκλιση σε δύο περιπτώσεις:

2.2.1. Για τη δήλωση σχετικά με τα μεταφερόμενα εμπορεύματα δεν επιβάλλεται η χρήση του τυποποιημένου εντύπου της σύμβασης ΙΜΟ. Στην πράξη, οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνονται στις φορτωτικές του πλοίου. Είναι δε απαραίτητες για τις εμπορικές συναλλαγές αλλά και για διοικητικούς σκοπούς.

2.2.2. Το τυποποιημένο έντυπο επιβατών που προβλέπεται στη σύμβαση ΙΜΟ-FAL απαιτείται μόνο για τη μεταφορά επιβατών σε φορτηγά πλοία. Για τη μεταφορά επιβατών σε επιβατικά πλοία, η οδηγία 98/41/ΕΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1998 σχετικά με την καταγραφή των ατόμων που ταξιδεύουν με επιβατικά πλοία που εκτελούν δρομολόγια προς ή από λιμένες των κρατών μελών της κοινότητας⁽¹⁾ απαιτεί περισσότερες πληροφορίες απ' ό,τι το έντυπο του ΙΜΟ. Σε όλες τις περιπτώσεις θα πρέπει να υποβάλλονται τα τυποποιημένα έντυπα του ΙΜΟ.

2.3. Σύμφωνα με την πρόταση, τα ενιαία έντυπα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν όλα τα πλοία τα οποία καταπλέουν ή αποπλέουν από λιμένες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ανεξάρτητα από τη σημαία που φέρουν καθώς και από το κατά πόσο χρησιμοποιούνται σε ενδοευρωπαϊκές ή διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές.

2.4. Κατά την ηλεκτρονική διαβίβαση των απαιτούμενων στοιχείων, το απαιτούμενο μορφότυπο στην οδόν του τελικού χρήστη και κατά την εκτύπωση πρέπει να είναι ταυτόσημο με το μορφότυπο.

2.5. Η οδηγία δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επικυρώσουν τη σύμβαση ΙΜΟ. Στο μέτρο που τα κράτη μέλη επιθυμούν πληροφορίες για θέματα τα οποία δεν καλύπτονται από τα τυποποιημένα έντυπα του ΙΜΟ, θα πρέπει να είναι ελεύθερα να ενεργούν κατ' αυτόν τον τρόπο.

3. Παρατηρήσεις

3.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή χαιρετίζει την πρόταση της Επιτροπής για την καθιέρωση ενιαίων μορφοτύπων για τις πληροφορίες οι οποίες απαιτούνται στα κράτη μέλη από πλοία τα οποία καταπλέουν σε ή αποπλέουν από λιμένες της Κοινότητας. Η υλοποίηση του στόχου αυτού θα διευκολύνει την διεκπεραίωση των πλοίων, θέμα σημαντικό.

3.2. Με την πρόταση θα απλοποιηθούν οι διοικητικές διαδικασίες για την διεκπεραίωση πλοίων. Το γεγονός αυτό θα επωφελησει ιδιαίτερος τις ευρωπαϊκές θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Αυτός ο κλάδος μεταφορών εξυπηρετεί συχνά σε ένα ταξίδι περισσότερους ευρωπαϊκούς λιμένες για τους οποίους ισχύουν αλλητάλληλες υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών. Επίσης, ανταγωνίζεται τα χερσαία μέσα μεταφοράς, τα οποία δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν ανάλογες δηλώσεις. Συνεπώς, η πρόταση προάγει και την εναρμόνιση των όρων ανταγωνισμού για τα μέσα μεταφοράς. Επιπροσθέτως, διευκολύνεται η διεκπεραίωση των διοικητικών εργασιών εκ μέρους του πληρώματος.

3.3. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τόνισε επανειλημμένα πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των ευρωπαϊκών θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων για την αντιμετώπιση της αύξησης των μεταφορών στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά. Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί ακόμα περισσότερο με την προσχώρηση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το διεθνές φόρουμ του ναυτιλιακού κλάδου, στα πλαίσια του οποίου συνεργάζονται η Επιτροπή, τα κράτη μέλη, ο κλάδος των θαλάσσιων μεταφορών, ο κλάδος φορτοεκφόρτωσης εμπορευμάτων, οι λιμένες, οι επιχειρήσεις οργανοδιοικητικής υποστήριξης και τα εργατικά συνδικάτα, έχει ζητήσει επανειλημμένα τον περιορισμό των γραφειοκρατικών εμποδίων στις ευρωπαϊκές θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, προκειμένου να καταστεί ελκυστικότερη η χρήση αυτών των μέσων μεταφοράς. Στην απόφασή του για την προαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων της 14ης Φεβρουαρίου 2000⁽²⁾ το Συμβούλιο ζητεί ρητώς από την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις για την ενιαία χρήση των εντύπων ΙΜΟ-FAL. Η πρόταση που υποβάλλεται από την Επιτροπή ανταποκρίνεται στο αίτημα αυτό. Συνεπώς, υποστηρίζεται και από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η οποία καλεί τα κράτη μέλη να προσανατολιστούν στην υλοποίηση αυτού του πολιτικού στόχου και να περιορίσουν τις απαιτήσεις που έχουν σχέση με την παροχή ειδικών πληροφοριών στην επικράτειά τους.

3.4. Η ΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή υιοθετεί τα διεθνή μορφότυπα της σύμβασης ΙΜΟ και δεν αναπτύσσει η ίδια ευρωπαϊκά έντυπα. Έτσι, ανταποκρίνεται στις επανειλημμένες υποδείξεις της ΟΚΕ ότι η αποτελεσματικότητα των θαλάσσιων μεταφορών ως ενός οικονομικού κλάδου ο οποίος δραστηριοποιείται σε παγκόσμια κλίμακα, εξαρτάται σε πολύ σημαντικό βαθμό από την καθιέρωση ενός ενιαίου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου.

(1) ΕΕ L 188 της 2.7.1998, σ. 35.

(2) ΕΕ C 56 της 29.2.2000.

3.5. Λόγω αυτού του στοιχείου της διεθνικότητας, θα ήταν σκόπιμο οι απαιτούμενες πληροφορίες, εκτός από τη γλώσσα της χώρας στην οποία ευρίσκεται ο εκάστοτε λιμένας, να μπορούν να διαβιβάζονται και στην αγγλική γλώσσα, κατόπιν επιλογής των υπευθύνων του πλοίου ή της πλοιοκτήτριας εταιρείας. Δεδομένου ότι η πρόταση της Επιτροπής αναφέρεται ορθώς σε όλα τα πλοία τα οποία καταπλέουν σε ευρωπαϊκούς λιμένες και δεν διακρίνει με βάση τη σημαία που φέρουν ή τη διαδρομή τους, θα ήταν σκόπιμο να χρησιμοποιείται η αγγλική γλώσσα και για να διαβιβάζεται το περιεχόμενο των πληροφοριών στους ευρωπαϊκούς λιμένες. Η γλώσσα αυτή αποτελεί τη γλώσσα επικοινωνίας στη διεθνή ναυτιλία.

3.6. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εξυγίανση των διοικητικών διαδικασιών και στην συνεπακόλουθη διευκόλυνση των θαλάσσιων μεταφορών στην Κοινότητα. Εν τω μεταξύ, η σύμβαση IMO-FAL έχει επικυρωθεί από 81 κράτη. Όμως, 52 από αυτά διατηρούν ορισμένες επιφυλάξεις έναντι μεμονωμένων διατάξεων με αποτέλεσμα η διεθνώς συμφωνηθείσα απλοποίηση και διευκόλυνση των διαδικασιών να μπορεί να μεταφερθεί μόνο εν μέρη στις εθνικές νομοθεσίες. Για το

λόγο αυτό, η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εξετάσουν από κοινού σε ποιους τομείς θα μπορούσαν να καθιερωθούν περαιτέρω κανόνες εναρμόνισης για την διευκόλυνση των διαδικασιών κατά τη διεκπεραίωση πλοίων στους κοινοτικούς λιμένες. Επ' αυτού αναφέρει ως παράδειγμα τη σύσταση της σύμβασης FAL να οριστεί για κάθε λιμένα μόνο μια κεντρική υπηρεσία στην οποία θα μπορούν να διαβιβάζονται όλες οι απαιτούμενες πληροφορίες, ακόμα και στην περίπτωση που για τις επιμέρους πληροφορίες είναι αρμόδιοι διάφοροι φορείς (όπως οι τελωνιακές αρχές, οι υγειονομικές αρχές, οι υπηρεσίες μετανάστευσης κ.λπ.). Ένα άλλο στοιχείο που θα οδηγούσε στην περαιτέρω απλοποίηση των διοικητικών διατυπώσεων είναι η υλοποίηση της σύστασης για την καθιέρωση μιας διαδικασίας για την εκπλήρωση των τελωνειακών διατάξεων, προκειμένου να περιορίζεται ο χρόνος για την διεκπεραίωση των πλοίων σε συνδυασμό με την τήρηση της σύστασης σύμφωνα με την οποία η συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων δεν θα πρέπει να εμποδίζει την αποτελεσματικότητα και την ταχύτητα διεκπεραίωσης των διατυπώσεων στις θαλάσσιες μεταφορές. Συνεπώς, η σημερινή πρόταση της Επιτροπής πρέπει να διευρυνθεί περισσότερο σε μελλοντικές οδηγίες.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα το «Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής SEC(2000) 1973 — Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες στην Ευρώπη»

(2001/C 221/25)

Στις 30 Μαΐου 2001 η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, με βάση το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού της Κανονισμού να εκδώσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Μαΐου 2001 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Wolf.

Κατά τη 382η σύνοδο ολομέλειας, (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 81 ψήφους υπέρ και μια κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το θέμα «επιστήμη, κοινωνία και πολίτες» έχει εξαιρετική κοινωνική και πολιτική σημασία. Η Επιτροπή δεν έχει ακόμη ολοκληρώσει τη διαμόρφωση γνώμης σχετικά με το θέμα αυτό αλλά εξέδωσε το έγγραφο εργασίας SEC(2000) 1973. Η ΟΚΕ χρησιμοποιεί το έγγραφο αυτό προκειμένου να διατυπώσει με διαφοροποιημένο τρόπο τη γνώμη της σχετικά με αυτό το ιδιαίτερα πολύπλοκο θέμα, στα πλαίσια μιας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας στην οποία αναφέρει επανειλημμένα το έγγραφο της Επιτροπής.

1.2. Η ΟΚΕ συμφωνεί συνεπώς καταρχάς με τις ακόλουθες διαπιστώσεις της Επιτροπής:

«Η επιστήμη και η τεχνολογία αντιπροσωπεύουν μία από τις δυνάμεις που διαμορφώνουν με το σαφέστερο τρόπο την εξέλιξη των κοινωνιών ...» και

«Τα ζητήματα που τίθενται στο συγκεκριμένο τομέα συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον περίπλοκων που αντιμετωπίζει η κοινωνία λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους, των συνακόλουθων αβεβαιοτήτων, των αναγκαιών γνώσεων για την επεξεργασία τους και του συχνά διάσπαρτου χαρακτήρα τους.»

1.3. Στα πλαίσια του ρόλου της ως οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και λόγω των εκλεγμένων εκπροσώπων της, οι οποίοι προέρχονται από τις πιο διαφορετικές κοινωνικές ομάδες των κρατών μελών, η ΟΚΕ βρίσκεται στην πλέον κατάλληλη θέση ώστε να αποφανθεί αναλυτικά και εμπειριστατωμένα για το θέμα αυτό στα κεφάλαια που ακολουθούν.

1.4. Η ΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η Επιτροπή υιοθετεί στην ανακοίνωσή της τις συστάσεις που είχε διατυπώσει η ΟΚΕ στη γνωμοδότηση⁽¹⁾ για την Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Προς ένα ευρωπαϊκό χώρο ερευνών»: το κεφάλαιο 5 της γνωμοδότησης αυτής που φέρει τον τίτλο «Έρευνα και Κοινωνία» εξετάζει εν μέρει το θέμα αυτό.

1.5. Η Επιτροπή εξετάζει στην Ανακοίνωσή της διάφορα ερωτήματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ της επιστήμης, της κοινωνίας και τους πολίτες και αποτελούν αντικείμενο αυξανόμενης μέριμνας τόσο των πολιτών όσο και των αρμόδιων πολιτικών:

- Μπορεί να εφαρμοστεί μια ερευνητική πολιτική η οποία να υπηρετεί πράγματι τα συμφέροντα της κοινωνίας και συγχρόνως να διασφαλιστεί η συμμετοχή της κοινωνίας στην εφαρμογή των ερευνητικών προγραμμάτων;
- Με ποιο τρόπο πρέπει να ελέγχεται ο κίνδυνος; Ποιες είναι οι προεκτάσεις της αρχής της προφύλαξης; Με ποιο τρόπο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι πτυχές και οι δεοντολογικές συνέπειες της τεχνολογικής προόδου όσο και οι επιταγές της ελευθερίας της έρευνας και της πρόσβασης στη γνώση;
- Πώς πρέπει να ενεργήσουμε ώστε να ενισχυθεί ο διάλογος μεταξύ της επιστήμης και της κοινωνίας, να βελτιωθεί η γνώση των πολιτών για την επιστήμη και το ενδιαφέρον των νέων για τις ερευνητικές σταδιοδρομίες και τέλος να ενδυναμωθεί η θέση και ο ρόλος των γυναικών στην επιστήμη και στην έρευνα.»

1.6. Συνεπώς, το έγγραφο επικεντρώνεται στα ακόλουθα τρία θέματα και ερωτήματα:

- η σημασία της επιστημονικής γνώσης και των επιπτώσεών της, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία αντιλαμβάνεται και διαχειρίζεται τη γνώση αυτή·
- η αμοιβαία κατανόηση και επικοινωνία μεταξύ των πολιτών, της κοινωνίας, των επιστημόνων και των ερευνητών·
- τα κίνητρα που ενθαρρύνουν νέους ανθρώπους να αρχίσουν μια επιστημονική εκπαίδευση και να ακολουθήσουν το επάγγελμα του ερευνητή.

1.7. Η ΟΚΕ, προκειμένου να ταξινομήσει τις επιμέρους πτυχές των θεμάτων αυτών και να καταλήξει στις αναγκαίες συστάσεις, υποδιείρεσε τη γνωμοδότησή της στα ακόλουθα κεφάλαια:

2. Η ιστορική διαδικασία και τα αποτελέσματά της
3. Πολίτες, κοινωνία και επιστημονική γνώση
4. Κοινωνία, ερευνητές και έρευνα: η αμοιβαία κατανόηση
5. Η επιστημονική εκπαίδευση ως προϋπόθεση για την ύπαρξη της κοινωνίας της γνώσης
6. Ερευνητική πολιτική και οι στόχοι της κοινωνίας
7. Περίληψη και συστάσεις

2. Η ιστορική διαδικασία και τα αποτελέσματά της

2.1. Η ανάγκη που ωθεί τον άνθρωπο να θέτει ερωτήματα για το βαθύτερο νόημα της ύπαρξης καθώς και για τους νόμους που διέπουν τον κόσμο και την ηθική αποτελεί ασφαλώς τη σημαντικότερη ιδιότητα του ανθρώπου.

2.1.1. Τα θεμέλια της φιλοσοφίας και της επιστημονικής γνώσης, τέθηκαν ήδη στην αρχαιότητα. Οι γνώσεις αυτές, σε συνάρτηση με τις γνώσεις που αποκτήθηκαν στα μαθηματικά, στη λογική και στη γεωμετρία καθώς και με την προοδευτική εξέλιξη νέων τεχνολογιών, συνέβαλαν στην ανάπτυξη των μεγάλων αρχαίων πολιτισμών.

2.2. Μετά την Αναγέννηση και το Διαφωτισμό αναθερμάνθηκε η δυναμική αυτή στην Ευρώπη και προκλήθηκε μία ακόμη πιο εκτεταμένη πολιτιστική και οικονομική ώθηση.

2.2.1. Η διαδικασία αυτή ήταν αποτέλεσμα της έντονης αλληλεπίδρασης περαιτέρω τεχνολογικών εξελίξεων και εργαλείων (τυπογραφία, πυρίτης, εξόρυξη ορυκτών, θαλάσσιες μεταφορές, νερόμυλοι και ανεμόμυλοι) με το εμπόριο, την ανακάλυψη άγνωστων ηπείρων, την εμφάνιση νέων προτύπων της κοινωνίας και τη σταδιακή ανακάλυψη άγνωστων μέχρι τότε νόμων της φύσης και κατά συνέπεια της απομυθοποίησης των φυσικών φαινομένων.

2.2.2. Η διαδικασία αυτή συνοδεύεται από εντάσεις, πολέμους και κοινωνικές συγκρούσεις οι οποίες δεν ήταν μόνο το αποτέλεσμα των συμφερόντων μεταξύ δυνασθειών ή πολιτικών δυνάμεων αλλά ήταν επίσης αποτέλεσμα των ιδεολογικών ανακατατάξεων, οικονομικών εξελίξεων και της μεταβολής του κόσμου της εργασίας που προκάλεσαν οι νέες τεχνολογίες.

2.2.3. Οι επιστήμονες που ανακάλυψαν και διέδωσαν τη νέα γνώση δεν ήταν πάντα άτομα πλήρως ενταγμένα στην κοινωνία, αλλά συχνά καταδικασμένα άτομα που είχαν μια τεταμένη ιδεολογική σχέση με την κοινωνία. Από την ένταση αυτή αναδύθηκε η ιδέα της ελευθερίας της επιστήμης και της γνώσης.

(1) ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

2.3. Οι φυσικές επιστήμες συνέβαλαν σε καθοριστικό βαθμό στη διαδικασία αυτή. Τα βασικά χαρακτηριστικά τους στοιχεία και η επιτυχία τους οφείλονται στην εμπειρική επιστημονική μέθοδο που αναπτύχθηκε στην Ευρώπη και η οποία συνίσταται στο συνδυασμό των εμπειρικών ανακαλύψεων, της θεωρητικής ερμηνείας και της πρόγνωσης.

2.3.1. Συγχρόνως, οι επιμέρους κλάδοι των επιστημών, οι οποίοι ήταν αρχικά συγκεντρωμένοι με την κοινή ονομασία «φιλοσοφία», και ιδιαίτερα οι φυσικές επιστήμες και τα μαθηματικά, καθιερώθηκαν ως αυτόνομοι κλάδοι και οδήγησαν στα πλαίσια μιας εξελισσόμενης διαδικασίας σε ένα διευρυνόμενο φάσμα νέων και συχνά επαναστατικών γνώσεων, οι οποίες αποτέλεσαν σε αυξανόμενο βαθμό και τη βάση της σύγχρονης τεχνολογίας.

2.3.2. Ωστόσο, η αναπόφευκτη εξειδίκευση των επιστημονικών κλάδων δεν αναιρεί τα κοινά τους στοιχεία. Η διακλαδική επιστημονική προσέγγιση αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία όσο βαθύτερα και λεπτομερέστερα αναλύεται η πολύπλοκη πραγματικότητα από την επιστήμη. Σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η προσπάθεια να μειωθεί η απόσταση που χωρίζει τις θετικές από τις θεωρητικές επιστήμες.

2.4. Η επιστημονική εξήγηση των φαινομένων εκτόπισε ολοένα και περισσότερο τη μυθική θεώρηση του κόσμου.

2.5. Ως αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, οι συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων στις περιοχές στις οποίες σημειώθηκαν οι μεταβολές αυτές, βελτιώθηκαν όσο ποτέ άλλοτε στην ιστορία της ανθρωπότητας.

2.5.1. Ένας άλλος εξίσου καθοριστικός παράγοντας των εξελίξεων αυτών ήταν η ανάπτυξη και εντατική χρησιμοποίηση μηχανών και βιομηχανικών διαδικασιών που καταναλώνουν ενέργεια (ή μετατρέπουν ενέργεια): η ενέργεια μεταβλήθηκε σε «τροφή» της ευημερίας.

2.5.2. Τα επιτεύγματα στον τεχνολογικό, ιατρικό, πολιτιστικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα αποτελούν προϋπόθεση αλλά και χαρακτηριστικό στοιχείο της σημερινής κινητής κοινωνίας της ευμάρειας και των πληροφοριών. Μόνο χάρις στις εξελίξεις αυτές κατέστη δυνατό να απαλλαγούν οι άνθρωποι (στην Ευρώπη) από το ζυγό της αποκλειστικά σωματικής εργασίας καθώς δημιουργηθεί ο χώρος ελευθερίας στον οποίο μέχρι την εποχή αυτή είχε πρόσβαση μόνο ένα ορισμένο στρώμα προνομίων, χώρος ο οποίος ανοίγει σήμερα πολύτιμες δυνατότητες μόρφωσης για όλους τους πολίτες και καθιστά δυνατή την εξέλιξη της κοινωνίας της γνώσης.

2.5.3. Το βιοτικό επίπεδο που έχει επιτευχθεί σε ορισμένα κράτη ή περιφέρειες, με βάση το ακαθάριστο εθνικό προϊόν, τον βαθμό απασχόλησης και άλλους δείκτες, εξαρτάται σαφώς από το επίπεδο της έρευνας και της εξέλιξης. Οι επιστημονικές και τεχνολογικές επιδόσεις καθορίζουν όχι μόνο την οικονομική ανταγωνιστικότητα αλλά και την πολιτισμική και πολιτική αναγνώριση που απολαμβάνουν τα κράτη και οι λαοί.

2.6. Ο άνθρωπος έμαθε να προστατεύεται αποτελεσματικά από ένα μεγάλο αριθμό κινδύνων που τον απειλούσαν από πάντοτε, όπως η πείνα, το κρύο και οι ασθένειες. Συμπεριφέρεται επομένως και αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως κυρίαρχο της γης. Κατά συνέπεια κατέχει την δύναμη να κατακτήσει την ευημερία, την ελευθερία ή την εξουσία αλλά συγχρόνως έχει αναλάβει και πρόσθετες ευθύνες.

2.7. Ο άνθρωπος, αφενός λόγω της ακόμα πολύ σημαντικής αύξησης του πληθυσμού (σε παγκόσμιο επίπεδο) αλλά και των συνεπειών που έχουν οι δραστηριότητες του και ο τρόπος με τον οποίο ζει, για τη φύση και το περιβάλλον, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της περαιτέρω εξέλιξης του πλανήτη γη. Πολλοί επιστήμονες (όπως οι Storpani, Crutzen, Stoermer) πρότειναν γι' αυτό να ονομαστεί η τωρινή περίοδος της ιστορίας της γης, «ανθρωπόκαινος».

2.8. Παράλληλα με τις συνυπάρχουσες απειλές που δεν μπορεί να επηρεάσει ο άνθρωπος (βλέπε σημεία 2.9 και 3.7.1) και τις φυσικές καταστροφές όπως εκρήξεις ηφαιστειών, παγετώνες, πρόσκρουση αστεροειδών, σεισμοί, πλημμύρες, επιδημίες κ.λπ. η βιόσφαιρα απειλείται και από νέους κινδύνους, αιτία των οποίων είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο τρόπος με τον οποίο ζει και η τεχνολογία.

2.8.1. Έναν ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζουν από αυτή την άποψη τα όπλα υψηλής τεχνολογίας μαζικής καταστροφής (πυρηνικά/βιολογικά/χημικά όπλα) η χρήση των οποίων θα προκαλούσε αφάνταστες καταστροφές, ενδεχομένως σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.9. Συνεπώς, οι πολίτες και η κοινωνία στην Ευρώπη έχουν καθήκον να διασφαλίσουν τις συνθήκες ζωής αλλά και να προστατεύσουν την βιόσφαιρα, να αποκρούσουν τους κινδύνους, να βελτιώσουν και να αυξήσουν την ευημερία και το βιοτικό επίπεδο και να βοηθήσουν συγχρόνως και άλλους λαούς να επιτύχουν το στόχο αυτό. Είναι γι' αυτό αναγκαίο να διερευνηθούν σε βάθος οι κίνδυνοι που προέρχονται από τον άνθρωπο και τη δραστηριότητά του και να αναπτυχθούν τεχνικές ή να επιτευχθούν συμφωνίες σχετικά με τον έλεγχο ή την εξάλειψη των κινδύνων αυτών.

2.10. Η κοινωνία και οι πολίτες κατανοούν πλέον ότι η επιστήμη αποτελεί καθοριστικό στοιχείο του πολιτισμού μας και ότι χάρις στην καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο θα διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, γεγονός το οποίο απαιτεί την εντονότερη συμμετοχή της επιστήμης και της έρευνας. Όλα τα κράτη μέλη (έστω και σε διαφορετικό βαθμό) αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέτουν σημαντικά, αν και όχι πάντα επαρκή, ποσά για τους στόχους αυτούς.

2.10.1. Η έκταση η κατανομή και η χρήση των ποσών αυτών απαιτούν τη διεξαγωγή δύσκολων διαδικασιών λήψης αποφάσεων μεταξύ της επιστήμης, της κοινωνίας και των πολιτών.

2.10.2. Η κοινωνία, οι πολίτες και η επιστήμη οφείλουν να συνεργαστούν εποικοδομητικά για την δημιουργία του μέλλοντος και την οικοδόμηση της κοινωνίας της γνώσης. Λόγω του ρόλου της και της σύνθεσής της η ΟΚΕ κατέχει έναν ρόλο κλειδί στην επίτευξη του στόχου αυτού.

3. Πολίτες, κοινωνία και επιστημονική γνώση

3.1. Χαρακτηριστικό στοιχείο της σημερινής κοινωνίας (των πολιτών) είναι η ανάπτυξη δομημένων μορφών οργάνωσης των πολιτών με βάση τις κοινωνικές, επαγγελματικές ή πολιτισμικές αντιλήψεις τους και τα συμφέροντά τους.

3.1.1. Οι επιστήμονες, μολοντί αποτελούν μέρος της κοινωνίας, διαφέρουν από την άλλη πλευρά τόσο πολύ μεταξύ τους λόγω των ιδιοτήτων της επαγγελματικής τους δραστηριότητας και των επιπτώσεων της ερευνητικής τους δραστηριότητας, ώστε να δημιουργούνται ενδεχομένως προβλήματα σχετικά με την επικοινωνία, την αμοιβαία κατανόηση αλλά και τον προσδιορισμό των εκάστοτε αρμοδιοτήτων.

3.1.2. Οι πολίτες προσδοκούν από τη μία πλευρά τα προϊόντα της επιστήμης να τους προσφέρουν υγεία, μακρόν βίο, ευμάρεια (χάρης στην καινοτομία), ασφάλεια από τους κινδύνους και τη χαρά της ζωής. Συγχρόνως, όμως, φοβούνται ό,τι είναι άγνωστο και ακατανόητο.

3.1.2.1. Από την άλλη πλευρά, τόσο η κοινωνία όσο και οι πολίτες αναμένουν να δρουν οι επιστήμονες, σύμφωνα με τους κανόνες της επαγγελματικής τους τάξης, δηλαδή σύμφωνα με την αρχή να μην εξαπατούν, να λένε την αλήθεια και να μην παραβιάζουν τους κοινώς αποδεκτούς δεοντολογικούς κανόνες.

3.1.3. Από μία γενική άποψη, όμως, οι πολίτες δεν είναι επαρκώς πληροφορημένοι σε επιστημονικά και τεχνολογικά θέματα, όπως π.χ. για το επίπεδο της επιστημονικής γνώσης σχετικά με τις δυνατότητες και τους κινδύνους της επιστημονικής έρευνας, τους όρους και τον τρόπο λειτουργίας της επιστήμης και της έρευνας καθώς και τις δυνατότητες και τους κινδύνους που συνδέονται με τις τεχνολογίες που προέκυψαν από τις επιστημονικές ανακαλύψεις.

3.1.4. Από τη μία πλευρά, οι πολίτες και η κοινωνία αντιλαμβάνονται την επιστήμη ως σωτήρια δύναμη, λόγω των εντυπωσιακών επιτυχιών αλλά και λόγω των υποσχέσεων στις οποίες προβαίνουν οι ίδιοι οι επιστήμονες. Από την άλλη πλευρά, οι κίνδυνοι που περικλείουν η επιστήμη και η τεχνολογία και οι οποίοι ενισχύονται από το μεγάλο και διαρκώς αυξανόμενο χάσμα της γνώσης που υφίσταται μεταξύ πολιτών και επιστήμης, μπορούν να οδηγήσουν σε μία νέα μυθοποίηση ή στον σκοταδισμό σε σχέση με την επιστήμη και την έρευνα. Αυτές οι δύο πτυχές εξετάζονται στο έγγραφο της Επιτροπής, όπως αναφέρεται στη συνέχεια.

3.1.4.1. Οι υπερβολικές και ανεκπλήρωτες προσδοκίες μπορούν να οδηγήσουν στην απογοήτευση και στο σκεπτικισμό των πολιτών, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο οι προοπτικές για μία απολύτως δικαιολογημένη προσδοκία ή για τις πραγματικές δυνατότητες που προσφέρονται.

3.1.4.2. Η νέα μυθοποίηση και ο σκοταδισμός όχι μόνο θα αφαιρούσαν από την κοινωνία, τους πολίτες και την επιστήμη κάθε λογική βάση επικοινωνίας και αξιολόγησης αλλά θα επέφεραν επίσης εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα απ' αυτά που επιδιώκει η ίδια η επιστήμη.

3.1.5. Η Επιτροπή εξετάζει στο έγγραφο της ορισμένες από τις πτυχές αυτές, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της επιστήμης, της κοινωνίας και των πολιτών.

3.2. Στο έγγραφο εργασίας της Επιτροπής αναφέρονται τα εξής: «Η επιστήμη και η τεχνολογία διατηρούν σήμερα, στην Ευρώπη, παράδοξες σχέσεις. Αφενός η επιστήμη και η τεχνολογία βρίσκονται στο επίκεντρο της οικονομίας και της λειτουργίας της κοινωνίας και επηρεάζουν θετικά, κάθε μέρα και περισσότερο τη ζωή των Ευρωπαίων. Οι προσδοκίες των πολιτών καθίστανται ολοένα και εντονότερες και από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή κοινωνία, ελάχιστα είναι αυτά που δεν ζητούν, καθοιονδήποτε τρόπο, από την επιστήμη και την τεχνολογία να τα επιλύσουν».

3.2.1. Οι προσδοκίες αυτές των πολιτών είναι αποτέλεσμα των εμπειριών που έχουν αποκτηθεί μέχρι σήμερα. Τα τελευταία 200 χρόνια, το μέσο πραγματικό εισόδημα των πολιτών στην Ευρώπη (δηλαδή το εισόδημα που απαιτείται για διατροφή, ένδυση, κατοικία, υγεία, μόρφωση, μετακίνηση, και ψυχαγωγία), αυξήθηκε κατά έναν αφάνταστα υψηλό βαθμό. Κατά τα τελευταία 120 έτη, ο μέσος όρος του προσδόκιμου ζωής υπερδιπλασιάστηκε.

3.2.1.1. Τα εκπαιδευτικά συστήματα, στα οποία εν τω μεταξύ έχουν πρόσβαση όλοι οι πολίτες και όλα τα κοινωνικά στρώματα, αναπτύχθηκαν σε βαθμό, ώστε στην Ευρώπη ο μέσος όρος ηλικίας κατά την έναρξη της επαγγελματικής δραστηριότητας να ανταποκρίνεται στο μέσο όρο προσδόκιμου ζωής που ίσχυε πριν από 400 χρόνια. Τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης διοικούνται από δημοκρατικά συστήματα διακυβέρνησης. Η νομική ασφάλεια, η κοινωνική ασφάλεια και η προσωπική ελευθερία βρίσκονται σήμερα σε πρωτοφανές υψηλό επίπεδο.

3.2.2. Επειδή στο σημερινό στάδιο τόσο τα περιθώρια για περαιτέρω ποσοτική ανάπτυξη όσο και οι διαθέσιμοι πόροι φαίνονται εξαιρετικά περιορισμένοι, οι προσδοκίες των πολιτών προσανατολίζονται περισσότερο προς τις ποιοτικές καινοτομίες και βελτιώσεις, προς τη διασφάλιση των κεκτημένων, τον έλεγχο των κινδύνων και την ανάπτυξη βιώσιμων τεχνολογιών. Ωστόσο, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο, νέες, απροσδόκητες ανακαλύψεις και επινοήσεις να ανοίξουν νέες διασυννοιακές δυνατότητες και προοπτικές.

3.2.3. Η έρευνα και η ανάπτυξη αποτελούν το φυτώριο των μελλοντικών καινοτομιών, της ευμάρειας και της ειρήνης.

3.2.4. Ωστόσο, οι πολίτες κατά γενικό όρο δεν συνειδητοποιούν επαρκώς τη σημασία, τις προϋποθέσεις και την έκταση της προόδου αυτής. Σ' αυτό εμποδίζονται συχνά από υπερβολικές προσδοκίες που δεν εκπληρώθηκαν ή από πραγματικούς ή υποθετικούς κινδύνους, κίνδυνοι οι οποίοι προέρχονται ή ενδέχεται να προκληθούν από την εφαρμογή των τεχνολογικών και επιστημονικών γνώσεων.

3.2.5. Η ΟΚΕ συνιστά συνεπώς, να προβληθούν εντονότερα στα πλαίσια της βασικής εκπαίδευσης (βλέπε σημείο 5), οι συσχετισμοί που περιγράφονται στο σημείο 2.5 και περιγράφονται στη συνέχεια, ώστε να συνειδητοποιήσουν περισσότερο οι πολίτες

τα κοινά πολιτιστικά επιτεύγματα των Ευρωπαίων καθώς και την ιστορική σημασία του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου αλλά επίσης προκειμένου να αναπτυχθεί χάρις στην συνειδητοποίηση αυτή μια ισορροπημένη σχέση μεταξύ της κοινωνίας, των πολιτών και της επιστήμης.

3.3. Η Επιτροπή δηλώνει επίσης στο έγγραφο εργασίας: «Αφετέρου, η πρόοδος των γνώσεων και των τεχνολογιών συναντά έναν αυξανόμενο σκεπτικισμό που μπορεί να φτάσει μέχρι την εχθρότητα και η περιπέτεια της γνώσης δεν προκαλεί τον ανεπιφύλακτο ενθουσιασμό τον οποίο γνώρισε εδώ και αρκετές δεκαετίες. Οι πολίτες αναρωτούνται διαρκώς εντονότερα σχετικά με τις κοινωνικές και δεοντολογικές συνέπειες της προόδου των γνώσεων και των τεχνολογιών, καθώς και τις συνθήκες υπό τις οποίες γίνονται (ή δεν γίνονται) οι θεμελιώδεις επιλογές στο συγκεκριμένο τομέα».

3.3.1. Η ανωτέρω διαπίστωση, μολονότι δεν ισχύει κατά τη γνώμη της ΟΚΕ πλέον γενικά (η έκκληση για την οικοδόμηση της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης ηχεί ήδη διαφορετικά), αντικατοπτρίζει την κατάσταση σημαντικού μέρους της κοινωνίας. Η ανάλυση αυτής της κατάστασης μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα αίτια είναι πολλά.

3.4. Ένα από τα αίτια αποτελεί το καταρχήν απλό γεγονός ότι κάθε εργαλείο ή βοηθητικό μέσο (στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για ιδιαίτερα αποτελεσματικές τεχνολογίες και διαδικασίες που στηρίζονται στην επιστημονική γνώση), όσο αποτελεσματικό και αν είναι όταν χρησιμοποιείται με ωφέλιμο τρόπο, τόσο πιο ζημιογόνο μπορεί να αποβεί σε περίπτωση τυχαίου ή σκόπιμα λανθασμένου χειρισμού. Η δυνατότητα εφαρμογής της επιστημονικής γνώσης για την επίτευξη είτε ευεργετικού είτε βλαβερού αποτελέσματος είναι οι δύο πλευρές ενός και του αυτού νομίσματος (βλέπε επίσης το σημείο 3.4.5).

3.4.1. Ουσιαστικά τίθεται λοιπόν το ερώτημα αν θα πρέπει να αποτρέπεται ο άνθρωπος από τη χρήση των δυνατοτήτων του για την ανάπτυξη ισχυρών τεχνολογιών ή μεθόδων, λόγω του δικαιολογημένου κινδύνου να τις χρησιμοποιήσει με καταστρεπτικό τρόπο ή ανεξέλεγκτα. Με άλλα λόγια πρέπει να διερωτηθούμε αν είναι δυνατόν να παρεμποδιστεί η ανακάλυψη των νόμων της φύσης επειδή οι νόμοι αυτοί θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη ισχυρών τεχνολογιών.

3.4.2. Σε τελική ανάλυση το ερώτημα είναι αν οι πολίτες και η κοινωνία διαθέτουν την ικανότητα και τη δύναμη ώστε να υιοθετήσουν κανόνες για μία υπεύθυνη χρήση των μεθόδων και των αποτελεσμάτων της έρευνας, να προσαρμόσουν τους κανόνες αυτούς αδιάλειπτα στις νέες γνώσεις και να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους.

3.4.3. Δεδομένου ότι έχουν αναπτυχθεί και ανακαλυφθεί διαδικασίες και τεχνικές εξαιρετικά αποτελεσματικές, οι οποίες καταρχήν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για καταστρεπτικούς σκοπούς, είμαστε λοιπόν εκτεθειμένοι από τα πράγματα σε ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα και αντιμέτωποι με ένα πολύ σημαντικό στόχο: να αναπτύξουμε και στο μέλλον διαδικασίες ελέγχου, πολιτικού,

κοινωνικού και όσο το δυνατόν περισσότερο σφαιρικού χαρακτήρα, χάρις στις οποίες θα μπορούμε να αξιοποιούμε τις δυνατότητες που προσφέρονται για τη βελτίωση της υγείας μας, της οικονομίας και της ατομικής μας ανάπτυξης περιορίζοντας συγχρόνως και ελέγχοντας τον ενδεχόμενο κίνδυνο καταστροφών.

3.4.4. Η επιστημονική ελευθερία είναι θεμελιωμένη στον ευρωπαϊκό χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μπορεί να περιοριστεί μόνο από άλλα θεμελιώδη δικαιώματα όπως το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, στη ζωή και στη σωματική ακεραιότητα (βλέπε σημείο 3.7).

3.4.5. Θα ήταν πλάνη να πιστεύει κανείς ότι χάρις σε μια καλύτερη «ερευνητική πολιτική» θα μπορούσε να επιτραπεί αποκλειστικά η έρευνα για «ευγενικούς σκοπούς» και να αποκλειστεί ευθύς εξαρχής κάθε ενδεχόμενος κίνδυνος να προκληθούν ζημιογόνες ή καταστρεπτικές συνέπειες.

3.5. Συνεπώς, η ΟΚΕ στηρίζει επίσης την πρόθεση της Επιτροπής να αρχίσει συζήτηση ευρωπαϊκού επιπέδου σχετικά με τα θέματα που αναφέρονται στα σημεία 3.2 και 3.3.4 και να αναπτύξει κατάλληλα μέσα για το σκοπό αυτό και συγχρόνως επιβεβαιώνει τις ακόλουθες διαπιστώσεις που περιλαμβάνονται στο έγγραφο εργασίας της Επιτροπής:

3.5.1. «Η εξέταση του ζητήματος του τεχνολογικού κινδύνου και γενικότερα των ζητημάτων της επιστήμης και της κοινωνίας, απαιτεί την ανάπτυξη, ιδίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, νέων μορφών διαλόγου, μεταξύ ερευνητών, εμπειρογνομόνων, υπεύθυνων για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων, βιομηχάνων και πολιτών.»

3.5.2. «Οι πραγματικοί ή υποθετικοί κίνδυνοι πρέπει άλλωστε να εξετάζονται προοπτικά. Θα σταθμίζονται ανάλογα με τα οφέλη που αποφέρει η επιστήμη και η τεχνολογία στην κοινωνία εν γένει και σε κάθε άτομο ειδικότερα.»

3.5.3. Η ΟΚΕ τονίζει την υποχρέωσή της και την πρόθεσή της να συμμετάσχει εντατικά στη συζήτηση αυτή με την ιδιότητά της ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επειδή απαρτίζεται από μέλη που διαθέτουν διαφορετικές αρμοδιότητες και εμπειρίες διασφαλίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο η ισορροπημένη συνεκτίμηση των διαφορετικών απόψεων της κοινωνίας στους κόλπους της ΟΚΕ.

3.5.4. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι, όσον αφορά την επιλογή των ειδικών επιστημονικών εμπειρογνομόνων οι οποίοι θα συμμετάσχουν στη συζήτηση αυτή καθώς και τη μεταχείριση που τους επιφυλάσσεται, είναι αναγκαίο να πληρούνται ορισμένες ουσιαστικές προϋποθέσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η επιτυχία της σχετικής συζήτησης· οι εν λόγω εμπειρογνώμονες θα πρέπει να διαθέτουν τις ακόλουθες ικανότητες και ελευθερίες:

— εμπειριστατωμένες γνώσεις οι οποίες να επιβεβαιώνονται και να ανανεώνονται χάρη στην αδιάλειπτη συμμετοχή στην ενεργό έρευνα·

- ελευθερία γνώμης·
- (όσο το δυνατό μεγαλύτερη) ανεξαρτησία τόσο εξωτερική όσο και εσωτερική·
- την ικανότητα να εκφράζονται με σαφή και κατανοητό τρόπο.

3.6. Εξάλλου, ένα ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελούν οι ελάχιστοι δικαιολογημένοι φόβοι και οι ανησυχίες των πολιτών (διαπίστωση η οποία στηρίζεται στα εκάστοτε διαθέσιμα ερευνητικά αποτελέσματα) και οι οποίοι οφείλονται στην άγνοια, στις παρερμηνείες ή στην ανεπάρκεια των στοιχείων αξιολόγησης. Θα πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι πολύ συχνά είναι αδύνατο να εκτιμηθεί η έκταση ορισμένων καταστάσεων όπως π.χ. των κινδύνων που περικλείουν για την υγεία ορισμένες ουσίες ή ορισμένες δόσεις ακτινοβολιών λόγω της ανεπαρκούς εκπαίδευσης.

3.6.1. Σ' αυτό το πλαίσιο προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι κυρίως στα κράτη της Ευρώπης στα οποία οι στοιχειώδεις απειλές και κίνδυνοι (όπως π.χ. η πείνα, το κρύο, οι επιδημίες, η εξαθλίωση, η αυθαιρεσία της δικαιοσύνης, η καταπίεση, η έλλειψη ελευθεριών) έχουν τεθεί με τη μεγαλύτερη επιτυχία υπό έλεγχο χάρη στη τεχνική, κοινωνική και πολιτική πρόοδο, ο παραμικρός ή έστω και υποτιθέμενος κίνδυνος προκαλεί σε αυξανόμενο βαθμό το μεγαλύτερο φόβο. (Σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει ίσως να διερευνηθεί το ερώτημα εάν ο ανθρώπινος ψυχισμός αντιστέκεται σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό στα αντικειμενικά κριτήρια, και διαθέτει γι' αυτό την ιδιαίτερη ικανότητα για την ανάπτυξη φοβιών για οτιδήποτε είναι άγνωστο, ή ενδεχομένως αν προκαλεί ή δημιουργεί ο ίδιος το αντικείμενο των φοβιών του).

3.6.2. Σ' αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να επιδιωχθεί μία εμπειριστατωμένη αξιολόγηση μέσω της σύγκρισης με άλλους κινδύνους και ιδιαίτερα με τους αναπόφευκτους και πανταχού παρόντες κινδύνους.

3.6.3. Προκειμένου να επιτευχθεί μία όσο το δυνατό αντικειμενικότερη και πιο ισορροπημένη αξιολόγηση κάθε μεμονωμένης περίπτωσης, χωρίς να αγνοούνται συγχρόνως οι πραγματικοί κίνδυνοι που περικλείει, είναι απαραίτητο να διατίθεται εμπειριστατωμένη γνώση των επί μέρους τεχνικών, επιστημονικών και κοινωνικών προβλημάτων. Η εμπειριστατωμένη γνώση αποκτάται μέσω μίας εμπειριστατωμένης κατάρτισης. Αυτό ισχύει κυρίως για το στόχο που χαράσσει η Επιτροπή στο έγγραφο εργασίας στο κεφάλαιο με τίτλο (βλέπε σημείο 5) η «βελτίωση της γνώσης των πολιτών για την επιστήμη».

3.7. Στα πλαίσια της συζήτησης για τα προβλήματα αυτά, η οποία θα πρέπει να διεξαχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως δικαίως προτείνει η Επιτροπή, θα πρέπει να διευκρινιστεί σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό:

- αν οι κίνδυνοι και τα προβλήματα δεοντολογίας περικλείονται ήδη στην ίδια τη διαδικασία της απόκτησης της γνώσης, δηλαδή στην ίδια την ερευνητική διαδικασία (όπως συμβαίνει π.χ. στην έρευνα σε ζώντες οργανισμούς),
- αν ο κίνδυνος αυτός απορρέει από την επικίνδυνη εφαρμογή των τεχνικών που αναπτύχθηκαν με βάση τις νέες γνώσεις, ή

- αν οφείλονται στον αυξανόμενο (σε ορισμένες περιφέρειες τον μειωνόμενο) αριθμό του πληθυσμού, στην αυξανόμενη ευημερία και κατά συνέπεια στη συχνά αλόγιστη κατανάλωση και στις αλόγιστες συνήθειες διαβίωσης.

3.7.1. Η τελευταία περίπτωση συνεπάγεται κυρίως οικολογικά προβλήματα και κινδύνους οι οποίοι αποτελούν αποτέλεσμα της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού, των αυξανόμενων ποσοτήτων κατανάλωσης πρώτων υλών, των εκπομπών, της χρήσης των εκτάσεων, και συνεπώς της υλικής ευμάρειας κ.λπ.). Τα ευεργετήματα της επιστήμης μπορούν να επιδράσουν στην ανθρώπινη συμπεριφορά κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καταστούν πρόβλημα (π.χ. η παγίδα της ευμάρειας).

3.7.2. Συχνά τα ίδια τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας επισήμαναν παρόμοια προβλήματα (η τρύπα του όζοντος, το φαινόμενο του θερμοκηπίου) και πρότειναν κατάλληλες λύσεις με αποτέλεσμα να προκαλέσουν και την έναρξη μιας πολιτικής διαδικασίας (π.χ. το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ) (βλέπε επίσης 6.2.2).

3.8. Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή θέτει επίσης το ερώτημα αν είναι δυνατό και ευκαίιο να αναλυθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, από κοινού, τα σχετικά δεοντολογικά κριτήρια (π.χ. αρχικά εμβρυακά κύτταρα) με στόχο να επιτευχθούν κοινές αντιλήψεις, απόρροια των οποίων θα είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο.

3.8.1. Η ΟΚΕ συνιστά γι' αυτό στην Επιτροπή να λάβει μέτρα ώστε να προσδιορίσει και να οριοθετήσει όσο το δυνατό σαφέστερα την αντικειμενική και επιστημονική καθώς και τη δεοντολογική πτυχή αυτών των θεμάτων με στόχο να τεθούν οι βάσεις για τη δημιουργία μίας διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων (βλέπε σημείο 4.9).

3.8.2. Δεδομένου ότι υπάρχουν σαφείς διαφορές και σε ορισμένες περιπτώσεις αντίθετες θέσεις των κρατών μελών σχετικά με ορισμένα από τα θέματα αυτά, η ΟΚΕ συνιστά αφενός μία εξαιρετικά προσεκτική προσέγγιση όσον αφορά τη δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε να μην εμποδιστεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση από ενταταμένες αντιπαραθέσεις μεταξύ κρατών μελών οι οποίες θα μπορούσαν ενδεχομένως να αποφευχθούν.

3.9. Επιπλέον συχνά δημιουργείται η εντύπωση ότι η διαμάχη που διεξάγεται μεταξύ των θεωρητικών και των θετικών επιστημών για την αναγνώριση της υπεροχής τους στην κοινωνία (C.P. Snow's: «Οι δύο πολιτισμοί») διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στα πλαίσια της συζήτησης.

3.9.1. Η ΟΚΕ συνιστά συνεπώς να στηριχθούν όλα τα μέτρα που συμβάλλουν στην εξάλειψη της πόλωσης και οδηγούν αντιθέτως σε μία μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των θεωρητικών και των θετικών επιστημών. Αυτό συνεπάγεται επίσης την καθιέρωση διαλόγου σχετικά με τη μεθοδολογία, την εκπόνηση σχεδίων την αξιολόγηση αποτελεσμάτων.

3.9.2. Η ΟΚΕ παραπέμπει σχετικά και στην εντονότερη χρησιμοποίηση εμπειρικών μεθόδων στην κοινωνική έρευνα (και κατά συνέπεια στη μειωνόμενη ιδεολογική της επιβάρυνση). Ένα ιδιαίτερα επίκαιρο παράδειγμα αποτελεί η έρευνα σχετικά με τη λειτουργία του ανθρώπινου εγκεφάλου στα πλαίσια της οποίας συγκλίνουν σε αυξανόμενο βαθμό επιστήμες όπως η νευρολογία, η φυσική, η ψυχιατρική, η ψυχολογία, η γλωσσολογία και η πληροφορική. Ορισμένες αναλογίες και κοινά σημεία υφίστανται επίσης και μεταξύ της επιστήμης, των μαθηματικών και της τέχνης π.χ. όσον αφορά την αναζήτηση απλών λύσεων, τόσο αρμονικών όσο και αισθητικών (βλέπε σημείο 4.7).

3.9.3. Η ΟΚΕ τονίζει σε αυτό το πλαίσιο τον πολύτιμο ρόλο που διαδραματίζουν οι θεωρητικές επιστήμες για το κοινωνικό και νομικό σύστημα, τη γλώσσα και τον πολιτισμό στην Ευρώπη καθώς και όσον αφορά τη διαμόρφωση μίας ιστορικής και κοινωνικής ταυτότητας. Συνεπώς, συμμερίζεται επίσης την άποψη που διατυπώνει η Επιτροπή στο έγγραφο εργασίας ότι: «πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερη συμβολή των θεωρητικών επιστημών ...».

3.9.4. Στα σημεία αλληλεπίδρασης και επαφής μεταξύ των θετικών και θεωρητικών επιστημών προκύπτουν τα ακόλουθα σημαντικά θέματα: η ευθύνη της επιστήμης, η επιστημονική θεωρία, η δεοντολογία, τόσο της επιστήμης όσο και της έρευνας και διαρκώς μεταβαλλόμενη αντίληψη που έχει ο άνθρωπος, ανάλογα με την εξέλιξη των επιστημονικών γνώσεων, σχετικά με τη θέση του στο σύμπαν και στη γη.

3.9.5. Πρωταρχικός πολιτισμικός κοινός στόχος τόσο των θεωρητικών όσο και των θετικών επιστημών είναι να διερευνήσουν, να εμβαθύνουν, να διαδώσουν και να διατηρήσουν τη γνώση σχετικά με τον άνθρωπο και το σύμπαν.

4. Η κοινωνία, οι ερευνητές και η έρευνα: η αμοιβαία κατανόηση

4.1. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα και η επιτυχία στους κόλπους μίας κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης, η δημιουργία και η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, δηλαδή της εκπαίδευσης ερευνητών και της διασφάλισης της παραμονής τους, αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση. Η σημερινή κατάσταση είναι εξαιρετικά ανησυχητική.

4.1.1. Η ΟΚΕ θεωρεί, επομένως, επείγοντως αναγκαίο να καταστεί ελκυστική όχι μόνο η εκπαίδευση των επιστημόνων αλλά και η επιλογή της σταδιοδρομίας του ερευνητή, ώστε

- αφενός, ένας όσο το δυνατό μεγαλύτερος αριθμός νέων να επιλέγει τον κλάδο των θετικών επιστημών· και
- αφετέρου, μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισής τους να διαθέτει και η ευρωπαϊκή επιστήμη ένα ικανοποιητικό αποθεματικό σε ανθρώπινο κεφάλαιο και να μπορεί να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό στον οποίο είναι εκτεθειμένα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.1.2. Σε μία κοινωνία της γνώσης η έρευνα ως επάγγελμα θα πρέπει να αναγνωρίζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι νέοι να ενθαρρύνονται να ακολουθούν δύσκολες, μακροχρόνιες (και τελικώς δια βίου) αλλά και ενδιαφέρουσες σπουδές (βλέπε επίσης 5.2). Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να προσφέρονται τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες κατάλληλες δυνατότητες επαγγελματικής σταδιοδρομίας, και από οικονομική άποψη καθώς και ένα κοινωνικό καθεστώς το οποίο να ανταποκρίνεται στη σημασία που έχει για την κοινωνία ο επαγγελματικός αυτός κλάδος.

4.1.2.1. Η ΟΚΕ επιθυμεί να αναφέρει σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής της 17ης Φεβρουαρίου με τίτλο: «Γυναίκες και επιστήμη: Κινητοποίηση των γυναικών με σκοπό τον εμπλουτισμό της ευρωπαϊκής έρευνας», η οποία αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

4.1.3. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η κοινωνία δεν θα πρέπει να απορρίπτει χωρίς καμία διάκριση την επιστήμη και την έρευνα καθώς και τα αποτελέσματά τους, διότι κανείς δεν επιλέγει ευχαρίστως ένα επάγγελμα η άσκηση του οποίου και τα αποτελέσματά του προκαλούν αρνητικές αντιδράσεις.

4.1.4. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο, οι παράγοντες της πολιτικής και της οικονομίας να αναθεωρήσουν τον τρόπο με τον οποίο σκέπτονται και δρουν.

4.2. Προκειμένου να αποκτήσουν ικανότητες, αποδοτικότητα ή να κατακτήσουν μία υψηλή θέση σ' έναν συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο, τα ενδιαφερόμενα άτομα και οι ενδιαφερόμενες ομάδες θα πρέπει να υποστούν κατ' αρχήν μία απαιτητική και πολυετή διαδικασία προσαρμογής. Επιπλέον, συχνά είναι απαραίτητο να προηγηθεί η εγκατάσταση εξοπλισμών υψηλής τεχνολογίας και η δημιουργία κατάλληλου εδάφους, δηλαδή ερευνητικές διαρθρώσεις. Πρόκειται για μία πολύτιμη αλλά και πολυδάπανη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αλλά και στις ερευνητικές υποδομές.

4.3. Μία καλή και αποτελεσματική έρευνα δεν μπορεί επομένως να εφαρμόζεται, να πάψει να εφαρμόζεται ή να αναπροσανατολιστεί ανάλογα με την εκάστοτε συγκυρία ή τις πολιτικές τάσεις, αλλά χρειάζεται σταθερότητα και αδιάλειπτη προσπάθεια.

4.3.1. Οι πολιτικές προτεραιότητες της τελευταίας δεκαετίας σε ορισμένα κράτη μέλη, οι οποίες ήταν αντίθετες προς την αντίληψη αυτή, οδήγησαν στη δραστική μείωση του αριθμού φοιτητών που άρχισαν τις σπουδές τους στον τεχνικό και επιστημονικό κλάδο με αποτέλεσμα να απειλείται σήμερα η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά.

4.4. Μολονότι η συνέχεια και η σταδιακή εξέλιξη αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχημένη έρευνα δεν πρέπει από το γεγονός αυτό να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι θα πρέπει να ακολουθηθεί η κατεύθυνση που χαραχθηκε από την αρχή, χωρίς καμία κριτική αναθεώρηση. Ωστόσο, τα περιθώρια και ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η αλλαγή της κατεύθυνσης θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά.

4.4.1. Τα ερεθίσματα για τον προσανατολισμό προς νέες καρποφόρες κατευθύνσεις προήλθαν κατά κανόνα από συχνά απροσδόκητα ερευνητικά αποτελέσματα, με πρωτοβουλία συνήθως των ίδιων των ερευνητών, και γι' αυτό άλλωστε προωθούνται με την απαραίτητη γνώση.

4.4.2. Άλλωστε, οι μεγαλύτερες ανακαλύψεις, όπως π.χ. στη φυσική η ηλεκτρομαγνητική δύναμη και επαγωγή, τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα, η ακτινοβολία Χ, ο καθοδικός σωλήνας, ο ψηφιακός διακόπτης (transistor) και οι ακτίνες Laser ή στη βιολογία π.χ. η δομή του ΔΝΑ (διπλός έλικας!), ήταν το αποτέλεσμα βασικών ερευνών, οι οποίες δεν αποσκοπούσαν σε μια συγκεκριμένη εφαρμογή.

4.4.3. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί από μία και μόνο νέα ιδέα να προκληθεί μία στοιβάδα καινοτομιών η οποία να διεισδύσει στη συνέχεια σε πολυάριθμους οικονομικούς και τεχνικούς κλάδους. Πρόσφατα παραδείγματα αποτελούν οι τεχνολογίες υπολογιστών και επικοινωνίας καθώς και η γενετική μηχανική.

4.4.4. Ωστόσο, μία εύστοχη και προγραμματισμένη προσέγγιση, καθώς και οι σχετικές πολιτικές αποφάσεις, μπορούν να εφαρμοστούν μόνο εφόσον έχουν χαραχθεί οι στόχοι και η κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί με βάση ένα νέο σχέδιο.

4.5. Το σημερινό στάδιο των γνώσεων και τα τεχνολογικά προϊόντα που διατίθενται και τα οποία οδήγησαν στο σημερινό επίπεδο ζωής των ευρωπαίων πολιτών, είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού της βασικής έρευνας, της έρευνας εφαρμογών και της τεχνολογικής εξέλιξης προσανατολισμένης προς την παραγωγή προϊόντων.

4.5.1. Κατά συνέπεια, η έρευνα και η ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζονται σε δύο σημαντικούς πυλώνες: στη βιομηχανική έρευνα και ανάπτυξη καθώς και στην έρευνα και ανάπτυξη που διεξάγεται στα πανεπιστήμια και στα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα (ακαδημίες). Η ΟΚΕ είχε επισημάνει ήδη σε παλαιότερη γνωμοδότηση⁽¹⁾ αρκετά αναλυτικά πόσο σημαντική είναι η συνεργασία και η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ αυτών των δύο πυλώνων αλλά και συγχρόνως πια εμπόδια υφίστανται και πρέπει επειγόντως να εξαλειφθούν.

4.5.2. Τα κοινά αυτά χαρακτηριστικά αλλά και η συμπληρωματικότητα των καθηκόντων μεταξύ βιομηχανίας και ακαδημαϊκών κέντρων όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία των σύγχρονων τεχνολογιών συνεπάγονται έναν ορισμένο καταμερισμό των ευθυνών σχετικά με την ανάγκη να παράγονται προϊόντα τα οποία όταν χρησιμοποιούνται σωστά είναι χρήσιμα και όχι επικίνδυνα ή βλαβερά.

4.5.3. Η επιστήμη (ακαδημαϊκά και βιομηχανικά κέντρα) παρέχει τις γνώσεις, η βιομηχανία παρέχει τα προϊόντα, και οι πολίτες και η κοινωνία αποφασίζουν για τη χρήση τους (βλέπε τα σημεία 3.5.1 και 6).

4.6. Ωστόσο, μεταξύ της κοινωνίας, των πολιτών, και της επιστημονικής κοινότητας υφίστανται διαφωνίες ως προς την ουσία της επιστημονικής έρευνας. Θα πρέπει επομένως να ληφθεί μέριμνα ώστε οι διαφωνίες αυτές να μην οδηγήσουν σε λανθασμένα συμπεράσματα σχετικά με την ερευνητική πολιτική και τα μέσα ελέγχου που πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Ορισμένες από τις παρανοήσεις αυτές εξετάζονται στη συνέχεια του κειμένου.

4.7. Η έρευνα είναι ένα βήμα προς το άγνωστο και επομένως η προσέγγιση που θα επιλέξει το μεμονωμένο άτομο ή η ομάδα διαφέρει και συμπληρώνεται ανάλογα με τις ανάγκες, τις ικανότητες και τη διάθεση του κάθε ερευνητή. Ο ερευνητής είναι μια πολυδιάστατη προσωπικότητα: είναι διαχειριστής, μηχανικός, συλλέκτης, λεπτολόγος, μάγος ή καλλιτέχνης. Η ερευνητική δραστηριότητα συνεπάγεται ψηλάφηση του αγνώστου, προαίσθηση λύσεων, αξιολόγηση αγνώστου τοπίου, συλλογή και κατάταξη στοιχείων, ανεύρεση νέων σημάτων, ανίχνευση γενικότερων συσχετισμών και προτύπων, την αναγνώριση νέων συσχετισμών, την ανάπτυξη μαθηματικών προτύπων, την ανάπτυξη των απαραίτητων όρων και συμβόλων, την ανάπτυξη και την κατασκευή νέων συσκευών, την αναζήτηση απλών λύσεων και αρμονίας. Η ερευνητική δραστηριότητα συνεπάγεται όμως επίσης επιβεβαίωση, διασφάλιση, διεύρυνση, γενίκευση και αναπαραγωγή.

4.7.1. Είναι αναπόφευκτο και μάλιστα απαραίτητο, στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας διερεύνησης και αναζήτησης κατά την οποία έρχονται σε ανταγωνισμό οι επιμέρους προσεγγίσεις λύσεων και τα επεξηγηματικά σχήματα να μπορούν να συζητούν μεταξύ τους οι ερευνητές ατομικά ή ομαδικά («σχολές»), να διαφωνούν μεταξύ τους και μάλιστα ακόμη και να έρχονται σε αντιπαράθεση. Η πρόοδος της γνώσης αποτελεί απόρροια της αντιπαράθεσης μεταξύ της υπόθεσης και της κριτικής, της σύγκρισης εκείνων των δεδομένων «με άλλα δεδομένα».

4.7.2. Μία από τις παρανοήσεις που υφίστανται μεταξύ της κοινωνίας και των ερευνητών οφείλεται λοιπόν στην εντύπωση ότι και οι ίδιοι οι ερευνητές δεν έχουν απάντηση στα πολυάριθμα ερωτήματα και ότι συχνά αντιφάσκουν (και συνεπώς δεν κατέχουν ούτε την ειδικότητά τους).

4.7.3. Αυτό συμβαίνει πράγματι μόνο όταν και επειδή οι ερευνητές μιλούν για αντικείμενα τα οποία αποτελούν ακόμη υποθέσεις, είναι αβέβαια ή άγνωστα. Συμβαίνει επίσης επειδή εκφράζουν απόψεις, κάνουν υποθέσεις και δεν μιλούν επομένως ακόμη για κάτι το οποίο γνωρίζουν και επομένως δεν πρόκειται για μεθοδικά θεμελιωμένη γνώση. Συμβαίνει επειδή υποστηρίζουν συμπεράσματα. Συμβαίνει, επίσης, λόγω του περιορισμένου χρόνου που τους επιβάλλει το άτομο που αναλαμβάνει τη συνέντευξη, με αποτέλεσμα να μην εκφράζονται ή να μην μπορούν να εκφραστούν σαφώς (βλέπε επίσης 4.8.7).

4.7.4. Χαρακτηριστικό και καθοριστικό στοιχείο της επιστημονικής γνώσης (στον τομέα των θετικών επιστημών) είναι προπάντων το πέρασμα από αυτή τη φάση της επιστημονικής έρευνας, στη φάση της αναπαραγωγικότητας των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν και στην επίδειξη στον τομέα στον οποίο εφαρμόζονται (καθώς επίσης και των ορίων). Σε τελική ανάλυση η φύση αποφασίζει για την ορθότητα των προσπαθειών ερμηνείας των φαινομένων.

(1) ΕΕ C 204 της 18.7.2000, σ. 70. «Προς έναν ευρωπαϊκό χώρο ερευνών».

4.7.5. Δεδομένου ότι είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η αναπαραγωγισιμότητα, τα πειράματα που πραγματοποιούνται παράλληλα ή που επαναλαμβάνονται από άλλες ομάδες ερευνητών (συνήθως πειράματα που πραγματοποιούνται με διαφορετικές τεχνικές ή διαφορετικές διεργασίες), και τα οποία χαρακτηρίζονται συχνά ως διπλή έρευνα, αποτελούν ουσιαστική συνιστώσα της μεθοδολογίας και της επιστημονικής προόδου. Η διπλή αυτή έρευνα αποτελεί έναν προστατευτικό κλοιό κατά των λαθών, των παρανοήσεων ή ακόμη και των στρεβλώσεων.

4.7.6. Η γνώση που αποκτάται κατ' αυτόν τον τρόπο και επιβεβαιώνεται από την αναπαραγωγισιμότητα, η οποία λόγω του περιορισμένου και ελλειμματικού χαρακτήρα της μπορεί να συμπληρωθεί, να διευρυνθεί ή να προσδιοριστεί λεπτομερέστερα από νέες γνώσεις, εισάγεται στη συνέχεια στα σχολικά βιβλία και αποτελεί την αφετηρία για νέες έρευνες.

4.7.7. Ωστόσο, στην αξιοπιστία της αποκτηθείσας γνώσης, η οποία, όταν συμπληρώνεται ή όταν φτάνει σαφώς στα όρια της, προκαλεί νέα ερωτήματα συμβάλλει, εκτός από την αναπαραγωγισιμότητα των επιμέρους αποτελεσμάτων και η συνοχή της αλληλεπίδρασης των γνωστών νόμων της φύσης, που αποτελούν τη βάση όλων των τεχνικών συστημάτων, από τον πυρηνικό τομογράφο έως τις διαστημικές πτήσεις. Σ' αυτό έγκειται και η επιδίωξη για ενοποίηση των νόμων της φύσης και κατά συνέπεια για την αναζήτηση ενός παγκόσμιου κανόνα (κι αυτό ανεξάρτητα από τον περιορισμό που θέτει η ίδια η θεωρία της επιστήμης σύμφωνα με την οποία «δεν υπάρχει ασφαλής επιστημονική γνώση»).

4.8. Ένα ιδιαίτερα δύσκολο πρόβλημα που προκαλεί πολυάριθμες παρανοήσεις είναι το ερώτημα για τη δυνατότητα πρόγνωσης των μελλοντικών εξελίξεων.

4.8.1. Οι γνωστοί νόμοι της φύσης επιτρέπουν ακριβείς προγνώσεις όσον αφορά επιλεγμένους απλούς αστερισμούς π.χ. στον τομέα της αστρονομίας. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις τα περιθώρια είναι πάρα πολύ περιορισμένα και ουσιαστικά δεν μπορεί να γίνει καμία σαφή πρόγνωση πέρα από τα όρια αυτά (ατιοκρατικό χάος, διαταραχές).

4.8.2. Ένα άλλο θεμελιώδες όριο της πρόγνωσης μελλοντικών συμβάντων έγκειται στο στατικό χαρακτήρα της κβαντικής φυσικής.

4.8.3. Σε αυτό προστίθενται και όλα τα άλλα προβλήματα των οποίων η μελλοντική εξέλιξη είναι αδύνατον να προβλεφθεί μακροπρόθεσμα λόγω της κοινής και πολύπλοκης επίδρασης μεγάλου αριθμού συνιστωσών και παραγόντων που έχουν καθοριστική σημασία, μολονότι είναι λίγο πολύ γνωστοί οι λόγοι που διέπουν κάθε μία από τις διαδικασίες που επιδρούν.

4.8.4. Συνεπώς, ενώ είναι επιτρεπτό και δυνατό να γίνουν αξιόπιστες προγνώσεις π.χ. σχετικά με την μελλοντική θέση ορισμένων άστρων (έκλειψη ηλίου) χάρις στο σημερινό επίπεδο των επιβεβαιωμένων γνώσεων, συνήθως εκείνα τα ερωτήματα που είναι εξαιρετικά σημαντικά για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων (π.χ. σχετικά με τη μελλοντική εξέλιξη του κλίματος ή τις αναμενόμενες

οικονομικές, ιδεολογικές πολιτικές ή πληθυσμιακές κρίσεις, φυσικές καταστροφές κ.λπ.) δεν επιτρέπουν παρά μόνο υποθέσεις ή ενδείξεις σχετικά με πιθανές εξελίξεις ή κινδύνους. Παρόμοιες προγνώσεις είναι πολύ δυσκολότερες και συχνά για το λόγο αυτό τουλάχιστον τόσο λίγο αξιόπιστες όσο και οι προγνώσεις των ειδικών οικονομολόγων για την εξέλιξη του χρηματιστηρίου.

4.8.4.1. Μια ενδεχόμενη πηγή λαθών αποτελεί προφανώς ο συνδυασμός της γνώμης και της συμπεριφοράς των ενδιαφερομένων, γεγονός το οποίο οφείλεται στην ανεπάρκεια των γνώσεων, στα ειδικά συμφέροντα καθώς και στην επιθυμία για συμφωνία και αποδοχή από την ομάδα.

4.8.4.2. Με αυτή την προσέγγιση γίνεται όμως μία σύγχυση μεταξύ της επιστημονικής γνώσης και της γνώμης της πλειοψηφίας.

4.8.4.3. Τα έντυπα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η παρουσίαση του θέματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση μιας ορισμένης άποψης.

4.8.5. Προκειμένου να επιτευχθεί η κριτική αξιολόγηση των προγνώσεων και οι πιθανότητες της πραγματοποίησής τους, θα ήταν σκόπιμο να γίνεται διάκριση μεταξύ των ακόλουθων περιπτώσεων:

4.8.5.1. των απαραίτητων επιτρεπόμενων και συνήθως χρήσιμων προγνώσεων οι οποίες προκύπτουν από την παρέκταση των τάσεων και των αριθμών στο μέλλον (π.χ. αριθμός του πληθυσμού): παραδείγματα: οι μελλοντικές ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό, σε οδικές αρτηρίες, σε κατοικίες, σε ενέργεια κ.λπ. με βάση την υπόθεση της συνέχειας της εξέλιξης·

4.8.5.2. και των συχνά αδύνατων προγνώσεων σχετικά με τις καινοτομίες, τις ανακατατάξεις, τις ανακαλύψεις, τις (απροσδόκητες) επαναστατικές εξελίξεις στον τομέα της πολιτικής, της κοινωνίας, της τεχνολογίας ή σε άλλους παρόμοιους τομείς, οι οποίοι επηρεάζουν καθοριστικά τη γενική πορεία των πραγμάτων και προκαλούν τη μετάθεση πολλών συσχετισμών· συχνά μετά από μακροχρόνια περίοδο διαταραχών και αμφιταλαντεύσεων προκύπτει μία νέα ισορροπία με νέες τάσεις κ.λπ.·

4.8.5.3. των υποθέσεων, οι προειδοποιήσεων ή οι φόβων ότι οι προβλέψιμες «εξελίξεις» που αναφέρονται στο σημείο 4.8.5.1 μπορούν να οδηγήσουν σταδιακά σε μία επιδείνωση της κατάστασης ή σε μία κρίση (κλίμα, πληθυσμός, αντίσταση, επανάσταση, έλλειψη πρώτων υλών κ.λπ.) και ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να ακολουθήσει μία απρόβλεπτη εξέλιξη όπως αυτή που αναφέρεται στο σημείο 4.8.5.2.

4.8.6. Λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που δείχνει η κοινωνία για μελλοντικές εξελίξεις, αναδύθηκε ο κλάδος της έρευνας του μέλλοντος ως αυτόνομος ερευνητικός τομέας παρά ή χάρις στην προβληματική που προκαλούν οι προγνώσεις. Λόγω των προαναφερθέντων περιορισμών πρέπει οι επιμέρους διαδικασίες για την πρόγνωση να ξεταστούν και να ελεγχθούν ως προς το ποσοστό επιτυχίας με το οποίο οδήγησαν κατά το παρελθόν στην πρόγνωση απρόσμενων εξελίξεων. Για την λήψη πολιτικών αποφάσεων είναι εξαιρετικά σημαντικό να γνωρίζει κανείς σε πιο βαθμό είναι αξιόπιστη ή αμφίβολη μία πρόγνωση ή ένα σενάριο.

4.8.7. Μολονότι από τη μία πλευρά είναι καθήκον των επιστημόνων να ενημερώνουν την κοινωνία (8.4) για τους ενδεχόμενους κινδύνους που διαβλέπουν και να διευκρινίζουν συγχρόνως την έκταση και τα όρια του επίπεδου των γνώσεων, είναι μεγάλος ο πειρασμός, ειδικά σε αυτόν τον τομέα, να αναβαθμιστούν οι προσωπικές αντιλήψεις ή ακόμα και προσωπικά συμφέροντα στο όνομα της επιστήμης ή να ανατεθεί η αναβάθμιση αυτή σε κατάλληλα επιλεγμένους «εμπειρογνώμονες».

4.8.7.1. Παρόμοια συμπεριφορά μπορεί ωστόσο να μειώσει την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στην επιστήμη.

4.8.7.2. Ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες επικοινωνίας και ανάλωσης παρεκτροπές μεταξύ πολιτών και επιστημόνων προκύπτουν όταν οι επιστήμονες δρουν εντός ενός μάλλον πολιτικού περιβάλλοντος και βρίσκονται αντιμέτωποι με πολιτικά συμφέροντα ή ισχυρισμούς πολιτικού χαρακτήρα που συνοδεύονται και από την κατάλληλη ρητορική, ή όταν οι ίδιοι οι επιστήμονες εμπλέκονται σε τέτοιου είδους συμφέροντα, δηλαδή όταν δεν υφίσταται σαφής διαχωρισμός μεταξύ των καθηκόντων της πολιτικής και των καθηκόντων της επιστήμης.

4.8.7.3. Για το λόγο αυτό έχει επομένως εξαιρετική σημασία να ισχύουν αυστηρές απαιτήσεις όσον αφορά την ειδικευση, τις γνώσεις και την εντιμότητα των εμπειρογνομένων που συμμετέχουν στη διαδικασία της συζήτησης (βλέπε επίσης σημείο 3.5.4) αλλά και να συνεκτιμηθούν οι ιδιότητες αυτές κατά την αξιολόγηση. Αυτό δεν σημαίνει όμως σε καμία περίπτωση (βλέπε σημείο 6.8.1) ότι η συζήτηση παρόμοιων προβλημάτων πρέπει να διεξαχθεί μόνο μεταξύ εμπειρογνομένων. Ωστόσο, θα πρέπει να γίνεται διάκριση αφενός μεταξύ των ενδιαφερόμενων και ενδεχομένων ανήσυχων πολιτών και των εμπειρογνομένων για κάθε τομέα· επίσης, θα πρέπει, όσον αφορά τις δηλώσεις των εμπειρογνομένων, να αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στις ειδικές γνώσεις με τις οποίες θεμελιώνονται οι δηλώσεις αυτές καθώς και στην ακρίβεια τους.

4.8.8. Η ΟΚΕ συνιστά γι' αυτό να λάβει η Επιτροπή μέτρα ώστε οι πτυχές αυτές να καταστούν σαφείς για τους πολίτες, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σε θέση να κάνουν την απαραίτητη διάκριση καθώς και να λάβει μέριμνα ώστε να αναπτυχθεί μία καλύτερη παράδοση διαλόγου μεταξύ ερευνητών, πολιτών και κοινωνίας. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα πρέπει επίσης να συμβάλουν σ' αυτό και να αναλάβουν με υπευθυνότητα τον σημαντικό ρόλο διαμεσολάβησης που διαδραματίζουν. Σε αυτό ακριβώς το επίπεδο είναι εξαιρετικά σημαντικό να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ ρητορικής ικανότητας και επαγγελματικής αρμοδιότητας και να αποφευχθεί κάθε τάση προσηλυτισμού.

4.9. Στα πλαίσια των σχέσεων μεταξύ των πολιτών της κοινωνίας και της επιστήμης τίθεται επίσης το πρόβλημα του ενδεχόμενου επαγγελματικού ή δεοντολογικού λάθους των επιστημόνων.

4.9.1. Ενώ το επαγγελματικό λάθος των επιστημόνων αλλά και λανθασμένες απόψεις που προβάλλονται καλόπιστα, μπορούν να αποκαλυφθούν και να επιβληθούν κυρώσεις χάρις, κυρίως, των μηχανισμών αυτοελέγχου της έρευνας, του οποίου το πιο αποτελεσματικό μέσο είναι η απαίτηση της αναπαραγωγισιμότητας (βλέπε σημείο 4.7.5), το θέμα του δεοντολογικού λάθους θίγει εξ ολοκλήρου τις σχέσεις μεταξύ της κοινωνίας και της επιστήμης.

4.9.2. Το δεοντολογικό λάθος μπορεί να σημαίνει ότι ορισμένοι επιστήμονες ή ομάδες επιστημόνων παραβίασαν στα πλαίσια της επιστημονικής τους δραστηριότητας τους δεοντολογικούς κανόνες που θέσπισε και υιοθέτησε η κοινωνία. Κίνητρα παρόμοια παραβίασης μπορούν να είναι η δίψα για γνώση, η αλαζονεία, η κερδοσκοπία, η φιλοδοξία κ.λπ. Η επιστήμη και η κοινωνία θα πρέπει λοιπόν να φροντίζουν από κοινού ώστε να αποκαλύπτεται, να παρεμποδίζεται και να τιμωρείται παρόμοια συμπεριφορά.

4.9.3. Βεβαίως, η θέση της κοινωνίας ως προς τους δεοντολογικούς κανόνες — η οποία επηρεάζεται από τις νέες γνώσεις, καθώς και από την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο — θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο αδιάλειπτης συζήτησης μεταξύ όλων των κοινωνικών ομάδων (βλέπε επίσης σημείο 3.8) και συνεπώς ενδέχεται να υποστεί μεταβολές. Η ΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση την προσπάθεια που καταβάλλει η Επιτροπή στο έγγραφο εργασίας όσον αφορά «... τη δημιουργία περισσότερο διαρθρωμένων σχέσεων μεταξύ των επιτροπών δεοντολογίας που υπάρχουν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και τη βελτίωση του συντονισμού των ερευνών όσον αφορά τη δεοντολογία των επιστημών που υλοποιούνται στην Ευρώπη ...».

4.9.4. Το λάθος όμως μπορεί επίσης να προέλθει, και μάλιστα να επιδεινωθεί, από την κοινωνική πίεση, όταν η ίδια η κοινωνία ως σύνολο ή στην πλειοψηφία της παραβιάζει δεοντολογικούς και ηθικούς κανόνες. Σ' αυτή την περίπτωση η επιστήμη εντάσσεται π.χ. στους ιδεολογικούς στόχους και αντιλήψεις της κοινωνίας που την περιβάλλει και συνεπώς ενεργεί με τη σύμφωνη γνώμη ή την εντολή της κοινωνίας.

4.9.4.1. Σ' αυτή την περίπτωση, όμως πρόκειται για ένα πρόβλημα το οποίο υπερβαίνει τα όρια της παρούσας γνωμοδότησης.

4.10. Η ΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συνεκτιμήσει όλα τα θέματα που εξετάζονται στο κεφάλαιο 4, στα πλαίσια των εργασιών για τη διακυβέρνηση και να στηρίξει τις θέσεις αυτές έναντι των παραγόντων της πολιτικής και της οικονομίας.

5. Η επιστημονική κατάρτιση ως προϋπόθεση της κοινωνίας της γνώσης

5.1. Σε ορισμένα κράτη μέλη οι πολίτες και η κοινωνία δεν έχουν κατανοήσει πλήρως την αξία και τη σημασία της επιστήμης και της έρευνας. Η ΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητο να καταρτισθεί κατάλληλο ευρωπαϊκό πρόγραμμα εκπαιδευτικής πολιτικής⁽¹⁾ το οποίο να προκαλεί μια αλλαγή της στάσης αυτής.

(1) Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το θέμα αυτό αναφέρονται στα έγγραφα ΕΕ C 139 της 11.5.2001 (η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης).

5.1.1. Σε αυτό μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά διάφορα ιδρύματα και ενώσεις.

5.1.2. Στο σχέδιο αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και πτυχές που αφορούν τα υποψήφια κράτη μέλη.

5.2. Στο σημείο 4.1.2 επισημάνθηκε άλλωστε η σημασία μιας πολύ εξειδικευμένης και υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκής επαγγελματικής κατάρτισης για επιστήμονες και ερευνητές καθώς και η ανάγκη να καταστεί το επάγγελμα του επιστήμονα επαρκώς ελκυστικό για τους ταλαντούχους νέους.

5.3. Στο κεφάλαιο αυτό η ΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι οι βασικές γνώσεις στις θετικές επιστήμες και στα μαθηματικά πρέπει να αποτελούν σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι έως σήμερα μέρος της βασικής κατάρτισης όλων των επαγγελματικών κλάδων και συνεπώς όλων των πολιτών. Οι θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά αποτελούν επίσης μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

5.3.1. Το έλλειμμα που παρατηρείται σήμερα ως προς αυτές τις βασικές γνώσεις έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στον πολιτικό τομέα αλλά και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης: Στον πολιτικό τομέα επειδή στον τομέα αυτό λαμβάνονται οι αποφάσεις που έχουν καθοριστική σημασία για την κοινωνία, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης επειδή μεταφέρουν γνώση από τους ειδικούς προς τους πολίτες και πρέπει συνεπώς να ενημερώνουν με εξειδικευμένο και ισορροπημένο τρόπο για τα επιστημονικά ή τεχνολογικά ζητήματα.

5.3.1.1. Προκειμένου να επικοινωνεί η επιστήμη με την κοινωνία θα πρέπει όχι μόνο να υπάρχει η προθυμία για την επικοινωνία αυτή αλλά και ικανότητα για τον απαραίτητο διάλογο κι αυτό κι από τις δύο πλευρές. Αυτό αποτελεί την προϋπόθεση προκειμένου να καλυφθεί το υφιστάμενο χάσμα μεταξύ της επιστήμης και των πολιτών, ανεξάρτητα από την περιττή και μάλλον πολωμένη συζήτηση για το «όφελος» και το «κέρδος».

5.3.1.2. Μια δεύτερη προϋπόθεση είναι να καταβάλλουν οι εκπρόσωποι των επιστημονικών θεσμών προσπάθειες προκειμένου να μεταφέρουν τις γνώσεις και τα προβλήματα που τους απασχολούν στους πολίτες με όσο το δυνατό πιο κατανοητό και σαφή τρόπο αλλά και προκειμένου να ανοίξουν τα πανεπιστήμια, τις ανώτατες τεχνικές σχολές και τα ερευνητικά ιδρύματα έναντι των πολιτών και της κοινωνίας.

5.4. Κατά συνέπεια, πρωταρχικός στόχος και ταυτόχρονα ουσιαστική πρόταση της ΟΚΕ είναι να δοθεί στα πλαίσια των σχολικών προγραμμάτων (βλέπε επίσης 3.2.5) η θέση που αρμόζει στις θετικές επιστήμες και στους επιστημονικούς κλάδους καθώς και στην μαθηματική σκέψη στους κόλπους της κοινωνίας της γνώσης. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι βέβαια επίσης η σωστή χρήση και η τέλεια γνώση της μητρικής γλώσσας.

5.4.1. Συγχρόνως θα πρέπει να αναπτυχθούν παιδαγωγικές μέθοδοι με τις οποίες θα μπορεί να οργανωθεί, να σταθμιστεί και να μεταδοθεί καλύτερα η ύλη των αντίστοιχων μαθημάτων. Το μέγεθος και η πολυμορφία της γνώσης θα πρέπει να καταστούν ορατές και κατανοητές μέσω της εκμάθησης των γενικών κανόνων και χαρακτηριστικών παραδειγμάτων.

5.4.2. Φυσικά, παρόμοια προσέγγιση συνεπάγεται σημαντικές προσπάθειες και σκέψη τόσο για το εκπαιδευτικό προσωπικό όσο και για τους μαθητές, γεγονός το οποίο όμως θα πρέπει να αποτελεί πρόκληση και όχι εμπόδιο. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος που διατυπώνει η Επιτροπή στο έγγραφο εργασίας: «βελτίωση της γνώσης των πολιτών για την επιστήμη».

5.4.3. Οι γνώσεις, οι αξιολογήσεις και οι αντιλήψεις που αποκτούνται κατά τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης αποτελούν επιπλέον καθοριστικό παράγοντα για την επιλογή του μελλοντικού επαγγέλματος. Συνεπώς, η ΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση και τη δήλωση που διατυπώνεται στο έγγραφο εργασίας της Επιτροπής ότι: «Η ενίσχυση της διδασκαλίας των θετικών επιστημών στα σχολεία της Ευρώπης είναι εξάλλου για να αυξηθεί η έλξη — που σήμερα βρίσκεται σε παρακμή — για τα επιστημονικά επαγγέλματα και τη ζωή του ερευνητή για τους νέους».

5.5. Αυτό συνεπάγεται όμως επίσης ότι πρέπει να καταστεί ελκυστικό και να τύχει ανάλογης αναγνώρισης το επάγγελμα των δασκάλων ο ρόλος των οποίων είναι η διαβίβαση της γνώσης. Από την άλλη πλευρά και τα σχολεία θα πρέπει να διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό.

5.6. Η ΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι πρέπει να δημιουργηθεί μια στενή σχέση μεταξύ της βασικής σχολικής εκπαίδευσης, της δια βίου μάθησης και της επιστημονικής γνώσης. Η σχέση αυτή μπορεί να δημιουργηθεί καλύτερα και αποτελεσματικότερα εντός ενός ευρωπαϊκού χώρου της μάθησης και της εκπαίδευσης. Ο χώρος αυτός μπορεί να καλύπτει την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης αλλά και «αλλά και κάθε άλλη σύγχρονη μαθησιακή πρόκληση και διαδικασία, που αφορά στον ευρωπαϊκό πολίτη»⁽¹⁾.

6. Η ερευνητική πολιτική και το ενδιαφέρον της κοινωνίας

6.1. Το θέμα που εξετάζεται στο κεφάλαιο αυτό είναι δύσκολο και δεν είναι δυνατό να αποφευχθεί κάθε αντίφαση. Μεγάλος αριθμός των σχετικών πτυχών αναπτύχθηκαν και σε προηγούμενα σημεία της γνωμοδότησης.

6.2. Οι σχέσεις μεταξύ της επιστήμης και της κοινωνίας, η οποία συνήθως εκπροσωπείται από τους πολιτικούς, τους κυβερνητικούς υπαλλήλους ή εκπροσώπους των οργανισμών στήριξης, αφορούν κυρίως τις συμφωνίες για τους στόχους και τα θέματα της έρευνας, τη μορφή και την έκταση των ενισχύσεων για την έρευνα, την αξιολόγηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων αλλά και των ατόμων που ασχολούνται με την έρευνα. Επίσης, δημιουργείται το ερώτημα έως ποιο βαθμό είναι εφικτός ή ευκαίσιος ο προσανατολισμός της έρευνας.

⁽¹⁾ ΕΕ C 139 της 11.5.2001.

6.2.1. Συνεπώς επανερχόμαστε στην ερώτηση που διατυπώνεται στο έγγραφο εργασίας της Επιτροπής και την οποία αναφέραμε στην αρχή της γνωμοδότησης: «Με ποιο τρόπο πρέπει να εφαρμόζονται οι πολιτικές της έρευνας γύρω από ουσιαστικές σκοπιμότητες της κοινωνίας και να ενέχουν πλήρως την κοινωνία στην εκτέλεση της ατζέντας της έρευνας»;

6.3. Η ερώτηση αυτή αγγίζει ταυτόχρονα πολυάριθμες παρανοήσεις που συμβαίνουν μεταξύ της κοινωνίας, της επιστήμης και της έρευνας. Καταρχήν υπονοεί ότι η ερευνητική πολιτική που ακολουθήθηκε έως σήμερα δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά συμφέροντα της κοινωνίας.

6.3.1. Αντιθέτως διαπιστώνεται ότι το σημερινό επίπεδο της γνώσης σχετικά με τους νόμους της φύσης και τα επιτεύγματα που απορρέουν από τη γνώση αυτή οφείλονται κυρίως στην πρωτοβουλία, τη δημιουργικότητα και την περιέργεια των ερευνητών και εφευρετών και επιχειρηματιών και ότι το σημερινό βιοτικό επίπεδο της Ευρώπης στηρίζεται ουσιαστικά σε αυτά τα επιτεύγματα.

6.3.2. Ακόμη και τα σημερινά προβλήματα, όπως αυτά που αφορούν το μακροπρόθεσμο μέλλον του οικοσυστήματός μας, είτε πρόκειται για ανθρωπογενή προβλήματα είτε για προβλήματα που δεν προκάλεσαν ο άνθρωπος ή οι τεχνολογίες του, εντοπίστηκαν κυρίως πρώτα από τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας, η οποία στη συνέχεια ενημέρωσε την κοινή γνώμη ή τους πολιτικούς (βλέπε επίσης σημείο 3.7.2).

6.3.3. Συνεπώς, θα πρέπει να τονιστεί για άλλη μία φορά ότι γενικά η κοινωνία και ο κόσμος των πολιτικών αναγνωρίζουν, συνήθως αργότερα απ' ό,τι η επιστημονική κοινότητα, τους αναδυόμενους κινδύνους αλλά συγχρόνως και τις οικονομικές δυνατότητες των νέων τεχνολογιών (όπως αυτές της τεχνολογίας της πληροφορικής). Συνεπώς, η επιστήμη και η κοινωνία πρέπει να καταβάλλουν από κοινού προσπάθειες ώστε οι νέες και ιδιαίτερα επίκαιρες ανακαλύψεις να μην παραγκωνισθούν από τους πολιτικούς ιδύνοντες λόγω αυτής της χρονικής διαφοράς, που οφείλεται στο ίδιο το σύστημα, προς όφελος των καθιερωμένων τεχνολογιών.

6.3.4. Επιπλέον, η ερώτηση που διατυπώνεται στο σημείο 6.2.1 υπονοεί επίσης παραπλανητικά ότι «μέσω μίας ερευνητικής πολιτικής που να εξυπηρετεί τα πραγματικά συμφέροντα της κοινωνίας» θα μπορούσαν να επιτευχθούν μόνο «καλά ερευνητικά αποτελέσματα» με τα οποία θα αποκλείεται κάθε μεταγενέστερη βλαβερή εφαρμογή ή μεταγενέστερες βλαβερές επιπτώσεις (3.4.5).

6.4. Η ερώτηση που αναφέρεται στο σημείο 6.2.1 περιέχει επίσης και την παραπλανητική άποψη ότι «η κοινωνία μπορεί να συμμετέχει πλήρως στην εκτέλεση των ερευνητικών προγραμμάτων».

6.4.1. Μολονότι δεν είναι σαφές ποιος εκτός από τους ίδιους τους ερευνητές μπορεί να αναπτύξει ερευνητική δραστηριότητα, η ΟΚΕ θεωρεί θετική και αξία υποστήριξης την πρόθεση της Επιτροπής,

— να τονίσει ότι την ευθύνη για τη χορήγηση των πόρων που απαιτούνται για την έρευνα φέρει κατά κύριο λόγο η πολιτική·

— να επιτύχει την εγγύτητα μεταξύ ερευνητών και πολιτών για λόγους αμοιβαίου συμφέροντος,

— να συνεκτιμήσει κατά την χάραξη και εφαρμογή των ερευνητικών προγραμμάτων την πολυμορφία των στόχων και συμφερόντων της κοινωνίας (και των επιμέρους τομέων της).

6.4.1.1. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αντικειμενική κριτική που ασκείται από εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. κινήματα πολιτών, ενώσεις καταναλωτών ή οργανώσεις των μη ειδικών) έναντι της επιστήμης μπορεί να επιδράσει θετικά. Μπορεί κυρίως να οδηγήσει σε μια αναθεώρηση της σκέψης ή σε σκεπτικισμό, ιδιαίτερα όταν η συζήτηση εντός των θεσμών είναι καταδικασμένη να αποτύχει είτε λόγω των συγκεντρωτικών διαρθρώσεων είτε λόγω των οικονομικών και πολιτικών πιέσεων που ασκούνται (βλέπε σπογγοειδής εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών).

6.4.2. Συνεπώς, η ΟΚΕ υποστηρίζει και άλλη μία δήλωση στην οποία προβαίνει η Επιτροπή στο έγγραφο της σχετικά: «τα διδάγματα που αντλούνται από ευρωπαϊκές και εθνικές εμπειρίες στο συγκεκριμένο τομέα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο συγκριτικών μελετών, προκειμένου να ευνοηθεί η διάδοση και η εφαρμογή των βέλτιστων πρακτικών».

6.4.3. Η δήλωση αυτή στο σημείο 6.3 αφορά κυρίως την έρευνα που επικεντρώνεται σε συγκεκριμένους στόχους. Για το λόγο αυτό η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η προαναφερθείσα προσέγγιση μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα μόνο στα πλαίσια μίας διαφοροποιημένης βασικής έρευνας η οποία δεν αποσκοπεί σε συγκεκριμένα συμφέροντα και στηρίζεται σε μία ευρεία βάση. Συνεπώς η ΟΚΕ υπογραμμίζει και στηρίζει τη δήλωση της Επιτροπής στο έγγραφο εργασίας σύμφωνα με την οποία: «μεριμνώντας για την επαρκή διατήρηση αυτής της έρευνας που ικανοποιεί την απλή περιέργεια και είναι ανιδιοτελής ...».

6.5. Η ερώτηση στο σημείο 6.2.1 υπονοεί επίσης ότι «η κοινωνία» γνωρίζει ποια είναι «τα πραγματικά της συμφέροντα» που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο της έρευνας.

6.5.1. Ωστόσο, η έννοια «κοινωνία» αποτελεί αφηρημένη έννοια η οποία στην πραγματικότητα δεν είναι παρά ένα εξαιρετικά ετερογενές σύνολο που χαρακτηρίζεται από μία πληθώρα πολιτιστικών χαρακτηριστικών, θρησκειών, προοπτικών, τρόπων ζωής και στόχων. Τα συμφέροντα αυτής της αφηρημένης έννοιας μπορούν να προσδιοριστούν το πολύ ως σύμφυρμα όλων των ατομικών αντιλήψεων, προσδοκιών ή ακόμη και φόβων. Παρόμοιο σύμφυρμα όλων των ατομικών συμφερόντων είναι τόσο συγκεχυμένο όσο και ρευστό και επομένως δύσκολα μπορεί να συλληφθεί από την πολιτική.

6.5.2. Χάρη στην οριζόντια και κάθετη οργάνωση της κοινωνίας («ομάδες διαμεσολάβησης», κόμματα, ενώσεις, ιδρύματα, συνδικαλιστικές οργανώσεις, κινήματα πρωτοβουλίας των πολιτών, σύλλογοι, συγκροτήματα κ.λπ.) επιτυγχάνεται η διοχέτευση και συγκέντρωση των συμφερόντων αυτών. Σε αυτό τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναλαμβάνουν αξιοσημείωτο ρόλο.

6.5.3. Μόνο μετά από αυτήν την εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία μεταφοράς και συγκέντρωσης, κατά τη διάρκεια της οποίας τα μεμονωμένα συμφέροντα των ατόμων μεταβάλλονται, διυλίζονται, και συγκεντρώνονται, μπορούν τα συμφέροντα αυτά να θεωρηθούν πλέον ως «κοινωνικά συμφέροντα» και να αποτελέσουν κίνητρα και αντικείμενο της πολιτικής δράσης ανώτερων κυβερνητικών αρχών.

6.5.4. Στα πλαίσια αυτής της διαδικασίας συλλογής, εξισορρόπησης και συγκέντρωσης οι δημοκρατικές διαδικασίες και οι δημοκρατικοί θεσμοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Σε αυτό το πλαίσιο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο εντάσσεται επίσης ο ρόλος της ΟΚΕ ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6.5.5. Συνεπώς, έχει εξαιρετική σημασία για κάθε κυβέρνηση, δημόσια διοίκηση ή πολιτικό κόμμα η διάκριση της διαφοράς, (η οποία μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε προβληματισμό) που υφίσταται μεταξύ των αρχικών ατομικών συμφερόντων και της πολιτικά αποτελεσματικής τους μορφής.

6.6. Ο αβέβαιος χαρακτήρας της βάσης για τη λήψη αποφάσεων δεν απαλλάσσει τους πολιτικούς από την υποχρέωσή τους να ενεργούν. Είναι αναγκαίο να αποφευχθούν οι ζημιές και να περιοριστούν οι κίνδυνοι. Αυτό προϋποθέτει κατά κανόνα τη γνώση για τις μελλοντικές εξελίξεις οι οποίες συχνά είναι περιορισμένες ή στη χειρότερη περίπτωση εντελώς ανύπαρκτες (βλέπε 4.8.4).

6.6.1. Πολιτική σημαίνει δράση για το όφελος του κοινωνικού συνόλου, γεγονός το οποίο αναπόφευκτα συνεπάγεται και πειραματισμούς για την κοινωνία.

6.6.2. Το δίλημμα αυτό που αντιμετωπίζει κάθε πολιτική δράση δεν μπορεί να εξαλειφθεί αλλά μόνο να αποδυναμωθεί.

6.6.2.1. Αφενός, έχοντας γνώση της περιορισμένης δυνατότητας πρόβλεψης των μελλοντικών εξελίξεων (και των επιπτώσεων των πολιτικών αποφάσεων) και έχοντας τη θέληση για την διόρθωση ανεπιθύμητων εξελίξεων και συνεπειών των ενεργειών που προηγήθηκαν.

6.6.2.2. Αφετέρου, μέσω της βελτιστοποίησης της βάσης των γνώσεων (ερευνητική πολιτική) για τις πολιτικές αποφάσεις και τη γνώση των όρων λειτουργίας των δυνατοτήτων και των ορίων της επιστήμης.

6.7. Επειδή οι αναλυτικότερες δηλώσεις σχετικά με τη γενική πολιτική (6.6.1) θα ξεπερνούσαν το πλαίσιο αυτής της γνωμοδότησης, στα σημεία που ακολουθούν θα αναπτυχθεί σύντομα το σημείο 6.6.2.2, στο οποίο επαναλαμβάνονται δηλώσεις που διατυπώθηκαν ήδη στα κεφάλαια 2 έως 4.

6.7.1. Πρωταρχική προϋπόθεση για την ανάπτυξη μίας βέλτιστης βάσης της γνώσης είναι η διατήρηση ή η δημιουργία ενός

οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού ή πολιτισμικού περιβάλλοντος στο οποίο η επιστήμη γίνεται ευρύτερα αποδεκτή και ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της εφευρετικότητας. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά παρόμοιου περιβάλλοντος είναι τα ακόλουθα:

- Βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ πολιτών και επιστημόνων (δηλαδή μεταξύ των παραγόντων της κοινωνίας και της επιστήμης): εξάλειψη των υφιστάμενων εμποδίων.

- Ενημέρωση στα σχολεία, στα πανεπιστήμια και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με το ρόλο της επιστήμης. Επισήμανση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της έρευνας προκειμένου να αποφευχθούν ανεκπλήρωτες προσδοκίες (οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε σκεπτικιστική στάση απέναντι στην επιστήμη).

- Να διασφαλιστεί η συμμετοχή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (μεταξύ άλλων και στα τηλεοπτικά ιδρύματα δημοσίου δικαίου που λειτουργούν σε ορισμένα κράτη μέλη) καταρτισμένων και μορφωμένων συνεργατών (πράκτορες πληροφόρησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης) προκειμένου να μπορούν να διαδοθούν οι πληροφορίες στα ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού αποτελεσματικά και με μία κατάλληλη μορφή.

- Να δοθεί σ' αυτούς τους πράκτορες πληροφόρησης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, εκτός από την επιστημονική τους κατάρτιση και μία ειδική κατάρτιση για την επιστήμη, τη μεθοδολογία της και την ιστορία της.

- Να επισημανθεί σαφώς ο δυνάτος κίνδυνος κάθε παραγωγής ιδεών (ακόμα και στους τομείς της καθαρής επιστήμης, της φιλοσοφίας ή της τέχνης). Υπενθυμίζουμε τις πολιτιστικές και πνευματικές αντιδράσεις που ακολούθησαν μετά τη θεωρία της κίνησης των πλανητών του Κοπέρνικου, τη θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου, τη θεωρία του Μαρξ ή του Φρόιντ σχετικά με την ψυχανάλυση. Οι δυνατότητες ιδεολογικών συγκρούσεων σε τομείς όπως η γενετική μηχανική, η έρευνα για τη νοσηρότητα, την κοινωνική βιολογία ή η έρευνα σχετικά με τις διαφορές των φύλων εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες).

- Να ληφθεί μέριμνα ώστε να συνειδητοποιήσει η κοινή γνώμη ότι οι δυνατότητες κινδύνων που περιέχουν οι νέες τεχνολογίες ή τα ερευνητικά προγράμματα δεν μπορούν κατ' αρχήν να αξιολογηθούν αντικειμενικά και πλήρως. (Ποιες θα ήταν οι συνέπειες αν η έρευνα στην ιατρική επιτύχει την αύξηση του μέσου όρου του προσδόκιμου ζωής στο 120ό έτος της ηλικίας).

6.7.2. Η δεύτερη βασική προϋπόθεση για τη βέλτιστη ανάπτυξη της βάσης της γνώσης είναι η διατήρηση ή η δημιουργία όσο το δυνατό καλύτερων συνθηκών εσωτερικής λειτουργίας της επιστήμης. Για το σκοπό αυτό θα ήταν εύλογο να εκπονηθούν ανεξάρτητες μελέτες (όπως το έχει ζητήσει και η Επιτροπή) και να έχουν πρόσβαση οι πολιτικοί στα αποτελέσματα των ερευνών αυτών. Ως σημαντικά μέτρα θα πρέπει να αναγνωρίζονται μέτρα όπως:

- η ενίσχυση του συνδυασμού δράσης βασικής έρευνας και εφαρμοσμένης έρευνας στα πλαίσια ενός πολυμερούς, πολυπολικού, επιστημονικού συστήματος·

- η προστασία της ελευθερίας της επιστήμης·

- η διασφάλιση ευρέων περιθωρίων διακριτικής ευχέρειας και στην εφαρμοσμένη έρευνα·

- διασφάλιση της ανεξαρτησίας των επιστημόνων από πολιτικές, ιδεολογικές ή οικονομικές πιέσεις·
- η προστασία και ενίσχυση της αυτόνομης οργάνωσης και διοίκησης της επιστήμης εντός των πλαισίων που χαράζει η Επιτροπή·
- η ανάλυση των επιπτώσεων των δαπανών και των αποτελεσμάτων των επί μέρους διαδικασιών αίτησης και αξιολόγησης·
- η συνεκτίμηση της πολυμορφίας των κοινωνικών στόχων και συμφερόντων·
- η προώθηση και στήριξη ακόμη και της γνώσης για την οποία η κοινωνία δεν έχει ιδιαίτερο συμφέρον.

6.8. Οι παραπάνω δηλώσεις συμπληρώνονται με ορισμένα σχόλια και ειδικές παρατηρήσεις στα σημεία που ακολουθούν.

6.8.1. Η ΟΚΕ στηρίζει την Επιτροπή στην προσπάθεια της να καθιερώσει και σε ευρωπαϊκό επίπεδο έναν μόνιμο διάλογο μεταξύ των εκπροσώπων της κοινωνίας και της επιστημονικής κοινότητας με αντικείμενο τους στόχους της έρευνας, τα σχετικά δεοντολογικά θέματα, τις δυνατότητες εφαρμογής και άλλες πτυχές των τεχνολογιών που θα αναπτυχθούν στα πλαίσια αυτής της ερευνητικής δραστηριότητας. Στο διάλογο αυτό θα πρέπει να συμμετάσχουν τόσο οι μεγάλες επιστημονικές εταιρείες (όπως π.χ. η Ευρωπαϊκή Εταιρεία Φυσικών, η Ευρωπαϊκή Ακαδημία και οι εθνικές εταιρείες επιστημόνων) όσο και οι οργανισμοί που ασχολούνται με την χορήγηση ενισχύσεων στην έρευνα αλλά και να συμπεριλαμβάνει επισκέψεις σε ερευνητικά ιδρύματα και συζητήσεις με τους ερευνητές που εργάζονται εκεί. Ο διάλογος θα συμβάλει όχι μόνο στην απαραίτητη κατανόηση του περιεχομένου των προσδοκιών και των ενισχύσεων αλλά και στην καλύτερη αμοιβαία κατανόηση των ερευνητών και των εκπροσώπων της κοινωνίας.

6.8.1.1. Η ΟΚΕ τονίζει την πρόθεσή της να συμμετάσχει ενεργά στο διάλογο αυτό λόγω του ρόλου της και της σύνθεσής της. Η ΟΚΕ καλεί όλα τα άλλα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διοργανώσουν, ως επόμενο βήμα, από κοινού με την ΟΚΕ ακρόαση σχετικά με το θέμα αυτό. Στην ακρόαση αυτή θα πρέπει να συμμετάσχουν εκπρόσωποι των ακαδημιών, της βιομηχανίας, των καταναλωτών και άλλες οργανώσεις ή προσωπικότητες που ασχολούνται με τα θέματα αυτά.

6.8.2. Κάθε ερευνητική πολιτική θα πρέπει να στηρίζεται στην ακόλουθη θεμελιώδη αρχή: όσο το δυνατόν περισσότερο «από τα κάτω προς τα άνω» και όσο το δυνατόν λιγότερο «από πάνω προς τα κάτω». Όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποκέντρωση, όσο το δυνατόν λιγότερος συγκεντρωτισμός. Η ΟΚΕ φρονεί ότι παρόμοια προσέγγιση δεν έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου αλλά σημαίνει ότι και η Επιτροπή από την πλευρά της μπορεί να μεταφέρει σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό, στα πλαίσια της ερευνητικής της πολιτικής, καθήκοντα που αφορούν την αρμοδιότητα, τη λήψη αποφάσεων και πρωτοβουλιών κ.λπ.

6.8.3. Η προώθηση και ο προσανατολισμός της έρευνας με συμπληρωματικούς πόρους και με άξονα ένα συγκεκριμένο

πρόγραμμα, προϋποθέτει μία γερή και ικανοποιητική βάση η οποία να αποτελείται από εξαιρετικά ιδρύματα και θεσμούς τα οποία να διαθέτουν την απαραίτητη εμπειρία, κατάλληλα εργαλεία και υποδομές και θα μπορούν να διερευνούν νέα θέματα και νέους τομείς.

6.8.3.1. Συνεπώς, χρειάζεται μία εξισορροπημένη σχέση μεταξύ των δημόσιων ενισχύσεων και των ενισχύσεων που χορηγούνται για ένα σχέδιο ή πρόγραμμα.

6.8.4. Σ' αυτό το πλαίσιο ένα σημαντικό ερώτημα είναι το ακόλουθο: με ποιο τρόπο (στο μέτρο που αυτό είναι εφικτό) μπορεί να εκτιμηθεί η ποιότητα της διδασκαλίας και της έρευνας και ποιο πρέπει να είναι το λογικό και χρήσιμο ύψος των σχετικών δαπανών; Το θέμα αυτό έχει δύο πτυχές.

6.8.4.1. Αφενός, χρειάζεται για το σκοπό αυτό η εμπειρία και η γνώση των καλύτερων και πιο επιτυχημένων επιστημόνων. Πολύ συχνά, όμως οι επιστήμονες αυτοί αποσπώνται από την ενεργό έρευνα μέσω διαδικασιών όπως π.χ. της εκπόνησης γνωματεύσεων, αιτήσεων, συνεδριάσεων, ακροάσεων κ.λπ. Επίσης, οι μηχανισμοί της ερευνητικής πολιτικής και τα σχέδια στήριξης θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί μεταξύ των δύο αυτών πτυχών μία ισορροπημένη και γενικότερα παραγωγική σχέση.

6.8.4.2. Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι πραγματικά νέες και μάλιστα επαναστατικές ανακαλύψεις δεν θα αποκλείονται από τις επιδοτήσεις λόγω των επιλεγμένων διαδικασιών γνωμάτευσης, δηλαδή επειδή δεν ήταν δυνατό να πληρούν ακόμη τα κριτήρια των καθορισμένων ερευνητικών προτεραιοτήτων εφόσον δεν είχαν ακόμη προβλεφθεί οι νέες αυτές ανακαλύψεις. (Σύμφωνα με σχετικές επιστημονικές και θεωρητικές έρευνες είναι αμφισβητήσιμο αν ο στόχος αυτός είναι δυνατόν να επιτευχθεί!)

6.8.5. Για το λόγο αυτό είναι συνεπώς αναγκαίο να καταστούν δυνατές και να ενθαρρυνθούν προσεγγίσεις καθώς και διαδικασίες αξιολόγησης αλλά και πολυφωνικές και πολυκλαδικές διαρθρώσεις στον τομέα της έρευνας, προκειμένου να αναζωογονηθεί και να αξιοποιηθεί ο ανταγωνισμός που θα προκύψει από την δραστηριότητα αυτή με στόχο να βρεθούν οι καλύτερες ιδέες και να επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Αυτό θα αποτελούσε το ιδανικότερο έδαφος για την επιστημονική πρόοδο.

6.8.6. Η σωστή έρευνα και ιδιαίτερα η πολυκλαδική έρευνα χρειάζεται ένα πολυφωνικό και ορισμένες φορές φαινομενικά χαστικό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να αγνοείται από του πολιτικούς ιθύνοντες και τη δημόσια διοίκηση διότι δυσχεραίνει την απαραίτητη πρόσβαση και σαφή εικόνα που προσφέρει ευκολότερα η ύπαρξη ενός σαφώς διαρθρωμένου και μονοδιάστατου ερευνητικού τοπίου.

6.9. Συνεπώς, η ΟΚΕ συνιστά με έμφαση να καταστήσει η Επιτροπή το θέμα της καλύτερης δυνατής «διαχείρισης» της έρευνας αυτόνομο θέμα έρευνας, στα πλαίσια του οποίου θα λαμβάνονται υπόψη οι αποκτηθείσες εμπειρίες στον ερευνητικό τομέα, η διαχείριση και η αξιολόγηση της έρευνας και η επιστημονική θεωρία. Η ΟΚΕ εκτιμά ότι το παρόν έγγραφο εργασίας της Επιτροπής αλλά και η παρούσα γνωμοδότησή της, αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

7. Περίληψη και συστάσεις

7.1. Το θέμα επιστήμη, κοινωνία και πολίτες έχει εξαιρετική κοινωνική σημασία. Η ΟΚΕ στηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής να ασχοληθεί με το θέμα αυτό και να παροτρύνει τους συμμετέχοντες στην ανάπτυξη αδιάλειπτου διαλόγου. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει την πρόθεσή της αλλά και την αποστολή της να συμμετάσχει στο διάλογο αυτό ως όργανο της ευρωπαϊκής οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

7.1.1. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΟΚΕ αποτελεί συμβολή στο διάλογο αυτό. Η ΟΚΕ θεωρεί επείγοντως αναγκαίο να διοργανώσουν τα ευρωπαϊκά όργανα, ως επόμενο βήμα, από κοινού ακρόαση για το θέμα αυτό.

7.2. Στην παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΟΚΕ εξετάζεται το χάσμα της γνώσης αλλά και άλλα προβλήματα που υφίστανται στη σχέση μεταξύ των πολιτών της κοινωνίας και της επιστήμης· τα προβλήματα αυτά αφορούν κυρίως:

- τις προσδοκίες των πολιτών προς την επιστήμη και τις δυνατότητές της,
- τις δυνατότητες και τους κινδύνους που εγκυμονούν η τεχνολογία, η ιατρική, τα είδη διατροφής που στηρίζονται στη γνώση,
- τις δυνατότητες πρόγνωσης μελλοντικών εξελίξεων,
- το χαρακτήρα της επιστήμης και της έρευνας,
- τις δυνατότητες και τα λάθη της ερευνητικής πολιτικής όπως π.χ.
 - η δυνατότητα μέτρησης των επιστημονικών επιδόσεων και των απαραίτητων δαπανών,
 - το «κοινωνικό συμφέρον»,
 - το δίκτυο συνεργασίας και την απαραίτητη διαφάνεια μεταξύ της έρευνας, της ανάπτυξης και της παραγωγής καθώς και μεταξύ
 - των ακαδημιών, της βιομηχανίας και των καταναλωτών το σαφές πόρισμα της αξιολόγησης, τη δυνατότητα πρόβλεψης των κινδύνων.

7.2.1. Συνεπώς ο διάλογος μεταξύ πολιτών, κοινωνίας και επιστήμης με αντικείμενο τα προαναφερθέντα θέματα θα πρέπει να θίγει και ζητήματα όπως:

- τα δεοντολογικά θέματα,
- την πολιτική περιβάλλοντος και ενέργειας: βίοςφαιρα, οικόσφαιρα, φυσικοί πόροι, οικονομία,
- ερευνητική πολιτική, π.χ. ερευνητικοί στόχοι, οργάνωση και αξιολόγηση της έρευνας,
- έρευνα, καινοτομία, βιομηχανία, καταναλωτές.

7.3. Η ΟΚΕ συνιστά να ληφθούν επείγοντως μέτρα ώστε να μειωθεί αυτό το χάσμα της γνώσης.

7.3.1. Αυτό συνεπάγεται και ένα μεγαλύτερο άνοιγμα των πανεπιστημίων, των ερευνητικών ιδρυμάτων κ.λπ. Προς τους πολίτες, καθώς και μεγαλύτερες προσπάθειες εκ μέρους των μέσων μαζικής ενημέρωσης για μια πιο κατανοητή και πιο αντικειμενική ενημέρωση.

7.3.2. Αυτό συνεπάγεται επίσης πολύ μεγαλύτερες προσπάθειες εκ μέρους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να δοθεί στους πολίτες μία θεμελιωμένη κατάρτιση στον τομέα της έρευνας και της επιστήμης καθώς και όσον αφορά τη λειτουργία μιας αποτελεσματικής έρευνας. Χρειάζεται γι' αυτό να καταρτισθεί κατάλληλο ευρωπαϊκό σχέδιο στον τομέα της εκπαιδευτικής πολιτικής στο οποίο να λαμβάνονται υπόψη και οι πιυχές που αφορούν τα υποψήφια κράτη μέλη.

7.3.3. Η ΟΚΕ συνιστά η κατάρτιση αυτή να συμπεριλαμβάνει τις γνώσεις σχετικά με την ιστορική διαδικασία και την πρωτοφανή πολιτισμική μεταφορά της Ευρώπης, η οποία οδήγησε στα σημερινά επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα, χάρις στα οποία προσφέρονται σήμερα στους πολίτες της Ευρώπης συνθήκες διαβίωσης πρωτοφανής στην ιστορία της ανθρωπότητας.

7.4. Παράλληλα με τη μεγάλη προσφορά της επιστήμης όσον αφορά την επίτευξη του σημερινού βιοτικού επιπέδου καθώς και τις δυνατότητες που προσφέρει για το μέλλον, η ΟΚΕ διαβλέπει επίσης (i) και τους κινδύνους που περικλείει η σύγχρονη τεχνολογία που στηρίζεται στη γνώση καθώς (ii) και τις πιθανές απειλές που περικλείει η σημερινή βιομηχανική δραστηριότητα των ανθρώπων για τη βίοςφαιρα.

7.5. Η ΟΚΕ συνιστά γι' αυτό επίσης να λαμβάνεται μέριμνα (και στο μέλλον) ώστε να υιοθετούνται σαφείς κανόνες όσον αφορά την υπεύθυνη χρήση των ισχυρών τεχνολογιών (που αναπτύχθηκαν με βάση τις επιστημονικές ανακαλύψεις) καθώς και τον έλεγχο της εφαρμογής τους. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει το ρόλο που προτιμάται να διαδραματίσει στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής.

7.6. Η ΟΚΕ συνιστά τη στήριξη κάθε μέτρου που αποσκοπεί στην εξάλειψη της πόλωσης και την επιδίωξη της εντονότερης εναρμόνισης των θεωρητικών και θετικών επιστημών. Σ' αυτό ανήκει και ο αμφίδρομος διάλογος για θέματα όπως η μεθοδική, η διαμόρφωση των εννοιών, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων κ.ά.

7.7. Η ΟΚΕ επισημαίνει το έλλειμμα σε ανθρώπινο κεφάλαιο που υφίσταται στον τομέα της έρευνας και της επιστήμης. Το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί τη βάση της επιτυχημένης έρευνας και ανάπτυξης αλλά επίσης της καινοτομίας και της οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Η ΟΚΕ συνιστά να ληφθούν μέτρα για την κάλυψη του ελλείμματος αυτού. Έχει, μεταξύ άλλων, εξαιρετική σημασία να καταστεί η έρευνα και η ανάπτυξη και για τις γυναίκες ελκυστική και να εντάσσεται το επάγγελμα του επιστήμονα σε ένα κατάλληλο καθεστώς.

7.8. Η ΟΚΕ προτείνει να αποτελέσουν οι συνθήκες λειτουργίας, οι οποίες είναι απαραίτητες για μία επιτυχημένη και διεθνώς ανταγωνιστική έρευνα και ανάπτυξη, ειδικό θέμα έρευνας και να συμπεριληφθούν τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής στη μελέτη σχετικά με τη «διαχείριση» της ερευνητικής πολιτικής. Επίσης, η ΟΚΕ συνιστά να συνεκτιμηθούν οι απόψεις και συστάσεις που διατυπώνονται στην παρούσα γνωμοδότηση στα πλαίσια των σκεπτικών για τη διακυβέρνηση και να προβληθούν οι προτάσεις αυτές έναντι των παραγόντων της πολιτικής και της οικονομίας.

7.9. Η ΟΚΕ συνοψίζει σύντομα τις θέσεις που διατύπωσε στην παρούσα γνωμοδότηση:

7.9.1. Το «συμφέρον της κοινωνίας» αποτελεί καταρχήν συγκεκριμένη, αφηρημένη έννοια. Μόνο μετά από πολύπλοκες δημοκρατικές διαδικασίες συγκέντρωσης μπορεί να επιτευχθεί μια αν και διαφοροποιημένη, ωστόσο πιο απτά δομημένη και συχνά αντιφατική κοινή γνώμη.

7.9.2. Ωστόσο, ο αβέβαιος χαρακτήρας της βάσης για τη λήψη αποφάσεων δεν απαλλάσσει τους πολιτικούς παράγοντες από την υποχρέωσή τους να δρουν. Ο ρόλος της πολιτικής είναι να ενεργεί για την κοινωνία, γεγονός το οποίο συμπεριλαμβάνει αναπόφευκτα και πειραματισμούς με την κοινωνία. Αυτό το δίλημμα της πολιτικής δράσης δεν μπορεί να εξαλειφθεί αλλά μόνο να αποδυναμωθεί:

— χάρη στη γνώση ότι οι δυνατότητες πρόβλεψης μελλοντικών εξελίξεων είναι περιορισμένες αλλά και χάρη στην προθυμία για μια ενδεχομένως απαραίτητη προσαρμογή καθώς και

— χάρη στη βελτιστοποίηση της βάσης της γνώσης (ερευνητική πολιτική) για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων και τη κατανόηση των συνθηκών λειτουργίας, των δυνατοτήτων και των ορίων της επιστήμης.

7.9.3. Προϋποθέσεις για τη βέλτιστη βάση της γνώσης είναι οι εξής:

- ο αδιάλειπτος διάλογος μεταξύ των παραγόντων της επιστήμης και της κοινωνίας,
- ένα οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κλίμα, στο οποίο η επιστήμη είναι δεκτή και στα πλαίσια του οποίου μπορεί να αναπτυχθεί τέλεια η δημιουργικότητα και η εφευρετικότητα,
- η όσο το δυνατόν καλύτερες συνθήκες λειτουργίας για την επιστήμη,
- ικανοποιητικός αριθμός πολιτών που είναι πρόθυμοι και ικανοί να αναλάβουν το επάγγελμα του επιστήμονα.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1267/1999 για τη θέσπιση μέσου προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών»

(2001/C 221/26)

Στις 18 Απριλίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Για την επεξεργασία της γνωμοδότησής της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απεφάσισε να ορίσει ως γενικό εισηγητή τον κ. Walker.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της 30ής και 31ης Μαΐου 2001 (συνεδρίαση της 30ής Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 48 ψήφους υπέρ 1 κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Γνωμοδότηση

1.1. Ο Κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1267/1999 θέσπισε ένα μέσο προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών (ISPA) του 1999 για να συνδράμει τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) που ήταν υποψήφιας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις του κοινοτικού κεκτημένου στους τομείς των υποδομών των μεταφορών και του περιβάλλοντος. Η εφαρμογή του μέσου αυτού το επόμενο έτος είχε ως αποτέλεσμα τη χορήγηση κοινοτικής συνδρομής για ένα σύνολο 80 περίπου μέτρων.

1.2. Σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό, τα μέτρα που είναι επιλέξιμα για κοινοτική στήριξη πρέπει να είναι επαρκούς κλίμακας ώστε να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στον ανάλογο τομέα. Η αποκτηθείσα πείρα από την Επιτροπή στην αξιολόγηση των αιτήσεων χρηματοδότησης που υποβλήθηκαν από τις δικαιούχες χώρες δείχνει ότι οι χώρες αυτές έχουν συχνά δυσκολίες να συγχρηματοδοτήσουν τα μέτρα αυτά από διαθέσιμους δημόσιους πόρους.

1.2.1. Συνεπώς, για να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη επίδραση του ISPA στις δικαιούχες χώρες, είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΠΕ) ή από άλλους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς

οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), Παγκόσμια Τράπεζα, κ.λπ.) και, όπου ενδείκνυται, από τον ιδιωτικό τομέα. Το 2000, το ISPA επέτυχε χρηματοδότηση από διεθνείς οργανισμούς για το 40 % περίπου των μέτρων που εγκρίθηκαν και επιτεύχθηκε με τον τρόπο αυτό μόχλευση 25 % περίπου.

1.3. Εντούτοις, αποδεικνύεται ότι η χρηματοδότηση αυτή είναι δύσκολη λόγω της έλλειψης, στον Κανονισμό του Συμβουλίου για τη θέσπιση του ISPA, ειδικών διατάξεων που να επιτρέπουν την παρέκκλιση από τον κανόνα του άρθρου 114(1) του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στον Ευρωπαϊκό Κανονισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Δυνάμει της διάταξης αυτής, που εφαρμόζεται στον τομέα της εξωτερικής ενίσχυσης, στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών για τις συμβάσεις που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα μπορούν να συμμετάσχουν μόνο φυσικά ή νομικά πρόσωπα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των δικαιούχων χωρών του ISPA.

1.3.1. Το πρόβλημα προκύπτει επειδή το βασικό πλαίσιο του ISPA χαράχθηκε κατά το πρότυπο του ταμείου συνοχής το οποίο, ως μέσο κοινοτικής ενίσχυσης, απαιτεί να έχουν πρόσβαση στις προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών όλοι οι ενδιαφερόμενοι, ανεξαρτήτως εθνικότητας, ενώ το ISPA αποτελεί στην ουσία μέσο εξωτερικής ενίσχυσης και για το λόγο αυτό διέπεται από το άρθρο 114(1) του δημοσιονομικού κανονισμού που περιορίζει τη συμμετοχή στις προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών στους υπηκόους των κρατών μελών και των κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, καθώς επίσης και στις εταιρίες που είναι καταχωρημένες σε αυτά.

1.4. Το πρόβλημα έχει επίσης σχέση και με το θέμα της συγχρηματοδότησης: η τελευταία μπορεί να λάβει τη μορφή μικτής ή παράλληλης συγχρηματοδότησης. Στα πλαίσια της πρώτης, υπάρχει μια πρόσκληση για την υποβολή προσφορών, ένας έλεγχος και μια εποπτική αρχή. Στα πλαίσια της παράλληλης συγχρηματοδότησης, μπορούν να υπάρχουν δύο ή περισσότερες χωριστές προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών που συνδυάζονται για να διαμορφώσουν ένα ενιαίο σχέδιο.

1.4.1. Σύμφωνα με τους υφιστάμενους κανονισμούς, η μικτή συγχρηματοδότηση στην οποία συμμετέχουν διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θα είναι ανοιχτή σε κάθε ενδιαφερόμενο για την υποβολή προσφορών· στο πλαίσιο αυτό, η EBRD θεωρείται ότι αποτελεί διεθνή και όχι ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό οργανισμό εξαιτίας του γεγονότος ότι έχει μετόχους από τρίτες χώρες. Στα πλαίσια της παράλληλης συγχρηματοδότησης, κάθε προσφορά εξετάζεται μεμονωμένα και, όταν η Κοινότητα συμμετέχει στη χρηματοδότηση, η προσφορά περιορίζεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα των κρατών μελών και των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, μολονότι θα μπορούσε να ανατεθεί η σύμβαση σε άλλους υποβάλλοντες προσφορά που αποτελούν μέρος του ίδιου συνολικού σχεδίου με βάση διαφορετικούς κανόνες σε περίπτωση που δεν υπάρχει χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας.

1.4.2. Αυτό σημαίνει στην ουσία ότι, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, το ISPA δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κοινοτική συμμετοχή, ούτε στη μικτή ούτε στην παράλληλη συγχρηματοδότηση μιας προσφοράς, μολονότι θα μπορούσε να συμμετέχει στην παράλληλη χρηματοδότηση μιας ή περισσότερων προσφορών σ' ένα ενιαίο σχέδιο υπό τον όρο ότι οι προσφορές αυτές θα υπόκεινταν στις απαιτήσεις του δημοσιονομικού κανονισμού.

1.5. Η Επιτροπή προτείνει να απαλειφθεί ο περιορισμός αυτός με τη συμπερίληψη στον Κανονισμό ενός άρθρου που να αντικατοπτρίζει τις υφιστάμενες διατάξεις του προγράμματος PHARE.

2. Προτάσεις της Επιτροπής

2.1. Οι προτάσεις της Επιτροπής αναφέρονται στο Παράρτημα.

3. Παρατηρήσεις

3.1. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι η εφαρμογή του άρθρου 114(1) του δημοσιονομικού κανονισμού αποτελεί ανυπέβλητο εμπόδιο σε ορισμένες περιπτώσεις για τη συμμετοχή των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών στη χρηματοδότηση επιλέξιμων μέτρων ενίσχυσης στα πλαίσια του ISPA.

3.2. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Επιτροπής να περιληφθεί ένας βασικός όρος στον κανονισμό που να επιτρέπει την εφαρμογή του άρθρου 114(2). Κρίνει ότι αυτό θα διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της συγχρηματοδότησης από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και θα διευκολύνει την επίτευξη μεγαλύτερης μόχλευσης στη χρηματοδότηση του ISPA.

3.3. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να επικουρείται η Επιτροπή της ΕΕ από μια επιτροπή βάσει των όρων που αναφέρονται στις προτάσεις της Επιτροπής.

3.4. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι η επιλεξιμότητα της συμμετοχής στο ISPA θα πρέπει να επεκταθεί στις άλλες υποψήφιες χώρες Κύπρο, Μάλτα και Τουρκία.

3.5. Η ΟΚΕ κρίνει ότι χρήζουν λεπτομερούς εξέτασης ορισμένες πτυχές του τρόπου με τον οποίο είναι διαρθρωμένο και λειτουργεί το ISPA. Συνεπώς, προτείνει να καταρτιστεί στο άμεσο μέλλον γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για το θέμα αυτό.

Βρυξέλλες, 30 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Απόσπασμα από την Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1267/1999 για τη θέσπιση μέσων προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών COM(2001) 110 τελικό — 2001/0058 (CNS)

Άρθρο 1

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1267/1999 τροποποιείται ως εξής:

(1) Παρεμβάλλεται το ακόλουθο άρθρο 6α:

«Άρθρο 6α

Ανάθεση συμβάσεων

1. Για τα μέτρα για τα οποία η Κοινότητα αποτελεί την μόνη πηγή εξωτερικής βοήθειας, η συμμετοχή στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών, στους διαγωνισμούς και στις συμβάσεις επιτρέπεται, με ίσους όρους, σε όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα των κρατών μελών και των χωρών που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται στις συγχρηματοδοτήσεις. Εντούτοις, σε περίπτωση συγχρηματοδότησης, η συμμετοχή τρίτων χωρών σε προσκλήσεις υποβολής προσφορών, διαγωνισμούς ή συμβάσεις επιτρέπεται από την Επιτροπή μόνο μετά από εξέταση κάθε περίπτωσης χωριστά.»

(2) Στο άρθρο 7, προστίθεται η ακόλουθη παράγραφος 8:

«8. Σε περίπτωση συγχρηματοδότησης ενός μέτρου από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να ληφθούν υπόψη, για τον υπολογισμό των συνολικών επιλέξιμων δαπανών του μέτρου αυτού, οι δαπάνες που είναι σύμφωνες με τους κανόνες της επιλεξιμότητας που αναφέρονται στην παράγραφο 7, αλλά οι οποίες πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διαδικασίες που ισχύουν στις πηγές εξωτερικής χρηματοδότησης εκτός της κοινοτικής βοήθειας και οι οποίες φέρονται από τα εν λόγω χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.»

(3) Στο άρθρο 14, οι παράγραφοι 1, 2 και 3 αντικαθίστανται από το ακόλουθο κείμενο:

«1. Η Επιτροπή επικουρείται από μια επιτροπή την οποία αποτελούν αντιπρόσωποι των κρατών μελών και της οποίας προεδρεύει ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής, στο εξής καλούμενη "επιτροπή". Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων υποδεικνύει έναν αντιπρόσωπο, ο οποίος δεν έχει δικαίωμα ψήφου.

2. Όταν γίνεται παραπομπή στην παρούσα παράγραφο, εφαρμόζεται η διαδικασία της επιτροπής διαχείρισης που προβλέπεται στο άρθρο 4 της απόφασης 1999/468/ΕΚ, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 7 της εν λόγω απόφασης.

3. Το χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3 της απόφασης 1999/468/ΕΚ καθορίζεται σε ένα μήνα.»

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προετοιμασία στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη»

(2001/C 221/27)

Στις 24 και 25 Ιανουαρίου 2001, και σύμφωνα με τα άρθρα 11(4), 19(1) και 23(3) του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να προβεί στην κατάρτιση γνωμοδότησης με το ανωτέρω θέμα.

Η υποεπιτροπή «Αειφόρος ανάπτυξη», στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε το σχέδιο γνωμοδότησης της στις 17 Μαΐου 2001. Εισηγητής ήταν ο κ. κ. Ehnmark και συνεισηγητής ο κ. Ribbe.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας της (συνεδρίαση της 31ης Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

0. Σύνοψη της γνωμοδότησης

0.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει ένθερμα την πρόθεση να πραγματοποιηθούν, κατά την Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής στο Gothenburg, τον Ιούνιο του 2001, μακροπρόθεσμες αλλαγές στις πολιτικές προκειμένου να ευνοηθεί η αειφόρος ανάπτυξη (ΑΑ). Η ΟΚΕ φρονεί ότι με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίζονται οι ανησυχίες και οι αγωνίες μεγάλων ομάδων πολιτών μολονότι η ενημέρωση της κοινωνίας ως συνόλου δεν είναι επαρκής. Είναι επείγον οι πολιτικές να λάβουν νέες κατευθύνσεις και αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή να κινηθεί η σχετική διαδικασία.

0.2. Η ΟΚΕ έχει επίγνωση ότι οι πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη περιλαμβάνουν εν μέρει και από την ίδια την φύση τους μία ριζοσπαστική προσέγγιση της ανάπτυξης της κοινωνίας του μέλλοντος. Στην πορεία θα χρειαστεί να ληφθούν οδυνηρές αποφάσεις. Έχει συνεπώς ολοένα μεγαλύτερη σημασία, οι αλλαγές στις πολιτικές να έχουν την υποστήριξη της κοινής γνώμης. Χωρίς την ισχυρή στήριξη της κοινής γνώμης, καμμία πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη δεν θα έχει επιτυχία.

0.3. Η ΟΚΕ λυπάται ιδιαίτερα διότι η διεργασία δημόσιας διαβούλευσης για την αρχική ανάπτυξη μιας τόσο σημαντικής και μεγαλεπήβολης στρατηγικής περιορίστηκε σε ένα τόσο εμφανώς ανεπαρκές χρονικό διάστημα, δηλ. σε λίγο περισσότερο από έναν μήνα. Το ζήτημα της αειφόρου ανάπτυξης είναι εξαιρετικά σημαντικό για να αντιμετωπίζεται με τέτοιο τρόπο.

0.4. Η ΟΚΕ συνιστά, μετά την Σύνοδο Κορυφής του Gothenburg, να καταβληθούν σταθερές προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, την προώθηση του διαλόγου σε τοπική κλίμακα και την κατάλληλη διοχέτευση των παρατηρήσεων και υποδείξεων που αφορούν την ανάπτυξη της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Η ΟΚΕ θεωρεί την προσπάθεια αυτή ως μία ιδανική περίπτωση χάρη στην οποία θα μπορέσει να ενισχυθεί η ευρύτερη συμμετοχή του κοινού σε ένα ζήτημα πολιτικής που έχει καθοριστική σημασία για την ΕΕ.

0.5. Η ΟΚΕ θα αναλάβει, σε συνεργασία, γενικά, με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, τις εργασίες έναρξης και υποστήριξης μιας ευρείας δημόσιας συζήτησης γύρω από τα σχετικά θέματα. Η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το σχέδιο της Επιτροπής να διεξάγονται ανά διετία συνέδρια με τους ενδιαφερόμενους φορείς με στόχο την αξιολόγηση της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΣΑΑ) της ΕΕ και δηλώνει ότι είναι πρόθυμη να αναλάβει την από κοινού διοργάνωσή τους.

0.6. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, λόγω της σύντομης προθεσμίας, είναι αδύνατο αυτή τη στιγμή να παράσχει την ολοκληρωμένη συμβολή που θα επιθυμούσε. Για τον ίδιο λόγο, η Σύνοδος Κορυφής του Gothenburg θα αποτελέσει, αναγκαστικά, την αρχή μόνον μιας στρατηγικής διαδικασίας και όχι το τελικό στάδιο που καταλήγει στην υιοθέτηση μιας πολιτικής της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η ΟΚΕ θα παράσχει περαιτέρω, πιο ουσιαστικές, συμβολές στην ανάπτυξη μιας στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

0.7. Δεδομένου ότι ο χρόνος προετοιμασίας είναι περιορισμένος, η Σύνοδος Κορυφής του Gothenburg θα ήταν σκόπιμο να δώσει έμφαση στον καθορισμό ενός αριθμού γενικών στόχων και για το λόγο αυτό καλεί την Επιτροπή και άλλα αρμόδια όργανα να υποβάλουν πιο συγκεκριμένες προτάσεις κατά τις συνόδους κορυφής του Laeken και της Βαρκελώνης.

0.8. Η ΣΑΑ της ΕΕ πρέπει να παγιώσει τη σχέση αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους τρεις πυλώνες — τον οικονομικό, τον κοινωνικό και τον περιβαλλοντικό — και σχετικά με το θέμα αυτό η ΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να καθιερωθούν σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης νέες οριζόντιες διαρθρώσεις για τον προγραμματισμό και την παρακολούθηση της ΣΑΑ.

0.9. Η ΟΚΕ προτείνει να τεθούν βιώσιμοι στόχοι σε ό,τι αφορά τις μεταφορές, την παραγωγή ενέργειας, τη γεωργία και την κλιματική αλλαγή.

0.10. Η ΟΚΕ σημειώνει ότι μία κοινωνία που χαρακτηρίζεται από μία στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να είναι μία κοινωνία με ένταση γνώσης, καθώς και με υψηλές επενδύσεις στην Ε&Α, την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου εκπαίδευση.

0.11. Η ΟΚΕ εκπλήσσεται διότι το ζήτημα του γηράσκοντος πληθυσμού δεν συσχετίζεται σαφέστερα με τα χαμηλά και φθίνοντα ποσοστά γεννητικότητας στα κράτη μέλη. Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη αφήνει τα περιθώρια για την ανάπτυξη μίας πολιτικής ενεργού στήριξης της οικογένειας σε εθνική κλίμακα, με την οποία να δημιουργούνται πραγματικές οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες για τους γονείς έτσι ώστε να μπορούν να συνδυάζουν την φροντίδα των παιδιών με τη σταδιοδρομία τους.

0.12. Η ΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα το πρωτόκολλο του Κυότο και προσδοκά ότι η ΕΕ θα αναλάβει αποφασιστική δράση για την υποστήριξη του στόχου αυτού ως συνολικής στρατηγικής, τονίζοντας ταυτόχρονα την ανάγκη να προσδιοριστούν νέα και αυστηρότερα όρια.

0.13. Η ΟΚΕ δηλώνει ότι ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στην αξιολόγηση και τις εργασίες παρακολούθησης της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη. Ειδικότερα, η ΟΚΕ είναι έτοιμη να κινητοποιήσει τις οργανώσεις-μέλη της με σκοπό την ενίσχυση της επικοινωνίας με τους απλούς πολίτες και να διαμορφώσει ένα ρόλο επιτηρητή που να εστιάζει την προσοχή του στην ποιοτική ανάλυση της εφαρμογής της αειφόρου ανάπτυξης.

1. Εισαγωγή

1.1. Μία ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη

1.1.1. Με την παρούσα γνωμοδότησή της, η ΟΚΕ επιδιώκει να συμβάλει στη συζήτηση και προετοιμασία της προγραμματισθείσας στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη της ΕΕ (ΣΑΑ). Η στρατηγική αυτή, η οποία βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο στάδιο της προετοιμασίας στους κόλπους της Επιτροπής και του Συμβουλίου, με βάση την εντολή που προσδιόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999, θα αποτελέσει το κεντρικό θέμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Gothenburg στις 15 και 16 Ιουνίου 2001.

1.1.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναμένεται να κινηθεί μία διαδικασία αειφόρου ανάπτυξης, η οποία θα συνεχιστεί και κατά τις μελλοντικές προεδρίες της ΕΕ, με την υιοθέτηση μιας σειράς πρωτοβουλιών και στόχων και με την επίτευξη συμφωνίας ως προς τις διαδικασίες. Το ζητούμενο είναι η ΣΑΑ της ΕΕ να συνδυαστεί με τις ενέργειες με τις οποίες δίνεται συνέχεια στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας. Συνεπώς, στόχος της στρατηγικής δεν είναι να κινηθεί μία επιπλέον ευρωπαϊκή διαδικασία ανάλογη με αυτή «της Λισαβόνας» ή «του Λουξεμβούργου», αλλά να δοθεί μία νέα και ευρύτερη διάσταση στο στάδιο «Λισαβόνα». Από την άποψη αυτή, υπάρχει σαφής σχέση μεταξύ της Συνόδου Κορυφής της Στοκχόλμης (Μάρτιος) και της Συνόδου Κορυφής του Gothenburg (Ιούνιος).

1.1.3. Οι προοπτικές από πλευράς χρόνου για την ΣΑΑ θα είναι ευρείες, για ορισμένους στόχους 20 με 25 χρόνια. Επιπλέον, η στρατηγική θα τονίσει την ανάγκη της συνεχούς αξιολόγησης και της περαιτέρω ανάπτυξης στόχων και διαδικασιών.

1.1.4. Η ΣΑΑ θα συμπεριλάβει επίσης τα αποτελέσματα της Συνόδου Κορυφής του Ρίο του 1992 και τις αποφάσεις που ελήφθησαν κατά την σύνοδο Rio+5, θα αποτελέσει δε τη συμβολή της ΕΕ στην Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής Rio+10 που θα πραγματοποιηθεί στη Νότιο Αφρική το 2002. Επιπλέον, θα πρέπει επίσης να εξεταστεί με βάση το έργο που ο ΟΟΣΑ επιτελεί στον τομέα αυτόν σύμφωνα με την τριετή εντολή που αποφασίστηκε στην συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών του ΟΟΣΑ το 1998. Το έργο αυτό θα κορυφωθεί με την συνάντηση του Συμβουλίου Υπουργών του ΟΟΣΑ που θα πραγματοποιηθεί στις 17 και 18 Μαΐου 2001.

1.2. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει μακρά ιστορία στην έκδοση γνωμοδοτήσεων με περιβαλλοντικό, οικονομικό ή κοινωνικό θέμα. Η ΟΚΕ συνέβαλε στη χάραξη των στόχων και σκοπών που αποφασίστηκαν κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας τον Μάρτιο του 2000 και κατά τη συνέχεια που δόθηκε με τη Σύνοδο του Συμβουλίου στη Στοκχόλμη. Η ΟΚΕ, καθώς εκπροσωπεί ευρέα τμήματα της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, βρίσκεται κατά συνέπεια σε ιδιαίτερα θέση ώστε να μπορεί να συμβάλει στην προετοιμασία και συνέχεια της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

1.3. Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης

1.3.1. Η έκθεση του 1987 για την Διεθνή Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Επιτροπή Brundtland) περιείχε τον πλέον ευρύτερο αποδεκτό ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης που είναι: «ανάπτυξη που πληροί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να πληρούν τις ανάγκες τους».

1.3.2. Με βάση αυτόν τον ορισμό και σε συμφωνία με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ελσίνκι, η ΣΑΑ θα είναι «μία μακροπρόθεσμη στρατηγική που θα συνδυάζει πολιτικές υπέρ της οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά αειφόρου ανάπτυξης». Αποτελεί συνεπώς μία έννοια που αποβλέπει στον συμβιβασμό της συνεχούς οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης με τις απαιτήσεις της σταθερής κοινωνικής ευημερίας και της περιβαλλοντικής προστασίας, όπου περιλαμβάνονται θέματα όπως η ασφάλεια των τροφίμων και η δημόσια υγεία. Με άλλα λόγια, η ΣΑΑ συνεπάγεται την καταβολή προσπαθειών με στόχο την επίλυση ορισμένων προβλημάτων που μακροπρόθεσμα έχουν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις και δεν πρέπει να διατηρηθούν.

1.3.3. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προσθέτει τα πιο κάτω σχόλια σχετικά με την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης.

1.3.3.1. Η έννοια δεν είναι καινούργια και οι επιπτώσεις που έχει στις πολιτικές δεν είναι αμελητέες. Ορισμένες χώρες έλαβαν αποφάσεις — ιδιαίτερα κατά τη διάσκεψη του Ρίο και κατά τη συνέχεια που δόθηκε σε αυτήν — σχετικές με την ανάγκη να καταστρωθούν πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη.

1.3.3.2. Ωστόσο, από πλευράς συγκεκριμένων δράσεων λίγα έχουν επιτευχθεί. Αυτό οφείλεται σε ορισμένους λόγους. Το κύριο ζήτημα μπορεί πιθανόν να είναι το γεγονός ότι η αειφόρος ανάπτυξη είναι μία εξαιρετικά ευρεία έννοια η οποία προϋποθέτει την ανάληψη ταυτόχρονης δράσης τόσο σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, όσο και σε τοπικό, και η οποία συνεπάγεται μία αλλαγή στον τρόπο ζωής και στους τρόπους κατανάλωσης. Πρόκειται για μία έννοια με πολύ σαφείς επιπτώσεις στον μεμονωμένο πολίτη.

1.3.4. Ωστόσο, η διαδικασία πρέπει να κινηθεί, συγκεκριμένες πολιτικές πρέπει να καταστρωθούν και η φιλοδοξία να τεθεί σε εφαρμογή μία στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη μπορεί, εν τέλει, να αποτελέσει μία πραγματική συμβολή στην εφαρμογή των υψηλών επιδιώξεων της διάσκεψης του Ρίο.

1.3.5. Η στρατηγική της ΕΕ θα πρέπει να συμβάλει στη διασφάλιση μίας σταθερής και βελτιωμένης ποιότητας ζωής. Πρόκειται για ένα όραμα που αντικατοπτρίζει μία ανάπτυξη των κοινωνιών μας η οποία στηρίζεται στην ευθύνη τόσο απέναντι στους πολίτες όσο και απέναντι στη φύση. Είναι ένα θέμα επίκαιρο, εάν ληφθεί υπόψη η αυξημένη προσοχή που ευρείες ομάδες πολιτών αποδίδουν σε θέματα που άπτονται της ποιότητας ζωής. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι μία έννοια και ένα όραμα που προσκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία τόσο στην ΕΕ, όσο και σε παγκόσμια κλίμακα.

1.3.6. Η ΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης ανταποκρίνεται σε μία αρκετά ριζοσπαστική προσέγγιση των πολιτικών με στόχο την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των κοινωνιών μας. Οι πολιτικές αυτές συνεπάγονται αναπόφευκτα ορισμένες «άβολες» αποφάσεις. Στις κοινωνίες μας παρατηρούνται ωστόσο ορισμένες τάσεις που πολύ απλά δεν πρέπει να διατηρηθούν εάν το ζητούμενο είναι η οικονομική ανάπτυξη, τα υγιή δημόσια οικονομικά και ένα σύστημα κοινωνικής πρόνοιας που να καλύπτει τους πάντες.

1.3.7. Στην ουσία, έχουμε να επιλέξουμε ανάμεσα στο να λάβουμε αποφάσεις με προγραμματισμένο, ορθολογικό τρόπο ή στο να αναγκαστούμε να τις λάβουμε υπό επείγουσες συνθήκες.

2. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της Επιτροπής για την ΣΑΑ

2.1. Στις 27 Μαρτίου, η Επιτροπή παρουσίασε το «έγγραφο διαβούλευσης» της για την αειφόρο ανάπτυξη. Το έγγραφο αποσκοπούσε στο να παρασχεθεί μία βάση για τη διεξαγωγή διαλόγου και συζητήσεων πάνω σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Είχε τεθεί μία προθεσμία, τα τέλη Απριλίου, για την υποβολή παρατηρήσεων προκειμένου να μπορέσουν να ληφθούν υπόψη στο τελικό στάδιο της κατάρτισης της πρότασης για μία στρατηγική της ΕΕ.

2.1.1. Το «έγγραφο διαβούλευσης» δεν περιελάμβανε προτάσεις για την μελλοντική στρατηγική. Αντίθετα, παρέσχε τη διάθρωση χάρη στην οποία μπόρεσαν να αναλυθούν και να καταστούν λειτουργικά ορισμένα σχετικά θέματα. Περιελάμβανε δε μία

ανάλυση των παραγόντων που δεν επέτρεψαν μέχρι σήμερα να επιτευχθεί ουσιαστική πρόοδος στον τομέα και ένα σχεδιάγραμμα μιας πιθανής «δέσμης μέσων» για την εφαρμογή της ΣΑΑ. Προκειμένου να εκθέσει την έννοια σε πρακτικούς όρους, το έγγραφο εστίασε την προσοχή του σε έναν περιορισμένο αριθμό κρίσιμων θεμάτων της επικαιρότητας τα οποία επιλέγησαν με βάση τρία κριτήρια: «σοβαρότητα/αντίκτυπος», «διάσταση του χρόνου» (αμετάκλητος χαρακτήρας, «διαγενεακές» πτυχές) και «ευρωπαϊκή/διεθνής διάσταση». Αυτά οδήγησαν την Επιτροπή στην επιλογή έξι θεμάτων προτεραιότητας:

- κοινωνικός αποκλεισμός/ φτώχεια·
- δημόσια υγεία·
- δημογραφία/ γήρανση του πληθυσμού·
- κλιματική αλλαγή/ καθαρή ενέργεια·
- εξάντληση των φυσικών πόρων·
- κινητικότητα και χρήση της γης·

2.1.2. Για κάθε έναν από αυτούς τους έξι τομείς, το «έγγραφο διαβούλευσης» εντόπισε «μη αειφόρες» τάσεις που άπτονται της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης. Το «έγγραφο διαβούλευσης» θέλησε με τον τρόπο αυτό να προκαλέσει τη διεξαγωγή ευρείας συζήτησης με θέμα τις θετικές και αρνητικές πτυχές των τάσεων που παρατηρούνται στην κοινωνία ανεξάρτητα από τη διασύνδεσή τους με μία στρατηγική ΑΑ.

2.2. Το δυνατό σημείο του «εγγράφου διαβούλευσης» είναι η ανάλυση των «μη αειφόρων» τάσεων. Όπως τονίζει το έγγραφο, υπάρχει ευρεία συναίνεση ότι η ΣΑΑ θα ήταν σκόπιμο να λάβει υπόψη της δύο σημαντικές ιδέες:

- ότι «η ανάπτυξη έχει μία οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Η ανάπτυξη θα είναι αειφόρος μόνον υπό την προϋπόθεση της επίτευξης ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που συμβάλλουν στην συνολική ποιότητα ζωής»·
- ότι «η σημερινή γενεά έχει υποχρέωση έναντι των μελλοντικών γενεών να τους κληροδοτήσει επαρκή αποθέματα κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών πόρων προκειμένου να απολαμβάνουν επίπεδα ευημερίας τουλάχιστον ίδια με τα δικά μας».

2.3. Η ΟΚΕ είναι της γνώμης ότι το «έγγραφο διαβούλευσης» μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη βάση για συζήτηση. Το κύριο πρόβλημα είναι ότι δημοσιεύτηκε καθυστερημένα και ο χρόνος για την διεξαγωγή ευρέων διαβουλεύσεων ήταν εξαιρετικά περιορισμένος. Η ΟΚΕ σχολιάζει το θέμα αυτό στο τμήμα 6.

3. Κοινή ακρόαση ΟΚΕ/Επιτροπής

3.1. Σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΟΚΕ διοργάνωσε στο τέλος Απριλίου διήμερη ακρόαση για το «έγγραφο διαβούλευσης». Η ακρόαση έγινε αιτία να συναντηθούν 200

περίπου εκπρόσωποι ομάδων ενδιαφερομένων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, κυβερνήσεων και κοινοτικών οργάνων. Οι συζητήσεις ήταν ζωντανές και σαφείς και οδήγησαν στη διατύπωση ορισμένων υποδείξεων ενόψει των αποφάσεων που θα λάβει η Σύνοδος Κορυφής του Gothenburg.

3.2. Ξεχώρισαν τρεις παρατηρήσεις πρωταρχικής σημασίας:

3.2.1. Η πρώτη έδωσε έμφαση στο γεγονός ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει πολιτικό όραμα και καθοδήγηση. Τονίστηκε επανειλημμένως ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να πρωτοστατήσουν στη διαμόρφωση ενός πολιτικού οράματος διαδραματίζοντας ηγετικό πολιτικό ρόλο και προσδιορίζοντας προτεραιότητες.

3.2.2. Η δεύτερη υπογράμμισε ότι είναι αναγκαίο να επιτελεστεί εκτεταμένο έργο στον τομέα της E&A το οποίο να χρησιμεύσει ως βάση για τη λήψη των αποφάσεων που απαιτούνται για την ΣΑΑ. Μία κοινωνία που διαθέτει ΣΑΑ θα πρέπει να είναι μία κοινωνία με υψηλά επίπεδα επενδύσεων στον τομέα της E&A, καθώς και στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

3.2.3. Η τρίτη εξέτασε τη συνολική διάσταση που δεν συζητήθηκε ιδιαίτερα στο έγγραφο της Επιτροπής. Είναι απαραίτητο η ΕΕ να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε διεθνή κλίμακα λαμβάνοντας αποφάσεις ως προς μία ΣΑΑ και λειτουργώντας ως πηγή έμπνευσης για άλλες χώρες.

3.3. Στις παρατηρήσεις αυτές θα μπορούσαν να προστεθούν και άλλες.

3.3.1. Δεν υπήρχε καμία λύση γενικής ισχύος. Συνεπώς, η κατάλληλη μέθοδος ήταν να «διαποτισθούν» οι υπάρχουσες πολιτικές από το πνεύμα της αιφόρου ανάπτυξης και πέραν της διαδικασίας του Κάρντιφ. Σημαντικές πολιτικές θα μπορούσαν να είναι η γεωργία και η αλιεία, στο πλαίσιο των οποίων η βιοποικιλότητα, η δημόσια υγεία και τελικά η ίδια η διαβίωσή μας τίθενται σε κίνδυνο εξαιτίας της απουσίας αιφόρων πολιτικών.

3.3.2. Συζητήθηκε αρκετά ο ρόλος της βιομηχανίας στη διαμόρφωση και εφαρμογή μιας ΣΑΑ. Με βάση τα όσα ελέγχθησαν, η βιομηχανία θα πρέπει, σε γενικές γραμμές, να θεωρείται ως ένας από τους συμμάχους στην εφαρμογή της ΣΑΑ.

3.3.3. Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα ήταν η ανάγκη να υπάρχουν βιώσιμοι δημόσιοι πόροι, ιδιαίτερα τώρα που διαπιστώνεται γήρανση του πληθυσμού και που έχουν αυξηθεί οι απαιτήσεις σε ό,τι αφορά την παροχή φροντίδας σε ηλικιωμένα άτομα.

3.3.4. Από την άλλη, το ζήτημα της χαμηλής γεννητικότητας μάλλον αγνοήθηκε μολονότι αποτελεί ένα προφανέστατο συστατικό του συνολικού προβλήματος του γηράσκοντος πληθυσμού και των αιφόρων δημόσιων οικονομικών. Συνεπώς δεν συζητήθηκε

το ζήτημα μιας ενεργότερης οικογενειακής πολιτικής (που να καλύπτει τα παιδιά, τους γονείς και τους ηλικιωμένους) σε εθνική κλίμακα· εντούτοις, μία ενεργός οικογενειακή πολιτική στήριξης θα μπορούσε να προσφέρει στους γονείς πραγματικές ευκαιρίες ώστε να μπορούν να συνδυάζουν τη φροντίδα των παιδιών με τη σταδιοδρομία τους.

4. Παρατηρήσεις για το προκαταρκτικό έργο

4.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί ότι οι μελλοντικές αποφάσεις για την αιφόρο ανάπτυξη αποτελούν την αρχή μιας μακράς διαδικασίας.

4.2. Παρόλα αυτά, η ΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της που το «έγγραφο διαβούλευσης» της Επιτροπής υποβλήθηκε σε καθυστερημένο στάδιο της διαδικασίας προετοιμασίας με αποτέλεσμα τα χρονικά περιθώρια για την διεξαγωγή ευρέων διαβουλεύσεων να είναι περιορισμένα. Κατά την ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι το 1999 αποφασίστηκε ότι το ζήτημα της αιφόρου ανάπτυξης θα πρέπει να αποτελέσει ζήτημα πρωταρχικής σημασίας στη Σύνοδο Κορυφής του Gothenburg. Εάν το χρονικό διάστημα ήταν μεγαλύτερο, θα υπήρχαν περιθώρια για την διεξαγωγή ευρέων διαβουλεύσεων πριν ληφθούν αποφάσεις. Θα μπορούσε επίσης να εξασφαλιστεί η ευρεία υποστήριξη της κοινής γνώμης. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα είχε έτσι λάβει ενεργά μέρος στην κατάρτιση της στρατηγικής.

4.3. Η διαμόρφωση μιας στρατηγικής για την αιφόρο ανάπτυξη παρουσιάζει σαφώς δυσκολίες και για το λόγο αυτό μία τέτοια στρατηγική δεν μπορεί να καταστρωθεί και να υιοθετηθεί βεβιασμένα.

4.4. Θα ήταν σκόπιμο να κινηθεί μία ευρεία διαδικασία διαβούλευσης και συμμετοχής. Ένα έγγραφο διαβούλευσης — όπως το έγγραφο της 27ης Μαρτίου 2001 — θα μπορούσε να παρουσίαζε τα προσωρινά αποτελέσματα μιας τέτοιας διαδικασίας. Αφού θα συζητούντο τα αίτια των προηγούμενων λαθών, η ανάπτυξη μιας στρατηγικής — στο πλαίσιο μιας διαδικασίας διαλόγου — για τη επανόρθωσή τους θα μπορούσε να αποτελέσει την κατάλληλη μέθοδο για την ανάπτυξη μιας πολιτικής που να είναι αποδεκτή.

4.5. Η ΟΚΕ εκτιμά ωστόσο ότι η Επιτροπή και η ΟΚΕ είχαν την ευκαιρία να οργανώσουν από κοινού τις διήμερες ακρόασεις που πραγματοποιήθηκαν στα τέλη Απριλίου.

4.6. Η ίδια μάλιστα η Επιτροπή γνωρίζει τη σημασία μιας διαδικασίας διαβούλευσης και συμμετοχής δεδομένου ότι υπέβαλε ένα έγγραφο για το θέμα. Επιπλέον, η πρόταση στρατηγικής «Μία αιφόρος Ευρώπη για έναν καλύτερο κόσμο»⁽¹⁾ που συντάχθηκε μετά την κοινή ακρόαση (βλ. το πιο πάνω σημείο 4.5) επιμένει στον καθοριστικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ένας έγκαιρος και συστηματικός διάλογος.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 15ης Μαΐου για το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Gothenburg.

5. Ευρείες Δημόσιες Διαβουλεύσεις

5.1.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή φρονεί ότι η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις που η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε τα τελευταία χρόνια. Οι επιπτώσεις της στις κοινωνίες μας θα είναι σοβαρές. Θα αφορά αλλαγές τόσο στον τρόπο ζωής μας όσο και στους τρόπους που καταναλώνουμε.

5.1.2. Επειδή είναι σημαντικά, τα θέματα που άπτονται της αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να υποστηριχθούν και να εφαρμοστούν από κάτω προς τα πάνω και να μην εισαχθούν από πάνω προς τα κάτω.

5.1.3. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις που η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετώπισε πολιτικά ζητήματα που απαιτούν τόσο ευρεία στήριξη από τους απλούς πολίτες.

5.2. Η ΟΚΕ, δίχως να λησμονεί το γεγονός ότι ο χρόνος που διαθέτει δεν επαρκεί για την διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τη διεξαγωγή ευρέων διαβουλεύσεων που να συμβάλουν στην παροχή στήριξης πριν τη λήψη αποφάσεων, υποστηρίζει ένθερμα ότι μετά τη Σύνοδο Κορυφής του Gothenburg θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη συστηματική ενημέρωση της κοινής γνώμης και την πραγματοποίηση διαβουλεύσεων σε όλα τα κράτη μέλη. Οι προσπάθειες αυτές, θα παράσχουν την δυνατότητα σε διάφορες οργανώσεις, καθώς και στα πολιτικά κόμματα, να συμμετάσχουν στη σχετική διαδικασία και να διοχετεύσουν τις απόψεις και τα σχόλιά τους από κάτω προς τα πάνω.

5.3. Αυτό θα έχει επιπτώσεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η Σύνοδος Κορυφής του Gothenburg θα μπορούσε να δώσει έμφαση στον καθορισμό αρκετά γενικών στόχων για τα επόμενα 10 με 20 χρόνια, να υποδείξει πώς οι στόχοι που προσδιορίστηκαν στη Λισαβόνα θα πρέπει να προσαρμοστούν στη νέα στρατηγική και να ζητήσει οι περαιτέρω προπαρασκευαστικές εργασίες να αναβληθούν για τη Σύνοδο Κορυφής της Βαρκελώνης τον Μάρτιο του 2002.

5.4. Με τον τρόπο αυτό, η Σύνοδος Κορυφής του Gothenburg θα μπορούσε να καλέσει τους πολίτες και τις οργανώσεις να συμμετάσχουν ενεργά στις συζητήσεις που θα διεξαχθούν μέχρι τη Σύνοδο Κορυφής της Βαρκελώνης, κατά την οποία θα μπορούσε, στη συνέχεια, να προετοιμαστεί επαρκώς η λήψη σαφέστερων αποφάσεων. Φυσικά, οι προπαρασκευαστικές εργασίες θα πρέπει επίσης να συνεχιστούν και μετά τη Βαρκελώνη.

5.5. Η ΟΚΕ προτείνει: το ζήτημα της αειφόρου ανάπτυξης να αποτελέσει μία υπόθεση που να δημιουργήσει προηγούμενο για μία νέα και ευρεία συμμετοχή σε κρίσιμες πολιτικές της Ένωσης!

6. Πλαίσιο μιας απόφασης ΣΑΑ

Το τελικό συμπέρασμα της Επιτροπής είναι ότι μία στρατηγική για την ΑΑ δεν είναι μόνον αναγκαία αλλά και επείγουσα, εάν το ζητούμενο είναι η αλλαγή ορισμένων τάσεων που εκ των πραγμάτων αποτελούν απειλή τόσο για το δικό μας δυναμικό ζωής, όσο και γι' αυτό των παιδιών μας.

Η ΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα το συμπέρασμα αυτό. Μία διαδικασία αλλαγής θα πρέπει να αρχίσει από κάπου και κάποτε, τούτη δε είναι, το πιθανότερο, η κατάλληλη στιγμή για κάτι τέτοιο. Υπάρχει πληθώρα αναλύσεων πάνω στις οποίες να μπορούν να στηριχθούν οι αποφάσεις, καθώς και σημαντικό δυναμικό έρευνας και ανάπτυξης, ενώ η οικονομική κατάσταση της Ένωσης είναι καλύτερη από ό,τι τα τελευταία χρόνια.

Επιπλέον, ευρείες ομάδες της κοινωνίας ανησυχούν σοβαρά για βασικά θέματα όπως η υγεία και η διατροφή, για να αναφέρουμε δύο μόνον πτυχές. Προσφέρονται λοιπόν ευκαιρίες ώστε να διασφαλισθεί ότι η διαδικασία αλλαγής προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης θα έχει την ευρεία στήριξη που απαιτείται.

6.1. Εξισορρόπηση των τριών πυλώνων

6.1.1. Η έννοια της ΑΑ θα μπορούσε να περιγραφεί ως η στρατηγική της Λισαβόνας (οικονομική και κοινωνική αειφορία) στην οποία προστίθεται ένας τρίτος πυλώνας: η περιβαλλοντική αειφορία. Η στρατηγική για την ΑΑ θα πρέπει να δώσει έμφαση στην αλληλεξάρτηση μεταξύ των τριών πυλώνων. Η στρατηγική για την ΑΑ θα πρέπει να συνδυάζει μία δυναμική οικονομία με μία κοινωνία που παρέχει ευκαιρίες σε όλους, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των πόρων και να αποσυνδέει την ανάπτυξη από την περιβαλλοντική υποβάθμιση.

6.1.2. Το «έγγραφο διαβούλευσης» απαρτιζόμει έξι τομείς πιθανής δράσης. Ένας τομέας που δεν αναφέρεται ρητά είναι η απασχόληση, η οποία αποτέλεσε κεντρικό θέμα της στρατηγικής της Λισαβόνας. Χωρίς υψηλά επίπεδα απασχόλησης, η οικονομική και κοινωνική αειφορία δεν θα είναι εφικτή. Η απασχόληση αποτελεί ταυτόχρονα μέσο και αυτοσκοπό. Η ΟΚΕ συνιστά η απασχόληση να συμπεριληφθεί στον κατάλογο, μαζί με το ζήτημα της δημογραφίας.

6.1.3. Ο κοινωνικός πυλώνας θα πρέπει επίσης να συμπεριλάβει ορισμένα άλλα θέματα. Κατά πόσον θα υπάρξει συνοχή στο εσωτερικό της Ένωσης θα εξαρτηθεί όχι μόνον από οικονομικούς παράγοντες, αλλά και από την πολιτισμική κατανόηση και τις αντίστοιχες ανταλλαγές. Η ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί στην πράξη αναπόσπαστο κομμάτι του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Μία πολιτική για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να λάβει υπόψη την ανάγκη οι πολίτες να αποκτήσουν μεγαλύτερη επίγνωση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών αξιών που τους κληροδοτήθηκαν με τη μορφή συνθηκών και τρόπων συμπεριφοράς.

6.1.4. Το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη αφού οι εποχές και οι κοινωνίες αλλάζουν. Η αειφόρος ανάπτυξη θα συμβάλει στην εξέλιξη αυτή, ιδιαίτερα στην ανάγκη να υπάρχει αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και των γενεών.

6.2. Θέματα πρωταρχικής σημασίας

6.2.1. Λόγω της πολυπλοκότητάς της, η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί ένα φαινόμενο που δεν περιγράφεται ούτε προσδιορίζεται εύκολα. Όταν παρουσιάζεται στην κοινή γνώμη χρειάζονται αναμφίβολα ορισμένες νέες ελκυστικές εκφράσεις.

6.2.2. Ένα τέτοιο θέμα θα μπορούσε να εστιάζεται στην ευθύνη: η Ευρώπη θα πρέπει να καταστεί η περιοχή με την μεγαλύτερη υπευθυνότητα στον κόσμο απέναντι στο περιβάλλον και την ανθρωπότητα.

6.2.3. Ένα άλλο θέμα θα μπορούσε να επικεντρώνεται στις δύο γενιές — τη σημερινή και την επόμενη: η Ευρώπη θα πρέπει να διαμορφώσει τις δυνατότητες ευημερίας και της επόμενης γενιάς, σε οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς όρους.

6.2.4. Η ΟΚΕ τονίζει τη σημασία του «διαγενεακού» επιχειρήματος, ιδιαίτερα λόγω της έλλξης που το θέμα αυτό ασκεί σε μεγάλες ομάδες πολιτών.

6.3. Σχέση της ΣΑΑ με άλλες στρατηγικές και προγράμματα της ΕΕ

6.3.1. Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να τονίζει την ανάγκη ορισμένες στρατηγικές και προγράμματα της ΕΕ να διακρίνονται από συνοχή ως προς την πολιτική. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι διαδικασίες του Λουξεμβούργου και του Κάρντιφ, το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, οι γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών κ.λπ.

6.3.2. Προκειμένου να επιτύχει ο συντονισμός των εν λόγω διαδικασιών και στρατηγικών καθώς και ο προγραμματισμός τους ως αναπόσπαστων μερών της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι απαραίτητο να παρακολουθούνται αδιαλείπτως. Θα χρειαστεί να προβλεφθούν νέες οριζόντιες διαρθρώσεις σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

6.3.3. Η συνοχή από πλευράς πολιτικής αποτελεί κεντρικό στοιχείο της διαδικασίας της Λισαβόνας. Η ΣΑΑ πρέπει αυτό να το υπογραμμίσει. Το «έγγραφο διαβούλευσης» αναφέρει ότι σήμερα υπάρχουν περίπου 60 συναφείς στρατηγικές και προγράμματα σε επίπεδο ΕΕ. Εκτός από το προφανές γεγονός ότι επιτράπη να αυξηθούν σε μεγάλο βαθμό οι στρατηγικές και τα προγράμματα, οι κύριες στρατηγικές που ενυπάρχουν σε μία ΣΑΑ καταδεικνύουν ήδη ότι είναι απόλυτα αναγκαίο να υπάρχει αποτελεσματικότερη συνοχή ως προς την πολιτική κατά τον καθορισμό των στόχων και κατά την εφαρμογή της.

6.3.4. Θα μπορούσε ενδεχομένως να βοηθήσει και η συστηματική χρήση της διαδικασίας Αξιολόγησης των Επιπτώσεων στην Λειτουργία, πριν από την έναρξη των νέων προγραμμάτων.

6.3.5. Η συνοχή αυτή των πολιτικών πρέπει επίσης να περιλαμβάνει δείκτες για την αξιολόγηση και συνέχεια της ΣΑΑ. Θα χρειαστεί συνοχή και ως προς του δείκτες: δηλ. ένας περιορισμένος αριθμός δεικτών που να είναι πράγματι ζωτικής σημασίας για την αξιοποίηση και συνέχεια της ΣΑΑ ως συνόλου καθώς και των διαφόρων ολοκληρωμένων στρατηγικών. Δεν υπάρχει ευκολότερο

πράγμα από την κατάρτιση αμέτρητων στατιστικών για περιορισμένη χρήση.

6.4. Η ΣΑΑ και οι ενδιαφερόμενοι φορείς

6.4.1. Η ΣΑΑ δεν θα αποτελέσει ποτέ επιτυχές μέρος της στρατηγικής της Λισαβόνας χωρίς την ενεργό συμμετοχή των οργανώσεων των ενδιαφερόμενων φορέων. Το εν λόγω θέμα έδιξαν πρόσφατα διάφορες οργανώσεις αυτού του είδους. Η ΟΚΕ υποστηρίζει τη γενική άποψη των οργανώσεων αυτών, σύμφωνα με την οποία χωρίς την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερόμενων, η ΣΑΑ θα αντιμετωπίσει σημαντικές δυσκολίες κατά το ξεκίνημά της.

6.4.2. Πρέπει να προβλέπεται η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων τόσο κατά την εφαρμογή και την παρακολούθηση όσο και κατά την αναθεώρηση των προηγούμενων στόχων.

6.4.3. Ο ορισμός των ενδιαφερόμενων φορέων πρέπει να είναι πολύ ευρύς. Επομένως, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών έχει να διαδραματίσει βασικό ρόλο.

6.5. Όραμα και καθοδήγηση

6.5.1. Το «έγγραφο διαβούλευσης» δεν εξετάζει θέματα που αφορούν το όραμα ή την καθοδήγηση. Μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη δεν θα είναι ποτέ εφικτή στην πράξη χωρίς την ύπαρξη κάποιου οράματος ή χωρίς της σχετική καθοδήγηση. Τα πολιτικά κόμματα, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να πρωτοστατήσουν στη συζήτηση με θέμα τα πιθανά οράματα. Ακόμη κι αν τα οράματα προβλέπεται να είναι μακροπρόθεσμα (20-25 χρόνια), δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν την επόμενη γενιά. Πρόκειται πράγματι για ένα χρονικό διάστημα που οι περισσότεροι ενήλικοι θεωρούν τόσο φυσικό όσο και επαρκές.

6.5.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας έθεσε το στόχο να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική και αποδοτική περιφέρεια στον κόσμο έως το 2010. Ο εν λόγω στόχος είχε ως αποτέλεσμα να διασυνδεθούν ορισμένα θέματα και αξίες μεγάλου ενδιαφέροντος: περιελάμβανε τους στόχους της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας, οι οποίοι είναι παρόμοιοι με τους αντίστοιχους στόχους της Λευκής Βίβλου της Επιτροπής του 1993. Οι στόχοι της Λευκής Βίβλου εγκρίθηκαν τόσο για τον ρεαλισμό τους, όσο και γιατί είχαν όραμα.

6.6. Οικοδόμηση μιας κοινωνίας της γνώσης

6.6.1. Μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από πολιτικές για την αειφόρο ανάπτυξη είναι εξ ορισμού μια κοινωνία με ένταση γνώσης. Οι νέες πρόοδοι στον τομέα των μεταφορών και της παραγωγής ενέργειας απαιτούν νέες μεγάλες προσπάθειες στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης. Η πιο αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων στην παραγωγή θα επιτείνει την ανάγκη για μεγαλύτερη αξιοποίηση της γνώσης στα προϊόντα.

6.6.2. Οι ανθρώπινοι πόροι θα είναι πιο σημαντικοί από τους χρηματοοικονομικούς και τους φυσικούς πόρους. Η ζήτηση και οι ανάγκες για μεγαλύτερες επενδύσεις στην ανάπτυξη ικανοτήτων και τη δια βίου μάθηση θα είναι σημαντικές. Επιπλέον, τα σχολικά συστήματα θα πρέπει να αναλάβουν τη φροντίδα κάθε παιδιού χωριστά, έτσι ώστε να αποφευχθεί το φαινόμενο της εγκατάλειψης των σπουδών.

6.6.3. Η στρατηγική της Λισαβόνας δημιούργησε τη βάση για την οικοδόμηση της ευρωπαϊκής κοινωνίας της γνώσης. Η ανάπτυξη στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη δεν μπορεί παρά να τονίσει περισσότερο τη σημασία της εν λόγω βάσης.

6.7. Ένας μεταβαλλόμενος επαγγελματικός βίος

6.7.1. Η μετάβαση στα βιομηχανικά και παραγωγικά επαγγέλματα θα πρέπει να συνδυαστεί με σημαντικές και συνεχείς επενδύσεις υπέρ της ανάπτυξης νέων ικανοτήτων και της επιμόρφωσης του εργατικού δυναμικού.

6.7.2. Θα χρειαστούν νέες βιομηχανικές σχέσεις που να λειτουργούν ομαλά στο πλαίσιο ενός επαγγελματικού βίου που χαρακτηρίζεται από σημαντικές επενδύσεις στον τομέα της κατάρτισης και της έρευνας.

6.7.3. Η ποιότητα της εργασίας θα αποτελέσει ζήτημα καθοριστικής σημασίας, όπως αναφέρθηκε ήδη κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης.

6.7.4. Στα θέματα που άπτονται του επαγγελματικού βίου θα συμπεριληφθεί και το εργασιακό περιβάλλον. Στον τομέα των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας διαπιστώνονται ήδη νέες μορφές άγχους και περιπτώσεις εξουθένωσης. Ο επαγγελματικός βίος που βασίζεται στη γνώση απαιτεί να καταβληθούν νέες προσπάθειες προκειμένου να εξουδετερωθούν οι ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν ιδιαίτερη αρμοδιότητα στον τομέα αυτό.

6.7.5. Σε ό,τι αφορά όλες αυτές τις πτυχές, οι στόχοι που σκιαγραφήθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λισαβόνας μπορούν επίσης να συμπεριλάβουν και τους στόχους και σκοπούς μιας στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

6.7.6. Η στρατηγική της Λισαβόνας περιλαμβάνει το στόχο της πλήρους απασχόλησης, ο οποίος πρέπει να ενισχυθεί πλήρως στα πλαίσια της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

6.7.7. Η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση τόσο του εργατικού δυναμικού όσο και του πληθυσμού θέτει άλλη μια σειρά από προκλήσεις. Είναι προφανές — καθώς και συνεπές προς τη νέα οδηγία⁽¹⁾ κατά των διακρίσεων για λόγους ηλικίας — ότι πρέπει να δημιουργηθούν νέα κίνητρα προκειμένου το ηλικιωμένο εργατικό δυναμικό να παρακινηθεί να παραμείνει για μεγαλύτερο διάστημα στον ενεργό επαγγελματικό βίο.

(1) Οδηγία 2000/78/ΕΚ της 27.11.2000.

7. Προτεραιότητες για μία ΣΑΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης

7.1. Η ΟΚΕ έχει λάβει υπόψη την τελική πρόταση στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Λόγω των ιδιαίτερα περιορισμένων προθεσμιών που ορίστηκαν για την εμπεριστατωμένη εξέταση του σημαντικού αυτού εγγράφου, η ΟΚΕ περιορίζεται στην παρούσα γνωμοδότηση στη διατύπωση ευρέων γενικών παρατηρήσεων σχετικών με τους στόχους και τις διαδικασίες. Στη συνέχεια θα διατυπώσει τις απόψεις της με βάση τα συμπεράσματα του Gothenburg.

7.2.1. Καταρχάς, η ΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που η εν λόγω στρατηγική συγκεντρώνει και εστιάζει το ενδιαφέρον της σε περιορισμένο αριθμό σαφώς μη βιώσιμων καταστάσεων, καθώς και για το λόγο ότι διασαφηνίζει πως πρόκειται για την αρχή μίας μακράς διαδικασίας πολιτικού χαρακτήρα. Υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη να πραγματοποιούνται επαρκείς διαβουλεύσεις σε κάθε στάδιο και για κάθε δράση.

7.2.2. Η Επιτροπή προσδιορίζει στην πρόταση με ποιόν τρόπο η νέα ΣΑΑ θα μπορούσε να ενσωματωθεί στη στρατηγική της Λισαβόνας και να αποτελέσει μέρος της ίδιας ετήσιας αξιολόγησης και παρακολούθησης. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει πολιτική συνοχή μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων.

7.2.3. Η Επιτροπή σωστά τονίζει ότι την τελική ευθύνη για τα αποτελέσματα των προσπαθειών υπέρ μίας πιο αειφόρου κοινωνίας δεν μπορεί να φέρει μόνο μια ή άλλη ομάδα, αλλά ότι την ευθύνη πρέπει να διαμοιραστούν συλλογικά όλα τα θεσμικά όργανα και όλοι οι πολίτες.

7.2.4. Γενικότερα, η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να είχε δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην Έρευνα και την Ανάπτυξη: οι στόχοι του νέου βίου Προγράμματος-πλαίσιο πρέπει να συνδέονται στενά με τους στόχους της ΣΑΑ.

7.3.1. Σε ό,τι αφορά την Σύνοδο Κορυφής του Gothenburg, η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να προτείνει ορισμένες προτεραιότητες γενικού χαρακτήρα για την ανάπτυξη μίας στρατηγικής για την ΑΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για προφανείς λόγους, οι εν λόγω προβληματισμοί στηρίζονται σε παλαιότερες εργασίες της ΟΚΕ.

7.3.2. Διαδικασία: η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προτείνει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Gothenburg, να εστιάζει την προσοχή του σε περιορισμένο αριθμό στόχων γενικότερου χαρακτήρα για την αειφόρο ανάπτυξη και καλεί την Επιτροπή και άλλα αρμόδια όργανα να υποβάλουν πιο συγκεκριμένες προτάσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης τον προσεχή Μάρτιο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η έναρξη ευρείας διαδικασίας διαβούλευσης και συμμετοχής σε ολόκληρη την Ένωση, καθώς και η επιτυχής υποστήριξη των πιο συγκεκριμένων προβλεπόμενων δράσεων.

7.3.3. Προθεσμία: η ΟΚΕ προτείνει να καλύπτουν οι στόχοι της ΣΑΑ δύο χρονικές προοπτικές: μία μεσοπρόθεσμη (έως δέκα χρόνια) και μία μακροπρόθεσμη (20 — 25 χρόνια).

7.3.4. Αξιολόγηση: οι στόχοι που θα επιλεγούν πρέπει να μπορούν να οριστούν κατά τρόπο που να είναι δυνατός ο υπολογισμός του βαθμού εφαρμογής τους. Θα πρέπει να προσδιοριστούν οι σχετικοί δείκτες.

7.3.5. Η στρατηγική για την ΑΑ πρέπει να ενσωματωθεί στη στρατηγική της Λισαβόνας και να αποτελέσει μέρος της ετήσιας παρακολούθησης.

7.3.6. Στόχοι για την Αειφόρο Ανάπτυξη: η ΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να τεθούν στόχοι στους ακόλουθους τέσσερις τομείς: τις μεταφορές, την παραγωγή ενέργειας, την γεωργία και την κλιματική αλλαγή.

7.3.7. Επίπεδο ακρίβειας: η ΟΚΕ προτείνει οι αποφάσεις που θα ληφθούν στο Gothenburg να μην ασχοληθούν ιδιαίτερα με λεπτομέρειες.

7.3.8. Κλιματική αλλαγή: η ΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα το Πρωτόκολλο του Κυότο και την εφαρμογή του, αλλά υπογραμμίζει ταυτόχρονα την ανάγκη να επιτευχθεί περαιτέρω πρόοδος.

7.3.9. Γήρανση του πληθυσμού: η γήρανση του πληθυσμού παρουσιάζει μια σειρά προκλήσεων για τη ΣΑΑ. Πρόκειται για ένα περίπλοκο ζήτημα, στο οποίο περιλαμβάνεται τόσο η παράταση του επαγγελματικού βίου, όσο και η καταβολή νέων προσπαθειών για την φροντίδα των ηλικιωμένων, τομέα στον οποίο τα κράτη μέλη διαθέτουν αρκετές κοινές εμπειρίες. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Gothenburg πρέπει να ορίσει μία προθεσμία για την υποβολή έκθεσης συγκριτικής αξιολόγησης εκ μέρους της Επιτροπής, η οποία να περιλαμβάνει τις πλέον πρόσφατες ορθές πρακτικές προκειμένου να διευκολυνθούν οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι σε ό,τι αφορά την απασχόληση.

7.3.10. Χαμηλά επίπεδα γεννητικότητας: η Επιτροπή ανέφερε κατά το παρελθόν ότι εξετάζει το ενδεχόμενο να υποβάλει ορισμένες ιδέες με στόχο να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να αναλάβουν δράση για τη στήριξη της οικογένειας, προκειμένου να βοηθηθούν οι γονείς να συνδυάζουν την φροντίδα των παιδιών με την σταδιοδρομία τους. Η ΟΚΕ θα υποστήριζε μία πρωτοβουλία της Επιτροπής στον τομέα αυτό και προτείνει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Gothenburg να συμπεριλάβει το ζήτημα στα υπό εξέταση θέματα.

7.3.11. Επιστημονικά δίκτυα: η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να έχει επίσης και την αμέριστη στήριξη της επιστημονικής κοινότητας. Με την ανάπτυξη δικτύων ανάμεσα στα διάφορα ερευνητικά ιδρύματα, μπορεί να συγκεντρωθεί και η απαραίτητη κρίσιμη μάζα σε επιστημονικούς πόρους. Η ΟΚΕ προτείνει να οριστούν ένας ή περισσότεροι συντονιστές για τα επιστημονικά δίκτυα. Την ιδιότητα αυτή θα μπορούσαν να ασκήσουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα του Gothenburg, τα οποία έχουν ήδη αρχίσει να διαδραματίζουν τον ρόλο συντονιστή δικτύων.

8. Διεύρυνση και ΣΑΑ

8.1. Η υιοθέτηση στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη της ΕΕ θα έχει σημαντικές συνέπειες για τις υποψήφιες χώρες. Μολονότι η ΣΑΑ δεν αποτελεί μέρος του κοινοτικού κεκτημένου,

προβλέπεται ότι οι υποψήφιες χώρες θα καταστούν εταίροι της στρατηγικής ως μέλη της Ένωσης. Από μια άποψη, δεν πρόκειται για νέα πρόκληση. Οι εν λόγω χώρες έχουν ήδη συμμετάσχει στις αποφάσεις που ελήφθησαν κατά τη Διάσκεψη του Ρίο, καθώς και στην παρακολούθησή της.

8.2. Ωστόσο, στις πιο συγκεκριμένες της μορφές, η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη θα θέσει αναμφίβολα νέες προκλήσεις και θα προκαλέσει νέες στρεβλώσεις στους ήδη περιορισμένους χρηματοοικονομικούς πόρους. Θα απαιτήσει επίσης, μεταξύ των άλλων, να πραγματοποιηθούν νέες επενδύσεις στον τομέα των ανθρωπίνων πόρων και να καταβληθούν νέες προσπάθειες προκειμένου οι πολίτες να ενθαρρυνθούν να αλλάξουν τον τρόπο ζωής τους και τους τρόπους με τους οποίους καταναλώνουν.

8.3. Θα ήταν λάθος να υποτιμήσει κανείς το εύρος των προκλήσεων που οι υποψήφιες χώρες ενδέχεται να χρειαστεί να αντιμετωπίσουν στο πλαίσιο της ΣΑΑ. Οι χώρες αυτές δεν έχουν σχεδόν καμία παράδοση στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Το ζήτημα των «μη αειφόρων τάσεων» δεν βρίσκεται στο προσκήνιο του πολιτικού διαλόγου.

8.4. Η ΟΚΕ προτείνει να καταβάλει η ΕΕ συγκεκριμένες προσπάθειες προκειμένου οι υποψήφιες χώρες που το επιθυμούν να μπορέσουν να συμμετάσχουν στη διαδικασία της ΣΑΑ σε αρχικό στάδιο, δηλ. ακόμη και πριν γίνουν μέλη της Ένωσης.

8.5. Η ΟΚΕ προτείνει να εξετάσει το ενδεχόμενο της χορήγησης ειδικών χρηματοοικονομικών πόρων, με στόχο τη στήριξη των υποψήφιων χωρών στην προσπάθειά τους να ενσωματωθούν πλήρως στην ΣΑΑ.

9. Ο ρόλος της ΟΚΕ στην επίβλεψη και παρακολούθηση της ΣΑΑ

9.1. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετάσχει ενεργά στην προετοιμασία, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατέχει μοναδική θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, επειδή αντιπροσωπεύει ευρέως την κοινωνία των πολιτών.

9.2. Η ΟΚΕ προτείνει να χωριστεί σε τρία μέρη η συμμετοχή της στις δράσεις στήριξης της ΣΑΑ.

9.2.1. Ο ρόλος του φόρουμ: για να εφαρμοστεί η στρατηγική με επιτυχία απαιτείται καλή αμφίδρομη επικοινωνία με τους κοινούς πολίτες. Η ΟΚΕ και οι οργανώσεις-μέλη της μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ως προς αυτό. Στην πρόταση στρατηγικής που εκπόνησε, η Επιτροπή δηλώνει την πρόθεσή της να διοργανώνει ανά διετία ένα φόρουμ για τους ενδιαφερόμενους φορείς με στόχο την αξιολόγηση της στρατηγικής της ΕΕ, και καλεί την ΟΚΕ να αναλάβουν από κοινού τη διοργάνωση των εν λόγω εκδηλώσεων. Η ΟΚΕ εκφράζει την κανονποίησή της για το σχέδιο της Επιτροπής να διοργανώνει τις εν λόγω ακροάσεις και δηλώνει πρόθυμη να αναλάβει το ρόλο του συνδιοργανωτή.

9.2.2. Ο ρόλος της κινητοποίησης: οι οργανώσεις-μέλη της ΟΚΕ, οι οποίες συνδέονται στενά με το ρόλο των φόρουμ, μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε εθνικό και τοπικό επίπεδο προκειμένου να ευαισθητοποιήσουν το κοινό στα θέματα αυτά, να δώσουν έναυσμα για συζητήσεις, να διοχετεύσουν τις διάφορες γνώμες και να ενεργήσουν ως φορείς πληροφόρησης με την ευρύτερη έννοια του όρου.

9.2.3. Ο ρόλος του επιτηρητή της ποιότητας: η Επιτροπή θα έχει τη γενική αρμοδιότητα της αξιολόγησης και παρακολούθησης της ΣΑΑ, καθώς και της παραγωγής στατιστικού υλικού. Ωστόσο, θα χρειαστούν και άλλοι είδους εργασίες αξιολόγησης.

Βρυξέλλες, 31 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Göke FRERICHS

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τους «Γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών 2001»

(2001/C 221/28)

Στις 28 Φεβρουαρίου 2001, και σύμφωνα με το άρθρο 23, 3 του ΕΚ, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για τους «Γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών 2001»

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει τον κ. Simpson ως γενικό εισηγητή για τη γνωμοδότηση αυτή.

Κατά την 382η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 31ης Μαΐου 2001), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 86 ψήφους υπέρ, μία κατά και μία αποχή.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί τη δυνατότητα αυτή να αξιολογηθεί και να σχολιαστεί το πρόσφατα δημοσιευθέν σχέδιο των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ) (1) για το 2001, το οποίο θα εξεταστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη συνεδρίαση του στο Göteborg στις 15-16 Ιουνίου 2001.

1.2. Η διαδικασία αυτή ετήσιας επανεξέτασης και περαιτέρω βελτίωσης των ΓΠΟΠ καταλαμβάνει τώρα σημαντική θέση στο συντονισμό και στη διαχείριση της οικονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εξέλιξη μιας σφαιρικής στρατηγικής, στη συζήτηση της οποίας συμβάλλουν η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, αποδεχόμενες στη συνέχεια τις υποχρεώσεις των συμφωνηθέντων πολιτικών, αποτελεί σημαντικό παράγοντα

βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της Ένωσης. Η ετήσια αυτή επανεξέταση προσφέρει επίσης μια σημαντική ευκαιρία στην ΟΚΕ να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά την ευρωπαϊκή οικονομία.

1.3. Η δημοσίευση των συστάσεων της Επιτροπής για τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών 2001 ΓΠΟΠ συνέπεσε με τη δημοσίευση των οικονομικών προβλέψεων για το 2001 εκ μέρους της Επιτροπής. Οι προβλέψεις αυτές επιβεβαιώνουν ότι το υπόβαθρο για την προετοιμασία αυτών των Προσανατολισμών είναι τώρα λιγότερο ευνοϊκό από ό,τι το 2000, λόγω δυσμενών εξελίξεων. Επίσης, οι προβλέψεις αυτές επιβεβαιώνουν ότι οι συνθήκες εξελίχθηκαν με λιγότερο ευνοϊκό τρόπο, κυρίως εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.3.1. Για να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εξέταση των ΓΠΟΠ από την ΟΚΕ και τα άλλα ευρωπαϊκά όργανα, καθώς επίσης και από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οικονομικές προβλέψεις θα έπρεπε να δημοσιευτούν πριν από τη δημοσίευση των ΓΠΟΠ.

(1) Σύσταση της Επιτροπής σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Κοινότητας, ECFIN/228/01 25 Απριλίου 2001.

1.3.2. Κατά τη διάρκεια των ετών 2001 και 2002, θα συντελεστεί ένα ιστορικό και πολιτικά σημαντικό γεγονός: η καθιέρωση των χαρτονομισμάτων και νομισμάτων του ευρώ και στα δώδεκα κράτη μέλη της ΟΝΕ τον Ιανουάριο του 2002. Ενώ το πρακτικό αυτό μέτρο θα έχει αυτό καθαυτό ελάχιστη άμεση επίδραση στις μεσοπρόθεσμες οικονομικές τάσεις, ωστόσο θα δώσει σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς με τα οφέλη που συνεπάγεται για την Κοινότητα και θα συμβολίζει τη μεγαλύτερη συνοχή και σημασία των ΓΠΟΠ για τους λαούς και τις κυβερνήσεις των 12 κρατών μελών που επιφέρουν τώρα την αλλαγή αυτή.

1.4. Η ΟΚΕ συμφωνεί με τα κύρια θέματα που αναφέρονται στους ΓΠΟΠ για το 2001. Στην παρούσα γνωμοδότηση η ΟΚΕ παρουσιάζει ορισμένα από τα θέματα που αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής, είτε για να ενισχυθούν οι πολιτικές αυτές, είτε για να ενθαρρυνθεί το Συμβούλιο να χαράξει ένα πιο λειτουργικό πλαίσιο για τις προτεραιότητες, όπως προτάθηκε από το Συμβούλιο ECOFIN στις 12 Μαρτίου 2001.

2. Οι γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών και οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ

2.1. Οι γενικοί προσανατολισμοί των οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ) έχουν κεντρική σημασία για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της Ένωσης κατά την επόμενη δεκαετία: «να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»⁽¹⁾. Αποτελούν το σημαντικότερο μηχανισμό για το συντονισμό και τον προσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και των διαδικασιών του Λουξεμβούργου, του Κάρντιφ και της Κολωνίας στο πλαίσιο της Λισαβόνας.

2.2. Ο κρίσιμος στόχος είναι να προσφέρουν οι Γενικοί Προσανατολισμοί μια προοπτική υπέρβασης των απλών δηλώσεων προθέσεων, ώστε να υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχέδια και στρατηγικές υλοποίησης τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και σε κάθε κράτος μέλος για να εξασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων.

2.3. Η καθολική φύση των Γενικών Προσανατολισμών σημαίνει ότι περιλαμβάνουν μια ευρεία σειρά αναλύσεων και εκτιμήσεων πολιτικής, τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και βραχυπρόθεσμα. Η τετραπλή αυτή διάκριση αποτελεί τη βάση της διάρθρωσης της παρούσας γνωμοδότησης που περιέχει κεφάλαια για την οικονομία της ΕΕ το 2001 και μεσοπρόθεσμα, και για την οικονομική πολιτική το 2001 και μεσοπρόθεσμα. Έχοντας υπόψη το εύρος των θεμάτων των ΓΠΟΠ, η παρούσα γνωμοδότηση πρέπει οπωσδή-

ποτε να είναι επιλεκτική. Η ΟΚΕ απεφάσισε να επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στους γενικούς προσανατολισμούς της πολιτικής της ΕΕ και όχι στις λεπτομερέστερες επιπτώσεις για τα μεμονωμένα κράτη μέλη. Ωστόσο, η επιτυχία ή η αποτυχία των ΓΠΟΠ εξαρτάται από τη συμβατότητα των δράσεων που αναλαμβάνονται στα κράτη μέλη με τους γενικούς προσανατολισμούς.

2.4. Εντούτοις, η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να τονίσει ότι συμφωνεί με την Επιτροπή που προτείνει ότι οι ΓΠΟΠ για το 2001 θα πρέπει να προσδιορίζουν και να εξετάζουν τις κατάλληλες πολιτικές σε περιορισμένο αριθμό βασικών θεμάτων, όπως και των εξής:

- Μακροοικονομικές πολιτικές προσανατολισμένες στην ανάπτυξη και στη σταθερότητα·
- βελτίωση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών·
- ενίσχυση των αγορών εργασίας·
- αποτελεσματικές αγορές προϊόντων (αγαθών και υπηρεσιών)·
- προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ολοκλήρωσης της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην ΕΕ·
- ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας·
- προώθηση της οικονομίας της γνώσης·
- ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας· η ΟΚΕ θα επιθυμούσε να προστεθεί το εξής οριζόντιο θέμα που έχει σχέση με τα προαναφερόμενα ζητήματα·
- την ανάγκη ελέγχου και προσαρμογής στις δημογραφικές μεταβολές, συμπεριλαμβανομένων της γήρανσης του πληθυσμού και των επιπτώσεων των φθινουσών ποσοστών γεννήσεων.

3. Η οικονομία της ΕΕ το 2001

3.1. Η ΟΚΕ έχει ήδη διατυπώσει σχόλια για τα εξαιρετικά αποτελέσματα της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διάρκεια του 2000⁽²⁾. Το ΑΕγχΠ της ΕΕ αυξήθηκε κατά 3,4 % ενώ δημιουργήθηκαν 2,6 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Ιδιαίτερα αξιολογικό ήταν το γεγονός ότι η ένταση απασχόλησης της ανάπτυξης αυξήθηκε ώστε τα επίπεδα απασχόλησης να φαίνονται τώρα να ανταποκρίνονται περισσότερο στην αύξηση του ΑΕγχΠ. Παρά την έντονη ανάπτυξη, ο πληθωρισμός εξακολούθησε να κυμαίνεται στο χαμηλό επίπεδο του 2,1 %. Αυτό, μολονότι υπερβαίνει το στόχο της ΕΚΤ, φαίνεται να προκλήθηκε από την αύξηση των τιμών του πετρελαίου και την πτώση της αξίας του ευρώ, οπότε ο βασικός πληθωρισμός (πλην των τιμών ενέργειας και των ακατέργαστων τροφίμων) ήταν 1,3 %. Οι εσωτερικές πληθωριστικές πιέσεις παρέμειναν περιορισμένες, αφού το μισθολογικό κόστος αυξήθηκε μόνο κατά 2,3 %. Δεδομένου ότι η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε κατά 1,6 %, το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώθηκε, ως εκ τούτου, κατά 0,4 %⁽³⁾.

⁽²⁾ CES 240/2001 Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών.

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών οικονομικής πολιτικής για το 2000, 7.3.2001, COM(2001) 105, σ. 7 και 37.

⁽¹⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, 23-24 Μαρτίου, σημείο 5.

3.2. Παρά την ικανοποιητική αυτή πρόοδο το 2000, ορισμένα προβλήματα συνέχισαν να υπάρχουν. Η ανεργία εξακολουθεί να παραμένει στο υψηλό επίπεδο του 8,1 % του εργατικού δυναμικού, πράγμα που σημαίνει ότι 14,5 % εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ εξακολουθούν να αναζητούν εργασία. Κατά το τέλος του 2000 υπήρχαν ενδείξεις ότι η πτώση της εσωτερικής αξίας του ευρώ είχε ανακοπεί, αλλά τα περισσότερα κέρδη χάθηκαν έκτοτε. Φαίνεται πιθανόν σε ορισμένα στάδια να σημειωθεί μια αιφνίδια αύξηση της αξίας του ευρώ, η οποία θα αποτελεί έναν περαιτέρω παράγοντα βελτίωσης κάθε πληθωριστικής πίεσης στην Ένωση. Συνεπώς, η χαλάρωση των νομισματικών συνθηκών επί ζώνη του ευρώ είναι ως επί το πλείστον αποτέλεσμα της πτώσης της ισοτιμίας του ευρώ. Ένα αυξανόμενο ευρώ ενδέχεται να καταστήσει πιο αυστηρές τις νομισματικές συνθήκες.

3.3. Οι ΓΠΟΠ για το 2001 θα έχουν λιγότερο οικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου θα λειτουργήσουν, δεδομένου ότι η αύξηση του ΑΕγχΠ της ΕΕ άρχισε να μειώνεται κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2000. Η παγκόσμια οικονομική κατάσταση έχει επίσης επιδεινωθεί, με δραματική επιβράδυνση της επέκτασης της οικονομίας των ΗΠΑ, περαιτέρω αποδυνάμωση των οικονομικών συνθηκών στην Ιαπωνία και συνεχή αύξηση των τιμών του πετρελαίου. Η Επιτροπή εξακολουθεί να είναι σχετικά αισιόδοξη για την ΕΕ με προβλεπόμενο ρυθμό ανάπτυξης 2,8 % το 2001 και 2,9 % το 2002. Η αισιοδοξία αυτή βασίζεται στην περιορισμένη επίδραση της παγκόσμιας οικονομίας στην ΕΕ, λόγω του σχετικά μικρού τομέα εξωτερικού εμπορίου και της συνεχιζόμενης έντονης εγχώριας ζήτησης. Ωστόσο, έστω και αν οι ρυθμοί αυτοί ανάπτυξης υλοποιηθούν, θα μειωθούν κάτω του επιδιωκόμενου ποσοστού μεγέθυνσης 3 % ή περισσότερο.

3.4. Η ΟΚΕ κρίνει ότι οι προβλέψεις της Επιτροπής είναι αυτές καθαυτές αισιόδοξες. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα από την ΕΕ και τα κράτη μέλη για να συνεχιστεί η ανάπτυξη που είναι απαραίτητη για τη διατήρηση μιας σημαντικής μείωσης της ανεργίας. Επιπλέον, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν μια πιο αποφασιστική και συνεκτική προσέγγιση για τη διασφάλιση της ουσιαστικής εφαρμογής των μέτρων πρόωξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης που υιοθετούνται από το Συμβούλιο.

3.5. Εντυπωσιακά βήματα προόδου έχουν επιτευχθεί όσον αφορά τη φορολογική εξυγίανση, ώστε, σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από λίγα χρόνια, πολλά κράτη μέλη να έχουν προϋπολογισμούς που ισοσκελίζουν ή πλεονάζουν. Ωστόσο, υπάρχει μια ένδειξη χαλάρωσης της αποφασιστικότητας, επειδή, αν και το συνολικό έλλειμμα των προϋπολογισμών εξακολουθεί να μειώνεται, τα κυκλικά διορθωμένα ελλείμματα των προϋπολογισμών προβλέπεται να αυξηθούν το 2001⁽¹⁾. Η κατάσταση αυτή απαιτεί προσεκτικό έλεγχο, επειδή διάφορα κράτη συμμετέχουν σε προγράμματα με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών συστημάτων και την αύξηση της απασχόλησης. Οι εξελίξεις αυτές επιδοκιμάζονται, αλλά οι μειώσεις των οριακών φορολογικών συντελεστών ενδέχεται να προκαλέσουν μείωση των εσόδων, αυξάνοντας περαιτέρω τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα ή μειώνοντας τυχόν πλεονάσματα.

(1) Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών για το 2001 COM(2001) 224, σ. 9.

4. Η οικονομία της ΕΕ μεσοπρόθεσμα

4.1. Τα μεγάλα ελλείμματα στις διεθνείς πληρωμές που δημιουργήθηκαν κατά τη μακρά περίοδο οικονομικής άνθησης των ΗΠΑ και τα συνεχιζόμενα προβλήματα στην Ιαπωνία σημαίνουν ότι μεσοπρόθεσμα το διεθνές οικονομικό κλίμα είναι πιθανόν να μη βοηθήσει ιδιαίτερα την ανάπτυξη στην ΕΕ. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αύξηση της εξωτερικής αξίας του ευρώ που θα μειώσει τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ και θα έχει ανασταλτική επίδραση στην αύξηση των εξαγωγών, πράγμα που θα απαιτήσει μια περαιτέρω χαλάρωση των εσωτερικών νομισματικών συνθηκών.

4.2. Ένας από τους λόγους της δημιουργίας της ΟΝΕ ήταν να παρασχεθεί στην ΕΕ η δυνατότητα να δρα ανεξάρτητα στον τομέα της οικονομικής πολιτικής. Συνεπώς, ένα πιο δυσμενές εξωτερικό κλίμα θα πρέπει να θεωρείται ως πρόκληση για τους ευρωπαίους φορείς χάραξης πολιτικής ώστε να διασφαλίσουν τη συνεχή και σταθερή ανάπτυξη της οικονομίας της ΕΕ.

4.3. Με εξαίρεση το λιγότερο εξωτερικό ευνοϊκό περιβάλλον, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ μεσοπρόθεσμα έχουν παραμείνει κατά κύριο λόγο οι ίδιες με εκείνες που ίσχυαν για τους ΓΠΟΠ του 2000: (1) επιστροφή στην πλήρη απασχόληση (2) ανάπτυξη μιας πιο δυναμικής οικονομίας της γνώσης (3) βελτίωση των δημόσιων οικονομικών με ταυτόχρονη πρόβλεψη των δημογραφικών τάσεων, συμπεριλαμβανόμενης της προετοιμασίας ενόψει των έκτακτων δαπανών από τη γήρανση του πληθυσμού (4) βελτίωση της κοινωνικής συνοχής στην Ένωση και (5) πρόωξη της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Δεδομένου ότι αυτοί είναι μεσοπρόθεσμοι στόχοι, είναι αναπόφευκτο ότι τα περιθώρια βελτίωσης θα μειώνονται από έτος σε έτος. Ο δρόμος προς την επίτευξη των στόχων αυτών θεωρείται ότι εξαρτάται από ένα σταθερό μακροοικονομικό πλαίσιο και τη δημιουργία μιας πιο ανταγωνιστικής και ευέλικτης εσωτερικής αγοράς της ΕΕ με την ενίσχυση της αγοράς εργασίας, με μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών (ιδίως των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) και με την τόνωση του επιχειρηματικού πνεύματος, την Ε&Α, την καινοτομία και τη βελτίωση των ικανοτήτων και των προσόντων του εργατικού δυναμικού.

4.4. Η παραγωγικότητα πρέπει να αυξηθεί ώστε να βελτιωθούν τα βιοτικά επίπεδα και η απασχόληση· αυτό πρέπει να επιτευχθεί με τη δημιουργία μιας οικονομίας της γνώσης. Λόγω των πρόσφατων εξελίξεων στις ΗΠΑ, πρέπει ίσως να αναθεωρηθούν οι εκτιμήσεις της επίδρασης της ηλεκτρονικής οικονομίας στην παραγωγικότητα μακροπρόθεσμα. Τα ταχεία ποσοστά αύξησης της παραγωγικότητας στις ΗΠΑ ενδέχεται να έχουν συνδυαστεί με επίπεδα επενδύσεων και ζήτηση κατά τη διάρκεια μιας μη αειφόρου οικονομικής άνθησης.

4.5. Η παραγωγικότητα θα πρέπει επίσης να εξεταστεί στο ευρύτερο πλαίσιο όπου η διαφορά του ανά εργαζόμενο ΑΕγχΠ μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ είναι αποτέλεσμα περισσότερων ωρών εργασίας στις ΗΠΑ. Ενώ η αύξηση της παραγωγικότητας είναι επιθυμητή, δεν είναι ενδιαφέρουσα η επίτευξη του στόχου αυτή με την αύξηση του αριθμού των ωρών εργασίας.

5. Οικονομική πολιτική το 2001

5.1. Μολονότι το εξωτερικό περιβάλλον έχει αλλάξει, οι μηχανισμοί για την επίτευξη προόδου και σταθερότητας παραμένουν οι ίδιοι. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) έχει την κύρια ευθύνη για τη διακριτική βραχυπρόθεσμη προσαρμογή της μακροοικονομικής πολιτικής⁽¹⁾. Οι ΓΠΟΠ προβλέπουν το πλαίσιο της φορολογικής πολιτικής εντός του οποίου η ΕΚΤ καθορίζει τα επιτόκια. Η εμπειρία από την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής οδήγησε στη γενική αναγνώριση του γεγονότος ότι είναι ανεπιθύμητο να γίνονται διακριτικής φύσεως αλλαγές για τη μακροοικονομική σταθερότητα. Η πολιτική προσανατολίζεται στο μεσοπρόθεσμο ισοσκελισμό ή τα μεσοπρόθεσμα πλεονάσματα, αλλά βραχυπρόθεσμα η συνολική φορολογική στάση θα καθορίζεται από τη λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητικών στρατηγικών. Για να λειτουργεί το σύστημα αυτό επιτυχώς, είναι σημαντικό να προβαίνει η ΕΚΤ σε έγκαιρες προσαρμογές των επιτοκίων και τα κράτη μέλη να έχουν τέτοια φορολογική κατάσταση ώστε οι αυτόματοι σταθεροποιητές να μπορούν να λειτουργούν απρόσκοπτα.

5.2. Με τις όλο και πιο δυσμενείς προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας, η ΟΚΕ ανησυχεί μήπως τα επιτόκια δεν μειώνονταν από την ΕΚΤ για να αντιμετωπιστεί η πιθανή απειλή μιας ύφεσης στην ΕΕ. Η ΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη απόφαση της ΕΚΤ να μειώσει τα επιτόκια κατά 0,25 %. Έχοντας υπόψη την αβεβαιότητα των τρεχουσών οικονομικών εξελίξεων, η ΟΚΕ αναμένει να διατηρήσει η ΕΚΤ μια ευέλικτη προσέγγιση στον καθορισμό των επιτοκίων σε περίπτωση που οι οικονομικές προοπτικές επιδεινωθούν περαιτέρω.

5.3. Υπάρχουν δύο πτυχές του ρόλου της ΕΚΤ που προκαλούν ορισμένες ανησυχίες στην ΟΚΕ.

5.4. Πρώτον, και για ένα ερμηνευτικό θέμα, οι εξηγήσεις της ΕΚΤ όσον αφορά τις αποφάσεις της για την πολιτική επιτοκίων συνέχισαν να αναφέρονται κυρίως στην ανάγκη διατήρησης της σταθερότητας των τιμών με μια διαδικασία συνεχούς ελέγχου των πληθωριστικών τάσεων. Βάσει των στοιχείων που έχουν ήδη αναφερθεί στη γνωμοδότηση, ο βασικός πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ το 2000 ήταν 2,1 % (1,3 % εκτός των τιμών ενέργειας). Η ανησυχία της ΟΚΕ είναι μήπως οι προβλέψεις της ΕΚΤ για τον πληθωρισμό ήταν υπερβολικά υψηλές.

5.5. Δεύτερον, εξακολουθεί να υπάρχει ένα ζωτικής φύσεως θέμα στις ρυθμιστικές διατάξεις της ΕΚΤ. Ο καθορισμός της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών ως πρωταρχικού στόχου της ΕΚΤ δεν αμφισβητείται, αυτός καθ'αυτός, αλλά η ΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΚΤ θα πρέπει να έχει ευρύτερη άποψη των οικονομικών πολιτικών και της ισορροπίας των νομισματικών συμφερόντων όταν προσδιορίζει τη στάση της όσον αφορά τις νομισματικές μεταβλητές, ιδίως δε τα επιτόκια.

5.6. Η εξυγίανση της φορολογικής κατάστασης των κρατών συνεχίστηκε το 2000, αλλά αυτό ήταν αποτέλεσμα της επίδρασης

που είχε η ταχεία ανάπτυξη και η πτώση της ανεργίας στα έσοδα και τις δαπάνες. Σε μια κυκλικά διορθωμένη τάση, τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα παρέμειναν κατά μέσο όρο αμετάβλητα. Η βελτίωση των δημόσιων οικονομικών στα πλαίσια των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης προβλέπεται να συνεχιστεί, υπό τον όρο της συνέχισης του σχετικά ταχέως ρυθμού ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ελαφρά χαλάρωση της φορολογικής πολιτικής που προβλέπεται για το τρέχον έτος είναι ίσως απρόσμενα ενδεδειγμένη, λόγω της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να συνεχιστεί περαιτέρω, διότι σε περίπτωση πιο σοβαρής επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης, ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να πλησιάσουν σε μια κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος. Σε περίπτωση παρόμοιας επιβράδυνσης της οικονομικής ανάπτυξης (μη κυκλικά διορθούμενης) τα ελλείμματα θα αυξηθούν και θα υπάρχουν χαμηλότερα φορολογικά έσοδα και υψηλότερες δαπάνες για τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που δρουν κατά της επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης (π.χ. ως αυτόματοι σταθεροποιητές).

5.7. Κατά το τελευταίο έτος, η Επιτροπή και το Συμβούλιο επέκριναν τη φορολογική κατάσταση σε κάθε κράτος μέλος. Αυτό είναι απαραίτητο στοιχείο για τον έλεγχο της πειθαρχίας των συνθηκών ανάπτυξης. Ωστόσο, η ΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόσφατη εμπειρία δείχνει ότι η λογική εξήγηση της αξιολόγησης του κατά πόσο οι πολιτικές αυτές είναι αδικαιολόγητα προκυκλικές ενδέχεται τώρα να αναθεωρηθεί ώστε να γίνουν οι αξιολογήσεις αυτές σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

5.8. Η ΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι το 2001, όπως και το 2002 οι αυξήσεις των ονομαστικών μισθών ήταν και αναμένεται να παραμείνουν συνεπείς με τη σταθερότητα των τιμών και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς επίσης και με τις εξελίξεις της παραγωγικότητας, υποστηρίζοντας με τον τρόπο αυτό τη γενική μακροοικονομική πολιτική.

5.9. Ενώ για τη ζώνη του ευρώ είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι οι γενικές αυξήσεις των πραγματικών μισθών δεν υπερβαίνουν την αύξηση της παραγωγικότητας⁽²⁾, αυτό δεν συμβαίνει με τις μεμονωμένες χώρες. Ο μέσος όρος αυξήσεων των μισθών μπορεί να υπερβαίνει τη μέση αύξηση της παραγωγικότητας σε τομείς με χαμηλά μέσα επίπεδα εισοδημάτων, υπό τον όρο ότι η αύξηση των μισθών δεν υπερβαίνει την αύξηση της παραγωγικότητας σε τομείς που υπόκεινται σε διεθνή ανταγωνισμό. Το πλέον σημαντικό είναι ότι οι αυξήσεις των μισθών που υπερβαίνουν τις αυξήσεις της παραγωγικότητας μπορεί να αποτελούν σημαντικό στοιχείο της προσαρμογής μεταξύ των χωρών σε μια νομισματική ένωση. Συνεπώς, ενώ μια χώρα με χαμηλή ανάπτυξη και υψηλά ποσοστά ανεργίας ενδέχεται να έχει αυξήσεις μισθών χαμηλότερες των αυξήσεων της παραγωγικότητας για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, μια χώρα με χαμηλή ανάπτυξη και χαμηλά ποσοστά ανεργίας ενδέχεται να προσαρμοστεί με την εν μέρει μείωση της ανταγωνιστικότητας μέσω αυξήσεων των μισθών μεγαλύτερων των αυξήσεων της παραγωγικότητας. Η ευκολία προσαρμογής μιας μη ανταγωνιστικής χώρας σε μια νομισματική ένωση θα διευκολυνθεί από πιο ανταγωνιστικές χώρες που χάνουν ορισμένα από τα πλεονεκτήματα κόστους τους λόγω διαφορετικών ποσοστών εγχώριου πληθωρισμού.

(1) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής ως συνέπεια της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (CES 239/2001).

(2) 2001 ΓΠΟΠ, σ. 10.

5.10. Σε γενικές γραμμές, οι συνολικές αυξήσεις των μισθών των τιμών στη ζώνη του ευρώ δεν θα πρέπει φυσικά και δεν χρειάζονται να είναι πληθωριστικές.

6. Μεσοπρόθεσμη οικονομική πολιτική

6.1. Η μεσοπρόθεσμη νομισματική πολιτική, που χαράσσεται από την ΕΚΤ, και η φορολογική πολιτική στο πλαίσιο των ΓΠΟΠ, που τροποποιούνται από τους εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες, αποτελούν τους βασικούς παράγοντες επιδράσεων στον τομέα των επίσημων στατιστικών που μπορούν να προκαλέσουν αλλαγές στο μακροοικονομικό κλίμα μεσοπρόθεσμα. Συνεπώς, η μεσοπρόθεσμη οικονομική πολιτική αφορά μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση του δυναμικού ανάπτυξης της οικονομίας της ΕΕ. Το δυναμικό αυτό καλύπτει όλες τις πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά τα ακόλουθα είναι ιδιαίτερα σημαντικά:

1. Η ενίσχυση των αγορών εργασίας.
2. Η διασφάλιση αποτελεσματικών αγορών προϊόντων (αγαθών και υπηρεσιών).
3. Η προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ολοκλήρωσης της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην ΕΕ.
4. Η προώθηση της οικονομίας της γνώσης.
5. Η ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος.
6. Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.
7. Η βελτίωση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών.
8. Ο έλεγχος και η προσαρμογή στις δημογραφικές τάσεις, συμπεριλαμβανόμενης της προετοιμασίας για έναν γηράσκοντα πληθυσμό.

6.2. Ενίσχυση των αγορών εργασίας

6.2.1. Παρά τα συνεχιζόμενα υψηλά επίπεδα ανεργίας, υπάρχουν ενδείξεις έλλειψης εργατικού δυναμικού σε ορισμένες περιφέρειες και περιοχές. Εκτός από την ανεργία, υπάρχουν επίσης, υψηλά επίπεδα ανενεργών ατόμων μεταξύ ορισμένων ομάδων εργαζομένων, ιδίως των γυναικών και των ηλικιωμένων. Η μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη έχει ζωτική σημασία για την επίτευξη υψηλότερων επιπέδων απασχόλησης και για τη μείωση του προβλήματος της γήρανσης του πληθυσμού. Η ΟΚΕ επικροτεί την απόφαση της συνόδου κορυφής της Στοκχόλμης⁽¹⁾ να τεθούν ενδιάμεσοι στόχοι για την απασχόληση και το 2005: 67 % συνολικά, 57 % για τις γυναίκες και 50 % για την κατηγορία ηλικίας 55-64 ετών.

6.2.2. Τα τρέχοντα φορολογικά συστήματα και συστήματα παροχών πρέπει να μεταρρυθμιστούν ώστε να δημιουργηθούν αποτελεσματικά συστήματα παροχών για την τρέχουσα και τις

μελλοντικές γενεές και για να παρασχεθούν κίνητρα αύξησης της απασχόλησης. Η ΟΚΕ έχει ήδη εξετάσει τα θέματα αυτά σε σχέση με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση⁽²⁾, και τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών⁽³⁾, διατυπώνοντας την άποψη ότι τα φορολογικά συστήματα και τα συστήματα παροχών πρέπει να μεταρρυθμιστούν για να παρασχεθούν κίνητρα στους χαμηλόμισθους, τους ηλικιωμένους εργαζόμενους και στις γυναίκες που αναζητούν απασχόληση, καθώς επίσης και για να ενσωματωθούν οι ευάλωτες κατηγορίες στην αγορά εργασίας.

6.2.3. Σε προηγούμενη γνωμοδότησή της⁽⁴⁾, η ΟΚΕ επεσήμεινε τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στην προσπάθεια αύξησης της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αλλάξει ο τρόπος σκέψης, η δε σχετική πολιτική πρέπει να επιδιώκει την κάλυψη όλων των εργαζομένων από τα μέτρα για την ενθάρρυνση της δια βίου μάθησης και προσαρμοστικότητας, και για την ενθάρρυνση των εργοδοτών να παρέχουν ευελιξία στις εργασιακές ρυθμίσεις. Στα μέτρα αυτά θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και μέτρα για την ενίσχυση της υγείας και της ασφάλειας όλων των εργαζομένων στο χώρο εργασίας.

6.2.4. Η ΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα για την προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, για την ενθάρρυνση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, και για την προώθηση της κινητικότητας του κεφαλαίου και της εργασίας. Ωστόσο, η ΟΚΕ ανησυχεί κατά πόσο μπορεί καν να διατηρηθεί ο σημερινός μάλλον αργός ρυθμός προόδου για την επίτευξη των στόχων αυτών στις δυνητικά πιο δύσκολες οικονομικές συνθήκες που θα αντιμετωπίσει η Ένωση στο εγγύς μέλλον.

6.2.5. Η ΟΚΕ σημειώνει ειδικότερα την παραδοχή ότι υπάρχει έλλειψη βασικών προσόντων που επηρεάζουν την αγορά εργασίας. Υπήρχε η προσδοκία, βάσει ενός συμπεράσματος που διατυπώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης⁽⁵⁾ ότι η Επιτροπή θα δημιουργούσε μια ειδική ομάδα υψηλού επιπέδου για την κινητικότητα και τα προσόντα με καθήκον την υποβολή ενός Προγράμματος Δράσης στο Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών την άνοιξη του 2002. Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η πρόταση αυτή δεν συμπεριλαμβάνεται στους ΓΠΟΠ του 2001.

6.3. Διασφάλιση αποτελεσματικών αγορών προϊόντων (αγαθών και υπηρεσιών)

6.3.1. Το αποκορύφωμα της ενιαίας αγοράς είναι μια μακροχρόνια πολιτική της ΕΕ με κύριο στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας. Το γεγονός ότι η πολιτική αυτή δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί οφείλεται στη φιλόδοξη φύση του στόχου, το διαχρονικά διευρυνόμενο πεδίο αναφοράς της πολιτικής αυτής και την απροθυμία ορισμένων εθνικών κυβερνήσεων να υποστηρίξουν

⁽¹⁾ Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, 24 Μαρτίου 2001, σημείο 9.

⁽²⁾ CES 236/2001 Ενδιάμεση επισκόπηση των τριών διαδικασιών στις οποίες στηρίζεται η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση.

⁽³⁾ Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές της απασχόλησης των κρατών μελών το 2001. ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

⁽⁵⁾ Συμπεράσματα της προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης 24 Μαρτίου 2001, σημείο 15.

πλήρως το σχέδιο. Ειδικότερα προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν στην ελευθέρωση των βιομηχανικών δικτύων (τηλεπικοινωνίες, ενέργεια), των μεταφορών, των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των δημόσιων προμηθειών, της δημιουργίας ενός κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, του ανταγωνισμού και των κρατικών ενισχύσεων. Σε γενικές γραμμές, η πρόοδος ήταν περιορισμένη σε όλους τους τομείς μετά τη Λισαβόνα, αλλά μόνο οι πιο σημαντικές πολιτικές μπορούν να ληφθούν υπόψη εν προκειμένω.

6.3.2. Οι επικοινωνίες έχουν κεντρική σημασία για την αναδυόμενη οικονομία της γνώσης και η ελευθέρωση στον τομέα αυτό είναι απαραίτητη για τη μείωση των τιμών και την ενθάρρυνση των επενδύσεων και των καινοτομιών. Η πρόοδος όσον αφορά τα μέτρα περαιτέρω ελευθέρωσης που περιέχονταν στην πρόταση για την «Ενιαία αγορά τηλεπικοινωνιών» θεωρείται από την Επιτροπή ως ζωτικό στοιχείο για τη δημιουργία της οικονομίας της γνώσης. Δυστυχώς, η αδυναμία του Συμβουλίου⁽¹⁾ να ανταποκριθεί στην έκκληση της συνόδου κορυφής της Στοκχόλμης όσον αφορά τη δέσμη μέτρων για τις τηλεπικοινωνίες που πρέπει «να υιοθετηθούν το συντομότερο δυνατό το τρέχον έτος ώστε να παρασχεθούν στον τομέα οι κατάλληλες προϋποθέσεις σε ολόκληρη την Ένωση», αποτελεί ανησυχητική εξέλιξη. Παρόμοια προβλήματα είναι επίσης εμφανή στις πρωτοβουλίες «Ευρωπαϊκή Ενέργεια» και «Ευρωπαϊκός Ουρανός». Η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για τον αργό ρυθμό προόδου στους τομείς αυτούς, ιδίως τη στιγμή κατά την οποία εξαρτώνται από την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης για την οποία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει αναλάβει δέσμευση.

6.3.3. Η ΟΚΕ υποστηρίζει επίσης έντονα την έκκληση προς τα κράτη μέλη να μειώσουν την καθυστέρηση όσον αφορά τη μεταφορά των μέτρων για την εσωτερική αγορά στο εθνικό τους δικαίωμα και να μειώσουν τη συχνότητα των κρατικών ενισχύσεων όταν αυτό μπορεί να αυξησει το θεμιτό ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά.

6.4. Προώθηση της αποτελεσματικότητας και της ολοκλήρωσης της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην ΕΕ

6.4.1. Η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποτελεί ένα άλλο βασικό στοιχείο της αύξησης της ανταγωνιστικότητας. Εκτός του ότι αποτελούν ένα σημαντικό τομέα αυτό καθαυτό, οι αποτελεσματικές αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έχουν ζωτική σημασία για την ενθάρρυνση των επενδύσεων, η δε ολοκλήρωση των αγορών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποτελεί σημαντικό μέσο προσαρμογής στην νομισματική ένωση. Η κατοχή στοιχείων ενεργητικού και η χορήγηση δανείων πέραν των συνόρων αποτελεί σημαντικό μηχανισμό σταθεροποίησης των εισοδημάτων σε περίπτωση κρίσεων. Και στην περίπτωση αυτή, η πρακτική δέσμευση των κρατών μελών για μεταρρυθμίσεις δεν ήταν ιδιαίτερα έντονη. Η συμβιβαστική συμφωνία που επετεύχθη για τις προτάσεις Lamfalussy στη Στοκχόλμη θα μπορούσε να καταστήσει δυσχερέστερη τη ρύθμιση στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

6.5. Προώθηση της οικονομίας της γνώσης

6.5.1. Η ενθάρρυνση και η ενίσχυση της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης αποτελεί τώρα καθοριστικής σημασίας διαδικασία. Σημαντικά στοιχεία στην υλοποίησή της είναι, μεταξύ άλλων, τα εξής: το μέγεθος και η αποτελεσματικότητα της E&A, η χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών, ιδίως του Διαδικτύου, και η εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού στη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών. Η ΟΚΕ έχει ήδη εξετάσει ορισμένα από τα θέματα που έχουν σχέση με την οικονομία της γνώσης στην έκθεση της σχετικά με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας⁽²⁾ και ειδικότερα τις επιπτώσεις στην απασχόληση⁽³⁾. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές τονίζουν την ταχεία εξέλιξη και την πλήρως διεισδυτική φύση της κοινωνίας της γνώσης και, ως εκ τούτου, της βαθιάς επιδράσεις της στην οικονομία και στην κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών αποτελεί βασικό προσόν που είναι απαραίτητο για τον καθένα, πράγμα που πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Σημαίνει επίσης ακόμη μεγαλύτερη έμφαση στην E&A και στην καινοτομία, καθώς και στην επιχειρηματικότητα.

6.5.2. Συνεπώς, η ΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις για την τόνωση της E&A, την ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την πνευματική ιδιοκτησία, την εφαρμογή του σχεδίου δράσης e-Europe και τη βελτίωση των προσόντων όσον αφορά τις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών σε προηγμένο και βασικό επίπεδο. Η περίπλοκη εξέλιξη του θέματος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της ΕΕ δείχνει και πάλι το κενό που υπάρχει μεταξύ λόγων και πράξεων στον τομέα αυτό. Υπάρχουν επίσης περιθώρια βελτίωσης στη στοχοθέτηση και τη λειτουργία προγραμμάτων έρευνας της ΕΕ.

6.5.3. Οι επενδύσεις τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα έχουν ζωτική σημασία για την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης. Στην έκθεση της για τους γενικούς προσανατολισμούς το 2000⁽⁴⁾ η ΟΚΕ σημείωνε ότι οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕγχΠ έχουν μειωθεί σημαντικά από τις αρχές της δεκαετίας του '70. Η ανυπαρξία νέων πρωτοβουλιών για την τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων είναι ανησυχητική, επειδή οι υφιστάμενες πολιτικές έχουν αποτύχει να αυξήσουν το ποσοστό επενδύσεων στην ΕΕ. Η ΟΚΕ εξακολουθεί να εκφράζει το ενδιαφέρον της για την αύξηση των δημόσιων επενδύσεων, που μειώθηκαν δραστικά κατά τη διαδικασία φορολογικής εξυγιάνσης, δεδομένου ότι αποτελούν βασική συμβολή στην ανάπτυξη των απαιτούμενων υποδομών και προσόντων. Προς υποστήριξη του επιχειρήματος αυτού, η ΟΚΕ επικριμάζει τη σύσταση της Επιτροπής να επαναπροσανατολίσουν τα κράτη μέλη τις δημόσιες δαπάνες τους στη σώρευση ανθρώπινου και φυσικού κεφαλαίου.

(1) Συμβούλιο της ΕΕ, Μεταφορές και Επικοινωνίες, 2340η συνεδρίαση του Συμβουλίου στο Λουξεμβούργο στις 4-5 Απριλίου 2001, 587/01 (Ανακοινωθέν Τύπου 131).

(2) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ με θέμα «Απασχόληση, οικονομική μεταρρύθμιση και κοινωνική συνοχή — Προς μια Ευρώπη της καινοτομίας και της γνώσης» ΕΕ C 117 της 26.4.2000.

(3) Νέες γνώσεις, νέες θέσεις εργασίας ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

(4) Γνωμοδότηση της ΟΚΕ με θέμα τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών του 2000 ΕΕ C 139 της 11.5.2001.

6.6. Ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος

6.6.1. Ένα στοιχείο που δεν διαθέτει η Ευρώπη για να αποτελέσει μια αληθινά δυναμική οικονομία είναι μια επαρκής επιχειρηματική δραστηριότητα. Σημειώθηκε μια ανάκαμψη της δραστηριότητας κατά την περίοδο άνησης το 1999 και 2000, αλλά σημειώθηκε κάμψη. Η αδυναμία της Επιτροπής να καταρτίσει μια αποτελεσματική έκθεση για τη μείωση του κόστους ίδρυσης επιχειρήσεων είναι ενδεικτική της βραδείας προόδου στον τομέα αυτό. Η εξασφάλιση επιχειρηματικού κεφαλαίου έχει ζωτική σημασία για την ενίσχυση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και αυτός είναι ένας άλλος τομέας όπου η ανάπτυξη μιας ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έχει ζωτική σημασία. Το ρυθμιστικό περιβάλλον στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί επίσης πρόβλημα για τον δυναμισμό της οικονομίας της ΕΕ, μολονότι υπάρχουν ορισμένες μικρές ενδείξεις αλλαγής, όπως η ανάπτυξη Societas Europaea, που αποκαλείται συχνά «Καταστατικό της Ευρωπαϊκής Εταιρείας».

6.7. Ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας

6.7.1. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η βιωσιμότητα αποτελεί οριζόντιο θέμα που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές της ΕΕ γενικότερα, αλλά αυτό αποτελεί το αντικείμενο χωριστής γνωμοδότησης. Μόνο οι περιβαλλοντικές πτυχές αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση να εισάγουν τα κράτη μέλη και να ενισχύσουν την προσέγγιση που βασίζεται στην αγορά όσον αφορά τα περιβαλλοντικά θέματα. Οι συνεχείς αυξήσεις του κόστους των καυσίμων θα πρέπει να περιλαμβάνεται στις τιμές ώστε να επιτυγχάνονται οι απαιτούμενες προσαρμογές στην αγορά όσον αφορά τη χρήση. Οι διαφορετικές αντιδράσεις στις αλλαγές των τιμών των καυσίμων δείχνουν το πρόβλημα που προκαλείται από την αποτυχία συμφωνίας για ένα πλαίσιο όσον αφορά τη φορολόγηση της ενέργειας σε κοινοτικό επίπεδο. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αυξημένες τιμές ενέργειας έχουν πολύ αντίξοες κοινωνικές επιπτώσεις σε ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού, τότε θα πρέπει να εξετάζονται από τα κράτη μέλη οι δυνατότητες ιδιαίτερα στοχοθετημένης αποζημίωσης, εντός των ορίων των άλλων πολιτικών της ΕΕ.

6.8. Βελτίωση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών

6.8.1. Τα μεσοπρόθεσμα χαρακτηριστικά της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών συζητούνται εν συντομία στο σημείο 5.6. Η ΟΚΕ παραδέχεται ότι οι κανόνες που αναπτύχθηκαν ως αναπόσπαστο σημείο του νέου πλαισίου έχουν επιτύχει μια χρήσιμη πειθαρχία για τα κράτη μέλη της Ένωσης.

6.8.2. Ωστόσο, υπάρχουν δύο πτυχές της πολιτικής όσον αφορά τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών που αξίζουν περαιτέρω ανάλυση.

6.8.2.1. Πρώτον, η μακροπρόθεσμη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών πρέπει να λαμβάνει σαφώς υπόψη τις πιθανές δημοσιονομικές συνέπειες των δημογραφικών αλλαγών. Αυτό θα

έχει επίδραση σε θέματα που έχουν σχέση με τον προγραμματισμό των συντάξεων την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τις υπηρεσίες που παρέχονται σε τοπικό επίπεδο. Η ΟΚΕ θεωρεί τούτο ως ιδιαίζον πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί με πιο επείγοντα μέτρα.

6.8.2.2. Δεύτερον, οι ΠΠΟΠ επικροτούν τις προσπάθειες για περαιτέρω μείωση του επιπέδου του δημόσιου χρέους των κρατών μελών. Ταυτόχρονα αναγνωρίζονται τα οφέλη των χαμηλότερων επιστροφών χρέους. Μπορεί να είναι τώρα αναγκαία η εξέταση μιας τελειοποίησης των κανόνων. Ορισμένοι δημόσιοι τομείς συνάπτουν δάνεια για δράσεις που συμβάλλουν άμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και παραβάλλονται, όπως είναι λογικό, με επενδυτικές αποφάσεις που λαμβάνουν οι ιδιωτικές εταιρείες. Άλλα δάνεια ενδέχεται απλώς να αποτελούν υποκατάστατο των φόρων. Η ΟΚΕ προτείνει να επανεξεταστούν οι πολιτικές διαχείρισης του δημόσιου χρέους ώστε να χαραχθεί μια πιο ευέλικτη προσέγγιση.

6.9. Έλεγχος και προσαρμογή στις δημογραφικές τάσεις, συμπεριλαμβανόμενης της προετοιμασίας για έναν γηράσκοντα πληθυσμό

6.9.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει το πρόβλημα του γηράσκοντος πληθυσμού λόγω της αυξανόμενης μακροβιότητας και των χαμηλότερων ποσοτών γεννησιμότητας. Οποιαδήποτε προσέγγιση του προβλήματος του γηράσκοντος πληθυσμού πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τα δύο αυτά στοιχεία, καθώς επίσης και να εξετάζει τις επιπτώσεις των μεταναστευτικών πολιτικών. Ένας γηράσκων πληθυσμός θα ασκεί πιέσεις στα δημόσια οικονομικά μέσω των αυξανόμενων δαπανών για τις συντάξεις και ως αποτέλεσμα των μεγαλύτερων αιτημάτων για υπηρεσίες υγειονομικής και κοινωνικής φύσεως και, ως εκ τούτου, θα έχει επίδραση και στη φορολογία.

6.9.2. Οι προετοιμασίες για έναν γηράσκοντα πληθυσμό είναι κατά βάση τριών ειδών: πρώτον, η επιδίωξη της εξασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης στην Ευρώπη, δεύτερον, η μεταρρύθμιση των συνταξιοδοτικών συστημάτων και, τρίτον, η εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών. Το θέμα των επιπέδων απασχόλησης έχει ήδη αποτελέσει το αντικείμενο του κεφαλαίου 6.2 της έκθεσης αυτής οπότε δεν είναι εν προκειμένω αναγκαία καμία περαιτέρω εξέτασή του. Η πρόοδος όσον αφορά τη μεταρρύθμιση στον τομέα των συντάξεων ήταν ανομοιογενής, η δε ΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση των προβλημάτων και υποστηρίζει την ανάγκη να επιτευχθεί συναίνεση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για τις μεταρρυθμίσεις, αλλά αυτό δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την καθυστέρηση της διαδικασίας. Οι καθυστερήσεις καθιστούν απλώς το πρόβλημα πιο οξύ και δυσχεραίνουν την επίλυσή του.

6.9.3. Η ΟΚΕ σημειώνει με ανησυχία την τάση περιορισμού των δικαιωμάτων για λήψη κρατικών συντάξεων, που αποτελούν για πολλά άτομα την κύρια πηγή προσυνταξιοδοτικού εισοδήματος. Η αποτυχία μεταρρύθμισης των συνταξιοδοτικών πολιτικών επιδεινώνει τις δυσκολίες εξασφάλισης της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, όπως αναφέρεται ήδη στο κεφάλαιο 4.3. Η ΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι καινοπονητικές λύσεις πιθανόν να χρειάζονται δράσεις όσον αφορά τις επαγγελματικές και ιδιωτικές συντάξεις, καθώς και τα καθεστώτα κρατικών συντάξεων.

7. Συμπέρασμα

7.1. Η ΟΚΕ επικροτεί τους νέους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών για το 2001 και τη γενική ενθάρρυνση της στρατηγικής για να καταστεί η Ένωση η πιο αποτελεσματική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο. Οι φιλοδοξίες αυτές πρέπει να υλοποιηθούν.

7.2. Η άποψη της Επιτροπής περί ελαφράς επιβράδυνσης του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας είναι, κατά τη γνώμη της ΟΚΕ, υπέρ το δέον αισιόδοξη. Χρειάζονται ταχείες δράσεις για να αποτραπεί οποιαδήποτε επίδραση στην ΕΕ από μια αιφνίδια επιδείνωση του εξωτερικού οικονομικού κλίματος. Έχοντας υπόψη την αλλαγή αυτή στις πιθανότητες κινδύνου, είναι σημαντικό να διατηρήσει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μια ευέλικτη προσέγγιση όσον αφορά τον καθορισμό των επιτοκίων, ως ένα ευέλικτο στοιχείο του μίγματος πολιτικής στην ΟΝΕ.

7.3. Η ΟΚΕ ενδιαφέρεται επίσης να συνδυαστούν οι δηλώσεις του Συμβουλίου για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης με ανάλογες δράσεις πολιτικής. Συνεπώς, ο αργός ρυθμός προόδου και οι περιορισμένες μεταρρυθμίσεις που συμφωνήθηκαν σε τομείς όπως η τηλεπικοινωνία, το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και οι χρηματοπιστωτι-

κές υπηρεσίες προκαλούν ανησυχία για την ικανότητα της Ένωσης να επιτύχει τους φιλοδοξούς στόχους της.

7.4. Τα προβλήματα αυτά μετατροπής των λόγων σε πράξη υπάρχουν επίσης σε εθνικό επίπεδο όπου παρατηρείται πολύ άνιση πρόοδος στον τομέα των μεταρρυθμίσεων που έχουν σχέση με τη φορολογία, τη κοινωνική ασφάλιση και τις συντάξεις.

7.5. Ενώ η ΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο της διασφάλισης της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, αυτό δεν θα πρέπει να αποβεί εις βάρος των δημόσιων επενδύσεων που είναι απαραίτητες για τις υποδομές και το ανθρώπινο κεφάλαιο που απαιτείται για μια κοινωνία της γνώσης. Είναι επίσης σημαντικό τόσο οι εταιρείες όσο και οι κυβερνήσεις να συνεχίσουν να επενδύσουν στην κατάρτιση και την εκπαίδευση του εργατικού τους δυναμικού, πράγμα που θα πρέπει να ενθαρρυνθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις εθνικές πολιτικές.

7.6. Χωρίς μια πιο δυναμική διαδικασία εφαρμογής των πολιτικών στις οποίες αναφέρονται οι ΓΠΟΠ για το 2001 υπάρχει κίνδυνος να μην επιτευχθεί ο γενικός στόχος να καταστεί η ΕΕ η πιο δυναμική οικονομία της γνώσης. Με τη σειρά του, αυτό θα επηρεάσει δυσμενώς την πρόοδο όσον αφορά τους στόχους της απασχόλησης και τη δυνατότητα αντιμετώπισης των μελλοντικών δημογραφικών προκλήσεων.

7.7. Συνεπώς, η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών το 2001.

Βρυξέλλες, 31 Μαΐου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS